

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Eduardo Mendoza

MUCİZELER KENTİ

MUCİZELER KENTİ Eduardo Mendoza

Eduardo Mendoza

MUCİZELER

KENTİ

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-775-4

• Eduardo Mendoza, 1986 /

Agencia Literaria Carmen Balcells, S. A. /

Can Yayınları Ltd. Şti. (1992)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,

Özal Basımevi'nde basıldı. (1998)

Ücretsiz PDF-Kitap Arşivi - <https://rentey.org>

Dizgi: Gulay Altunkaynak

Eduardo Mendoza

MUCİZELER

KENTİ

ROMAN

Türkçesi
NURTEN AKAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 - 252 72 33

Özgün adı
La ciudad de los prodigios

**EDUARDO MENDOZA'NIN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI**

**BÜYÜLÜ ADA / roman
MUCİZELER KENTİ / roman**

1943 yılında Barselona’da doğan *Eduardo Mendoza*, aralarında Fransa’da 1989 yılında ‘yılın en iyi romanı’ seçilen *Mucizeler Kenti*’nin de bulunduğu birçok romanın yazarıdır. Günümüzde, en çok okunan ve romanları birçok dile çevrilen İspanyol yazarlarından biridir.

Murdar ruh, insandan çıktığı zaman, kurak yerlerden rahat arayarak geçer ve bulmayınca, 'Çıkış olduğum evime döneyim,' der. Ve gelince onu süpürülmüş, süslenmiş bulur. O zaman gider, kendisinden daha kötü başka yedi ruhu yanına alır ve oraya girip otururlar ve o adamın son hali ilkinden daha kötü olur.

Luka, 11, 24-26

BİRİNCİ BÖLÜM

Onofre Bouvila'nın, Barcelona'ya geldiği yıl, kent yenilenme ateşiyle yanıyordu.

Bu kent, içeri doğru çekilerek sahilde bir tür amfiteatr oluşturan kıyı dağlarının sol arkasında kalan Malgrat ve Garraf arasındaki vadide kurulmuştur. Orada iklim yumuşak ve güvenilir, gökyüzü çoğunlukla açık ve parlak ve geçen birkaç bulutsa beyazdır. Atmosfer basıncı değişmez, ama yağmur seyrek olsa da aniden ve bardaktan boşanırcasına yağar. Hâlâ kesin olarak bilinmemekle beraber, kentin görüntüsünün, birinci ve ikinci kurucuları Fenikelilerden kaldığı düşünülüyor. En azından Barcelona'nın tarihe ilk kez Saïda ve Sur kentlerinin bağlaştığı olan Kartaca'nın bir kolonisi olarak geçtiğini biliyoruz. Anibal'in fillerinin Alp Dağlarına geçip soğuk ve kötü arazi koşulları nedeniyle telef olmalarından önce, Besós ve Llobregat ırmaklarının kıyılarında su içmek, eğlenmek ve cümbüş yapmak için mola verdiklerine inanılıyor. Barcelona'nın ilk halkı, bu hayvanların görünüşünden hayretlere düşmüş, 'Şu dişlere, şu kulaklara, şu burun ya da hortuma bir bak!' diyerek şaşkınlıklarını dile getirmişlerdi. Bu toplu şaşkınlığın yol açtığı ve sonraki yıllar boyunca sürecekt tartışmalar, Barcelona'nın bir kent kimliği oluşturmaya yardımcı olacaktı. 19. yüzyılda Barcelona halkı, yüzyıllar içinde kaybolmaya yüz tutan bu kimliği yeniden kazanmak için çabalayıp durmuştur.

Fenikelileri, Yunanlılar ve Yunanlıları da İberyalı Layetanolar izlemişti. Öncekilerin geçişi el işçiliği geleneğini, sonuncularınki ise ırkın seçkin yüz özelliklerini bırakmıştı, etnologlara göre: Kafanın sola doğru hafif yassı oluşu, konuşulanlara ilgiyi gösteriyordu ve Katalanyalı erkeklerin burun deliklerindeki

kilların alışık olunmayan şekilde gür gelişimi de Layetanoslara bağlanıyordu. Haklarında çok az şey bilinen Layetanosların başlıca yiyecekleri, bugünkü yoğurda benzeyen bir süt ürünüydü.

Ama Barcelona'yı, kalıcı yapısını kurarak, gerçek bir kent haline dönüştürenler Romalılar olmuştur. Burada ayrıntısına inmeye gerek görmediğimiz o kuruluş biçiminin, kentin daha sonraki gelişiminde önemli etkisi vardır. Buna rağmen, yine de her şey Romalıların, Barcelona'ya daima yüksekte bakarak onu küçümsediklerini göstermektedir. Ne kentin stratejik değeri, ne de başka bir neden, Romalıların Barcelona'ya olan ilgilerini artırmıştır. M.Ö. 63 yılında bir Romalı muhafız olan Mucius Alexandrinus, kayınpederine yazdığı bir mektupta, muhteşem Bilbilis Augusta –bugünkü Calatayud– kentine tayin edilmeyi beklerken, Barcelona'ya gönderildiği için acı acı yakınmaktaydı.

Kent daha sonra Goth boylarından birinin kralı Ataulfo tarafından fethedilmiş ve M.S. 717 yılında Saracenlerce¹ hiçbir direnmeyle karşılaşmadan ele geçirilinceye kadar Gothlar iktidarda kalmıştır. Faslılar alışkanlıkları gereği tüm dikkatlerini katedrale (bugünkü hayranlıkla izlenen katedral değil de, pek çok kez din değiştirmelere ve şehit düşmelere sahne olmuş bir başka sitedeki, daha eski bir katedral) vermiş, onu bir camiye dönüştürerek bununla yetinmişlerdir. Kent, inanç nedeniyle 785 yılında Fransızlar tarafından alınmış ve tam iki yüzyıl sonra, 985'te tekrar İslamiyet adına, Adil, Kalpsiz ya da Üç Dişli gibi takma adları olan Elmanzur ya da El Mansur tarafından geri alınmıştır.

Bu el değiştirmeler sırasında kentin surlarının biçimi de etkilenmiştir, karmaşık kemerleri, küpeşmeleri ve eşmerkezli kaleleri arasındaki sokaklar daha da dolambaçlı olmuştur. Bu, Geron'a'nın gizli İbranilerini buraya çekmiş, tarikatları burada kurmuşlar ve yeraltı pasajları açmışlardır. Sanhedrin ve şifalı banyolara ulaşan bu pasajlar, 20. yüzyılda, metro çalışmaları sırasında ortaya çıkmıştır. Bugün bile antik mahallelerin taştan yapılmış eşiklerinin üstüne kazılmış sözcükleri –tarikat üyelerinin gizli işaretlerini ve düşünölemeze ulaşmak için gerekli formülle-

¹ Haç seferlerinde Müslümanlara verilen ad. (Cev.)

ri vb. okumak mümkün. Bundan sonra kent parlak yıllar ve karanlık yüzyıllardan geçmiştir.

"Burada çok rahat edeceksiniz. Odalar çok geniş değildir, ama havadardır, temizliğe gelince daha iyisi olamaz. Yemekler basit, ama besleyicidir," dedi pansiyon sahibi. Onofre Bouvila'nın, Barcelona'ya gelişinden az bir süre sonra, kendini içinde bulunduğu bu bina, Katalan'da, adı olasılıkla 'Su Sarnıcı Geçidi' olan bir arka sokakta, Carrero del Kup üzerinde kurulmuştu. Geçit düz başlıyor, sonra yumuşak başlayıp sert devam eden, bir eğimle dikleşen iki basamak biçiminde yükseliyordu. Basamakları bir düzlük izliyor, ondan sonra da büyük olasılıkla Roma döneminden kalma eski bir sur kalıntısı üzerinde inşa edilmiş bir duvarla sona eriyordu. Bu duvardan sürekli olarak damlayan koyu siyah bir sıvı, yüzyıllar boyu geçidin basamaklarını örtmüş, onları düzeltmiş, cilalamış ve çok kaygan bir hale sokmuştu. Sıvı, bayırdan aşağı sızıp oluğu geçiyor ve bir iki kez fokurdadıktan sonra, arka sokağın Calle de la Manga (eski Calle de la Pera) Caddesi ile kesiştiği yerdeki mazgalda kayboluyordu. Bu cadde, geçidin tek çıkış yoluydu ve çevredeki başka köşelerden karşıt savlar öne sürülse de , tarihte yer almış acımasız bir olayın geçtiği yer olmakla övünebilirdi: Azize Leocricia'nın öldürülüşü. Bu azize, öteki Azize Leocricia'dan (Cordobalı) daha önce yaşamış olup azizelerin yaşamlarına ait yazmalarda bazen Azize Leocricia, bazen de Azize Leocratia, ya da Azize Locatis olarak yer almaktadır. Barcelona'nın içinde ya da çevresinde doğup büyümüş bir yün tarayıcısının kızıdır ve küçük yaşlarda Hristiyanlığı kabul etmiştir. Babası, kızının görüşünü almadan adı Tiburcio ya da Tiburcino olan bir Romalı Hazineدار ile evlendirmiştir. Leocricia, inancının etkisiyle kocasının tüm mal varlığını yoksullara dağıtır ve kölelerine özgürlüklerini bağışlar. Bunları, kocasına danışmadan yapmış ve onu öfkelen-dirmiştir. Bu nedenle ve dinini yadsımayı kabul etmediği için sur-ların üzerinde, herkesin gözünün önünde kafası kesilerek idam edilmiştir. Efsaneye göre kesilen kafa bayırdan aşağı yuvarlan-mış, köşeleri dönerek, hiçbir şeyden haberi olmadan, yoldan ge-çenlerin neredeyse ödlerini patlatarak caddelerden geçmiş ve so-nunda denize ulaşmış bir yunusa ya da yunus kadar büyük bir

balığa yem olmuştur. Her yıl ocak ayının 27. günü Azize Leocricia günü olarak kutlanmaktadır.

Geçen yüzyılın sonuna doğru, geçidin üst sahanlığında sahiplerine göre kuşkusuz çok değerli, ancak dışarıdan görünüşü oldukça itici olan bir pansiyon vardı. Pansiyonun danışma olarak kullanılan girişi, ancak çamdan yapılmış bir yazı masasını alacak kadar küçüktü. Masanın üstünde pirinçten bir kâğıt tepsi, bir gaz lambasının loş ışığıyla aydınlanan ve bakanların pansiyon misafirlerinin *takma adlarının* bulunduğu listeyi kendi gözleri ile görebilmeleri için daima açık tutulan otel kayıt defteri vardı. Odada bunlardan başka öteberi koymak için bir raf, porselen bir şemsiyelik ve bir zamanlar uzun yoldan gelenlerin, şimdi ise motorlu taşıt kullananların azizi, Aziz Christopher'ın bir resmi vardı. Senora Agata, günün her saatinde masanın arkasında oturuyordu. Yıpranmış, saçları dökülmüş, şişman bir hanımefendiydi. Hastalığı nedeniyle ayaklarını sürekli olarak içinde sıcak su bulunan bir kovada tutmak ve ara sıra 'Delfina, su leğeni,' diye seslenmek zorundaydı. Su ne zaman soğumaya yüz tutsa, bu sözcükleri haykırabilecek kadar canlanırdı. Sonra kızı sıcak su dolu bir tencereyle gelir ve onu leğene boşaltırdı. Bu kadar çok su, danışmayı sürekli olarak sel tehlikesi ile karşı karşıya bırakırdı. Bununla beraber bu tehlike, Senor Braulio olarak tanınan pansiyon sahibini tedirgin etmiyor gibiydi. Onofre Bouvila ilk görüşmesini onunla yapmıştı. 'Tabii bina eğer daha iyi bir yerde olsaydı burası saygın bir pansiyon olurdu,' demişti pansiyon sahibi. Senora Agata'nın kocası ve Delfina'nın babası olan Senor Braulio uzunca boyu ve düzgün fiziğiyle oldukça seçkin bir erkekti. Pansiyonun yönetimi ile ilgili tüm işleri karısı ve kızına bırakmıştı. Gün içinde zamanın çoğunu günlük gazeteleri okuyarak ve haberleri pansiyonerlerle tartışarak geçiriyordu. Tüm dikkatini son buluşlarla ilgili haberlere verirdi. O dönemde de bol bol yeni buluşlar olduğu için 'Ooh' ve 'Ahh'larla dolu saatler geçirirdi. Zaman zaman sanki birisi ondan özellikle rica etmiş gibi gazetesini bir yana fırlatıp 'Gidip havanın nasıl olacağına bakacağım,' derdi. Caddede gökyüzünü inceleyip döner ve 'pırıl pırıl' ya da 'bulutlu' ya da 'hava biraz sert' diye açıklama yapardı. Onun bilinen bütün işi işte bundan ibaretti. "Müessesemizin fiyatlarının gerçek değerinin

altında olması, bu çevrenin yoksulluğundan," diye yakındı. Sonra tehdit edercesine parmağını kaldırarak ekledi: "Ama sizi uyarmalıyım, müşterilerimizi çok dikkatli seçeriz."

Onofre Bouvila, Senor Braulio'yu dinlerken, 'Acaba bu, görünüşümle ilgili bir eleştiri mi?' diye düşündü. Pansiyon sahibinin gösterdiği nezaket böyle bir yorumu gereksiz kılıyorsa da Onofre'nin kuşkusu çok da yersiz sayılmazdı, çünkü genç adam geçkince ve geniş omuzlu olmasına karşın boyu normalin altındaydı. Soluk benizli, yüzünün hatları küçük ve sertti, saçları siyah ve kıvrıkcıktı. Giysisi yamalı ve buruşuk, üstelik çok da temiz değildi. Yolda olduğu günler boyunca da aynı giysiyi giymiş görünüyordu ve eğer, geldiğinde danışma masasının üstüne bıraktığı çıkınında da yoksa, değiştirebileceği başka bir giysisi olmadığını düşündürüyordu. Genç adam bu çıkına kaçamak bakışlar fırlatıyor, sonra da gözlerini bir kez daha Senor Braulio'ya dikiyordu, pansiyon sahibi bundan tedirgin oluyordu. 'Bakışlarında beni endişelendiren birşeyler var,' diye düşündü Senor Braulio. 'Hah! Yine aynı hikâye: Aç, bir işe bulaşmış ve sinirli,' diye hemen bir sonuca vardı. Aynı durumda gelen birçoğunu görmüştü, şehir hiç durmadan büyüyordu. 'Biri daha,' diye düşündü. 'Farkına bile varmadan büyük bir balinaya yem olacak bir sardalye.' Huzursuzluğu acımaya dönüştü birden, 'Neredeyse bir çocuk ve çok güç durumda olmalı.'

"İzninizle Senor Bouvila, Barcelona'ya niçin geldiğinizi sorabilir miyim?" dedi sonunda. Genç adamı konuşma biçimiyle etkilemek istiyordu. O anda sanki Onofre'nin dili tutulmuştu, üstelik kendisine sorulana da anlamamıştı.

Çekingen bir sesle, "Bir iş arıyorum," dedi. Bir dakika sonra gözleri tekrar pansiyon sahibine dikilmişti; sanki onun küçültücü bir şey söyleyip söylemediğini anlamak istiyordu. Ama Senor Braulio artık bu konuyla ilgilenmiyordu bile. Yalnızca, 'Aa çok iyi,' demiş ve redingotunun omzundaki tozu bir fiske darbesiyle temizlemişti. Bu ilgisizlik Onofre'yi rahatlatmıştı. Geçmişinden sıkıntı duyuyordu ve onu her şeyi yüzüstü bırakıp Barcelona'ya gelmeye zorlayan sırrı açıklamaya hiç niyeti yoktu.

Onofre Bouvila, sonradan bazılarının iddia ettiği gibi Akdeniz kıyılarında güneşlenen zengin, parlak, neşeli ve bir bakıma gösterişli Katalanya'da değil, güneybatı Pirenelerde, Cadi Dağının her iki yanına doğru uzanan tepelerde bulunan sert, acımasız, vahşi Katalanya'da doğmuştu. Segre Irmağı ve onun ana kollarınca beslenen arazi, bu ırmağın Noguera Pallaresa Irmağı ile birleştiği yerde düzleşiyor ve Mequinenza'da Ebro Irmağına doğru yoluna devam ediyordu. Bahar aylarında, ırmaklar düz arazilerde hızlı ve derin akarlar; sular alçaldığında peşlerinde sağlıklı, yılanların istilasına uğramış, ama avcılık için çok elverişli, verimli bataklıklar bırakırlardı. Kalın bir sis ve sık ormanların bulunduğu bu bölgeler hurafeler için bulunmaz yerlerdi. Örneğin hiç kimse etrafta bir kilise veya keşişhane bulunmadığı halde çan seslerinin, ağaçlıklardan kahkahalar ve çığlıkların duyulduğu, bazen de ölü mandaların geleneksel *Sardana* dansını yaparken görüldüğü yılın belirli günlerinde, o karanlık siste yola çıkmazdı.

Böyle şeyler gören ya da duyanların çıldıracaklarına kesin gözüyle bakılırdı.

Bu vadilerin etrafındaki dağlar çok yüksekti ve dağlılar sert ve hırçın insanlardı, hâlâ giysi olarak hayvan postu kullanıyorlardı. Dağlardan ancak, buzlar çözülünce bağ bozumu ve domuz kesimi festivallerinde kendilerine eş seçmek için vadiye inerlerdi. Bu tür fırsatlarda, kemikten yapılmış flütlerini çalıp koyun sıçramasını taklit eden danslarını yaparlardı. Daima ekmek peynir yer, su ve yağ karıştırılmış şarap içerlerdi. Dağların daha yüksek tepelerinde, vadiye hiç inmeyen tek eğlenceleri güreş olan daha da yabani dağlılar yaşardı.

Vadide oturanlar daha uygardılar; asmaların ve zeytin ağaçlarının meyveleri, mısır (hayvanları için), birkaç tür sebze, hayvansal gıdalar ve balla beslenirlerdi. Bu yüzyılın başında o bölgede yirmi beş bin değişik türde balarısı bulunuyordu, bunlardan ancak beş altı bini bugün hâlâ yaşamaktadır. Yabandomuzu, tavşan, alageyik, keklik, tilki, sansar ve (devamlı akınlarını kontrol etmek için) porsuk avlanırlardı. Vadide oturanlar, ırmakta sinekle alabalık tutarak bu konudaki üstün yeteneklerini sergilerdi, iyi beslenirlerdi. Bu dengeli beslenmenin sonucu olarak da fizik özellikleri Katalanya tarihinde yer alacak olan,

uzun boylu, güçlü yapılı, enerjik bir ırktılar. Ayrılma yanlısı görüşlere karşı merkezi hükümet, Katalanya'nın bağımsızlık kazanıp ayrılmasının İspanyolların boy ortalamasının düşmesine neden olduğunu savunuyordu.

İspanya'ya Napoli'den yeni gelmiş olan III. Carlos'a sunduğu raporunda, R. de P. Pinuela, Katalanya'yı 'İspanya'nın taburesi' olarak tanımlıyordu. Katalanya'da orman ürünleri boldu ve ayrıca mantar ve bir iki mineral de bulunuyordu. Katalanlar vadiye serpilmiş olan ve *massias* denilen geniş çiftlik evlerinde otururlardı; onları birleştiren tek bağ, yerel rahip ya da kilise rektörlüğü idi.

Bu nedenle, rahip ya da rektörün doğduğu yere, onun adının verilmesi zamanla gelenek haline gelmişti. Sant Roc'lu Pere Llebre ve Mare de Deu del Roser'li Joaquim Çolibroquil'i vb. böyle bulduk. Bunu takiben din adamlarının omuzlarına büyük bir sorumluluk yüklenmişti. Yörenin din, kültür ve hatta dil birliğini onlar korudular. Vadiler içinde ve komşu vadiler arasında barışı korumak, başgösteren şiddet ve bitmez tükenmez kan davalarını önlemek gibi çok önemli bir görev de onlara düşüyordu. Böylece, sonradan ozanların överek göklere çıkardıkları bir din adamı türü doğmuştu: Bunlar gözü pek, cesur, en kötü hava koşullarında bile bir elinde kutsal ekmek ve şarap, bir elinde karabinası¹ ile akıl almaz uzaklara yürüyerek giden adamlardı. Belki de bu rahipler sayesinde bölge Carlist iç savaşlarından kendini büyük ölçüde sakınmayı becermişti. Çarpışmaların sonuna doğru Carlist çeteler bu bölgeyi bir sığınak, kışlık üs ve gıda ambarı olarak kullanmışlardı. Buradaki halk işine gücüne devam etti. Zaman zaman bir çukurda ya da fundalıklar arasında göğsünden ya da ensesinden vurulmuş bir ceset bulunuyordu. Herkes görmezlikten geliyordu. Bazen de ceset Carlist bir kurban değil de, bu savaşın sağladığı perdenin arkasında gizlenmiş kişisel bir hesaplaşmanın kurbanı oluyordu.

Kesin olarak bilinen, Onofre Bouvila'nın 1874 yılı, Aziz Restituto ve Aziz Leocadia gününde (9 Aralık) vaftiz edildiği, kutsal suyu kendisine Muhterem Peder Dom Serafi Dalmau'nun elleriyle verdiği, babasının Joan Bouvila, annesinin ise

¹ Namlusu ağzına doğru hunimsi biçimde açılan, kısa mesafelere saçma atmakta kullanılan eski bir tür fitilli tüfek. (Çev.)

Marina Mont olduğudur. Bununla beraber, ona niçin doğduğu gün anma törenleri yapılan azizin adı değil de Onofre adının verildiği bilinmiyor. Bu bilginin kaynağı olan vaftiz belgesinde, San Clement Kilisesinin bir üyesi ve Bouvila Ailesinin ilk erkek çocuğu olarak tanımlanıyor.

Senor Bouvila cebinden paslı bir anahtar çıkarıp "Mükemmel, mükemmel! Burada bir kral gibi yaşayacaksın," diyerek koluyla pansiyonun izbe, kötülük kokan koridorunda büyük bir kavis çizdi. "Göreceğiniz gibi burada odalar... ah Tanrım! Beni ne kadar korkuttun!"

Bu şaşkınlık çılgılığına tam anahtarı kilide sokmaya hazırlanırken kapının aniden içeriden açılması neden olmuştu. Balkondan gelen ışığın aydınlattığı eşikte Delfina'nın silueti görünüyordu.

Senor Braulio, "Bu benim kızım Delfina," dedi. "Eminim odanızda bir eksik kalmasın diye son hazırlıkları yapıyordu, bu da odanızdan çok memnun kalacaksınız demektir, öyle değil mi Delfina?" Kızı yanıtlamayınca tekrar Onofre'ye dönerek ekledi: "Zavallı annesinin -karım- sağlığı yeterince iyi olmadığı için, eğer Delfina'nın yardımı olmasaydı, pansiyonu kendi başıma çekip çevirmek zorunda kalacaktım. Onu Tanrı gönderdi."

Onofre, Delfina'yı bir dakika önce danışmada, Senora Agata'nın ayaklarını soktuğu kaba sıcak su getirdiği sırada görmüştü. O zaman ona pek dikkat etmemişti. Şimdi daha yakından bakınca onu çok itici bulmuştu. Kendi yaşlarında sıska ve dişlek ağzı, pürüzlü cildi ve sarı gözbebekleri ile alışılmışın dışında titrek bakışlarıyla bir tuhaftı. Onofre çok geçmeden pansiyonun tüm ağır işlerinin Delfina'ya bırakıldığını öğrenmişti. Asık suratlı, pis, saç baş karmakarışık, paçavralar içindeki Delfina bütün gün çıplak ayaklarıyla, elinde kova, uzun saplı süpürge ya da bez parçaları olduğu halde odalardan mutfığa, mutfaktan odalara seğirtip duruyordu. Bunlar yetmiyormuş gibi bir yandan da rahatsızlığı nedeniyle hiçbir kişisel işini göremeyen ve devamlı bakım isteyen annesi ile ilgileniyor; kahvaltı, öğlen ve akşam yemeğinde de servisi o yapıyordu. Sabahları ilk işi, dönüşte güçlkle taşıdığı iki büyük hasır sepetle alışverişe gitmek oluyordu. Pansiyonerlerle hiç konuşmuyor, onlar da onun var-

liğndan habersiz görünüyordı. Somurtkan yüzünden başka bir de onu her yerde izleyen, çevresinde bir başka insanın varlığını hoş görmeyen ve ulaşabildiği herkese dişleri ve pençeleriyle saldıran kara kedisi vardı. Bu kedinin adı Beelzebub'dı. Duvarlardaki ve mobilyalardaki derin yarıklar onun vahşiliğinin delilleriydi.

Bununla beraber Onofre o sıralarda, bunlardan habersizdi. Kendisine gösterilen küçük, süssüz, kare şeklindeki odaya girdi. İçinde kaynaşan bir sevinçle, 'Burası benim odam,' diye düşündü, 'şimdi artık özgür bir erkeğim, Barcelonalı bir kentli.' Tüm öteki yeni gelenler gibi kentin büyüklüğü onu da büyülemişti. Daima kırsal alanda yaşamıştı, yalnızca bir kez doğru dürüst bir kasabaya gitmişti, o gezi de şimdi kaybolmuş bir anıydı.

Kasaba, San Clemente'den (ya da Sant Climent) on sekiz kilometre uzaklıkta Bassora adında bir yerdi. Onofre Bouvila oraya gittiğinde, Bassora hızlı bir değişim sürecinden geçmekteydi: Önceleri bir tarım ve özellikle hayvancılık merkezi olan kasaba şimdi bir sanayi kenti olmuştu. İstatistiklere göre 1878'de Bassora'da otuz altı endüstri kolu kurulmuştu; bunlardan yirmi biri tekstil sektörüne (pamuk, ipek, yün, işleme ve baskı kumaş ve halı üretimi vb.), on biri kimya sektörüne (fosfat, asetat, klorid, boya ve sabun üretimi), üçü demir ve çelik, biri de ahşap endüstrisi sektörlerine aitti. Bir demiryolu Bassora'yı ürünlerinin ihraç edildiği liman kenti Barcelona'ya bağlıyordu. Hâlâ at arabalarıyla seyahat ediliyordu, ama insanlar daha çok demiryolunu kullanıyorlardı. Birçok cadde, dört otel ya da han, dört okul, üç kumarhane ve bir tiyatro gaz lambalarıyla aydınlatılıyor. Bu kasabayla Sant Climent arasındaki taşlı, eğri büğrü yol, kışın çoğunlukla karla kaplı bir geçitten dağları aşıyordu. Hava elverişli olduğu zaman bir atlı araba bu yolda gidip geliyordu. Sant Climent'le Bassora arasındaki on sekiz kilometrelik yolu düzenli geliş-gidiş saatleri ve belirli durakları olmadan kateden araba, her tür araç gereç, yiyecek ve varsa çiftliklere ait mektupları taşıyordu; dönüş yolunda ise o sırada mevcut tarımsal ihtiyaç fazlasıyla dolduruluyordu. Bunlar Sant Climent rektörü tarafından satılmak üzere Bassora'daki bir rahip arkadaşına gönderiyordu. Bu rahip satıştan elde ettiği geliri, kimsenin sormadığı, anlamadığı ve kontrol etmediği bir hesap cetveli ile birlikte geri gönderiyordu. Arabanın sahibi Tonet

Amca olarak tanınırdı. Sant Climent'e varınca geceyi kilisenin bitişindeki tavernanın döşemesinde yatarak geçirirdi. Ama yatmadan önce, çok az kimse inansa da, Bassora'da gördüklerini, duyduklarını bir bir anlatıyordu. Tonet Amca, bol bol içki içen ve maval okuyan biri olarak biliniyordu. Anlattığı kataloglar dolusu inanılmaz mucizeler doğru bile olsa, vadideki hayatı nasıl etkileyebileceğini kimse düşünemiyordu.

Ama şimdi, Barcelona'yı ilk kez gören Onofre Bouvila için Bassora bile Barcelona ile karşılaştırıldığında önemini kaybetmişti. Birçok bakımdan masum olan bu tutum, aslında tamamen anlaşılmaz değildi: 1887 sayımına göre, şimdilerde 'Metropolitan Bölge' (kent ve çevresi) olarak anılan bölgede dört yüz on altı bin kişi yaşıyordu ve bu rakam yılda on iki bin kişi oranında artıyordu. Sayımda verilen rakamlara göre (bazıları yüksek olduğunu iddia etse bile) o zaman 'mücvir alan' sayılan Barcelona'nın nüfusu iki yüz yetmiş iki bindi. Geriye kalanlar eski surların dışındaki kasaba ve varoşlarda yaşıyorlardı. 19. yüzyıl ilerledikçe önemli endüstriyel sorunlar işte bu dış mahallelerde ortaya çıktı. Bütün yüzyıl boyunca Barcelona daima gelişmenin öncüleri arasında yer almıştı. 1818'de İspanya'nın ilk düzenli posta arabası servisi Barcelona ile Reus arasında başlamıştı. İlk deneysel havagazı şebekesi, 1826'da Ticaret Odasının bulunduğu La Lonja Sarayının bahçesinde kurulmuştu. Buharla çalışan ilk motor 1836'da makineleşmenin ilk adımı olarak hizmete sokulmuştu. İspanya'nın ilk demiryolu da 1848 yılında Barcelona-Mataro hattında devreye girmişti. İspanya'nın ilk elektrik enerjisi merkezi de aynı şekilde 1873 yılında Barcelona'da inşa edilmişti. Barcelona ve yarımada'nın geri kalan kısmı arasındaki fark korkunçtu ve kent yeni gelenler üzerinde ezici bir etki yaratıyordu. Fakat bütün bu gelişme çok büyük bir gayret gerektiriyordu. Barcelona, bir devin döl vermekten bitkin düşmüş, yorgun yatan dişisi gibi tükenmişti. Çatlaklardan çıkan tiksindirici sızıntılar, kötü kokular sokaklarda ve evlerde havayı solunamaz hale getirmişti. Bıkkınlık ve kötümserlik toplumu sarsıyordu. Yalnızca Senor Braulio gibi basit birkaç insan hayatı pembe gözlüklerle seyrediyordu.

Onofre Bouvila, o akşam pansiyonun yemek odasında Delфина'nın yaptığı tatsız tuzsuz çorbayı içerken, Senor Braulio ona, "Barcelona'da yaratıcı ve girişimci insanlar için bir sürü fır-

sat var," dedi. "Sen dürüst, açık göz ve çalışkan birine benziyorsun. Kendini göstereceğinden eminim. Şunu aklından çıkarma genç adam, insanlık tarihinde hiç böyle çığır açan bir dönem olmadı: Elektrik, telefon, denizaltı... bu harika olayları bir bir sıralamaya gerek var mı? Bütün bunların nerede biteceğini yalnızca Tanrı bilir. Bu arada, oda ücretini peşin ödemenizin bile sakıncası var mı? Tanışmak şerefine ulaştığınız karım, hesaplar hakkında çok titizdir. Zavallı kadın çok hasta olduğu için..."

Onofre cebindeki tüm parayı Senora Agata'ya verdi. Bir haftalık ücreti ödemeye yetmişti parası, ama sonunda meteliksiz kalmıştı. Ertesi sabah günün ilk ışıklarıyla iş aramak üzere yollara düştü.

19. yüzyılın sonlarında, Barcelona işine bakar anlamına gelen 'sırtını denize dönmek' deyimini artık anlamını yitirmişti ve gerçekte günlük yaşam bu deyimini yalanlıyordu. Barcelona her zaman bir denizcilik kenti olduğu gibi öyle olmaya da devam ediyordu: Hep denizle ve deniz için yaşadı, onu deniz beslemişti, o da gayretlerinin ürünlerini denize vermişti; Barcelona, sokaklarında dolaşanların adımlarını denize yöneltti ve deniz, kenti dış dünyaya bağladı. Denizden bazen hoş, bazen de hoş olmayan rüzgâr ve hava, duvarları yalayan tuz kokuları gelirdi; denizin gürültüleri siesta saatlerinde Barcelona halkına ninni söyler, gemi düdüklere geçen zamanı belirler, martıların kederli ve hırçın ciyaklamaları kentin bulvarları boyunca uzanan ağaçların güneş ışığı süzölmüş gölgelerindeki neşenin derin bir yansıma olduğunu sürekli anımsatırlardı. Deniz, arka sokakları yabancı dil konuşan, bıçaklar, tabancalar ve sopalar taşıyan çarpık karakterlerle dolduruyordu ve arkasında geceyi bölen, tüyler ürpertici çığlıklar ve cezasız kalan suçlar bırakarak kaçanların izlerini örtüyordu. Barcelona caddeleri ve meydanları, iyi günlerde göz kamaştıran deniz beyazı, fırtınalı günlerdeyse kasvetli deniz grisi rengine bürünürdü. Denizciliğe alışık olmayan Onofre Bouvila, o dünyanın tuzaklarını öğrenmek zorundaydı. O sabah yaptığı ilk şey, limana gidip iş aramaktı.

Barcelona'nın ekonomik gelişmesi 18. yüzyılın sonunda başlamıştı ve 20. yüzyılın ikinci on yılına kadar sürdü, ama bu gelişme devamlı bir süreç olmadı. Yükseliş dönemlerini, düşüşler izledi. Düşüş dönemlerinde yeni göçmen akınları, talebin düşmesine bakılmaksızın azalmadan devam edecek ve iş bulmak hemen hemen imkânsız hale gelecekti. Senor Braulio'nun bir

gece önce söylediklerinin aksine, Onofre iş aramak için yollara düştüğünde Barcelona birkaç yıl süren böyle sıkıntılı bir dönemden geçmekteydi.

Dokun polislerce kordon altına alındığını görünce nedenini sormuş ve liman işçileri arasında, uzak kıyılardan dönen taşıtların taşıdığına kuşku olmayan ölümcül kolera vakaları görüldüğünü öğrenmişti. Üniformalı bir omzun üstünden bakarken trajik bir sahne yakalamıştı: Bazı işçiler, ellerindeki yükü yere bırakıp rıhtımın kenarındaki korkuluklara koşup kusuyor; bazıları da oldukları yere çömelip bağırsaklarından ince, kırmızımsı sarı renkli bir sıvı boşaltıyorlardı. Kriz geçince gündeliklerini kaybetmemek için titreyerek tekrar işlerine dönüyorlardı. Henüz hastalığa yakalanmamış olanlar, hasta biri geçerken uzağa çekiliyor ve eğer çok yakınlarına gelirse zincir ve kancalarını savuruyorlardı. Bir grup kadın, hasta kocalarının ya da yakınlarının yardımına gitmek için kordon altına alınmış bölgeye geçmeye çalışıyordu, ama kabaca geri çevriliyorlardı.

Onofre Bouvila, sahilden Barceloneta bölgesine doğru yürümeye devam etti. O sırada deniz taşıtlarının çoğu hâlâ yelken kullanıyorlardı. Limanın kendisi de çok eskiydi: Rıhtımlar, gemilerin yanlamasına yanaşmasına elverişli değildi, bu yüzden kıçtan yanaşmak zorundaydılar; bu da yükleme ve boşaltmaları zorlaştırıyor, mavna ve çatanaların yardımını gerektiriyordu. Malzeme yüklü bu taşıtlar, bütün gün konvoylar halinde denizde gidip geliyorlardı. Yaşlı denizciler, güneş yanığı yüzleri, dizlerine kadar kıvrılmış pantolonları, yatay çizgili bol gömlekleri, frig tarzı bereleriyle rıhtımları ve yakınındaki sokakları dolduruyorlardı. Uzun kamıştan pipolar ve sert içkiler içiyor, tuzlu et ve haftalarca kurutulmaya bırakılmış sert bisküviler yiyip hırsla limon emiyor, başkalarıyla çok az, ama kendi kendilerine durmaksızın konuşuyor, insanlarla ilişki kurmaktan kaçınıyorlardı; kavgacıydılar, ama yanlarında tüm sevgilerini verdikleri bir köpek, bir papağan, bir kaplumbağa ya da bir başka küçük hayvan taşıyorlardı. Aslında mutsuz bir güruhtular, işe kamarot olarak başlarlar ve yaşlanıncaya dek doğdukları topraklara bir daha dönmezlerdi. Sürekli dolaşmaları, aile yaşamı ya da uzun süreli dostluklar kurmak için elverişli değildi. Bir gün geri döndüklerinde de kendi vatanlarında birer yabancı oluyorlardı, üs-

telik, yeni ülkelerin yaşam biçimlerine o ya da bu şekilde uyum sağlayabilen gerçek yabancılara da benzemeyen bu yaşlı deniz kurtları, yılların geçmesiyle anlamını yitirmiş anılarla elleri kolları bağlanmış, karşısındaki bu farklı gerçeklikle yüzleşmeyi beceremeden, boş zamanlarını olmayacak hayaller peşinde tüketiyorlardı. Eve dönüşün bu tür tatsız yanlarından kesinlikle kaçınmak isteyenler, ömürlerinin son yıllarını, anavatanlarından uzakta, yabancı bir liman kentinde geçirmeyi yeğliyorlardı. Sturm adındaki, yüz yaşlarında, geçmişi bilinmeyen ve o sıralarda yaşadığı La Barceloneta'daki komşuları arasında kötü şöhrete sahip yaşlı denizcinin durumu da böyleydi. Hiç kimsenin, komşularının kendisini boş yere götürdükleri Sanat Tarihi Fakültesi'ndeki profesörlerin bile anlamadığı bir dil konuşuyordu. Tek varlığı, Barcelona'daki hiçbir bankanın bozamadığı para destesi idi; bununla beraber oldukça görkemli bir deste olduğu için zengin olduğu varsayılmış ve bütün mağazalar ve barlar ona kredi açmışlardı. Hıristiyan olmadığı, güneşe taptığı ve odasında bir fok ya da manater¹ beslediği söyleniyordu.

La Barceloneta, 18. yüzyılda kent surlarının dışında gelişen bir balıkçı mahallesiydi. Daha sonraları kentle birleşmiş ve hızlı bir sanayileşme sürecine girmişti. O sıralarda büyük tersaneler Barceloneta'da toplanmıştı. Oralarda dolaşırken Onofre, bir yandan balık seçen, bir yandan da konuşup gülüşen, şişman ve neşeli bir grup kadına rastladı. Onların bu olumlu tavırlarından cesaret alarak birkaç soru sormak üzere yanlarına yaklaştı. 'Belki bu kadınlar iş bulabileceğim bir yer biliyorlardır,' diye düşündü. 'Kadınlar benim gibi genç bir erkeğe daha dostça davranabilirler.' Çok geçmeden onların neşeli görünüşlerinin belirli bir neden olmaksızın düzensiz ve kontrolsüz gülmelerinin sinirsel bir bozukluktan kaynaklandığını anladı. İçten içe acı doluydular ve bastırılmış öfkeyle köpürüyorlardı: Sudan bir nedenle, her an birbirlerine bıçak savurup, pavurya ve ıstakozlarını fırlatabilirlerdi. Bu durumu görünce derhal oradan ayrıldı. Karantinadan etkilenmemiş demirli gemilerden birine tayfa olarak yazılmak girişimlerinden de sonuç alamadı. Bunlardan birine yanaştığında korkuluklara dayanmış gemiciler ona, 'Evlad, hayatına değer veriyorsan gemiye çıkma,' dediler. İskorbüt has-

¹ Denizineği ile akrabalığı olan, ama kuyruğu yuvarlak bir tür iri deniz memelisi. (Çev.)

talihina yakalanmışlardı, konuşurken kanamalı tükürükleri görülüyordu. Tren istasyonunda, ilerlemiş romatizmalarından ötürü zorlukla yürüyen hamallar, ona bir tür kölelik olan bu işe alınma şansının ancak belli bir derneğin üyesi olanlara verildiğini anlattılar.

Ve böylece devam etti. Onofre pansiyona, çok yorgun bir halde, gece inerken döndü. Azıcık olan yemeğini iştahla yerken, masadan masaya dolaşmakta olan Senor Braulio o günkü arayışlarından sonuç alıp alamadığını öğrenmek istedi. Onofre ona talihinin yaver gitmediğini söyledi. Bu konuşmayı duyan, danışmanın yanındaki salonun sahibi olan berber lafa karışarak, "Köylü çocuğu olduğun belli, pazar yerini dene, orada bir iş bulabilirsin," dedi. Alınmış olduğu halde berbere önerisi için teşekkür ederken, pençelerini bacağına geçirmiş olan Delfina'nın kedisini tekmeledi. Kızın kin dolu bakışlarını alaycı bir gülümseme ile yanıtladı. Kabul etmek istemese de günün başarısızlığı onu sarsmıştı. Kendi kendine, 'Her şeyin bu kadar kötü olabileceğini düşünmemiştim,' dedi. 'Eee n'apalım yani? Yarın tekrar denerim. Devam edersem sonunda bir şey bulunur. Ne iş olursa olsun yaparım, eve dönmek zorunda kalmayayım da.' Onu en çok üzen bu olasılıktı.

Ertesi gün, berberin önerisine uyarak sebze ve meyve halinin bulunduğu Borne'a gitti. Ama bu da işe yaramadı. Her yerde sorun aynıydı. Böylece, bir sonuç alamadığı gibi, alma ümidi de olmadan saatler ve günler geçti. Yağmur çamur demeden tüm kenti tabana kuvvet dolaşıp durdu. Çalmadık kapı bırakmadı. Daha önce adını bile duymadığı işlere girmeye çalıştı: Peynir ve sigara yapıp satmak, dalgıçlık, mermer doğramak, kuyu açmak vb., çaldığı kapılardan ona verilecek iş yoktu ya da deneyim gerektiren işler vardı. Bir pastanede krep yapıp yapmadığını, bir tersanede de kalafatlama bilip bilmediğini sormuşlardı. Hayır demekten başka çaresi yoktu.

Çok geçmeden hiç ummadığı şeyler öğrendi, en az külfetli iş örneğin hizmet sektörüydü. Barcelona'da bu sektörde on altı bin yüz seksen altı kişi çalışıyordu. Öteki işyerlerindeki koşullar berbattı. Çalışma saatleri uzundu ve işçiler zamanında işbaşı yapabilmek için saat dörtte beşte kalkmak zorundaydılar, buna karşılık ücretler çok düşüktü. Beş yaş ve üstündeki çocuklar, in-

saatlarda, nakliyatçılarda, hatta yardımcı kazıcı olarak mezarlıklarda çalıştırılıyorlardı. Bazı yerlerde yeterince dostça karşılanıyordu, bazılarında ise düşmanca. Bir mandırada neredeyse bir inek tarafından boynuzlanacaktı, bir keresinde de madenciler üzerine direk saldırmışlardı. Her yerde sefalet ve hastalık vardı. Tüm mahallelerde tifüs, suçiçeği ve kızıl salgınları vardı. Kolera, siyanoz, amaro, nekroz, tetanos, sersemleşme, bayılma, epilepsi ve at sağrısı vakalarına rastlamıştı. Çocuklarda bozuk beslenme, yetişkinlerde tüberküloz ve herkeste frengi yaygın hastalıklardı.

Öteki kentlerde olduğu gibi Barcelona'da periyodik olarak korkunç salgınlar görülüyordu. 1834 kolera salgını üç bin beş yüz yirmi bir can almıştı; yirmi yıl sonra, 1854'te aynı hastalık beş bin altı yüz kırk cana mal olmuştu. 1870'te İspanya'nın Batı Hint Adalarından gelen sarıhumma tüm La Barceloneta'ya sıçramıştı. Tüm bölge boşaltılmış ve Riba Limanı baştan başa yakılmıştı. Böyle hallerde halkın kapıldığı ilk panik havası, daha sonra umutsuzluğa dönüşüyordu. Tanrının affına sığınmak için pişmanlık ve yakarış yürüyüşleri ve gösterileri düzenleniyordu. Bu dinsel törenlere hemen hemen herkes, hatta bir ay önceki halk ayaklanması sırasında manastırın yakılışında parmağı olanlar bile katılıyordu. Aralarında en tövbekeş olanlar ise, kısa süre önce zavallı rahipleri cüppelerinden tutuşturan, kutsal heykellerle skittles¹ oynayan ve aziz kemiklerinden et suyu yapanlardı. Salgın hastalıklar giderek azalıp uzaklaştılar, ama tamamen yok olmadılar: Daima hastalığın yerleşip kök saldığı boşluklar kaldı. Böylece daha var olan salgın bitmeden, yeni bir salgın başlıyordu. Doktorlar bir salgın dalgasının son vakalarını, yeni başlayan salgının ilk vakalarına koşmak için kendi kaderlerine terk ediyorlardı ve işleri asla bitmiyordu.

Bunun sonucu olarak da şarlatanlar, üfürükçüler, otlarla hastalıkları iyileştirebileceklerini ileri sürenler ve her türden sahte doktorlar mantar gibi ortaya çıkıyordu. Her meydanda karanlık kehanetlerde bulunan ve Deccal'in gelişini, Kıyamet Gününü ilan eden kadınlar, erkekler bulunuyordu. Kendine özgün mesihler, gözlerini halkın cüzdanına dikmişlerdi. Sunulan

¹ Bir oyuncunun kuklaları bir top ya da başka bir cisim fırlatarak devirmeye çalıştığı bir oyun. (Çev.)

kürler eğer ters tepki yaratmıyorsa bile işe yaramaz şeylerdi: Dolunayda ulumak, bileklere küçük çanlar takmak ya da göğse burç kuşağından işaretler ya da Azize Catherine çarkı dövmesi yaptırmak gibi. Salgının yok ediciliği karşısında çaresiz düşmüş ve yıpranmış olan halk, bu tılsımları satın alıyor, iksirleri ve sıvı ilaçları bir ödevi yerine getirir gibi yutuyor, çocuklarına yutturuyor ve kendileri için en iyisini yaptıklarına inanıyorlardı. Kent konseyi bu hastalıktan ölenlerin evlerini kapatıyordu, ancak evsizlik o kadar yüksek boyutlara varmıştı ki o evlerde yaşayıp hastalık kapma ihtimalini, sokakta yatmaya tercih eden birileri mutlaka çıkıyordu.

Ama kendilerini büyük bir özveriyle salgınla savaşılmaya adanmışlar da yok değildi. Bunlar arasında adı en çok geçen, Tarsila adında, yaşlandıkça bıyıkları çıkan bir rahibeydi. Ne zaman birinin şifa bulmaz bir hastalıkla yatağa düştüğünü haber alsa, akordeonunu kolunun altına sıkıştırıp o kişinin yanına koşardı. Bunu, onlarca yıl, kendisinin ve akordeonunun üzerine öksürülmesine ve hapsirilmesine karşın hiçbir hastalığa tutulmadan sürdürdü.

Kararlaştırılan akşam gelince Senor Braulio, Onofre'yi çağırıp hesabını ödemesini hatırlattı. "Bildığınız gibi hesap peşin ödenir, haftalık ödemenizi yapmanız gerekiyor," dedi.

Onofre içini çekti, "Senor Braulio, henüz bir iş bulamadım. Bana bir haftalık lütufta bulunun, ilk kazancıyla size tamamını ödeyeceğim," dedi.

"Sizin sıkıntınızın farkında olmadığımı sanmayın Senor Bouvila, ama siz de bizimkini anlamalısınız," diye yanıtladı pansiyon sahibi. "Bu durum bize yalnızca sizin günlük yemeğinizin maliyeti olarak yansımıyor, aynı zamanda da odanızı boşaltmadığınız için yeni bir müşterinin yapacağı ödemeyi de kaybediyoruz. Yarın sabah ilk iş olarak buradan ayrılmanızı istemekten başka çarem yok. İnanın bana bu konuşmayı yapmak beni çok üzüyor, çünkü sizden hoşlanmaya başlamıştım."

O akşam Onofre hemen hemen hiçbir şey yemedi. Günün biriken yorgunluğu üstüne çökmüştü, yatağa girer girmez hemen uykuya daldı, ama bir saat sonra sıçrayarak tekrar uyandı. Kara kara düşünmeye başlamıştı. Düşüncelerinden kurtulmak için balkona çıktı, limanın balık ve zift kokusuyla keskinleşmiş

nemli ve tuzlu havasını içine çekti. Aynı yönden düşsel bir kızıl parlaklık geliyordu: sis içinden süzülen, gazla yanan sokak lambalarının ışığı. Kentin geri kalanı karanlığa gömülmüştü. Bir süre sonra soğuk kemiklerine işlemeye başlayınca yatmaya karar verdi. İçeri girince yatağın yanındaki komodinin üstünde bulunan mum parçasını yaktı ve yastığının altından dikkatle katlanmış sarı bir kâğıt çıkardı. Onu özenle açtı ve titrek ışıktaki okudu. Ezbere bildiği sözcükleri okurken dudakları seğirmeye, kaşları çatılmaya başladı; gözleri hem hüznü, hem de kırılgan bir bakışla gölgelendi.

Babası, 1876 ya da 1877 baharında Küba'ya göçmüştü. O zaman Onofre Bouvila on sekiz aylıktı ve çiftin henüz başka çocuğu yoktu. Babası konuşkan ve neşeli bir adamdı; iyi bir avcıydı ve onu maceraya atılmadan önce tanıyanlara göre masum, parlak gözleri vardı. Onofre'nin annesi, Joan Bouvila ile evlenmek için yaşadığı dağlardan vadiye inmişti. Az konuşan, uzun boylu, ince, huzursuz ve davranışları sertçe bir kadındı; saçları ağarmaya başlamadan önce kahverengiydi, gözleri ise tüm diğer fiziksel özellikleriyle babasına benzeyen Onofre'ninkiler gibi gri-maviydi.

18. yüzyıldan önce Katalanlar, Amerikan kolonilerine çok az giderlerdi, gidenler de hükümet yöneticileriydi; oysa on sekizinci yüzyıldan itibaren pek çok Katalan Küba'ya göç etmişti. Onların ülkelerine gönderdikleri paralar beklenmedik bir sermaye birikimi oluşturmıştı. Bu sermayenin yardımı ile sanayileşme süreci başlamış, Ferdinand ve Isabella zamanından beri zayıflamaya başlayan Katalan ekonomisini yeniden hayata geçirmişti.

Bu göçmenlerden bazıları yalnızca ülkelerine para göndermekle kalmayıp kendileri de zenginleşmiş olarak geri dönmeye başlamışlardı. *Indianos* denilen bu kişiler doğdukları köylerde aşırı lüks konaklar yaptırmışlardı. Bazıları da yanlarında –kuşkusuz yakın ilişki kurdukları– Zenci ve melez kadın kölelerini de getirmişlerdi. Bir hayli skandala neden olan bu kadınlar sonunda akraba ve komşuların baskısıyla, açığöz köy delikanlılarıyla evlendirilmişlerdi. Bu birleşmelerden doğan daha koyu renkli nesil, toplumsal tepkiler nedeniyle misyoner yapıp Ca-

dz ya da Seville başpiskoposlarına bağı Mariana ya da Caroline adalarındaki görevlere gönderilmişlerdi.

Zaman içinde göçler azaldı. Zenginlik peşinde olan birkaç kişi hâlâ okyanusu aşılıyor olsa da, bunlar artık çok özel durumlardaki insanlardı: Büyük çocuk yasasından ötürü verasetten yararlanamayan ikinci oğul ya da bitki zararlıları ve benzeri nedenlerle iflas etmiş toprak sahibi gibi. Joan Bouvila'nın durumu bu iki duruma da uymuyordu. Ne o zaman, ne de sonra, onu bu göçe sürükleyen sebebin ne olduğunu kimse öğrenemedi. Bazıları hırs, bazıları da evlilik sorunları dediler. Bir söylentiye göre Joan Bouvila evlendikten sonra karısına ait korkunç bir sırrı öğrenmişti. Geceleri evinden korkunç çığlıklar ve darbe sesleri geliyor, çocuk sabahın ilk saatlerine, bu gürültü patırtısının bitişine kadar ağlıyordu. Ama bu söylenti doğru olamazdı. San Climent rahibi, Joan Bouvila'nın kenti terk etmesinden sonra da karısı Marina Mont'u kilisesine kabul etmeye, cemaatinden herhangi biri gibi kutsamaya ve ona özel bir saygı göstermeye devam etmişti.

Ayrılışından kısa bir süre sonra Joan Bouvila, karısına bir mektup yazdı. Mektup, gemisinin mola verdiği Azor Adalarından postaya atılmıştı ve köye Tonet Amcanın merkebinin terkinde ulaşmıştı. Kadın okuma yazma bilmediği için mektubu rahibe okutmuştu. Söylentilere son vermek için, rahip bir pazar vaazından önce mektubu kürsüden yüksek sesle okudu. Mektup, 'Bir iş, ev bulduğumda, birkaç kuruş biriktirdiğimde sizi buraya aldıracağım,' diyordu. 'Yolculuk güzeldi, bugün köpekbalıkları gördük. Sürüler halinde gemiyi izliyorlar ve birisi düşse de onu üç sıralı dişleri arasında parçalasalar diye bekliyorlardı. Bu köpekbalıklarının ağzına düşenler bir daha asla denize geri dönemezler.' Bu onun ilk ve son mektubu olmuştu.

Onofre Bouvila, mektubu tekrar özenle katladı, yastığının altındaki yerine koydu, mumu söndürüp gözlerini kapadı. Bu kez yatağın sertliğine, tahtakuruları ile sineklerin azgın saldırılarına karşın derin bir uykuya daldı. Bununla beraber, şafak sökmeden biraz önce midesinin üzerinde bir ağırlık hissi ve seyredildiğini fark etmenin rahatsızlığıyla uyandı. Oda mumla aydınlanmıştı. Ama bu birkaç saat önce kendisinin söndürdüğü

num değildi, seçemediği birinin elinde bulunan bir mumla aydınlanmıştı oda. Seçemiyordu, çünkü dikkati başka bir şeye yönelmişti, orada yatak örtüsünün üzerinde, sırtı bir yay gibi gerilmiş, kuyruğu dikilmiş ve pençeleri saldırıya hazır Delfina'nın yabani kedisi Beelzebub duruyordu. Onofre, çarşafın altındaki elleriyle korunmasızdı, üstelik hayvanı tahrik etmemek için ellerini çıkarıp yüzünü kapatmaya cesaret edemiyordu, döndü kaldı, alnından ter tanecikleri boşaldı. "Korkma, sana saldırmayacak," diye fısıldadı Delfina. "Eğer bana kötülük etmezsen, aksi halde gözlerini oyar." Ama Onofre ne gözlerini kediden ayırmış, ne de bir söz söylemişti.

Delfina, "İş bulamadığını biliyorum," diyerek devam etti. Sesinde, Onofre'nin başarısızlığının onu doğrulamasından mı, başka insanların talihsizliklerinin ona zevk vermesinden mi kaynaklandığı belli olmayan bir memnuniyet tınısı vardı. "İnsanlar benim burada neler döndüğünü bilmediğini sanıyorlar, ama ben her şeyi duyuyorum. Bana bir mobilya parçasıymışım gibi davranıyorlar, koridorda rastladıkları zaman ne selam veriyorlar, ne de merhaba diyorlar. Pislik herifler beni yatağa atmak için neler vermezler ki... Ne demek istediğimi biliyorsun. Ama eğer böyle bir şey yapmaya kalkıştırlarsa Beelzebub onları parçalar. Beni fark etmiyorlarmış gibi davranmalarının nedeni bu."

İsminin geçtiğini duyan kedi haince tısladı. Delfina kedisiyle övünürcesine güldü ve o zaman Onofre oda hizmetçisinin aklının başında olmadığını anladı. "Bir bu eksikti," diye düşündü. "Tanrım, gözlerimi koru..."

"Sen bütün diğerlerinden farklı görünüyorsun," diyerek devam etti hizmetçi birdenbire ciddileşerek. "Belki de hâlâ bir çocuksun. Ama çok geçmeden sen de kötü biri olacaksın. Yarın sokaklarda olacaksın. Her zaman bir gözün açık uyumak zorunda kalacaksın. Donmuş ve aç uyanacaksın, yiyecek bir lokman olmayacak. Çöplüklerde bulduğun artıklarla yaşam mücadelesi vereceksin. Yağmur yağmasın, yaz çabuk gelsin diye dua edeceksin. Ve yavaş yavaş ötekiler gibi bir haydut olmaya başlayacaksın. Peki, kendini savunmak için ne söyleyeceksin? Yavaşça konuş, ama hareket etme."

"Niçin buraya geldin? Benden ne istiyorsun?" diye homurdandı Onofre.

Yüzünde Onofre'yi küçümsediğini belirtir bir gülümseme beliren Delfina, "Benim yerleri süpürmekten ve bulaşıkları yıkamaktan başka işe yaramadığımı sanıyorlar, oysa benim de kendi olanaklarım var. Eğer istersem sana yardım edebilirim," diyerek yatağa doğru bir adım attı ve "Sana söyleyeceklerimi dinle. Benim bir erkek arkadaşım var. Bunu kimse bilmiyor, annem, babam bile. Bir gün onunla kaçacağız. Her yanda bizi arayacaklar, ama biz o zamana kadar çoktan uzaklara gitmiş olacağız. Asla evlenmeyeceğiz, ama sonsuza dek birlikte yaşayacağız ve beni bir daha buraya getiremeyecekler. Eğer sırrımı açıklarsan Beelzebub'a yüzünü fena halde parçalamasını söyleyirim, anladın mı?"

Onofre, Tanrı adına ve annesinin üzerine bu sırrı saklayacağı konusunda yemin etti.

Bu, konuşmaya devam eden Delfina'yı tatmin etmişti: "Erkek arkadaşım, hepimizin etrafını saran yoksulluk ve haksızlığa son vermeye kararlı olan, cesur ve soylu insanlardan oluşan bir grubun üyesidir." Sözlerinin Onofre'nin üstündeki etkisini görmek için bir an sustu. Ondan bir tepki alamayınca devam etti: "Anarşizmden söz edildiğini duydun mu?" Onofre dikkatlice başını salladı. "Ya Bakunin hakkında?" Tekrar hayır, neyse bu kez kadın adamın korktuğu gibi öfkelenmedi, yalnızca omzunu silkmekle yetindi. "Bunu beklemeliydim. Bunlar yeni düşünceler, çok az insan bunlardan haberdar. Ama üzülme, çok geçmeden herkes bunları öğrenecek. Burada çok şey değişecek."

İtalya'nın birleşmesine yol açan çatışmaların geçtiği yıllarda ortaya çıkan anarşist gruplar, 1860'ta doktrinlerini yaymak ve taraftar kazanmak için bazı adamlarını öteki ülkelere göndermeye karar verdiler. İspanya'ya gönderilen Foscari, fikirleri çoktan ün yapmış ve taraftar bulmuş bir anarşistti. Nice'e birkaç kilometre kala, İspanya polisi Fransız meslektaşlarının göz yumması sayesinde, Foscari'nin bulunduğu treni durdurarak binmişlerdi. 'Eller yukarı,' diyerek tüfeklerini yolculara doğrulttular ve sordular: 'Hanginiz Foscari'niz?' Her yolcu kendisinin Foscari olduğunu iddia etti. Büyük lider sanılmak-

tan daha büyük bir onur olamazdı. Hiçbir iddiada bulunmayan tek kişi Foscarini'nin kendisiydi, örgütsel eylemlerle geçen yıllar ona renk vermemeyi öğretmişti; pencereden dışarıyı seyrederek, trene binenler ona bir şey ifade etmiyormuş gibi keyifle ıslık çalıyordu. Bu nedenle polisler hiç güçlük çekmeden onu bulmuşlardı. Sürükleyip trenden çıkardılar, giysilerini soydular ve başı raylardan birinde ayakları ötekinde olmak üzere tren yoluna bağladılar. Ona, 'Dokuz ekspresi geçerken seni sosis yapacak,' dediler. Polislerden biri Foscarini'nin elbiselerini giyerek tekrar trene bindi. Foscarini'nin polislerin ellerinden sıvışarak geri döndüğünü sanan yolcular, ona uzun uzun ve yüksek sesle sevgi gösterisinde bulundular. Sahte Foscarini gülümsedi ve coşkuyla alkışlayanların adlarını not etti. İspanya'ya varınca bir *ajan provokatör* olarak insanları her türlü terörist eylem için kışkırtıp halkı işçilerle karşı karşıya getirerek hükümetin almak zorunda kaldığı müthiş önlemlere zemin hazırladı.

Bu sırada 'gerçek ve sahte' her iki Foscarini'nin de tamamen zıttı olan bir adam Barcelona limanında kıyıya çıkıyordu. Adı Conrad de Weerd olan bu adam bırakıp geldiği Amerika'da tanınmış bir spor yazarıydı; iç savaşta tüm servetini kaybetmiş, varlıklı ve biraz da aristokrat bir ailenin çocuğu olan de Weerd, doğası gereği meyilli olduğu gazetecilikte şansını denemiş, ama bir Güneyli olduğu için Baltimore, New York, Boston ve Philadelphia'da yolu her adımda engellenmişti. Ona tek çare olarak spor yazarlığı kalmıştı. Zamanının, Jake Kilrain ve John L. Sullivan gibi en tanınmış kişilikleriyle dostluk ilişkileri olmasına karşın, kendi halinde bir köşe yazarlığı ile yetinmek zorunda kalmıştı.

Geçen yüzyılın ortalarında spor, erkeklerin iddiaya tutuşmak ve temel güdülerinin dizginlerini gevşetmek için buldukları bir bahaneden daha fazla bir şey değildi. De Weerd sütununda horoz dövüşü, köpek dalaşı, fare dövüşü yazdığı kadar, boğalarla köpekler, köpekler ve fareler, fareler ve domuzlar arasındaki karma dövüşleri de yazıyordu. Aynı zamanda yorucu ve kanlı, seksen beş raunda kadar süren ve çoğunlukla boksörlerden birinin ring dışına fırlatılmasıyla sona eren boks maçlarını da izlemek zorundaydı. Sonunda insan doğasının özünde vahşilik ve kincilik olduğuna ve bireylerin ancak eğitim yoluyla ta-

hammül edilebilir yaratıklar haline getirilebileceğine kanaat getirince spor dünyasını terk etti ve liberal eğilimli bir grup Musevinin borç olarak verdiği parayla kendini sendika kurma işine adadı. Bu sendikaların amacı eğitimin iyileştirilmesi ve güzel sanatların, özellikle müziğin yaygınlaştırılmasıydı. De Weerd, büyük işçi koroları oluşturmayı amaçlıyordu. 'Böylece fare dövüşlerine ilgi azalır,' diye düşünüyordu. Dişiyle tırnağıyla çalışmış, kazancının tamamını korolar için harcamıştı. Ama paranın kokusunu alan gangsterler korolara gizlice sızmaya başladılar. De Weerd'den kurtulmak için onu Avrupa'ya, görüşlerini yaymaya gönderdiler. Clave Korosunun ününü duyunca 1876 yılının Ascencion Gününde¹ Barcelona'ya ayak bastı. Orada sahte Foscarini'nin, çocukların okulu bitirir bitirmez, hiç fark gözetilmeden öldürülmelerini savunan çılgın müritlerini buldu. Öfkesi kabarmıştı.

Delfina'nın Onofre'ye anlattığı bir başka ilginç karakter de Remedios Ortega Lombrices takma adıyla Tagarnina idi. Bu cesur kadın sendikacı, Seville tütün fabrikasında çalışıyordu. On yaşında öksüz kalmış biri olarak kendinden küçük sekiz kız ve erkek kardeşine bakmak zorunda kalmıştı. İkisi hastalıklara yenik düşmüştü, ama geri kalanları büyütmeyi başarmıştı. Hâlâ da kendisinde, yedi farklı babadan olan on bir çocuğunu büyütme gücü bulabiliyordu. Tütün sararken ekonomik ve sosyal teorisinin esaslarını öğrenmişti. Bu şöyle olmuştu: Her kız günde belirli sayıda tütün sarmak zorundaydı, işçiler aralarında her gün bir kişinin tütün sarmayıp diğerlerine kitap okumasına, işinin de çalışanlar tarafından paylaşılmasına karar vermişlerdi. Böylece Marx, Adam Smith, Bakunin ve Zola'yı tanımışlardı. Tagarnina'nın görüşleri Weerd'in daha solundaydı, ama İtalyanlarinkinden daha az sivriydi. O, fabrikaların yıkılmasını savunmuyordu, çünkü ona göre bu, tüm ülkede korkunç bir yoksulluğa neden olurdu, oysa bunlar topluma mal edilerek ortaklaşa yönetilmeliydi.

Her liderin kendine özgü özellikleri vardı, ama gruplar, teorik zeminlerde görüşleri ne kadar farklı olursa olsun birbirinin görüşüne saygı duyuyordu. Daima birlikte çalışıyor, birbirlerine yardım ediyorlardı, ama asla çatışmıyorlardı. Hepsi de sosya-

¹ Paskalyadan 40 gün sonra gelen perşembe. İsa'nın göğe yükseldiğine inanılan gün. (Çev.)
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranley.org>

lizme gönülden inanmıştı ve Delfina'nın da kabul ettiği gibi bir doktrini, bir başkasından ayırmak gerçekten de kolay değildi.

Bu yorumları yaparken sarı gözbebekleri çılgınca parlıyordu ve Onofre bunu tam anlamıyla çekici olmasa bile büyüleyici buluyordu. Elindeki kandili, damlamasına aldırmadan bir el feneri gibi yüksekte tutuyordu ve sıska vücudunu örten kaba gömleğinin içinde bir proleter Minerva gibi görünüyordu. Sonunda kedi sabırsızlık göstermeye başladı ve Delfina dersini kısısa kesti.

"Benim dediklerimi yaparsan gerisini kendin öğrenirsin," dedi. Onofre ne yapması gerektiğini sordu. "Mesajı yay ve uyuyan kalabalıkları heyecanlandır," diye yanıtladı kadın. "Sen Barcelona'da yenisin," diye devam etti, "kimse seni tanımıyor, gençsin ve masum görünüyorsun. Davaya katkıda bulunabilirsin ve bu şekilde birkaç kuruş da kazanabilirsin. Çok fazla değil, unutma biz çok fakiriz, yalnızca seni ayakta tutmaya yetecek kadar. Biz, bazılarının iddia ettiği gibi bir avuç düş gezgini değiliz, insanların yaşamak zorunda olduklarını biliyoruz. Ne dersin?"

Onofre, "Ne zaman başlıyorum?" diye sordu. Her ne kadar bu iş onu çok heyecandırmıyorsa da Delfina'nın önerisi ona hiç değilse soluklanacak zaman tanıyordu.

"Yarın sabah Calle del Musgo 4 numaraya git," diye fısıldadı Delfina, "Pablo'yu sor, O benim erkek arkadaşım değil, ama senin hakkında bilgisi var. Seni bekliyor. Ne yapacağını söyler. Dikkatli ol, kimsenin seni izlemediğinden emin ol, polis sürekli iş üzerinde. Babama ve yapman gereken ödemeye gelince, üzülme o işi bana bırak. Hadi Beelzebub gidelim," dedi.

Daha fazla konuşmadan mumu üfledi, oda karanlığa gömüldü. Onofre kedinin ağırlığının kalkışını hissetti ve dört pençenin döşemedeki yumuşak sesini duydu. Sonra iki korkunç gözün kapıya yakın bir yerde parladığını gördü. Sonunda kapı yavaşça kapandı.

Onofre, sokaktaki insanlara sorunca Delfina'nın ona verdiği adresin Barcelona'ya çok uzak olmayan Pueblo Nueva'da olduğunu öğrendi. Atlı tramvay oradan geçiyordu, fakat yirmi kuruş ödemek gerekiyordu; Onofre yanında bu kadar para bulunmadığı için arabanın geçtiği rayları izleyerek gitmek zorundaydı. Calle del Musgo, intiharla ölenlere ayrılmış bir kent mezarlığının duvarı boyunca uzanan, pis, Tanrının unuttuğu, berbat bir caddeydi. Sokak, zayıf, tüyleri yer yer dökülmüş, uzun sivri burunlu, iki büküm köpeklerle doluydu. Bir gece önce yağmur yağmıştı ve gökyüzü hâlâ bulutsuzdu; basınç düşüktü, hava rutubetli ve yapışkandı. Ama Onofre Bouvila'nın keyfi yerindeydi. Senor Braulio kahvaltı sırasında ona gelip "Dün akşam karımla konuştuk ve size bir haftalık kredi açmaya karar verdik," dedikten sonra kızarıncaya kadar kulağını kaşımış ve devam etmişti: "Çok güç günlerde yaşıyoruz ve siz de yeryüzünde yalnız bırakılmayacak kadar gençsiniz, üstelik sizin büyük bir azimle aradığınız işi bulacağınızdan, dürüstlük ve çalışkanlığınızla bir gün kendinize saygın bir gelecek kuracağınızdan kuşkumuz yok." Onofre ona teşekkür etmiş ve gözünün ucuyla Delfina'ya bakmıştı. Kirli bir su kovasıyla yemek odasından geçmekte olan Delfina bunu görmemiş ya da görmezlikten gelmişti.

4 numaranın kapısını çaldı. Kapıyı bitkin yüzlü, geniş alınlı ve ince dudaklı bir adam hiç bekletmeden açtı.

"Adım Onofre Bouvila. Pablo adında birini arıyorum," dedi.

Adam, "Pablo benim, içeri girin," dedi.

Onofre, terk edilmiş bir depoya benzeyen bir yere girdi. Duvarlarda küf ve barut, yerde ise yağ lekeleri, ip kangalları ve sandıklar vardı. Pablo sandıklardan birinden bir paket aldı. Onofre'ye uzatarak, "Bunlar dağıtacağın broşürler," dedi. "Düşünceyi biliyorsun değil mi?" diye sordu. Onofre hem Pablo, hem de Delfina'nın 'düşünce' sözcüğünü nasıl yalnızca bir tek düşünce varmış gibi vurguladıklarını fark etti: bu onu eğlendirdi. Pablo gibilere karşı dürüst olmanın en iyi yol olduğunu hissederek bu konuda aydınlatılmamış olduğunu belirtti. Pablo suratını buruşturdu, "Broşürlerden birini dikkatle oku," dedi. "Sana bunları öğretecek vaktim yok, üstelik bunlar gayet açık yazılmış. En iyisi sen kendin çabucak öğrenmeye bak, belki herhangi bir şeyi açıklamak zorunda kalırsın." Onofre başını salladı. Lider, "Sana çalışma bölgenin neresi olduğunu söylediler mi?" diye sordu. Onofre söylenmediğini belirtti. "Ne, bunu bile söylemediler mi?" diye iç geçirerek devrim hazırlıkları ile ilgili bütün işlerin nasıl da kendi omuzlarına yıkıldığını söyledi. "Tamam, o halde ben söyleyeyim, Dünya Fuarı inşaatının yerini biliyor musun?" Onofre, bir kez daha bilmediğini açıkladı. Bunun üzerine şaşkınlığa düşen lider sordu. "Aman Tanrım, oğlum sen buraya aydan mı düştün?" Homurdanarak Onofre'ye oraya nasıl gideceğini anlattı ve sonra onu sokağa itti.

Pablo kapıyı arkasından kapatmadan önce Onofre sordu: "Broşürler bitince ne yapacağım?"

Lider ilk kez gülümsedi. Neredeyse nazik bir tonla, "İhtiyacın olunca yine buraya gel," dedi. Ayrıca Onofre'ye depoya her sabah, saat beşle altı arasında gelmesini, asla başka saatte gelmemesini tembih etti. Sonra çabucak, "Eğer başka bir yerde karşılaşırsak hiç tanışmıyormuşuz gibi davran, buranın adresini kimseye verme ve ne benim hakkımda, ne de seni buraya gönderen kişi hakkında, darağacında olsan bile konuşma. Eğer adını sorarlarsa, 'Gaston' de, bu senin kod adın olacak. Şimdi ayrılıyor. Görüşmelerimiz ne kadar kısa sürerse o kadar iyi olur," dedi.

Onofre bu tuhaf yerden ayrıldı. Küçük bir meydana varınca bir banka oturdu, paketi açtı, broşürlerden birini alarak okumaya başladı. Meydanda birkaç çocuk oyun oynuyordu ve görünmeyen, ama yakın bir yerlerde bulunan bir çilingir atölye-

sinden dikkati dağıtan, sürekli bir tınlama sesi geliyordu. Okuma yeteneği çok iyi değildi, anlamı kavramak için sessizliğe ve zamana gereksinimi vardı; üstelik sözcüklerin yarısını da anlaşılmaz buluyordu. Yazının biçimi o kadar karmaşıktı ki, birkaç kez okumak bile yetmiyordu. "Bu abuk sabuk şeyler için kelle-yi koltuğa alıyorum," diye söylendi.

Paketi tekrar bağladı ve Pablo'nun tarif ettiği yöne doğru yola koyuldu. Yürürken, daha birkaç yıl öncesine kadar özenle ekilen toprağı bir çiftçi gözüyle inceledi. Şimdi bu topraklar, sanayileşmeyle birlikte kararmış ve kokuşmuş, çevredeki fabrikaların zehirli atıklarıyla kirlenmiş, belirsiz yazgısını bekliyordu. Susuz toprak bu pislikleri emdiği için yüzeyinde oluşan balçık tabakası yürüyenlerin bez ayakkabılarına yapışıyor ve hızı kesiyordu.

Bir yerlerde atlı tramvayın raylarını demiryolu rayları ile karıştırmış olmalıydı, çünkü kaybolmuştu. Çevrede yardım edecek biri olmadığından gideceği yönü ya da hiç değilse nerede olduğunu bulmak ümidi ile bir tepeye tırmandı. Güneşin konumu ve yaklaşık bir zaman tahmini ile dört temel noktayı belirledi. Doğuda bulutlar ayrılmış, aralarından güneş ışınları süzülüyordu; buna karşılık deniz de bir gümüş parıltısı yansıtıyordu. Arkasını denize verince yoğun atmosferin içinden kentten yayılmış silüetini, kilise ve manastırların çan kulelerini, fabrikaların bacalarını gördü. Yedeğinde vagonlar olmayan bir lokomotif bir kenara doğru manevra yapıyordu. Çıkardığı duman dalgaları, onları hemen aşağı çeken yoğun ve nemli havaya karışıyordu. Onofre yürümeye başladı. Nerede bir tümsek görse üstüne çıkıp ufku tarıyordu. Sonunda tren yolunun ötesinde, adamların, hayvanların ve arabaların kaynaştığı açık ve düz bir alan gördü. Alanda inşaat halinde binalar da vardı. Burası aradığı yer olmalıydı. 'Orası olmasa bile en azından bana doğru yolu gösterebilirler,' diye düşündü. Broşür paketi kolunun altında tümsekten aşağı doğru kaydı ve inşaat alanına yollandı.

Utanç verici öyküsü hâlâ dillerde dolaşan ve adı gaddarlıkla özdeşleşen Kale –Ciudadela– tarihte zaman zaman sivrilmiş, zaman zaman kaybolmuştu.

Özgürlüğüne düşkün ve onun için her türlü mücadeleyi göze alan Katalanya, 1701 Hilafet Savaşında Avusturya Arşidükünün yanında yer almıştı. Bu tarafın yenilmesi ve İspanya'da Bourbon Hanedanının tahta geçmesinden sonra Katalanya çok kötü cezalandırılmıştı. Savaş uzun ve acımasız olmuştu, ama savaş sonrası daha da beterdi. Bourbon orduları Katalanya'yı yağma etmiş, askerler öçlerini alırlarken, komutanları başlarını çevirerek görmezlikten gelmişlerdi. Sonra resmi ceza başlamıştı: Yüzlerce Katalan öldürülmüş, kafaları mızrakların ucuna geçirilerek, prensliğin en tanınmış yerlerinde teşhir edilmişti. Binlerce kişi ağır hapis cezasına çarptırılarak yarımadanın en ıssız köşelerine, daha da ötesi Amerikan kolonilerine gönderilerek anavatanlarından uzakta, zincirlere bağlı olarak ölüme terk edilmişlerdi. Genç kadınlar askerlerin zevkine sunulmuştu. Katalanya'da hâlâ hissedilen evlenilebilir kadın azlığı da bundan kaynaklanır. Geniş çiftlik arazileri yakılıp yıkılmış, toprağı verimsizleştirmek için tuz serpilmiş, meyve ağaçları köklerinden sökülüyordu. Hayvancılığı silip süpürmek, özellikle ödüllü Pirene ineklerini yok etmek için girişimlerde bulunulmuştu. Top ve süngülerle gerçekleştirilmek istenen bu girişimler, hayvanlardan bazılarının 19. yüzyılın ortalarına kadar vahşi bir hayat sürdürecekları dağlara kaçmalarıyla yarım kalmıştı. Şatolar yıkılmış, taşları bazı kasabaların duvarla çevrilerek, sözde ıslahhaneler yapılması için kullanılmıştı. Bulvarları ve meydanları süsleyen anıtlar ve heykeller kırılmıştı. Sarayların ve kamu binalarının duvarları önce badana edilmiş, sonra çirkin ve saldırgan resimlerle kaplanmıştı. Okullar ahırlara, ahırlar okullara dönüştürülmüştü. Saygın kişilerin okuduğı ya da öğretmenlik yaptığı Barcelona Üniversitesi kapatılmış, binasının taşları teker teker sökülerek, kente su getiren ve çevredeki toprağı besleyen su kemerleri, su kanalları ve sulama arklarını bloke etmek için kullanılmıştı. Barcelona Limanına, gemicilik için tehlike yaratacak şeyler atılmış; bunun için özel tanklarla Batı-Hint Adalarından köpekbalıkları getirilmiş ve kenti çevreleyen sulara salınmıştı. Bereket versin Akdeniz suları bu balıklara uygun bir yer değildi ve aralarından sağ kalanlar o sırada İngilizlerin elinde bulunan Cebelitarık Kanalı ile daha ılık sulara göç etmişlerdi.

Kralın bütün bu yapılanlardan haberi vardı. "Belki Katalanlar yeterince ders almadılar," demişti. Anjou Dükü olan V. Philip bir aydınlanma kralı idi. Bir Fransız yazar, onu '*roi fou, brave et dévot*'¹ olarak tanımlamıştı. Elizabeth Barnese adında bir İtalyan kadınla evliydi ve öldüğünde artık deliydi. Aslında doğası gereği kana susamış biri değildi, ama kötü niyetli danışmaları kulağını Katalanlar hakkında dehşet verici şeylerle doldurmuşlardı. İspanya tacına bağlı Sicilyalılar, Napolililer ve deniz ötesi Hint Adaları, Kanarya Adalarında oturanlarla Filipinliler ve Endonezyalılar da unutulmamıştı. Bunun üzerine Barcelona'da bir kale inşa ettirerek, içine bir ayaklanmayı bastırmak için çıkarma yapmaya hazır bir istila ordusu yerleştirdi. Başından itibaren buraya Citadel adı verilmişti. Vali bu kalede halktan soyutlanmış olarak yaşıyordu. Sömürge yönetiminin en geliştirilmiş teknikleri burada tam anlamıyla uygulanıyordu: Ayaklanma suçluları avluda asılıyor ve cesetleri akbabalara terk ediliyordu.

Barcelona halkı burcun gölgesinde öfke ve isyan gözyaşları dökerek esir gibi yaşadı. Bir iki kez kaleyi ele geçirmeye çalıştırlarsa da kolayca geri püskürtüldüler, ölü ve yaralılarını savaş alanında bırakarak kaçmaya zorlandılar. Mazgallara gelen alaycı askerler ölülerin ve yaralıların üzerine işiyorlardı. Ama böyle iğrenç bir ikramda bulunmalarının nedeni soyutlanmış yaşamlarıydı: Çok iyi korunan kalenin dışına adım atmaları ve kendilerinden nefret eden halkın arasına karışmaları mümkün değildi; her tür eğlence yasaktı; onlar da tıpkı mahkûm gibiydiler. Kadınlarla resmi ilişki kurmaları yasaklandığı için oğlancılığa başvuruyorlar ve kişisel temizliğe aldırıyorlardı: Citadel her türlü hastalığın üreme merkezi olmuştu.

Bu, düşmanlık ve kötülük sembolü olan uygulamaya son verilmesi için her iki yandan da gelen dilekçeler, birbirinin ardından tahta geçen her krala gönderiliyordu. Yalnızca bir avuç fanatik bunun devam etmesi gerektiğini savunuyordu. Her yeni kral bütün arlatılanları kabul ediyor, ama hiçbir şey yapmıyordu, çünkü mutlak güç olanların alışlagelen uygulaması böyleydi.

¹ Deli, cesur ve sadık kral. (Cev.)

19. yüzyıl ortalarında savaş silahları teknolojisindeki gelişmeler nedeni ile Citadel *varlık nedenini* kaybetmişti. General Espartero 1848'de yer alan bir ayaklanmayı bastırmak için Barcelona'yı Monjuich Tepesinden bombalamayı daha uygun bulmuştu.

Varlığı bir buçuk asır süren Citadel'in yüksek duvarları sonunda yıkılmıştı. Kale ve içindeki binalar, çekilen bunca acının anısını silmek üzere kente verilmişti. Bu binalardan bazıları hak ettiği biçimde adeta kazınarak yok edilmişti; geri kalanlarsa bugün bile hâlâ yerlerinde duruyor. Çevresine herkesin yararlanacağı bir park yapılmasına karar verilmişti. Bir zamanlar tüyler ürpertici olayların geçtiği, daha yakın zamana kadar idam sehpalarının kurulduğu bir yerde şimdi ağaçların köklendiğini, çiçeklerin tomurcuklandığını görmek ne kadar duygulandırıcı bir karşıtlıktı. Parkın içine bir göl ve Cascada adında bir de sütunlu çeşme yapılmıştı. Bu parka Citadel Park adı verilmişti, hâlâ öyle anılmaktadır.

Onofre Bouvila, 1887'de bu parka ilk kez adımını attığında, Dünya Fuarı olacak inşaat alanında çalışmalar devam etmekteydi. O yılın mayıs ayının başı ya da ortalarıydı ve iş bir hayli ilerlemişti. İşgücü dört bin kişiyle –bunun geçmişte benzeri bulunmamaktadır– en yüksek düzeyine ulaşmıştı. Bu rakama, aynı miktarda eşek ve katırlar da eklenmelidir. Vinçler, buharlı motorlar ve vagonlar da çalışmaktaydı. Her yerde toz duman, sağır edici bir gürültü ve mutlak bir karmaşa vardı.

Don Francisco de Paula Rius y Taulet o sıralarda Barcelona'da ikinci dönem belediye başkanlığını yapıyordu. Elli yaşlarında ve daima asık suratlıydı, çıplak kafası düş gücünün etkinliğini ima ediyor, kabarık ve sık favorileri redingotunun yakalarını örtüyordu. Köşe yazarları onun, kentin saygınlığı ve kendi yönetimi konusunda çok dikkatli davranan, aristokrat havalı biri olduğunu yazıyordu.

1886'nın boğucu yaz günlerinde oldukça çetrefil bir ikileme karşılaşmıştı. Birkaç ay önce adı Eugenio Serrano de Casanova olan biri ziyaretine gelmiş ve 'Çok ciddi bir konuyu ekselanslarının görüşlerine sunmak istiyorum,' demişti. Aslen Galicyalı olan Don Eugenio Serrano de Casanova, Carlist davanın ateşli yandaşı olarak yetişmiş bir genç adam olarak Katalan-

ya'ya yerleşmişti. Geçen yıllar onun dava ile ilgili ateşini söndürmüş, ama enerjisini tüketememişti. Gezmekten hoşlanan bir işadamıydı. Yaptığı geziler sırasında Antwerp, Paris ve Viyana Dünya Fuarlarını görmek olanağı bulmuştu. Bir fikrin tohuma kaçmasına izin verecek yapıda olmadığından, kendi projesini hazırlamış ve Barcelona kent konseyinden anılan ülkelerde gör-düklerini burada gerçekleştirmek için izin istemişti. Konsey Ci-tadel Parkı kullanması için onay vermişti. Genel tavır, 'Eğer böyle saçma sapan bir projeyle uğraşmak istiyorsa, ona iyi şans-lar dileriz,' gibi hem kayıtsız, hem de tehlikeli bir tutum olmuş-tu.

Aslında kimse oturup da bir dünya fuarı düzenlemek için neler gerektiğini enine boyuna düşünmemişti. Dünya fuarları yeni olaylardı. Fikir ilk Fransa'dan çıktığı halde, fuar ilk kez 1851'de Londra'da gerçekleşmişti. Bunu izleyen Paris Fuarı ise 1855'te yapılmıştı. Pek çok da eksigi vardı. Büyük alan, kapıla-rını daha önce tasarlanan tarihten on beş gün sonra açabilmişti ve sergilenecek malzemelerin çoğu, o sırada hâlâ sandıkların içindeydi. Fuarı gezen önemli kişiler arasında, iktidarının en güçlü dönemini yaşamakta olan Kraliçe Victoria da vardı. '*Fena değil, fena değil,*' diye mırıldanırken sesinin tonunda bir tuhafılık vardı. Belki de Fransa' adına bu yetersizlik onu bir bakıma memnun ediyordu. Arkasında yürüyen, türbanını saymayınca bile altı feet uzunluğundaki Hintli Sepoy, fes rengi ipek yastık üzerinde, o zamanlar dünyanın en büyük pırlantası sayılan Koh-i-noor'u taşıyordu. Kraliçe bununla, 'Benim mücevherleri-min yalnızca bir tanesi bile burada sergilenenlerin hepsinden daha kıymetli,' der gibiydi. Bu yanlış bir yaklaşımdı, çünkü bu etkinlikle ulaşılmak istenen, ülkelerin birbirleri ile fikir ve geliş-me konusunda yarışmalarını sağlamaktı.

Daha sonraki fuarlar sırasıyla, Antwerp, Viyana, Philadelp-hia ve Liverpool'da gerçekleştirilmişti. Londra İkinci Dünya Fuarı 1862'de, Paris İkinci Dünya Fuarı ise 1867'de, Serrano de Casanova'nın projesini Barcelona'daki ilgililere sunduğu yıl ger-çekleştirilmişti. Heyecanı az olmasa da sermayesi yetersizdi. Barcelona'da ciddi bir mali kriz yaşanıyordu ve tanıtımcının önerisi ilgi görmemişti. Bu işe ayrılan fonlar çabucak tükenmiş ve proje yarım bırakılmak zorunda kalmıştı.

Serrano de Casanova, Belediye Başkanı Rius y Taulet ile görüşmeyi başarmıştı. Yumuşak bir tonla, sanki bir sır veriyormuşçasına, "Bunu size açıklamaktan üzgünüm ekselansları, ama bu işi bırakmaya karar verdim," dedi. Parkın hazırlanması ile ilgili işleri başlatmış ve halkın büyük ilgisini toplamıştı.

Rius y Taulet, "Allah cezasını versin! Allah bin kere cezasını versin!" diye bağırarak Belediyedeki odasında masasının üzerinde duran kristal ve altın işlemeli küçük çanı yakaladı, uzun uzun ve gürültüyle çaldı. Sonunda çağrısına yanıt veren kalem memuruna, derhal Barcelona'nın tüm ileri gelenlerini; piskopos, vali, mareşal, belediye konseyi başkanı, üniversite rektörü, Fen ve Edebiyat kulüpleri başkanlarını vb. bir toplantıya çağırması emrini verdi. Kâtip hemen oracıkta bayıldı ve belediye başkanı onu mendiliyle yelpazeleyerek kendine getirebildi.

Toplantı, bütün bu saygın kişilerin çalışma konusunda isteklerini göstermekten çok, güzel konuşma konusundaki heveslerini ortaya çıkardı. Hepsi bir fikir ileri sürme girişiminde bulundular, ama hiçbiri ne kendini, ne de bağlı olduğu kuruluşu bağlayacak bir şey söylemedi ve kuşkusuz Serrano de Casanova'nın çılgınca girişimi için parasal destek vermek söz konusu olamazdı. Sonunda Rius y Taulet elindeki deri kaplı dosya ile masaya büyük bir darbe indirdi. "İsa ve Tanrı aşkına!" diye gürledi. Alınan tavsiye kararı Plaza de San Jaime Meydanına varıncaya kadar her yerde duyulmuştu, topluma mal olmuş ve bugün öteki ünlü sözleri ile birlikte, o yorulmak bilmez belediye başkanının anıtının bir köşesine kazınmıştı. Piskopos istavroz çıkardı.

Bir belediye başkanı ile dalga geçilemezdi. Bir saatten az bir sürede orada hazır bulunanların tümünden projeye destek sözü almıştı. "Şimdi bu projeden vazgeçmek Barcelona'nın adına bir kara leke düşürecek," dedi. Bir Yönetim Kurulu oluşturmaya karar verdiler. Aynı zamanda sivil ve askeri otoriteler, derneklerin başkanları, bankerler, ticaret ve sanayi dünyasının ileri gelenlerinden oluşacak bir vakıf kurulacaktı. Mimar ve mühendislerden bir teknik komite kurulmuştu. Zaman geçtikçe öyle komiteler kurulmuştu ki -İspanyol firmalar komitesi, potansiyel yabancı katılımcılar komitesi, yarışma ve ödül verme jürilerini

oluşturma komitesi gibi— hepsi birden büyük bir yetki ve sorumluluk kargaşası yarattılar.

Proje oybirliği ile ‘uygulanabilir’ bulunmuştu. Kamuoyunun projenin uygulanabilirliğini kabul edip etmemesi ayrı bir konuydu. Bir gazete ‘Her şey bir yana, burada, çok kısa bir süre kalacak bir konunun ağırlanması için belediyenin sunduğu olanaklar, ne nicelik, ne de nitelik açısından yeterli,’ diyordu. Herkes Barcelona’nın, kendisini Paris ve Londra ile aynı kefeye koyarsa, acıklı bir duruma düşeceğini düşünüyordu. Daha çok bir gösteriye benzeyen fuarlarını yapmış olan Antwerp ve Liverpool kentlerinin fuarda ne sergileyebileceği düşünülmemişti. O sırada Barcelona’da yayınlanan bir gazetede çıkan bir mektup şöyle diyordu: ‘Her ne kadar Barcelona’nın iklimi yumuşak, konumu mükemmel, antik anıtları ve birkaç tane de (yalnızca birkaç tane) özel işletmesi olsa da, nüfusu aynı olan öteki Avrupa belediyeleri ile karşılaştırıldığında, olanaklarımız daha azdır. Kamu yönetimi ile ilgili hizmetler onur kırıcıdır. Kentin zabıta işleri berbatır; yasa ve düzen açısından yapılması gereken daha pek çok şey vardır. 250.000 sakini olan bir kentte bulunması gereken pek çok hizmet ya eksik, ya da kötü örgütlenmiştir. Kentin eski yöresindeki sokakların dar olması, eski ve yeni yörelerde geniş caddeler bulunmayışı trafiği engellemekte ve dinlenceye olanak vermemektedir. Geniş gezinti yollarımız yoktur. Gezilip görülecek yerlerimiz, kütüphanelerimiz, hastanelerimiz, yoksul evlerimiz ve hâpishanelerimiz vb. yok denecek kadar azdır.’

Birkaç sayfa süren bu mektupta şunlar da vardı: ‘Boyutları çok küçük olan Citadel Park için büyük masraflar yaptık, oraya büyük bir koru ve geniş gezinti yolları yapılması lazım; orada bulunan beş para etmez göl gülünç bir şey.” Bu satırların yazarının kafasında herhalde o dönemin Bois de Boulogne ve Hyde Park gibi ünlü parklar vardı. Mektup bu acı yakınmalarla devam ediyordu: ‘Belediye yöneticilerimizin eylemlerini sık sık imgelem kısırlığı ve abartılmış benlik sorunları karakterize etmektedir. Son zamanlarda Barcelona pis bir kent olmuştur. Antik evlerimizin cepheleri tiksindirici durumda!’

Bu tür mektuplar o zamanki yerel gazetelerde çok sık görülüyordu. 22 Eylül 1866 tarihli bir gazetenin başmakalesi şu

başlığı taşıyordu: 'Ticari Açıdan, Dünya Fuarı Hayır mı, Şer mi?'

Buna karşın projeye gelen tepki fazla değildi. Kentliler genellikle bu projenin risklerini göze almaya istekli görünüyorlardı. Ayrıca yetkililerin aldıkları kararları uyguladıklarını geçmiş deneyimlerden biliyorlardı; asırlarca süren mutlakiyet yönetimi onlara böyle konular için enerji tüketmemeyi öğretmişti. Ama onlar için en önemli olan şey, İspanya'daki ilk Dünya Fuarının, Madrid'de değil de Barcelona'da yapılacak olmasıydı. Başkent basınında bu konuda yorumlar çıkmıştı. Madridli gazeteciler rahatsızdı, ama kendilerini tutuyorlardı. 'Barcelona'nın dünyanın öteki ülkeleri ile olan deniz ve karayolu ulaşımı, onu yabancı konukları çekmek bakımından yarımadanın en uygun merkezi haline getiriyor,' diye yazdılar. Sanki fuarın Barcelona'da yapılmasından onlar sorumluymuş gibi. Ama Madrid ödemelere katılacak mıydı? Hükümetin tavrı temelde: 'Bu işe siz kendiniz bulaştınız, şimdi onu kendiniz finanse edin,' yolundaydı.

O sırada her şey gibi, ülkenin ekonomisi de merkezileştirilmişti; Katalanya'nın zenginliği de, kraliyetteki öteki yerler gibi Madrid'in kasalarına akıyordu. Belediye kendi masraflarını yerel vergilerden karşılıyordu, olağan olmayan giderler için bu durumda olduğu gibi genellikle suskun kalan Madrid'e bir ödenek, bir borç bulabilmek üzere başvurmak zorundaydılar. Bu da Katalan halkı arasında bir dayanışma ruhu oluşturunuyordu.

Rius y Taulet bunu, 'Bizi, kıcımıza bir tekme atarak sepetliyorlar,' diyerek yorumluyordu. Bu konuda insanlar arasında bir anlaşmazlık yoktu. O sırada saygın bir maliyeci olan Fen ve Edebiyat Kulüpleri Atheneum'un başkanı Manuel Girano, 'Madrid'le anlaşıyoruz, ama Madrid olmadan da hiçbir yere varamıyoruz,' dedi. Asla öfkelenmeyen biri olarak ün yapmıştı. 'Hadi dertlerimizi kusmayı bir başka güne bırakalım da, gerçeklerle uğraşalım,' diye öğütledi. 'Madrid'le pazarlık edelim, bizi küçük düşürecek olsa da buna fazlasıyla değer.'

Bu konuşma ile hem süregelen tartışma, hem de o çarşamba günü Las Siete Puertas Lokantasında yapılan yemekli toplantı sona erdi. Pazar günü ayininden sonra, yürütme kurulundan iki delege başkente gitmek üzere yola çıktılar. Kent Konseyi tarafından, özellikle bu amaç için kullanılmak üzere verilen bir

arabayla seyahat ediyorlardı; arabanın her iki kapısında da Barcelona'nın o zamanki ve şimdiki Ciudad Condal –Kontun Kenti– amblemi vardı. Yanlarından iki krokodil çanta içinde projeyle ilgili tüm yazışmalar ve belgelerle, arabanın arkasında da sandıklar dolusu giyecek vardı. Orada uzun süre bekletilmeyi göze almışlardı ve bunda yanılmamışlardı.

Madrid'e varır varmaz, bir otele yerleşmişler, ertesi sabah Kalkınma Bakanlığına gitmişlerdi. Gelişleri epeyce heyecana neden olmuştu; bir zamanlar Barcelona'nın efsanevi koruyucusu ve ortaçağda belediye muhtariyet şampiyonu olan Joan Fivaller'in giysileri ve pelerinleri içindeydiler; aradan geçen yüzyıllar bu giysilerin yünlü kumaşlarını şilteye, ipek kısımlarını da örümcek ağına çevirmişti. Bu delegeler çantalarını, önlerinde, iki elleriyle bir hediye paketi gibi tutarak yürürken, bakanlığın halıları üzerinde kahverengi, ince bir toz tabakası oluşmuştu. Delegelerin adı Guitarri ve Guitarro idi; öyle isimlerdi ki gerçek olmayıp seçilmiş olsalardı bu kadar uygun olabilirlerdi.

Guitarri ve Guitarro, olağanüstü yüksek süslü tavanı olan ve içinde yalnızca, oldukça rahatsız iki rönesans stili iskemle ile duvarında üç metreye dokuz metre boyutunda, Zurbaran atölyesinden çıkmış, kafatasları ve tibyalar arasında, yüzü sıracalı, yaşlı bir tarikat üyesinin portresi bulunan bir salona alınmışlardı. Orada yaklaşık üç saat gibi uzun bir süre bekletildikten sonra, köşedeki gizli bir yan kapıdan içeri kurumlu yüzlü, favorileri olan ve bol işlemeli frak giymiş biri girdi. İki delege ayağa fırlamışlardı. Guitarri, Guitarro'nun kulağına, 'Bir bakışı bile Tanrı korkusu vermeye yeter,' dedi. Uzun bir süre beklemek sinirlerini bozmuştu. Her ikisi de uzun uzun, yerlere kadar eğildiler. Gelen adam yalnızca bir görevliydi ve onlara kuru bir sesle, saygıdeğer bakanın kendilerini bugün kabul edemeyeceğini, ertesi gün aynı saatte gelmek nezaketini göstermelerini rica ettiğini bildirdi.

Görevlinin gösterişli üniformasının yarattığı karışıklık, bu tür bir seri *faux pas*'ın¹ yalnızca ilkiydi: İki icra komitesi üyesi yabancı bir çevredeydiler; bu tavernalar, manastırlar, sokak satıcıları, erkek ve kadın satıcıları, kılıksız yoksullar ve dilenciler kentinde nasıl davranacaklarını bilemiyorlardı; bakanlıkta ise

¹ Yanlış adım (Çev.)

entrikacı generaller, dalavereci dükler, mucize çığırtkanı rahipler, saray gözdeleleri, *torerolar*, cüceleri ve Guitarri ile Guitarro'nun Katalan aksanları ve tuhaf şivelerinin taklidini yaparak onlarla alay eden saray soytarıları ile daha tuhaf, bir kuruntu, seremoni, tehdit ve arpalık dünyası vardı. Bakanlık ile otel arasında bir ileri bir geri geçen üç ay sonunda, Barcelona'ya, neler olup bittiğini anlatan bir rapor gönderip daha sonraki talimatları istediler. İki kent arasındaki posta arabasının dönüşünde Rius y Taulet'den bir paket aldılar; içinde para, Muhterem Lady Montserrat'nın bir büstü ve 'Cesaret, bir taraf sonunda pes edecek ama Tanrının inayeti ile *bu bizim taraf* olmayacak,' diyen bir not vardı. Zavallı delegeler otelden dışarı çıkmaya çok az cesaret ediyorlardı. Artık onları tanıyan ve bahşış olarak fazla bir şey alacaklarını ummayan otel garsonları, çarşafalarını ve havlularını değiştirmek ya da Sparta'dan kalma, kırık dökük mobilyaların tozunu almak gibi hizmetleri savsaklıyorlardı. Ekonomik olsun diye, rahatsızlık duymalarına karşın ikisi aynı odayı paylaşıyor, kahvaltı ve akşam yemekleri için musluktan akan sıcak suyu kullanıyorlardı.

En büyük sorunları özel hayatlarının olmayışı değil, her sabah bakanlığa yaptıkları ziyaretlerdi. Bakanlığın koridor ve bekleme odalarını dolduran aylaklar ve otlakçılar onlarla alay eden bir şarkı uydurmuşlardı ve geçtikleri her köşede bunun mırıldandığını ya da ısıklıkla çalındığını duyuyorlardı. Daha da can sıkıcı olan bakanlığın küçük memurları tarafından onlara oynanan sevimsiz oyunlardı: Geçtikleri yollardaki kapıların üzerine su kovaları yerleştirmek, tökezletmek için yola tel germek ya da paltolarının eteklerini tutuşturmak vb. gibi. Bazı günler Guitarri ve Guitarro oraya vardıklarında kendilerinden önce gelen başvuru sahipleri, bürokratların ömür boyu sıkıntı çektiirdikleri emekliler onları görmezden gelerek, oturdukları yerleri üç saatlik bekleme maratonu boyunca tekellerine alıyorlardı.

Bakandan hâlâ onları kabul edeceği yönünde bir haber yoktu. Her gün artık, her bir detayı çok tanıdık gelen bu odada, saatlerce bekledikten sonra yan kapıdan favorili görevli giriyor ve onlara bir tepsi üzerinde, bakan tarafından karalanmış ve o gün kendilerini kabul edemediği için üzüntü duyduğunu bil-

dirdiği notu onlara iletliyordu. Bu notlarda liberalce serpiştirilmiş yerel argo deyimler, bazen onlara tamamen anlaşılmaz geliyor ve bu da satırlar arasında bakanın keyfinin nasıl olduğunu tahmin etmeye çalışan delegelerin merakını artırılıyordu.

Zaman zaman, bir sürü tartışma ve bocalamalardan sonra onlar da bakana kendi notları ile yanıt veriyorlardı. Bunun için 'Calle Major'da bir matbaada başlıklı kâğıt bastırmışlardı; ama bunlar bir yanlışlık sonucu mu, yoksa bir kötü niyet sonucu mu olduğu kestirilemeyen bir nedenle Barcelona armasını değil, Valencia armasını taşıyordu. Yenisini bastırmak bir ay daha gecikmeye neden olacağından işi Tanrıya havale ettiler. Bakana, 'Saygıdeğer Bakanımızın değerli dikkatlerini vermek zorunda oldukları işlerin yoğunluğunun fazlasıyla farkındayız. Tanrı kendilerini korusun, bu arada bize verilen görevin önemine binaen, kendilerine en yüksek saygılarımızı sunarak, vb.' gibi notlar yazıyorlardı. Bakan bunu ertesi gün, 'Popoma saat takılmış gibiyim,' yani çok sıkışığım, 'marizlendim' yani çok çalışıyorum ya da 'Kıcınıza kazık mı battı,' yani sabırlı olun, gibi deyimlerle yanıtlıyordu. Sonunda delegeler, 'Nükte yapmaya daha az vakit ayırıyorsa, saygıdeğer bakanın daha fazla boş zamanı olurdu,' görüşünde birleştiler. Geceleri Barcelona'daki ailelerine uzun, sıkıntılı ve özlem dolu mektuplar yazıyorlardı. Bazen mektubun yazarı gözyaşını tutamadığı için mürekkep dağılıyordu.

Bu arada Rius y Taulet'nin başkanlığını yaptığı Barcelona'daki Dünya Fuarı İcra Komitesi de boş durmuyordu. Onların niyetleri Madrid'e *Faite Accompli*¹ yapmaktı. Fuarda yer alacak binalar ihale edilmiş, teklifler alınıp onaylanmış ve iş, eldeki fonların karşılayamayacağı bir hızla başlamış, ilerliyordu. Citadel Parkın tamamı altüst edilince, belediye meclisi gazetecileri davet etmişti. Gazetecilere yaranmak için ev sahiplerinin ne kadar kozmopolit olduğunu gösteren şöyle bir de yemek münüsü hazırlamışlardı: *Çorba: Amerikan usulü kerevit çorbası. Soslu yemekler: Cenevre usulü kurt yemeği. Entre: Toulouse usulü Man Pilici. Dilimlenmiş Godard. Sebzeler: tereyağlı bezelye. Kızartmalar: kabuklu deniz mahsulleri, jöleli hindi. Tatlılar: Martin bisküvisi, ananas ve pasta, karışık hamurışı. Şaraplar: Porto, Chateau Iquem, Bordeaux ve şampanya (Ch. Mumm).*

¹ Oldu bitti (Çev.)

Yemeğin sonunda yapılan konuşmalar resmi açılış tarihi-
nin 1887 İlbaharında yapılacağını bildiriyordu; bu olayla ilgili
olarak basında övgü dolu yazılar yer almıştı. Aynı zamanda
reklam panoları hazırlanarak Avrupa'nın birçok kentinde tren
istasyonlarına asılmıştı; ülke içinden ve ülke dışından anonim
şirketlere ve firmalara katılım davetiyeleri gönderilmiş, o yıllar-
da âdet olduğu gibi edebiyat yarışmaları düzenlenmişti. Olası
katılımcılardan gelen yanıtlar pek bağlayıcı sayılmazsa da yine
de yanıt yanıtı.

1886 sonu itibariyle resmen onaylanmış projeler basında
yer almıştı: 'Temizlik hizmetleri belirlenen koşullar altında Se-
nor Fraxedas y Florit Firmaı tarafından üstlenildi. Uzak görüş-
lü olan bu müteahhit, anılan tesislerin tüm odalarında tuvalet
malzemeleri, havlular, makyaj malzemeleri ile tam bir temizlik
ve bakım hizmeti sunmayı garanti ediyor. Bir oda ayakkabılara
ayrılacak, halkın ve sergiye katılanların hizmetinde mesaj ilet-
mek ve satın alınan malzeme paketlerini müşterilerin evlerine
iletmek üzere genç çocuklardan oluşan bir ekip hazır bulundu-
rulacak. Senor Fraxedas y Florit'yi bu ticari fırsata kayıtsız kal-
mamak gibi bir akıllık göstererek, bu işlerin yabancılardan eline
düşmesine fırsat vermediği için kutlayabilir miyiz?'

Sonunda Kalkınma Bakanı delegeleri kabul etmek zorunda
kaldı. 'Africano' adını taktıkları bu şişman, öfkeli adam insana
çok az benzeyen biriydi. Hayatında Afrika'ya ne ayağını bas-
mış, ne de bu dünya ile bir ilişkisi olmuştu; bu isim ona yalnız-
ca tavırları ve dış görünüşünden ötürü verilmişti. Bu adı öğren-
mek onu rahatsız etmediği gibi, üstelik bir de burnuna yüzük
takmaya başlamıştı. İki delegeyi kabul ediş tarzı düşmancaydı,
ama farkında olmadan zaman onlar lehine çalışmış ve bakanın
elinde oynayacak kart kalmamıştı. Bu görüşme için bekleyerek
harcadıkları sayısız saatler ve katlandıkları acılar ve aşağılanma-
lar Guitarri ve Guitarro'ya avantaj sağlamıştı; gece gündüz bir-
birleriyle geçirdikleri saatlerden sonra bir elmanın yarısı kadar
benzeşmişlerdi; aylar boyu her gün seyrettikleri Züberan tablo-
sundaki evliya gibi münzevi adama dönmüşlerdi. Onlar içeri gi-
rince bakan ani bir yorgunluk hissetti, yüklendiği büyük so-
rumluluklar omuzlarını çökertmişti. Karşılaştıklarında muaz-
zam bir çatışma olmadı, ama yorgun ve melankolik, kayıtsızca
bakıştılar.

Citadel Parkının çevresi, inşaat alanını meraklılardan korumak için parmaklıklarla çevrilmişti. Bununla birlikte bu parmaklıklar pek çok yerden kırılmıştı ve insanların sorgusuz sualsiz girip çıkmalarından ve gelip geçmelerinden oluşan trafik nedeniyle işlevsizleşmişti. Onofre Bouvila beş broşür alıp gömleğinin yakasından içeri soktu, geri kalanını da demiryolunu çevreleyen duvardaki iki granit levha arasına sakladı ve kimse farkına varmadan inşaat alanına sıvıştı. İşte, yaptığı işin önemini ancak o zaman, ilk kez bu pantomimi oynarken ayırt etmişti. Çiftlik işlerinde annesine yardımcı olduğu zamanların dışında hiç devamlı işi olmamıştı. Bu yüzden de insanlarla iş yapmanın ne denli zor olduğu konusunda bir fikri yoktu. Kendi kendine, 'Tavuk beslemekten, doğrudan doğruya devrim yapma işine geçtim,' diye düşündü. 'Ne olmuş yani? Eğer birini yapabiliyorsan, ötekini de yapabilirsin demektir.' Neşesi yerine gelmişti, bir binanı iskelesini çakmakta olan bir grup marangoza doğru yürüdü. Onların dikkatini çekmek için bildiği değişik selamlaşma çeşitlerini tekrarlamaya başladı. 'Merhabalar, burada işler nasıl gidiyor? Günaydın' benzeri sözler söyledi.

Sonunda marangozlardan biri gözünün ucuyla onu fark etti ve yukarı doğru kalkan bir kaş ona ne istediğini sordu.

Onofre, göğsünden bir broşür çıkarıp marangoza göstererek, "Size bir broşür getirdim," diye seslendi.

Marangoz, "Ne dedin?" diye bağırdı. Çivi çakmak, ya o sırada bir şey duymasını engelliyordu, ya da onu tamamen sağır-laştırmıştı. Tam yanıtlayacağı sırada üç katır tarafından çekilmekte olan bir vagon yol vermek için geriye sıçramasına neden oldu. Katırcı geriye doğru yaslanarak kırbacını havada şaklattı,

ayaklarını gerdi ve dizginleri çekti. "Yol aç, yol aç!" diye bağırdı. Vagon moloz yüklenmişti ve tekerlekleri taşlara çarptıkça havaya beyaz toz bulutları uçuyor, tekerlekler sanki güçlü biri kapıyı çalıyormuş gibi derin, metalik bir ses çıkarıyordu. Katırcı, "Hey sersem katır, oradan kurtul!" diye bağıırıyordu. Onofre, 'En iyisi buradan ayrılmak,' diye düşündü. Hatta bir-iki saniye broşürleri moloz yığınınına atıp Pablo'ya dağıttığını söylemeyi geçirdi, ama sonra caydı; anarşistler onu gözlüyor olabilirlerdi, hiç değilse ilk bir iki gün için.

Bir duvarcı işçisi, "Oğul, elindeki nedir?" diye sordu. Gizlice mola vermiş bir grup duvarcıdan biriydi. Bir gözcüleri vardı, ustabaşının geldiğini görünce ıslık çalarak ötekileri uyarıyor, onlar da çabucak işlerinin başına dönüyorlardı.

Onofre, bir broşür uzatarak, "Bu broşürler sizin devrime katılmanız için hazırlandı," dedi. Duvarcı işçi broşürü elinde buruşturarak top haline getirdi ve molozun üstüne fırlattı. "Burada kimse okuma yazma bilmez," dedi, "üstelik bu devrim de neymiş? Devrim ciddi bir iştir. En iyisi, ustabaşı gelip seni görmeden buradan toz ol," diye ekledi.

Duvarcı tarafından uyarılan Onofre, inşaat alanını bir baştan bir başa dolaşarak inceledi. Çok geçmeden ustabaşılıarı tanımayı öğrendi ve onların, adamlarının ideolojik temellerinden çok verdikleri emirleri yerine getirmeleriyle ilgilendiklerini fark etti. 'Öyle bile olsa dikkatli olmalıyım,' diye düşündü.

İnşaat alanında dolaşanlar arasında ustabaşılardan başka, toz önlükleri giymiş, şapkalı ve gözlüklü birileri de vardı. Bunlar işleri kontrol ediyor, cetvel ve teodolitlerle ölçüp biçiyorlar, planlara bakıyorlar ve sanki her şeyi eksiksiz anlıyorlarmış gibi dinleyen ustabaşılara emirler veriyorlardı. Kafalarını sallayarak, 'Üzülmeyin efendim söylediklerinizi en ince ayrıntısına kadar uygulayacağız,' mesajı veriyorlardı. Bu önemli kişiler mimarlar, asistanları ve onların yardımcılarıydılar.

Bütün bu eşgüdüm gösterisine karşın, her bir işçi grubu ötekilere aldırmaksızın kendi bildiğini okuyordu. Birinin kurduğu iş merdivenini öteki söküyordu; birinin doldurduğu çukuru, bir başkası yeniden kazıyordu; kimi tuğla örerken, kimileri de yeni örülmüş bir duvarı yıkıyordu. Bütün bunlar verilen

emirler ve karşıt emirlerle, feryatlar, ısıklar, kişnemeler, anırmalar, kazan vınlamaları, metal cızırtıları, tomruk takırtıları, tahta çakmaları ve alet çarptırmaları içinde yapılıyordu. Sanki ülkenin bütün delileri, çılgınlıklarını sergilemek için burada toplanmışlardı.

Fuar çalışmaları hiçbir şeyin durduramayacağı bir hız kazanmıştı. Teknik bilgi eksik değildi. O dönemde Barcelona, emirindeki elli mimar, yüz kırk altı ustabaşı, birkaç yüz yüksek fırın, demirhane, bıçkıhane ve metal fabrikaları ile övünebilirdi. Ekonomik gerileme sonucu büyüyen işsizlik nedeniyle işçi oldu. Bolca olmayan tek şey bütün bu insanlara ve hammadde satıcılarına ödenecek paraydı. Ve Madrid, o zamanın bir eleştiri dergisinin yazdığı gibi, 'Para kesesinin iplerini çok sıkı tutuyordu.' Rius y Taulet omuz silkerek, "Biz de ödeme yapmayarak kendimizi bu sorundan koruruz," dedi. Bu ilkeyi uygulayan Kent Meclisi, büyük borçlar altına girerek ihalelere imza attı. Başkan, "Bana yalnızca iki şey gerçek bir başkan olduğumu hissettirir: Sağda solda para harcamak ve vahşi korsan rolünü oynamak," diyordu. Daha sonra yerini alan başkanlar da bu ilkeyi benimsemişlerdi.

Ama bütün bunlar hâlâ Onofre Bouvila'nın çok uzağındaki işlerdi. İş alanının planını tanımak için çevrede dolaşırken tatsız bir sürprizle karşılaştı: Çok korkulan resmi muhafızlardan biri birdenbire karşısına çıkmıştı. Ama o, resmi muhafızların başlarının kavgalar, isyanlar ve diğerk barışı bozan şeylerle dertte olduğunu düşünüp dikkatli davranırsa kendisinin farkına bile varılmayacağına karar verdi. Bu düşünce ile rahatlamış olarak tekrar işine döndü, ama günün sonu geldiğinde bir tek broşür bile dağıtmamıştı. Yorgun, kir pas içinde ve sabah kahvaltısından beri bir lokma bile yememiş olarak pansiyonun yolunu tuttu.

Yürürken bir yandan da, "Nasıl olur da birine bir kâğıt vermek gibi basit bir işi beceremem?" diye düşünüyordu. "Ama vazgeçmeyeceğim, bu işin, her ne kadar ilk görüldüğünden daha karmaşık olduğu belliyse de vazgeçmeyeceğim. Bir işe yerleşmeden önce, arazi durumunu öğrenmek iyi bir fikir. Evet, hâlâ öğreneceğim çok şey var, ama elimi çabuk tutmalıyım, çünkü

her ne kadar hâlâ genç olsam da zengin olmak istiyorsam, şimdiden işe başlamalıyım."

Zengin olmayı yaşamının amacı edinmişti. Babasının Küba'ya gidişinden beri annesi ile yaşam savaşı vermişler, çok büyük yokluklar çekmişler; çoğu kez aç dolaşmışlar ve her kış soğuk azabını yeniden yaşamışlardı. Onofre kendini bildi bileli, bir gün babasının bol parayla döneceği umuduyla yaşamıştı. Kendi kendine, "O zaman her şey yoluna girecek ve güzel günler artık hiç bitmeyecek," diyordu. Gerçi annesi ne onun bu düşünüyü yüreklendirecek bir söz etmiş, ne de bir davranışta bulunmuştu, ama onun cesaretini kırmamıştı da –yalnızca bu konudan hiç söz etmemişti– ve o da gönlünce düş kurmaya devam etmişti. Asla babasının o kadar zengin olduğu halde neden onlara ara sıra para göndermediğini, kendisi lüks içinde yaşarken, karısı ve oğlunun korkunç sıkıntılar içinde olmalarına niçin izin verdiğini düşünmemişti. Onofre küçükken bu düşüncelerinden başkalarına söz ettiği zaman onların davranışlarından kırılırdı, bu yüzden şimdi o da annesi gibi bu konuyu hiç açmıyordu.

Böylece yıllar yılları kovalamıştı, ta ki bir gün Tonet Amcanın Joan Bouvila'nın geri dönmek üzere Küba'dan zengin olarak yola çıktığı haberini getirdiği güne kadar. Hiç kimse bu haberin, şoförün kulağına nasıl ulaştığını bilmiyordu. Pek çok insan bunun yalan olduğunu iddia ediyordu, ama birkaç gün sonra yanında Joan Bouvila ile gelince bu sözlerini yutmak zorunda kalmışlardı. On yıl önce Tonet Amca, Joan'ı, Küba'ya gitmek için gemiye bineceği Barcelona Limanına götürmek üzere önce Bassora tren istasyonuna götürmüştü. Şimdiyse onu geri getiriyordu. Köyde herkes onu görmek için kilisenin önünde toplanmıştı; oradan tepeyi ve dikenli meşe ağaçları boyunca uzanan taşlı yolu gözlüyorlardı. Kilisede çalışan çocuklardan biri rahibin bir işareti üzerine çanları çalmak üzere hazır bekliyordu.

Araba yolun dönemecini döndüğünde Onofre, babasını tanıyamayan tek kişiydi. Ötekiler, geçen on yılın iklimsel ve yazgısal etkisiyle yüz hatları değişmiş olsa da gelenin Joan Bouvila olduğunu hemen anlamışlardı. Sonbahar güneşinin altında göz kamaştıran beyaz bir keten ceket ve geniş kenarlı bir panama

şapkası giymişti. Dizlerinin üstünde kareli bir mendille örtülü dört köşe bir paket vardı. Arabadan iner inmez söylediği ilk şey, "Sen Onofre olmalısın," oldu. Onofre, "Evet efendim," diye yanıtladı. Joan Bouvila dizlerinin üzerine çöktü ve toprağı öptü. Rahip onu kutsayınca kadar yerden kalkmadı. Oğluna baktı, gözleri heyecandan parlıyordu. "Büyümüşsün," dedi. "Ki-me benzediğini söylüyorlar?" Onofre, "Size baba," diyerek duraksamadan yanıtladı. Üstlerinde toplanmış olan meraklı bakışların ve bu insanların kafasından geçenlerin farkındaydı. Joan Bouvila arabadan dört köşeli paketi aldı ve üzerindeki kareli mendili kaldırarak, "Bak sana ne getirdim," dedi. Bu bir tel kafesti ve içinde bir tavşandan biraz büyük, ince, çok uzun kuyruklu bir maymun vardı. Görünüşe göre canı sıkılmıştı ve küçük cüssesinden beklenmeyecek bir gaddarlıkla dişlerini gösteriyordu. Joan kafesin kapısını açtı ve elini içeri soktu; maymun, onun parmakları üzerine adeta yapışmıştı; sonra elini dışarıya çekti ve hayvanı Onofre'nin yüzüne doğru kaldırdı. "Al, korkma," dedi. "Canını yakmaz, o senin." Onofre maymunu tuttu, ama o kolundan omzuna tırmanıp kuyruğunu yüzüne vurdu.

Rahip, "Sağ salim döndüğünüz için Tanrıya şükranlarımızı sunmak üzere bir dua hazırladım," dedi. Joan Bouvila hafifçe eğildi, sonra bakışları kilisenin ön yüzünde dolaştı. Yalnızca bir dikdörtgen nefi ve kare çan kulesi ile kilise, sade taşlardan yapılmış bir bina idi. "Bu kilisenin iyi bir restorasyona ihtiyacı var," dedi. O andan sonra ona, 'Amerikano' adını taktılar ve vadiye büyük değişiklikler getirmesini beklediler. O şapkasını çıkarak kolunu karısına uzatmış ve birlikte kiliseye girmişlerdi. Kutsal sunakta parlak kandiller yanıyordu. Hiç kimse orada böyle bir tören görmemişti.

Onofre yorgun ve aç, pansiyona doğru yürürken o müthiş güzel dakikaları anımsadı. Ne zaman bir atlı araba geçse, bu gündüz düşlerini yaşama geçirecek birini görmek umuduyla içeriye bakıyordu. Pansiyonun bulunduğu iç karartıcı semte yaklaştıkça arabaların geçişi de seyrekleşmişti.

Cesareti kırılmamış olan Onofre, ertesi sabah günün ilk ışıklarıyla birlikte kalkıp fuar alanına gitti. Bu kez broşürleri yanına almamıştı, çalışma alanında neler olduğunu adım adım saptamaya karar vermiş biri olarak çevrede yalnızca yoklama

yaptı. Çok geçmeden oradaki işçilerin hepsinin aynı düzeyde olmadığını öğrendi.

Bir usta ile sıradan işçi arasında dünya kadar fark vardı. Mesleki beceriler edinmiş olan ustalar, bir hiyerarşi içinde örgütlenmişlerdi ve eski esnaf loncasının geleneklerine göre işverenlerden saygı görürler, ustabaşılarla eşit düzeydeymiş gibi konuşurlardı. Sanatçılar gibi gururlu, vazgeçilmez bireyler olduklarının farkındaydılar. İyi para kazandıkları için, sendikaların ilkelerine uymaya fazla hazır değildiler.

Öte yandan ameleler ve gündelikçiler tümüyle beceriden yoksundular. Kuraklık, savaş yıkımları ya da salgın hastalıklar ya da yalnızca yörelerinde bir yaşam kurabilmek için yeterli kaynaklar bulunmadığından, kendi topraklarından kopup umutsuzluk içinde kente gelmişlerdi. Yanlarında ailelerini ve bazen de yoksul insanlarda görülen kahramanca bağlılık duygusu ile kendilerini bakmakla sorumlu tuttukları uzak ya da özür-lü akrabalarını da getirmişlerdi. Dünya Fuarı alanı ile Doğalgaz İdaresi arasında, plajda kurulmuş teneke, ahşap ve mukavvadan yapılmış barakalarda yaşıyorlardı. İnşa edilmekte olan pavyonların gölgesindeki bu kamplarda yüzlerce kadın ve çocuk barınıyordu. Kadınların bazıları işçilerin yasal eşleri ya da hayat arkadaşları, bazıları da anneleri, kız kardeşleri, kayınvalideleri ve baldızlarıydı. Kadınların çoğunun karnı burnundaydı. Zamanlarını, plajdaki kamışlar arasına gerdikleri iplere, ılık deniz rüzgârında kurusun diye ıslak giysiler asarak geçiriyorlardı. Kulübelerin kapısına yerleştirdikleri mangallarda yemek pişiriyor, hasırdan yapılmış yelpazelerle korları enerjik bir tavırla yelpazeliyor ya da örgü örüp yamalarını yamıyorlardı. Bir yandan da gözlerini, bütün gün elleri yüzleri kir pas içinde dolaşan çocuklarından ayırmıyorlardı. Şiş göbekli çocuklar çıplak dolaşıyorlar ve gelip geçenlere taş atıyorlardı. Yemek pişiren kadınlara çok yaklaşırlarsa kızlarına bir tokat atılıyor ya da tavayla iyi bir dayak çekiliyordu. Bu onları bir süre duvar dışında tutuyorsa da, yemek kokusuna dayanamayıp yine geri dönüyorlardı. Hır gür, küfür ve hakaret kadınlar arasında sıradan şeylerdi; bazen de saç saça, baş başa kavgaya tutuşuyorlardı. Bekçiler bu kavg-

ları uzaktan seyreder, ancak bıçaklar çekildiğinde araya girerlerdi.

Onofre Bouvila günlerini bunları öğrenerek geçirdi. Kendi halinde biri görüntüsünü kullanarak, hiçbir program ve yere bağlanmadan, insanlar onu ortalıkta görmeye alışsınlar diye orada burada dolaşıp durdu. İnsanlar çalışırken onlara ayakbağı olmamış; yalnızca işlerine ara verdiklerinde onlarla konuşmuş, sorular sormuştu. Yardım gerektiğinde hazır olduğu imajını vermişti. Zamanla herkes tarafından hoşgörü ile kimileri tarafından da hoşnutlukla karşılanan biri haline gelmişti.

İlk haftanın sonunda, henüz hiçbir broşür dağıtmamış olmasına karşın, yastığının üstünde Delfina'nın söz verdiği parayı bulmuştu. İşverenlerinin doğruluğundan ve anlayışlı olmalarından ötürü mutluydu. 'Onları mahcup etmemeliyim,' diye düşündü. 'Yayılmasına yardımcı olduğum bu devrim beni ilgilendirdiği için değil, onlara bu işi bir başkası kadar iyi yapabileceğimi göstermek için. Yakında bu Allah'ın cezası broşürleri dağıtmış olacağım. Sabrım ve dikkatim, meyvelerini vermeye başlıyor: Bana karşı ilk anda gösterdikleri güvensizliği aştım. Ama şimdi de kimse benimle ilgilenmiyor: Herkes bu çılgın Dünya Fuarı işleriyle meşgul.'

Gerçekten de 1886'da, resmi açılışa daha iki yıl varken, bir gazete, 'Yabancı ülkelerden Barcelona'ya gelen birçok yabancı, onun güzelliği ve teknik konulardaki gelişimi hakkında fikir oluşturmaktadır. Bu nedenle kamusal görüntü, bireysel huzur ve güvenlik şu sırada, yetkililerin önem vermeleri gereken en ivedi konulardır,' diye fikir yürütmüştü. Gün geçmiyordu ki, gazetelerde yeni öneriler getiren başyazılar yayınlanmasın. Bir gazete, 'Kentın yeni kısmında kanalizasyon açılmalı,' diye yazarken; bir başkası 'Cataluna Meydanında gözleri rahatsız eden barakalar kaldırılmalı,' diyordu. 'Paseo de Colon boyunca taş banklar konulmalı ve Pablo Sech gibi çevre yöreler iyileştirilmeli. Böylece Barcelona'yı ziyaret eden yabancılar Montjuich'ta tırmanırken zirveyi güzelleştiren, nefis kaynakları seyrederken, gururlu tepelerin albenisine kapılmış olarak kendilerinden geçsinler.' Bazıları da, barların, restoranların, otellerin, kafelerin, pansiyonların sahiplerinin fazla kazanç heveslerine dikkati çekiyor

ve 'Fazla kazanç hırısı, turisti kızdıracak için geri teperek bu tür yerleri işletenlerin kendilerine zarar verebilecek bir olgudur,' diyerek korkularını dile getiriyordu. Basını en çok ilgilendiren konu, kentin turistler üzerinde bırakacağı etki değil, dürüstlüğüne, yeteneğine ve terbiyesine çok güvendiği halkın bırakacağı etkiydi.

Onofre, "Biraz daha broşür istiyorum Pablo," dedi.

Lider homurdanarak, "İlk broşürleri dağıtman üç hafta sürdü," diye söylendi. "Daha çok çalışmalısın." Saat sabahın beşiydi ve güneş ufukta yükselmeye başlamış, panjurun tahtaları arasından odaya sızmaya çalışıyordu. Yaz sabahının keskin ışığında oda her zamankinden daha küçük, daha tozlu ve daha köhne görünüyordu.

Onofre, "Başlangıçta o kadar kolay değildi, ama göreceksin, şimdiden sonra nasıl iyi gidecek," dedi.

Gerçekten de ikinci broşür paketini altı günde dağıtmış, Pablo, "Bak oğlum, geçen hafta söylediklerim için özür dileirim," demişti. "Biliyorum başlamak zordur, sabırsızlığım bazen beni aşıyor. Sanırım bunun nedeni bu sıcak ve bütün gün burada kapalı olmak —bu benim ölümüne neden olacak—" dedi.

Sıcak kendisini Dünya Fuarının olduğu yerde de hissettiriyordu. Sinirler nedensiz yere geriliyordu ve düzinelerle çocuk ölümüne neden olduğu için çok korkulan, ateşli yaz ishalleri nöbetleri de görülmeye başlamıştı.

Daha sakin olanlar, "İşler bitip de yapacak bir şey bulamayacağımız zaman gelince durum daha da kötü olacak," diyorlardı.

İyimser olanlar ise Dünya Fuarının açılışından sonra Barcelona'nın büyük bir kent olacağını düşünüyorlardı; bu da herkes için iş demekti; kamu hizmetleri şaşılabilecek bir hızla iyileşecek ve herkes gereksinimi olan yardımı alabilecekti. Bunu duyanların çoğu açıkça gülüp geçiyorlardı. Bu fırsatı yakalayan Onofre, Bakunin hakkında konuşmaya başlıyor, sonunda da birkaç broşür dağıtıyordu. Bu arada düşünmekten de kendini alamıyordu, "Şu hale bak, ben bir anarşist oldum, oysa birkaç hafta önce bu saçmalık hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Şimdi ise sanki yaşamım boyunca bir anarşistmişim gibi konuşuyorum. Kendimi

hiç uğruna harcamıyorsam ne olayım.’ Sonra, ‘Ne yapalım, ben elimden gelenin en iyisini yaparım. Bir şeyi iyi yapmak, kuşkusuz onu kötü yapmaktan daha tehlikeli olamaz,’ diye karar verdi. Kendisi karşılığı vermeden insanların güvenini sağlamak, ona büyük bir açıkgözlülük gibi geliyordu.

Onofre haftalık pansiyon kirasını öderken, Senor Braulio, "Anladığıma göre Dünya Fuarının hazırlandığı yerde çalışıyormuşsun genç adam, öyle mi?" diye sordu. "Sevgili karıma söylediğim ve onun da onayladığı gibi, sanırım bu fuar, Tanrının izniyle, Barcelona'yı hak ettiği yere yükseltecektir."

Onofre, "Sizinle tamamen aynı görüşteyim," diye yanıtladı.

Onofre, Senor Braulio, karısı Senora Agata, Delfina ve Be-elzebub dışında pansiyonun küçük dünyasındaki öteki tipleri de tanımaya başlamıştı. Gününe göre pansiyonda sekiz, dokuz ya da on pansiyoner oluyordu. Bunlardan yalnızca dördü devamlı pansiyonerdi: Onofre, Peder Bizancio adında bir emekli rahip. Micaela Castro adında bir falcı kadın ve herkesin kısaca Mariano dediği, danışma bölümünde çalışan berber. Şişman yanaklarından kan damlayan, ama doğasında kötülüğe eğilimi olan, bununla birlikte dış görünüşü ile oldukça cana yakın ve geveze bir adamdı; Onofre'nin ilk tanıdığı pansiyoner olmasının nedeni de bu olmalıydı.

Berber ona mesleğini askerliğini yaparken öğrendiğini, ondan sonra kentteki birçok yerde çalıştığını, ama daha sonra bir manikürcü ile evlenerek işini geliştirmek niyetiyle kendi dükkanını açtığını anlatmıştı. Ancak evlilik düşüncesi gerçekleşmemişti. "Gerdeğe girme günümüz yaklaştığında birden ağlamaya başladı," diye açıkladı Mariano. Ona nedenini sorduğunda kadın, kendisini hediyelere boğan ve bir apartman dairesi alma sözü veren bir beyefendiyle uzun bir süre birlikte olduğunu söylemişti. Bu adamı reddedecek cesareti yoktu, ama bunu açıklamadan da evlenemezdi. Mariano şaşırmıştı. Tüm yapabildiği,

"Bu iş ne zamandır sürüyor?" diye sormak olmuştı. Birkaç günlük bir iş miydi, yoksa aylarca, yıllarca süren bir iş mi? Ama kadın bu önemli konuyu açıklayamıyordu; yalnızca, "Öyle bir durumdayım ki," deyip duruyordu. Berber ona verdiği nişan yüzüğünü geri istemiş, ama kadın reddetmişti. Başvurduğu avukat ise ona dava açmayı önermemişti: 'Öyle yaparsan kaybedersin,' demişti. Şimdi artık köprülerin altından çok sular akmıştı ve adam o zaman almış olduğu karardan hoşnuttu. "Kadınlar masraf, hep daha çok masraf demektir," diye açıklamıştı.

Bununla birlikte kendi mesleğinden her zaman heyecanla söz ederdi: "Kent'in eski kısmındaki Raval'de bir berber yanında çalışırken, bir gün caddede büyük bir gürültü duydum; kendi kendime, 'Bu da neyin nes'i?' diyerek caddeye çıktım. Bir de ne göreyim, bir tabur at dükkânının önünde sıralanmamış mı? Birden yaver atından inip dükkâna girdi. Onun çizmelerinin sesini ve mahmuzlarının şakırtısını hâlâ duyar gibi oluyorum. Bana baktı ve 'Dükkânın sahibi burada mı?' diye sordu. Ben de, 'Bir iki dakikalığına dışarı çıktı bayım,' dedim. 'Peki burada bir erkeğin saçını kesecek kimse yok mu?' diye sordu. Ben, 'Emredersiniz efendim, lütfen oturun,' dedim. 'Benim saçım değil, Generalim Costa y Gassol'un saçları kesilecek,' dedi. Düşünebiliyor musun? Tabii ki hayır, sen daha henüz bir çocuksun, o zaman daha doğmamış olmalısın. Costa y Gassol Carlist bir generaldi; cesareti ve gaddarlığı ile tanınıyordu. Tortosa'yı bir avuç adamı ile ele geçirmiş ve halkın yarısını kılıçtan geçirmişti. İşte böyle bir adamdı. Daha sonra Espartero onu kurşuna dizdirdi. Espartero da büyük bir adamdı, bana sorarsan bu ikisi birbirlerine çok uyuyorlardı ve bunun politikayla alakası yok. Ha, nerede kalmıştım? Ah, biliyorum. Kapıdan kimin girdiğini göreyim? Tepeden tırnağa madalyaları ile donanmış Costa y Gassol'un ta kendisi. Koltuğa oturdu, bana baktı ve 'Saç kesimi ve tıraş,' dedi. Ve ben korkudan altıma doldururken, 'Lordlarının emrindeyim General,' diyorum. Yani sözü kısa kesmek gerekirse, onun isteğini yerine getiriyorum ve ben bitirince o soruyor, 'Borcum ne kadar?' 'Lord Hazretlerinin borcu yok general,' diyorum. Bunun üzerine gidiyor."

Zamanın bütün berberleri gibi Mariano da diş çekiyor, merhem hazırlıyor, yakı yakıyor, lapa koyuyor ve kürtaj yapı-

yordu. Bir hastalık hastası olarak safrakesesi ve karaciğer sorunları vardı ve Micaela Castro'dan, falında yakın ve acı veren bir ölüm gördüğü için, vebadan kaçır gibi kaçıyordu.

Falcı bir gözü yarı kapalı, yaşlıca bir kadındı, içe dönüktü, yalnızca üzücü olayları haber vermek için konuşurdu. Kendi Tanrısal gücüne sarsılmaz bir güveni vardı; öngördüğü felaketlerin gerçekleşmemesi, onu yeni felaketler öngörmekten alıkoyuyordu. Yemek odası olarak kullanılan bölmeye girer girmez, 'Her şeyi yutacak bir yangın Barcelona'yı silip süpürecek ve bu ölüm yangınından sağ kurtulan olmayacak,' derdi. Ona kimse aldırılmazdı, ama pansiyonerler yine de gizlice tahtaya vurup parmaklarını çaprazlamaktan kendilerini alamazlardı. Hiç kimse onun, seller, salgın hastalıklar, savaşlar, kıtlık gibi bu kadar çok korkunç şeyi nasıl hayal edebildiğini ya da bunu niçin yaptığını bilmiyordu. Ondandır hoşlanan Senor Braulio'nun özel izni ile odasında, hali vakti pek yerinde olmayan, her yaştan ve her cinsten müşteriyi kabul ederdi. Bu görüşmelerden fena halde sarsılmış, keyifsiz çıkarlardı. Bununla birlikte çok geçmeden, kötü yazgılarını öğrenmek ve umutsuzluğa kapılmak için tekrar gelirlerdi. Onun uğursuz kehanetleri tekdüze yaşamlarına bir tür görkem katardı. Belki de geri gelişlerinin nedeni buydu. Kimbilir belki de uğursuz bir trajedi beklentisi, günlük yaşamlarının biçareliğini daha katlanılabilir yapıyordu. Oysa bir sürü sevimsiz olay geçtiği halde onun kehanette bulunduğu hiçbir şey gerçekleşmemişti.

Yemek odasının öteki ucunda oturan Peder Bizancio, gözleri önündeki masanın örtüsünde sabitlemiş, birşeyler mırıldanan soluğuyla onun cinlerini kovardı. Asla yan yana oturmazlardı. Her ikisi de ruhlar dünyasına ait kişiler olarak, karşıt taraflarda olsalar da birbirlerine karşılıklı saygı duyarlardı. Peder Bizancio'ya göre Micaela onun ruhani topluluğunun karşısında olan takımdandı: insan kılığında şeytan. Kadına göre ise Peder Bizancio, onun gücünü her ne kadar iblise mal etse de bunlara, gerçekten ve sürekli olarak inanan bir moral destektir.

O sıralarda çok yaşlı ve yorgun olmasına karşın, Peder Bizancio, Roma'ya gidip Aziz Peter'in ayaklarına kapanmadan ölmek istemiyordu. Aynı zamanda, yanlışlıkla, Vatikan'da bulunduğu inandığı, efsanevi Santiago tütsü ayinlerini kendi gözle-

ri ile görmek istiyordu. Micaela Castro, onun gerçekten de Roma'ya gidip haç görevini yerine getireceğini, ama Kutsal Kenti göremeden yolda öleceğini söylüyordu. Komşu mahallelerdeki (La Presentacion, San Ezequiel, Nuestra Senaro del Recuerdo, vb.) dini toplumlar ne zaman büyük bir ayinde fazladan okuyucuya ihtiyaçları olsa ya da koronun ve manastırın güçlendirilmesi gerekse Peder Bizancio'ya başvurlardı. İlahilerde şiirsel şarkıcı ve müzik sorumlusu olarak çalışmak, ayrıca bugün unutulmuş olan Seville geleneğinde okuma ve dönme ayinlerine, başokuyucu, Evangelist okuyucu olarak, usta olmasa da, bunları bildiği için çağrılırdı. Peder Bizancio bu tür işlerden sıkıntılarını savuşturacak kadar küçük bir gelir de elde ediyordu.

Rahip, berber, falcı kadın ve Onofre Bouvila üçüncü katın odalarında kalıyorlardı. Bu odalar ötekilerden daha geniş ve daha iyi olmasalar da caddeye bakan balkonlara sahip olma avantajları vardı ve bu manzara, duvardaki çatlaklara, döşemelerdeki pürüzlere, duvarlardaki büyük rutubet izlerine ve kırık dökük mobilyalara karşın odaya neşeli bir görüntü veriyordu. Yollarını kaybetmiş ya da başka yerlerden kaçan bembeyaz kumrular yuvalarını yakın bir yerde kurmuşlar, bu balkonların demir parmaklıklarına konuyorlardı. Peder Bizancio oraya onlar için ayinden kalan mayasız ekmek kırıntılarını bıraktığından her gün geliyorlardı.

Gelip geçici pansiyonerler, ne balkonu, ne de penceresi olan ikinci kat odalarına yerleştiriliyorlardı. Senor Braulio, Senorita Agata ve Delfina çatının altındaki dördüncü katta kalıyorlardı. Ne tam uyanık, ne de tam uykuda olan Senora Agata, onu koltuğuna bağlayan eklem iltihabı ve gut hastalığından rahatsızdı. Yalnızca tatlılar, kekler olduğu zaman uyanıyordu, ama doktoru ona bu tür yiyecekleri kesinlikle yasaklamış olduğu için, kocası ve kızı, onun bunları yemesine, çok seyrek, yalnızca özel günlerde izin veriyorlardı. Sürekli sancı içinde olmasına karşın hiç sızlanmıyordu – ruhsal gücünden değil de daha çok fiziksel güçsüzlüğünden. Bazen gözleri nemlenir ve gözyaşları düzgün, tombul yanaklarına yuvarlanırdı, ama yüzü hep ifadesiz kalırdı. Bu aile dramı Senor Braulio'nun umurunda değilmiş gibi görünürdü. Her zaman keyfi yerindeydi, her an herhangi bir konuda polemige girmeye hazır; fıkra anlatmaktan

ve dinlemekten zevk alırdı. Fıkralar ne kadar kötü olursa olsun uzun, içten gelen kahkahalarıyla bunlardan ne kadar hoşlandığını gösterirdi. Bir saat sonra bile hâlâ gülüyor olurdu. Her zaman temiz ve bakımlıydı. Mariano onu her sabah, bazı özel günlerde ise öğleden sonraları tekrar tıraş ederdi. Kusursuz giyindiği yemek saatleri dışında, kızının her gün gönülsüzce ütülediği pantolonunu kırıştırmamak için pansiyonun içinde pijamalarıyla dolaşırdı. Berberle arası çok iyiydi, rahiple de iyi geçiniyordu, falcıya saygılı davranıyordu – ama kadın transa geçtiği zaman hareketlerini kontrol edemediğinden, kusursuz elbiseleri için tehlike yaratmasın diye onun masasına çok seyrek otururdu.

Şıklığının dışında, söze değer bir özelliği de alışılmadık bir biçimde kazaya açık olmasıydı: Bir gün morarmış bir gözle, bir başka gün çenesinde berbat bir yara iziyle ya da yanağında bir mor leke ya da burkulmuş bir el ile ortaya çıkardı. Onu bandajsız, plastersiz ve pansumansız görmek mümkün değildi. Görünüşüne bu kadar özen gösteren biri için bu, en azından tuhaftı. ‘Ya o, bugüne kadar tanıdığım en sakar adam ya da burada tuhaf şeyler dönüyor,’ diye düşündü Onofre. Onun için ailenin en anlaşılmaz ve kendisine en sıkıntı veren üyesi Delfina’ydı, çünkü onun kendisini anlaşılmaz bir çekicilikle sürüklediğini biliyordu ve bu giderek bir saplantıya dönüşüyordu.

Onofre broşür dağıtımında öylesine başarılı olmuştu ki, sık sık daha çok broşür almak için Calle de Musgo’ya gitmesi gerekiyordu. Orada her zaman Pablo’yu görüyordu. Bu buluşmalar arttıkça, tohuma kaçmış liderle, hevesli bu yeni sürgün arasında bir dostluk başlamıştı. İlki, sürekli olarak, birkaç yıldır kendisini izleyen polisin inatçılığından yakınıyordu. Bu yüzden dünyadan soyutlanmış bir yaşam biçimi edinmek zorunda kalmıştı; o bir eylem adamıydı ve eylemsizlik onun için olabilecek işkencelerin en beteri idi – ya da o sırada böyle düşünüyordu. Çaresizlik içinde, işçi topluluklarıyla her gün birlikte olan Onofre’ye adeta imreniyordu. Ama Onofre’nin bu paha biçilmez fırsattan gereğince yararlanamadığını düşünüyor ve bu yüzden gerçek ya da uydurma bir nedenle ona bağırıp duruyordu. Gittikçe onu tanımaya başlayan Onofre, onun ağzına geleni söyle-

mesine aldırmıyordu; ona göre Pablo gerçekten de acınacak bir yaratıktı, savaşta malzeme gibi harcanan adamlardan biriydi. Çok kolay saldırıya geçiyor, yalnızca karşıt olmak için karşı çıkıyordu ve asla yanlış yaptığını kabul etmiyordu – zayıf bir kişiliğin su götürmez üç işareti.

Ama Pablo'nun sonu hak ettiğinden de kötü olmuştu. 1896'da birkaç yıldır hapis yattığı Montjuich zindanlarında iken, gardiyanları Corpus Christi'nin bombalanması olayı nedeniyle ona baskı yaptılar. Bir sabah zindancılar onu, gözleri bağlı, kemiklerini kesen deri kayışlarla bağlanmış olarak hücrelerinden çıkardı. Onu taşımakta güçlük çekmiyorlardı, çünkü gördüğü kötü muameleden kendisinin gölgesi haline dönüşmüştü; otuz kilo bile değildi. Göz bağını çıkardıklarında kendini bir yarın ucunda buldu, dalgalar aşağıdaki kayalıkları dövüyordu. Bir rüzgâr dalgası, dengesini kaybetmesine ve sonunun gelmesine yeterdi. Kendisini atmak ve işkencesine son vermek dürtüsüne karşı koydu. Dişlerini gıcırdatarak, 'Bu benim kendi gayretimle olmamalı,' diye düşündü. Zayıf, bir kadavranınki gibi mavi suratlı bir teğmen kılıcını Pablo'nun göğsüne dayadı. 'Bir itiraf imzalayacaksın, yoksa seni hemen şimdi, burada öldüreceğim,' dedi. 'Eğer imzalarsan sonunda hapisten çıkacaksın.' Kendi ağzından yazılmış ve Carpus Christi trajedisinden sorumlu olanlardan biri, Giacomo Pimentelli adında bir İtalyan olduğunu itiraf eden bir açıklamayı ona gösterdi. Tümüyle saçmaydı: Birkaç yıldır hapishanede olan Pablo'nun, yalnızca birkaç gün önce yer alan bir eylemde bulunması olanaksızdı. Üstelik İtalyanlıkla uzaktan yakından ilgisi yoktu; bununla birlikte gerçek adını ve nereden geldiğini bugüne kadar ondan öğrenebilen olmamıştı. Sorgulama sırasında, Pablo adında bir dünya vatan-daşı ve her yerdeki insanlık kahramanlarının kardeşi olduğunu söylemişti. Onun elinden istedikleri itirafı alamayınca, tekrar hücresine götürerek bileklerinden kapıya astılar. Sekiz saat bu biçimde bıraktılar. Ara sıra bir zindancı gelip yüzüne tükürüyor ve gaddarca cinsel organlarını sıkıştırıyordu. Her gün değişik, saçma sapan yaptırımlar uyguluyorlardı: Bazen boynuna bir ip bağlıyorlar, bazen başını bir taşa koydurup idam edecekmiş gibi yapıyorlar, bazen de yüzünü ateş etmeye hazır bir mangaya çeviriyorlardı. Sonunda direnci kırılmış, tüm insanlar-

dan nefret etmeye başlamıştı; eline fırsat geçse önüne geleni öldürecek hale geldiği için, bir bakıma gerçek sayılabilecek bir suç itiraf ettiği bir belgeyi imzaladı. Sonra Madrid'den gelen acele bir emirle, onu gerçekten bir kale hendeğinin içinde vurdu- lar, tıpkı ötekilere yaptıkları gibi.

Bu zalim emri veren, o sırada başbakan olan Don Antonio Canovas del Castillo'ydu. Birkaç ay sonra Canovas del Castillo, termal banyolar kasabası Santa Agueda'da karısıyla birlikte dinlenirken ona, banyoda tuhaf bir tipe rastladığını ve adamın kendisini büyük bir saygıyla selamladığını anlattı. 'Acaba bu adam kim?' diye düşündü. Bir felaket sezgisi bakışlarını kararttı, ama karısını telaşlandırmamak için kuşkularını kendine sakladı.

Hep siyahlar giyen, tablolar, porselenler, bastonlar ve antika paralar toplayan Canovas tok sözlü, altın ve mücevher taşımak gibi gösterişli işlerden nefret eden biriydi. Ülkesindeki ve dünyadaki problemleri sorun edinen biri olarak, anarşinin demir bir yumrukla ezilmesi için önlemler almıştı. 'O kudurmuş köpeklerin çıkaracağı sorunlara gereksinim duymayacağımız kadar çok sorunumuz var,' diye hesaplıyordu. 'Ufukta biriktiğini gördüğü kargaşadan ülkesini korumak için sert bir çizgi gerektiğine inanıyordu.

1987 yazında ona sorun yaratan adam bir İtalyandı; bu kez Angiollilo adında gerçek bir İtalyan vatandaşıydı. Termal otelin kayıt defterine kendini *II Popolo*'nun muhabiri olarak yazdırmıştı. Gençti, küllü kumral saçları ile biraz çökmüş bir havası vardı, çok nazikti. Bir gün Canovas otelin bahçesindeki ağaçların altındaki hasır koltukta gazetesini okurken Angiollilo ona yaklaştı. "Ölmelisin Canovas," dedi, "ölmelisin kasap, kana susamış, yargısız infazcı." Cebinden bir tabanca çıkardı ve Canovas'a yakından üç el ateş ederek onu ânında öldürdü. Canovas'ın kendini kaybeden karısı elindeki dantel yelpaze ve bileğinden sarkan incilerle saldırgana vurdu. Ona, "Canı!" diye bağırdı. "Katil!" Angiollilo, kendisinin katil değil, yoldaşlarının öcünü alan bir anarşist olduğunu açıkladı. "Size gelince Madam, sizinle bir hesabım yok," diye ekledi. "Erkekler genellikle yaptıklarının hesabını vermezler, verdikleri zaman da bunu kabaca yaparlar."

Zamanın gazetelerinden biri, fuar çalışmaları için her gün çok büyük miktarda malzeme kullanıldığını yazıyordu. 'Tuğla ocağı hemen hemen boşalmış, ülke içinden ve dışından, çeşitli yerlerden, büyük miktarlarda getirilen çimento da suyunu çekmiştir. Yalnızca Büyük Endüstri Sarayının yapımına her gün sekiz yüz kental çimento kullanılmaktadır. Aynı şekilde La Maritima ve Girona ve Ortakları firmasının demirhaneleri yatay ve dikey giriş kontratını karşılamak için hızla çalışmakta; tıpkı çok sayıda doğrama atölyesinde de büyük çapta üretimler yapıldığı gibi,' diye devam ediyordu. İnşaat alanı 380.000 metrekareydi. Henüz bitmemiş işleri olsa da ilk binalar daha şimdiden yükselmişlerdi. Citadel'de kalan binalar elden geçirilmişlerdi. Büyük surlardan geri kalanlar da yıkılarak, Calle de Sicilia'da halen orada bulunan askeri birlikler için barakalar yapılmıştı. Ama bunların hiçbiri, işin tamamlanmak üzere olduğu anlamına gelmiyordu. Aslında açılış için saptanan tarih gelip geçmişti bile. Ertelenmesi mümkün olmayan yeni bir tarih saptanmıştı: 8 Nisan 1888. Buna karşın ikinci bir erteleme girişimi yapılmış, ama başarılı olamamıştı. Paris 1889 yılı için bir fuar hazırlığı yapıyordu ve Paris'le eş zamanlı fuar yapmak intihar etmek demektir.

Barcelona basınının ilk heyecanı zamanla yatışmıştı. Bazıları, 'Acaba bu kadar çok para ve bunca büyük çaba, gösterişli fakat etkisi kısa dönemli ve yararları kuşkulu imar işlerinde heba edilmek yerine, daha uygun, daha ivedi sorunlara yönlendirilerek, daha yararlı bir biçimde harcanamaz mıydı?' diye sorguluyordu. Bazıları ise daha sert bir tavır alarak, 'Bu tür konuları iyi bilenler için Barcelona Dünya Fuarı, onu gerçekleştirme görevini üstlenenler tarafından yürütüldüğü haliyle ya hiç gerçekleşmeyecek ya da geliştiği şekliyle özellikle Barcelona'yı, genelde de Katalanya'yı çok komik bir duruma düşürecek, belediyenin yıkımı olacaktır,' diyordu.

İşler bu haldeyken Rius y Taulet, bir sürü yüksek rütbeli memurla birlikte inşaat alanını ziyaret etti. Hepsi de ellerinden geleni yaparak, kalastan kalasa sıçradılar, hendeklerden atladılar ve kablolar arasında solucan gibi kıvrılarak yürüdüler. Katırlar da giydikleri sabah üniformalarının eteklerini ısırmaya çalıştılar.

Onofre Bouvila da gelişme gösteriyordu. Broşürleri sık sık başkalarına anlatma zorunluluğu, sonunda bunların içeriğini kendisinin de öğrenmesine yol açmıştı. Şimdi, artık devrimcilerin isteklerinde ne kadar haklı olduklarını biliyordu. Çayır ateşini tutuşturmak için bir tek kıvılcımın yeterli olduğunu anlamıştı. Mantiğı, demagoji ile karıştırarak, güzel konuşmalar yapıyordu. Dinleyicilerden bazıları ona fikirlerin yayılmasında destek verdiler ve yardımcı oldular. Eylül başlarında gelen ve parkı bir çamur deryasına çeviren fırtına, tifo salgınının başlaması, Madrid'in yavaşlığı ve sonunda Dünya Fuarına ödemeyi üstlendiği işçi ücretlerinin gecikmesi gibi faktörler, verilmek istenen mesajın yaygınlaşmasına yardımcı oldular. Kendi başarısına Onofre bile şaşmıştı. "Şunun şurasında daha on üç yaşıdayım," diye düşünüyordu. Pablo onu o çok seyrek görülen gülümsemelerinden biriyle onurlandırmıştı. "Hristiyanlığın ilk günlerinde, çocuklar, büyüklerden daha çok kişiyi bu dini kabul etmeleri için ikna etmişlerdir," dedi. "Azize Agnes kılıçtan geçirildiğinde daha on üçündeydi, senin olduğun yaşta; Aziz Vito din uğruna şehit edildiğinde on ikisindeydi. Daha şaşırtıcı olanı ise Azize Julita'nın oğlu Aziz Quirze olayıydı; daha üç yaşındayken güzel konuşması Vali Alexander'ı aptala çevirmiş, onu kemerli merdivenlere atarak ödüllendirmişti, öyle hırsla fırlatmıştı ki, çocuğun beyni parçalanmış, yerlere ve valilik makamının masasına sıçramıştı."

Onofre, "Nasıl oluyor da bütün bunları biliyorsun?" diye sordu.

"Okuyorum. Bütün gün burada, bu kafeste kapalıyken okumaktan başka ne yapabileceğimi sanıyorsun? Saatleri ve günleri okuyarak ve düşünerek geçiriyorum. Bazen düşünceğim o kerteye geliyor ki kendimden korkuyorum. Bazen de mantıksız bir korkuya kapılıyorum. Ya da nedensiz yere ağlıyorum. Bu saatlerce sürebiliyor." Ama Onofre artık onu dinlemiyordu, çünkü onun da kafasını derinden meşgul eden sorunu vardı.

İKİNCİ BÖLÜM

‘Hayır, aşk dedikleri şey bu olamaz, peki ama bu nedir? Bana neler oluyor?’ diye düşündü. Bütün bir 1887 yazı ve sonbaharının boyunca ondaki Delfina saplantısı gelişmişti. O gece kendisi ile odasına geldiğinden beri birbirlerine bir tek sözcük bile etmemişlerdi. Pansiyonda yolları karşılaştığı zaman aralarında yalnızca rastlantısal bir bakış ya da davranış geçiyordu, hepsi bu kadardı. Her cuma parasını; emeği, başarısı ve hak edişine göre giderek kendisine çok az görünen ücretini yatağının üzerinde buluyordu. Tüm bildiği, kandil ışığındaki o gece konuşmasıydı, şimdi bütün sözcükleri tekrar tekrar eliyor, onlardan başka anlamlar çıkarmaya çalışıyordu. Düş gücü vahşice koşuyor; anımsayabildiği köstebek yuvalarından dağlar inşa ediyordu. Seksüel uyanışının farkında olmadığından, her şeyi mantıkla yakalamaya çalışıyor, herhangi bir sorunu dikkatli düşünerek çözümleyebildiğine inanıyordu.

Ama sonunda hiçbir yere varamadığını gördü. ‘Ne yapmalıyım?’ diye düşündü. Kız, ona bir erkek arkadaşı olduğunu söylemişti. Bu onun içinde açık bir yara gibiydi. Tek düşüncesi bu erkek arkadaşı yok etmekti, ama bunu başarabilmek için bazı şeyleri öğrenmeliydi: Kimdi, neredeydi, ne zaman görüşüyorlardı ve birlikte olduklarında ne yapıyorlardı, vb. Pansiyondaki sıkı programını ve anne-babasının onun tuhaflıklarını görmezlikten gelmelerini göz önünde bulundurarak, buluşmaların geceleri gerçekleştirdiği sonucunu çıkardı.

O günlerde bu, sıradışı bir şeydi. 20. yüzyılın ortalarına kadar Barcelona’da tüm işler, gün batımıyla birlikte sona ererdi. Geceleri üstlenilecek işler, doğru işler sayılmazdı. Halkın inancına göre, gecelerin insanları hayaletlerdi ve geceler tehlikelerle

doluydu. Bazıları, insanlar üzerinde çekici bir gücü olan gecenin, canlı bir yaratık olduğuna ve sebepsiz yere karanlığa çıkanların bir daha geri dönmeyeceğine inanırlardı. Gece, ölümle şafak da canlanma ile özdeşleştirilmişti. Kentlerin karanlığına bir defada ve sonsuza dek son veren elektrik henüz bebekliğini yaşamaktaydı ve ciddi çekincelerle karşılanıyordu. Bir dergi 1886'larda, 'Yapay ışık ne çok parlak, ne de titrek olmalı, bol olmalı, ama gözü yakmamalıdır,' diye yazıyordu. 'Parlak ışık, liflerin zedelenmemesi için buzlu camdan siperler olmadan kullanılmamalı.' Bir başka Barcelona gazetesi aynı yıl, 'Tanınmış göz doktoru Profesör Chon de Breslau'ya göre elektrik ışığı, herhangi bir aydınlatma aracına tercih edilmelidir, ancak bol ve her yerde aynı düzeyde olmak kaydı ile,' diyordu.

Bütün bunlar Onofre'yi henüz ilgilendirmiyordu. O Delfina'nın korku verici, ama yine de çekici bir kişiliğe dönüşüp sevgilisini aramak için karanlık gecenin derinlikleri tarafından yutulduğunu düşünüyordu. Onun sıkı ağızlı tavırları, kertenkeleyi andıran teni, sürmeli kirpikleri, kirli bir baca temizleyicisinin süpürgesine benzeyen saçları, onu komik bir bostan korkuluğuna benzeten eski püskü, taşralı giysisi, hepsi bir arada, gecenin büyüğü ile bir perinin niteliklerine dönüşüyordu.

Kaçak âşıkları oyunlarında yakalamaya niyetlenen Onofre her gece uyanık kalmaya karar verdi. O günden itibaren, pansiyondaki son yaşam belirtileri susup son gaz lambası da söndürülünce, odasından dışarı sızıp merdiven boşluğundaki yerini alıyordu. 'Eğer odasından çıkarsa buradan geçmek zorunda,' diye düşünmüştü. 'Buradan beni görmeden geçecek, ben de onu izleyip nereye ve niçin gittiğini bulacağım.' Gece nöbetleri bir alışkanlık ve süreklilik kazanmıştı. La Presentacion, San Ezequiel ve Nuestra Senora del Recuerdo Kiliselerinin saat kuleleri zamanın ne kadar ağır ve sabır tüketici bir yavaşlıkta geçtiğini işaret ediyorlardı. Hiçbir şey, dinlenmeye çekilmiş pansiyonun dinginliğini bozmuyordu. Sabaha karşı saat ikide, Peder Bizancio tuvalete gitmek için kalkıyordu. Kısa bir süre sonra tekrar odasına dönüp horlamaya devam ediyordu. Saat üçte, Micaela Castro kendi kendine ya da cinleri ile konuşmaya başlıyordu ve bu uğraş sabaha dek sürüyordu. Rahip saat dörtte ve beş buçuk-

ta tuvalet ziyaretlerini tekrarlıyordu. Berber ise sessizlik içinde uykusuna devam ediyordu.

Onofre saklandığı yerde her şeyi not ediyordu. Sıkıldığında, en sıradan detayları bile önemli görüyordu. Onu en çok korkutan, hain kedi Beelzebub'ın evde farelerin peşinden koşması ya da Delfina'nın onu gece ziyaretlerine beraberinde götürüyor olması düşüncesi idi ve bu düşünce onu kemiklerine kadar titretiyordu. Gece ilerledikçe, kimseye çaktırmadan bu keddiden kurtuluş çarelerini düşünmeye başlıyordu. Şafak onu bu düşünceler içinde kaybolmuş, gergin, yorgun ve çirkin bir havada buluyordu. Ötekiler uyanmadan odasına dönüyor, broşür paketlerini alıp Dünya Fuarına gitmek üzere yola çıkıyordu. 'Bu gece yine aynı yere gideceğim, gerekirse bütün yıl, her gece,' diye söyleniyordu. Sonra yorgunluk onu yeniyor, gözkapakları kapanıyor ve gözlerken, başı önüne düşüyordu.

Kumaşın kumaşa sürtünmesinden oluşan bir ses duyarak irkilmişti. Merdivenlerden dikkatle inen ayak sesleri vardı. 'Nihayet!' dedi. Merdiven dibinde çömeldiği yerde, yüzünün önünden bir vücudun geçtiğini hissetti. Havada keskin bir parfüm kokusu kalmıştı. Delfina'nın bir erkekle buluşmaya giderken, kadınsı bir zafiyet gösterip böyle süslenmesi inanılacak gibi değildi. 'Bunu o adam için yapıyor, o halde ona âşık,' diye söylendi. Bir iki dakika bekledi, sonra yapay mermer kaplı merdiven basamaklarını inmeye başladı, av ve avcı; her ikisi de hiç ses çıkarmadan ilerliyorlardı. 'Eğer durursa çarpışırız,' diyerek dikkat kesilmişti. Aralarındaki mesafe açılmıştı. 'Bu durumda onu kaybedeceğim. Evin her tarafını çok iyi biliyor, üstelik bunu yüz kere yapmış olmalı, oysa ben öyle aptalım ki her katta kaç basamak olduğunu saymayı bile düşünmedim,' diye söylendi. Boynunu kırmak riski vardı. Telaştan yer ve zaman kavramını yitirmişti; alt kata inmiş miydi? Yoksa hâlâ ikinci katta mıydı? Bu aptal takibe başlayalı bir saat mi olmuştu? Yoksa birkaç dakika mı? Bundan sonra duyduğu ilk şey, ön kapı menteşelerinin gıcırdamasıydı. 'Sonunda düşmeme neden olacak,' dedi ve geri kalan merdivenleri koşarak indi; danışmaya varınca düşerek taş zeminde dizlerini incitti, ama topallamasına karşın iz sürmeye devam etti.

Mehtapsız bir geceydi ve cadde evin içi kadar karanlıktı. Dışarı çıkınca birkaç metre gitmeden parfüm kokusu kaybolmuştu. İlk caddenin köşesine kadar topalladı. Nemli bir doğu rüzgârı esiyordu. Hiçbir yerde ses seda yoktu. İzini kaybettiğinden emin oluncaya kadar, bir süre amaçsız dolaştı, sonra sekererek pansiyona döndü. Orada, her zamanki köşesinde bekleme-ye devam etti, ama rutubet iliklerine kadar işlemişti ve titriyordu.

‘Şu yaptıklarımın hiçbir anlamı yok,’ diye söylendi. Hapşırılmamak için kendini zor tutuyordu, çünkü hapşırılmak onu ele verecekti. Sonunda gece bekçiliğinden vazgeçti, odasına döndü ve kendisine acıyarak yatağa girdi. ‘Benimle alay etti,’ diye düşünüyordu. ‘Şimdi o başkasının kollarında ve birlikte gülerек benimle alay ediyorlar, bense yatakta ve hastayım.’

Uykuya dalmış olmalıydı, çünkü uyandığında yabancı görünmeyen bir yüz ilgiyle onu gözlemekteydi. ‘Öleli çok olmamış,’ diyen adam, kuşkusuz ondan söz ediyordu. Adam, ‘Koku yok, eklemleri henüz sertleşmemiş,’ diye devam etti. Gecenin ışığı gözlüklerinde parlıyor ve karşiki duvara dev bir gölge düşüyordu. ‘Şimdi onun kim olduğunu biliyorum,’ diye düşündü. ‘Ama burada ne yapıyor ve kiminle konuşuyor?’ Sanki bu soruyu yanıtlarcasına gölgeler arasından babası çıktı. ‘İyi olur mu, ne dersiniz?’ diye sordu babası. Aynı beyaz keten ceket giyiyordu, ama durumun ciddiyeti nedeniyle Panama şapkasını çıkarmıştı. Adam, ‘O konuda kendinizi üzme-yin Senor Bouvila,’ dedi. ‘Onu size iade ettiğimde sanki hiç kaybetmemiş gibi hissedeceksiniz.’

Onofre, ‘Kuşkusuz bir düş bu,’ diye söylendi. Bu sahneyi bir süre önce yaşamıştı. Bir kış sabahı babasının Küba’dan getirdiği maymun ölü bulunmuştu. Sabahları ilk kalkan annesi olurdu, bu nedenle onu kafesinde kıvrılmış bulan da annesi olmuştu. O pis, şirret, kötü huylu yaratıktan hiç hoşlanmamıştı, ama öldüğünü görünce, ani bir şefkat hissetmiş ve birkaç damla gözyaşı dökmüştü. ‘Bütün o yolu, kendi cinsinden uzakta, burada ölmek için gelmiş olmak,’ diye düşünmüştü. Kocasına kızgın bir sesle, ‘Ne büyük bir yalnızlık? Onu evinden, yurdundan alıp getirdiğin için, bu senin suçun,’ dedi. ‘Tanrı onun orada doğmasını herhalde sebepsiz yere istemedi.’ O sırada Onofre

uyanmış, annesi ile babası arasında geçen bu konuşmayı dinliyordu. *Amerikano*, 'Eğer onu buraya getirmeyi kafama koymasaydım ona ne olacağını nereden biliyorsun?' diye yanıtladı. Sonunda tartışma bitince, babası ilk kez oğluna dönerek, 'Bir fikrim var Onofre, Bassora'yı görmek ister misin?'

Joan Bouvila sık sık Bassora'ya giderdi; herkes onun servetinin bir kısmını, orada bir işe, kalanını da bankaya yatırdığına inanıyordu. Her gidişinde üç-dört gün kasabada kalırdı; döndüğünde ise orada ne yaptığı, ne gördüğü, işlerinin nasıl gittiğinden hiç söz etmezdi. Bazen kurdeleler, şekerlemeler, kokulu sabunlar ya da resimli bir dergi gibi ufak tefek armağanlar getirirdi. Bazen de oradan çok heyecanlı döner, nedenini açıklamazdı, ama akşam yemeğinde her zamankinden çok konuşkan olur, karısına gelecek defa birlikte gideceklerini, eve dönmeden önce Barcelona'ya, hatta belki de Paris'e kadar uzanacaklarını söylerdi. Bu sözlerden hiçbirisi gerçekleşmemişti.

Maymunun ölmesi nedeni ile Onofre ile babası, Bassora'ya birlikte gitmişlerdi. O sırada kış henüz başlamaktaydı, bu nedenle yollar hâlâ açıktı, ama kasabaya ulaştıklarında hava kararmaya başlamıştı. İlk önce, bir zabıta memurunun adını verdiği taksidermiste¹ gitmişlerdi. Maymunun bir çıkın içindeki cesedi adamın profesyonel ilgisini kabartmıştı. Uzman elleriyle, cansız şekle dokunarak, "Daha önce hiç maymun doldurmadım," dedi. Atölye loştu ve duvara dayandırılmış birçok hayvan vardı. Kiminin gözleri, kiminin boynuzları, kiminin de tüyleri yoktu. Çoğunun karnında pamuk ve saman parçalarının dışarı fırladığı bir delikten, iskelet olarak kullanılan kamış çerçeve görünüyordu. Adam ışığın yetersizliği nedeni ile özür diledi; onlara kepenklerin, kurt sineği ve güvelerin girmemesi için kapalı tutulması gerektiğini söyledi.

Hayvan doldurucudan ayrılmadan önce *Amerikano*, depozit olarak bir miktar para bıraktı. Adam buna karşılık bir makbuz uzatırken, işi ancak Noel sonrasına yetiştirebileceğini açıkladı. "Av mevsimi hızla devam ediyor, üstelik evlerin yemek ve oturma salonlarını doldurulmuş hayvanlarla süslemek de çok moda oldu," dedi.

¹ Hayvan doldurucu. (Çev.)

Böylece Bassora'nın ince zevkli bir kasaba olduğunu da vurgulamış oluyordu. Adam konuşurken, Onofre son bir kez ölü maymuna baktı, üzerine yatırıldığı masadan dezenfektan kokusu geliyordu. Orada, sırtüstü, elleri ve ayakları bağlı yatar-ken olduğundan daha küçük görünüyordu. Nemli rüzgâr, başının iki yanındaki gri saçları karıştırıyordu.

Babası, "Haydi yolumuza gidelim Onofre," dedi. Gece olmuştu ve gökyüzü, rahibin Onofre'ye, kutsal Tanrı korkusu versin diye ara sıra gösterdiği *Companion in Piety*¹ resimlerindeki cehennem kubbesi gibi kıpkırmızıydı. Babası bu kızılığın demirhanelerden geldiğini açıkladı. "Bak oğlum! Bu bir gelişme-dir," dedi. Amerika'da, güneşin bacalardan çıkan dumanı asla delip geçemediği kentler olduğunu anlattı.

Onofre, babası onu maymunun doldurulması için Bassora'ya götürdüğünde on ikisine yeni basmıştı. Gaz lambaları ile aydınlatılmış evlerinden fabrikalara gidip gelen işçilerle dolu cadde boyunca yürüdüler. Fabrika sirenleri nöbet değişimini haber vermek üzere çalışıyorlardı. Yolun ortasından geçmekte olan bir dekovil yoldan geçenlere cüruf sıçratıyor, binaların duvarlarını siyaha boyuyordu. İnsanların yüzüne kurum isı bulaşmıştı. Caddede hareket halindeki bisikletler, bazı taşıt araçları ve sersemlemiş, nefes nefese soluyan beygirlerin çektiği birkaç vagon vardı. Anacaddedeki ışıklar daha parlaktı ve insanlar daha iyi giyinmişlerdi. Hemen hemen çoğu erkekti; akşam yürüyüş saati olan paseo gelip geçmişti ve hanımefendiler evlerine çekilmişlerdi. Kaldırımlar dardı ve gölgelikleri kaldırıma taşmış olan lokanta ve kafelerin pencerelerinden müşterilerin silüetleri görünüyordu, mırıltıları duyuluyordu.

Onofre ve babası bir lokantaya girdiler. Onofre, insanların *Amerikano*'yu alaycı bakışlarla süzdüklerini fark etti: Beyaz keten kostümü, Panama şapkası ve soğuktan korunmak için omuzlarına attığı battaniye, kış ortasındaki bu taşra kasabasında yaşayan herkesin dikkatini çekiyordu. O kadar aldırılmaz bir görünüşü vardı ki, onu kör sanabilirlerdi. Peçetesini çenesinin altına sıkıştırdıktan sonra kaşlarını çatarak yemek listesini inceledi ve hamur çorbası, fırında balık, armutlu kaz, salata, meyve ve

¹ Dindarlıkta yoldaş. (Çev.)

krema istedi. Onofre'nin ağzı açık kalmıştı, bu yemekleri ömründe tatmamıştı.

Bununla beraber şimdi bu anılar onu kuşatan bir kâbusa dönüşmüşlerdi ve bu kâbustan ter içinde uyanmıştı. İlk önce dehşete düştü, nerede olduğunu bilmiyordu. Sonra pansiyon odasını tanıdı ve La Presentacion Saat Kulesinin tanıdık çanları, kendini güvende hissetmesini sağladı.

Onu rahatsız etmeye devam eden şey taksidermistle ilgili düş değil, yanıltılmış olma duygusuydu. O gecenin olaylarını tekrar düşündüğünde bu duygu büyüdü. 'Yemin edebilirim ki Delfina'nın kaçamaklarından birine tanık oldum,' diye düşündü, 'ama yine de bütün bunlarda birbirini tutmayan birşeyler var. Sandığımdan daha çok giz var.' Düşünmek istedi, ama başı dönüyor, şakakları zonkluyordu. Bir an nefesi kesiliyor, bir dakika sonra çeneleri titreyecek kadar üşüyordu. Her defasında dalıyor, taksidermist tekrar görünüyor ve Bassora'ya yaptığı gezi, acıtıcı bir doğrulukla tekrarlanıyordu. Her uyanışında gece macerası ile ilgili şaşkınlıklar geçiriyordu. Sanki bu iki olay arasında bir ilişki vardı. 'Ama nasıl?' diye düşündü. 'O zaman olanlar, dün gece olanlarla ilgili gizi çözebilir mi? Bunu yarın kafam daha berrakken düşünmeliyim,' dedi kendi kendine, ama beyni bu yararsız, inatçı, tüketici konuda ısrar ediyordu ve geçen her saat sonsuz bir işkence oluyordu.

Ses, "Korkma oğlum, yalnızca benim," dedi. Onofre uyanıyordu ya da uyandığını düşündü ve bir yabancının üzerine eğildiğini gördü. Eğer gücü olsaydı haykıracaktı. Yabancı, bir çocukla ya da küçük bir köpekle konuşuyormuş gibi nazikti. "Al bakalım, bunu içip bitir, içinde ateşe karşı kinin var. Sana iyi gelecek." İçinden buhar çıkan bir fincanı Onofre'nin dudaklarına götürdü, çocuk hevesle içti. "O kadar hızlı değil, o kadar hızlı değil oğlum, boğulacaksın." Onofre, artık Peder Bizancio'yu tanımıştı. Hasta çocuğun tekrar, yavaş yavaş kendine geldiğini gören rahip, "Ateşin yüksek, ama ciddi olduğunu sanmıyorum," dedi. "Son zamanlarda çok çalışmış ve yeteri kadar uyumamış olmalısın; üstelik kuyruklu bir soğuk algınlığına yakalanmışsın, ama üzülecek bir şey değil, hastalıklar Tanrının isteğinin gerçeklemesidir, onlara sabırla katlanmalıyız, daha da ötesi onları

şükranla karşılamalıyız; çünkü o, bu mikroplar yoluyla bizimle konuşmaktadır, onlar bize bir alçakgönüllülük dersi vermektedir," diye ekledi. "Benim halime baksana –çok şükür sağlığım iyi– yaşımın gereği pek çok şikâyetim var. Her gece son günlerde çok hassaslaşan dalağımı boşaltmak için iki-üç kez tualete gidiyorum, ağır yiyecekler sindirim sistemime çok sıkıntı veriyor, hava değişince eklemelerim ağrıyor. Görüyorsun ya!"

Onofre, "Saat kaç?" diye sordu.

"Beş buçuk ya da o civarda. Ama sen ne yapıyorsun?" Rahip, Onofre'nin hazırlandığını görünce telaşlanmıştı.

"Dünya Fuarına gitmeliyim."

"Fuar bir süre sensiz olabilir. Bırak dışarı çıkmayı, yataktan çıkacak halde bile değilsin. Üstelik saat akşamın beş buçuğu, sabahın değil. Bütün gün sayıkladın durdun, uykunda konuştun."

"Konuşmak mı? Neler söyledim Peder?"

"İnsanlar bu durumda neler söylerse onları yavrum. Hiçbir şey, en azından benim anlayacağım bir şey söylemedin. Şimdi tekrar uyu ve hiçbir konuda endişe etme."

İyileşip, yıkıcı broşürleri ile Dünya Fuarı alanına gidebildiği zaman o acı, tozlu dünya ona, sanki bir-iki günlük değil de uzun süren bir geziden dönüyormuş gibi uzak ve ıssız geldi. 'İşte yine burada enayi gibi vakit öldürüyorum,' diye düşündü. Pablo ile ciddi bir konuşma yapıp kendisini devrimci aşamada daha üst düzeye çıkartacak, daha sorumluluk gerektiren bir görev vermesini istemeye karar verdi. Ama çok geçmeden ne Pablo'nun, ne de öteki anarşist liderlerden herhangi birinin, isteğine sempati ile bakmayacaklarını anladı. Onların savunduğu dava, kişisel ilerleme için katılınacak bir görüş değil, karşılığında tazminat ya da tanınma gibi hiçbir şey beklemeden, her türlü özveride bulunmayı kabul eden bir görüştü. 'Bu idealizm,' diye düşündü, 'onlara, insanları kendi bireysel gereksinimlerini göz önünde bulundurmadan, kullanma hakkı veriyor. Böyle fanatikler için devrime hizmet eden her şey iyidir.'

Onofre ilk fırsatta anarşistlerden intikam almaya karar verdi, oysa sergilediği bu kinin, aslında onların kendisi üzerindeki etkisini, kendisine aşılana fikirlerin boyutunu gösterdiğinin

farkında değildi. Sonuçları çok farklı, taban tabana zıt bile olsa, anarşistlerle daima azgın bir bireycilik, eylem zevki, risk, kesin sonuç ve basitlik gibi şeyleri paylaşacaktı. Katil içgüdüsünü onlara borçluydu, ama bunu asla bilmeyecekti. Aslında kendini onların uzlaşmaz düşmanı olarak görüyordu. ‘Adaletten söz ediyorlar, ama beni tehlikeye atmak ve sömürmek konusunda bir kez bile düşünmüyorlar,’ diye hiddetten köpürüyordu. Patronlar onlardan daha iyi, hiç değilse açıkça sömürüyorlar, yapılan iş için para ödüyorlar, işinde ilerlemene izin veriyorlar – biraz dürterek de olsa işçilerinin isteklerini dinliyorlar.

Bu son anımsama, duvarcılarının arasında baş gösteren huzursuzlukla ilgiliydi. Gündeliklerinin yarım peseta arttırılmasını ya da iş saatlerinin bir saat kısaltılmasını istiyorlardı. Yönetim kurulu, ‘Bütçe onaylandı, değiştirmek elimizde değil,’ diyerek geri çevirmişti. Bu zayıf bir mazeretti. Grev söylentileri kurulun ödünü patlattı.

İşler iyi gitmiyordu. Fonlar, inşaat hızından daha çabuk eriyordu. Hükümetin söz verdiği sekiz milyon pesetanın ancak iki milyonu verilmişti. 1887 Ekiminde Barcelona Belediyesine, Dünya Fuarının açığını kapatmak için üç milyon pesetalık tahvil çıkarma yetkisi verildi. O sırada cafe-restoran bitmek üzere; Sanayi Sarayı epeyce ilerlemiş durumda ve Arco de Triunfo inşaatı yeni başlamıştı. Aynı ay içinde bir Barcelona gazetesi şu haberi yayınlamıştı: ‘Dünya Fuarı Yönetim Kuruluna Katolik inancın dini unsurlarını sergileyecek bir kilise inşası için proje sunulmuştu. İnce bir zevk ürünü olan proje, yapım giderlerini üstlenecek, Charlot ve ortakları firmasının Parisli mimarı M. Emile Juif tarafından tasarlanmıştır.’ Birkaç gün sonra yayınlanan bir başka haberde ise ‘Kentimizin tanınmış sanayicilerinden ve La Palma olarak tanınan arılaştırılmış tuzun üreticisi ve patent sahibi D. Onofre Caba’nın, muhteşem ve hiç duyulmamış bir buluşun, önümüzdeki Dünya Fuarında tanıtılması için hazırlıklar yapmakta olduğunu açıklamaktan onur duyarız,’ diyordu. ‘Anılan buluş,’ eski Paseo de San Juan’da bulunan Herkül Çeşmesinin tuzdan yapılmış ve ondan on karış daha yüksek olan bir kopyasıydı.

Kasım ayı sonunda hava sıcaklığı aniden, geçmişte hiç görülmemiş bir dereceye düşmüştü. Yalnızca birkaç gün süren,

çılgın bir soğuk nöbetiydi ve yaklaşmakta olan ağır bir kışın habercisiydi. Geçirdiği ateşli hastalıktan zayıf düşmüş ve yeni yeni iyileşmekte olan Onofre hâlâ perişandı. Altı ay önce, Barcelona'ya ayak bastığı ilk günden beri, ilk kez vadisini ve dağlarını özlüyordu. Üstelik çok iyi tanımadığı Delfina nedeniyle çektiği sürekli heyecan da dayanılmazdı. 'Bir şey yapmalıyım,' diye söylendi, 'yoksa gidip en yakın ağaca kendimi asacağım.'

Bir kasım sabahı Dünya Fuarına her zamanki gibi broşür paketleriyle gitti, ama bu kez yanında ağırca bir torba taşıyordu. Ona duvarcıların istekleri, grev planları ve anlaşmazlık konularını içeren tüm haberleri verdiler. "Bu kez sonuna kadar gideceğiz," dediler. "Yanıt olarak 'Hayır'ı kabul etmeyeceğiz." Onofre başını salladı, ama aslında Delfina'nın kedisini düşünüyordu. Ne görse, ne duysa onu düşünüyordu, sanki düşünceleri lastik bir bantla ona bağlıymış gibi bir yere kadar esniyor sonra birden dönüp ona çarpıyordu. Ama o kafasını sallamaya devam ediyordu. Uzun zamandır, içinden başka pazarlıklar yaparken bile, başıyla evet demek gibi bir huy edinmişti ve geri kalan günlerini onunla yaşayacaktı.

Güneş yükselip de soğuk biraz hızını kestiğinde, bir grup işçiyi bir araya toplayarak, her gün yaptığı gibi palavra söylevine başladı. Çalışmaktan bıkan ve işi bırakmak için herhangi bir işaret bekleyen işçiler, etrafında toplanmışlardı. Her şeyi çabucak yapmak gerekiyordu; bir kumpasın dönmekte olduğunu seven ustabaşılar her an polis çağırabilirlerdi.

Her zamanki ses tonuyla, "Bugün sizinle konuşmak istediğim grev değil. Hayır, bu kez size söz edeceğim heyecan verici bir buluş; yaşamınızı, devletin her şekli ile yok oluşu kadar, hatta ondan da öte değiştirecek bir konu," dedi.

Eğildi, torbayı açtı ve içinden dinleyicilere gösterdiği içi bulutsu bir likit dolu şişeyi çıkardı.

"Görmekte olduğunuz etkisi denenmiş ve hızlı sonuç veren saç üretici bir losyon – onun için bir peseta istemiyorum. İki peseta da istemiyorum. İki mülk ya da bir mülk bile istemiyorum vb.," iş dünyasındaki mesleği böyle başladı. Yıllar sonra keyfinin değişmesi bile Avrupa borsalarındaki hisse fiyatlarını harekete geçirecek olan adam, şimdi bir gece önce Mariano'nun

pansiyonundaki küçük odasından çaldığı saç üretici losyonu satıyordu. Onofre, Puerto de la Paz'da mallarını satmak için ayak satıcılığı yapan şarlatanları dinlemişti ve onların tarzını taklit etmesi için elinden geleni yapıyordu.

Şarlatan konuşması bitince ortalığa sersemletici bir sessizlik çöktü. "Acaba çok mu ileri gittim?" diye düşündü. "Belki de tek geçim kaynağımı yok ettim. Anarşistler beni asla affetmeyecekler. Aşağılık işçiler beni polise teslim edebilirler ve kendimi Montjuich Kalesine hapsedilmiş bulabilirim."

Aniden kalabalığın içinden müthiş bir gürleme duyuldu. "Ben bir tane alacağım." Bu ses, kısa, kalkık burunlu, saçları dökmeye yüz tutmuş, dev cüsseli bir adama aitti. Dirseğiyle kendine yol açarak, on santimi uzattı. Onofre on santimi aldı ve bu deve bir şişe uzattı. Sonra başka almak isteyen olup olmadığını sordu.

Çoğu aldı. On santimlik metal paraları ellerinde, bir şişe kapabilmek için sabırsızca öne doğru ilerlemişlerdi. Torba iki dakikadan daha az bir sürede boşalmıştı. Onofre kalabalığa dağılmalarını öğütledi ve gidip Martorell Müzesinin bulunduğu binanın doğru duvarı ile Dünya Fuarı Parkı ve Paseo de la Industria'yı çeviren duvar arasındaki küçük, dar geçitte saklandı. Cebinden bozuk paraları çıkardı ve zevkle saymaya başladı. Karşı duvarda bir gölge fark ettiğinde hâlâ hayranlıkla onlara bakmaktaydı. Arkasına dönünce, elinde hâlâ aldığı şişeyi tutan, o dev gibi adamla yüz yüze geldi. Dev adam, "Beni anımsıyor musun?" diye sordu. Kaşları ve sakalı ile bir ucubeye benziyordu. Göğsünden çenesine kadar kıllıydı.

Onofre, "Evet, ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Adım Efrén, Efrén Castells, Calella'lıyım. Palafrugel Calella değil, öteki, sahildeki Calella'dan. Burada bir işçi olarak çalıştım, ama yalnızca bir buçuk ay için. Bu yüzden birbirimizi daha önce hiç görmedik. Ama ben senin kim olduğunu biliyorum. Şimdi bana iki peseta vereceksin."

Onofre safça bir şaşkınlık ifadesi takınarak, "Ama bunu neden yapayım, sebebini sorabilir miyim?" dedi.

"Çünkü dört pesetalık kazancını bana borçlusun, eğer ben ilk şişeyi almasaydım bir tane bile satamazdın. İyi konuşuyorsun, ama satış için yetmez, başka şeylere de gereksinimin var,

ben bunu iyi bilirim, çünkü anne tarafından büyükbabam bir at taciriydi. Hadi bana iki pesetamı ver de ortak olalım. Sen konuşacaksın, ben de satışı başlatacağım. Eğer bir sorun çıkarsa ben seni koruyabilirim. Ben güçlüyüm, bir yumrukta bir kafayı ikiye ayırabilirim."

Onofre dev adama baktı ve gördüklerinden hoşlandı. Adam gerçekten doğru söylüyordu: İstedğini almak için gerekirse Onofre'nin başını ikiye bölmeye hazırdı.

Onofre dev adamın gücünden kuşkulananmayı aklından geçirmedi bile. "Anlayamadığım, neden dört pesetayı benden hemen almadığın," dedi. "Burada bizi görecekt kimse yok. Üstelik istesem de seni polise ihbar edemem."

Dev adam güldü. "Akıllı bir adam olduğun belli. Şimdi söylediklerin ne kadar akıllı olduğunu kanıtlıyor. Öte yandan ben güçlü olduğum kadar da aptal bir insanım. Ha babam, de babam düşünür dururum, ama aklıma hiçbir fikir gelmez. Eğer şimdi senin dört pesetanı alırsam olup olacağı yalnızca dört peseta kazanmış olurum. Kendi kendime dedim ki, 'Bu çocukta iş var. Senin ortağın olmak istiyorum, ne kazanırsan yarısı benim olacak.'"

Onofre, Calella'lı dev adama, "Bak nasıl yapalım, sen benim saç losyonlarını satmama yardım et, ben de sana her gün için bir peseta vereyim, o günün kazancı ne olursa olsun, iyi ya da kötü, hatta hiçbir şey satmasam da," dedi. "Gelecekteki işler için zamanı gelince ayrıca konuşuruz, tamam mı?"

Dev adam bu öneriyi düşündü ve "Tamam," dedi. O kadar aptaldı ki, Onofre'nin önerisinin ne olduğunu kavrayamamıştı, ama yine de o kurnaz çocuğun kendisini kandırdığına emindi. "Pazarlık etmenin faydası yok, ben kendi haddimi bilirim," dedi. El sıkıştılar. Böylece bundan sonraki on yıllar boyu sürecek bir ortaklığın mührünü bastılar.

Efrén Castells 1934 yılında öldüğünde, baba topraklarına yaptığı hizmetlerden ötürü kendisine General Franko tarafından verilen marki unvanını taşıyordu. Her ne kadar yaşı nedeni ile fiziki anlamda, çökmüş olsa da öldüğünde hâlâ bir dev adamı ve kendisine özel bir tabut yapılması gerekmişti. Hisse senedi, gayrimenkul ve sonraları Arsenal Citadeli'ndeki Modern Sanatlar Müzesine bağışladığı paha biçilmez Katalan resimlerin-

den oluşan koleksiyonu ile hatırı sayılır bir servet bırakmıştı. Müzenin bulunduğu ve sonradan 1888 Dünya Fuarı dolayısı ile birçok değişikliğe uğrayan bu bina ömrü boyunca körü körüne sadık kaldığı ve gölgesinde pek çok suç işlediğı adamlarla ilk pazarlığını yaptığı yerden yalnızca birkaç metre ötedeydi.

O gün, pansiyona dönerken Onofre, berberin dolabından çaldığı şişeleri yerine koymak için eczaneden saç bakımı losyonları almıştı. Halinden çok memnundu, ama akşam yemeğinden sonra odasında yalnız kalınca kazancını nereye saklayacağını bilemedi. Bir anda parayı nasıl koruyacağı düşüncesi almıştı onu. Hiçbir yer artık ona güvenli görünmüyordu. Sonunda parayı üstünde taşımaya karar verdi. Sonra düşünceleri Efrén Castells'e kaydı. Dev adam yararlı olabilirdi. Olmazsa, nasıl olsa bir biçimde ondan kurtarabilirdi.

Daha çok Pablo hakkında endişeliydi. Er ya da geç, anarşist onun gizlice sürdürdüğü ve davaya zarar verecek olan ticari ilişkilerini öğrenecekti. Onların tepkisinin nasıl olacağından emin değildi. Devrimci propagandayı tamamen terk edip yalnızca kendi ticari satışları ile ilgilense, bu değişikliği kabul ederler miydi? Hayır, çok fazla şey biliyordu. Onu bir şantajcı olarak görüp şiddete başvuracaklardı. 'Sorundan başka bir şey yok,' diye düşündü. Uzun süre uyuyamadı; birçok kez uyandı ve yine babası ile Bassora'da bulunduğu günlere ait, rahatsız edici rüyayı gördü.

Bu anının kendini yinelemesi onu şaşırtıyordu. "Neden aniden bu kadar önemli oldu?" diye düşündü. Ve o gezide geçen her şeyi yeniden kurgulamaya çalıştı. İlk önce babası ile Bassora'da yemek yerken ortaya çıkan üç Bassora'lı beyefendiyi anımsadı. Onlar içeri girdiğinde babasının yüzü sararmıştı.

Bu beyler 19. yüzyıl başlarında Katalanya'da sanayileşme sürecini başlatan ve bu uyuyan toprakları, muhteşem gayretleri ile en verimli ve dinamik topraklar haline dönüştüren adamın torunlarıydılar. Bununla beraber bu vârisler toprakla uğraşan

ya da yerel atölyelerden gelen kişiler değildiler, Barcelona'da eğitim görmüş, Manchester'a giderek tekstil endüstrisindeki en yeni teknikleri incelemiş ve Paris'te, bu göz kamaştırıcı kentte en soylu ve en aşağılık olan her şey konusunda deneyimler edinmişlerdi. Olağanüstü icatların ve en ince ve karmaşık teknolojilerin tanıtıldığı, ön yüzünde bronz harflerle KENDİNİZİ ZENGİNLEŞTİRİN yazılı Bilim ve Endüstri Sarayını, Pissarro, Manet, Fantin-Latour ve öteki ressamların 'izlenimcilik' denilen bulanık ve duyumcu resimlerinin sergilendiği Kabul Edilmeyenler Galerisini gezmişler; genç doktor Charcot'nun ipnotizma gösterilerini izlemek için Salpetriere'e ve Friedrich Engels'in doğmakta olan proleter kalkınma konusunda anlattıklarını dinlemek için Quarter Latin'e gitmişlerdi. Son moda lokantalarda şampanya, en berbat meyhanelerde absent içmişlerdi. Ünlü *monden*'leri taklit ederek paralarını çar çur eden bu *yüksek düzeyli* kişiler Paris'le bütünleşmiş; akşamüzeri Seine Nehrinde dolaşmak için yeni *Bateaux-mouche*'lara (*Geant ve Celeste*) binip Notre-Dame'ın kulelerinden bu büyüleyici kentin zehirli havasını ve ışıklarını içlerine çekmişlerdi. Artık o Paris'ten geriye bir şey kalmamıştı: Kentin ihtişamı öteki ülkelerin kıskançlık ve hırs duygularını kabartmıştı: Hudutsuz gurur, savaş, kin ve anlaşmazlık tohumları ekmişti. Yaşlı ve hasta III. Napoleon utanç verici Sedan yenilgisinin ardından İngiltere'de sürgüne gönderilmişti ve Paris, acıklı Komün günlerinden sonra güçlüklerle ayakta durmaya çalışıyordu. Katalan burjuvazisinin kaymak tabakasının, ikinci imparatorluğun şık seçkinlerinin hâlâ içlerinde yaşattıkları o eski Paris artık ebediyen yok olmuştu.

"Allah Allah! Bu bizim Bouvila değil mi? Hey! Sen, burada ne arıyorsun çapkın? Tanrım dünya ne kadar küçük!" diye haykırdı Bassora'daki lokantaya giren üç kişiden biri. "Ailen nasıl? Her şey yolunda mı?" Öteki iki kişi de masaya gelip *Amerikano*'nun sırtına dostça vurdular. *Amerikano* sıkıntılı bir halde onlara baktı. Daha sonra dikkatleri Onofre'ye yöneldi. "Ya bu çocuk kim? Yoksa oğlun mu? Kocaman olmuş, adın ne senin oğlum?"

"Onofre Bouvila, bayım," diye yanıtladı çocuk.

Amerikano onlarla selamlaşmak üzere kalkınca iskemlesi yere düşmüştü. Hepsi birden gülüştüler. Onofre o zaman bu adamların babasını adam yerine koymadıklarını anladı.

Amerikano, "Oğlum ve ben üzüntü verici bir görevi yerine getirmek üzere buradayız," dedi. Ama üç beyefendi artık onu dinlemiyorlardı bile.

"Güzel, harika," dediler. "Sizi rahatsız etmek niyetinde değiliz. Buraya birşeyler atıştırmak ve bu arada iş konuşmak için geldik. Daha sonra evlerimize döneceğiz ve bir süre ailelerimizle birlikte olacağız," diye devam ettiler. İçlerinden biri, arkadaşlarından birini göstererek, "Tabii o hariç, bir bekâr olarak hiçbir bağı olmadığı için eminim o yine ortalığı kasıp kavuracaktır," dedi. Kendisinden bahsedilen adam hafifçe kızardı. Yüzü, yıllar önceki Paris gezilerinde aldığı alkol ve nikotin ve *de-mi-mondain*'lerin okşamalarının sebep olduğu yorgunluğu ele veriyordu.

Onofre ve babası lokantadan ayrıldıklarında buz gibi bir rüzgâr esiyordu ve yollarda, ayakları altında çıtırdayıp kırılan bir buz tabakası oluşmuştu. *Amerikano* kendisini battaniyeye sardı. Bir yandan da "Köpoğlukköpekler!" diye homurdanıyordu. "Kırsal kesimden geldiğim için bana bir lağım faresi gibi davranıyorlar. Ne olacak, kentsoyluları! Bir armut ağacını domates fidanından ayırt etmeyi bile bilmezler. Onofre oğlum, asla kentlilere güvenme," dedi.

Dişleri, soğuk ve öfkeden birbirine çarpıyordu yürürken ve Onofre, ona yetişebilmek için zaman zaman koşmak zorunda kalıyordu. "Onlar kim?" diye sordu babasına.

Amerikano, omuz silkti. "Hiç kimse. Üç züppe. Baldrich, Vilagran ve Tapera adlarında üç para çantası. Onlarla küçük bir iş yapmıştım," dedi. Bir yandan da geceyi geçirmek üzere yer ayırttıkları hanı bulmak için etrafına bakınıp duruyordu. Gece-nin bu geç saatinde, sokakta, lambaların solgun ışığının çizdiği halkalar içinde kül benizli, yarı aç görünüşlü birkaç kadından başka kimse yoktu. Onlardan birini görür görmez, *Amerikano*, Onofre'yi kolundan çekerek yolun öbür yanına götürüyordu. Sonunda şiş yüzlü bir bekçiye rastladılar ve ondan hanın yolunu öğrendiler.

Oraya vardıklarında yorulmuşlardı; karanlık sokaklarda dolaşmak, kırdan dolaşmaya benzemiyordu. Bir kez içeri girince soğuk, yavaş yavaş kemiklerini terk etmişti. Girişteki holde bulunan semender sobadan çıkan bir boru tüm odaları dolaşarak sıcak ve –bağlantı yerlerinden– ağızda buruk bir tat bırakan sarımsı bir duman çıkarıyordu. Aşağıdaki salondan ya da yakındaki bir evden boğuk bir piyano sesi geliyordu. Uzaktan geçen bir trenin sesini duydular. Dışarıdaki kaldırımda at nallarının sesi çınlıyordu.

İki kişilik yatağa girdiler ve *Amerikano* gaz lambasını söndürdü. Karanlıkta oğluna, "Bak Onofre, para için müthiş şeyler yapan kadınlar vardır. Artık bunu öğrenmenin zamanı geldi. Bir gün, seni bu tür yerlerden birine götüreceğim, bu arada bundan annene hiç söz etmemelisin. Şimdi hepsini unut ve uyu," dedi.

O zamandan beri bir yıldan çok zaman geçmişti, ama Onofre, hâlâ gayet net olarak, beyefendilerin sefih, neşeli yüzlerini anımsıyor ve babasının ima ettiği kadınlar tarafından köşeye sıkıştırıldığını düşünüyordu; onları evirip çevirdiğinde bazen Delphina'ya benziyorlardı. Ertesi gün onu yorgun buldu, ama yine de torbasını omzuna astı ve Dünya Fuarı inşaat alanının yolunu tuttu. Bir kez geri dönülmesi imkânsız bir girişimde bulunduğuna göre artık geri çekilemeyeceğini düşündü. Üstelik, eğer Efrén Castells'e söz verdiği pesetaları ödemezse bir yumruk yemek riskini göze alması gerekecekti – hem de öldürücü olması muhtemel bir yumruk. Kendini tekrar her zamanki yerinde, bir gün önce yaptığı gibi yine saç güçlendirici losyonu satar bulunca keyfi yerine geldi. Kâr etme, kazanç sağlama ve özgür çalışma ihtimalleri heyecan vericiydi.

Bunu takip eden günlerde iş o kadar canlıydı ki Onofre'nin tek sorunu parasını nereye saklaması gerektiği idi. Onu üstünde taşımak fikri sinirlerini bozuyordu; çünkü kentin onun yaşadığı kısmı hırsızlarla doluydu. Bir bankada hesap açmak hiç aklına gelmemişti, çünkü bankaların yalnızca namuslu yollarla kazanılmış parayı kabul ettikleri gibi bir inancı vardı ve ona göre kendi parası böyle kazanılmamıştı. Ayrıca bu da mühim değildi, çünkü o kadar önemsiz biriydi ki hiçbir banka onun müracaatını kabul etmezdi. Sonunda klasik yola başvurdu, bir yatak

— ama kendisinininki değil de Peder Bizancio'nunki. Rahip bir kilise faresi kadar fakirdi ve hiç kimse onun küçük bir servet üzerinde uyuduğunu aklına getirmezdi. Delfina'nın, onun yatağını havalandırmak için dışarı çıkarma ihtimali öylesine azdı ki, kolayca göz ardı edilebilirdi. Üstelik rahibin her sabah odasından erken saatte ayrılması da Onofre'nin odaya kolayca girmesine olanak sağlıyordu.

Buna karşın, Onofre'nin hâlâ anarşistlerle olan ilişkisi gibi bir sorunu vardı. Bir gün Pablo onu, hiçbir uyarıda bulunmadan bir yumrukla karşıladı. Onofre yere düşmüştü. Lider, bir yandan "Dolandırıcı, döneke, hain," diye bağırıyor, bir yandan da tüm gücü ile onu tekmeliyordu.

Onofre yumruklardan sakınmak için elinden geleni yapıyordu. "Pablo, sakin ol, sorun nedir? Delirdin mi, ne oldu?" diye sordu.

"Ne olduğunu çok iyi biliyorsun, rezil seni," diyerek solu du Pablo. "O halde bana bugünlerde ne yaptığını anlat. Saç güçlendirici işportacılığı, öyle değil mi? Biz sana bunun için mi para ödüyoruz?"

Onofre, ona öfkesi geçinceye kadar zaman verdi, sonra konuşmaya başladı. Bitirdiği zaman ikisi de gülüyorlardı. İdeoloji bir yana bırakılırsa, ikisinin ortak bir yönü vardı: Toplum ve bu toplumun üyelerine hiç de fazla saygıları yoktu. Onlara göre kabul edilebilir, her türlü kandırmaca ve hile kurbanların aptallığı ile haklılık kazanıyordu. Kurtların kanununu uyguluyorlardı.

Onofre, Pablo'ya saç koruyucusu satma işinin polisi kendinden uzak tutmak ve gerçek eylemini saklamak için bir hile olduğunu söyledi. Bunca ay boyunca herkesin dağıttığından daha fazla broşür dağıtmamış mıydı? Bu onun davaya sadakatini ispat etmiyor muydu? Sonuçta, tüm tehlikeyi üstlenen kimdi? Sonunda Pablo özür diledi. "Bütün gün burada kapalı olmak beni deli ediyor," dedi. Başkalarının yaptığı işleri kontrol etmek istemiyordu — bunu aşağılayıcı buluyordu. O, bombalar yerleştirmek istiyordu, ama ona izin vermiyorlardı.

Onofre artık dinlemiyordu. Pablo'nun şikâyetlerini daha önce de dinlemişti ve şimdi onun aklı başka konulardaydı.

Bir parfüm kokusunu ve sokağa çıkan ayak seslerini takip edip de sonra da karanlığın kendisini engellediği o geceden beri, Onofre pansiyonun merdiven basamaklarını ezberleyinceye kadar saydı, her kattaki köşeleri hesapladı, her engeli belleğine geçirdi ve yalnızca dokunarak inişi öğrendi. 'Eğer Delfina, bu yoldan bir kez daha geçerse, onu kaybetmeyeceğim,' diye düşünüyordu. Sonra titreyerek, 'Tabii o uğursuz kedisi yanında olmadıkça,' dedi. Bir keresinde Efrén Castells'e bir kedinin nasıl öldürülebileceğini sormuştu. Dev adam, 'Kolay, ölünceye kadar boynunu bükersin. Hepsi bu kadar,' diyerek yanıtlamış, Onofre de bir daha ona asla danışmamıştı.

Sonunda, Noel'den hemen önce bir gün, üçüncü katın sahanlığında bir kumaş hışırtısı ve merdivenlerden inmekte olan hafif ayak seslerini işitti. Nefesini tuttu ve kendi kendine, 'Ya şimdi, ya hiç,' diye söylendi. Parfüm kokusunun geçip gitmesine ve eyleme geçmeden önce aradan yeterli bir süre geçmesine dikkat etti. Delfina sokak kapısını açarken o da basamakların dibine ulaşmıştı. O gece ay ışığı vardı ve sokak kapısındaki bir kadın vücudunu aydınlatıyordu. Şöyle bir göz atmak bile onun takip etmekte olduğu kadının Delfina olmadığını fark etmesine yetmişti. Ay ışığındaki bulanık şekli, dindar kişilerin Bakire Meryem ya da bir aziz için lambaları yaktıkları duvardaki nişlerden birinin önünden geçerken daha açık seçik görünüyordu. Bu, kentin anacaddeleri dışında sokakların geceleri aydınlatılması için kullanılan tek yoldu. O şiddetli 1887 kışının soğuk bir gecesiydi. Gizemli hanımefendi, bomboş sokaklarda korkusuzca ilerliyordu. 'Gecenin bu saatinde, tek başına dolaşmak için kadın deli olmalı,' diye düşündü.

Geçmekte oldukları yer, dağların eteğindeki tepeleri, El Morrot olarak bilinen bölgedeki tren yolundan ayırıyordu. El Morrot, eski kent surlarının güneyindeki yalnızca beş yüz metre yarıçapındaki bir alanda yayılıyordu. Oraya ulaşmak için iki yüz metre uzunluğunda, üç metre genişliğinde ve sekiz metre yüksekliğinde bir bariyeri aşmak gerekiyordu; bu bariyer İngiltere'den ya da Belçika'dan ithal edilmiş ve Barcelona'nın içindeki ya da civarındaki fabrikalara nakledilmek üzere bekleyen büyük öbekler halinde yığılmış kömürden başka bir şey değildi.

Kömür yüksek dereceli yangın tehlikesinin savulması için kentin bu kadar uzağında korunmaktaydı. Yığının yüzeyinde çıkacak bir yangını söndürmek çok kolaydı. Ama eğer derinde bir yerde başlamışsa felakete neden olacak bir parlamaya kadar farkına varılmaksızın sürüp gidebilirdi. İlk önce orada burada yakıcı ve çok zehirleyici soluk renkli duman öbekleri ortaya çıkar; sonra bu gazlar her yanı saran bulutlara dönüşür ve onu içine çeken talihsiz yaratıkların başları belaya girerdi. Gerçek alevler görüldüğünde artık yangınla savaşmak için çok geç kalmış olurdu.

Bu tür alevler, berrak gecelerde ta, Tarragona ve Majorca'dan bile görülebilen kızıl bir parlaklık halinde yirmi metreye kadar yükselebiliyorlardı. Rıhtıma bağlı gemiler, kabaran dalgaları, bu alevlerden ısıya ve öldürücü gazlara yeğleyerek demir alıp açılırlardı. Bu yangınlar önü alınıncaya kadar birkaç hafta devam eder ve sayısız zararlara mal olurdu: Kömürün kaybı yanında, endüstri de duracak bir noktaya ulaşırdı. Böylece çevre yerleşim için güvenli olmayınca, burası yaşam düzeyi en düşük bir bölge olarak gelişmiş ve Barcelona kentinin en kötü şöhretli yeri olup çıkmıştı. Orada, basmakalıp olduğu kadar da düzeysiz gösteriler sunan tiyatrolar, izbe ve gürültülü tavernalar, arada bir beşinci sınıf bir haşhaş tekkesi (daha iyileri Vallcarca civarındaydılar) ve gayrimeşru genelevler vardı. Buraya Barcelona'nın süprüntülerinden ve birkaçı dışında çoğu bir daha denize açılmayacak olan gemicilerden başka kimse gelmezdi. Burada yalnızca fahişeler, pezevenkler, haydutlar, kaçakçılar ve katiller yaşardı. Bir haydutun hizmeti için çok küçük bir tutar ödemek yeterliydi ve bir kiralık katil için ise biraz daha fazlası. Polis buraya gelmek cesaretini ancak gün ortasında ve yalnızca hükümlülerin değiş tokuşu için göze alabilirdi. Neredeyse bağımsız bir ülkeydi burası; IOU'lar¹ burada gerçek para gibi geçerliydi. Burada yaşayanların kendilerine özgü bir ceza yasası vardı ve bu çok müsamahasız bir yasaydı. Adalet çok kestirmeydi: Herhangi bir eğlence evinin kapısının eşiğinde boynundan asılmış sallanan birini görmek hiç de olağandışı değildi.

Kim olduğunu bilmediği kadının kendisini farkında olmadan getirdiği bu yeri görünce Onofre şüphelenmeye başlamıştı.

¹ *I owe you* imzalı, insanın bir kişiye belli miktarda borcu olduğunu gösterir kâğıt. (Çev.)

‘Eğer bu kadın Delfina değilse niye onu takip ediyorum? Bu kömür yığını boyunca uzanan yolda hiç kimsenin ruhu duymadan her an bir haydut karşıma çıkıp beni öldürebilir ve gömebilir, kimse de beni aramaz.’ Çünkü herkes bilir ki burada vahşi bir şekilde öldürülenler eğer belirli bir nedenle herkesin görmesi için ortalıkta bırakılmamışlarsa, kömür yığınlarına gömülürler. Ve bir vinç, cesedi bir tekneye, vagona ya da bir yük arabasına yükleyince kadar da kömürün içinde kalır. Kazana kömür dolduran ocakçılar, kömürün arasından dışarı fırlamış bir bot ya da bir parmak ya da hâlâ arkasında saç demetleri sallanan bir kafatası görebilirlerdi. Onofre bir an eve dönmek isteği duymuştu.

Ama dönmedi. Ve böylece gecekondu mahallesine girdi. Sokaklar, bu tür yerlerde alışlageldiği gibi kafes biçiminde döşenmişti. Sokak adı verilen kırık ve tekerlek izleri bulunan kuru çamurun üstünde, sarhoşlar kendi pislikleri içinde yatıyorlardı. Tavernalardan gelişi güzel gitar ve şarkı nağmeleri süzülüyordu – şehvetli, ama aynı zamanda melankoli ve keder ileten şarkı nağmeleri. Alkolle puslanmış, bozulmuş sesler, ‘Bu hallere nasıl düştüm’ temasını işliyordu. ‘Benim gençliğimde düşlerini kurduğum bu değildi.’ Kastanyetler de vardı, yere vurulan topuk sesleri, naralar, kırılan bardaklar, altüst olmuş mobilyalar ve koşuşan, kavga eden insanlar da.

Esrarengiz kadın bu sokaklardan aşağı doğru yürüdü. Sırtını bir kapı aralığına vererek gizlenen Onofre, onun arkasından kapanan tahta kapılı bir binaya girişini gözledi. Bekleyip ne olacağını görmeye karar verdi. Soğuk, nemli bir rüzgâr esiyordu, üstelik deniz çok yakın olduğu için tuzluydu; beraberinde getirmeyi akıl ettiği atkı ile ağzını ve burnunu sardı.

Çok fazla beklemek zorunda kalmamıştı. Birkaç dakika sonra kadın, ses dalgaları arasında ortaya çıktı. Bir an onun yüzünü ilk kez gördü ve bu yüzü tanıdı. Kendi kendine, ‘Hayır olamaz!’ dedi. ‘Hayal görmeye başladım galiba.’ Kadın küçük bir zarf çıkardı ve burnuna beyaz bir toz çekti, gözlerini kapadı, ağzını sonuna kadar açtı, dilini dışarı çıkardı, omuzlarını, kalçalarını ve tüm vücudunu kıvırmaya başladı. Sonra memnun bir dişi kurt gibi sesler çıkardı ve sokağa bakan bir penceresi olan bitişik tavernaya girdi. Bir semender sobanın ısıttığı hava,

zaten kirli olan pencere camları üzerinde yoğunlaşarak, içeride olup bitenleri dışarıdan görülmesini önleyecek bir tül gibi örtüyor, ancak dışarıdan bakanın farkına varılmadan izlemesine olanak sağlıyordu, tıpkı Onofre Bouvila'nın yaptığı gibi.

İçerideki müşteriler düşünülebilecek en berbat tiplerdi. Bazıları kumar oynuyorlardı, yenlerine oyun kartları gizlenmişti ve bıçakları laf atacak herhangi birinin boğazına daldırılmak üzere hazır; ötekiler kör bir adamın armonikasıyla çaldığı müzik eşliğinde, sefil, camlaşmış gözlü fahişelerle dans ediyorlardı. Çalgıcının ayaklarının dibinde uyuyormuş gibi görünüp hiçbir uyarıda bulunmadan dans edenlerin baldırlarını ısırmaaya çalışan bir köpek yatıyordu. Bir köşede, Onofre'nin takip ettiği kadın, kıvrık saçlı ve bakır tenli bir müşteriyle pazarlık ediyordu; kadın mızımızlanıyor, adamın kaşları çatılıyordu. Onofre, adamın kadına vurduğunu gördü. Kadın da adamın saçlarına asılmış, başını omuzlarından ayırmak istercesine çekiştiriyordu, ama adamın saçlarına buladığı krem yüzünden tam olarak yakalayamıyordu. Adam kadının ağzına bir yumruk indirdi, kadın sendeledi ve üzerindeki şişeler, bardaklar ve oyun kartlarını havaya savurduğu bir masanın üstüne düştü. Şimdi adam, gözleminde öldürücü bir bakış ve elinde koyun kırpmaya yarayan kıvrık bir bıçakla ona doğru yaklaşıyordu. Kadın ağlıyor, müşteriler her ikisini de yuhalıyorlardı.

Tavernanın sahibi bu duruma bir son verdi: Kadına derhal çıkıp gitmesini söyledi. Onun suçlu olduğu ve adamı tahrik ettiği konusunda hiç kimsenin kuşkusu yoktu. Saklandığı kapı aralığından Onofre, kadının tökezleyerek çıktığını gördü. Ağzının kenarından sızan bir kan damlası, akan makyajı ile karışıp menekşe rengine dönüşmüştü. Parmakları ile tüm dişlerinin sağlam olarak yerinde olup olmadıklarını yokladı, peruğunu çıkardı, benekli mendiliyle alnındaki terleri sildi ve peruğunu tekrar taktı, eve doğru yürümeye başladı. Rüzgâr durmuştu, hava durgun, kuru ve kristal berraklığındaydı, ama hâlâ nefes almayı güçleştirecek kadar soğuktu. Onofre kömür yığınının orada kadını yakaladı.

"Senor Braulio!" diye seslendi. "Beni bekleyin, ben pansiyonunuzda kalan Onofre Bouvila'yım."

"Ooo, aman evladım!" diye bağırdı pansiyoncu, yanakları hâlâ gözyaşlarından ıslaktı, "ağzıma bir yumruk yedim, eğer ayrılmasaydım beni bir domuz gibi sopaya çekeceklerdi." "Ne rezil insanlar!"

Onofre, "Ama siz de bu mide bulandırıcı yere niçin geliyorsunuz Senor Braulio? Dayak yemek için mi? Üstelik bir kadın gibi giyinmiş olarak! Bu normal değil," dedi.

Senor Braulio omuz silkti ve yürümeye devam etti. Aniden büyük bir fırtına bulutu ayı örterek onları zifiri karanlıkta bıraktı. Tökezlediler ve kömürlerin içine yuvarlandılar; dizleri, elleri ve yüzleri çizilmişti. Onofre ve Senor Braulio sonunda birbirlerine destek vermek için kol kola yürümeye başladılar.

Bir süre sonra Senor Braulio, "Onofre fark ettin mi?" diye bağırdı, "kar yağmaya başladı. Son kez Barcelona'ya kar yağışının üstünden yıllar geçti," dedi.

Arkalarında bir gürültü vardı: Gecekondu mahallesinin ah-laksız sakinleri bu az bulunur manzarayı seyretmek için el fenerleri ve gaz lambalarıyla sokaklara çıkıyorlardı.

Barcelonalıların anımsadığı en soğuk kıştı. Yirmi dört saat, durmaksızın, günlerce kar yağdı. Kent bir metreden daha yüksek kar yığınlarına gömülmüş, trafik durmuş ve en hayati genel hizmetler bile kesilmişti. Isı donma noktasının birkaç derece altına düşmüştü: Bu daha kuzeydeki bölgeler için az sayılabilirdi, ama bu olaya hazırlıklı olmayan ve halkının bu tür olağandışı koşullara karşı hiçbir yapısal dayanağı olmayan bir kent için çok şey ifade ediyordu. Soğuk çok kurban aldı. Bir gün, köy hayatının koşulları nedeni ile zaten güçlü olan ve hava koşullarının sertliği gibi şeylerden cesareti kırılmayan Onofre, kentin karlı manzarasını seyretmek için balkonunun kapısını açtı ve balkon parmaklıklarının üstüne tünemiş bir kumrunun donmuş vücudunu buldu. Onu tutmak isteyince elinden düştü ve caddenin üzerinde, sanki porselenden yapılmış gibi paramparça oldu.

Donan su, boruları ve su yollarını patlatmış, musluklar ve sokak çeşmeleri kurumuştu. İçme suyu, belirli günlerde at arabasıyla kentin belirli yerlerine getiriliyordu. Arabacı, gelişini pirinçten bir borazan çalarak duyuruyor ve halk, giysilerinden bile nüfuz eden soğuğu göze alarak kuyruğa giriyordu. Sunulan hizmetin yavaşlığından ötürü ortaya çıkan kavgaya ve gürültüyü durdurmak için sık sık polisin araya girmesi gerekiyordu. Bazen kuyruktakilerden biri durduğu yerde donuyor ve ancak ayakkabılarına sıcak su dökülerek kurtarılıyordu ya da onu oradan söküp alıncaya kadar büyük bir güç kullanmak gerekiyordu. Kent sakinlerinin çoğu, suyu kovalara doldurdukları karı eriterek elde ediyorlardı. Bazıları da evlerinin saçaklarından sarkan buz parçalarını eriterek. Bütün bunlar, neden oldukları

zorluklara karşın Barcelona halkı arasında ortak bir macera ve felaketin birleştirdiği bir kardeşlik duygusu yaratmıştı. Herkesin anlatacak bir öyküsü vardı.

Dışarıda çalışanlar için ise durum bir işkence gibiydi. Dünya Fuarı inşaat alanında çalışan işçiler, burası denize ve rüzgâra açık bir alan olduğu için tarif edilemez bir felaket yaşıyorlardı. Liman gibi benzer yerlerde işler geçici olarak durdurulduğu halde fuar alanında her zamankinden daha hızlı bir ritim içinde devam ediyordu. Üstelik istekleri yerine getirilmeyen tuğla örücüler de greve gitmişlerdi.

Onofre'nin devamlı olarak bilgilendirdiği Pablo öfkeden kuduruyordu. "Bu grev aptalca," diyordu. Onofre nedenini sordu. Pablo, "İki tür grev vardır, biri belirli bir kazanç temin etmek içindir, öteki ise düzeni bozmak içindir ve sonunda onun yok olmasına katkıda bulunur," dedi. "Birinci tür, işçinin zararındır, çünkü sonunda toplumdaki haksız sistemin kalıcı olmasına neden olur. Grev, proletaryanın tek silahıdır ve onu önemsiz şeyler için kullanmak aptalca bir ziyandan başka bir şey değildir. Dahası, bu grevde organizasyon, gerekçe, liderler ve iyi saptanmış amaçlar yok. Tam bir başarısızlık olacak ve dava adına büyük bir geri adım atılmış olacak.

Onofre bu fikre katılmıyordu. Ona göre lider, grevcilere, anarşistlere hiç danışmadan ve onların toplu sözleşme eylemine katılmalarını ve kendilerine liderlik yapmalarını tamamen göz ardı ettikleri için kızırıyordu. Öyle de olsa, Onofre, grevlerin iki yanlı bir silah olduğunu ve bir yandan grevcilere onu dikkatle kullanmakla yarar sağlayabileceği gibi, grevi yönlendiren patronlara da çok büyük yararlar sağlayabilirdi. Bu arada Onofre hiçbir şeyi kaçırmamak ve işler kötü giderse kendini ele vermek için olayları gayet büyük bir dikkatle takip ediyordu.

Pablo'nun tahmin ettiği gibi, grev hiçbir işe yaramadı. Bir sabah Onofre, Citadel Parka geldiğinde, bütün işçilerin, Endüstri Sarayının karşısındaki Dünya Fuarı olacak alanın merkez meydanı olan Citadel'in eski Plaza de Armas Meydanında toplandıklarını gördü. Bu saray hâlâ, kalaslardan yapılmış çok büyük bir çerçeveden başka bir şey değildi ve yetmiş bin metrekare üzerine kurulmuş olup en yüksek noktası yirmi altı metreydi. Şimdi karla kaplanmış, boş ve terk edilmiş haliyle nuhnebi-

den kalmış bir hayvan iskeletine benziyordu. Kaybetmiş gibi görünen işçiler aralarında konuşmuyor, yalnızca işçi kasketlerinden oluşmuş kıpır kıpır bir denize benziyorlardı. Kolluk güçleri stratejik duruma girmişlerdi. Pelerinleri ve üç köşeli şapkaları, soğuk sabahta gökyüzüne karşı dikilen çatılarda görünüyordu. Atlı bir müfreze de parkın çevresindeki bölgeyi kontrol ediyordu.

Daha önceki kargaşalarda bulunmuş tecrübeli bazı işçiler, bu konuda henüz deneyimsiz olan toy işçileri, "Unutmayın, eğer saldırırlarsa kılıçlarını atlarının sağ tarafından kullanırlar," diyerek uyarıyorlardı. "Eğer sol taraftaysanız size dokunamazlar. Ve eğer sizi yakalarlarsa hemen yere yatıp başınızı ellerinizle örtün. Atlar yerde yatan bir gövdeyi çiğnemezler. Onun için, ona doğru koşmaktan daha iyidir."

Bazıları da, atları, bu beyinsiz sinirli hayvanları, gözlerinin önünde bir mendil sallayarak korkutmanın kolay olduğundan bahsettiler. Bu, atın şahlanmasına ve binicisini atmasına neden olacaktı. Ama herkes içinden, 'Bırak, bunu önce başkası dene-sin,' diye geçiriyordu.

Sonunda başlama emri gelmişti, ama kimse bunun nereden çıktığını bilmiyordu. Grup el çırparak yavaş yavaş yürümeye başladı. Onları takip etmekte olan Onofre, başlangıçta bin kişiden fazla olan grubun yürüyüş başladıktan hemen sonra iki-üç yüz kişiye indiğini gördü. Gerisi ortadan kaybolmuştu. Kalanlar, Cam Sarayı ve Cafe Restoran arasındaki park kapısından çıkarak Calle de la Princesa Caddesinden Plaza de San Jaime Meydanına doğru yürüdüler. Tehditkâr bir havaları yoktu. Grevin bir işe yaramayacağını hissetmiş olduklarından, daha çok bu işi bir an önce bitirmek istiyormuş gibi görünüyorlardı. Calle de la Princesa üzerindeki dükkânlar panjurlarını indirmişlerdi ve halk gösteriyi seyretmek için pencerelerden sarkı-yordu. Atlı polisler işçilerin yanında yürüyorlardı, kılıçları kın-larındaydı ve grevden çok, soğuktan rahatsız olmuşa benziyor-lardı.

Onofre bir süre göstericilerle yürüdü, sonra onlarla daha ötede buluşmak için bir ara sokağa saptı. Civardaki bir küçük meydanda, bir taşıta yüklenmiş, üç kısa menzilli top eşliğinde

büyük bir atlı müfrezeye rastladı. Eğer bir dalaşma çıkarsa gösterinin bir kan gölüne dönüşeceğini fark etti.

Çok şükür ciddi bir şey olmamıştı. Yürüyüşçüler yolun Calle Montcada ile kesiştiği yerde durdular. 'Artık burada bu işe bir son verelim,' diye düşünüyorlar benziyorlardı. Kafesli bir pencereye tırmanan bir işçi, yürüyüşün ve grevin başarılı olduğunu belirten bir konuşma yaptı. Onun yerini alan bir başkası ise organizasyon ve sınıf bilinci eksikliğinden her şeyin yanlış yapıldığını belirtti ve işçilerin bir an evvel işlerinin başına dönmeleri gerektiğini belirtti. Konuşmasının sonunda, "Belki bu şekilde, aynı biçimde karşılık verilmesini önleyebiliriz," dedi. Konuşmacıların her ikisi de dikkat ve saygıyla dinlendi. Onofre'nin daha sonra Efrén Castells'den öğrendiğine göre birinci konuşmacı bir polis muhbiri idi; ikincisi ise sendika eğilimli, namuslu bir tuğla döşeme işçisiydi. Duvarcı grevde işini kaybetmiş bir daha da kendisini Citadel Parkta gören olmamıştı.

Günün gelişmeleri şöyle özetlenebilirdi: Öğleyin bütün işçiler işbaşı yapmışlardı, isteklerinin hiçbirini elde edememişlerdi ve olay yerel basında bile yer almamıştı.

Pablo, "Böyle olmaya mahkûmdu," diye homurdanırken, gözlerinde ateşli bir memnuniyet pırıltısı yok değildi. "Şimdi artık toplu bir eylem yapabilmek için yılların geçmesi gerekiyor. Artık senin broşür dağıtmaya devam etmenin de bir işe yarayacağından emin değilim."

Onofre bu kazanç kapısının kapanma tehlikesinden telaşa düştü ve lafı değiştirerek, işçilerden ayrıldıktan sonra gördüklerini anlatmaya başladı.

Pablo, "Çok doğal, başka ne bekliyordun ki?" diye sordu. "Otoriteler mümkün olduğu ölçüde göstericileri kendi haline bırakırlar. Ortalıkta düzeni korumak ve trafiği açmak için birkaç polis bulunur. Sonra halk, 'Bilmiyorum daha ne istiyorlar – hükümet çok iyi davranıyor,' der. Ama eğer olaylar rayından çıkarsa atlı müfrezeler işe girerler. Ve eğer bu da işe yaramazsa gelsin topla! Halkın üstüne topla saldırılır!" dedi.

Onofre, "O halde tekrar tekrar denemenin ne yararı var?" diye sordu. "Onların silahları var. Hiçbir şey asla değişmez. O halde daha kârlı bir iş bulmaya çalışalım."

Pablo, "Böyle söyleme oğlum, böyle söyleme," diye yanıtladı, gözlerini yaşadığı zemin katının duvarlarını çatlatan rutubetten daha geniş ve parlak bir görünmez ufka dikmiş olarak. "Doğru onların silahlarına karşı bizim yalnızca sayımız çok – sayımız ve ümitsizlikten doğan cesaretimiz. Ama bir gün muzaffer olacağız. Çok kana, çok acıya mal olacak, ama ödediğimiz bedel, çocuklarımız için satın alacağımız geleceğin yanında küçük kalacaktır. Herkes için eşit fırsat yaratan, artık açlık, zulüm ve savaşın yer almadığı bir gelecek. Ben onu göreceğim kadar yaşayamam; genç olmana karşın sen de göremezsın Onofre. Pek çok seneler geçmesi gerekli, ilk önce yapılması gereken pek çok iş var: Bugünkü düzenin yok edilmesi, baskıya son verilmesi, polis ve ordunun, özel mülkiyetin, paranın, kilisenin ve bugünkü eğitim düzeninin kaldırılması lazım; bunlar bildiklerimiz ve daha pek çok şey. Bu şöyle böyle bir elli yıllık iştir."

O kış pek çok kurban alan soğuk, pansiyonu da izlerini göstermeden terk etmedi. Falcı Micaela Castro ciddi bir şekilde hastalandı. Peder Bizancio, onu muayene etmesi için beyaz üniformasında kırmızı lekeler bulunan genç bir doktor getirdi. Çantasından kirli, paslanmış aletler çıkaran doktor, hastayı bunlarla itip kakarak muayene etmeye başladı. Herkes doktorun tıptan bir şey anlamadığını, beyaz gömleğindeki lekelerin de yalnızca domates lekesi olduğunu anlamıştı, ama hepsi de görmezlikten geliyorlardı. Tüm yetersizliğine karşın doktor tanısından emindi: Micaela Castro'nun fazla ömrü kalmamıştı. Yaşlılığın ve komplikasyonların onu öldürdüğünü söyledi doktor. Bir yatıştırıcı reçetesi bırakarak ayrıldı. Tekrar yalnız kaldıklarında, pansiyonerler ve Senor Braulio, durumu tartışmak için Senora Agata'nın ayakları leğende, oturduğu hole indiler.

Mariano hasta kadının bir an önce pansiyondan götürülmesini yeğliyordu: Her ne kadar doktor falcı kadının hastalığının bulaşıcı olmadığı yolunda onlara teminat veriyse de berber korkuyordu. "Onu bir yardım evine götürelim," diye teklif etti. "Orada ona ölünceye dek bakarlar."

Senor Braulio berberle aynı görüşteydi. Senora Agata her zamanki gibi bir şey söylemedi; olan bitenin farkında olduğunu

belli edecek bir davranışta da bulunmadı. Onofre çoğunluğun görüşüne katılacağını bildirdi.

Yalnızca Peder Bizancio itiraz etti. Bir rahip olarak, zaman zaman bir iki hastaneyi ziyaret etmişti ve hastaların durumlarının çok berbat olduğunu görmüştü. Orada boş bir yatak bulunsa da, kadını tanımadığı bir çevrede, yabancıların elinde ve kendisi gibi ölüme yakın olan hastaların arasında kaderine terk etmenin zalimlik olacağını ve iyi bir Hristiyanaya yakışmayacağını belirtti. Onun hastalığının özel bir bakım gerektirmediğini ve kimseye bir zarar vermeyeceğini sözlerine ekledi. "Zavallı yaşlı kadın pansiyonda yıllarca yaşadı. Burası onun evi. Onun dünyadaki tek ailesi sayılan bizler arasında ölmesine izin vermek en doğru şey olur." Her birine ayrı ayrı bakarak, "Unutmayın bu kadın şeytanla bir anlaşma yapmıştı. Onu lanetlenmek ve sonsuz felaketler bekliyor. Onu böyle bir kader beklediğine göre, hiç değilse dünyevi varlığından kalanları sıkıntıdan uzak tutabiliriz," dedi.

Berber tartışmaya başladı, ama Senora Agata tarafından susturuldu. Bir madençinin kaba sesiyle, "Saygıdeğer Peder haklı," dedi. Kocasını dışında kimse onun konuştuğunu hiç duymamıştı; onun araya girmesi sorunu halletmişti. Sonunda berber de kabul etmek zorunda kaldı. Başka şansı da yoktu. Peder Bizancio hasta kadının bakımını üstlenmeye söz verdi, böylece kimseye bir sıkıntı olmayacaktı. Toplantı dostça sona erdi. Akşam yemeğinde Micaela Castro'nun yokluğu, onu dinlemek ve translarıyla ilgilenmek durumunda bir daha asla kalmayacak olan pansiyonerlerin üstüne bir melankoli bulutu olarak çöktü.

1887 yılı sonunda bitmişti. O ya da bu nedenle önceki yıllardan daha uzun gelmişti herkese; belki de bazen olduğu gibi, hiç de iyi, uğurlu gelmeyen bir yıl olduğundan. Barcelona halkı birbirine, 'Gelecek yıl biraz daha iyi olur inşallah,' diyorlardı. Son haftalardaki şiddetli soğukun, giden yılın kötü bir anı bırakmasında katkısının olması mümkündü. Temizlenmemiş yerlerdeki karlar buza dönüşmüş ve düşüp bir yerlerini kırmalarına davetiye çıkarmıştı. O sırada kazılmış ve çukurlar, tümsekler ve hendeklerle dolu olan Plaza de Cataluna Meydanı kutupları anımsatan havasıyla, ıssız bir görüntü oluşturunuyordu. Bu konu-

da bir gazete, o meydandaki bir çukurda alışılmadık irilikte birkaç yumurta bulunduğuna ve laboratuvar analizlerinde bunların penguen yumurtaları olduğunun ortaya çıktığına dair bir öykü yayınlamıştı. Bu şaka, soğuşun kent yaşamını ve daha da ötesi özellikle onun zararlarından kendilerini korumak için yeterli olanakları bulunmayanların yaşamlarını nasıl etkilediğine işaret ediyordu.

Evsiz işçilerin ve ailelerinin yaşadığı deniz kıyısında ise durum ümitsiz bir hale gelmişti. Bir gece kadınlar, çocuklarını kucaklarına alarak yürüyüşe başladılar. Erkekler –yerinde– bir kararla onlara katılmadılar, çünkü onların yürüyüşe katılması olaya yanlış bir karakter kazandırabilirdi. Kadınlar ve çocuklar, sahili Citadel Parka bağlayan demir köprüyü geçtiler ve Güzel Sanatlar Sarayına gelinceye kadar, yarı inşa edilmiş pavyonlar arasından yürüdüler. Bugün mevcut olmayan bu saray, Arco de Triunfo'dan girildiğinde Salon de San Juan'ın sağında, *Salonla Calle del Comercio*'nun biçimlendirdiği tepede, parkın dışında, ama Dünya Fuarı alanının içinde yer alıyordu. Güzel Sanatlar Sarayı seksen sekiz metre uzunluğunda, kırk bir metre genişliğinde ve otuz beş metre yüksekliğindeydi, bunlara her kubbesi bir heykelle süslü, dörder kubbeli dört kule dahil değildi. Sarayın içinde, sanat eserlerinin sergilenmesi için ayrılan odalar ve galeriler dışında elli metre uzunluğunda ve otuz metre genişliğinde, fuarın en muhteşem olaylarının yer alması için yapılmış görkemli bir salon vardı. Kadınlar ve çocuklar geceyi işte bu salonda geçirmeye karar verdiler. Parkta görevli polis memuru durumu otoritelere rapor etti. Gelen yanıt, 'Hiçbir şey görmemiş gibi davran,' oldu.

Memur, "Ama salonun ortasında şenlik ateşi yakıyorlar, pencerelerden duman çıkıyor," dedi.

Otoritelerin yanıtı ise, "Açılışa yalnızca dört ay varken, bütün yabancı basında yer alabilecek bir olay çıksın istemiyoruz. Başka tarafa çevir gözlerini," idi.

Memur, "Pekâlâ, ama yarım saat içinde yazılı emir istiyorum, aksi halde, onları temizleyeceğim, hangi gücü kullanmak gerekirse onu kullanarak hepsini temizleyeceğim," dedi. "Cafe Restoranın üstüne yerleştirilmiş bir makineli tüfeğimiz var, onlar dışarı çıtarken hepsini biçebilir."

Otoriteler, soğuğu ve buzların üstünde düşüp kaymayı göze alan bir meclis üyesini, elinde yazılı emirle memur tehdidini yerine getirmeden vermek üzere bir katliamın gerçekleşmek üzere olduğu yere gönderdiler. Ertesi gün işçilerin kendilerine değil de, ailelerine bir anlaşma önerisi ulaştı: İki haftalığına Calle Sicilia'daki barakalara yerleşip orada şenlik ateşi yakabilirler ve istediklerini yapabilirlerdi.

Kadınların böyle iyi koşullar elde etmesinin nedeni, Efrén Castells'in onlara birkaç şişe saç koruyucu satması ve bazıları- nın bu nedenle sakallarının çıkmasıydı. Belediye başkanı adına Güzel Sanatlar Sarayına gönderilen meclis üyesi, sakallı kadınlardan oluşan bir komite ile karşılaşmış ve ivedilikle onların bütün isteklerini kabul etmişti. Onun pozisyonunu kaybederek iş- ten atılmasını ancak üst düzeydeki dostları durdurabilmişti. Ve bütün bunlar Efrén Castells'in kadınların adamı, bir şehvet düş- künü olmasından ötürüydü. Saç koruyucusu satıyor olma baha- nesi ile, erkekler inşaat alanında çalışırken barakalara dalabili- yor ve bir kez içeri girince de onu kimse durduramıyordu. Tüm kadınlara hitap eden erkeksi bir görüntüsü vardı, doğal olarak sokulgandı, flört etmekte usta, bol para savuran biriydi, bunun sonucu olarak da aşk konularında talihi yaver gidiyordu.

Onofre'nin ortağının davranışları hakkındaki görüşü belir- sizdi. Ona, "Bu sıralarda bir gün başımızı ciddi bir biçimde der- de sokacaksın," dedi.

Efrén'in yanıtı ise, "Hiç korkma," olmuştu. "Kadınların içini dışını bilirim. Bir şapka çıkarışa kocalarını aldatırlar, ama onlara iyi davranan sevgililerini ele vermektense, diri diri derile- rini yüzdürmeye razıdırlar. Bunun nedenini bilmek istersen be- ni kolla arkadaş! Belki de acı çekmekten hoşlanıyorlar. Eğer bir kadının seninle ilgilenmesini, sana bakmasını istiyorsan ona iha- net et. En iyi sistem budur," dedi.

Efrén, Onofre'nin ona verdiği paraları fethettiği kadınlara armağan almak için kullanıyordu. Onofre, 'İnsanın çapkın ol- duğu kadar eli açık olması gerekli galiba,' diye düşündü. 'Bütün bu öteki insanların değeri, ancak sizin onlardan neler alabilece- ğiniz konusunda ne kadar açıkgöz olduğunuza bağlıdır. İşte in- sanlar budur: kâr kârdır.' Pansiyonun sahanlığında uyanık bir halde Delfina'yı beklerken, tüm bu düşünceler ve başkaları ben-

zer tarzda kafasından geçiyordu. Soğuk içine işlemiştir; gençliği ve kuvvetli bünyesi sayesinde ciddi bir şekilde hastalanmaktan kurtuluyordu. Senor Braulio, volanlı kadın elbiselerini ilkbahara kadar ortadan kaldırmış ve küçük kaçamaklarına ara vermişti. Onofre, Delfina ve erkek arkadaşını *suçüstü* yakalama planından ona söz etmemişti. Senor Braulio kızının aşklarını bilmiyordu, ne de kızı onunkileri.

Bir gece, saat ikiyi çalarken bir gürültü Onofre'yi düşlerinden uyandırdı. Micaela Castro su istiyordu. Ona bakan Peder Bizancio ya derin bir uykuya dalmıştı, ya da yaşlılıktan güç duymaya başlamıştı. Dakikalar geçmiş, kimse kadının çağrısına yanıt vermemişti. Falcının sesi o kadar zayıftı ki insanın bu sesin nereden geldiğini anlaması zordu. Onofre mutfığa gidip bir bardak su doldurdu ve hasta kadına götürdü. Kadının odası güneşte çürümüş deniz yosunu gibi kokuyordu. Onofre el yordamı ile falcıya ulaşip soğuk elini bularak bardağı verdi. Suyu hevesle yudumlamasını dinledi ve bardağı geri aldı. Ölümcül hasta olan kadın birşeyler mırıldandı. Onofre ona doğru eğildi. "Tanrı seni cennette ödüllendirsin oğlum," gibi birşeyler duydu, "Hah, tüm söylediği buymuş," diye söylendi. Ama kafasında bir fikir şekillenmeye başlamıştı.

Ocak ayı ortalarında havalar düzeldi ve kent uyusukluğundan çıkıp hareketlenmeye başladı. Dünya Fuarında buzlar eridi, uzman inşaatçıların bulmak için haftalarca aradıkları korkuluklar ve kaideler ortaya çıktı. Buzların çözülmesiyle oluşan büyük su birikintileri can sıkıcı olmakla kalmıyor, bazı yerlerde toprağın çökmesi sonucu duvarlarda ve temellerde geniş yarıklar açılmasına neden olan tehlikeler oluşturuyordu; aslında oluşturmuştu bile. Bir binanın kısmen çökmesi, bir duvarcı yardımcısının moloz yığını altında kalmasına neden olmuştu. Cesedi arayacak zaman yoktu, o nedenle molozu düzelterek tekrar üzerinde inşaat yapmaya başladılar. Olay gizli tutulmuştu, fuarı gezenler ayaklarının altında bir cesedin yattığından hiç kuşkulanamamışlardı. Eski kentlerde bu sıradan bir şeydi.

Buzların çözülmesinden sonra, sahilde dolaşıp duran bir Çingene kavmi ortaya çıktı. İşçilerin eşleri evlerini korumak için barakalarının kapısında nöbet tutmaya başladılar; çünkü Çingene kadınların çocuk çaldığı yaygın bir kanıydı. Aslında

bu kavim tencere kalaylayıp, köpekleri tıraş edip fal açarak, ayı oynatarak gündelik ekmeklerini kazanmak için elinden geleni yapıyordu. Tavaları, köpekleri ve gelecekleri olmayan işçilerin ilgisini ise yalnızca oynayan ayılar çekiyordu. Bu nedenle polis olaya karışmak zorunda kalmıştı. Tamburinleri ile Plaza de Armas Meydanına yerleşen Çingeneleri buradan attı. Güzel Sanatlar Sarayındaki olayı bastırdığı için bir üst dereceye atanan memur, grubun lideri olduğunu sandığı Çingeneye yaklaşıp, arkadaşlarını alıp orayı terk etmesini söyledi. Çingene kimseye zarar vermediklerini savundu. "Ben bir kaçağı almak üzere gidiyorum. Eğer döndüğümde hâlâ burada olursanız bütün ayıları vurdurur, bütün erkekleri ağır işlere gönderir, kadınların da saçlarını dibinden kazıtırım. Şimdi işinize geldiği gibi davranın," dedi. Ayılar ve Çingeneler bir çırpıda ortadan yok oldular.

İki üç gün sonra, her şeyi ile birinci grup kadar egzotik olan bir başka grup, fuar alanında görüldü. Başlarında, yeşil bir pelüş şapka ve aynı renkte frak giymiş olan bir beyefendi vardı. Adamın bıyıkları kapkara ve kabarıktı. Onu bir platform taşıyan dört kişi izliyordu; platformun üstünde muşamba ile örtülü olduğu için şekli belli olmayan bir cisim vardı. Çok geçmeden bekçilerin gözleri bu beş karaktere takıldı. Sonra tüfeklerinin dipçikleriyle onların üstüne çullandılar. Sonunda anlaşıldı ki yeşilli beyefendi, dört adamıyla Mainz'den gelen, fuarın ilk katılımcısı Gunther van Elkeserio adında biriydi. Ve zavallı katılımcı, kendi icadı olan bir elektrikli tornayı fuara getirmişti. Ama nereye kaydolacağını ve tornasını fuar açılınca kadar nereye koyacağını öğrenmek için, herkese Almanca ve İngilizce sorular sorarak dolaşıp duruyordu.

Yetkililer, son dakika sorunlarını önlemek için, fuar katılımcılarından, sergileyecekleri şeyleri daha önceden Barcelona'ya getirmelerini istemişlerdi. Ait oldukları pavyonlar tamamlanınca kadar bu eşyaların konması için birkaç depo hazırlanmıştı.

Depolama işi ilk görüldüğünden çok daha karmaşıktı. Depolanacak eşyaların yalnızca doğal etkenler ve rutubete karşı korunmaları (çünkü bunlar çok hassas ekipmanlar, sanat eserle-

ri ya da ince, kırılabilir maddeler olabilirlerdi) değil, farelerin, karafatmaların, termitlerin ve benzeri böceklerin yok edici akınlarından da korunmaları bir yana, aynı zamanda öyle depolanmalıydılar ki daha sonra yerleri kolayca bulunabilsin. Yetkililer yeryüzünde var olan tüm maddeleri sınıflandıran detaylı envanter hazırlamış ve bastırmışlardı. Her madde için bir numara vermişti, bir harf ya da ikisinden birden oluşan bir şey verilmişti.

Onofre Bouvila, çok geçmeden listelerden birini ele geçirmiş ve dikkatle incelemişti. 'Hiç bu kadar çok alınıp satılacak şey olduğunu bilmezdim,' dedi kendi kendine. Bunu fark etmek onu birkaç gün bunalıma soktu. Sonunda Efrén Castells'i de yanına alıp birçok engeli aştıktan sonra bu depolardan birine girdi. Yollarını bir gaz lambası ile aydınlatarak yerden tavana kadar, çeşitli boyutlarda kutular ve paketler buldular. Bazıları bir at arabasını atlarıyla birlikte içine alacak kadar geniş, bazıları ise cebine sığacak kadar küçüktü. Her paketin içinde bir şey vardı. Onofre, gaz lambasının ışığında listeye baktı: Ameliyat ve ortopedide kullanılan mekanik mobilyalar; fıtık ve varis için kasık bağı; bastonlar, gözlükler, kulak boruları, takma dişler, takma organlar ve deli gömlekleri. Efrén, "Allah korusun," dedi. Onofre'nin isteği üzerine Calellalı dev, en büyük sandıklardan birini kapağını kopararak açtı. İçinde kâğıt sıkıştırmak için kullanılan tipte bir silindirli ütü vardı.

Nazik bir dev olarak Efrén sahildeki bütün küçük yaramazların güvenini kazanmıştı. Bunlar, zamanını, baştan çıkarmakla geçirdiği kadınlara aşk mesajları gönderip randevu koparmak için kullandığı çocuklardı. Onofre ve Efrén birlikte bu yaramazları depolara girip sandıkları kırmak ve içindekileri daha sonra satılmak ve piyangoya konulmak üzere getirmeleri için örgütleyip eğitmişlerdi. Çocuklara getirdikleri her eşya için çok fazla para ödeniyordu. Efrén kazancını har vurup harman savurmuş ve çok geçmeden suyunu çekmişti; öte yandan, kazancından hiç harcama yapmayan Onofre, Peder Bizancio'nun yatağının içinde hatırı sayılır bir hazine oluşturunuyordu. Dev adam ortağına, "Bütün bu paralarla ne yapacaksın anlamıyorum," deyip duruyordu. "*Benim* para biriktirmemin bir anlamı olur; çünkü ben aptalım, bu nedenle yarını düşünmem gerekebilir.

Ama bütün bu zekânla senin para biriktirmeni bir türlü anlayamıyorum," diyordu. Gerçekte ise Onofre'nin para harcamamasının nedeni, yanında ona nasıl para harcanacağını öğretecek biri olmadığı için, parasını neye harcayacağını bilememesiydi.

Onofre, Delfina'nın her sabah bir saat pansiyondan ayrılıp pazara gittiğini, onu gözlerken öğrenmişti. Bir sabah hizmetçiyi takip etmek için işlerini bir yana bıraktı. Kadın iki hasır sepet ve yanında kedisıyla yola koyulmuştu. Düşünceleri çok uzaklardaymışçasına dalgın, çıplak ayaklarıyla çamurlara giriyor ve çöp yığınları boyunca yürüyordu. Dar yolda koşuşmakta olan çocuklar durup onun geçişini seyrettiler; eğer yanında o aşağılık görünüşlü kedisi olmasa ona taş atacaklardı. Pazardaki satıcılar da Delfina'ya yüz vermiyorlardı. Onların sohbetlerine katılmıyor, öfkeyle pazarlık ediyordu. Aldığı her şey bayattı ve daima indirim yapılmasını istiyordu.

Eğer bir satıcı kadın, ona lahananın çürümemiş, hâlâ ilk tazeliğini koruyor olduğu hakkında güvence verirse, Delfina ona, sözü edilen sebzenin çok fena koktuğunu, kuşkusuz böcekler tarafından delik deşik edildiğini ve bu rezil açıklama yüzünden böyle yüksek bir fiyat ödemeyeceğini söylüyordu. Eğer satıcı kadın fikrini değiştirmezse, Delfina, Beelzebub'ı kaldırıp tezgâhın üstüne, aralarına fırlatıyordu. Kedi sırtını kamburlaştırıyor, tüylerini dikeyliyor, pençelerini ortaya çıkarıyor ve gözdağı verilen satıcı kadın teslim alınıyordu. "Tamam, o halde lahananı al, ne kadar istiyorsan o kadar öde, ama benim sergime bir daha asla gelme. Sana artık bir şey satmak istemiyorum ve bu son sözümdür," diyordu satıcı kadın. Delfina omuz silkiyor ve ertesi gün hiç çekinmeden tekrar geliyordu. Satıcı kadınlar onu görür görmez öfkeden sararıyorlardı. Hatta pazar büyücüsüne gidip Delfina ve özellikle kedisine kötü bir büyü yapmasını istemişlerdi. Onofre bütün bunları hiç sıkıntı çekmeden öğrenmişti, çünkü o ve habis ruhlu kedisi ortadan kaybolur kaybolmaz satıcı kadınların dilleri çözülüyordu.

Pansiyona dönerken Onofre, Delfina'ya yaklaştı. "Geziyordum, seni gördüm, sepetlerini taşıyabilir miyim?" diye sordu hizmetçiye.

"Ben kendim pekâlâ götürebilirim," diye ısıtır gibi söylendi, dolu sepetleri taşımanın bir sıkıntı yaratmadığını göstermek ister gibi adımlarını hızlandırdı.

"Taşıyamazsın demedim, yalnızca nazik olmak istedim."

"Neden?"

"Nedeni filan yok?" dedi Onofre. "Nezaketin gerekçesi olmaz. Eğer bir nedeni varsa o zaman nezaket değildir, yalnızca kişisel çıkardır."

"Çok süslü konuşuyorsun," dedi Delfina onun sözünü keserek, "defol git, yoksa kediyi üstüne salarım."

Kediden kurtulması gerekiyordu, bu da onu öldürmesi demekti. Düşündüğü bütün yöntemler iyiydi, ama her biri baş edilmez güçlüklerle doluydu. Sonunda uygulanabilir görünen birini buldu. Bu da pansiyonun damını yağlamayı içeriyordu: Beelzebub, kedilerin her zaman yaptığı gibi çatıyı kolağan etmeye çıkınca kayacak ve düşecekti. Beşinci kattan düşmek bir kedi için kuşkusuz sonunun gelmesi demekti. Planını uygulamaya çalışırken, Onofre neredeyse kendisi ölecekti. Kiremitlerin her santimini yağlamayı bitirdikten sonra odasına gitti ve yatağına uzandı. O gece hiçbir şey olmadı. Ertesi gece beklemekten bıkarak uykuya daldı.

Saat ikide bir gürültü onu uyandırdı. Balkondan inilti ve sızlanmalar geliyordu. Balkonun kapısını açıp dışarıya baktı ve ay ışığında, orada balkon parmaklıklarından sarkan bir adam gördü, boş yere duvarda ayağını basacak bir çentik bulmak için çabalıyordu. Onofre onu görünce adam, "Lütfen bana elini ver, yoksa halim bitik," dedi. Onofre, onu bileğinden yakaladı, yukarı çekti ve götürüp odasına bıraktı. Adam ayağını yere basar basmaz kaymış ve sırtüstü düşmüştü. "Kıçımı yirmi yere çarptım," diye gürledi. Onofre bir mum yaktı ve ona yavaş konuşmasını hatırlattı. "Benim balkonumda ne arıyordun?" diye sordu.

Adam, "Piçin biri çatıyı yağlamış olmalı ya da öyle bir şey. Balkon korkuluğunu yakalayabilmem iyi oldu, yoksa sonum gelmişti," dedi.

"Peki gecenin bu saatinde çatıda ne arıyordun?"

"Bundan sana ne?"

"Bana göre hava hoş, ama buranın sahibi ve polis öğrenmek isteyebilirler."

Adam, "Ben hırsız değilim ve kötü bir şey yapmıyordum. Benim adım Sisinio. Ben burada yaşayan bir kızın erkek arkadaşım," dedi.

"Delfina!"

"Evet, adı bu, annesi ve babası çok disiplinliler ve onun bir erkekle görüşmesine izin vermiyorlar. Biz de geceleri çatıda buluşuyoruz," diye yanıtladı Sisinio.

"Çok şaşırtıcı! Peki çatıya nasıl çıkıyorsun?" diye sordu Onofre.

"Bir merdivenle. Onu arkadaki yüksek yere dayıyorum, böylece tırmanacak uzun bir mesafe kalmıyor. Ayrıca mesleğim de boyacılık."

Sisinio otuz beşinde görünüyordu. Dar göğüslü, az saçlı, patlak gözlü, geriye çekik çeneli adamın iki dişi eksikti ve konuşurken tıslıyordu. Onofre, "Demek rakibim bu," diye düşündü hüznle.

"Peki çatıda ne yapıyorsunuz?"

"Bu seni neden ilgilendiriyor?"

"Üzülme. Ben de sizden biriyim. Benim adım Gaston. Pablo sana, benim hakkımda her şeyi söyleyebilir."

"Ah, anlıyorum," dedi Sisinio, ilk kez gülümsüyordu. Onofre'ye çatıda pek fazla bir şey yapmadıklarını, konuştuklarını, arada sırada öpüştüklerini, hepsinin bu kadar olduğunu anlattı. Zaten orada daha ileri gitmek çok zordu. Sisinio yüzlerce kez daha rahat bir yerde buluşmalarını önermiş, ama Delfina reddetmişti. "Sonra beni sevmeyeceksin," demişti kız. Bu şekilde iki yıldır devam ediyorlardı. Sisinio, "Niye katlandığımı bilmiyorum," dedi.

Onofre niçin evlenmediklerini sordu.

"Ben zaten evliyim. İki kızım var. Henüz bunu Delfina'ya açacak cesaretim yok. O çok umutlu."

"Peki karın ne diyor bütün bunlara?"

"Hiçbir şey. Bir gece işi yaptığımı sanıyor. Eve gitmeden önce orama burama biraz boya sıçratıyorum, inandırıcı olsun diye."

Onofre, "Sen burada bekle. Ben gidip Delfina'yı getireyim. Eğer çatıya çıkarsa kayacak ve kendini öldürecek," dedi. Tam Peder Bizancio tuvalete gitmek için yolunu ararken, koridora çıktı. Falcı acılar içinde inliyordu. Kendi kendine, "Şu sırada tek eksikim kadın kıyafetleri içinde Senor Braulio'ya rastlamak," diye düşündü. "Böyle bir yere nasıl düştüm?"

Delfina'nın kapısını usulca vurup kendisini tanıttığında, aldığı yanıt, "Yok ol, yoksa kediye üstüne salarım," oldu.

"Buraya yalnızca sana Sisinio'nun bir kaza geçirdiğini söylemek için geldim," dedi Onofre.

Yatak odasının kapısı derhal açıldı. Dört gözbebeği kapı aralığında kor gibi parladılar. Kedi tısladı, Onofre bir adım geri çekildi, ama hizmetçi, "Korkma, seni tırmalamayacak. Ne oldu?" dedi.

"Erkek arkadaşın damdan düştü. Benim odamda. Aşağı gel, ama Beelzebub'ı getirme."

Merdivenlerden inerken Onofre, Delfina'nın kolunu tuttu; o kendini kurtarmak için hiçbir girişimde bulunmadı. Adam kadının titrediğini fark etti.

Yatağın üzerine uzanmış olan Sisinio, gülümsemeye çalışıyorsa da mum ışığında bir ceset gibi görünüyordu.

Onofre, Delfina'ya, "Seni onunla yalnız bırakacağım," dedi. "Ama mümkünse odamda ölmesine izin verme. Sorun istemiyorum. Şafak sökerken döneceğim," dedi.

Kapının dışında sokakta nereye gideceğini bilmeden duraksadı. Birden, ani bir miyavlama duyuldu ve bir vücut, omuzlarına sürtünerek yere düştü. Onofre, bir demir çubuk kullanarak Beelzebub'ın cesedini oluğa itti ve kanalizasyon mazgalına doldurdu. Böylece bir tek gece içinde Delfina, güvenliğinin her iki dayanağını da kaybetmişti.

Saygıdeğer Barcelona Kraliyet Piskoposu, çömezlik günlerinde Roma'ya bir geziye çıkmıştı. Birkaç gün mola verdiği Milano'da, Kraliyet Avusturya Arşidükü Francis Ferdinand'ı muhafız gücünü teftiş ettiği sırada görmüştü. (Aynı Arşidük Francis Ferdinand yıllar sonra Sarajevo'da trajik yazgısı ile buluşacaktı.) Ünlü başrahip bu tabloyu yaşamının son gününe kadar unutmamıştı.

Şimdi o, kilisenin çanları ve maiyetteki atlı alayın çaldığı tiz trompet sesleri arasında önlerinden geçip giderken işçiler aletlerini bırakıyor, doğrulup kasketlerini çıkarıyorlardı. Saygıdeğer başrahip ve ekselansları Belediye Başkanı Arco de Triunfo yan yana geçiyorlardı. Arkalarından konvoy halinde öteki görevliler geliyorlardı. Daha arkada, bu işten pek fazla etkilenmiş benzemeyen meclis üyeleri yürüyordu. Başrahibin hemen arkasında, elinde, içinde kutsal su bulunan bir tas taşıyan kilise görevlisi vardı. Başrahip, sol elinde pastoral bir haç tutuyor, ara sıra tas içindeki kutsal suyu sağ eliyle etrafa serpiştiriyordu. Suyun direkt olarak dokunduğu işçi hemen istavroz çıkarıyordu. Rahibin cüppesinin eteklerinin toz içinde süründüğünü görmek iç parçalayıcıydı. Törenin yapıldığı Endüstri Sarayı hâlâ iskelet halindeydi, ama büyük bir çadır görüntüsü yaratan perdeler eksiklikleri saklamakta oldukça başarılıydılar.

Çok özel bir köşede küçük bir kilise inşa edilmişti. İçinde, kısa süre önce onarılmış olan, 18. yüzyıl ya da daha öncesine ait, altın yaldızlı gümüşten Azize Lucia heykeli bulunuyordu. Salonun soluna yerleştirilen belediye bandosu resmi heyet görününce marş çalmaya başladı. Başrahip, fuar inşaat alanını kutsadı, o ve belediye başkanı birer konuşma yaptıktan sonra kral ve

naip kraliçe lehine tezahürat yapıldı. Fuar nedeni ile Barcelona ve Madrid arasında pek çok kez gidip gelmek mecburiyetinde kalan ve bu güzergâhtaki bütün kasaba ve köylerin adlarını ezberlemiş bulunan iki delege gözyaşlarını tutamadılar. Kendilerinin bu olayın anası olmasa bile en azından ebesi olarak görüyorlardı. Aslında onların bu konudaki gayretleri yeterince ödüllendirilmemişti: Merkezi hükümetin yardımı, Barcelona Kent Meclisini yıkılmaktan koruyamayacak kadar az, öte yandan da Katalanların fuarla ilgili başarıyı tek başlarına üstlenmelerini önleyecek kadar yeterli miktardaydı.

Kilise çanlarının bir kez daha çalınması, törenin bittiğine işaret ediyordu ve bunun ardından iş hemen tekrar başlamıştı. Tarih 1 Mart 1888'di ve resmi açılışa bir ay, yedi gün kalmıştı.

Onofre Bouvila'nın ticari işlerinin çeşitliliğindeki artış –özellikle, hırsız çocukların Tarım Pavyonunda (Güzel Sanatlar Sarayı gibi parkın dışında, San Martin ve Fransa'ya giden ana caddenin üzerindeki Calle Roger de Flor ile Calle Sicilia arasında kuzey duvarının dibinde yer alıyordu)¹ Pablo'yu endişelendirmeye başlamıştı; artık çok daha berrak bir şekilde, vesayeti altındaki çocuğun, her ne kadar danışmanına yapmacık saygı gösterse de, onu arkasından bıçakladığını görüyordu. Pablo ne yapacağını bilemiyordu. Onofre'nin fuardaki işçiler arasındaki saygınlığının farkındaydı ve kendi zayıflığının, onu içine düşürdüğü tuhaf durumu yoldaşlarına açıklamaya cesaret edemiyordu. Dış dünya ile tek ilişkisi Onofre idi; o yalnızca Onofre'nin ona söylemeyi uygun bulduğu şeyleri biliyordu. Onofre'nin elinde oyuncak olmuştu.

Pablo'nun çok sık olarak, Katalanya'da ortadan ilk kaldırılması gereken şeyin Liceo Opera Binası olduğunu söylemesi, Onofre'nin bu çok önemli kuruluşun ne olduğunu gidip kendi gözleriyle görmesine neden olmuştu. Pablo ona, 'Liceo, Madrid'deki kral, Roma'daki papa olduğu gibi bir simgedir,' demişti. 'Çok şükür bizim Katalanya'da ne kralımız, ne de papamız var, ama bizim de Liceo'muz var.' Onofre, çok pahalı bulduğu

¹ 'Betel, Peruvian Bark, haşhaş çiğnenen ya da içilen otlar' ismiyle sergilenen maddelerin bulunması ve bunların aslında bir siva ustası olup çalıntı mallar satan birisi aracılığı ile iyi para getirmesi. (Çev.)

bilet parasını ödedikten sonra kendisini, lahana sapları fırlatılmış yan sokaktaki bir kapıya gönderdiler. Zenginler, atlı arabalarından inip Ramblas Caddesindeki sütunlu kapıdan giriyorlardı. Kadınların tuvaletleri öyle uzundu ki, bu giysilerin kuyrukları, kendileri camlı kapıdan geçip kaybolduktan sonra bile, dev bir sürüngen operaya geliyormuşçasına, hâlâ arabalarından taşıyordu.

Onofre, bitmez tükenmez merdivenler tırmanıp sonunda nefes nefese, oturulacak tek yerin uzun bir demirden bank olduğu ve onun da bütün günlerini orada, sanki açık havaya serilmiş halılar üzerinde uyuyormuş gibi, korkuluklarda uyuyarak geçiren, kuru ekmekle sarmısak yiyecek ve deriden yapılmış şarap tulumlarından şarap içen müzikseverlerce tutulmuş olduğu bir kata ulaştı. Burası bit kaynıyordu. Bankta oturanlar, ışığında bestelerin notalarını takip edebilmek için, yanlarında bol miktarda mum koçanları getirmişlerdi. Bazıları görüş yeteneklerini ve sağlıklarını orada, Liceo'da kaybetmişlerdi.

Operanın geri kalan kısmı çok farklıydı. Görkemi göz kamaştırıcıydı. İpekler, müslinler, kadifeler, yaldızlı pullar ve mücevherle işlenmiş pelerinler, durmaksızın patlatılan şampanyalar, garsonların gidiş gelişleri ve zengin kişilerin güçleriyle bir araya geldiklerinde çıkardıkları devamlı mırıltı Onofre'nin çok hoşuna gitmişti. Kendi kendine, 'İşte ben böyle olmak istiyorum,' dedi, 'durmaksızın devam eden bu yavan müziğe katlanmak pahasına olsa da.' *Trifon ve Cassanti* gibi Liceo'da yalnızca bir kez ve dünyanın başka yerlerinde de nadiren sahnelenmiş olan mitolojik bir gösteriyi izliyor olması yeterince talihsizlikti onun için.

Kahvaltıda Delfina ona yaklaştı. Tüm çirkinliği bile, uykusuz bir gecenin berbat izlerini örtememişti. Ona Beelzebub'u görüp görmediğini sordu. Çok üzgün bir halde, "Günlerdir kayıp," dedi.

Onofre, "Büyük bir kayıp değil," diyerek yanıtladı.

Efrén Castells, onu fuar alanının kapısında bekliyordu. "Sorun var," dedi dev adam. "Son birkaç gündür iki tipin seni izlediğini fark ettim. İlk önce, yalnızca meraklı kişiler sandım,

ama bu konuda çok ısrarcılar. Burada çalışmadıklarını biliyorum. Sorular sorup duruyorlar."

Onofre, "Polis mi?" diye sordu.

"Sanmam, tarzları pek benzemiyor," dedi.

Onofre, "O halde kim?" diye sordu.

"Bilmiyorum, bir fikrim yok, ama bu işin görünüşünden hoşlanmıyorum. Belki de birkaç günlüğüne tatile çıkmamız fena olmaz. Zaten burada da işler bitmek üzere."

Bu doğrudu. Onofre'nin bakışları, hemen hemen doğumundan beri büyüüşünü gördüğü bu dev proje üzerinde gezindi. Bir yıl önce parka adını ilk attığında, inşaat alanı bir savaş alanına benziyordu. Oysa şimdi bir peri masalı dekoru gibiydi. Dünya Fuarı Teknik Kurulu ilk projesini belediye başkanına sunduğunda, başkan onu kendi elleriyle lime lime etmişti. 'Ben, büyük muhteşem bir gösteri istiyorum, siz bana muhteşem bir eski eşya satışı planları getiriyorsunuz,' diye bağırıyordu. Şimdi iki buçuk yıl geçmişti ve başkanın öngördüğü, bazı açık seçik tavizler verilmesine karşın, fazlasıyla gerçekleşmişti.

Onofre ve Calella'lı dev adam, Filipin Tütün Birliğinin metrelerce sarmaşıktan inşa ettiği kulübenin karşısındaki kireç duvarın üstüne oturdular. Yarı çıplak bir yerli, kulübenin kapısında oturmuş, titreyerek sigara sarıyordu. Batangas'dan özellikle bu amaçla getirilmiş ve kendisine, olay bitinceye kadar bulunduğu yerden bir inç bile kıvıldamaması söylenmişti. Aynı zamanda ona, ziyaretçilere *au revoir* demesi öğretilmişti. Ne zaman gökyüzü kararsa, merakla gökyüzüne bakıyordu, sanki bir hortumun kendisini ve kulübesini bir topaç gibi çevirerek Batanga'ya geri götürmesini bekliyordu.

Onofre, "Bütün bunlar, yararsız, anlamsız. Bizim için de aynı hikâye: Düşlerimiz, emeklerimiz hepsi boşa gitti," dedi.

"O kadar da çok önemseme oğlum," dedi Efrén. "Sen açık-gözsün, nasıl olsa yolunu bulursun."

Onofre, kapıyı çalmadan falcının odasına girdi. Ölümüne yakın kadın yatağın üzerinde, gözleri kapalı, yorganı çenesine kadar örtülü yatıyordu. Başucundaki gaz şişesinde yanan kandilin ışığında, onun ne kadar yaşlı olduğunu gördü. Gitmek için döndü.

Falcı kadın, "Onofre, sen misin?" dedi.

"Uyumaya devam et Micaela, yalnızca bir şeye ihtiyacın var mı diye bakmaya gelmiştim."

"Hiçbir şeye ihtiyacım yok oğlum, ama senin var," diye mırıldandı kâhin. "Kafan karışmış, kaybolmuşsun," dedi.

Onofre şaşırarak, "Nereden biliyorsun?" diye sordu, ihtiyar gözlerini bile açmamıştı.

"Bana ne yapacağını bilmeyenlerden başkası gelmez oğlum. Bunu görmek için kâhin olmaya gerek yok. Canını sıkan ne?"

"Micaela, falıma bak."

"Ah oğlum, gücümün çoğunu kaybettim. Artık bu dünyaya ait değilim, saat kaç?" diye sordu falcı.

Kadın, "Az vaktim kaldı, saat dördü yirmi geçe öleceğim. Bunu bana haber verdiler. Biliyor musun, onlar beni bekliyorlar. Yakında onlara katılacağım. Bütün hayatımı onların sesini dinleyerek geçirdim ve şimdi benimki de onların korosuna katılacak ve bu dünyadan biri beni dinleyecek. Bizim de sıralarımız var. Ben yorgun bir ruhun yerini alacağım ve o da sonunda Tanrının huzurunda dinlenecek. Biliyorum, Peder Bizancio, beni şeytanın beklediğini söylüyor. Bu doğru değil. Peder Bizancio iyi bir adamdır, ama çok cahildir. Kartlarımı bana ver. Artık zaman kaybetmeyelim. Onları küçük dolapta, üçüncü rafta bulacaksın."

Onofre, kadının dediklerini yaptı. Dolapta buruşuk bir siyah giysi, öteberi ve ipek bir kurdele ile bağlanmış bir kutu ince kâğıt vardı. Üçüncü rafta eski bir dua kitabı, beyaz boncuklu bir tespih ve otlardan yapılmış ve eskilikten dağılmak üzere olan bir bilek bağı gördü. Bir paket de oyun kâğıdı vardı. Bunları aldı ve artık gözlerini açmış olan falcıya verdi.

"İskemleni çek ve yanımda otur oğlum," dedi. "Ama önce oturmama yardım et... Tamam, teşekkür ederim. İyi görünsün diye insan her şeyi düzgün yapmalı," dedi. Yatak örtüsünü düzelterip dokuz kartı, bir daire biçiminde yüzüstü dizdi. "Bilgi çemberi," dedi, "aynı zamanda Solomon'un aynası olarak da bilinir. Bu cennetin ortasıdır ve bunlar da elemanları ile birlikte dört takımyıldızı." Elini bir süre, işaretparmağı uzatılmış bir şekilde havada tuttu, sonra onu aşağıya doğru indirerek bir kartın üzerine koydu. "Bünye evi," dedi onu çevirerek, "ya da Doğu

köşesi. Uzun yıllar yaşayacaksın ve zengin olacaksın. Güzel bir kadınla evleneceksin ve üç çocuğun olacak. Seyahat edeceksin ve sağlığın iyi olacak."

"Tamam Micaela," dedi Onofre, ayağa kalkarak. "Kendini yorma artık. Bilmek istediğimin hepsi buydu."

"Bekle Onofre. Şimdi sana söylediklerim yalnızca palavra. Gitme. Şimdi ay ışığında, terk edilmiş bir anıt mezar görüyorum. Bu talih ve ölümü işaret eder. Bir kral. Kral da ölümü işaret eder, ama aynı zamanda kudreti de gösterir – onların doğası böyledir. Şimdi kan görüyorum. Kan para demektir ve de kan. Ve şimdi ne görüyorum? Üç kadın! Onofre iskemleni yaklaştırtır."

"Buradayım Micaela."

"Dikkatle dinle oğlum. Onlardan biri üzüntü, kaza (aksi tesadüf) ve acı evinde. Seni zengin yapacak. İkincisi miras ve vâris evi, aynı zamanda çocuklar evi sayılır. O seni güçlü yapacak. Üçüncüsü ve sonuncusu aşk ve bilim evi. Seni mutlu edecek. Dördüncü evde bir erkek var. Ona dikkat et, o, zehir ve trajik son evinde."

"Micaela, söylediklerinden bir kelime bile anlamıyorum."

"Ah oğlum, kehanetler hep böyledir, doğru ama belirsiz." Eğer berrak olsalardı ben bu pis pansiyonda mı ölürdüm sanıyorsun? Yalnızca dinle ve anımsa. Gördüklerim gerçekleştiği zaman onları derhal bileceksin. Biliyorum, bu çok mühim bir şey ifade etmiyor. Ama şimdi biz kartlara dönelim. Üç kadın görüyorum."

"Bunu zaten söylemiştin."

"Bitirmedim. Biri seni zengin yapacak, biri güçlü ve biri de mutlu. Seni mutlu yapacak olan, aynı zamanda da perişan edecek; seni güçlü yapacak olan, aynı zamanda da kendisinin esiri yapacak ve seni zengin yapacak olan da seni lanetleyecek. Üçünün içinde en tehlikelisi bu sonuncusu olacak, çünkü o bir evliya. Tanrı onun bedduasını duyacak ve seni cezalandırmak için bir adam yaratacak. Kartların söylediği adam bu, şanssız bir adam. O, kendisini Tanrının, kendi intikamını almak için yarattığını bilmiyor."

Onofre, "Onu nasıl tanıyacağım," diye sordu.

"Bilmiyorum, insan bu tür şeyleri daima tanır. Onu tanıman ya da tanımayan hiçbir şeyi değiştirmeyecek. Onun, seni yok edecek insan olduğu yazılı. Ona karşı gelmenin yararı yok. Onun silahlarıyla senin silahların farklı. Her ikiniz de ejderha tarafından yutulacaksınız. Ama korkma. Ejderhalar ne kadar korkunç görünseler de, onların bağırıp çağırma ve alevlenmelerinin arkasında bir şey yoktur. Hilekârlığın ve hainliğin simgesi olan keçiden kork. Ama artık beni uğraştırma, çünkü çok yorgunum."

Kartlar yatağın üstünden yere kaydılar. Falcı başını yastığa koyup gözlerini kapadı. Onun öldüğünü sanan Onofre, kandili alarak yaşlı kadının ağzına doğru tuttu. Alev hareket etti — demek ki nefes alıyordu. Yerden kartları topladı ve tekrar dolaba koydu; bunu yapmadan önce, kimse onun geleceğini öğrenmesin diye kartları karıştırdı. Sonra ayaklarının ucuna basarak odasına döndü ve yatağının üzerine uzanarak biraz önce duyduklarından bir anlam çıkarmaya çalıştı.

Delfina, hâlâ her gün pazara gidiyordu. Onu kedisiz gören pazarcı kadınlar, yıllarca korkutulmuş olmaktan ötürü birikmiş hınçlarını aldılar: Bazıları ona satış yapmayı reddetti, ona isimler taktılar ya da onunla hiç konuşmadılar; bazıları da onu dolandırdılar ve o bunu kabul etmeyince yüzüne gülerek onunla alay ettiler. Bir keresinde arkasından bozuk yumurta atılmıştı. Onu elbisesinden temizlemek için hiçbir davranışta bulunmadı. Sisinio'ya gelince, Onofre onu bir daha hiç görmedi, ona göre Beelzebub'ın öldüğü o geceden sonra boyacı ve hizmetçinin arkadaşlıkları bitmişti.

Micaela Castro, Onofre'nin geleceğini kartlarda okuduğu günün öğleden sonrasında ölmüştü. Odasına giden Peder Bizancio onu ölü bulmuş, gözkapaklarını kapatmış ve mumu söndürmüştü. Ertesi gün, kendi isteği üzerine San Ezequiel yöre kilisesinde duası okunarak gömülmüştü. Dolabında bulunan belgelere göre adı Micaela Castro değil, Pastora Lopez Marrero idi. Öldüğünde altmış dört yaşındaydı. Akrabalarını bulmak için hiçbir ipucu yoktu, ama zaten hiçbir miras bırakmadığı için buna

gerek de yoktu. Delfina, yatağın çarşaflarını değiştirmiş ve oda aynı gün bir felsefe öğrencisi tarafından tutulmuştu.

Parkın Paseo de la Aduana girişindeki kapısının yakınında, içi ve dışı seramik döşenmiş Pabellon de Aguas Azoadas ya da Nitrojenli Sular Pavyonu adı verilen bir pavyon vardı. Ocak ayında bitirilmiş olmasına karşın martın ortalarında bile hâlâ boştu. Buranın bir anahtarını ele geçiren Onofre Bouvila ve Efrén Castells ganimetlerini orada saklıyorlardı. Erkek çocukların oluşturduğu hırsızlar ordusu, bir gün önce saat çeşitleriyle ilgili bir sevkıyatı sürükleyip getirmişlerdi. Şimdi Onofre ve Efrén bu kadar çok cep ve duvar saatini ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Cep saatleri, duvar saatleri, kuleler ve devlet daireleri için saatler, çalar saatler, ikinci el saatler, denizci kronometreleri, sarıkaçlı saatler, yıldız saatleri, astronomi ve bilimsel gözlemlerde kullanılan kronometreler, su saatleri, kum saatleri, regülatörler, güneşin ve ayın turlarını gösteren saatler, elektrikli saatler, güneş saati uygulamaları için saatler, gündönümü, kutupsal, horizontal, yöresel azimutal, doğru iniş ve düşüş saatleri, meridyen ve septentriyonal saatler, pedometreler ve bazı doğal olayları işaret etmek, kaydetmek, vurgulamak için kullanılan çeşitli sayma ve kurma apareyleri ve her cins ve tarzda yedek parçalar. Kataloğa göre hepsi bu kadardı. "Eğer bu saatlerden kurtulmazsak, onların tik takları ve zırlamaları yüzünden aklımızı kaçıramız," dedi dev adam.

Kent yetkililerinin fuarın açılışı ile ilgili olarak yaptıkları son hazırlıklardan biri de Barcelona'nın istenmeyenlerini ayıklamaktı. Zamanın gazetelerinden biri, 'Yöneticilerimiz bir süredir bizleri başıboş haylazlardan, zorbalardan ve daha küçük yerleri, eylemleri için yetersiz bularak kalabalık kentlerin keşme-keşine sığınan suçlulardan kurtarmaya çalışıyorlar; her ne kadar henüz bu seçkin kentin temellerini kemiren, bu toplumsal kanserin kökünü kurutamamışlarsa da yine de dikkate değer bir aşama kaydetmişlerdir,' demektedir. Şimdi artık her gece polis baskınları yapıyordu.

Pablo, "Grup geçici olarak dağılıyor," dedi.

Onofre, kendisinin ne yapması gerektiğini sordu.

"Merak etme, iki misli daha güçlü olarak saldıracağız bir gün," dedi lider, ama kendisi de buna inanmıyormuş gibiydi.

Onofre, "Ya broşürler ne olacak?" diye sordu.

Ağzını küçümseyen bir tavırla çarpıtan lider, "Broşürlerle işimiz bitti," yanıtını verdi.

Onofre, kendisinin haftalık ödemelerine ne olacağını sordu.

Pablo, sesinde bir memnuniyet iması ile, "Onsuz yapmak zorunda kalacaksın," dedi. "Zaman zaman koşullar bizi bazı ekonomiler yapmaya zorlar. Zaten bizimki politik bir dava; bizim görevimiz insanlara gelir sağlamak değil."

Onofre bir başka soru sormaya başlamıştı ki, sözü gitmesini emreden bir tavırla kesilmişti. Çıkmak üzere döndü.

"Bekle," dedi Pablo, "bir daha hiç görüşmeyebiliriz. Direniş uzun sürecek." Bu aceleye getirilmiş bir açıklamaydı. Kuşkusuz söylemek istediği bu değildi. Kafasında başka bir şey var-

dı, ama bundan söz etmekten utanıyor ya da sıkılıyor gibiydi. "Aslında direniş hiç bitmeyecek. Sosyalistler, devrimin her şeyi çözümleyeceğini sanarak kendilerini kandırıyorlar. Onlar bir kez şu andaki yöneticilerden kurtulunca insanın insanı sömürmesi sona erecek. Ama biz biliyoruz ki güçlü olan daima zayıf olanı sömürecektir. Bu savaş insanların kaçınılmaz yazgısı." Konuşmasını bitirmiş olarak Onofre'yi kucakladı. Heyecandan boğulan bir sesle, "Bir daha birbirimizi hiç görmeyebiliriz, Allahısmarladık, elveda," dedi.

Bu polis baskınlarından birinde Senor Braulio yakalanmıştı. Süslenip püslenip genç külhaniler tarafından çöplükte ele geçirilmeye gitmişti. Bir değişiklik olarak o gece bu işi polisler yapmıştı. Sonra onu serbest bırakmak için kefalet istemişlerdi. "İstedığınız her şeyi yaparım, yeter ki hasta olan karım ve henüz çok genç olan kızımın bundan asla haberi olmasın." Üzerinde para olmadığı için bir çocukla berber Mariano'ya mahkemenin tespit ettiği parayı isteyen bir mesaj gönderdi. "Ona söyle, mümkün olduğu kadar çabuk geri ödeyeceğim," dedi. Ama Mariano, parası olmadığını söylemişti. Haberci koşarak mahkemeye gitti ve Senor Braulio'ya berberin olumsuz yanıtını ilettil. Skandalın kaçınılmaz olduğunu gören Senor Braulio, polisin bir anlık dalgınlığından yararlanarak, perukasındaki uzun deniz böceği kabuğundan yapılmış tarağı kalbine sapladı.

Korsesindeki destekler tarağın yolunu saptırmıştı, buna karşın bol bol kanayan birkaç sıyrıkla kurtulmasını sağlamıştı. Eteği ve iç eteği kirlenmiş, polis istasyonunun döşemesinde kan birikintileri oluşmuştu. Polis, tarağı onun elinden almış ve böbreklerini ve kasıklarını tekmeleyerek, "Bakalım bu seni biraz kendine getirir mi ihtiyar fahişe," demişti.

Senor Braulio, haberciyi tekrar pansiyona gönderdi. "Orada genç bir adam var, adı Bouvila, Onofre Bouvila," dedi çocuğa, kan revan içinde ve her yanı sızılar içinde uzandığı dar kanepeden. "Nazik davran. Beş kuruşunun olduğunu sanmıyorum, ama bana yardım etmek için ne yapılması gerektiğini bilir."

Haberi alan Onofre, kaderin nihayet kendisine gülümsemeye başladığına karar verdi. "Senor Braulio'ya söyle, şafak sökmeden, ben kendim parayı polis merkezine getireceğim,"

dedi. "Ve ona sabırsızlanmamasını ve bu gece daha fazla delilik yapmamasını söyle."

Çocuk gidince, Onofre yukarı kata çıktı ve Delfina'nın kapağını çaldı. Kendini tanıtınca, içeriden, "Sana kapıyı niçin açacaktım?" diyen yanıt geldi.

Onofre gülümsemekten kendini alamadı. Nazikçe, "Açsan iyi olur Delfina, babanın başı dertte. Polis onu içeri atmış, Ve o da kendini öldürmeye kalkmış."

Kapı açılmış ve Delfina, ona daha önce iki kez gördüğü aynı süfli gecelik içinde görünmüştü: Bu geceliği bir kez odasına ona iş önermeye geldiğinde ve bir kez de onun odasına Sisinio'nun çatıdan düştüğünü söylemeye gittiğinde giydiğini görmüştü.

Senora Agata'nın şikâyet eden sesi bitişik odadan duyuldu. "Delfina, leğenim."

"Orada yolumda durma," dedi Delfina, "Anneme suyunu götürmem lazım."

Onofre kımıldamadı. Hizmetçinin gözlerinde korku görmüş, bu da ona ihtiyacı olan cesareti vermişti. "Bırak beklesin," dedi dişlerini göstererek, "senin ve benim yapacağımız daha önemli bir işimiz var," dedi.

Delfina alt dudağını ısırды ve "Anlamıyorum," dedi.

"Sana babanın tehlikede olduğunu söylemedim mi? Neyin var? Çıldırдың mı?"

Delfina gözlerini kırıştırdı, "Ah, evet, babam," diye mırıldandı. "Onun için ne yapabilirim?"

Onofre öfkeyle, "Hiçbir şey," dedi. "Ona yardım edebilecek tek kişi benim. Hayatı bana bağlı."

Delfina sarardı ve gözlerini indirdi. San Ezequiel'in saati birkaç kez çaldı. "Eğer ona yardım edebileceksen niçin etmiyor-sun? Ne bekliyorsun? Benden ne istiyorsun?" dedi.

Hasta kadının sesi, bitişik odadan hâlâ duyuluyordu. "Delfina, ne oluyor? Niye gelmiyorsun? Kimle konuşuyorsun?"

Delfina, gitmek üzere davrandı, ama Onofre onu omuzlarından tutup aştan çok öfkeyle kendine doğru çekti. Geceliğinin kaba kumaşı altında onun köşeli vücudunu hissediyordu.

"Beni bırak gideyim," diye yalvardı. "Annemi bekletmem, eğer ona gitmezsem bir kriz geçirebilir."

Onofre çok sertti. "Tekrar babanı görmek istiyorsan ne yapman gerektiğini biliyorsun," dedi; bu sırada onu tekrar odasına sokuyor, bir yandan geceliğinin düğmeleri ile oynarken, bir yandan da kapıyı arkalarından kapatıyordu.

Kız, "Onofre Allahaşkına," dedi.

Hafifçe güldü. "Şimdi seni koruyacak kedin de yok: Beelzebub öldü, çatıdan düştü ve beyni sokakta parçalandı, cesedini kanalizasyona ben kendi ellerimle attım. Kahretsin!" diye bağırdı, kadın çamaşırları ile deneyimli olmadığı için ve heyecandan geceliğin düğmelerini çözemiyordu.

Onun zorda olduğunu gören Delfina, yatağına sırtüstü uzanarak geceliğini kalçalarına doğru sıyırdı. "O halde gel," dedi.

San Ezequiel'in saati dördü vurdu. Onofre, "Güneş neredeyse doğacak," dedi. "Senor Braulio'ya, şafaktan önce para ile birlikte polis merkezinde olacağıma söz verdim ve sözümü tutacağım, söz sözdür," dedi. Delfina ona, anlaşılmaz bir ifade ile baktı. Sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi, "Bütün bu numaralara neden gerek gördüğünü anlamıyorum, ben hiçbir sıkıntıya değmem," diye mırıldandı.

Şafağın yaygın ışığında, kırışmış çarşafların arasında yatar-ken vücudu solgun, adeta gri görünüyordu. Onofre, elbiselerinin çoğunu sahilde bırakıp yaz sıcağından kurtulmak için denizde gülüp oynasırken gördüğü işçi eşlerinin vücutlarıyla karşılaştırdığında, 'Çok zayıf,' diye düşündü. 'Şimdi ne kadar farklı görünüyor.' Sonra, "Kendini ört," diye emretti. Kadın, çarşafın ucu ile emri yerine getirdi. Dolaşmış, sırma gibi saçları yüzünün etrafında bir çeşit hale oluşturmuştu. "Hemen gitmek zorunda mısın?" diye sordu. Mümkün olduğu kadar çabuk giyinmeye çalışan Onofre bir şey söylemedi. Senora Agata, bağırıp çağırmayı kesmiş, odasında sessizlik hüküm sürüyordu. Onofre kapıya doğru yürüdü, ama Delfina'nın sesi onu durdurdu.

"Dur, henüz gitme. Böyle gidemezsin. Şimdi ne olacak?" diyerek Onofre'nin yanıtını bekledi, ama o soruyu anlamamıştı. Kız, "Sisinio'ya ne diyeceğim?" diye sordu.

Onofre güldü: "Onun hakkında üzülmene gerek yok. O evli, bir karısı ve çocukları var, başından beri seni kandırıyor-

du. Eğer o haylazla ilgili ümitlerin varsa büyük bir hata yapıyorsun," dedi.

Delfina'nın gözleri Onofre'ye dikilmişti. "Bir gün sana bir şey söyleyeceğim," diye mırıldandı. "Ama şimdi git."

Onofre iki kat aşağı indi, Peder Bizancio'nun tuvalete gitmesini bekledi ve sonra istenen parayı rahibin yatağının içinden aldı. Bu parayla Senor Braulio'nun polis merkezinden kurtulmasını sağladı ve çok kan kaybetmekten zayıf düşmüş olduğu için onu arabayla pansiyona götürdü. Delfina, onları midesini ovuşturarak karşıladı. Kusmuştu. Onofre'den gebe kalmamak için evde yapılmış ilaçlar almıştı ve çok hasta görünüyordu.

"Kızım!" diye bağırdı Senor Braulio, "sana ne oldu?"

"Ya sana ne oldu baba, böyle tuhaf giyinmişsin ve kanlar içindesin!"

"Kan ve rezalet! Delfina, sevgili kızım, görmüş olduğun gibi, ama sana ne oldu?" diye sordu pansiyonun sahibi.

"Aynı şey baba. Senin yaptığın gibi," diyerek yanıtladı Delfina.

Adam, "Ne olursa olsun annenin bunlardan haberi olmamalı," dedi.

Onu görmeye gittiklerinde Senora Agata fenalaşmıştı. Üst kattan gelen ağlama sızlama seslerini duyan Peder Bizancio, gecelik entarisiyle ona ihtiyaçları olup olmadığını sormak üzere üst kata çıktı; Senor Braulio, rahip kendisini o kılıkta görmesin diye elbise dolabına saklanmak zorunda kalmıştı. Onofre, Peder Bizancio'yu doktor getirmek üzere yolladı. Rahip gider gitmez Delfina, Onofre'nin yanına geldi.

"Bu pansiyonu terk et ve geri gelme," diye fısıldadı. "Eşyalarını almak için bile durma. Başka bir şey söylemeyeceğim, seni uyardım."

Bu uyarının boş yere yapılmamış olduğunu fark eden Onofre sıvıştı.

İşçiler, biraz daha çok uyuyabilsin diye fabrika kapısına kadar kucaklarında taşıdıkları çocuklarıyla işe giderken gökyüzü kırmızıydı ve kuşlar cıvıldaşıyorlardı. Orada çocuklar uyandırıyor, büyükler başka yola, çocuklar başka yola gidiyorlardı:

Büyükler tehlikeli ve daha zor işlere, çocuklar da daha emin ve kolay olanlara.

Citadel Parkta, Onofre, ağaçların üzerinde zincirle bağlanmış balonun kablolarını gördü. Mühendisler her şeyin mükemmel olup olmadığından ve balonun sıkıca bağlandığından emin olmak için çalışıyorlardı: Dünya Fuarı tam faaliyette iken kopması ve içindeki sepet dolusu korkmuş turistlerin rüzgârın insafına terk edilmesi hoş bir şey olmazdı. (Son günlerde turistler, onların gereksinimleri ve rahatları en önemli sorundu. Gazeteler bundan başka bir şeyden söz etmiyorlardı. 'Her bir konuk, ülkesine döndüğünde, gördüğü ve duyduğu her şeyin misyoneri olacaktır,' diye yazıyorlardı. Balon mükemmel çalışıyordu, ama ne zaman o *vent de garbi*, denilen o lanet *Batı rüzgârı* esse, yanıp tersine dönebilirdi.

Parka Arco de Triunfo kemerinden giriliyordu. Bugün hâlâ güzelliğini koruyan bu kemer sade tuğladan, Mudejar tarzındadır; üzerinde, ortada Barcelona'nınki olmak üzere İspanya'nın her eyaletinin arması bulunmaktadır. Her iki yanında bulunan süs kuşağında ise Barcelona Dünya Fuarına katılan yabancı ülkelere, İspanya'nın ve Barcelona'nın teşekkürlerini kapsayan yazıtlar vardır.

Arco de Triunfo, dikkat çekecek genişlikte, ağaçlıklı, mozaik kaldırımlı, büyük lambaları olan ve konukları karşılamak üzere içinde sekiz bronz heykel bulunan Salon de San Juan Bulvarına açılıyordu. Hala ayakta olan Adalet Sarayı ve bugün orada olmayan Güzel Sanatlar, Tarım ve Bilim Sarayları Salon de San Juan'daydı. İki sütun parka girişi belirliyordu. Her sütunun üstünde biri ticareti, öteki endüstriyi temsil eden iki taş oyma, sanki: 'Biz kurtarıyoruz,' der gibiydiler. Daha çok ruhani tavır almış olan merkezi hükümet bunu onaylamamış ve belki de bu yüzden de gösterilen gayretlere daha çok maddi katkıda bulunmamıştı.

Onofre kendi kendine, 'Neden Efrén, tüm kabalığına karşın kadınları bu kadar kolay elde ediyor da, ben tüm akıllılığıma karşın sıkıntı çekmek zorunda kalıyorum,' diye sordu. Bu soruya asla memnun edici bir yanıt bulamadı. Kararlaştırdıkları buluşma yerinde birkaç tur atmasına karşın Efrén'i bulamayınca sahile doğru yürümeye başladı. Bir işçi grubu, son iki yıldır

orada bulunan kampın sanki izlerini de silmek için kumu tarıyordu. Sahilin bir kısmında, şimdi birkaç pavyon vardı: Deniz İnşaat Pavyonu ve Transatlantik Derneği Pavyonu, her ikisi de denizcilikle ilgiliydiler ve bir de kişnemeleri denizin dalgalarının sesleri arasından duyulan damızlık atların sergilendiği pavyon, şık restoranıyla bir iskele vardı. Güneş Onofre'yi kör edencesine suyun üstünde parlıyordu. 'Burada yaşayan kadınlar ve çocuklar acaba neredeler?' diye düşündü. Ağır ve ılık bir ilkbahar rüzgârı esiyordu.

O gece pansiyona döndü. Lobi boştu. Yemek salonu da öyle.

Berber Mariano başını uzatıp "Burada ne arıyorsun? Beni korkuttun," dedi.

Onofre, "Mariano ne oldu? Herkes nerede?" diye sordu.

Berber konuşamayacak haldeydi. Sanki una bulanmış gibi çok solgundu.

"Polisler geldiler ve Senor Braulio, Senora Agata ve Delfina'yı götürdüler," dedi. Üçünü de sedyeyle götürmek zorunda kaldılar. Senora Agata çok hasta, neredeyse ölümün eşiğinde olduğu için; Senor Braulio ve kızı da durmadan kanama geçirdikleri için. Karanlık olduğu için göremiyorsun, ama bütün koridor kanla dolu, o ikisinin, baba ve kızın kanlarıyla dolu. Bilmiyorum, onları hapishaneye mi, hastaneye mi, yoksa doğrucu mezarlığa mı götürdüler? İğrenç bir manzara, inan bana, hayatımda yalnızca bir iki kez gördüğüm bir şey. Eğer onları neden götürdüklerini sorarsan? Biliyorsam kahrolayım. Tahmin edeceğin gibi bana bir açıklama yapmadılar. Ama bazı dedikodular duydum. Kız, o zavallı korkuluk, bir çetenin üyesiymiş – hani anarşist dedikleri çetenin. Bunun doğru olduğunu söylemek istemiyorum, bu yalnızca anlatılanlar. Öyle görünüyor ki kız çetede bir boyacıyla arkadaşlık ediyormuş, onu da yakaladılar."

"Peki, beni sordular mı Mariano?"

"Evet, şimdi sen sorunca aklıma geldi, sordular. Bütün odaları aradılar, en çok da seninkini. Genellikle ne zaman geldiğini sordular bize. Ben karanlık bastıktan sonra dedim. Ama Peder Bizancio, senin artık burada yaşamadığını ve burayı günlerce önce terk ettiğini söyledi. Ve bütün o rahip elbiseleri ve teferru-

atı ile onun yalanını yuttular ve benim onlara söylediğim gerçeğe kulak asmadılar. Bu nedenle burada bir bekçi bırakmadılar."

Onofre çabucak yok oldu oradan. 'Polise giden Delfina olmalı,' diye düşündü. Sisinio'dan ve onun kendisinden intikam almak için bütün örgütü ele vermişti. Şimdi Sisinio hapisteydi, Pablo da ve hatta kızın kendisi de. 'Ama son dakikada beni kurtarmayı yeğledi, her ne kadar tüm bu kargaşanın gerçek sebebi ben idiysem de.' Barcelona'dan kaybolması gerektiğine karar verdi. Bu arada toz duman kalkar, anarşistler serbest bırakılırdı; tabii eğer bu arada cezaları infaz edilmemişse; o da dönüp eski işine başlar, küçük hırsızları tekrar bir araya toplar ve belki anarşistleri de gidip para kazanacak işler yapmaya ve düşledikleri devrimin pratik bir şey olmadığına ikna ederdi.

Ama şimdi kaçmak zorundaydı. Fakat önce hâlâ pansiyonda, Peder Bizancio'nun yatağının içinde bulunan parayı kurtarması lazımdı. Geri dönüş riskliydi: Mariano'nun, onun pansiyona gelişini oradan ayrılır ayrılmaz gidip polise bildirmiş olması olasıydı. Ama parayı bırakmak da söz konusu değildi. Çok şükür, Onofre bunu nasıl becereceğini biliyordu. Dünya Fuarında bir merdiven bulmuş ve onu pansiyona taşımıştı. Her ne kadar bu, Barcelona'nın yarısını omzunda merdivenle geçmek demekse de kimse farkına varmamıştı ve şimdi de hava kararmış olduğu için, merdiveni Sisinio'nun işaret ettiği biçimde pansiyon binasının penceresiz arka duvarına dayamış ve çatıya çıkmıştı. Çatıyı yağladığı zaman çatı kapağının nerede olduğunu öğrenmişti. En üst kat, eski sahiplerinin hepsi de hapishane de olduğu için boştu. Gözetimde polis olsa da, onun ön kapıdan geleceğini tahmin ederek, aşağı holde olmalıydılar.

Karanlıkta Onofre bir kat aşağı indi ve Peder Bizancio'nun odasının kapısını iterek açtı. İhtiyar rahibin uyuyan nefes seslerini duyarak, yatağın altına kaydı ve bekledi. La Presentacion Yöre Kilisesinin saati üçü vurdu ve rahip kalkıp odadan çıktı. Yalnızca iki dakikalığına çıkmış olacaktı. Yatağın içinde elini dolaştıran Onofre, paranın orada olmadığını fark etti. Saman yatağı tekrar yokladı. Hayır, para artık orada değildi.

Peder Bizancio'nun tuvaletten döndüğünü duydu. İlk tepkisi rahibin boğazına yapışıp paraya ne olduğunu söyleyinceye kadar sıkmaktı, ama kendini tuttu. Eğer polis oradaysa ve gü-

rlty dyarsa, silahlarını çekmiş olarak bir saniyede yukarıda olurdu. Beklemekten başka yapacak şey yoktu. Onofre, rahip bir saat sonra tekrar tuvalete gidinceye kadar, geçecek bir saati oksijensiz olarak karyolanın altında geçirmek zorunda kaldı. Sonra uyuşan vücudunu dışarı çekti, koridora süzüldü ve ayaklarının ucuna basarak çatıya çıkıp oradan da merdivenden inerek sokağa ıktı.

Gün doğarken, Onofre, Peder Bizancio'nun kiliseye gittiğini gördü. Onu hiç kimsenin takip etmediğinden emin olduktan sonra ortaya çıktı ve ona yanaştı.

Peder Bizancio, "Onofre oğlum, seni bir daha gremeyeceğimi sanmıştım," diye haykırdı. Gözleri yaşarmıştı heyecanından. "Ne korkunç şeyler olduğunu biliyorsun. Ben de şimdi zavallı Senora Agata için dua etmeye gidiyordum, çünkü onun durumu daha acil. Daha sonra da Senor Braulio ve Delfina için ayinler yapacağım."

"ok güzel Peder, ama lütfen paramın nerede olduğunu söyler misin?"

"Hangi para, oğlum?"

Yaşlı adamın yalan söylediğine dair hiçbir belirti yoktu. Onofre, 'Belki de Delfina polise gitmeden önce parayı alıp başka bir yere saklamıştır,' diye düşündü. 'Ya da polis, aramaları sırasında onu ele geçirmişti. Hatta Peder Bizancio'nun parayı tesadüfen bulup ne yaptığının farkında olmadan bir hayır kuruluşuna vermesi bile mümkündü. Sonuçta, paranın benim olduğunu nereden bilebilirdi ki! Ah, niçin Efrn Castells gibi ben de paramı yeri geldikçe harcamadım?'

Hiç değilse küçük hırsız çetesinin yağmaladıkları kurtarıp kurtaramayacağını görmek için Dünya Fuarına giderken, durup renkli bir grubun geçmesini beklemek zorunda kaldı: günün tanınmış *toreroları*: Frascuelo, Guerrita, Lagartijo, Mazantini, Espartero ve Cara Ancha'nın ellerinde ölümleriyle buluşacak olan boğalar, istasyondan ringe götürülüyorlardı. Hayvanlar, başlarını arkaya doğru silkiyor, seyircileri ssyor, bazı sokak lambalarının kaidelerini miyop bakışlarla incelemek için duruyorlardı. Hayvanlar yürüdükçe, sıradan bir komik, boyun atkısını çıkarıp birkaç *torero* geçişi parodisi sunuyordu.

Citadel Parkta, Onofre saat parçalarını sakladıkları pavyona gitti ve onu boş buldu. 'İşte bu işin sonu,' diye düşündü. Dışarı çıkarken arkasından gelen iki adam onu kollarından yakaladılar. Adamlardan biri olağanüstü yakışıklıydı. Direktmenin bir yararı olmayacağını anlayan Onofre, onların kendisini götürmesine itiraz etmedi.

Fuar alanını terk ederken omzunun üstünden geriye baktı. Pavyonların dış duvarları bir gecede bitirilmişti ve güneşte parlıyorlardı. Ağaçların sallanan dalları arasından kasırlar, heykeller, tenteler, güneşlikler, arabesk kubbeler, sergi yerleri, kulübe ve kabinler görülebiliyordu. Plaza de Armas'ta, eski tersanenin karşısında, İngiliz mühendisler büyüğü çeşmeyi testten geçiriyorlardı. Onu kaçıranlar bile bir an etkilenmişlerdi. Şekli ve rengi durmadan değişen sudan kolonlar ve kemerler hepsi elektrikle yapılıyordu. 'Yaşam her zaman böyle olmalıydı,' diye düşündü, belki de ölümüne götürülmekte olan Onofre. 'Ve Efrén? Bana onca pesetaya mal olan Efrén, şimdi tam ona ihtiyacım olduğu zaman nerede?' Efrén'in belirli bir uzaklıktan, hazır bir şekilde eğilmiş olarak onu takip etmekte olduğunu bilmesine imkân yoktu.

"Arabaya," dediler, dört tekerlekli bir arabaya geldiklerinde. İpek perdeleri kapalıydı ve eğer içeride biri varsa görmek mümkün değildi. Arabacı yerinde üniformasız, pipo içen, yaşlı bir adam vardı.

Onofre, "Ona binmeyeceğim," dedi.

Onu kaçıranlardan biri arabanın kapısını açtı ve öteki de Onofre'yi içeriye itti. İçeride yalnızca bir kişi oturuyordu. Elli-sinde görünüyordu, ama daha genç olabilirdi; midesi ve çenesi yağlı, omuzları ve yanak kemikleri dardı, yüksek ve düz şakaklarıyla beyaz, patiska gibi kesilmiş, sık bir gri kâkülle örtülü bir alnı vardı. Adam bir kulakmemesinden ötekine dikkatle tıraş olmuştu, ama Fransız mareşallerininki biçiminde, yukarı doğru bükülmüş çalı gibi sakalı vardı. Bu, Onofre'nin pek çok yıl yanında çalışacağı Don Humbert Figa i Morera idi.

O günlerde, hükümdarların hizmetkârları — bazıları pratik, bazıları simgesel olan çeşitli nedenlerden ötürü, sayısal olarak çok kalabalıktı. Örneğin kral, yeryüzünde Tanrının karşılı-

ğı olduğundan kendisi için bir şey yapması ona uygun görülüyordu, hatta bir kaşığı dudaklarına götürmesi bile. Ve de İspanya hükümdarları, ezelden beri kendilerine hizmet etmiş insanların hiçbirini, bir an için bile işlerinden atmamışlardı asla. Böylece kraliyet ailesine yapılan hizmetler, ömür boyu sürerdi. Bazı hükümdarlar, yıllar geçtikçe daha ileriye giderek onları savaşlara bile yanlarında götürmeye başladılar: Kâhya, kilerci, mabeyincinin yanında, yaşlı sütinelerini, süt babaların ve dadılarını da –çünkü eğer kral, ‘Artık bunun hizmetine ihtiyacım yok,’ demek tenezzülünde bulunursa, bu, ekonomi yapmak, daha da ötesi hiç değilse bir konuda bir gereksinimi olduğu demek anlamına geliyordu. Böylece, etrafında savaş zamanında generalleriyle, barış zamanında bakanlarıyla iletişimini güçleştiren bir labirent, bir kalabalık oluşuyordu.

H.R.N.Don Alfonso XIII (R.I.P.), 1888’de saltanat naibi annesi Kraliçe Dona Maria Cristina, kız kardeşleri ve hizmetkârları ile Barcelona’ya geldiğinde iki buçuk yaşındaydı. Kent felç olmuştu. Citadel Valisinin eski malikânesi, El Arsenal olarak bilinen bina kraliyet ailesini ağırlamak üzere hazırlanmıştı (O binaların bir başka yararı da, fuar alanı içinde bulunmalarıydı. Böylece kraliyet ailesi giriş kapısında bir peseta ya da mevsimlik bilet için yirmi beş peseta ödemekten de kurtulmuş olacaktı), ama haznedar, kilercibaşı, av köpekleri bakıcıbaşı, maiyet subayı, avcıbaşı, işçibaşı, teşrifatçıbaşı, sofracıbaşı, mumcubaşı, döşemecibaşı, sadakacıbaşı, nedimeler, oda hizmetçileri, uşaklar da misafir edilecekler arasındaydılar.

Öteki ülkelerden hükümdarlar, asiller, ruhani ve yüksek rütbelilerin gelişi de durumu daha da karmaşık bir hale sokmuştu. Her zevke göre anekdotlar da anlatılıyordu. Örneğin bir Sakson Lordu, Equestrian Sirkinin posterlerine göre, ‘Paris’ten yeni gelmiş bir artist’le bir geceliğine yatağını bölüşmek zorunda kalmıştı. Bir de hanlarda ve kafelerde, kendini nüfuzlu bir Hintli işadamı olarak tanıtarak bedava yemek yiyip şarap içen bir dolandırıcı vardı.

Barcelona’nın her yanında insanlar, kendileri için oldukça sıkıntı ve rahatsızlığa neden olsa da, yine de konuklara ikramda ve konukseverlikte bulunuyorlardı – üstelik böyle durumlarda alışlageldiği gibi karşılığında bir teşekkür bile almadan. Çoğun-

lukla konuklar kibirli bir hava takınıp en küçük şeyler için se-
bepsiz olay çıkarıyor ve çevreyi dolaşırken, 'Ne iğrenç, ne bi-
çim yer, ne akılsız insanlar,' gibi beyanlarda bulunuyorlardı.
Onlar, küçümsemenin iyi yetişmişliğin (görgülü olmanın) bir
işareti olduğuna inanıyorlardı.

Dünya Fuarı, planlandığı gibi 8 Nisanda açılmıştı. Öğleden
sonra üç buçukta haşmetmeap Kral ve Kral naibi Güzel Sanat-
lar Sarayının Salon de Fiesta'sına girdiler. Kral tahtına oturdu,
yere değmeyen ayaklarını yastıklardan bir yığının üstüne koy-
du. Yanında, Avusturya Prensesi Dona Maria de las Mercedes
ve Prenses Dona Maria Teresa oturuyordu. Naip Kraliçenin ya-
nında ise Edinburgh Düşesi oturuyordu. Ondandır bu sıra-
da, Genoa Dükü, Edinburgh Dükü, Bavyera Prensi Rupprecht
ve Galler Prensi George oturuyorlardı. Onların arkasında Baş-
bakan Don Praxedes Mates Sagasta ve savaş, kalkınma ve deniz
kuvvetleri bakanları, kralın sadık hizmetkârları olan İspanya
asilleri -bunlar davetiyelerde de belirtildiği gibi kendilerine ön-
ceden tanınan bir hak olarak harbeleri içinde ve yalınayaktılar-
fraklı yerel otoriteler, elçilik ve konsolosluk mensupları, özel
temsilciler, generaller, amiraller, filo kumandaları, Dünya Fuarı
Yönetim Kurulu üyeleri ve sayısız toplumsal kişilikler geliyor-
du. Tören yerinin çevresindeki insan kalabalığının içinde, şura-
da burada, iç oğlanı tarzında kısa pantolonlar giymiş asil ko-
nukların anahtarlar, pirinç zincirler, küçük taş, kırbaç, geyik
boynuzu, pençe, boyun atkısı ya da çandan oluşan amblemleri-
ni taşımakla görevlendirilmiş genç uşaklar görülüyordu.

Açılışa beş bin kişi katılmıştı. Açılış konuşmaları bitince,
eğitmenleri kraliyet çocuklarını götürdüler. Büyükler, Majeste-
leri Kraliçe Avusturyalı olduğu için, başta Avusturya pavyonu
olmak üzere birkaç pavyon gezdiler. Fransız pavyonunda Cho-
pin'den bir parça çalınmış ve valinin sarayında, konuklara, İngi-
liz usulü 'lunch'¹ olarak sunulan yiyecek ve içecekler ikram
edilmişti. Kraliçe 'lunch'ını bitirdiğinde, açılışa davet edilenle-
rin öbür ucu hâlâ Avusturya pavyonuna girmekteydi. Gece, Li-
ceo'da gala gösterisi yapılmıştı ve Kraliçe bunun şerefine tacını
takmıştı. Oynanan opera *Lohengrin* idi. İkinci perdenin sonuna
gelindiğinde, konukların bazıları hâlâ 'lunch'larını yiyorlardı.

¹ Öğle yemeği. (Çev.)

Sonuç olarak, açılış töreni muhteşemdi ve iyi sahnelenmişti. Dünya Fuarı alanının kendisi de, o gün orayı gezenlere uygun seçkinlikteydi; her ne kadar binaların bazıları bitmemiş, bazıları da çoktan bitirilmiş olduğu için bakımsızlıktan köhneleşmiş olsa da. Basın, 'kocaman çatlaklar' ve 'büyük bir karmaşa'dan söz ettiyse de insanların çoğu memnundu.

Bugün incelendiğinde, gösteri merkezleri, sade projeleri, çiçekli, oyulmuş ahşap başlıkları, drapeleri ve kubbeleriyle daha çok bir türbeyi andırsa da, o zamanın zevki ve zarafet anlayışı ile uyumlu olduğu görünüyor. Hükümler, daima doğru açıdan yapılmalıdır. On dokuz bin kişi ve beş yüz otuz sekiz top yüklü seksen sekiz savaş gemisi gelmişti limana değişik ülkelerden. Oysa, bugün bir tehdit olarak algılanabilecek bu olay, Barcelona halkı bir nezaket ve dostluk tavrı olarak yorumlanmıştı. Büyük savaş henüz gerçekleşmemişti ve silahların hâlâ dekor olmaktan başka değerleri yoktu. Bu duygu Melchor de Palau'nun, 'Dünya Fuarı Açılış Töreni İlahisinde, 'Korkunç top gürler, ama yaralamaz,' sözleriyle ifade edilmiştir.

Dünya Fuarı 9 Aralık 1888'e kadar açık kaldı. Kapanma töreni açılış töreninden çok daha kolay bir işti: Katedralde bir şükran ayini ve Endüstri Sarayında kısa bir törenden ibaretti. Fuar, iki yüz kırk beş gün sürmüş ve iki milyondan fazla insan tarafından gezilmişti. Toplam inşaat maliyeti 5.624.627 pesetas ve 56 santimdi. Binaların bazıları başka amaçlarla kullanılabilir-di, ama ortaya çıkan borç o kadar yüksekti ki, yıllar boyunca Barcelona Kent Konseyi bu yükü omuzlarında taşımıştır. Görkemli günlerin anısı da yıllar boyunca, eğer Barcelona isterse, tekrar kozmopolitan bir kent olabilir anlayışıyla birlikte sürdü.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Don Humbert Figa i Morera hakkında çok fazla bir şey bilinmiyor. Barcelona'da doğmuştu ve ailesinin Raval Mahallesinde küçük bir kuruyemiş dükkânı vardı. Tahsili, kırsal alanlardaki politik değişikliklerin, Barcelona'nın sahillerine vurmalarına neden olduğu bir grup misyoner keşif tarafından sağlanmıştı. Sonra hukuk okumuştı. Otuz iki yaşında geç bir evlilik yapmış ve kırkında Barcelona'nın en büyük hukuk bürolarından birinin başına geçmişti. Bununla birlikte, şimdi göreceğimiz gibi bu, ünü çok da iyi olan bir büro değildi.

Her ne kadar, 19. yüzyılın ortalarında, akli başında hiç kimse herkesin kanun karşısında eşitliğini tartışmıyorduyse da uygulamada her şey farklıydı. Kaliteli, üst tabaka kentliler, daha aşağı tabakalara tanınmayan bir tür korumadan yararlanıyorlardı, aşağı tabakalarda olanlar ise haklarını bilmiyor ya da bilseler bile onları nasıl kullanacaklarını bilmiyorlardı. Üstelik yargının onların bu haklarını tanıyıp tanımayacağı da kuşkuluydu zaten.

Hâkimler adaleti küçümsemiyorlardı, ama onu kendi usullerine göre aceleye getirerek uyguluyorlardı. Hiçbir saçmalığa tahammülleri yoktu; sanığa şöyle iyi bir bakış, onunla ilgili ne yapmaları gerektiğini bilmelerine yetiyordu. Zengin ve iyi aileden bir beyefendi suç işlerse, 'Böyle davranmak için çok güçlü nedenleri olmalı,' diyerek, çok anlayışlı davranıyorlardı. Ama eğer suç işleyen bir külhanbeyi ise suçun nedenleri hakkında boş spekülasyonlara girişmiyorlardı. Yalnızca huyların babadan oğula geçmesi, onu suça eğilimli yapmakla kalmıyor, aynı zamanda bu tür eğilimler, dinin gerekleri, vatandaşlık bilinci ya da resmi eğitimle de düzeltilmiyordu. Bu konuda sosyologlarla aynı görüşteydiler. Eğer bir sabıkalı, cezayı hafifletici koşulları

savunursa, ona gülüyorlardı. 'Sabıkalı kendi kalbinin keyfine göre hafifletici koşullar öne sürebilirdi. Hapse girmeliydi.' Hapishanedeyse, mahkûmların rehabilitasyonu çoğunlukla düş kırıklığıyla sonuçlanıyordu.

Mütevazı bir geçmişi olan Don Humbert Figa i Morera yargının bu durumunu görünce daha farklı, işe yarar bir tutum edindi. 'Kanuna karşı gelen fakir insanların sorunu, onları içine düştükleri durumdan çekip çıkaracak bir avukatlarının olmayışı,' dedi. Haklıydı, ün yapmış hiçbir avukat, yeteneklerini daha az şanslı olanlar için kullanmıyorlardı. Avukatların hepsi ünlü isimleri olan, mevkii sahibi kişilere hizmet etmek istiyorlardı. Ama bu tür müşterilerin sayısı çok az olduğu için çok az avukat iyi bir kazanç elde edebiliyordu. Don Humbert Figa i Morera, kendi kendine, 'Fukara, hâlâ keşfedilmemiş büyük bir kaynak. Sorun bu kaynağın kapağını açmakta,' diye düşündü.

Sık sık fakir bölgeleri ziyaret edip onlara yardım edebileceğini söyledi. O sırada geçerli olan gotik harflerle yazılı kartlar yerine, daha kolay okunan harflerle özel kartlar bastırdı. Aşağı tabakadan, toplumdan dışlanmış kişilerin ellerine bu kartları sıkıştırıp 'Başınız derde girerse, beni anımsayın,' diyordu. Daha sonra, başları derde girenlerden bazıları onu anımsadılar ve kartını bulup çıkardılar, 'Denemekten bir zarar gelmez,' diye düşünüyorlardı. 'Eğer hapse girersem, ki büyük olasılıkla öyle olacak, ben de onun parasını ödemem, işte bu kadar.' En ümitsiz davalar ona getirilmiş, o da bunları üstlenmişti, müşterilerine her bakımdan iyi davranıp onları küçümsemeden, her davayı kazanmak azmi ile çalıştı.

Hâkimler ve savcılar ilk önce, onun özgecilik yaptığına inanarak, ona yanlış yol tuttuğunu göstermek için ellerinden geleni yaptılar. "Bilge meslektaşım, zamanını ziyan etme, bu insanların içlerinde iyi bir şey yok, onlar suç ve hapishane için yaratılmışlar," diyorlardı ona. Hepsini saygıyla dinledi, ama hiçbirine kulak asmadı. İçinden onlara hak veriyordu, ama yalnızca alacağı para ilgilendiriyordu onu.

Aleyhte olan tüm delillere karşın davaların çoğunu kazan-
dı. Yargılama yönteminin içini dışını ondan daha iyi bilen yoktu ve her zaman hazır bir kozu vardı. Tükürür gibi, küçümsemeyle olsa da hâkimler onun haklı olduğunu kabul etmek zo-

runda kaldılar; savcılar, gözlerinde yaşlarla dosyalarını ve kisvelerini yerlere fırlattılar. 'İşler böyle gidemez,' dediler. 'Kanunu altüst etmek zorunda kalıyoruz.' Doğruydı, kanunlarda, toplumun tortularının da yararına olan bol bol açıklar ve kaçamaklar da vardı – galiba bunlar kanun yapımcılarının gözlerinden kaçmıştı. Alınan kararlarda bir şaşkınlık tonu hissediliyordu: 'Hükmü bozmamız gerektiği görünüyor, eğer gerekiyorsa, öyle yapmalıyız,' vb. gibi. Hatta cezadan kurtulmuş olan suçlular bile şaşkınlıktan kendilerini alamıyorlardı. Kuşku ve hayranlık dolu bir sesle ona soruyorlardı, 'Niçin bize yardım ediyorsun?' – sanki bir azizin huzurundalarmış gibi. "Para için, sizin benim ücretimi ödemeniz için," diye yanıtlıyordu. O sınıfın bir karakteristiği olan terbiye ile, şaşmaz bir biçimde suçlular ücretini ona, para olarak ve tam olarak ödüyorlardı, böylece zengin olmuştu.

Bir kış gecesi tuhaf bir ziyaret gerçekleşti. Bürosu Calle San Pedro Caddesindeydi; iki kâtibî, bir sekreteri, bir de orada çalışan yardımcı bir genel yönetmeni vardı ve kâtiplerinin sayısını artırmayı düşünüyordu. O gece yardımcısı ve avukattan başka herkes gitmişti, onlar da ertesi sabah görülecek bir dava için son hazırlıklarını yapıyorlardı. Sundurma kapısında bir tıklama vardı. 'Acayip!' diye düşündü. 'Gecenin bu saatinde, kim olabilir?' Yardımcısına, aşağı inip kapıyı açmasını, ama daha önce gelenlerin, her kim iseler, iyi niyetli kişiler olduklarından emin olması gerektiğini söyledi. Bu kolayca yerine getirebilecek bir emir değildi, çünkü yalnızca netameli tipler kapı çalışıyorlardı, ama bu kez sorun yoktu, caddede bekleyenler seçkin görünümlü üç beyefendi ve korkutucu olmayan bir yabancıydı. Üç beyefendi, o sıralarda Barcelona'da sıradışı sayılmayan maskeler takıyorlardı.

Yardımcı, "Niyetiniz iyi mi?" diye sordu. Ziyaretçiler öyle olduğunu söyleyerek, asistanı, hançerlerini saklayan kamışlarının topuz başıyla bir yana ittiler ve içeri girdiler. Üç maskeli adam bürodaki uzun masanın etrafına oturdu, dördüncü tip ayakta kaldı. Don Humbert, aradan geçen yıllara rağmen onu tanımakta zorluk çekmedi: Ona öğretmenlik yapan misyonerlerden biriydi. İşte şimdi misyoner, muhtemelen, Don Humbert'in reddetmekte güçlük çekeceği bir rica ile gelmişti. Daha

sonra öğrendiğine göre misyonerin mesleği, onu, Etiyopya ve Sudan'a götürmüştü. Orada birkaç kişiyi Hristiyan yapabilmiş, ama sonunda kendisinin savaştığı paganizmi kabul etmişti ve sonunda Barcelona'ya dervişliğin misyoneri olarak dönmüştü. Sağ elinde, tepesinde bir insan kafatası bulunan bir değnek taşıyordu. Kafatası hareket ettikçe içindeki neceflerin gürültüsü duyuluyordu.

Don Humbert, esrarengiz gruba, "Ziyaretinizi neye borçluyum?" diye sordu.

Maskelilerden biri, "Sizin çalışmalarınızı büyük bir ilgiyle izliyoruz," diye yanıtladı. "Bugün buraya size bir teklif yapmaya geldik. Bizler iş yönetiminde lekesiz işadamlarıyız. Bu nedenle yardımınıza ihtiyacımız var."

"Eğer benim gücüm yeterse..."

"Göreceksiniz ki yetecektir. Biz, söylediğim gibi tanınmış insanlarız ve adımıza çok önem veriyoruz. Ve siz efendim, toplumun en alt tabakaları arasında isim yapmış birisiniz. Kısacası bizim adımıza zevksiz bir işte aracılık etmenizi istiyoruz. Ücret konuşulmaya değmez, sorun değil."

"Benden ahlaksız bir iş yapmamı istiyorsunuz," dedi Don Humbert.

Bu noktada, dönme misyoner araya girdi. Ahlakın, bireysel ve toplumsal olmak üzere iki türden oluştuğunu söyledi. Bireysel ahlak konusunda Don Humbert'in, ayıplanacak hiçbir iş yapmadığı, yalnızca kendi profesyonel yeteneklerini kullandığı için sorun olacak bir şeyi yoktu. Toplumsal ahlaka gelince bu toplumsal düzen ve çarkın rahat işlemesi demekti. "Sen oğlum, bir sürü suçluyu, bolca hak ettikleri cezalardan kurtardın. O halde şimdi senin dengeyi sağlayarak, başkalarını darağacına göndermen yalnızca hakça bir iştir," dedi. Maskeli adamlar masanın üstüne bir sürü para bıraktılar.

Don Humbert görevi kabul etti ve her şey saat gibi tıkır tıkır çalıştı. Ondan sonra da benzer işler ona aktı. Maskeli beyler ve sayısı az olmayan hanımefendiler, her gece bürosunu kuyruklar oluşturarak ziyaret ettiler, bu arada gerçek suçlular, günışığında, normal saatlerde ve maskesiz geliyorlardı.

Karısına, "İnanmazsın, işler ne kadar iyi gidiyor," dedi.

Gittikçe daha çok personele gereksinimi oluyordu; yalnızca kâtipler ve sekreterlere değil, aynı zamanda yeraltında serbest dolaşabilen ajanlara da ihtiyacı vardı. Bu ajanları nerede bulursa bulsun, geçmişlerine aldırmandan işe alıyordu.

"Bana yetenekli, sessiz sedasız çalışarak yolunu bulan biri olduğunu söylediler," dedi Onofre Bouvila'ya arabanın içinde. "Benim için çalışacaksın."

Onofre, "Ne tür bir iş?" diye sordu.

Don Humbert, "Sana söylediklerimi yapmak ve karşılığında soru sormamak," yanıtını verdi. "Polisler seni arıyor. Benim yardımım olmasa şimdi hapiste olacaktın. Seçim senin, ya benim için çalışacaksın ya da yirmi yıl hapis cezası alacaksın."

Onofre, Don Humbert için, 1888'den 1898'e, son İspanya sömürgesinin de kaybedildiği yıla kadar çalıştı.

İlk önce, Citadel Parkta kendisini kaçıran, Odón Mostaza adlı, Zamora'lı yirmi iki yaşındaki yakışıklı, adamın emrinde çalıştı. Onofre'ye bir bıçak, bir cop ve bir çift örgü eldiven verdiler. Ona copu iyi bir neden olmadan, bıçağı da son çare olmadıkça kullanmamasını söylediler. Her durumda da parmak izi bırakmamak için ilk önce eldivenlerini giymesi gerekiyordu. "Başlıca dikkat edeceğin şey de kimsenin seni tanımamasıdır," dedi Mostaza, "çünkü eğer seni tanırlarsa beni de tanıyabilirler, beni tanıyabilirlerse, benim emir aldığım kişiyi de tanıyabilirler ve böylece bir zincirin halkaları gibi Don Humbert Figa i Morera'ya kadar giderler."

Aslında Barcelona'da herkes, Don Humbert'in yeraltı dünyası ile işi olduğunu biliyordu, bu herkesin bildiği apaçık bir gizdi. Ama politika ve ticaret dünyasının tanınmış kişileri de bu işlerin içinde olduğundan hiç kimse onu suçlamaya cesaret edemiyordu. Namuslu kentliler Don Humbert ile aralarına bir mesafe koyuyorlar, ama umuma açık yerlerde ona bir beyefendi gibi davranıyorlardı. Onların duygularından haberdar olmadığı için kendini kent aristokrasisinin bir üyesi sanıyordu ve mutlu bir adamdı. Odón Mostaza ve çetenin öteki elemanları bu duyguyu paylaşıyorlardı. Eğer gün ortasında, Paseo de Gracia'ya yakın bir yerdeyseler, birbirlerine, 'Hadi Paseo de Gracia'ya Don Humbert'i seyretmeye gidelim,' diyorlardı. Don Hum-

bert, hiç aksatmadan, her gün orada, Jerez'den getirilmiş, iyi görünümlü bir Andalusia kısırağının sırtında görünürdü, öteki at binicilerine eldivenli elini salları ya da görkemli atların çektiğı üstü açık arabalarının içinde geçen hanımefendileri, zümrüt yeşili kadife şapkasıyla selamlardı. Odón ve çetesi, onu, kendileriyle ilişkisini belirterek saygınlığına gölge düşürmeyecek bir mesafeden seyredelerdi. Onofre'ye, "Barcelona'nın en zarif ve güçlü adamı patronun olduğı için gurur duymalısın oğlum," dedi.

En güçlü sözü bir abartmaydı. Don Humbert Figa i More-ra, bir hiç kimseydi. Hatta kendi alanında bile, Don Alexander Canals i Formiga adında ondan daha güçlü biri vardı. Bu beyefendi, çok yakınında oturuyor olsa da Paseo de Gracia'da kırıtırken hiç görülmemiştii; Calle Diputación Caddesi üzerinde, Mudejar tarzında inşa edilmiş o meşhur bulvardan yalnızca birkaç metre uzakta olan, üç katlı bir villası vardı. İçinde öldüğü bürosu, Calle Plateria'daydı. Ara sıra, evinden çok uzak olmamak üzere, küçük, hastalıklı oğlu ile yaptığı gezilerin dışında günlerini evi ile bürosu arasında geçirirdi. Don Alexandre'in üç çocuğı daha olmuştu, ama hepsi de 1879'daki trajik veba salgınında ölmüşlerdi.

Başlangıçta Onofre'ye önemsiz görevler verilmişti ve tek başına çalışmasına müsaade edilmemişti. Odón'la limana gidip bazı malların boşaltılmasını kontrol edecek ya da nedenini bilmeden onunla bir evin kapısının dışında, birisi, 'Tamam, yeter, şimdi gidebilirsiniz,' deyinceye kadar bekleyecekti. Sonra Odón'un Margarito dediğı bir tipe, her şeyin tam bir raporunu vermek zorundaydılar. Margarito'nun gerçek adı Arnau Pun-cella idi. Don Humbert'in hizmetine, pek çok yıl önce, onun bürosunu ilk açtığı günlerde, yardımcılardan biri olarak girmiş ve onun en yakın iş arkadaşlarından biri olmayı başararak, gölgesi haline gelmişti. Şimdi ise Margarito, suçlu sınıflar ve karanlık operasyonlarla ilgili tüm ilişkilerden sorumluydu. Kısa boylu, zayıf, kalın camlı gözlükleri, kapkara takma saçı ve asla temiz tutulmayan uzun tırnaklarıyla fazla sağlıklı görünmeyen biriydi. Yağ lekeleriyle dolu elbisesi eski püsküydü. Evliydi ve bir sürü çocuğı olduğı söyleniyordu, ama sayısını kimse bilmiyordu, çünkü ailesinden asla bahsetmiyordu. Kurnaz biri oldu-

ğundan, çok geçmeden Onofre'nin tarihler, isimler ve yerler hakkında olağanüstü bir belleği olduğunu fark etmişti. (Kendisine bağlı olan ve eğitmede güçlük çektiği çocuklara, 'Bu çizgideki işlerde beyin esastır, yalnızca bir hata felakete sebep olabilir,' diyordu.) Daha sonra Onofre'de, onu korkutan başka kaliteler de görmeye başladı.

Onofre, grubun içinden seçilip izlendiğinin farkında değildi: Tanınmadığını sanıyordu, bilmiyordu ki zekânın varlığı da, eksikliği gibi gizlenmesi zor bir şeydi.

Odón Mostaza, Barcelona'nın içinde ve çevresindeki her toplumsal uğrak yerinde tanınıyordu. Eğlenceden hoşlanan, müsrif ve aynı zamanda yakışıklı biri olduğu için her gittiği yerde itibar görüyordu. Odón'la birlikte olunca ister istemez, kendisi için tamamen yeni olan bir dost çevresi edinmişti. Senor Braulio ve Senora Agata'nınkinden biraz daha iyi bir pansiyona yerleşmişti. Artık devamlı bir geliri olduğu için, orada, ona bir prens gibi davranıyorlardı. Odón yanındaki kalabalıklarla her gece Barcelona'daki bütün meyhaneleri dolaşıyorlardı. Buralarda, onun parasını alıp karşılığında zevkli dakikalar verecek bir sürü kadın bulunuyordu, bu ona göre karşılıklı olarak yararlı ve kolay bir değiştokuştu. Zaman zaman, Delfina'yı anımsıyordu. 'Ne kadar aptalmışım,' diye düşünüyordu. 'Bu kadar kolayı varken, bütün o uğraşlar ve gereksiz sıkıntılar...' Artık, aşk acılarından ebediyete kadar kurtulduğunu düşündü.

Yaz gelince, avizelerine, halılarına, kâğıttan çiçek çelenklerine, kalabalığına, terleten orkestralarına ve bu tür yerlerin, mum valsine ya da *ball de rams* denilen tipik danslarına bayıldığı, meşhur büyük çadırlara gitti. Çadırlar, tam gelişme çağında, gruplar halinde kol kola gelen ve her şeye ve herhangi bir şeye gülen bir sürü genç kıza çekici geliyordu; eğer birisi onlardan biriyle konuşursa, hepsi birden kahkahalar atıyorlardı ve onları durdurmanın hiç yolu yoktu. Bütün bu kızların arasında balıkcı kızlar en canlı ve sıhhatli, hizmetçiler en cahil, terzi yardımcıları en dişlileri ve tehlikelileriydi.

Onofre ve arkadaşları, La Barceloneta'daki Boğa Güreşine de gitmişlerdi. Sonra oradaki barlarda, bira, şarap ve limonata içmişler ve sabahın ilk saatlerine kadar ateşli tartışmalar yapmışlardı.

Bir keresinde, ani bir istekle o sıralarda herkesin ağzında olan Dünya Fuarına gitti. Barcelona, bir büyük bayram yeriymiş sanki: Bina sahipleri binalarının önyüzlerini düzeltmeye, araba sahipleri taşıtlarını temizlemeye ve boyamaya, herkes evlerinde çalıştırdıkları personeli giydirmeye mecbur edilmişti. Kent Konseyi, yabancı konuklara hizmet vermek üzere, belediye bekçilerinin arasından bulabildikleri en zeki yüz tanesini seçerek, onların kısa sürede Fransızca öğrenmelerini sağlamıştı. Şimdi bu bekçiler, anlaşılmaz cümleler mırıldanarak kentin çevresinde kaybolmuş bir halde dolaşıyorlar, her yerde onlara *gar-galluts* diye ad takan çocuklar tarafından izleniyor ve rahatsız ediliyorlardı.

Onofre, fuara yalnız gitmiş ve kapıda ücret ödemişti: Bu alana kibar sınıfı gibi girmek hoşuna gitmişti. Kalabalığın kendisini sürüklemesine izin vermiş, Castell dels Tres Dragons adlı lokantada (buranın inşası için yüz yetmiş adam çalışmıştı ve o hemen hemen her birini isimleriyle tanıyordu) birşeyler içmiş, sonra Martorell Müzesini, Montserrat Diyorama, Valencia Orgeat İşleri, Sevilla Pavyonu, Türk Kahvesi, Amerikan Soda Standını ve benzerlerini gezmişti. Fotoğraf çekirmiş (o zamandan beri kayıptı), Endüstri Sarayına gitmiş, orada Bassoralı o üç beyefendinin, Baldrich, Vilagrán ve Taperanın müesseselerinin ürettiği makineleri görmüştü. Onları görmek, onda hoş olmayan anıları çağırıştırmış, kanını tutuşturmuştu. Aniden, nefesi daralmış, çevresindeki kalabalığa dayanamaz olmuş, telaş içinde, dirsekleriyle kendine yol açarak orayı terk etmişti. Dışarı çıktığında, bütün bu göz kamaştıran şeyler artık ona zalim bir şaka gibi görünüyordu: Bütün bunların, birkaç ay önce orada yaşamış olduğu zorluklardan farkı yoktu. Bir daha asla Dünya Fuarına gitmedi.

Ote yandan Dünya Fuarı tantanasının tarzını değiştirmesine izin vermeyen eski Barcelona'nın gece hayatı, onun içindeki kırsal alan çocuğu coşkusunu kışkırtıyordu. Her fırsatta, yalnız ya da arkadaşlarıyla L'empori de la Patacada denilen bir yere gidiyordu; burası Calle del Huerto de la Bomba Caddesi üzerinde, bodrum katında, kırık dökük, kötülük kokan bir yerdi. Gündüzleri, küçük ve ıssızdı; ancak gece yarısından sonra, sert ve kaba, ama orayı seven müşterileriyle canlanıyordu. Sanki bir

yerlerden güç alıyormuş gibi gittikçe büyüyordu; daima bir başka çift için yer açılıyor ve hiç kimse masasız kalmıyordu. Kapıda silahlı iki genç duruyordu, çünkü buraya yalnızca kendilerini korumayı bilen suçlu tipler gelmiyordu; aynı zamanda, iyi ailelerin haylaz çocukları, arkadaşları, hayranları, hatta kocaları ile birlikte yüzü tüllerle örtülü hanımefendiler de geliyorlardı. Onlar buraya, yaşamlarındaki monotonluğu hafifletecek heyecanlar aramak için geliyorlardı. Daha sonra her şeyi abartarak tekrar tekrar anlatıyorlardı. L'Empori de la Patacada'da dans edilebilir, belirli zamanlarda, belirli saatlerde *canlı tablolar* seyredebilirdiniz.

Bunlar 18. yüzyılda çok tutuluyorlardı, ama 19. yüzyıl sonlarında hemen hemen ortadan kalkmışlardı. Durağan sahneler gerçek oyuncular tarafından canlandırılıyordu. 'Çağdaş' (örneğin Majesteleri Romanya Kral ve Kraliçesi İspanya Elçisini kabul ediyor; mızraklı süvari üniforması içindeki Grand Dük Nicholas ünlü eşi vb.) 'Tarihi' ya da 'Didaktik' (Numantianların intiharı ya da İspanyol denizcisi Churruca'nın Trafalgar'da ölümü gibi) ya da 'İncil' ve 'Mitoloji'ye ait sahnelerdi. En popüler olanları da bu son ikisiydi, çünkü onları canlandıran oyuncular, hemen hemen tüm sahnelerde çıplak görünüyorlardı.

19. yüzyıl aktörleri için çıplak olmak demek, ten rengi, tek parça mayolar giymek demekti. Bu, o sıralarda insanların bugün olduğundan daha namuslu oldukları için değil, onlara zevk veren şeyin biçimsel olarak insan vücudu olmasındandı, onlara göre çıplak ten ve kıllar erotik olmaktan çok iğrençti. Bu açıdan gelenekler çok değişti. 18. yüzyılda, çok iyi bilindiği gibi, çıplaklık gayet normal sayılıyordu: İnsanlar herkese açık yerlerde, hiç üstünde durmaya gerek görmeden ve bunun sonucu olarak saygınlıklarının etkileneceğini düşünmeden çıplak görülebiliyorlar; erkekler ve kadınlar konuklarının önünde banyo yapıyor, hizmetçilerinin önünde elbiselerini ve çamaşırlarını değiştiriyor ve karayollarında çişlerini ve büyük apteslerini yapıyorlardı. O zamana ait günceler ve mektuplar bunların kanıtlarıyla dolu. Örneğin insan, düşes C...'nin güncesinde, 'M... lerde akşam yemeği; Bayan G..., her zamanki gibi, çıplaklar masasının başında oturuyor.' Daha sonraki bir sayfada şunları okuyor: 'Prens

V...’larda balo; bir kelebek kılığındaki peder K... dışında herkes çıplak; çok güldük.’

L’Empori de la Patacada dans müziğini dört kişilik bir orkestra çalıyordu. Valsi tüm sınıfların temsilcileri seviyordu, *pasa doble* ve İskoç dansını yalnızca alt sınıflar seviyordu, tango henüz boy göstermemişti. Yüksek sosyete suarelerinde rigodon, mazurka, lancers ve minuetler hâlâ yapılıyordu; polka ve java denilen popüler vals tüm Avrupa’da bir tutku halindeydi, ama Katalanya’da değil. *Sardana* ve *jota* gibi geleneksel danslar, L’Empori de la Patacada gibi müesseselerde yasaklanmıştı.

Yaz aylarının sıcak olmasından ötürü, işin en iyi olduğu zaman sonbahar geceleriydi, rüzgârın sokakları kamçıladığı ve soğğun herkesin adımlarını sıcak bir yere çevirdiği sonbahar geceleri. İlkbahar tekrar gelince, teraslı kafeler ve açık hava dansları müşterinin büyük bir kısmını çekiyordu.

Onofre bu mahallelerde sunulan eğlencelerden, tedirgin ve meraklı olduğu için tam anlamıyla yararlanamıyor, kendini tamamen veremiyordu. Onu çok seven ve mutlu olmasını isteyen Odón’u, onu bu kadar gergin görmek üzüyordu. "Haydi oğlum, niçin gidip eğlenmiyorsun? Şu kadınlara bak, insanı çıldırtmaya yetmezler mi?" diyordu ona. Ama Onofre bir gülümsemeyle yanıtlıyor ve "Çok eğlenmek de çok çalışmak gibi," diye ekliyordu. Bu, Odón’u güldürüyordu. Ama Onofre doğruyu söylüyordu.

Çok tuhaf bir tipin, anne ve babasını ziyaret ettiği o korkunç sabahın anısını belleğinden söküp atması için büyük bir gayret göstermesi gerekiyordu.

Tonet Amca bu yabancıyı, arabasıyla Bassora’dan getirmişti. Eskimiş bir frak, plastron yaka, gözlükler ve silindir şapka giymiş olan konuğun bir de patlak el çantası vardı. Erimekte olan kirli karın oluşturduğu birikinti ve hendeklerden sakınmak için elinden geleni yapıyordu. Bir dalda kanat çırpın kuş ödünü patlatmıştı. Dolambaçlı bir biçimde kendini tanıtmış ve şöminede parlayan közlere doğru giderek kendini ısıtmaya çalışmıştı. Şubat sonu güneşi açık kapıdan odanın ortasına kadar dökülüyordu; berrak, ama soğuk ışığı her bir nesneyi yeni açılmış bir kurşunkalem belginliğinde ortaya çıkarıyordu.

Adam konuşmasına, Bay Baldrich, Vilagrán ve Taperá'yı temsilen geldiğini açıklayarak başladı. Kendisi onların Bassora'daki avukatlarının kâtibiydi ve onlara anlatacağı şeylerden kendisini, şahsen sorumlu tutmayacaklarını umuyordu. *Amerikano*, 'sadede gel' gibilerinden elini sallamıştı.

Yardımcı kâtip gırtlığını temizlemiş ve Onofre'nin annesinin gidip tavukları beslemesi gerektiğini söylemişti. "Çocuk da benimle gelsin, böylece daha rahat konuşursunuz," diye başını sallarken bir yandan da kocasının gözlerine bakıyordu. O, "Hayır, kalın ve bu beyefendinin söyleyeceklerini siz de duyun," demişti. Kâtip ellerini ovuşturdu ve sanki kordardan çıkan duman boğazına takılıyormuşçasına öksürdü. Hemen hemen duyulamayacak kısık bir sesle patronlarının onu dolandırıcılıkla suçlamaya karar verdiklerini bildirdi. *Amerikano*, "Bu çok ciddi bir iddia, lütfen açıklamak nezaketinde bulunur musunuz?" dedi.

Kâtip, utanç verici bir açıklama yaptı. Joan Bouvila, Bassora'da, herkese Amerika'dan zengin bir adam olarak döndüğünü söylemiş ve yabancı giysileri içinde, kentin sanayicilerini ve bankacılarını ziyaret ederek parasını yatıracak iyi bir iş aradığını anlatmıştı. Bu vesile ile avanslar, borçlar, ikramiyeler almıştı. Zaman geçip de, sözü edilen yatırımlar gerçekleşmeyince, *Amerikano*'ya en çok para veren Bay Baldrich, Vilagran ve Taperá'nın firması bazı soruşturmalar başlatmışlardı. Soruşturmalar herkesin kuşkularını doğrulamıştı: Joan Bouvila'nın kendi adına bir kuruşu bile yoktu. Bu dolandırıcılıktı ve bu konuda hiçbir kuşku yoktu. Kâtip konuşmasını bitirir bitirmez rengi sararmış ve bu bildiride açıkça ifade edilen ahlaki hükümlerin kendisine ait olmadığını eklemişti. O, yalnızca başkalarının adına, onların emirlerini yerine getiren bir aracıydı, başka bir şey değil.

Onofre'nin annesi, bu sözcükleri izleyen sessizliği bozarak, 'Joan, bu adam neden bahsediyor?' diye sordu. *Amerikano*, biraz eveleyip geveledikten sonra, kâtibin söylediği her şeyin doğru olduğunu kabul etti. Herkese yalan söylemişti: Yarım akıllı bir eblehin bile Küba'da zengin olduğu bir sırada, kendisi rahat yaşayabilecek kadar para kazanmayı becerememişti. Yapabildiği bir parça birikim de Kolombiyalı hızlı bir kadın tarafından kan-

dırılarak elinden alınmıştı. Üçkâğıtçılar ve dolandırıcılar tarafından kandırılmıştı. Sonunda, siyah kölelerin bile yapmayı kabul etmeyeceği işleri yapmaya tenezzül eder olmuştu. "Havana'da benim ovmadığım tükürük hokkası, parlatmadığım çizme, aletli ya da aletsiz, açmadığım lağım kalmadı." Sefalet içinde karaya ayak basan ve birkaç ay sonra sokaktaki çamur birikintilerine para atıp onun kollarını dirseğine kadar sokup bulmasını eğlenerek seyreden göçmenler görmüştü. Orada, muz kabukları, balık kılçıkları, çürümüş sebze ve odadakilerin yanında söz etmemeyi yeğlediği daha başka şeyler yemişti. Sonunda kendi kendine, 'Artık yeter Joan, yeterince çektin,' demişti.

"Küçük bir para kazandım," diye devam etti *Amerikano*, "yüz kızartıcı işler karşılığında İngiliz denizcilere zevk verecek şeylere, en aşağılık türden eğlencelere katılarak, bu para ile üstümde giymekte olduğum giysiyi, bir maymun ve bir şilep bileti aldım."

Oradan ayrılmadan biraz önce, son bir kez etraftan borç toplamış, sonra bir gece, borç verenler kendisini görmesin diye şiddetli bir yağmurun yağdığı bir gece, gemiye binip gitmişti. "İşte adanmış toprakları böyle terk ettim, benim için kölelik, aşağılanma ve utanç toprakları olan o yeri," demişti. Ondan sonra dolandırıcılıkla yaşamaya başlamıştı, ama eninde sonunda gerçeğin ortaya çıkacağını bilerek. Bu itiraf onun omuzlarındaki yükü kaldırmıştı. Yalan dolana bir son vermekten memnundu.

Bu yalanları, anlamsız bir hırs uğruna değil, oğlu için söylemişti. Onun, Tanrının kendisine verdiği işe yaramaz baba yerine, doğru dürüst bir babası olsaydı hayatın nasıl olabileceğini, bir kez olsun görebilmesini istemesindendi.

Sonuçta davadan bir şey çıkmamıştı. Paralarını geri almanın mümkün olmadığına karar veren Baldrich, Vilagran ve Taper a davayı geri çekmişlerdi. Buna karşılık, *Amerikano*'yu borcu, ücretinden ödenmek üzere, kendileri için çalışmaya zorlamışlardı.

Onofre, ne kadar çok içerse içsin ve genelevlerin ne kadar gedikli müşterisi olursa olsun bunu aklından çıkartamıyordu. Kendine şık giysiler de almıştı, ama asla borçlanmadan; kumar-dansa, vebadan kaçır gibi kaçıyordu.

Büyümesi durmuştu. Uzun bir adam sayılmasa da, göğsü ve omuzları iyi gelişmişti; yapısı güçlüydü, görünüşü hiç de fena sayılmazdı. Çekingen olsa da yeterince sevimliydi ve başkalarıyla ilişkilerinde daima açık sözlüydü. Külhanbeyler, orospular, pezevenkler, esrar satıcıları, polisler ve gammazlar ona saygı duyuyorlar ve çoğu onun dostluğunu kazanmak için çabalıyorlardı. Hepsisi de içgüdüsel olarak, onun doğuştan lider olduğuna inanıyorlardı.

Odón Mostaza, Onofre'nin patronu olsa bile onun etkisinde kalıp tüm kararları ona bırakmıştı, hatta gerektiğinde, Margarito ile olan hesapları bile. Bu da ötekinin kuşkularını doğruluyordu. 'Bu çocuk bir yerlere gelecek,' diye düşünüyordu. 'Bizimle yalnızca bir yıldır birlikte, ama neredeyse grubu o yönetiyor. Adımlarıma dikkat etmezsem beni ezer. Onu yok etmeliyim, ama nasıl bilemiyorum. Şimdi küçük bir balık -parmaklarımın arasından kaçabilir- ama çok uzun beklemeye de gelmez, çok geç olabilir.'

Margarito, genç adamın güvenini kazanmaya çalıştı. Onofre'nin yaptırdığı giysileri övmüştü; giyim zevkinden mahrum herkes gibi çevresindekilerin zarafetleri konusunda hassastı. İş arkadaşının yürüyen bir paçavra torbası olduğunun farkına varmayan Onofre, gerçekten de giyim zevklerinin uyuştuğuna inarak kravat, çizme vb. şeyleri nereden alması gerektiği konusunda Margarito'ya danışmaya başlamıştı. Tam bir züppe olmuştu; pansiyonda da daima ayak bileklerine dolaşacak kadar uzun kimonolara sarınıyordu.

Bazen belirsiz bir endişe onu etkisine alıyordu. Ilık, yapışkan yaz gecelerinde, uyuyamayınca kimonosunu omzuna alarak, bir sigara içmek için balkona çıkıyordu. 'Neyim var?' diye düşünüyordu. 'Neden bu kadar huzursuzum?' Sonra babasının anısı onu sarıyordu.

Babasından, onun ümitlerine ihanet ettiği, düşlerindeki beklentilere göre yaşamadığı, yaşamaya hakkı olduğuna inandığı o beklentilere ihanet ettiği için nefret ediyordu. Evden bu yüzden kaçtığına inanıyordu. "Buraya gelmeme sebep olan o, burada başımı soktuğum tüm belaların sorumlusu o." Buna rağmen babasına karşı duyduğu hayranlık hâlâ devam ediyordu. Sanki babası aslında başarısız bir adam değildi, yalnızca bekledi-

ği başarı ve zenginliği kendisinden çalan büyük bir entrikanın kurbanıydı ve bu şimdi Onofre'ye, bunun karşılığını arama hakkını, hiç çekinmeden onun olanı alma hakkını veriyordu.

Ama bu bölük pörçük, öfkeli düşünceler, şu anda içinde bulunduğu durumla uyum içinde değildi. Yoksulluğu geçmişe ait bir şeydi; o ilk pansiyondaki sefil dünyayı terk etmişti ve Delfina'nın anısı da arada geçen aylarla birlikte giderek siliniyordu. Arkadaşları vardı, iyi kazanıyordu ve küskünlüğünü unutmayı becerdiği zaman hayat dolu, hemen hemen mutlu oluyordu.

O yaz gecelerinde, balkona çıktığında caddeden tanıdık sesler duyuyordu: Tabakların, çorba çanaklarının, bardakların şırıltılarını, kahkahaları, bağırışları, tartışmaları; kafeslerindeki sakakuşu ve kanaryaların cıvıltılarını; uzaktan gelen piyano sesini, bir sopranonun şakımasını; inatçı bir köpeğin havlamasını, sokak lambalarının altında üşüşmüş sarhoşların tartışmalarını; Allah sevgisi adına para dilenen kör dilencilerin seslerini. 'Bütün geceyi bu balkonda geçirebilirim,' diye düşündü, 'kentten sesleriyle uyuşarak bütün yazı burada geçirebilirim.'

Ama memnuniyetsizlik onu tekrar ele geçirmişti. Abur cubur kişilerin iltifatları ona verilen zararın izlerini yok etmeye yetmiyordu; kendisini her yerde izleyen aşağılanmayı, alnına damgalanmış olan lekeyi silemiyordu. 'Yükselmeliyim,' dedi kendi kendine, 'olduğum yerde kalamam. Eğer kalırsam, yazgım da damgalanacak, ben de bir eşkıya olup çıkacağım.' Aslında bir gangsterin kolay yaşamından hoşlanıyordu, ama mantığı ona toplumun aşırı ucunda yaşayan bu insanların, ödünç alınmış bir zamanı yaşayan, ötekilerin işine geldiği için ya da onları yok etmek pahalı olduğu için şimdilik yaşamalarına izin verilen insanlar olduğunu söylüyordu. Ama onlar kendileri, yalnızca bellerinde birer bıçak taşıdıkları ya da bazı kadınlar onların bakışları altında eriyormuş gibi davrandıkları için, herkesi ezip geçebileceklerini sanıyorlardı.

Bununla beraber Onofre, o kabadayıların ve utanmaz kadınların üyeleri olduğu bu mutlu yaşamı terk etmek için yeterli irade gücüne sahip değildi. O dünyada kendini rahat hissediyordu, eğer Margarito yoluna çıkmasaydı, dışarıdaki dünyayı unu-

tup yıllarca, pek çoğu gibi bir yerde bıçaklanıncaya, hapsedilinceye ya da darağacına gönderilinceye kadar bu yolda devam edecekti. Sonunda Onofre, var olmak gibi basit bir nedenden ötürü değişmek zorunda kalmıştı.

O yıllarda Barcelona'nın politik yaşamını kontrol eden görünmez ipler Don Alexandre Canals i Formiga'nın elindeydi. Hiçbir şey belli etmeyen, ciddi yüzlü, geniş alınlı, siyah sivri bir sakalı olan, her zaman çok bakımlı bir adamdı. Her sabah, kendisinin hemen hemen hiç ayrılmadığı bürosuna bir berber, bir manikürcü ve masaj yapan bir kadın geliyordu. Bunlar onun kendisine hak tanıdığı yegane lüksüydü. İş gününün geri kalanını, ki bu gece geç saatlere kadar sürüyordu, çoğunlukla kamusal ithalat konularında önemli kararlar ve önlemler almaya hasrediyordu; seçimlere hile karıştırmak, bürokratlara rüşvet vermek, politik kariyer hazırlamak ve bozmak gibi. Hiç vicdan azabı çekmeden, tüm enerjisini bu işlere harcayarak sonsuz bir güce sahip olmuştu, ama bu gücü kullanırken daima dikkatli davranmış ve bir cimrinin metelikleri biriktirmesi gibi onu biriktirmişti. Etkin kişiler ondan korkuyor, ona saygı duyuyorlar ve hiç çekinmeden ona başvuruyorlardı. Onun, ileriye görenlerin ufukta gelişmeye başladığını hissettikleri sendika huzursuzluğunu kontrol edebilecek tek adam olduğu söyleniyordu.

Eğer başarısı terör gerektiriyorsa bundan çekinmiyordu. Bu amaçla elinde Joan Sicart denilen birinin başkanlığında, bir grup eşkıya ve silahlı adam vardı; Joan Sicart geçmiş i dalgalı, Barcelonalı; ama annesi ve babası tıpkı Onofre'nin babası gibi zengin olmak için Küba'ya gitmiş olduğundan orada doğup büyümüş biriydi. Joan daha çok küçükken annesi ve babası ateşli bir hastalıktan ölünce, kaderine terk edilmişti. Hem terör, hem de disiplinin çekiciliğine kapılarak asker olmak istemiş, ama hafif bir göğüs hastalığı nedeniyle askeri akademiye kabul edilmemişti. İspanya'ya dönmüş, bir süre Cadiz'de yaşamış, birçok

kez çeşitli nedenlerle demir parmaklıklar arkasına atılmış ve sonunda Barcelona'ya gelerek, çelik bir pençeyle yönettiği Don Alexandre'in grubunun başına geçmişti. Keskin çizgileriyle kemikli bir yapısı vardı ve küçük, çukura kaçmış gözleri ona dogulu havası veriyordu. Şaşırtıcı, saman sarısı saçları vardı.

Kaçınılmaz bir biçimde, bu korkutucu örgütle, Don Humbert Figa i Morera'nın örgütünün eylemleri bazen çatışıyordu. Birkaç sürtüşme olmuş, ama fazla güçlük yaratmadan yatıştırılmıştı. Don Humbert ve yardımcısı Margarito, her ikisi de bir uzlaşmaya varabilen ılımlı insanlardı. Hatta, Don Alexandre ile resmi bir anlaşma yapmak için görüşmeye çalışmışlar, ama kendisinin daha güçlü olduğunu bilen Don Alexandre böyle bir teklifi düşünmeyi bile reddetmişti. Aradaki fark çok belirgindi. Don Alexandre'in adamları, sayıca üstünlüklerinin yanı sıra, çok daha iyi örgütlenmişlerdi: Askeriyede olduğu gibi müfrezeleler oluşturuyorlardı, grev kırmada ve toplantı basmada çok deneyimliydiler. Öte yandan, Don Humbert'in adamları tavernalarda kavga çıkaran bir avuç külhanbeyinden başka bir şey değildiler. Ama küçük ve yoksul kent, bu grupların ikisini birden ve olası başkalarını taşıyamıyordu; eninde sonunda bir güç gösterisi olacaktı.

Güç gösterisi, mart ayında bir cuma akşamı yer aldı. Güneş batmak üzereydi, gökyüzü berraktı ve meydandaki ağaçlarda ilkbaharın ilk belirtileri görünüyordu. Don Humbert, elinin ucuyla perdeleri yana çekerek sokağa baktı; alnını pencere camına dayamıştı. 'Bilmiyorum, yaptığım doğru mu?' diye düşünüyordu. 'Zaman uçup gidiyor ve hiçbir şey değişmiyor ve ben, nedenini bilmeden hüzünlüyüm.' Düşünceleri Dünya Fuarına, sonra da Onofre Bouvila'ya takıldı ve bu iki görüntü birleşti: Fuar ve köylü çocuk, ona bir yol açmak için çok çalışmışlardı. Şimdi, fuar kapılarını kapatmış; o büyük çalışmadan geriye hiçbir işe yaramayacak kadar büyük birkaç bina, birkaç heykel ve Kent Konseyinin nasıl ödeyeceğini bilemediği dağlar gibi borçtan başka bir şey kalmamıştı. 'Toplum, şu dört direk üzerinde duruyor,' diye düşündü, 'cehalet, kayıtsızlık, adaletsizlik ve çılgınlık.'

Bir gece önce Margarito, Don Humbert'i ziyaret etmiş ve söylemek zorunda kaldıkları onu çok üzmüştü: Artık hiçbir şey eskisi gibi devam edemezdi.

Margarito, "Eğer sonumuzun gelmesini istemiyorsak, şiddet eylemlerini başlatmalıyız," dedi.

"Hepimiz bir gün bu noktaya geleceğimizi biliyorduk, ama bu kadar çabuk olacağını sanmıyordum," diye yanıtladı Don Humbert. Yapılan plan ona çılgınlık gibi geliyordu ve hiçbir başarı şansı görmüyordu. "Bu kadar vahşi bir plan yapmana neden olan şey nedir?" diye sordu.

Margarito, bunun bir kazanma sorunu olmadığını, yalnızca kendi otoritelerini göstermek olduğunu söyledi. Buradaki fikir ilk vuruşu yaparak, görüşmeler yolunu tekrar ve derhal açmaktı. "Bırakın bizim felç olmadığımızı ve korkutulamayacağımızı görsünler. Don Alexandre, bu dilden anlıyor, mantığın sesinden değil. Birkaç adamımızı yitireceğiz, bu kaçınılmaz," dedi.

Don Humbert, "Ya biz, bize bir şey olmayacak mı?" diye sordu.

Yardımcısı, "O konuda korkacak bir şey yok," dedi. "Her şeyi düşündüm, bütün operasyonu en ince detayına kadar büyük bir dikkatle planladım. Ayrıca, bu çocuğu uzun bir süredir izliyordum. Sapına kadar adam. Ne yazık ki onu harcamamız gerekiyor," dedi.

Margarito iyi kalpli bir adamdı, ama kıskançlık ve korkunun pençesine düşmüştü. Onofre'yi odasına çağırttı ve ona çok önemli bir işin verileceğini söyledi. Sonra Don Humbert, uzun ve dar kapıdan içeri girdi. "Don Arnau Puncella bana çok cesur olduğunu söyledi," dedi Onofre'ye. Dikkatlice planı anlattılar. Onofre, şaşkınlıkla dinledi. Margarito, 'Hiçbir şeyden kuşulanmıyor,' diye düşündü onu izleyerek.

Tekrar yalnız kaldığında, Onofre konuyu saatlerce birkaç kez düşündü, sonra Odón'u bulmaya gitti. Ona, "Dinle, yapacağımız iş bu," dedi. Margarito'nun bürosunda ona anlatılan planı devreden çıkarmış, yerine kendi çizdiği planı koymuştu. 'Artık söz dinlemek yeter,' diye söylendi kendi kendine. Uzun süreden beri, Don Alexandre Canals i Formiga, Joan Sicart ve onun heybetli eşkıya ordusu hakkında bilgisi vardı. Odón, onlar hakkında her şeyi ona anlatmıştı. Onofre, hatta onun için

çalışma ihtimalini bile düşünmüştü. Her ne kadar yaradılıştan ihanet edecek biri olmasa da gerçek gücün kimde olduğunu ve kendisinin de kaybedenler safında olmak istemediğini biliyordu. Tüm örgütün Sicart'ın çevresinde döndüğünü biliyordu. Planını buna göre yaptı.

Odón'a, "Bizim yetersizliğimiz o kadar belirgin ki kimse bizi ciddiye almayacak, işte onlara karşı bizim avantajımız bu olacak," dedi. "Buna bizim hızımızı ve cesaretimizi de ekleyebiliriz." "Ve de gaddarlığımızı," demedi, ama bunu düşündü. Eğer karşılıklı güçler daha eşit olsaydı belki de bu kadar gaddar davranmak zorunda kalmayacaktı.

Savaş hemen o akşam başladı. Sicart'ın adamlarının bazıları, Plaza de Santa Catalina yakınındaki Calle del Arco de San Silvester Caddesi üzerindeki bir şarap barına sık sık uğruyorlardı. Odón'un liderliğinde bir grup külhanbeyi oraya gitmiş ve kavga aranır gibi davranmaya başlamışlardı. Bu sıradan olmayan bir şey değildi; bu yüzden kimse aldırmamıştı. 'Biz çoğunlukta ve üstelik daha deneyimliyiz,' diye düşünüyor olmalıydılar. Külhanbeyler bıçaklarını çekip en yakınlarında olanlara sapladılar ve ötekiler harekete geçmeden bardan kaçtılar. Atlı bir araba onları Plaza de Santa Catalina Meydanında bekliyordu ve onunla kaçmışlardı.

Haber yeraltı dünyasında hızla yayıldı. İki saat içinde karşılığı geldi: Silahlanan on iki adam L'Empori de la Patacada'ya gelip ateş açtılar, 'Sultanın Esir Kızı' adındaki *canlı tabloyu* keserek. Sonuç iki ölü, beş yaralıydı, ama ne Onofre Bouvila, ne de Odón Mostaza yaralılar arasında değildiler. Silahlı adamlar binayı terk etmişler, dışarıda karanlık, boş sokaklarda yaptıkları hatayı fark etmişlerdi, ama çok geçti. Birden iki kapalı araba ortaya çıkmış ve tüm hızıyla üstlerine gelmeye başlamıştı. On iki adam kaçmaya çalışmış, ama iki arabadan içeridekilerin Amerikan altıpatlılarıyla açtıkları karşılıklı ateş arasında kalmışlardı. Onofre'nin adamları onların hepsini öldürebilirlerdi, ama kendilerini birkaç el atışla tatmin etmişlerdi; yedi kişiyi vurmuşlar, biri hemen, ikisi de birkaç gün sonra ölmüştü.

Joan Sicart şaşırmişti. 'Anlamıyorum, nereye varmayı ümit ediyorlar? Daha ne kadar devam edecekler? Amaçları nedir? Neyin peşindeler?' diye düşünüyordu.

Kendisini bir kadının görmek istediğini söylediler. Kadın kimliğini açıklamak istemiyor, ama onun boşuna aradığı çareyi bildiğini iddia ediyordu. Sicart, onun bürosuna getirilmesini istedi. Onu daha önce hiç görmemişti, ama kadın çekiciliğine duyarsız olmayan biri olarak onu nazik bir biçimde selamlamıştı. Kadının söylediği ilk şey, "Beni Onofre Bouvila gönderdi," sözleriydi. Sicart, Onofre Bouvila'nın kim olduğunu bilmediğini açıklamıştı. Kadın, onun ne söylediğine aldırmaksızın, açıkça, "Sizi görmek istiyor," dedi. "O da üzülüyor ve bütün bu birbirini öldürmelerin ne demek olduğunu anlamıyor," diye bir elçinin bir devlet başkanına, bir başka devlet başkanının mesajını iletliyormuş gibi konuştu. "Eğer bu saçma duruma bir son vermek istiyorsanız, gidip onu görün ya da onu burada kendi ortamınızda kabul edin. Eğer yeterli güvence verirsiniz o buraya gelmeyi reddetmeyecek." Sicart omuz silkti, "Söyle ona istiyorsa gelsin, ama yalnız ve silahsız olarak." Kadın, "Onun buradan emin ve sağlıklı çıkacağı konusunda bana söz verir misiniz?" diye sordu. Yüzünü örten tülün altındaki gözleri endişeli görünüyordu. Sicart, 'Ya sevgilisi, ya da annesi,' diye düşündü. Gücünün, güzel kadına verdiği rahatsızlık, küstahça gülümsemesine neden olmuştu, "Korkacak bir şey yok," dedi. Toplantı için bir tarih kararlaştırdılar.

Onofre tam saatinde boy gösterdi. Onu görünce Sicart yüzünü buruşturdu, "Şimdi senin kim olduğunu biliyorum, sen Odón Mostaza'nın ortağısın. Seni tanıyorum. Bana ne satmaya geldin?" Bunu kibirli bir tonla söylemişti, ama Onofre alınmadı. "Yeni adam almaya ihtiyacım yok, casuslara ya da şantaj yapanlara," diye alayla ekledi. Sonunda Onofre'nin suskunluğu sabrını taşırdı ve sesini yükseltti: "Ne istiyorsun? Niçin buraya geldin?" Dışarıda onun sesinin yükseldiğini duyan adamları ne yapacaklarını bilmiyorlardı; içeri mi girmeliydiler, yoksa bu işin dışında mı kalmalıydılar? "İhtiyacı olursa bizi çağıracaktır," kararına vardılar.

"Eğer söyleyeceklerimi duymak istemiyorsan, niçin beni çağırdın?" dedi sonunda Onofre; Sicart hiddetini kustuktan sonra. "Ben burada düşman toprağındayım."

Sicart bunu kabul etmek zorundaydı. Kendini beğenmiş bir gençle eşit koşullarda tartışmak ona sıkıntı veriyordu, ama bununla beraber bu küçük veletin kendinden emin tavrından etkilenmekten de kendini alamıyordu. Bir an sonra memnuniyeti saygıya döndü. "Pekâlâ, anlat bakalım," dedi.

Onofre ilk raundu kazandığını anladı. 'Yumuşamaya başlıyor,' diye düşündü. Yüksek sesle, iki grup arasında başlamış olan savaşın anlamsız olduğunu, bir hatadan kaynaklanmış olduğunu, nasıl başladığını kimsenin bilmediğini, ama şimdi karto-pu gibi büyüdüğünü ve hepsini altında bırakacağını, bunun bir gerçek olduğunu söyledi. Ve, "Bu hoşla gitmeyen duruma bir son vermemiz gerektiğini düşünmüyor musunuz?" diye sordu.

Sicart, "Bir dakika!" diye bağırды. "Bunu biz başlatmadık. Başlatan sizsiniz!" dedi.

"Şu aşamada bu fark eder mi? Asıl mesele bu karşılıklı tırmanışı durdurmaktır," dedi Onofre. Sonra sesinin tonunu kısarak, sır verircesine, "Bu savaş bizim çıkarımıza değil, ondan nasıl bir çıkar ümit edebiliriz? Biz sayıca sizden daha azız ve kaynaklarımız da sizinki ile eşit değil. Biz size yalnızca çerez oluruz. Tüm avantajlar sizden yana. İnanın, bu ziyaretimin arkasında hiçbir giz yok. Yalnızca barış sağlamak için geldim."

Sicart, Onofre'ye güvenmiyordu, ama onun içtenliğine inanmak istiyordu; o da, bu anlamsız savaşla iğrenç buluyordu. Adamları vurulup öldürölüyordu ve kent gergindi. Bu, işler için iyi değildi.

O toplantıda hiçbir şey yoluna koyulmamıştı; ama tekrar görüşmeye karar vermişlerdi. Onofre tarafından tüm kozların kendi elinde olduğuna inandırılmış olan Sicart, bir tuzağı düşmekte ve kendi mezarını kazmakta olduğunun farkında değildi. Güneşin batışından geceyarısı sonrasına kadar devam eden yoğun yağmur olmasaydı vuruşmalar o gece de devam edecekti. Yalnızca iki küçük grup karanlık bir yan sokakta karşılaşmışlar ve yağmur arasında birbirlerine tabancalar ve artık yanlarında taşımaya başladıkları küçük silahlarla ateş etmişlerdi. Silahlarından çıkan alevler, damlardan akan yağmurdan perdeyi aydınla-

tıyordu. Ayakları çamurlara batmış olarak mermileri bitinceye kadar ateş etmeye devam etmişlerdi. Sağanak yüzünden, iki tarafın da rapor edilecek bir kaybı olmamıştı.

İki değişik olay daha olmuştu. Don Humbert'in çetesinden on altı yaşında bir genç, gerçek ya da düşsel bazı takipçilerden kurtulmak üzere tırmandığı duvardan düşüp ölmüştü. Aynı dehşet gecesinde, birisi, Odón Mostaza, Onofre ve ötekilerin sık sık konuk oldukları bir genelevin penceresine ölü bir bekçi köpeği fırlatmıştı. Hiç kimse bu uğursuz sunuşun ne anlama geldiğini anlamamıştı, ama o gece herkes genelevden uzak durmuştu. Bir saldırıdan korkan fahişeler uyumamışlardı. Sabahın saat üçünde dualar okumuşlardı. Kentte herkes, bir savaş tehdidinin var olduğunu biliyordu, ama basın bu olayları yazmaya korkuyordu.

Ertesi gün, esrarengiz kadın, Joan Sicart'ı tekrar ziyaret etti; ona, Onofre Bouvila'nın tekrar kendisini görmek istediğini söyledi. Ama işler bu haldeyken tedbirli olmak zorundaydı ve kişisel güvenliği için, buraya gelmemeliydi. "Size güvenmediğinden değil, adamlarınıza güvenmiyor; düşünüyor ki onlar üzerindeki kontrolünüz mutlak olmayabilir. Başını aslanın ağzına sokmaktan korkuyor. Sizin tarafsız davranmanız gerektiğini söylüyor. O, kendisi yalnız gidecek; size gelince, siz yanınıza istediğinizi alabilirsiniz."

Sicart, katedralin avlusunda bir randevu ayarladı. Adamları katedralin çevresini sardı ve etraftaki kiliselere konuşlandılar; saygıdeğer kardinal, tedbirli biri olarak o kutsal yerde silahlı adamların bulunduğunu görmezlikten gelmeyi yeğlemişti. Sicart, Onofre'nin yalnız geleceğini bilmesine rağmen Don Humbert'in çetesini gözaltına almıştı. Adamın cesaretine şapkasını çıkarmak zorundaydı.

Onofre, "Hâlâ barış yapmak için vaktimiz var," dedi. Sanki buluşma yerinin saygınlığından etkilenmiş gibi, yavaş ve kısık bir sesle konuşuyordu. Bir gece evvel yağan yağmurun ardından avludaki gül fidanları çiçek vermiş, yağmurla yıkanmış olan taş kaldırımlar mermer gibi parlıyorlardı. "Yarın çok geç olabilir. Böyle bir durumla karşı karşıya gelen yetkililer daha fazla hareketsiz kalamazlar. Eninde sonunda, müdahale etmek zorunda kalabilir ve belki de olağanüstü hal ilan edip ordunun kenti iş-

gal etmesini isteyebilirler. Bu bizim sonumuz olur. Senin ve benim patronlarım, bu işten zarara uğramadan çıkacaklardır, ama biz, sen ve ben, darağacının yemleri oluruz. Örneğin, sonumuz Montjuich'in hendekleri olabilir. Hazır sendika hareketleri de patlamak üzereyken, birşeyler yaptıklarını göstermek için böyle bir şans kaçırmayacaklardır. Doğru söylediğimi biliyorsun ve hatta senin kendi patronunun bile bu işte parmağı olabilir."

Sicart'ın güvensizliği gittikçe artıyordu, ama Onofre'nin, iradesini zayıflatan tezlerine de karşı koyamıyordu.

Mağrur bir tavırla, "Don Alexandre Canals i Formiga'dan kuşkulanmam için bir neden yok," dedi.

Onofre, "Bu konuda en iyi kararı sen verebilirsin," diye yanıtladı. "Şahsen ben, kimseye güvenmem. Onların hiçbirini için, hayatımı tehlikeye atmam."

O, Sicart'ın kafasına kuşku tohumları ekerken, esrarengiz kadın da Don Alexandre'in huzuruna çıkabilmek için dil dökmekteydi. İçinde duygusal bağlar da bulunan, karmakarışık, saçma bir hikâye uydurmuştu. Don Alexandre yemi yutmuş ve kadının odasına getirilmesini emretmişti. O, içeri girmeden önce, çekmecesinde revolverinin yanında duran spreyi alıp kendine parfüm sıktı. Kadın yüzündeki tülü açmamıştı. Hiçbir giriş yapmadan doğrudan doğruya Joan Sicart'ın ona ihanet etmeye hazırlanmış olduğunu söyledi. "Düşmanınızın tarafına geçip sizi en kritik bir anda korumasız bırakacak," dedi, heyecandan kekeleyen bir sesle. Adam güldü. "Hanımefendi, söyledikleriniz, kesin olarak mümkün değil. Böyle bir şeyi nasıl düşünebiliyorsunuz?" Kadın ağlamaklı bir sesle, "Sizin adınıza korkuyorum," dedi. "Eğer size bir şey olacak olursa..." duraksadı, adam onu yatıştırdı. "Üzülecek bir neden yok," dedi ve kadına bir kadeh içki ikram etti. Kadın içkiyi sinirli bir halde yudumladı. Sonra tekrar kendisini telaşa düşüren konuya dönerek, Sicart'ın düşmanla iki kez buluştuğunu, birinin kendi merkez bürosunda, ikincisinin de katedralin avlusunda gerçekleştiğini ekledi. "Siz kendiniz araştırın, size doğru söylediğimi göreceksiniz. Eğer, Humbert Figa i Morera'nın adamları, Sicart'ın suç ortağı olmasalardı, sayıca az olmanın tüm olumsuzluklarına karşın nasıl böyle bir savaşı başlatabilirlerdi? Size söylüyorum, Sicart, Humbert Figa i Morera ile ortaklık ediyor.

Don Alexandre, bu kadar ciddi bir konuda tanımadığı bir kadınla tartışmaya girmek istemiyordu. "Lütfen şimdi gidin. Beni bekleyen önemli işlerim var," dedi. Ama kadın gittikten sonra, piskoposluğa, Sicart'ın iddia edildiği gibi orayı ziyaret edip etmediğini doğrulamak için birini gönderdi. 'Bu zırvalayan kadının söylediklerinin bir tanesine bile inanmıyorum, ama özellikle, böyle zamanlarda tedbirli olmak iyi bir fikir,' dedi kendi kendine.

Esrarengiz kadının ziyareti, aslında onda kabul etmek istediğinden çok daha derin bir izlenim bırakmıştı. "Kimin aklına gelirdi ki ben, sürdürdüğüm keşiş yaşamımla, böyle çekici bir kadının fikrini çelmiş olayım ve o, benim güvenliğim için gizli gizli üzülün?" diye eğlendi. "Vay, vay, vay, bunda kesinlikle bir şehvet kokusu var. Ne olursa olsun, bana ilettiği bilgiyi gözden uzak tutamam. Açık bir mübalağa ya da hata; ama eğer değilse?"

Joan Sicart'ın katedralin avlusunda görüldüğünü doğrulayan haber, piskoposluktan geldi. Don Alexandre onu çağırttı ve ağzını arayarak gerçeği ondan öğrenmeye çalıştı. Sicart bu ağız aramayı algıladığında, Onofre'nin kafasına soktuğu kuşklar daha da güçlendi. Ama patronunun davranışında bir tuhaflik olduğunu fark etmemiş gibi davranarak kendini ele vermekten kaçındı. 'Belki benim yerime başka birini getirmek istiyor, ama bunu nasıl yapacağını bilemiyor,' diye düşündü. Sicart'ın, Boix adında, hayvani içgüdüleri güçlü, ama fazla parlak olmayan ve uzun süredir Sicart'ın pozisyonunda gözü olan bir yardımcısı vardı. Belki de Don Alexandre'ın kafasında Boix vardı, kimbilir; belki de Boix, Don Alexandre ile gizli bir anlaşma yapmıştı.

İki taraf da, konuşma boyunca bu dostça görüşmenin arkasındaki gerginliği hissettiler. Yine de bu, ikisinin de Don Humbert'in adamlarına karşı, cepheden bir saldırı kararı almalarını engellemedi. Sicart, patronuna, onları temizleme sözü vererek çıkmak üzere izin istedi.

Tekrar yalnız kaldığında düşündü: 'Belki bunların hepsi planın bir parçasıydı. Uğraşması gereken bir düşmanı varken, bu düşman her ne kadar Don Humbert gibi önemsiz biri de olsa, bana ihtiyacı olacaktır. Ama eğer ben onun rakibinin adamlarını ortadan kaldırırsam, beni işten atmaması için hiçbir ne-

den kalmaz. Hayır,' dedi kendi kendine, 'Onofre Bouvila ile anlaşmalıyım. Barış onun olduğu kadar benim de lehime' ve o akıllı bir adama benziyor. Onu görmeliyim, aramızda işleri tekrar normale döndürmeliyiz.'

Don Alexandre ise bürosundaki deri koltuğa kollarını sarkıtarak yığıldı. Ağlamak üzereydi. "En sadık adamım beni terk ediyor. Ben ne yapacağım?" Hayatının tehlikede olduğunu görüyordu, ama oğluna ne olacağı konusu onu daha çok üzüyordu. On iki yaşında olan oğlan, omurgasında bir sakatlıkla doğmuştu ve hareket etmekte güçlük çekiyordu. Daha küçücük bir çocukken hiçbir oyuna katılamamış ve dolayısıyla hiçbir fesata da karışmamıştı; öte yandan dersleriyle ilgilenmeyi seviyordu ve aritmetikte kayda değer bir başarı gösteriyordu. Arkadaşı olmayan, hüzünlü bir çocuktü. Çiftin öteki çocukları 1879 salgınında öldükleri için, o trajediden sonra yaşayanlara anlaşılabilir, ama gerekçesiz bir kin güden karısının aksine Don Alexandre, bu sakat çocuğa karşı sonsuz bir şefkat duyuyordu.

Şimdi Don Alexandre kendi kendine düşünüyordu: 'Eğer bu hainler büyük bir şey planlıyorlarsa, oğlumun hayatına kastetmeyi de kafalarına koymuş olabilirler. Bunun benim için öldürücü bir darbe olacağını biliyorlar. Evet, eğer ben daha önce harekete geçmezsem, yapacakları budur.' Ertesi gün oğlu Nicalau Canals i Rataplán, annesi, bir dadı ve bir hizmetçi eşliğinde, babasının dostları ve bir köşede birikmiş parasının bulunduğu Paris'e doğru yola çıktı.

Patronunun ailesinin gidişini duyunca, Sicart ihanete uğradığına inandı. Onofre Bouvila'ya şu mesajı gönderdi: "Joan Sicart sizi acele görmek istiyor." Onofre, "Bu kez siz ve ben yalnız olacağız," dedi. "Nasıl isterseniz, yeri seçebilirsiniz," diye yanıtladı Sicart. Onofre bir iki dakika düşünüyormuş gibi yaptı, oysa bunu çoktan hesaplamıştı. "San Savero Kilisesinde, saat yedi ayininden yarım saat önce," dedi. Sicart, "O sırada kilise kapalı," diye işaret etti. "Ben onu açtırırım." Gün, mesajların gidip gelmesiyle geçmişti. Bir çatışma yoktu, ama Barcelona sokakları boştu, insanlar çok gerekmedikçe evden çıkma riskine girmiyorlardı.

Güneşin doğuşundan önce Sicart'ın adamları bitişik sokaklarda, kemeraltı çarşısında, kilisenin yanındaki eski gaz depo-

sunda ve terk edilmiş sarayın yıkıntılarında yerlerini almışlardı. Onofre Bouvila'nın gelişini bekliyorlardı, ama o, bu konuda onları atlatmıştı. Geceyi kilisede geçirmişti. Ve öngörülen saatte kapıyı onlara kendisi açmıştı. Sicart'ın adamlarından üçü silahlarını savurarak, Onofre'nin patronlarına bir pusu kurup kurmadığını öğrenmek için içeri koştular. Ama kapının yanında silahsız ve sakın Onofre'yi gördüler, bir de sunağın önünde, korkudan titreyerek bir yumak haline gelmiş olan rahip vardı. Kendi yaşamı için korkuyordu, ama kutsal bir yere yapılan saygısızlık için daha da çok korkuyordu. Üç gangster hayal kırıklığına uğramışlardı. Onofre, nazikçe, "Gördüğünüz gibi bütün bu önlemlere hiç gerek yoktu," dedi. Alnında biriken terleri görmemişlerdi; rahibi alıp caddeye, Sicart'ın önüne sürüklediler. Ona, "Sahilde kimse yok, ama bunu doğrulatmak için size bu rahibi getirdik," dediler. Sicart rahibe döndü:

"Kim olduğumu biliyor musun?" diye sordu.

Rahip fısıltıyla, "Evet bayım," dedi.

"O halde, bana yalan söylersen başına neler geleceğini biliyorsun?"

"Evet bayım."

"Bana doğruyu söyle, o kilisede kim var?"

"Yalnızca genç adam."

"Bunun gerçek olduğu konusunda Tanrı adına yemin eder misin?"

"Tanrı adına ve bütün azizler adına yemin ederim."

"Peki ya Odón Mostaza nerede?"

"Çetenin geri kalan adamlarıyla birlikte, Plaza del Rey Alanında bekliyor."

"Niçin Plaza del Rey'de?"

"Onofre Bouvila onlara orada beklemelerini söyledi."

Sicart, bakışlarını rahipten ayırarak, "Pekâlâ," dedi.

Sicart bütün gece düşünmekten uyuyamamıştı, bu yüzden kendini iyi hissetmiyordu. Şimdi kritik bir seçimle karşı karşıyaydı. Bir yandan Onofre Bouvila ile anlaşıp statükoyu korumak istiyor, öte yandan karakteri görüşme yapmasını engelliyordu: O bir savaşıydı ve düşmanı yenme olasılığı, mantığını köreltiyordu. 'Adamlarımı Plaza del Rey'e gönderip Odón Mostaza ve tayfalarını, geriye kimse kalmamak üzere temizlet-

meme ne mani olabilir ki!’ diye düşünüyordu. ‘İçeride bekleyen o küçük itin, Onofre Bouvila’nın hesabını ben kendim görebilirim. İki dakika içinde kenti düşmanlarımızdan temizleyebiliriz ve Barcelona’yı ele geçirebiliriz.’ Ama kafasına üşüşen başka fikirler bunları yenmiş ve onun elini kolunu bağlamıştı.

Yardımcısı onu birşeyler yapmak için sıkıştırdı: "Haydi, harekete geçelim, niçin bekliyorsunuz?" Bu sadakatinden kuşkulandığı Boix’dan başkası değildi. Şimdi artık her şey apaçıktı ve tüm kuşkuları dağılmıştı, tıpkı uyandıktan sonra anımsanan bir kâbusun sahneleri gibi.

"Benim içeri girdiğimi görür görmez, kapıda üç adam bırak, geri kalanını yanına alıp Plaza del Rey’e git," dedi Boix’ya. "Odón Mostaza’nın adamları orada. Hepsini öldür, her birini, tek tek. Şunu kafana iyice sok: Bu işten canlı kurtulan olmamalı. Kısa sürede size katılacağım."

Joan Sicart, normal boyutlarda bir barok kilise olan San Saverio'ya girdiğinde güneş çoktan doğmuştu. İçeri girerken kendi kendine, 'Ondan kurtulmak zor olmayacak,' diye düşünüyordu. 'Böylece, bu tehlikeli ve aptal durumu bir defada ve sonsuza dek halletmiş olacağız. Ateş menziline girer girmez onu vuracağım. Doğru, onun güvenliği için garanti verdim ve şu âna kadar o da sözünü tuttu. Ama ne zamandan beri şeref konusunda hassasiyet göstermeye başladım ki? Tüm yaşamım boyunca bir haindim ve şimdi birdenbire vicdan azabı çekiyorum – bah!'

Karanlıkta bir iki dakika hiçbir şey seçemedi. Onofre'nin sesi sunaktan geldi. "Buradayım Sicart, korkacak bir şey yok!"

Sicart'ın sırtında bir ürperti dolaştı. 'Sanki kendi oğlumu öldürecekmiş gibiyim,' diye düşündü. Karanlığa alışınca, öne doğru iki sıra bankın arasına yöneldi; sol eli pantolonunun cebinde bir silahın kabzasını tutuyordu: Çok yakın mesafeden kullanılabilen tek atımlık, küçük bir silahtı. Çekoslovakya'da imal edilen bu silahlar o sırada İspanya'da hemen hemen hiç bilinmiyordu. Sicart, Onofre'nin böyle bir silahın varlığından haberdar olamayacağını düşündü ve böylece cebinde onlardan bir tanesini taşıdığını da tahmin edemeyecekti.

Sicart'ın taşıdığı silahın bir eşi, ama gümüşten imal edilip elmas ve safir kakmalı olanı, İmparator Franz Joseph tarafından, eşi İmparatoriçe Isabelle'e hediye edilmişti. Bir hanımefendiye üstelik doğuştan soyluysa silah hediye etmek âdet olmadığından, onun duygularını incitmemek için, silah yapımcısına onu bir anahtar şeklinde yapması talimatı verilmişti. İmparator, "Kimse onu göremez," demişti. "Her ihtimale karşı onu çantanda bulundur. Bugünlerde bir sürü suikast girişimleri oluyor ve

ben senin için, çocuklar için endişeleniyorum," diye eklemişti. İmparatoriçe onun bu ilgisine yanıt vermemişti: Kocasını sevmiyordu, her zaman ona karşı kibirli davranıyor, hatta resmi törenlerde, kabullerde bile ona gösterebileceği tüm soğukluğu gösteriyordu ve bunu çok iyi yapıyordu. Buna rağmen o talih-siz 10 Eylül 1898 sabahı, Cenevre'deki Mont Blanc rıhtımında, tam bir buharlı gemiye binmek üzereyken, Luigi Lucheni onu öldürdüğünde, silahı çantasındaydı. Adam iki gündür otelinin dışında onu bekliyordu, ama o âna kadar yolları kesişmemişti. Bir hançer alacak parası olmadığından (On iki İsviçre Frangı tutuyordu), kendisi evde pirinçten bir hançer yapmıştı. Bir gün önce imparatoriçe, malikânesinin bahçelerinde egzotik kuşlar ve Java'dan getirilmiş oklu kirpiller besleyen Baroness Rothschild'i ziyarete gitmişti.

İmparatoriçe öldüğünde altmış bir yaşındaydı, ama incecik vücudunu ve güzel yüzünü hâlâ koruyordu; Avrupa'da kalmış olan tüm zarafet ve vakarın canlı bir örneği idi. Mersiyeler yazmayı seviyordu. Oğlu kendisini öldürmüş, kayınbiraderi Meksika İmparatoru Maximilian'ı bir ölüm mangası vurmuş; kız kardeşi, Paris'te bir yangında ölmüş; kuzeni, Bavyera Kralı II. Louis yaşamının son yıllarını bir tımarhanede bitkisel hayatta geçirmişti. Onu öldüren adam, Luigi Lucheni, yaşam boyu hapse mahkûm olduğu Cenevre'de iki yıl sonra intihar edecekti. Paris'te doğmuş, ama Parma'da büyütülmüştü. Eğer İmparatoriçe Sissi, tebaası ona böyle hitap etmeye alışık, imparatorun kendisine verdiği silahı kullansaydı katilini onunla vurarak ölümden kurtulabilirdi. Lucheni, öldürücü darbeyi vurmadan önce birkaç dakika tereddüt etmişti: Çünkü imparatoriçe ve refakatçisi, Kontes Szary, yüzlerini güneşten korumak için şemsiye kullanıyorlardı, her şemsiyenin altına başını sokup bakan ve gözleri kamaşan adam kolayca bir hata yapabilir ve tarihin maskarası haline gelebilirdi. Gözleri şaşılacak şekilde ilerlerken – 'Özür dilerim, Bayan,' 'Scusate signora,' diye mırıldanıyordu. Ama imparatoriçe galiba çantasında bir silah olduğunu unutmuştu ya da hatırlamış, ama unutmuş olmayı yeğlemişti: Zira kendisinin söylediğine göre yaşamaktan bıkmıştı. Kısa bir süre önce kızına yazdığı bir mektupta, "Yaşam bana o kadar ağır geliyor ki, bun-

dan gerçek bir acı duyuyorum ve sanırım ölmüş olmayı yeğledim," demişti.

Sicart'ın silah tutmayan öbür eli, selamlaşmak üzere Onofre'ye uzatılmıştı. Ama Onofre, Sicart'ın saklı olan öbür elinin ne yaptığına bakmadan kollarını açarak, dizlerinin üzerine çökmüş ve "Sicart, Tanrı rızası için beni öldürme, ölmek için çok gencim," demişti.

Sicart bir-iki saniye tereddüt etti, yaşamının bu son iki saniyesinde karanlıkların içinden çıkan bir adam, üstüne atlamış ve boynunu bükerek onu öldürmüştü. Ağzından ve burnundan kanlar boşaldı. Her şey o kadar çabuk olmuştu ki Sicart tabancayı kullanmak bir yana, onu cebinden çekecek zaman bulamamıştı; tıpkı yıllarca önce imparatoriçeye olduğu gibi. Onu öldüren, Onofre'nin bütün bu aylar boyunca kimse varlığından haberdar olmasın diye gözden uzak tuttuğu ve böyle bir büyük ihtiyaç ânı için sakladığı Calella'lı dev adam Efrén Castells'ti. Şimdi Sicart'ın cansız vücudu sunağın önünde yatıyordu: Büyük bir kurban, ama adak yerine getirilmişti. Onofre ve Efrén, kilisenin ortasına doğru yürüdüler, kapıları kapatıp sürgülediler. Sicart'ın sokakta nöbetçi bıraktığı üç adam patronlarının başına kötü birşeyler geldiğinden kuşkulananarak kiliseye girmeye çalıştılar, ama başaramadılar.

Bu arada Sicart'ın öteki adamları Plaze del Rey'e gitmişlerdi. Üç adam Boix'yı bulup ona olanları anlattılar. 'Kilisenin kapıları kapalı ve sürgülü, Sicart'tan hiçbir iz yok,' dediler. Boix bu bilgiye fazla önem vermedi. Sicart'ın ölümcül bir tuzağa düşmüş olması fikri, onun için o kadar da fena haber değildi. Gözlerini hırs bürümüş olarak, önden bir gözcü göndermeden ve hiçbir önlem almadan tüm adamlarını meydana sürdü. Hesapsız bir girişimdi ve eğer Sicart bu işten sorumlu olsaydı hiçbir şekilde suçlu bulunamazdı. Hatasını Boix kendisi de çok geç anladı; meydan boştu. Odón'un adamları yok olmuşlardı. Boix'nın adamları durdular ve 'Burada ne yapıyoruz?' diye soran bakışlarını ona çevirdiler. Boix şaşkınlık içindeydi. O sırada ikiye ayrılarak çatılara tüneyen Odón'un adamları ateş açmışlar ve aşağıdakileri taramaya başlamışlardı. Sonunda savaş başlamış ve yaklaşık iki saat sürmüştü. Boix tarafı sayıca üstün olmalarına rağmen, üstünlük sağlayamamıştı. Sicart'ın gitmiş olması ve zaten

grubun gözünde saygınlığını yitirmiş olan Boix'nın da ne yapacağını bilememesi nedeniyle grubun disiplini bozulmaya başlamıştı. Buna karşın Mostaza'nın haydutlardan oluşan çetesi duruma hâkimdi: Zaten bu adamları bu işler için kullanıyordu. Sonunda Boix'nın adamları silahlarını bırakarak darmadağın bir halde kaçtılar. Odón adamlarını tekrar toplayıp onları takip edemediği için kaçmalarına izin verdi.

İmparatorluğuna korkunç bir darbe indiren bu utanç verici yenilginin haberi henüz Don Alexandre'a ulaşmamıştı. Keyfi çok yerindeydi, masözü henüz gitmiş, uşağı kravatını bağılıyordu; oğlunun Paris'te güvende olduğunu biliyordu, böylece çok iyi anlaşılamadığı karısından da kurtulmuştu. Esrarengiz kadının geldiğini haber verdiklerinde güneş pencerelerden odasına dolmaktaydı. Onu yalnızca sakalına parfüm sürecektik kadar bekletti. Bu kez ona vişne rengi kadife kanepede yer gösterirken, kolunu onun beline dolayacak kadar cesurdu.

Kadın bu laubaliliğe dalgınca karşı koydu; gözlerini pencereye dikmişti, baştan savma, abuk sabuk konuşuyordu. Bir süre sonra, ki bu arada adam ona oldukça yaklaşmıştı, yakın bir çatıda bir ışık gördü. Onofre ve Efrén, ona bir el aynası aracılığıyla, 'Her şey tamam, harekete geç,' işareti veriyorlardı. Daha rahat hareket edebilmek için tülünü açtı ve şapkası ile perukasını çıkardı. Don Alexandre'ın ağzı açık kalmıştı. Kadın takma göğüslerinden bir hançer çekti ve bir an gözlerini kapadı. "Yapacağım şeyler için Tanrı beni affetsin," diye mırıldandı, Don Alexandre ölü olarak kanepeye düşmeden önce onun mırıltılarını duymuştu. Ölerken oğlunu düşünecek zaman buldu: "İyi ki onu kötü-lüğün yolundan uzak tuttum." Kendisine gelince, yalnızca alaylı bir ayıplama ile, "Ve ben de bir kalp fethettiğimi sanmıştım!" diyebilirdi.

Kadın kılığına girmiş olan Onofre'nin eski ev sahibi, Senor Braulio'ydu. Onofre özellikle bu iş için onu bulmak üzere La Carbonera'ya gitmişti. Senor Braulio, sıkıntılarını ve yalnızlığını uyuşturucuda boğmak ve kendini dövdürmek için daima orada oluyordu.

Delfina'nın savunmasından sonra bu kez de anarşist örgüt üyesi olduğu iddiasıyla ikinci kez tutuklanmıştı, ama polis ve sorgu hâkimini, kendisinin başka tür şeylere meyilli olduğu ko-

nusunda ikna edip suçsuzluğunu kanıtlaması zor olmamıştı. Serbest kalınca, pansiyonu tekrar açmak için girişimde bulunmuş, ama orayı perişan bir halde bulmuştu. Karısı hastanede ölmüştü; Delfina ile suç ortaklarının davaları ise başlamak üzereydi: Onların karşılaştıkları iddialar gerçekten çok ağırdı, ölüm cezası olmasa bile en yüksek cezayı gerektiriyordu. Ev sahibi, 'Bir daha kızımı tekrar göremeyeceğim,' diye düşünüyordu.

Onun yokluğu sırasında kimse pansiyona göz kulak olmamıştı: Her yer tozluysa, mutfaktaki yemek artıkları bozulmuştu. Evi düzeltmeye çalıştı, ama hevesi kırıldı. Rahip Bizancio ve berberin yardımı ile gazeteye ilan verdi ve çok geçmeden işi devralacak bir müşteri buldu. O parayı, kendini La Carbone-ra'ya atıp kaybolmak için, bir deri bir kemik kalmış yüzünde ölümün soluğunu duyuncaya kadar kötüden, daha kötüye gitmek için kullanmıştı. Orada aradığı ölümdü, ama böyle bir zaman geldiğinde tekrar korkuya kapılıyordu.

Bir gece, meyhaneden çıkarken Onofre Bouvila'ya rastladı. Çaresizlik içinde kendini Onofre'nin kollarına attı. "Yardım et," diye yalvardı. "Burada ölmeme izin verme." Onofre, "Benimle gelin Senor Braulio, artık bu iş bitmiştir."

O zamandan itibaren asla doğru mu yanlış mı diye durup düşünmeden, Senor Braulio kendine söylenenleri yaptı. Şimdi kendini sahte kıyafetinden kurtarmış, onları, biraz önce öldürdüğü adamın yattığı kanepenin arkasına saklamıştı. İç çamaşırları içinde pencereye gitti ve pudrierinin küçük aynası ile çatıdaki Onofre ve Efrén'e işin tamamlandığını bildirdi.

Senor Braulio'ya neler yapacağını anlatırken, Onofre Bouvila, kapıyı kilitlemesini ve kendisi oraya gelinceye kadar hiç kimseye açmamasını ısrarla belirtmişti. Şimdi, telaş içinde kapıyı kilitlemeyi unuttuğunu düşününce Senor Braulio'da şafak atmıştı. Dışarıdaki koridorda, patronlarının yardımına gelen Don Alexandre'in adamlarının aceleci ayak seslerini ve çığlıklarını duyuyordu. Birisi içeriye girmeye çalıştı, Senor Braulio neredeyse bayılacaktı, ama hiçbir şey olmadı. Kapıyı, iğfal etmeyi aklına koyduğu kadının kaçmaması için Don Alexandre kendisi kilitlemişti. Böylece istemeden de olsa katilinin hayatını kurtarmıştı. Senor Braulio, kapının kilitli olduğunu fark edince, 'Erkekler, hepsi birbirine benziyor, pis hayvanlar!' diye düşündü.

Kurbanının cesedi ile bu kadar uzun bir süre birlikte oturmak, Senor Braulio'nun sinirlerini berbat etti. Onofre ve Efrén onu intihar etmek üzereyken buldular. Açıkladığına göre, kendini pencereden atmaya hazırlanırken, düşüşün ölümcül olma ihtimalini önlemek için boynuna ağır bir bronz kaide bağlamıştı. Onofre ve Efrén, Don Alexandre'in bürosunda buldukları tüm belgeleri yanlarına aldılar.

Efrén, "Bunlarla kentin yarısını dans ettirebiliriz," dedi. "Bu, Barcelona'yı ele geçirdik demektir."

Aynı gün, öğleden sonra, Onofre ve Efrén, Margarito'nun bürosuna giderek, "Görev tamamlandı," dediler. Ona Don Alexandre'in belgelerini gösterdiler. Belgeleri gözden geçiren adam bir beğeni ıslığı çaldı. "Barcelona'yı ele geçirdik," dedi. Kendi sözlerinin tekrarlandığını duyan Efrén yüksek sesle güldü. Dev adamı ilk kez görüyormuş gibi davranan Margarito, Onofre'ye onun kim olduğunu sordu. Onofre, "Efrén Castells benim arkadaşım ve sağ kolumdur," dedi. "Joan Sicart'ı öldüren odur." Bunu duyan Margarito titremeye başladı, sonunun geldiğini hissetmişti. 'Bana bunu açıklamalarının nedeni, beni öldürmeye kararlı olmaları,' diye düşündü. Tam o sırada Efrén, Margarito'yu koltuğundan kaldırdı ve açık havaya götürdü, sanki Margarito kocaman bir adam değil de bir bebekmişçesine taşıyordu onu.

Boş yere tepinerek, "Bu ne biçim şaka?" diyordu. Ama biliyordu ki bu bir şaka değildi. Sonra duyulabilir tiz bir sesle sızlandı: "Beni nereye götürüyorsunuz?"

Onofre, "Hak ettiğin yere," dedi. "Bütün bunları, sen kendin benim düşüşümü hazırlamak için icat ettin. Benim Sicart'ın adamları tarafından öldürülmemi istedin, ben her zaman bana yapılan iyilikleri iade ederim."

Balkonun kapısını açtı ve Calella'lı dev, Margarito'yu parmaklıklardan boşluğa fırlattı. Birkaç gün önce aynı balkonda, Don Humbert hayatın anlamı üzerine düşünüyordu. Şimdi odasının kapısı sonuna kadar açılmış; Onofre ve Efrén içeri girmişlerdi. Ona operasyonun başarıyla sonuçlandığını rapor etmeye geldiklerini söylediler. Don Alexandre'in çetesi dağıtılmış; yardımcıları Sicart ve Boix ölmüşler, Don Alexandre kendisi de ölmüş ve tüm belgeleri şimdi Onofre'nin eline geçmişti. Kendi kayıpları azdı: Toplam olarak dört ölü ve yarım düzine

yaralı vardı. Bunlara, maalesef biraz önce açıklanamaz bir kaza geçiren Arnau Puncella, öteki adıyla Margarito'yu da eklemek gerekiyordu.

Don Humbert ne diyeceğini bilemiyordu, bu kadar çok kan dökülmesinden dehşete düşmüştü. Aynı zamanda biraz önce Margarito'nun yürek parçalayan feryadını da duymuş, artık işlerin çok farklı olacağını anlamıştı. 'Yapılacak hiçbir şey yok maalesef, bu fikre alışmam lazım,' diye düşünerek iç geçirdi. 'Şu anda başlıca sorun bu toplantıdan sağ çıkmak.' Zaman kazanmaktan başka bir işe yaramayan birkaç soru daha sordu.

Onofre, Don Humbert'in kendisini dinlemediğini bildiği halde, ona tüm olaylar hakkında özet bilgi verdi. Onofre bütün bu saygılı şovuyla ona kendisi için çalışmaya devam etmek istediğini işaret ediyordu. Odón Mostaza ve adamları, Don Humbert'e hayrandılar ve onu seviyorlardı, hiç kimse onları Don Humbert'e ihanet etmeye zorlayamazdı, hatta Onofre Bouvila bile. Bunun tamamen farkında olan Onofre, bu tür bir girişimde bulunmayı aklından bile geçirmiyordu.

Don Humbert sonunda bu gerçeği gördü ve uzun bir konuşma yaptılar. Don Humbert, 'Bütün kent şimdi bana ait, ama ben bu kadar gücü üstlenecek durumda değilim, özellikle şimdi vücudu pencerenin altında yatmakta olan en yakın iş arkadaşımı kaybetmişken. Ne yapmalıyım?' diye düşünüyordu. Onofre bu seslendirilmemiş düşüncelere yanıt vermeyi üstlendi: Her şeyi düşünmüştü. Hiç büyüklük taslamadan, ama yılların ve rütbesinin teminatı ile, ki Don Humbert'in buna katlanmaya çalışmaktan başka çaresi yoktu; Don Alexandre'nin örgütünü devralmak gerektiğini söyledi, "Ama bunu bizim kendi işimizle karıştırmadan," diye ekledi. 'Kendi işimiz'sözcüklerini hesaplı bir küstahlıkla dile getirmişti. Don Humbert, daima elinin altında bulunan kamçısı ile onu dövmek ihtiyacı hissetti, ama Efrén Castells'in tehdit edici varlığı onu, bunu yapmaktan caydırıyordu. 'Üstelik oğlanın söyledikleri doğru,' diye düşündü. 'İnsan, işleri birbirine karıştırmamalı. Ben, benim ve Canals -Tanrı taksiratını bağışlasın- Canals'tı.'

Margarito öldüğüne göre, şimdi en önemli konu, Canals'ın işlerinin başına kimin getirileceğiydi. Onofre bu işe çok uygun bir adamı olduğunu söyledi. Don Humbert huzursuzlaştı.

"Eminim Odón Mostaza ya da buradaki bu haydut değildir," dedi. Onofre aldırmadı. "Hayır, tabii ki değil. Herkes kendi konusunda iyidir. Benim sözünü ettiğim kişi bu tür işlerde yeteneklidir, ayrıca güvenilirliği de kuşku götürmez. Tesadüfen şu anda kapınızın önünde bekliyor, izninizle onu sizinle tanıştırmak istiyorum." İzin verildi. Onofre, Senor Braulio'yu büroya getirdi.

Bir insanı kendi elleriyle öldürmek Senor Braulio'yu öylesine sarsmıştı ki, doğru dürüst düşünemiyordu bile. Kişiliğinin iki yüzü birbirine karışmıştı: Bir an bir yöneticinin erkekçe tutarlılığı içinde konuşuyor, bir dakika sonra saçmalıyordu.

Don Humbert'e, "Ben uçlarda yaşayan biriyim," diye itirafta bulundu tanıştırıldıklarında. "Ne zaman erkeklerden ayrılısam, bunalıma düşerim, intihar etmeyi düşünürüm. Çok şükür henüz bu noktaya gelmedim. Ama ah, bir de beni göğüslerimin arasında bir hançerle, her yanıma kana bulanmış olarak görme-liydiniz."

Şaşkın bir şekilde boynunu kaşıyan Don Humbert nazikçe gülümsedi. Bu kadar önemli işler arasında bu kaçık ne arıyordu?

Yaz geldiğinde ortalıktaki toz duman yatışmış, birkaç ay öncesinin silahlı çatışmaları ve meydan savaşları unutulmuştu. Her ne kadar önceleri büyük bir direniş olmuşsa da zamanla insanlar Don Alexandre'ın yerinde Senor Braulio'yu görmeyi kabul etmişlerdi. Senor Braulio işinde bir nezaket ve tutuculuk simgesiydi; yetkilerini asla aşmıyordu ve hesaplar konusunda gayet titizdi.

Onofre onun eski günlerine dönmesini yasaklamıştı. "Artık, La Carbonera'da serserilik etmek yok," demişti, "çünkü biz saygın insanlarız. İstim boşaltmak ya da cümbüş yapmak istiyorsan kesenin ağzını aç, işini evde hallet. Biliyorsun şimdi çok para kazanıyoruz ve para böyle işler içindir. Ama sokağa adımını atar atmaz tekrar namuslu bir kentli olmalısın."

Senor Braulio, Randa de San Pablo Caddesindeki bir apartmanın ikinci katına taşınmıştı, bürosu da alt kattaydı. Bazı geceler komşuları, onun dairesinden şarkı, itişip kakışma ve kırılan mobilya sesleri geldiğini duyuyorlardı. Sonra alnında bir bandaj, morarmış gözler vb. ile Barcelona'nın ileri gelenleri ile toplantılar yapıyordu.

Kafasını kurcalayan tek şey kızının hâlâ hapisnede olmasıydı. Artık onu serbest bıraktıracak güce sahipti, bu tür yararlar elde etmek onun özel alanıydı, ama Onofre, "Hayır," demişti. "Henüz bu tür şeyler yapmayı göze alamayız. Böyle bir girişim, insanların konuşmasına ve geçmişi eşelemesine neden olur. Delfina ile daha sonra, durumumuz daha güvenli olunca ilgileneceğiz." Zavallı eski pansiyoncu, kızına tapıyordu, ama Onofre'ye boyun eğmişti. Onun hücrelerine gizlice yiyecek ve konser-

veler, yatak çarşafı, en iyi kalite giysiler gönderiyordu. Delfina dişleriyle bu giysileri parçalıyor ve bir teşekkür sözcüğü etmeksizin geri gönderiyordu.

Odón Mostaza, şimdi Joan Sicart'ın rolünü üstlenmiş olarak Senor Braulio ile çalışıyordu. Her ne kadar, ne Joan Sicart'ın liderlik kalitesine, ne de yeteneklerine sahip değilse de adamlarının sevgisini kazanmıştı. Ve Odón korkunç yakışıklı bir adam olduğu için Senor Braulio yeni iş arkadaşına bayılıyor-du. Onofre, Odón'un ve Margarito'nun eski işlerini üstlenmişti.

Don Humbert bütün bu düzenlemeleri minnettarlıkla kabul etti. Cennette yaşıyormuş gibiydi. Bu kadar yükseleceğini hiç aklına getirmemesine karşın, kendisini Barcelona'nın yeraltı dünyasının başı olarak bulmuştu. Çelişkilerle dolu bir adamdı: Zekâ ve akılsızlığın, ikiyüzlülük ve suçsuzluğun tuhaf bir karışımı. Kendini çok fazla beğenmiş biri olarak ortalıkta görünmeyi seviyordu. İşleri ne kadar çok olursa olsun, gün ortasında iki dirhem bir çekirdek, ünlü doru kısırağına binerek Paseo de Gracia'da gezinmeden bir tek gün bile geçirmiyordu.

Neredeyse bir servet ödediği Andalusia kısırağı çok iyi eğitilmişti; iki tekerlekli arabalar arasında sıçrayarak, Calle Caspe'den Calle Valencia'ya kadar gidiyordu. Gösteri her zaman yolunda gitmiyordu: Bacakları zayıf olan kısrağ bazen düşerek binicisini tozlara buluyordu. İkisi birden hızla ayağa kalkıyor, kısrağ kışnerken o da redingotuna bulaşan at pisliklerini temizliyordu. Bu arada küçük bir afacan, ok gibi fırlayarak arabaların tekerlekleri, atların bacakları arasından ustaca geçip yere düşen silindir şapkayı ve binici kırbacını alıyor, tekrar atının üstünde yerini alan Don Humbert'e veriyordu, istifini bozmayan Don Humbert öğlen güneşinde parlayan bir parayı bahşiş olarak havaya fırlatıyor, böylece kaza, bir kulluk törenine dönüşüyordu.

En küçük bir espri anlayışı olmayan burjuvazi, olayı böyle yorumluyor ve ona bağlılıklarını en güzel tebessümleriyle ödüyorlar. "Bu, gerçek bir beyefendi olmanın işaretidir," diyorlardı. O, aptal biri olarak onların kendisine hayran olduklarını düşünüyordu. Oysa onlar yalnızca onun parasına hayrandılar. Onlar bu adamı yükselmek isteyen bir zıpçıktı olarak görüyorlardı. Ama onun bundan haberi yoktu.

Güzellik, zekâ ve seçkinliğin kendisinde birleştiğine inanan ve hiçbir şeyi kendisi için yeterli bulmayan karısı ise kendi düzeyinin altında bir evlilik yaptığına inanıyordu. Don Humbert'e istenmeyen bir köpek gibi davranıyor, hizmetkârlar da az çok onu taklit ediyorlardı. O bu davranışlara sızlanmadan katlanıyordu; hiç kimse onun kırıldığını görmemişti, ayrı bir dünyada yaşıyormuş gibiydi. Kimsenin kendisi ile ilgilenmemesine alışkın olarak evde kendi kendine konuşmalar yaparak dolaşıyordu; bunu birilerinin kendisinin farkına varmalarını istediği için değil; yalnızca kendi sesini duyma zevki için yapıyordu. Bazen de hiçbir şey söylemiyor, ama söylediğini düşünüyor. Bu iletişimsizlik onu hiç rahatsız etmiyordu. Tüm enerjisini işine veriyordu; sınırlı sosyal başarıları üstünlük kompleksini tatmin ediyor, sevgi ihtiyacı, idolleştirdiği kızı tarafından gideriliyordu.

O günlerde yaz tatili anlayışı bugünkünden çok farklıydı. Yalnızca ayrıcalıklı aileler kraliyet ailesinin uygulamalarını izleyerek, sıcaklar bastığında daha yüksek, daha az rutubetli yerlere taşıyorlardı. Barcelona'dan çok uzağa gitmek istemedikleri için yazı Sarriá, Pedralbes ya da La Bonanova gibi, şimdi tamamı kentin içinde bulunan yerlerde geçiriyorlardı. Barcelona halkının geri kalanı sıcaktan kaçmak için vantilatörlere ve soğuk su ibriklerine sığınıyorlardı. Denizde yüzmek giderek Fransızlaşan gençler arasında yeni yeni popüler olmaya başlamıştı. Henüz kimse yüzmeyi doğru dürüst bilmediğinden sık sık boğulmalar oluyordu. Sonra rahipler vaazlarında, bu üzücü istatistikleri Tanrının gazabının kanıtı olarak yorumluyorlardı.

Don Humbert tanınmış bir yerde yazlık edinme modasına çok geç katılmıştı; bu nedenle La Budellera denilen modasına kentin kuzeyindeki bir arazide, kendi evini kendisi yaptırmak zorunda kalmıştı. Orada engebeli, çam, kestane ve manolya ağaçları ile kaplı bir arazi almış ve içine fazla iddialı olmayan bir ev yaptırmıştı. Avukatların genellikle yaptıkları gibi arazinin alımı sırasında gerekli önlemler alınmamıştı. Şimdi de kendisini, zaman, enerji ve para harcamayı gerektiren ve birkaç asır geriye giden bir arazi anlaşmazlığını ortadan kaldırmak zorunda bırakan bir ortamda bulmuştu. Aslında kendisi sıkı bir pa-

zarlığın alıcı ucundaydı; izbe, bataklık, sivrisinek kaynayan arazi o kadar kötü tanınıyordu ki, çevrede komşu olarak, yalnızca sağlıklı barakalarda yaşayan, kökler ve ağaç kabukları yiyerek beslenen, tepelerde çırılçıplak dolaşan, yıllar geçtikçe konuşma ve mantık yeteneklerini yitirmiş kişiler vardı.

Karısı her gün, "Ancak senin gibi bir ahmak böyle bir çöplükte arsa alır," diye sitem ediyordu. Bazı günler bu sözleri birkaç kez tekrarlıyordu. O, Ocata ya da Montgat'ta genç burjuvazinin en şık takımına takılarak denize girmek istiyordu. Ama kocası bir kez inat etmişti.

"Ne sen, ne de küçük kızımız yüzemiyorsunuz," demişti. "Dalgalar sizi açık denizlere çekebilir, üstelik bana denizin dibinde, yüzenleri, ailelerinin ve arkadaşlarının dehşete düşmüş bakışları altında ısırın ve yaralayan ahtapotlar ve bufa balıkları olduğunu söylediler," diye eklemişti.

Kadın, "Onlar çıplak yüzdükleri için etlerini göstererek, insanlarla hayvanları ancak giysilerinden ayırt edebilen deniz mahluklarını tahrik ediyorlar," dedi. Bunları söylerken ağzını alaycı bir biçimde çarpıtmıştı. Sanki nerede, nasıl giyinileceğini bilmeyenlerin bu talihsizliği ona zevk veriyormuş gibiydi. Kendisine gelince, moda uydugunu sanarak hâlâ arkasında iki yarda uzunluğunda kuyruğu olan, kasnaklı elbiseler giyiyor ve günün hangi saati olursa olsun bol mücevher takıyordu; böylece hiçbir hayvanın kendisine diş batırmaya cüret edemeyeceğini düşünüyordu.

1891 yazında Onofre Bouvila, Don Humbert'i işte bu yazlık malikânesinde ziyaret etmişti.

Doludizgin bir tepeyi tırmanmış ve bir korulukta kaybolmuştu. Atının ağzından köpükler geliyor, kesik kesik, düzensiz soluyordu. 'Altımda ölecek ve beni yüzüstü bırakacak,' diye düşündü. 'Benim gibi birinin ormanda kaybolması kaderin cilvesi. Ben bir kent dolandırıcısı olmuşum.'

Sonunda lüks bir bahçe ve koyu renkli alçak taş duvarla çevrili bir ev gördü. Bacasından bir duman kolonu yükseliyordu. Attan inerek daha yakına gitti, atını yularından çekiyordu, bilgi verecek biri olup olmadığını görmek üzere duvara doğru yöneldi.

Bahçede kimse yoktu, kuşlar cıvıldıyor, sinekler ve arılar vızıldıyor, kelebekler uçuşuyorlardı. Ağaçların arasından küçük bir kızın geçtiğini gördü. Kısa kollu, dantel çiçekler ve kırmızı kadife şeritlerle süslenmiş, beyaz organdi bir elbise giyiyordu. Bakır rengi iki bukile, yine beyaz ve kenarları küçük çiçeklerle çevrilmiş saç filesinden dışarıya fırlamıştı. Saç filesi ve bukleleri yüzünden ancak burun kavis, oval çenesi, kırmızı yanakları ve alnının tatlı eğrisi gibi yüz detayları görülebiliyordu.

Onofre olduğu yere çakılmış gibiydi; kendine geldiğinde görüntü yok olmuştu: 'Kim olabilir acaba?' diye düşündü. 'Bir köylü kıza benzemiyor, ama köy yerinde böyle kendi başına, yanında kimse olmadan dolaşması ne esrarengiz!' O bu düşüncelere dalmışken bir erkek çocuk göründü. Onofre elini sallayarak onu durdurdu ve aradığı yerin burası olup olmadığını sordu. Gerçekten de aradığı yeri bulduğunu öğrenince atının yularını çocuğa verdi ve gelişinin haber verilmesini istedi.

Don Humbert adamlarının yaz evine gelmesini kesinlikle yasaklamıştı: Asla orada rahatsız edilmek istemiyordu; ayrıca ailesinin işlerine bulaşmasını da istemiyordu. Onofre bu emri anlamazlıktan gelerek, Don Humbert'in emirlerine karşı gelmesini ne ölçüde hoş göreceğini öğrenmek istedi.

Bir hizmetçi onu ikinci katta, altıgen bir odaya aldı. Birçok kapı bu odaya açılıyordu. Odadaki tek ışık kaynağı, opak rengi çatı penceresinden gelen ışık olduğundan oda loştu ve hoş bir serinlik izlenimi veriyordu. Şöminenin sedef kaplaması parlıyordu, üstündeki tezgâhta altın yaldız çerçeve içinde yüksek bir ayna, bronz kollu bir şamdan ve cam fanus içinde Empire stilinde bir saat vardı. Odadaki mobilyalar ise üzerinde mermer bir Venüs heykeli bulunan, boyalı ahşaptan bir köşe masası, Fas stili ayakları olan bir masa ve bir yığın saten yastıktan oluşuyordu. Onofre hayranlık içinde kalakalmıştı, "Ne zarafet!" diye düşündü.

Arkasındaki bir gürültü olduğu yerde dönmesine neden olmuştu, eli otomatik olarak, aylar önce Joan Sicart'tan aldığı tabancanın bulunduğu pantolon cebine uzanmıştı. Kapılardan biri çalınmadan açılmıştı ve işte, bahçede bir an gördüğü kız orada, karşısında duruyordu; saç filesini çıkarmıştı ve elinde siyah

kaplı bir dua kitabı tutuyordu. Odada bir yabancınn varlığı, onun geçmekte olduğu kapıda durmasına neden olmuştu. Onofre konuşmak için ağzını açtı, ama sesi çıkmadı. Kız, belki biraz daha az utangaç olduğundan kitabını kapattı, dizlerini yere değdirerek nazik bir reverans yaptı ve Onofre'nin duymadığı birşeyler mırıldandı.

Sonunda Onofre, "Özür dilerim," diyebildi. Bakışı kızın gözlerini yerdeki arabesk seramiklere indirmesine neden oldu.

"Tanrının huzuru sizinle olsun," diye fısıldadı kısık bir sesle.

Onofre, "Oh ve sizinle!" dedi.

Kız kızarak, "Odada birinin olduğunu bilmiyordum, hizmetçi söylemedi."

Onofre, "Zararı yok, zararı yok!" diyerek heyecanla onun sözünü kesti.

"Tersine, asıl ben özür dilemeliyim, eğer sizi korkuttuy-sam," dedi.

O daha sözünü bitirmeden kız kapıyı kapatarak odadan ayrılmıştı. Tekrar yalnız kalınca Onofre odada dolaşmaya başladı. Bir yandan da, duyulabileceğine aldırmadan yüksek sesle, kendi kendine konuşuyordu: 'Aptal, ahmak, deli, niçin gitmesine izin verdin? Onu tekrar görme şansın olup olmadığını artık yalnızca Tanrı bilir!' O dakikaya kadar, ki çok daha sıkışık durumlarda kalmıştı, asla tereddüt etmemişti, daima fırsatları değerlendirmek için atik davranmıştı. 'Eğer öyle olmasaydım bugün bir masal anlatmak için burada olmazdım.' Yerdeki yumuşak yastıkların üzerine diz üstü çökerek inledi. 'Ben sonsuza dek bu tür fırtınalardan uzak kalacağımı sanıyordum... O yalnızca bir çocuk. Ona aşktan bahsetsem korkacaktır ya da daha kötüsü bana gülecektir. Sonuçta ben kimim ki? İnatçı bir katır, bir kiralık silah, bir eşkıya!'

Kaderin kalbine sapladığı oku oradan koparmaya çabılıyor, vücudunu kaplayan dalgaya karşı savaşıyordu. Ama bu çaba denizi durdurmak için yapılmış kumdan setler kadar yararsızdı. Öfke içinde mermer Venüs heykelini kapıp bütün gücüyle şöminenin üstündeki aynaya fırlattı. Yere ilk düşen paramparça olmuş heykelcikti, kırılan ayna ise birkaç parça halinde düşüp parçalanmadan ve tuz buz olup odaya yayılmadan önce,

bir an kızın yüzünü eğri büğrü aksettirmeye yetecek bir süre asılı kalmıştı. Çerçevenin içinde yalnızca sır ve harç kalmıştı. Arkasında bir gürültü daha duydu, bu kez boğulmuş bir çığlıktı. Kız dönmüştü ve dehşet içinde, artık hiçbir şey yansıtmayan aynaya bakıyordu, sanki oda ve orada bulunanlar var olmaya son vermişler gibi. Bu olayda kız, onun kendisine ne demek istediğini yakalamıştı, şiddetindeki anlamı görmüştü. Onun kendisini sıkıca göğsüne bastırmasına izin verdi ve sabırsız genç adamın öfkeli kalp çarpıntılarını hissetti.

Kız, soluk soluğa, "Daha önce beni hiç kimse öpmemi," dedi.

"Ben yaşadıkça hiç kimse de öpemeyecek," dedi Onofre, "eğer beyninin patlatılmasını istemiyorsa." Onun ağzını tekrar öptü, "ve seninkinin de," diye ekledi.

Kız, başının düşmesine, omuzlarının ve bakır rengi saçlarının onun göğsünün altında çözülmesine aldırmadı. Kolları da iki yanından parmakları serin döşemeye değinceye kadar gevşekçe sarkmıştı. Dizleri bükülmüştü ve vücudunu yalnızca beline dolanmış olan Onofre'nin kolu tutuyordu. Yarı açık dudaklarından uzun bir iç çekiş ve "Evet," sözcüğü döküldü, böylece bir anda kendini ve geleceğini bağlamıştı.

Onofre başını kaldırdı ve gözlerini kırıştırdı; odada başka biri daha vardı. Bu, iki beyefendiyle birlikte odaya henüz girmiş olan Don Humbert'ti.

Yabancıardan biri bir mimar olan Cosme Valbuena'ydı. Can sıkıntısından ölecek hale gelen Don Humbert, eve ilave yapmaya karar vermiş ve bunun için de halen eve bitişik olan eski kümes ve güvercinlikten yararlanmayı düşünmüştü. Bununla beraber, işin gerçekleşmesi için bitişikteki arsaya tecavüz etmek gerekiyordu. Bu bir iki ayaklık arsanın tahsisatı, komşu arsa sahibi ve tesadüfen Don Humbert'in bir arkadaşı ve iş ortağı ile mahkeme konusu olmuştu. Böyle işlerle zaman kaybedemeyecek kadar önemli davalarla meşgul olan komşu, genç, ama sınır anlaşmazlıklarında uzman, çok saygın bir avukatı Barcelona'dan bu iş için tutmuştu.

Bu üç adam, bütün günü evi, bahçeyi ve onları çeviren tarlaları dolaşarak geçirmişlerdi. Avukat bir ip parçasıyla ölçüler alıp mimari öneriler yapmış, ama mimar bunları yanıtlamaya-

rak onlara rağbet etmediğini göstermişti. Buna karşılık kendisi, Don Humbert'e davayı kazanabileceği hukuki önerilerde bulunmuştu. Tartıştılar, heyecanlandılar ve genelde, harikulade vakit geçirdiler. Sonra masanın etrafına oturup büyük bir iştahla yemek yediler.

Don Humbert'in karısı, bu tür parazitlerin varlığına itiraz etmiyordu, çünkü kızının hızla seçilme yaşına yaklaştığını görüyordu; avukat ve mimar, her ikisi de parlak gelecekleri olan bekârlardı. En azından, her ikisi de kendi meslek çevrelerinde söz sahibiydiler, "Bu benim, iriyarı bir çocuktan başka bir şey olmayan, işe yaramaz kocamdan daha iyi oldukları demektir," diye düşündü. Don Humbert onun mantığına güldü. "Aklına neler getiriyorsun, kız daha on'una yeni girdi," dedi.

Ama şimdi ne düşüneceğini bilemiyordu. Kızının gözlerindeki mahmurluğun anlamını ya da Onofre'nin gözlerindeki vahşi ve arzu dolu bakışların ne demek olduğunu anlamayacak kadar da aptal değildi. Ne de en iyi tavrın hiçbir şey görmemiş gibi davranmak olduğunu bilmeyecek kadar ahmaktı.

"Oh, oh, görüyorum ki siz ikiniz tanışmışsınız ve can ciğer arkadaş olmuşsunuz," diyebildi.

Her ikisi de çok utanmışlardı, ayrılmaları ve kendilerini toplamaları biraz zaman aldı. Birkaç dakika önce Don Humbert'i hakir gören Onofre, şimdi ona sevdiği kadının babası gözüyle bakıyordu ve ona her türlü saygıyı göstermeye hazırды. Ona meydan okuyan tavrı, derhal hürmetkâr bir tavra dönüşmüştü. Avukat ve mimar, verilen zararın boyutunu saptayarak odanın her yanını dolaşıp durdular.

Avkuta, "En önemli şey, kimsenin kırılan camlara basmaması," dedi.

Onofre, Barcelona'ya güneşi arkasına alarak döndü. Fundaların dibinden cırcırböceklerinin uğultusu geliyordu ve gökyüzü yıldızlarla doluydu. Gözleri bu ilahi haritaya dikilmiş olarak, 'Şimdi ben ne yapacağım,' diye düşündü. Kızı kendi aşkına yanıt verdiği sürece Don Humbert Figa i Morera'ya ihanet edemeyeceğini biliyordu.

Daha yaz bitmeden, mimar ve avukat, her ikisi de Don Humbert'in kızıyla evlenmeye talip oldular. Onların rekabeti

kıza zaman kazandırdı, ama sonunda onların herhangi biriyle evlenmeyi kesin olarak reddetti. Reddedişleri bazen özür dileme biçiminde oluyor, bazen de öfke nöbetleri geçiriyordu. Narin bir yaratık olduğundan, başını duvara vururken ya da mobilyaları yumruklarken kendini incitiyor ve çoğunlukla bandajlı dolaşıyordu. Eğer istediği gibi davranmasına izin verilmezse daha ciddi nöbetler geçirebileceği imasını örtülü olarak taşıyan bu direniş, babası üzerinde istediği etkiyi yapmış ve onu razı etmişti.

Bununla beraber, annesi, onun direnişinin arkasında taliplerinden birine karşı duyduğu hoşnutsuzluk değil, daha güçlü bir neden olmasından kuşkulanıyordu. O, kırılan ayna ve mermer heykelciği, bu iki aksiliğin, kocasının astlarından birinin, hiç âdet olmadığı halde Budallera'daki malikânelerini ziyaret ettiği güne rastlamasını anımsadı ve kendi fikirlerini oluşturdu. Don Humbert'i sorguladığında, adam gerçekten, 'kızın, oğlana meyli olduğunu düşündürebilecek' bir sahneyi gördüğünü kabul etti.

Karısı, "Peki, kim bu çocuk?" diye sordu. Adam, kadının fazla dikkatle dinlemediği, karışık bir hikâyeye anlattı. Kadını ilgilendiren, kocasının ona neler söylediği değil, söylemedikleriydi. Onun lafı gevelemesinden, Onofre Bouvila'nın kızları için hiç de iyi bir talip olmadığı sonucunu çıkardı. Kendi kendine, 'Çok iyi, varsın avukat ya da mimar olmasın, ama kızı o kaba adamın ulaşamayacağı bir yere göndermeliyiz. Onu unuttuğu zaman bir koca bulmak için yeteri kadar zamanı olacak. Kız henüz çok genç, birkaç kısmetini kaçırması onun için önemli değil.' Karısının buyruğu üzerine Don Humbert, kızlarını yatılı bir okula gönderdi.

Kız buna karşı gelmedi: Sonunda taliplerinden kurtulmuştu. 'Bütününüyle başımıza gelebilecek en iyi şey,' diye karar verdi. Başlangıçtaki öfkesini yendiğinde Onofre de aynı şekilde düşündü. 'Bir gün o benim olacak, şimdilik sabretmek lazım.'

En çapraşık yollardan ilettiği yüzlerce mektubu, yatılı okuldaki kıza ulaşıyordu. Bunun yararı da olmuştu: Daha önce ismini bile doğru dürüst yazamayan Onofre, o aşk mektupları nedeniyle akıcı bir biçimde yazmayı öğrenmişti. Onun yanıtları arasında uzun süreler geçiyordu, çünkü rahibelerin sansürün-

den kaçınmak için kurnazlığa başvurması gerekiyordu. Mektuplarından birinde, 'Her şeyin üstünde, Tanrıya teşekkürlerimi Aziz İsa aracılığıyla gönderiyorum, çünkü ruhumun en derin saygılarını itiraf ettiği Tanrı, seni devamlı olarak düşündüğümün şahitidir ve ben O'na tüm dualarımda, seni görmek istediğimden, tekrar birleşmemiz için uygun bir gün belirlemesi ve bunun O'nun da isteği olması için yalvarıyorum,' diyordu. Saint Paul'den örnek alınan bu dilin âşık bir genç kız tarafından kullanılması tuhaftı; ancak mektuplarının, rahibelerin ya da ane ve babasının eline geçmesi korkusu, kendisinin derin bağlılığı olarak açıklanabilirdi. Daha sonraları, evli bir kadın olarak da çok dindardı. Onu tanıyanlar ve olgunluk yaşlarında onunla ilişkide olanlar, hakkında çelişkili görüşler belirtiyorlardı: 'Huzur içinde' ve 'şaşkın', onun için en çok kullanılan terimlerdi. Bazıları, onun Onofre Bouvila yüzünden bütün hayatı boyunca mutsuz olduğu ve bu yüzden teselliyi dinde aradığı görüşündeydi.

Bu arada umuttan çok, korkuların ağırlığını yaşayan Barcelona, kendini geçen yüzyılı, bu yüzyıldan ayıran hattı aşmak için hazırlık yapıyordu. Üst tabakadan olan kentliler, kulüplerinin, çevrelerinin ve salonlarının loş sükuneti içinde, "Benim görüşüme göre bu kadar gayretle ulaştığımız sonuç birdenbire meşhur olup kısa zamanda unutulmaktan daha fazla bir şey olmayacak," dediler. Gerileme durmayacaktı. Calle Fernando Caddesinde lüks eşya satan dükkânlar birer birer kapılarına kilit asıyorlardı; onların yerine Ramblas ve Paseo de Gracia Caddeleri üzerinde -Barcelona halkı tarafından çekinceyle karşılanan bir yenilik olan- büyük mağazalar açılıyordu. Bir gazete haberine verilen başlık, 'Büyük mağazalar: Alaaddin'in Lambası ya da Ali Baba'nın Mahzeni' idi.

Hükümetin ekonomik politikaları sorunları çözemiyordu. Bu amaçla Madrid'den gelen Katalanları ve birkaç uzak görüşlü ya da onların yanında yer almaları için iyi para ödenen Kastilyalıyı duymazlıktan gelen hükümet, yerli endüstriye verilen teşvik (koruma) önlemlerini iptal etti. Kendilerine mani olacak gümrük bariyerleri kalkınca, daha iyi, daha ucuz ve kullanımı daha kolay olan yabancı ürünler sonunda zaten kötü durumda

olan yerli üretim pazarını öldürdüler. Fabrikalar kapandı ve kitlesel işten çıkarmalar, çalışan sınıfların sefaletine yenilerini katma sonucunu verdi.

Üstüne üstlük, bir de Küba ve Melilla ile yapılan savaşlar vardı. Her hafta, çoğu çocukluğun biraz üstünde olan yüzlerce genç, Amerika ya da Afrika'ya gönderiliyorlardı. Rıhtımda ve trenyolu platformlarında, yürek parçalayıcı sahneler yer alıyordu. Polisler, takımların gidişini durdurmak için, gemi halatlarına asılan ya da lokomotiflerin yolunu bloke eden annelerden oluşan grupları tutuklamak zorunda kalıyorlardı. Ön saflara sürülen yüzlerce ve binlerce gençten yalnızca birkaçı geriye dönebiliyorlardı, onlar da ya yaralanmışlardı ya da çok ciddi bir biçimde hastaydılar.

Bütün bunlar toplumsal huzursuzluğa, yangına körükle gitmek gibi etki yapıyordu. Merhum Don Alexandre'ı çok meşgul eden işçi örgütleri tekrar önem kazanmaya başlamışlardı, özellikle anarşist olanları. Anarşistler arasında, Foscarini'yi destekleyenler, Weerd üyeleri ve yeni sahneye çıkan lider şampiyonlar vardı. Bazen bu gruplar, genel grev çağrısı ve eylemi için güç birliği yapıyorlardı, ama grevler beklenen sonucu vermiyordu. Bu kadar çok başarısızlıktan ve bu kadar işe yaramayan çabadan hayal kırıklığına uğramış olarak bazıları çok daha kesin eylemlere dönüşüyordu.

İşte kara terör yılları böyle başladı. Hiçbir toplumsal olay, resmi geçit, yürüyüş ya da resmi kabul, bomba tehdidinden uzak kalamıyordu. Hayatta kalanların bazıları bomba dumanlarından körleşmiş ve sağırlaşmış olarak yıkıntılar arasında yakınlarının ve dostlarının cesetlerini ararken, bazıları da, üstleri başları kan içinde, korkudan yaralanıp yaralanmadıklarını görmek için bile durmadan, kendilerini kaybetmiş, nereye gittiklerine aldırmadan kaçıyorlardı. Hali vakti yerinde olanlar nerede toplansalar, bir bomba, öfke ve ümitsizliğin sesi oluyordu.

Ne zaman böyle bir olay olsa, Onofre, Pablo'yu ve onun öğütlediği fikirleri anımsıyordu, istemeyerek propagandasını yaptığı fikirleri. Bazen, Martinez Campos'a ya da Liceo'ya, gala gecelerinde, bu ünlü opera binasının loca ve galerilerinde hâlâ trajik yankısı duyulan bombayı koyanın Pablo olup olmadığını düşünüyordu. Ama bu anıları kendine saklıyordu, toplumda iyi

bir pozisyonu ve romantik bağları olan biri olarak anarşistlerle eski birlikteliklerini açıklamamayı yeğliyordu. Gerçekten de sevgilisine ve arkadaşlarına aslında iyi bir aileden geldiğini, ama ters giden şans yüzünden Don Humbert adına yaptıkları gibi, kuşku uyandırıcı işler yapmak zorunda kaldığını anlatıyordu. O zamana kadar, Don Alexandre'in imparatorluğuna ve yaşamına mal olan şiddet olaylarındaki rolü çoktan unutulmuştu. Onofre her fırsatta şiddeti reddediyor, anarşistlere karşı önlem alınmasını savunuyor (Onlara hiç sakınmadan 'Kudurmuş köpekler!' diyordu) ve hükümetin düzeni sağlamak için aldığı kanlı önlemleri övüyordu.

Bu tutum, Onofre'nin ilişki kurduğu burjuvazinin üst tabakalarında olanlar tarafından onaylanıyordu. Bunlar, egemenliklerinin ve bireysel yaşamlarının tehdit edildiğini görünce Madrid'le geçici bir antlaşma yapmışlardı. Hükümetin, Katalanya'nın ticari çıkarlarına karşı tutumu ne kadar zarar verici olursa olsun, bu savaşta onun silahlı korumasından yoksun olmanın koşulları çok daha kötü olurdu. Ama kendi aralarında eski düşmanlıklarından vazgeçmek zorunda kaldıklarından ötürü sızlanıyorlardı. "İşler çok kötü!" diye iç geçiriyorlardı. 'Katalanya, İspanya ordusuna en azgın aslanlarını vermişken, biz bir güverte generalinin peşinde koşuyoruz. Bu sözler, o sırada Meksika ve Morocco kahramanı olan General Prim ile Kübalı asileri kontrol altında tutan General Weyler hakkındaki imalardı. Yüreksizleri en çok üzen de, o sırada gittikçe güçlenen Katalan milliyetçilerinin bir seçim kazanması olasılığı ve bundan kuduracak olan Madrid'deki güçlerin hayırseverliğine canlarını borçlu olmuş olmalarıydı.

Böylece Senor Braulio tarafından organize edilen iş ilişkileri yolunda gidiyordu. Onofre, zevkten dört köşe gizli gizli ellerini ovuşturuyordu. Yıllar sonra, "Ben her zaman İspanya'nın sorunlarının kökünde, bütün paranın cahillerle korkakların elinde olmasının yattığını düşündüm," diyecekti. Hükümet, kendi hesabına, arkasına dayanıp durumun ortaya çıkardığı meyveleri topluyordu, iş Katalanya'nın iç sorunlarına gelince ayağını sürüyordu, sanki Katalanya kolonilerinden biriymiş gibi. Oraya, yalnızca Bayonet dili konuşan ve barışı sağlama adına, insanların yarısını biçen askeri trogolitler göndermişti.

Onofre, 'Bu günler, hayal gücü kuvvetli, zengin ve cesur kimseler için harika günler,' diye düşündü. 'Birincisi ve üçüncüsü ile bir sorunum yok, ama nasıl para bulacağım? Buna rağmen bir yerlerden bulmalıyım, böylesi bir şans insanın eline yaşamında ancak bir kez geçer ve eğer geçerse!'

Bir sevgilisi olması hırsını artırıyordu ve onu görememek enerjisini diri tutuyordu. Artık, zorbalarla görünmemeyi yeğlediğinden, Odón Mostaza ve arkadaşları ile kente gitmiyordu. Kendine hak tanıdığı birkaç küçük zevkini de Senor Braulio ve Efrén aracılığıyla hallediyordu.

O sıralarda gazeteler, yaklaşık elli bin kilometre yarıçapında Sargon adlı kuyruklu yıldızın dünyaya doğru geldiğini yazmışlardı; aynı zamanda her defasında olduğu gibi kâhinler de dünyanın sonunun geldiğini ve o sıralardaki toplumsal huzursuzluğun ve sıkıntının da yalnızca bir başlangıç olduğunu haber veriyorlardı. Herkes merak içindeydi, ama hiçbir şey olmadı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Barcelona'ya ilk kez gelen bir yolcu, çok geçmeden eski kentin nerede bittiğini ve yenisinin nerede başladığını fark eder. Eski, çarpık sokaklar birden dosdoğru gitmeye başlar; genişler, kaldırımlar daha rahatlaşır, binalar daha etkileyicidir ve geniş muz ağaçları gelenleri gölgeleriyle karşılarlar. Yolcu, bazen bu değişiklikten şaşkınlığa düşer, sihirli bir üflemeyle başka bir kente uçurulduğunu sanır. Bilerek ya da bilmeyerek, Barcelona-lılar da bu izlenimi güçlendirirler: Birinden ötekine geçerken, onlar da görünüşte, tavırda ve kılık kıyafette değişirler. Bu, hep böyle değildi, bu dönüşümün kendi açıklamaları, kendi tarihi ve kendi efsanesi vardır.

Asırlar boyunca kent surları, Barcelona'nın ele geçirilmesini ve yağmalanmasını durduramamış, bununla beraber kentin gelişmesini engellemişlerdir. Bu arada açık tarlalar ve boş araziler bırakılmadığı için surlar içindeki nüfus yoğunluğu, tehlikeli, yaşamı dayanılmaz bir hale getiren boyutlara ulaşmıştı. Akşamüzerleri ya da tatil günlerinde, çevre köylerde yaşayanlar tepelere çıkıp (bugün bu yerler Putxet, Gracia, San José de la Montana vb. olarak tanınıyor) bazen piriş teleskoplarla, karıncalar gibi ileri geri giden, düzenli ve törensel bir biçimde, birbirlerini selamlayan el sıkışan, hal hatır soran, birbirinden izin isteyip ayrılan ve arka sokakların labirentlerine dalarak kaybolan Barcelonalılara bakıyorlardı. Bu manzara köylülerin çok hoşuna gidiyordu. Bazen bir köylü, aradaki mesafeden ve surlardan ötürü imkânsız olmasına karşın, bir kentliyi hedef alarak bir taş fırlatıyordu.

Nüfus artışı toplumsal sağlık açısından mahvediciydi: Herhangi bir hastalık çok geçmeden bir salgına dönüşüyor ve hastalığa yakalananlar karantinaya alınamıyordu. Kent girişleri sal-

gın yüzünden kapanmış ve dışarıdaki köylüler, kaçanları döve-
rek tekrar kente göndermek için koruyucu gruplar oluşturmuş-
lar ve yiyeceklerin fiyatını üç kat artırmışlardı.

Bu durum aynı zamanda genel ahlak açısından da yıkıcıydı. Bir seyyah tarihçesinde, 'Mükemmelliği konusunda parlak raporlar aldığım bir handa yer ayırttıktan sonra, öğrendim ki, altı metrekareden daha büyük olmayan odayı, aynı çokluktaki insanla paylaşacaktım; bu demek oluyordu ki beş kişi, bir de ben. Bunlardan ikisinin yeni evlenmiş ve balayında oldukları açıklandı, çok geçmeden yataklarına çekildiler, ışıklar söndürüldü; sonra uykumuzu, bol miktarda hırıltılar, çığlıklar ve kıkırtılarla bölmeye başladılar. Ve bütün bunlara çok yüksek bir fiyat ödeniyordu; üstelik bunun için otel hademesine müteşekkir olmak da gerekiyordu!' diye yazmıştı. Muhterem Peder Campuzano, özetle şunları yazıyordu: 'Barcelonalılar arasında ergenlik çağına gelmeden baba olabileceğini canlı olarak doğrulamayan çok azdır.' Sık sık zührevi hastalıklar salgını oluyor, ırza geçme, iffal etme ve Jacinto (ya da Jacinta) Peus'un durumunda olduğu gibi psikolojik bozuklar görülüyordu: 'Annemi, babamı, kardeşlerimi, dayılarımı, teyzelerimi, büyükannelerimi ve büyükbabalarımı, kuzenlerimi ve hizmetkârları o kadar sık tamamen çıplak görüyordum ki, bunun sonucu olarak artık kimin erkek kimin kadın olduğunu ve kendimin hangi cins olmam gerektiğini bilemiyordum.

Konut yetersizliği en üst düzeyde kronikleşmişti; astronomik ev kiralari aile gelirinin büyük bir kısmını götürüyordu.

İşte bu konuda yararlı olabilecek, kolayca anlaşılır birkaç rakam. On dokuzuncu yüzyılda, Barcelona 427 hektardı. Aynı dönemde Paris 7.802 hektar, Berlin 6.310 hektar ve Londra 31.685 hektar yer kaplıyordu. Hatta belirgin bir biçimde daha küçük bir kent olan Floransa, Barcelona'dan on kere büyük, 4.226 hektarlık bir alana yayılmıştı. Aynı zamanda nüfus yoğunluğu da hektar başına Paris'te 291, Berlin'de 189, Londra'da 128 ve Barcelona'da 700 olarak ortaya çıkıyordu.

Kent surlari neden yıkılmamıştı? Çünkü hükümet izin vermiyordu: Analiz uzmanlari tarafından kabul görmeyen stratejik gerekçelerle, kenti boğulma derecesine getiriyor, hacim ve güç

bakımından gelişmesini engelliyordu. Öte yandan İspanya tahtını birbiri ardından ele geçiren krallar, kraliçeler ve naipler daha öncelikli işleri olduğunu savunuyorlardı. En iyi hali kayıtsızlık, en kötüsü alaycılık olan hükümet, 'Daha çok araziye ihtiyaçları varsa daha çok manastır yaksınlar,' diyerek, o sorunlu on yıllar sırasındaki iç savaşta, ayaktakımı tarafından yakılan manastırları ima ediyorlardı, oysa bu siteler daha sonra meydanlar ve pazar yerleri olarak toplumsal amaçlar için kullanılıyorlardı.

Sonunda duvarlar yıkılmıştı. Barcelona halkı, 'Galiba sonunda nefes alabileceğiz,' dediler. Ama gerçek değişmemişti: Duvarlı ya da duvarsız, kent hep öyle, çok kalabalık kalmıştı. İnsanlar yaşamlarını çok küçük ve pis odalarda, kötü kokan ve yakışsız kargaşalıklar içinde geçirdiler; evcil hayvanlarını da içeri alarak üst üste yaşadılar. Surların yıkılmasıyla, Sierra de Collcerola Dağının eteklerine karışan vadi ortaya çıkmıştı ve yoğunluk daha da göze çarpar hale gelmişti. Kentliler, 'Lanet olsun! Bütün o boş araziler orada ve biz burada deliğe sıkışmış fareler gibiyiz. Bizim orada yetişen marullardan daha kötü durumda olmamız doğru mu?' diyorlardı. Bu mantık çerçevesinde, kent halkı bu soruları belediye başkanına yöneltiyorlardı.

Barcelona belediye başkanı, yıllar sonra Dünya Fuarı projesini gerçekleştirecek olan başkan değildi. Kısa boylu, iri göbekli bir adam olan başkan çok dindardı: Her gün Kutsal Ayine ve Komünryona gidiyordu. O inzivaya çekildiği dakikalarda, düşünceleri belediye sorunlarına takılmasın diye elinden geleni yapıyordu; bütün dikkatini, kutsal şarabın, Hazreti İsa'nın kanına dönüşmesi mucizesinde yoğunlaştırmak istiyordu. Ama o sıralarda yaşamını zehir etmekte olan, kent-kalkınması sorunu her şeye karşın dikkatini dağıtıyordu. Kendi kendine, 'Birşeyler yapmak lazım, ama ne?' diyordu. Öteki Avrupa kentlerinin – Paris, Londra, Viyana, Roma, Saint Petersburg'un gelişmelerini incelemişti. Projeler iyi, ama pahalıydı. Ve üstelik hiçbir Barcelona'nın özelliklerini kapsamıyordu. Birisi Paris projesinin lehinde ve aleyhinde konuştuğu zaman başkan, 'Onun iyi bir model olduğunu söylüyor, 'ama Barcelona'nın özelliklerini hesaba katmıyor,' diye yanıtlıyordu. Aynı şeyi Viyana modeli ve ötekiler için de söylüyordu. Ona göre, Barcelona'nın kendi projesi olmalıydı, taklitten vazgeçilmeliydi.

Bir gün, kutsal şarabı içtikten sonra bir düş gördü. Büro-
sunda, başkanlık koltuğunda oturuyordu, içeriye bir memur gi-
rip bir konuğu olduğunu haber veriyor. Başkan gelenin bir ko-
mite üyesi ya da bir delege mi olduğunu düşünürken, memur
onun düşüncelerini bölerek, 'Olot'lu bir beyefendi,' diyor. Baş-
ka bir şey eklemeye gerek kalmadan konuk içeri giriyor. Baş-
kan hayrete düşmüştür, çünkü adam etrafa ışıklar saçan bir hale
ile kuşatılmıştır; cildi, sanki gümüş rengi boyayla boyanmış gi-
bidir ve omuzlarına kadar uzanan saçları gümüş tellerden oluş-
maktadır. Tuniği de gümüşsü bir parlaklıktadır, sanki adam ta-
mamen doğaüstü süper bir alışımdan yapılmıştır. Başkan, bü-
tün bunların ne demek olduğunu sormayı aklına bile getirme-
den yalnızca bu şerefi neye borçlu olduğunu soruyor. Konuk,
'Bir süredir, kutsal sahiple beraberken aklınızın başka yerlerde
olduğunu fark ettik,' diyor. 'Zayıf olan dikkatim, bağlılığım de-
ğil,' diye özür diliyor başkan. 'Şu kent- gelişimi projesi beni
meşgul ediyor. Ne yapacağımı bilmiyorum.' Konuk, 'Yarın, sa-
bah karanlığında, Batı Kapısında bekle,' diyor. 'Orada seçilmiş
olanın geldiğini göreceksin, ama ona, benim sana görüldüğüm-
den söz etme.' Başkan sıçrayarak uyandı, kilisedeydi, dua edi-
yordu, ağzında hâlâ kutsallaştırılmanın tadı vardı. Bütün bunla-
rı kaşla göz arasında görmüştü.

Ertesi gün kararlaştırılan saatte, başkan, söylenilen yerdey-
di, şansa bakın ki burası Dünya Fuarının girişi olarak yapılacak
Arco de Triunfo'nun bulunacağı yerd. İnsanlar, arabalar ve
hayvanlar gelip geçmeye başlamıştı bile. Başkan tanınmamak
için, sade bir pelerin ve geniş kenarlı bir şapka giymişti; toprak-
tan yapılmış bir çanakta beyaz keçi peyniri taşıyordu ve arada
sırada, küçükken, büyükbabası ve büyükannesinin yaşadıkları
çiftlikte yapıldığını gördüğü gibi, bu peynirin üzerine zeytinya-
ğı ve kekik serpiyordu. Gün böylece geçmişti. Sokaktaki insan-
lar, başkanın kayboluşu ile ilgili olarak, kentteki heyecanı tartı-
şıyorlardı: Hiç kaçırmadığı ayini ilk kez kaçırmıştı. Gelip ge-
çenler, hazinede bir kuruş bile eksik olmadığını söylüyorlardı;
onlara göre bütün bunların en tuhaf yanı da buydu.

Akşamüzeri, güneş büyük bir çember içinde kızıla döner-
ken başkan, bir yabancının yaklaştığını gördü. Adamın yüzü-
nün sol tarafı, çocukluktan kalma bir yanıktan ötürü pürüzsüz

ve sakalsızdı, bununla beraber öteki yanında derin kırışıklıklar, yarım bıyık ve dikkate değer uzunlukta yarım sakal vardı, çünkü Santiago Compostela'ya yürüyerek yapacağı hac ziyaretinden ya henüz dönmüştü ya da seyahate başlamak üzereydi. Adının, Almanca'da krem şantiy anlamına gelen, Abraham Schlagobers olduğunu söyledi; ismine karşın Yahudi değildi, ama eski bir Hristiyan ailesinden geliyordu, nedenini açıklamadığı bir adağını yerine getirmek üzere hac seyahatine çıkmıştı, bir inşaatçıydı. Başkan, hemen onu belediyeye götürmüş, ona Barcelona ve çevresinin haritasını göstermiş ve bir kent tasarımı yapması için gerekli her şeyi emrine tahsis etmişti. Abraham Schlagobers, ona, "Bu, Saint John'nun bahsettiği Tanrı kenti, yeni Kudüs olacak," dedi. Kudüs, Tanrının buyruğu üzerine taş üstünde taş kalmayacak biçimde yıkıldığı ve tekrar asla yükselemeyeceği için, Hristiyanlığın merkezi olarak, onun yerini almak üzere başka bir kent tahsis edilmişti. Barcelona Kudüs ile aynı enlemde olan bir Akdeniz kentiydi – seçilmiş kent olması için her şeyi kendinde topluyordu. İkisi birlikte vahyin sözcüklerini zikrettiler:

Ve yeni kutsal kenti gördüm, yeni Kudüs'ü, Tanrının cennetinden, kocası için süslenmiş bir gelin gibi hazırlanarak inişini gördüm ve tahttan gelen güçlü bir sesin, şahit ol, Tanrının yeri insanın içindedir. O, onların içinde kalacak ve onlar, onun kulları olacaklar ve Tanrı kendisi onlarla birlikte olacak; onların gözünden her bir gözyaşını silecek ve artık ölüm olmayacak, ne yas, ne ağlama, ne de acı artık olmayacak.

Proje altı aydan daha az bir sürede tamamlanmıştı ve Abraham Schlagobers de bunun ardından, hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmuştu. Böyle bir kişinin hiç var olmadığı ve planları çizenin aslında başkanın kendisi olduğu ileri sürülmüştü. Bir başka teoriye göre de böyle birisi vardı, ama verdiği isim gerçek ismi değildi ve kendisi de ne bir hacıydı, ne de bir inşaatçı, yalnızca basit bir maceraperestti ve başkanın gerçekçi olmayan yaklaşımlarını fırsat bilerek, bu süre içinde belediye tarafından korunmak üzere, koruyucusunun görüşlerini kurnazca kâğıtlara dökmüştü – pek de yabana atılacak bir teori değildi. Projeler

tamamlandığında, başkan bunu zevkine uygun bulmuş ve onaylanması için genel kurula sunmuştu.

Bu planlar artık mevcut değil: Ya kasten yok edilmişler ya da bir daha ele geçmeyecek biçimde, yığınlarca arşiv belgesinin altına gömülmüştü. Bugün elimizde bulunanlar, yalnızca kısmi skeçler ki, bunlar da çok güvenilir olmayan, kendini mazur gösteren bir belleğin bölük pörçük parçalarından ibaret. Kullanılan ölçü birimleri, arşın, parasang, kulaç ve stadium gibi, eğer çalışmalar başlasaydı, inşaatçıların kafasını karıştıracak, eski ölçü birimleriydi. Tibidabo olarak bilinen yerden, denize kadar içinde deniz ulaşımına olanak sağlayacak bir kanal olacaktı ve bu kanalın sağından ve solundan, daha küçük ve daha sığ on iki kanalet (her biri İsrail'in on iki kavminden birinin simgesi olan), etraflarında yarı-dini, yarı-laik, her biri bir başkan yardımcısı ve bir Yahudi kâhin tarafından yönetilecek mahallelerin olacağı, on iki gölete akacaklardı. Kanallara, kanaletlere ve göletlere nereden su bulunacağı konusunda hiç söz edilmemekle birlikte, bugün Vallvidrera, La Floresta, San Cugat ve Las Planas olarak bilinen bölgelerdeki su kuyuları hakkında imalar bulunmaktaydı. Eski kentin merkezinde (plana göre burası, Santa Maria del Mar, El Pino ve San Pedro de las Puellas katedralleri dışında düzeltilene) ilahiyatla ilgili beş erdemi simgeleyen beş köprü kanalın üstünden geçecekti. Belediye, Kent Konseyi binası ve hükümet binasının yerini ruhun üç melekesini simgeleyen üç basilika alacaktı.

Projede bir ölçü ve Tanrı korkusu vardı. Projenin diğer yanları bilinmiyor; asla neye benzediğini öğrenemeyeceğiz.

Genel Kurul şaşırmıştı. Sonunda projeyi oybirliği ile onaylamayı ve belediyenin çekincesiz desteğini vermeyi seçti. Genel Kurul bununla beraber, o sırada yürürlükte olan kurallara uyma gereksinimine dikkat çekmişti; buna göre, Genel Kuruldan geçen projenin, İspanya'daki bütün belediye dairelerinin üzerinde yetki ve salahiyet hakkı bulunan içişleri bakanlığına onay için gönderilmesi gerekiyordu. Başkan öfkelenmişti. "Tanrının isteğini de mi Madrid'den geçirmek zorundayız?" diye gürledi. Bireysel sorumlulukları açısından rahatlamış olan konsey üyeleri, "Kanun böyle," dediler. Görünüşte başkanın hiddeti ile bir

dayanışma içindeymiş gibiydiler, ama gerçekte sorumluluğu Madrid'e atıyorlardı.

'Ne zaman ellerine bir fırsat geçse, her pisliği bize atıyorlar, bir kez de onlar bize bir iyilik yapsınlar ve bunu onlar geri çevirsınler,' diye düşünüyorlardı.

Madrid'in yanıtında, saygıdeğer İçişleri Bakanının Barcelona Kenti Kalkınma Planını aldığını, ancak planının sunuluş biçimi bu konudaki kanun hükümleriyle bağdaşmadığı için, planı incelemeye alamadığı belirtiliyordu. Gerçekten de kanun üç alternatif planın sunulmasını öngörüyordu, bakan bunlardan birini seçebilirdi.

Başkanın tepesi atmıştı. Herkes, onu yatıştırmaya çalışıyordu. 'Bir ihale açalım, Madrid'e kendi projemizle birlikte iki proje daha gönderelim. Bakan, nasıl olsa en iyi projenin bizim proje olduğunu gözünden kaçırmaz, bizimkini seçer,' diyorlardı. Başkan, kendi projesinin Tanrı ilhamı olduğuna ve ondan daha iyi bir projenin ne daha önce yapılmış ve ne de daha sonra yapılabileceğine inanıyordu, böylece ihalenin açılmasını emretti ve sabırsızca tekliflerin sunulmasını, seçimin yapılmasını ve kazananların açıklanmasını bekledi; hatta kendi projesinin ötekilerle seçime katılmasını bile kabul etti, çünkü onun seçileceğine inanıyordu, sonunda da öyle olmuştu. Bunun sonucu olarak, daha önce yalnızca birkaç kişinin gördüğü proje, elden ele, dilden dile dolaştı ve kent aydınlarının toplantılarına konu oldu. Sonunda seçilen üç proje Madrid'e gönderilmişti. Orada, bakan hiçbir açıklama yapmadan, olayın hızını elinden geldiğince kesmişti. Başkan heyecanından yerinde duramıyordu. Gece yarısı uykusundan fırlayarak, 'Madrid'den haber var mı?' diye soruyordu. Karısı olmadığı için, uşağının, odasına gidip onu sakinleştirmesi gerekiyordu.

Sonunda bakandan gelen yanıt yıkıcıydı, projelerin hiçbiri kabul edilmemişti. Öte yandan bakan, ihaleye girmeyen ya da girmiş olsa bile jüri tarafından reddedilen dördüncü bir projeyi onaylamıştı. Bu proje daha sonra 'Cerdá Planı' olarak anılacaktı.

Başkan, bakana, 'İnanıyorum ki saygıdeğer beyefendi onaylarını, bizim kendilerine sunduğumuz projeler arasında bu-

lunmadığı gibi, başlangıcından beri de Barcelona halkının istemediği bir projeye onay vermekle bize küçük bir şaka yapmak istemişlerdir,' diye yazdı. Bu kez bakanın yanıtı şimşek gibi çabucak geldi: 'Dostum, eğer Cerdá Planı, bir gün benim imzala-
dığım gibi yaşama geçerse Barcelona halkı yaptığımız küçük yardımlar için müteşekkirdik olduklarını göstereceklerdir. Size gelince değerli başkanım, size görevlerinizin, bir bakanın ne zaman şaka yapıp, ne zaman yapmadığını belirlemek olmadığını hatırlatmama izin veriniz. Lütfen yalnızca verdiğim emirleri uygulamakla yetininiz ve beni kimin daha yetkili olduğunu anımsatmak zorunda bırakmayınız," vb.

Başkan, Genel Kurulu tekrar topladı. "İyi bir tokat yedik, hem de çok hak ettiğimiz bir tokat. Koşullarımız yeterliyken, onurumuz da öyle olmasını gerektirdiği halde niçin bu işi kendi kendimize halletmeyip Madrid'e başvurduk? Şimdi, bizim korkaklığımız yüzünden Barcelona gücendirilmiştir. Bu hepimize bir ders olsun," dedi. Bir alkış koptu. Başkan herkesi sessizliğe davet edip tekrar konuştu. Sesi, Salón de Ciento'dan duyuluyordu. "Şimdi yanıt verme sırası bizde. Size önereceğim önlem çok sert görünebilir, ama rica ediyorum, acele karar vermeyin. Üzerinde düşünün, göreceksiniz ki başka çaremiz yok. Önerim şudur: Madrid bizi duymayacağına, ama isteklerini bize küstahça ve kibirle kabul ettirme yollarını arayacağına göre, her birimiz, Barcelona halkının birer temsilcisi olarak, karıştığımız olan bakanlık bürokratlarını düelloya davet edeceğiz, ya onları düelloda öldüreceğiz ya da haklarımızı ve onurumuzu savunarak öleceğiz ve işte -şimdi burada- herkesin önünde, eldivenimi bu tarihi odanın döşemesine fırlatarak, saygıdeğer İçişleri Bakanını düelloya davet ediyorum. Bırakın, o ve onun uğursuz bürokratları, ilk ve son defa öğrensinsinler ki, bir Katalan, bir hükümet da-
iresinde hakkını alamazsa onu onur meydanında alma yolunu seçer," dedi.

Bir gün önce Comella'dan satın aldığı ve bütün bir gece Saint Lucia Sunağının önünde giydiği, gri, oğlak derisi eldivenini yere fırlattı. Üyeler ona yüksek sesle destek verdiler. Durumamacasına onu ayakta alkışlayarak selamladılar; eldiveni olanlar da aynı onun gibi yaptılar; olmayanlar şapkalarını, yakalıklarını ve hatta ayakkabılarını fırlattılar. Zavallı belediye başkanı göz-

leri yaşaracak kadar duygulanmıştı — oysa şu anda onun önerisini bu kadar sıcak destekleyen bu adamların, bu projeye devam etmek için en küçük bir niyetleri olmadığı gibi, bazılarının çoktan Madrid'e mektup yazıp bakanı desteklediklerini açıkladıklarından, başkanın davranışlarından ötürü özür dilediklerinden ve onun akıl sağlığı konusunda kuşkularını dile getirdiklerinden haberi yoktu.

Başkan, Madrid'e düelloya davet mektubunu gönderdi. Bakan, mektubu paramparça yırtılmış olarak, arkasında 'soytarılıklarını başka yerde yap,' yazılı ve mühürlü bir zarf içinde iade etmişti. Meclis üyeleri ona, işine devam etmesini, yapılacak bir şey olmadığına göre bir tatile çıkmasının iyi olacağını önerdiler. Sonunda onların kendisini yapayalnız bıraktıkları kafasına dank etmişti.

Başkanlıktan istifa edip Madrid'e yerleşti ve parlamentoyu projesi konusunda etkilemeye çalıştı. Bazı üyeler politik çıkar umarak ona yalancıktan ilgi gösterdiler; bazıları Katalanların iyi niyetini kullanmayı düşünüyordu, kimileri de verecekleri destek karşılığında parasal çıkar bekliyorlardı. Eski başkanın kendinden başka kimseyi temsil etmeyen bir kaçık olduğunu anlayınca haklı olarak hepsi birden ona ve projesine sırt çevirdiler. Bu yolda, hatırı sayılır servetini rüşvete düşkün bürokratlara yaklaşmak için harcadı.

Üç yıl sonra, yıkılmış ve kalbi kırık olarak Barcelona'ya döndü. Montjuich Dağına çıkarak aşağıdaki vadiye baktı. Oradan yeni açılmış sokakları, kazılmış tren yolunu, kanalizasyon ve su yollarını görebiliyordu. Kendi kendine, 'Tanrının buyruğunu, sıradan bir bürokrat nasıl engelleyebilir?' diye düşündü. Öyle büyük bir ümitsizliğe düşmüştü ki kendini kayalıklardan fırlattı. Ruhu doğrudan doğruya cehenneme gitmişti. Orada ona gelen ziyaretçinin şeytan olduğunu açıkladılar. Pişmanlığa düşen eski başkan, 'Seni rezil, ikiyezlü, melek olduğunu söyleyerek beni kandırdın,' dedi. 'Ben asla böyle bir şey söylemedim. Biz iblisler ölümlüleri tahrik ederken, amacımıza uygun her kılığa gireriz, ama asla aziz ve melek kılığına girmeyiz, hele Lordumuz Tanrının ya da Mukaddes Annesinin şekline kesinlikle girmeyiz. Bu nedenle ben 'Olotlu bir beyefendiyim,' dedim, çünkü ilahi varlıklara en yakın olarak bildiğim buydu,' de-

di şeytan. 'Gerisi senin düşlerinin ve körlüğünün ürünleridir ki bunun korkunç sonuçlarından, Barcelona ve siz sonsuza dek acı çekeceksiniz.' Ve bundan sonra, tanınan ve soğuk kahkahası gürlledi.

Aradan geçen yıllar, bu öyküdeki karakterler arasında—kendine göre yasaları olan şeytan dışında—haklı olanın yalnızca başkan olduğunu ortaya koymuştur. Bakanlık tarafından dayatılan proje, bütün iyi noktalarına rağmen fazla fonksiyonel ve çok rasyonel olmaktan ötürü yetersiz olmuştu: Toplumsal olaylar için gerekli açık alanlar, doğru ya da yanlış, toplumun kendi eylem ve kalitelerini simgelediğine inanılan anıtlar, aşka ve suça teşvik eden bahçeler ve ağaçlı parklar, heykellerle süslenmiş geniş caddeler, köprüler ve viyadükler için yer ayrılmamıştı. Onun yerine kent, yerlileri ve yabancıları karıştırıp bozan aralıksız bir ızgara gibiydi, yalnızca araç trafiğini ve yaşamın alelade fonksiyonlarını kolaylaştırmak için planlanmıştı. Eğer ilk proje gerçekleştirilseydi, kent hiç değilse göze hoş görünecekti, rahat ve sağlıklı olacaktı; böyle inşa edilmekle bu değerlerden de yoksun kalmıştı.

Barcelona halkı bu projeye ne düş gezgini eski başkan kadar güçlü biçimde karşı koyabildi, ne de onu kendi projesi haline dönüştürebildi. Proje çekici değildi ve geçmişlerine ait bir şeyi anımsatmıyordu. Asırlardan beri istedikleri ve bekledikleri arsaları satın almak, inşaat yapmak ve ellerine geçirmekte isteksiz davranıyorlardı; istekle değil de, nüfus yoğunluğu zoru ile insan yerleşimi yavaş yavaş ilerliyordu.

Genel kayıtsızlığın ve bu olanları önleyebilecek kişilerin hoşgörüsünün sonucu olarak (bunlar arpalıklarını korumak için akli karışan ve eski başkanın gıyabında bakana mektup yazanlardı) spekülâtörler, üretilen arsaları kendi kontrollerine geçirdiler, orijinal planları değiştirdiler ve burayı gürültülü, yeni projenin hazırlanma nedeni olan, eski Barcelona kadar sıkışık, üst üste yaşanan bir yer haline çevirdiler. Hiçbir ideolojik kaygıya (talihsiz eski başkanın gibi) yer vermeden yapılan bu değişiklikler sonunda Barcelona, (olasılıkla, burjuva ve iddialı, fakat bugün bile yalnızca ticari amaçlar için çok yeterli olan, Paseo de Gracia dışında) toplantılar, taç giyme merasimleri ve linç gibi toplumsal kutlamaların yapılabileceği bir merkezden yok-

sun kalmıştır. Birbirini izleyen kenti genişletme çalışmaları çok rastgele uygulanmış ve tek amaç, mevcut sektörlere sığmayan insanlara daha çok yer açmak ve bu çalışmalardan mümkün olduğu ölçüde daha çok para kazanmak olmuştur. Gelişmenin tek göstergesi, eskiden kalan ne varsa hepsinin yitirilmesi idi.

Tonet Amca yaşlanmış, hipermetropisi giderek artıp görüş kabiliyetini iyice bozmuştu; ama o, atlı arabasıyla hâlâ her gün ya da hemen hemen her gün, Sant Climent'ten Bassora'ya ve Bassora'dan Sant Climent'e gitmeye devam ediyordu. Bir gün, on sekiz yaşındaki kısırağı ahırda ölü bulundu. Bir gün bile dizlerini kıvrıp dinlendiği görülmemiş olan kısrağın şimdi sırtüstü yatmış, sanki dört nala Güney Kutbuna gidiyormuşçasına bacıklarını havaya dikmişti.

Tonet Amca köşesine çekilmek yerine, yapması gerektiği gibi yeni bir kısrağın satın aldı. Yeni kısrağın yolu bilmiyordu, ne kadar zeki olursa olsun, bir kısrağın bu kadar uzun ve karışık bir yolu öğrenmesi birkaç yıl alır. Atın bilgisizliği ve sürücünün görme yetisinin zayıflığı yüzünden, biri ciddi olmak üzere pek çok kez kaybolmuşlardı.

Gece olmuştu ve Tonet Amcanın nerede oldukları konusunda en ufak bir fikri bile yoktu. Eskiden yıldızlara bakar, yolunu bulurdu, ama şimdi gittikçe koyulaşan bir sis içinde yaşıyordu. Kurtlar uludular. Sinirleri bozulan kısrağın yoluna devam etmesi için sık sık kamçıya başvurmak gerekiyordu.

Sonunda uzakta yanmakta olan bir ateş gördüler ve o tarafta gittiler. Tonet Amca bunun çobanların yaktığı bir ateş olduğunu düşündü, ama kayalık arazi herhangi bir hayvanın otlaması için uygun görünmüyordu. Aslında burası bir eşkıya kampıydı: Cornet ve adamlarının kampı. Bu soyguncular en son Karlist iç savaştan kurtulanlardı; silahlarını bırakıp affa sığınmak yerine dağlara sığınmayı yeğlemişlerdi. Cornet, o kanlı kampanyanın sürdüğü yıllar boyunca bağlılıklarını kazandığı

adamlarına, 'Teslim olursak bizi kılıçtan geçirirler,' demişti. 'Gelin eşkıyalık yapalım. Mademki, nasıl olsa ölüm cezasına çarptırılmışız, neden yaşamımızı tüfeklerimizle kazanmayalım?' İkna olan adamları eşi görülmemiş bir cesaret örneği oluşturdu. Peşlerinden gönderilen her türlü silahlı güçlerin ellerinden kurtularak, bölgede romantik serdengeçtiler olarak ün yaptılar. Çiftçiler ve çobanlar onlara göz yumdular. Onları korumadılar, ama —asırlarca süren sınır çarpışmalarından bıkkın olduklarından— ne onları ele verdiler, ne de ellerine fırsat geçtiğinde onları vurdular. Eşkıyalar, hızlı yaşamayı ve çizmeleri ayaklarındayken ölmeyi umarak, dağlarda yaşlandılar ve yetkililerce de unutuldu.

Tonet Amca onlara rastladığında, öylesine yaşlanmışlardı ki, karabinalarını omuzlarına kaldıracak güçleri kalmamış gibiydi. Onlara, 'Ben sizin, yıllarca önce, bir efsane olduğunuz günlerde kaçtığınızı sanıyordum,' dedi. Ona akşam yemeği ikram ettiler ve geceyi kendileriyle birlikte geçirmesine izin verdiler. Yabancılar alışık olmadıklarından ve kendi aralarında konuşmaya da konu kıtlığından ötürü uzun süre önce son verdiklerinden çok az konuştular. Tonet Amcayı tanıyorlardı, çünkü onu gelip giderken uzaktan gözlüyorlardı, ama köylülerin çok ihtiyaç duyduğu şeyleri taşıdığını bildiklerinden hiç yolunu kesmemişlerdi.

Ertesi sabah ona gideceği yönü gösterip iri bir parça ekmekle, bolca Katalan sosisi verdiler. Yola çıkmadan önce, onu dağlarda hastalıktan ölen eşkıyaların yattığı küçük bir mezarlığa götürdüler: Ölenlerin sayısı hemen hemen yaşayanlarınkı kadardı. Mezarların üzerinde yabancı çiçekler ve birer büyük haç vardı, çünkü hepsi de sarsılmaz biçimde inançlarına bağlıydılar.

Bu karşılaşma uzun bir süre önce olmuştu. Şimdi kısarak yolu oldukça iyi biliyordu ve Tonet Amca da neredeyse tamamen kördü.

Hikâyesini bitirdikten sonra, "Ama sesiniz bana tamamen yabancı değil," dedi, o gün öğleden sonra Bassora'dan arabasını kiralayan yolcuya. Yolcu suskunluğuna devam edince Tonet Amca, kaba bir biçimde güldü. "Tabii ya! Sen Onofre Bouvila'sın! İnkâr etme." Onofre ne inkâr etti, ne de doğruladı, Tonet Amca içtenlikle güldü. "Öyle olmalı. Ses yeterince tanıdık-

tı, ama bu öfkeli suskunluk bunu doğruluyor: Sen de tıpkı o iyi tanıdığım, deli baban gibisin. Küba'ya giderken onu işte bu arabayla Bassora'ya götürmüştüm. O sırada yaşı, senin şimdi olduğun yaştan daha fazla değildi, ama çoktan o mağrur havalara girmişti, sanki bizim çizmelerimizin içinde ve dışında sığır pisliği varmış gibi. Küba'dan döndüğünde onu eve ben getirdim. Herkes kilisenin önünde toplanmıştı — bu işe yaramaz gözlerimle, bu günmüş gibi görebiliyorum. Baban şimdi senin oturduğun yerde dimdik oturuyordu. Beyaz pamuklu bir elbise ve geldiği ülkenin adını alan hasır bir panama şapka giyiyordu. Yol boyunca hiç konuşmadı. Zenginmiş gibi davranıyordu, ama bir senti bile yoktu. Para yerine ne getirmişti biliyor musun?"

"Bir maymun," dedi Onofre.

"Hasta bir maymun —evet beyim— görüyorum ki iyi bir belleğin var," dedi Tonet Amca, bir yandan da yol kenarındaki otları yemek için duran kısağa kırbaçlıyordu. "Persa, şimdi bu saatte yemeğe başlama, biliyorsun ki dokunuyor." Kırbacı havada şaklattı ve, "Adı Persa," diye açıkladı. "Onu satın aldığımda adı buydu zaten. Şimdi, ne anlatıyorduk? Evet, babanın aptallığını: Bana sorarsan bir kretendi (doğuştan alık). Of! Benim gibi neredeyse kör bir adamı dövecek değilsin değil mi? Evet, görü-lüyor ki bunu yapabilirsin. Pekâlâ, dilimi tutacağım, ama bu benim fikrimi değiştirmez. Sizler hep böylesiniz: Yalnızca işitmek istediklerinizi duymak istersiniz, hatta insanların böyle düşün-mediklerini bilseniz bile. Ben buna aptallık diyorum. Ama bu, beni ne üzer, ne de şaşırtır: İnsanın geçiciliğini yıllardan beri biliyorum. Yaşamım boyunca bir sürü insan tanıdım ve düşün-mek için bir sürü zamanım oldu. Ne zaman bu yolu arabada yolcu olmadan yapsam, zamanı düşünerek geçiririm. Ve anladım ki ne kadar çalışırsam çalışayım insanları değiştirmek mümkün değil. Üstelik değiştirebileceğimi bilsen bile bunu isteyip istemediğimi bilmiyorum. Gözyuvarlarının yerinde sanki sarmısak çorbası olan adamlar vardır. Gözlerini açarlar, ama tüm görebildikleri sarmısak çorbasıdır."

Arabacı böyle ipe sapa gelmez şeyler anlatarak devam etti, yaşlılardaki bu abuk sabukluk ve tek tonluluk bazen bilgelik

yerine geçer. Onofre dinlemiyordu: Sekiz yıl önce aksi yönde gittiği düzgün olmayan yola bakıyordu.

Bir ilkbahar sabahı, güneş yükselmeye başlarken yola çıkmıştı. Bir gün önce anne ve babasına Bassora'ya gitmek niyetini açıklamıştı. Orada Bay Baldrich, Vilagrán ve Tapera'yı görecekti ve onlardan, firmalarından birinde kendisine iş vermelerini isteyecekti; ona mutlaka bir iş vereceklerdi ve böylece o da babasının onlara ödemeyi taahhüt ettiği borcunun ödenmesine yardımcı olacaktı. Babası onaylamamıştı, bu sıkışık durumdan tamamiyle kendisi sorumluydu ve oğlunun kendini feda etmesine izin veremezdi... Onofre, onun sözünü kesti, tüm otoritesini yitirmiş olan babası sustu. Çocuk, annesine gereksindikleri parayı toplayıncaya kadar Bassora'da kalacağını söyledi. 'Birkaç ay, en fazla bir yıl sürer. Yazacağım,' diye söz verdi. 'Size Tonet Amca ile devamlı haber yollarım,' demişti.

Ama aslında Barcelona'ya gitmeye ve bir daha geri dönmeye karar vermişti. Annesini ve babasını bir daha asla görmeyeceğini ve o güne kadar doğup yaşadığı o eve bir daha adımını bile atmayacağını düşünmüştü. Arabaya binince babası, kişisel giysilerinin içinde bulunduğu çıkını ona vermiş, o da bu çıkını dikkatle arabanın döşemesinin üstüne yerleştirmişti. Annesi atkısını boynuna sarmıştı. Kimse konuşmadığı için Tonet Amca, arabacı yerine çıkmış ve 'Eğer hazırsanız gideceğiz,' demişti. Onofre, sesinin tonu neler hissettiğini ele vermesin diye, yalnızca başını sallamakla yetinmişti. Tonet Amca kırbacını şaklatmış ve kısırak, toynaklarını çamura daldırarak hareket etmişti. Tonet Amca, 'Zor bir yolculuk olacak,' demişti. Babası panama şapkasını sallamış, annesi Onofre'nin duyamadığı birşeyler söylemişti. Sonra dönüp önündeki yola bakmıştı ve arkasında annesi ile babasının uzaklaştığını görmemişti.

Araba, ırmak patikasından, büyümlü mağaracıklar patikasından, kuş avı patikasından, balık tutma patikasından (ırmak patikasından ayrı bir yer) sonbahar mantarı toplama patikasından geçmişti; Onofre bu kadar çok patika olduğunun hiç farkına varmamıştı. Vadi, sabah sisinin altında kaybolduktan sonra, hâlâ kilise kulesini görebiliyordu. Önlerindeki tepelerde koyun sürüleri vardı. Çobanlar değneklerini kaldırarak ve gülümseyerek onu selamlıyorlardı. Çeneleri boyun atkılarıyla sarıp sarma-

lanmıştı, başlık ve içi kürklü hayvan derisinden paltolar giymişlerdi. Çobanlar onu doğduğu günden beri tanıyorlardı. Onofre, 'Beni böyle tanıyan hiç kimseyle bir kez daha birlikte olmaya-
cağım,' diye düşündü.

Sonra terk edilmiş çiftliklere gelmişlerdi. Soğuk ve yağmur, bu binaların kapı ve kepenklerini menteşelerinden çıkararak, dökülmüş yaprakların doldurduğu iç yapılarını ortaya çıkarmıştı; bazılarının içinde kuşlar uçuyordu. Bunlar, Bassora'ya, oradaki fabrikalarda iş aramaya gidenlerin evleriydi; yuvalarındaki yangını söndürmeye gidenlerin evleriydi.

Şimdi aradan sekiz yıl geçmişti ve Onofre o yıllarda pek çok şey yapmıştı: Birçoğu tuhaf, çoğu kötü, bir sürü insanla tanışmış ve bazılarını gerçek nedenini bilmeden öldürmüştü. Bununla beraber, bazılarıyla da ilişkiler kurmuştu. Şimdi ağaçlar, yapraklar arasından görünen gökyüzünün rengi, koruluklarda gezinen rüzgârın mırıltısı ve koyun kokusu, hepsi ona çok tanıdık geliyordu. Sanki bu vadiden hiç ayrılmamış ve geri kalanların hepsini düşlemiş gibi bir izlenim içindeydi. Hatta ateşli bir aşkla sevdiği Don Humbert'in kızı bile, sanki düşlerindeki bir ışıltı, uçuşan bir görüntü gibiydi. Onun yüzünü anımsayabilmek için çaba harcaması gerekiyordu. O yüzler kafasında birbirine karışmıştı; bütün bu yıllardan sonra hâlâ hapishanede olan talihsiz Delfina ya da bir hafta önce tanıştığı küçük kız; gösterilerini rastlantısal olarak izlediği bir kukla tiyatrosunda çalışan bu kızla arasında yarım düzineden fazla sözcük bile geçmemişti. Kız dikkatini çekmişti, çünkü çirkin olmamasına rağmen köpeğe benzeyen bir yüzü vardı. O kadar küçüktü ki, ailesiyle pazarlık edip parayı onlara avans olarak peşin ödemek zorunda kalmıştı. Bu da daha sonra kızla konuşmak zorunluluğunu doğurmuştu. Sabahleyin ayrılırken ona bütün söyleyebildiği birkaç nezaket sözcüğünden ibaretti, bir de muhteşem bir bahşiş vermişti. Kendisine iyi hizmet sunanlara ölçsüz bahşişler vermeyi uzun süredir alışkanlık haline getirmişti. Kız çok genç olduğu için parayı hiç farkına varmadan, bunun ne kadar cömert bir bahşiş olduğunu bilmiyormuş, hem bahşişin, hem de onu kazanmak için yaptıklarının kendisi ile ilişkisi yokmuş gibi almıştı. Ona, şimdi kendisini rahatsız eden bir biçimde bakmıştı.

O sırada Tonet Amca, "Ben neden yakınıyorum?" diye söyleniyordu. "Çevremizdeki bu sisten mi yakınıyorum? Hayır bayım. Buraların toprağından mı? Hayır bayım, buraların toprağından da yakınmıyorum. O halde neden sızlanıyorum? İnsanın aptallığından, babanın başlıca örneğı olduğu, insan aptallığından," dedi. "Niçin, durmadan babandan söz ediyorum? Kıskançlık olabilir mi? Evet bayım, durmaksızın ondan söz edişimin nedeni yalnızca onu kıskandığım içindir."

Kilisenin kapısına ulaştıklarında gece olmuştu. Arabacı ailesine haber verip vermediğini sordu. Onofre, "Hayır," dedi. "Aa, onlara bir sürpriz yapmak istiyorsun," dedi arabacı. "Hayır, yalnızca onlara haber vermedim, işte bu kadar," "Selamlarımı söyle, onları uzun süredir görmedim, oysa bir zamanlar baban ve ben çok iyi arkadaştık. Sana söylemedim mi, onu Küba'ya gidip yerleşmek istemek gibi bir akılsızlık yaptığında ben götürmüştüm." Onofre, bara doğru el yordamı ile giden arabacıdan ayrıldı ve evine yollandı.

Annesi kapıdaydı; onu gelirken ilk gören o olmuştu. Son birkaç yıldır hiç yapmadığı bir şey yapmış ve geceyi seyretmek için kapının önüne çıkmıştı. Onofre gittiğinde, güneş batarken kapıya çıkmayı alışkanlık haline getirmişti, çünkü araba gelirse o saate geliyordu. Sonra kocasına hiçbir açıklamada bulunmadan kapıya çıkmayı kesti. Onofre'nin hiç geri dönmeyeceğini anlamıştı. Onun geldiğini görünce, "Akşam yemeğini hazırlayayım," dedi. "Peki babam nerede?" diye sordu Onofre. Annesi içeride olduğunu işaretle anlattı.

Onofre'nin ilk izlenimi babasının çok yaşlandığıydı. *Amerikano* hâlâ, şimdi artık aşınmış ve iplikleri sarkmaya başlamış, yıkanmaktan sararmış ve yamalanmaktan biçimi değişmiş pamuklu elbisesini giyiyordu. Bakmakta olduğu masadan yüzünü kaldırıncı gözleri yaşlarla dolmuştu. Bununla birlikte, sanki kapıdan beklenmedik biri girmemiş gibi, yüzünün ifadesi hiç değişmemişti. Oğlunun çok açık bir biçimde, bir nedenle geldiğı belli olduğu için, sessizliğı onun bozmasını beklemiş, ama Onofre bir şey söylemeyince, konuşarak yardım etmişti: "Yolculuğun nasıl geçti?" Onofre, "Güzel," diyerek yanıtladı. Annesinin dikkatli bakışları üzerine sessizlik tekrar başladı. *Amerikano*, "Çok şıksın," dedi. Onofre kesin bir biçimde, "Size para

vermeyeceğim," dedi. Babası sarardı. "Senden para istemek gibi bir niyetim yok oğul," diye mırıldandı sıkılmış dişleri arasından. "Yalnızca konuşmak için birşeyler söyledim." Onofre kuru bir sesle, "O halde konuşma," dedi. *Amerikano*, oğlunun gözünde aşağılık bir varlık haline gelmiş olduğunu anladı. Hafifçe doğruldu ve "Bakayım bahçede yumurta var mı?" dedi. Alçak bir tabure alarak bahçeye gitti, orada bir tabureye niçin ihtiyacı olacağı konusunda bir açıklama yapmamıştı.

Onofre, annesi ile yalnız kalınca evi gözden geçirdi. Gelmeden onu anımsadığından daha da küçük bulacağını biliyordu, ama onu bu kadar yoksul ve dökülüyor bulmaktan şaşkınlığa düşmüştü. İşte kendi yatağı orada, annesiyle babasının yatağının yanındaydı, hâlâ birinin yatmasına hazırdı ve bir gece önce de içinde yatılmışa benziyordu. Annesi onun seslendirilmemiş sorusunu yanıtladı. Özür dilercesine, "Sen gittikten sonra kendimizi çok yalnız hissettik," dedi. Arabada sarsılmaktan yorgun düşmüş olon Onofre, bir iskemleye attı kendini. "Demek bir erkek kardeşim var," dedi. Annesi gözlerini indirdi. "Eğer nerede olduğunu bilseydik..." dedi sonunda baştan savar gibi. "Peki şimdi nerede?" dedi Onofre. Ses tonu, 'Gelin bu komediyi bitirelim,' der gibiydi. Annesi onun yakında döneceğini söyledi.

Bir süre sonra, "Büyük bir yardımcı," diye ekledi. "Çiftlik işlerinin nasıl olduğunu biliyorsun. Baban bu konuda hiç iyi değil: Çiftçilikte hiçbir zaman iyi değildi; gençken bile. Sanırım Küba'ya gitmesinin nedeni de buydu. Çok acı çekti," diye devam etti, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi. "Senin evi terk etmenin, tamamen kendi hatası olduğunu düşünüyor. Ay-lar geçip de senden hiçbir haber çıkmayınca araştırma yaptırdı. Ona senin Bassora'da olmadığını, muhtemelen Barcelona'da olabileceğini söylemişler. Oraya seni aramaya gitti. Barcelona'da yaklaşık bir ay kaldı, önüne gelen herkese seni sormuş. Sonunda geri döndü. Ona acıdım. Sonra çocuk edinmeye karar verdik; neredeyse gelir, onu görürsün. Sana benzemiyor, o da sessiz, ama karakteri seninkine benzemiyor. Bu bakımdan daha çok babana benziyor."

"Şimdi ne yapıyor?"

"Her şey daha beter olabilirdi," dedi annesi. Oğlunun babasından bahsettiğini biliyordu. "Neredeyse onu hapse attıracak olan o Bassora'lı beyefendileri anımsıyor musun? Ona, yaşamını kazanması için bir iş verdiler. Tüm söylenen ve yapılanlara karşın sanırım yine de ona iyi davrandılar. Ona bir çanta vererek köylere ve çiftliklere sigortacılık yapmaya gönderdiler; yeni bir şey. Hikâyesi ağızdan ağıza dolaşa dolaşa burada herkes tarafından duyulmuştu ve gittiği her yerde tanınıyordu. Beyaz elbisesi içinde onu görünce yanına gidiyorlardı. Bazıları da onunla alay ediyor, ama arada sırada da olsa polişe yapıyorlardı. Buna toprak ve kümesi de eklersen durumumuz o kadar fena sayılmaz." Kapıya gitti ve karanlığa baktı. Pus geçmişti ve ayışığında ok gibi dalan yarasalar görünüyordu. "Şimdi beni üzen, onun sağlığı: Yaşlanıyor ve bu iş ona göre değil. Soğukta, sıcakta millerce yol yürümek zorunda; yoruluyor, çok içiyor, ama yeterli miktarda, doğru dürüst yemiyor. En kötüsü de, bir gün -dört, beş yıl önce olmalı- şapkasını kaybetti; rüzgar onu bir buğday tarlasına savurmuş. Geceyarısına kadar aramadık yer bırakmadı. Ona bir kasket almasını söyledim, ama lafını bile duymak istemiyor... ah işte geliyor."

"Bana birkaç soğan ve nane satarlar mı diye bakmaya gittim," dedi *Amerikano* içeri girerken. Tabure örtada görünmüyordu.

Annesi, "Onofre'ye senden ve şapkandan söz ediyordum," dedi.

Getirdiklerini masanın üstüne koydu ve oturdu, konuşulacak bir şey bulmaktan ötürü memnundu. "Yeri doldurulamaz bir kayıp," dedi. "Burada öyle bir şey bulamazsın, ne Bassora'da, ne de Barcelona'da. Gerçek bir panama."

"Ona Joan'dan söz ettim," dedi annesi.

Amerikano pancar gibi kızardı. "İkimizin birlikte Bassora'ya, maymunun içini doldurmaya gidişimizi anımsıyor musun? Daha önce hiç kent görmemiştin ve... her şeyi..."

Onofre, içeri girmeye cesaret edemedi kapı girişinde duran çocuğu süzüyordu. "Işığa gel de seni görebileyim. Adın ne?" diye sordu.

Oğlan, "Joan Bouvila i Mont, hizmetinizde bayım," dedi.

"Bana bayım deme. Ben senin ağabeyin Onofre'yim. Bunu biliyordun değil mi?" Çocuk başını salladı. Onofre ona, "Bana asla yalan söyleme," dedi.

Anne, "Masaya oturun, biraz yemek yiyelim," dedi. "Onofre şükran duasını sen yapar mısın?"

Dördü birden sessizlik içinde yemeklerini yediler. Bitirdiklerinde Onofre, "Kalmaya geldiğimi sanmayın," dedi. Kimse yanıtlamadı, aslında kimse böyle bir şey düşünmüyordu. Ona bir bakmak, böyle bir şeyin asla olamayacağını görmeye yeterliydi. Babasına, "Sana bir belge imzalattmaya geldim," dedi ve ceketinin cebinden bir belge çıkarıp katlanmış bir biçimde onu masanın üzerine bıraktı. *Amerikano*, elini uzatmış, ama belgeyi almamıştı; almaktan vazgeçmiş ve gözlerini indirmişti. Onofre, "Bu ev ve arsa ile ilgili ipotek belgesi," dedi. "Yatırım yapmak için paraya ihtiyacım var, parayı bulabileceğim tek yol bu. Üzülme. Evde yaşamaya ve tarlada çalışmaya devam edebilirsin. Bana bir şey olmadan senin kapına gelmezler, böyle bir şey de olmayacak."

Annesi, "Baban imzalayacak, öyle değil mi Joan?" dedi.

Babası, Onofre'nin önüne koyduğu belgeyi okumadan imzaladı. Sonra kalktı ve odayı terk etti, Onofre annesine baktı. O, başıyla evet işareti yapınca dışarıya tarlaya çıkıp *Amerikano*'yu bulmaya gitti. Sonunda onu, bir incir ağacının altında, süt sağarken kullanılan tipten, üç ayaklı bir taburede oturur buldu. Daha önce evden götürdüğü tabureydi bu. Onofre, hiçbir şey söylemeden incir ağacının gövdesine yaslandı, durduğu yerden *Amerikano*'nun sırtını, boynunu ve düşmüş omuzlarını görebiliyordu. Babası yavaş yavaş konuştu.

"Tüm yaşamım boyunca burada gördüklerimin," dedi, eliyle belirsiz bir biçimde ufku gösteriyordu, ama gerçekte, ayışığının aydınlattığı her şeyi işaret ediyordu, "hepsinin hep böyle, şimdi bizim gördüğümüz gibi olduğunu düşündüm ve bu doğal dönüşümün bir sonucuydu, her yılla birlikte yenilenen mevsimsel değişikliklerin. Ama sonunda ne kadar yanlış düşündüğümün farkına vardım: Bu tarlaların ve ormanın her bir karışığında benim annem, babam, büyükannelerim, büyükbabalarım, büyük-büyükannelerim ve babalarım ve onlardan önceki atalarım, kürekle, belle, saatler ve aylarca biz şimdi buralarda yaşa-

yabilelim diye doğaya karşı savaştılar. Doğa söylendiği gibi akıllı değil, aptal ve zalim.

"Kuşaklar boyu, insanlar doğayı değiştirdiler: Irmakların akışını, dağların yerini; hayvanları evcilleştirdiler ve genelde ağaçların, tahılın, bitkilerin yaşam biçimlerini değiştirdiler. Yıkıcı olan ne varsa onu üretken yaptılar. Bu kuşaklar boyu uğraşın sonucu, işte şu anda önümüzde duruyor. Ve ben bunu daha önce anlayamamıştım. Önemli olanın kentler olduğunu, toprağın bir hiç olduğunu düşünmüştüm, ama şimdi bunun tersini düşünüyorum.

"Sorun toprakla uğraşın yavaşlığında; yavaş yavaş, her işin yerinde ve tam zamanında yapılması gerekiyor, ne bir gün önce, ne bir gün sonra ve böylece sanki büyük bir değişiklik olmamış gibi görünüyor. Kentte ise böyle değil. Bir kentin ölçüsünü ve büyüklüğünü derhal görürüz. Onu yerden yükseltecek sayısız tuğla gereksinimini de; ama yanılırız, çünkü bir kent başından sonuna birkaç yıl içinde bitirilir.

"İşte köylüler bu yüzden farklı insanlardır: Sakindirler ve her şeyi olduğu gibi kabullenmeye daha hazırdırlar. Eğer bunu önceden anlamış olsaydım, hayatım daha farklı gelişirdi, ama öyle olmadı: Bir şeyi ya doğduğun anda hissedersin ya da her şeyi güç koşullarda öğrenirsin, sefalet ve yanlışlıklarla dolu yıllar boyunca."

"Bir sorun olmayacak baba, her şey söylediğim gibi olacak," dedi Onofre.

Amerikano, "İpotek konusunda üzüldüğümü sanma oğul," dedi. Aslında bugüne kadar bu toprakların ipotek edilebileceğinin farkına varmamıştım. Eğer bilseydim, bir iş kurmak için onları ben kendim yıllarca önce ipotek ederdim ve bugün buralar bizim olmazdı. Ama eminim sen farklı olacaksın."

"Yanlış yapıyor olamam."

"Bir kez daha düşünme. En iyisi sen yatmaya git," dedi *Amerikano*. "Yarın önünde uzun bir yol var."

Ertesi gün Onofre, Barcelona'ya gitmek üzere yola çıktı. Yol üzerinde Bassora'ya uğrayarak, sözleşmenin bir noter tarafından imzalanması ve mühürlenmesi işlerini tamamladı. Geceyi eski yatağında geçirmişti, küçük Joan, annesi ve babasının yatağında yatmıştı. Onofre kafası daha rahat olarak yola çıktığını

dan manzarayı seyretti. Kendi kendine, ‘Sekiz yıl önce bu tarla-
rı son kez gördüğümü düşünmüştüm, oysa şimdi onlardan asla
tamamen ayrılamayacağımı biliyorum,’ diye düşündü. ‘Eğer
onları sık sık göreceksen, o halde onlardan yararlanmam da do-
ğal.’ O günlerdeki tüm felsefesi buydu: satın almak ve satmak.

Madrid'deki İçişleri Bakanlığının, güzel bir günde şapkadan çıkarılmışsa benzeyen Barcelona'nın 'Ensanche' bölgesinin geliştirilmesi projesi, başlangıçta oldukça akla uygun bir modeldi. Vadi parçalara ayrılmıştı ve ilk olarak doğal su kaynakları bulunan bir dereye, sulama kanalına ya da ırmak kıyısına yakın olan, örneğin yakın zamana kadar Aragon Caddesi ile kesişen ve iç kısımlarına kadar deniz trafiği yapılabilen bugünkü Bruch Caddesi gibi yerler geliştirilecekti. Aynı şekilde, kuyulara, yeraltı sularına ve taş ocaklarına yakın yerler de tercih edilenler arasındaydı. Bu tür yerler daha ucuz inşaat maliyeti demekti. Yakınında otobüs yolu, tren yolu olan benzeri yerler de arananlar arasındaydı.

Bu faktörleri içeren yerlerdeki inşaatlar yükselmeye başlar başlamaz, buralardaki arsa fiyatları da hızla artmaya başlamıştı, çünkü Batı dünyasında Katalanlar kadar sürü halinde yaşamaktan hoşlanan başka bir halk yoktu: Bir Katalan'ın yerleştiği yere hemen ötekiler de giderdi. "Birlikte olsun da neresi olursa olsun," bir prensipti. Böylece arsa spekülasyonları bu yolu izlemişti: Gelecek vaat eden bir yerde birisi bir sürü arsa alıyor, bir iki blok inşa ediyor, sonra bunların satılmasını, içlerine yerleşilmesini bekliyordu, daha sonra geri kalan arsaları; bunlara ödediği fiyatın çok üstünde bir fiyatla satıyordu. Bu arsaların yeni sahipleri kendileri de kâr etmek için, her bir arsayı ikiye bölüyor, bir parçasına bina inşa ediyor, ikinci parçayı da tamamını aldığı fiyata satıyordu. Doğal olarak yeni sahipleri de satın aldıkları yarıyı, ikiye bölerek aynı işlemi tekrarlıyorlardı... ve bu böyle devam ediyordu. Bunun sonucu olarak da, bir arsada ilk inşa edilen blok saygıdeğer bir boyutta oluyor, ondan sonraki

daha küçük ve böylece son binaya kadar küçülerek gidiyordu ve son bina ancak bir kata bir daire sığdırılabilecek kadar darlaşıyordu. Bunlar en ucuz malzemelerden inşa edilmiş salaş dairelerdi; havalandırma, konfor ve servis bakımından çok yetersizdiler.

Bugün hâlâ görülebilen bu ufak konutlar, işin başlangıcında inşa edilen, geniş, güneşli, sağlam ve sağlıklı konutlardan yirmi beş, otuz ve hatta otuz beş kez daha pahalıya mal oluyordu. Birinin söylediği gibi, 'daha küçük, daha havasız evler daha pahalı' oluyorlardı. Aslında durum böyle değildi. Gerçekte, 'ilk-dönem evleri' de denilen bu şanslı dairelerin sahipleri bunları bir kez, o ada ya da bölümdeki evlerin inşaatı bitince ve içlerine insanlar yerleşince, en pahalı satılan (en küçük ve en kötü) dairelerin fiyatından kırk, kırk beş ve hatta elli kez daha pahalı fiyatlara satıyorlardı. İlk dönem evleri bitince sıra yarım arsalara inşa edilen ikinci dönem evlere geliyordu; sonra ondan sonrakilere, sırayla hepsi birden el değiştirinceye kadar satılıyorlardı. Sonra bazen üçüncü el değişimleri ve belki de dördüncü el değişimleri başlıyordu. Alıcılar varsa satıcılar da oluyordu, ya da tam tersine.

Bu olguyu, bu ateşi anlamak için Barcelona halkının olağanüstü tüccar ruhlu bir tür olduğunu ve asırlar boyunca sefiller gibi birbirinin içinde yaşamaya alışmış olduklarını anımsamak gerekir. Evlerine ve rahat bir yaşam için yaratılmış nesnelere boş verirlerdi, ama küçük bir kâr etme olanağı onları bir deniz-kızının şarkısı gibi sarardı. Bu pervasız spekülasyon, yalnızca zengin, fazla parası olan seçkin beyefendilere has değildi; pek çok daha az şanslı insan da neleri var, neleri yoksa zengin olmak için tehlikeye atıyorlardı.

Zenginler arsalar, binalar ve daireler satın alıyor, satıyor (aynı zamanda opsiyonlar, kontratlar ve boşaltma kararları, transfer hakları ve faizcilik işleriyle uğraşıyor), ama kendileri kiralık evlerde oturuyorlardı, çünkü o sıralarda, parasının üstünde oturanlara deli gözüyle bakılıyordu. 'Başkası parasını bağlayabilir, ama ben aylık kira öder, paramı işletirim,' diyorlardı.

Öte yandan zengin olmayanlar, sık sık darboğazlara düşüyor ve evlerini en elverişsiz koşullarda satmak zorunda kalıyor-

lardı. Aileleri, hizmetkârları ve eşyalarıyla birlikte sokaklara düşüyorlar, geceyi geçirecek bir yer ya da bir hasta akrabayı ya da çocuğu bırakacak kapı arıyorlardı. Onları, bir kış gecesinde ya da yağmurda eşyaları elle itilen arabalara yüklenmiş, çocukları soğuktan donmuş bir halde Barcelona sokaklarında dolaşırken görmek insanın gözlerini yaşartıyordu, ama hâlâ, ‘Şu kadar yatırdım, şu kadar kazandım, daha şu kadar yatırmalıyım,’ diye mırıldanıp duruyorlardı. Daha makul olanlar, önerilen para işlerine gelmedikçe evlerini satmaktan kaçınıyorlar, ailenin sağlığı ve saygınlığı için kaderin yüzlerine güleceği günü beklemeyi yeğliyorlardı. Ama böyle yapmalarına da izin verilmiyordu, çünkü bu, bütün kentin bağlandığı spekülâtif çemberi kırıyor-du, bu nedenle de bazı aileler, yılda yedi sekiz kez evden eve taşınmak zorunda kalıyordu.

Bütün bunlardan, her spekülâtörün zenginleştiği hükmü çıkarılmamalı. Her yatırımda olduğu gibi kaybedenler de vardı. İşin başarılı olabilmesi için, o bölgede satılacak ilk konutun çok iyi bir fiyata satılması ve aynı zamanda, satın alanların varlıkları ile bölgenin arzu edilir bir yer haline gelmesi, buraya bir tür seçkinlik kazandıracak birileri olması gerekiyordu. Bir bölgeyi adam eden ya da mahveden aileler vardı, tıpkı aslen La Mancha’lı olan Gatúnez adıyla bilinen aile gibi.

Oldukça kalabalık olan bu ailenin ne yapıp ne yapmadığı hiçbir zaman açıklık kazanmadı, ama onların taşınmasından kısa bir süre sonra bitişikteki dairelerin satışının düştüğü *açıktı*. Bu evlerin sahipleri, Gatunezlere satışı önleyemedikleri için, ya Gatunezlere başka bir yere taşınmaları ya da evlerini kendilerine satmaları için istedikleri ödemeyi yapmayı kabul etmek zorunda kalmışlardı. Bunun tam tersi de yabancı soyadı taşıyan bazı yaşlı çiftlere, özellikle güçlü ülkelerin emekli olmuş konsoloslarına yapıyordu. Ya da bir bölgenin kalkınmasına yol açan faktör birden ortadan kalkıyordu: Bir derenin kuruması ya da o bölgede bir yerde bir şube açacağını ilan eden tren yolu şirketinin fikrini değiştirmesi, o gelişmiş bölgeyi hüznünlü bir yalnızlığa terk ediyordu.

Bu şekilde büyük servetler kaybedilmişti. Bütün bu faktörlerin hepsi de şansa bağlı olmadığından, güvenilir bilgiyi tez el-

den edinmek yaşamsal önem taşıyordu. Gerçi şansın rol oynadığı durumlarda yapılabilecek bir şey yoktu, ama zaman zaman gözleri açgözlülükten körelmiş alıcı adayları doğanın gizlerinin altını üstüne getirmeye çalışıyor ve sonunda da ne idüğü belirsiz, sahte ve vicdansız tiplerin pençelerine düşüyorlar, yaşamlarını kaybetmek riskiyle karşılaşıyorlardı. Bu arada, bir hizmet şirketinde ya da hükümet bürosunda yardımcı olacak yakınları ve arkadaşları olduğunu söyleyip kuyruklu yalanları karşılığında olağanüstü paralar alan dolandırıcılar da vardı sahnede.

Onofre Bouvila, 1897 Eylülünde, işte böyle karanlık bir mayın tarlası pazarına ölçülü bir biçimde girmişti.

Aile evini ipotek ederek elde ettiği para ile ancak, fazla gelişme ümidi olmayan bir yerde, orta boy bir arsa alabildi. Tapusunu alır almaz da onu satışa çıkardı.

Don Humbert, Onofre'ye, "Senin o Allahın belası kovuğunu kimse almaz," dedi. Onofre'ye akıl veren çok olmuştu, ama o bunların hiçbirine aldırmadı. Yanıtı, "Göreceğiz bakalım!" oluyordu. Altı hafta geçmiş ve Onofre'nin ödediği parayı teklif eden yalnızca bir müşteri çıkmıştı. Onofre ona öfkeyle baktı.

"Bayım, galiba şaka ediyorsunuz. Burası önerdiğinizden dört kat fazla eder ve zaten fiyat her gün yükseliyor," dedi. "Eğer, daha ciddi bir teklifte bulunmayacaksanız, lütfen zamanımı boşuna harcamayın!"

Böylesine kendinden emin tavrından şaşırان alıcı verdiği fiyatı biraz daha yükseltti. Onofre öfkesini yenemedi: Efrén Castells'e adamı sokağa attırdı. Alıcı adayı, Onofre'nin söylediklerinin doğru olabileceğini düşünerek uzaklaştı. 'Belki de bu kadar eder,' diye düşündü, 'her ne kadar önemsiz görünüyorsa da.' Ciddi araştırmalar yaptı ve çok geçmeden onu havalara sıçratan ve uykularını kaçırıp yatağında döndüren bir rivayet duydu: Buna göre şekerlemeci, Herederos de Ramón Morfem Ltd., Onofre'nin sattığı arsanın bitişiğindeki arsayı satın almıştı ve bir yıl içinde, merkez şubesini oraya taşıyacaktı. Kendi kendine, 'Vallahi bu kurnaz adam bütün bunları biliyor, bu yüzden de teklif ettiğim fiyata satmıyor,' dedi. 'Ama eğer edindiğim bilgi doğruysa, bu arsa yakında bugünkü değerinin dört katı değil, yirmi katı eder.' Eğer rivayet doğru olsaydı, bütün kentin dışarıya doğru taşınıyor olması gerekirdi, çünkü 19. yüzyıl sonu

Barcelona'sında, yüksek sınıf bir şekerlemecinin seçkinliği hiçbir şeyde yoktu.

Oranın müşterisi olmak kolay bir iş değildi; bu müşteriler arasına girebilmek için ömür boyu sebat etmek, iyi mali durumu olmak ve çok iyi bir çevresi olmak gerekiyordu. O zaman bile, böyle seçkin bir çevrenin üyesi olsanız da, iyi bir *tortell-turta* için bir hafta önceden sipariş vermeniz gerekiyordu; bir tepsi karışık pasta için bir ay önceden, Saint John Azizler Günü bir *coca* için üç ya da daha fazla ve Noel *Turron* içinse 12 Ocaktan daha geç olmamak üzere sipariş vermek lazımdı. Gerçi hiçbir yüksek sınıf pastanede masalar ve sandalyeler bulunmuyor ve sıcak çikolata, çay ve öteki soğuk içkilerin servisi yapılmıyordu, ama hepsinin de geniş ve zarif fuayeleri vardı ve bunlar çoğunlukla *Pomeian*¹ stilindeydi. Pazar sabahı ayininden sonra, her semtin yüksek sosyetesini orada buluşup bir süre sohbet eder, böylece çoğunlukla dört saatle altı saat kadar süren aile yemeğine hazırlanırlardı.

‘Eğer Herederos de Ramón Morfem, Calle del Carmen’den taşınırsa, bütün bölge önemini kaybederek, bugün kentin can damarı olan Pla de la Boqueria çevresi çöp atılacak bir yer haline gelir,’ diye düşündü alıcı kendi kendine. ‘Öte yandan eğer rivayet doğru değilse arsa beş para etmezdi... Daha da kötüsü,’ diye inledi, ‘bunu doğrulatamam da, çünkü eğer haber yayılırsa, benim de bu satışa elveda demem gerekir. Ne müşkül durum!’

Sonunda açgözlülüğü mantığına üstün geldi ve Onofre’nin istediği fiyata arsayı satın aldı. Satın alma işlemleri biter bitmez, Calle del Carmen’deki pastaneye koşarak sahibiyle görüşmek istediğini söyledi. Onu çok nazik karşıladılar. Efsanevi Ramón Morfem’in oğulları, Don César ve Don Pompeyo, talihsiz alıcının sorusunu duyunca, unla beyazlaşmış kaşlarını yaylaştırdılar. ‘Mağazamızı taşımak mı? Dünyada olmaz! Bu duyduğunuz rivayet gerçek değil bayım!’ dediler. ‘Mağazamızın yerini değiştirmeye hiç niyetimiz yok, hele bu sözünü ettiğiniz yere asla; Ensanche’da bu kadar çirkin, bu kadar kullanışsız ve bir pastane için bu kadar uygunsuz bir yer olamaz. Tanrım, babam böyle bir şey duysa mezarında rahat uyuyamaz,’ diyerek bitirdiler sözlerini.

¹ *Pomeian*: Göçmen İngiliz. (Çev.)

Bunun üzerine alıcı Onofre'ye giderek satışın feshedilmesi-
ni istedi. Saçı başı birbirine girmiş, ağzından salyaları akarak,
Onofre'ye, "Bu rivayeti sen yaydın," dedi. "Bana tazminat
borçlusun." Onofre onun hızını almasına izin verdi, sonra onu
kovdurdu. Ve böylece bu iş de sona ermişti, çünkü bu rivayeti
Onofre'nin çıkardığını ispat etmek mümkün değildi, her ne ka-
dar hiç kimsenin onun yapmış olduğundan kuşkusu olmasa da.
Herderos de Ramón Morfem olayı meşhur olmuştu ve 'Here-
deros de Ramón Morfem çocuğu' deyimi kendilerini çok kur-
naz sanıp da değeri küçük şeylere büyük paralar ödeyenler için
oldukça popüler bir biçimde kullanılmaya başlanmıştı.

Don Humbert, Onofre'ye, "Şimdi artık dikkatli gitmelisin,
eğer adın kötüye çıkarsa kimse seninle iş yapmak istemez," diye
öğütledi.

"Göreceğiz bakalım."

Bu ilk satıştan elde ettiği kârla daha başka bir yerde daha
çok arsa aldı. Konunun uzmanları, "Bakalım şimdi ne yapac-
ak?" dediler. Birkaç hafta geçip de bir şey olmadığını görünce
ilgilerini kaybettiler. Kendi aralarında, "Belki bu kez dürüst
davranır," diye konuştular. Arazi kent merkezinden uzakta,
şimdiki, Rosellón Köşesi ve Girona Caddesinin bulunduğu yer-
deydi. "Orada kim yaşamak ister?" diyordu insanlar. Bir gün,
birçok at arabası görüldü; metrelerce metal üzerindeki güneş
ışığı parıltısını, oradan fazla uzakta olmayan Sagrada Familia
Kulesinde çalışan taş ustaları bile görebiliyordu. Bunlar tram-
vay raylarıydı. Bir grup amele Calle Rosellón Caddesinin taştan
zemininde hendek kazmaya başlamışlardı. Aynı köşede daha
küçük başka bir grup amele beşik tonozlu, dikdörtgen şeklinde
bir pavyon inşa etmekteydiler: O günlerde tramvaylar elektrik-
le işlemediğinden bir masura korunağı yapıyorlardı.

İnsanlar, "Bu kez gerçek," dediler. "Kuşkusuz burası iyi bir
yer olacak." Üç dört gün içinde Onofre elindeki bütün arsaları
istediği fiyattan satmıştı. Don Humbert, "Seni gidi dolandırıcı,
bu kez hak ettiğinden daha şanslıydın," dedi. Onofre yanıtlama-
dı, ama kendi kendine güldü: Birkaç gün sonra aynı işçiler döşe-
dikleri rayları söktüler, arabalara yükleyerek götürdüler.

Bu kez, ticari ve mali çevreler, uygulanan manevranın bir
icat yeteneği olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar. Alıcıların

gözyaşlarını küçümseyerek yanıtladılar. Onlara, "Yapılan çalışmanın gerçek olup olmadığını tramvay şirketinden sorup öğrenseydiniz," dediler. "Peki, gerçek olmadığını gösteren ne vardı ki?" diye sordu alıcılar, "rayları gördük, masura pavyonunu gördük ve sandık ki..." Aldıkları yanıt, "Öyle sanmayacaktınız; şimdi küçük bir servet edinmek için elinizde çöplük bile olamayacak kadar az bir yer ve kendi paranızla yıkmak zorunda olduğunuz, yarı inşa edilmiş bir pavyon var."

Herkesin, 'Herederos de Ramón Morfem' yolsuzluğundan ayırmak için 'tramvay yolsuzluğu' olarak adlandırdığı bu dolandırıcılığı, çok daha fazlası izledi. Herkesin ondan haberdar olmasına karşın, Onofre, her zaman elindeki arsaları çabucak ve büyük bir kârla satmayı becerdi. Her defasında, alıcıların kafasında büyük beklentiler uyandıracak yollar yarattı: Bunların hepsi onun cingözlüğünün seraplarıydı.

İki yıl içinde Onofre zengin olmuştu. Ama bunun bir sonucu olarak kente de tamiri imkânsız zararlar verilmişti, çünkü onun ince hesaplarının kurbanları büyük paralar ödeyerek aldıkları işe yaramaz arsalarla ortada kalmışlardı ve bunlarla birşeyler yapmak zorundaydılar. Normalde bu arsaların göçmenlerin barınmaları için ucuz ev yapmak üzere bir tarafa ayrılmaları gerekiyordu. Ama çok pahalıya satın alındıkları için lüks konut inşaatları için kullanıldılar. Bu 'lüks' konutlarda su akmıyordu ya da binadaki bütün musluklar kapandığında yalnızca bir tane-sinden akabiliyordu; bazıları o kadar biçimsiz arsalar üzerinde inşa edilmişlerdi ki, daireler, koridorlar ve tavşan yuvasına benzeyen kutu biçimindeki odalarla doluydu. İnşaat sahipleri kaybedilen parayı telafi etmek için, malzemeden çalışıyorlardı: Çimentoya o kadar çok kum ve hatta tuz karıştırılıyordu ki, binalar tamamlanmalarının üzerinden aylar geçmeden çöküyorlardı.

Bununla beraber cephelere büyük itina gösteriliyordu: Yedinci kattan zemine kadar yalancı mermer, alçı, seramik, yusufluk ve karnabahar desenleri yapmak modaydı. Balkonlara koskocaman heykel sütunlar dikiliyor; geçitler ve güneş teraslarında sfenks ve ejderha hayaletleri dolaşıyordu. Mitolojik tipler kenti doldurmuştu; geceleri sokak lambalarının yeşil ışığında bunlar gerçekten de sinir bozucuydular. Kapı girişlerinde kanatlarıyla yüzlerini örtmüş, ince efemine melekler, özel konutlar-

dan çok, anıt mezarlara uygun nöbetçiler gibi duruyorlar ve şişman savaş kıyafetleri içindeki erkeksi kadınların yüzlerinde *Valkyries* ifadeleri bulunuyordu. O zamanın özentisiyle bunların hepsi koyu renklere boyanmışlardı.

Böylece kent, hummalı bir hızla büyüdü. Her gün tonlarca toprak bir ip gibi birbiri ardına dizilmiş arabalarla Montjuich Dağının arkasına ya da denize dökülüyordu. Bu toprakların arasında, eski kentlerin, Roma'nın, Fenike'nin kalıntıları, başka dönemlerin ve daha sakin günlerin Barcelona'sında yaşayanların iskeletleri bulunuyordu.

1899 yazında Onofre, yirmi altı yaşında ve oldukça büyük bir servetin sahibiydi, ancak imparatorluğunda çatlaklar da görünmeye başlamıştı. Senor Braulio tarafından kontrol edilen seçim hileleri iyi sonuç vermiyordu ya da çok sıkıntı ve gayret sonucu verim elde edilebiliyordu. Son İspanyol kolonilerinin de 1898'de kaybı felaketinden sonra ülkenin havası değişmişti; genç politikacılar reform bayrağını, halka yaklaşmak ve eski sosyal yapıya yeni bir soluk katmak için yukarılara doğru götürüyorlardı. Onofre, o sırada bunlara karşı çıkmanın akılsızca olacağını gördü; bunun yerine kendini eski bağlarından kopardı ve yenilik rüzgârının yanında yer alarak, yeni ideallere gönül vermiş gibi davrandı.

Bu maksatla, Senor Braulio'yu emekli etti, çünkü Senor Braulio artık rüşvetin simgesi haline gelmişti. Ama bu aynı zamanda onu, ümitsizce âşık olduğu Odón Mostaza'dan da ayırmak demekti. Senor Braulio gözyaşlarına boğulmuş ve derhal yine kendini öldürmenin yollarını düşünmeye başlamıştı, bu projenin hasıraltı edilmesinin tek nedeni, sevdiği adamın güvenliği konusunda duyduğu korkuydu.

Odón parlak bir adam değildi; yeni yaşamlarına uyum sağlamak onun ötesinde bir şeydi. O hâlâ, doğru dürüst bir neden olmadan, elini silahına atmaya hazır bir zorbadan başka bir şey değildi. Kadınlar hâlâ ona bayılıyorlardı ve hâlâ skandalların kapanması için yetkililere ulaşılmasını gerektiren bazı olaylar oluyordu ve hâlâ ortadan kaldırılması gereken cesetler ve para ödenmesi gereken polisler vardı. Onofre onu bu konularda birçok kez uyarmıştı. 'Artık işadamı olduk, işler böyle devam edemez Odón,' demişti. Haydut kendini değiştirmek için yemin et-

miş, ancak çok geçmeden eski haline dönmüştü. Saçlarını briyantinliyor, fazla gösterişli giyiniyordu. Ne kadar çok yiyip içerse içsin hiç kilo almıyordu. Bazen kumarda kazanıyor, orada bulunanların hepsine içkiler ısmarlıyordu; onun bu hovardalığı efsaneviydi. Bazen de cebindekilerin hepsini, hatta daha fazlasını kaybederek büyük borçlara giriyor ve yardım için Senor Braulio'ya koşuyordu. Senor Braulio, onu azarlıyor, ama geri çeviremiyordu, sonra da onu saklıyordu. Şimdi, kendi koruması olmadan Onofre'nin tüm gazabının onun üstüne yıkılacağını düşünüyordu.

Onofre, Budallera'ya bu kez sıcağa rağmen, kapalı bir arabada gitmişti. Calle Muntaner ve Calle Casanova Caddeleri arasındaki Grand Via'da bir apartmanda çalışan tanınmış bir terzi- nin diktiği, siyah yünlü kumaştan kruvaze bir takım giyiyordu; bütün yaz provalara gitmişti. Bu takımı ilk kez giyiyordu ve yakasına bir gardenya iliştirmişti. Kendini gülünç hissediyordu, ama Don Humbert Figa i Morera'nın kızını istemeye gidiyordu. Ramblas'taki bir mücevherciden bir yüzük satın almıştı.

Onofre, onu yaz tatillerini Budallera'daki evde ailesiyle geçirmeye geldiğinde yalnızca birkaç kez görmüştü. Onu eve kabul etmedikleri için, kırdan dolaşmaya çıktığı zamanlarda görüşmek zorunda kalmıştı ve o koşulda bile kızın yanında birileri bulunuyor, onu yalnızca birkaç dakika görebiliyordu. Kız, ona okuldaki önemsiz şeylerden söz ediyordu. Orospların küfürlü konuşmalarına alışık olan Onofre, bunu gerçek aşkın dili sanıyordu. Kendisi ise neden söz edeceğini bilemiyordu. Onun ilgisini gayrimenkul yatırımlarına çekmek istemiş, ama çok geçmeden kızın bunlardan anlamadığını görmüştü. Birbirlerinden, rahatlamış olarak ve sadakat sözleri vererek ayrılıyorlardı. Bütün o yıllar boyunca ilişkileri eskimemişti.

Şimdi o zengindi ve kız da yatılı okuldan tamamen ayrılmıştı: Sosyeteye takdimi o yılın sonbaharında olacaktı. Barcelona sosyetesinin Don Humbert'in kızını kabul etmesi olasılığı çok zayıftı, ama her zaman seçkin bir gencin onun cazibesine kapılması ve ailesinin direnişini kırarak onunla evlenmesi, onun ve dolayısıyla ailesinin durumunu meşrulaştırması ihtimali mevcuttu. Onofre, bu tehlikeyi onu isteyen ilk kişi olarak orta-

dan kaldırmak istiyordu. Onun güzelliğinin salonlarda zafer kazanacağından kuşkusu yoktu.

Efrén Castells'e, 'Eğer benim kız, Liceo'ya bir kez ayak basarsa bu ona elveda demektir,' diye içini dökmüştü. Calella'lı dev adam, aradan geçen yıllarla birlikte çok değişmişti: Kadından kadına uçmayı bırakarak, tavırları çok uysal, ama karakteri çok güçlü bir terzi ile evlenmişti. İki çocukları vardı ve Efrén, evcil ve sorumlu bir adam olmuştu. Her ne kadar Onofre'nin verdiği emirleri hiç düşünmeden yerine getiriyorsa da, artık kendisi dürüst işler yapmayı yeğliyordu. Onofre'yi izleyerek, o da bazı işler çevirmiş, kazandıklarını harcamayarak tekrar yatırım yapmıştı ve şimdi de oldukça rahat bir yaşam sürmekteydi.

Onofre'ye, "Don Humbert'le konuş," dedi. "Sana çok şey borçlu. Seni dinleyecektir ve eğer onurlu bir adamsa –ki bundan kuşkum yok– kızınla evlenmek hakkını başkasından önce sana tanınması gerektiğini bilecektir."

Onofre küçük bir odaya alınmıştı ve biraz beklemesi rica edilmişti. Onofre'yi tanımayan kâhya, 'Efendim bir toplantıda,' demişti. Küçük oda çok boğucuydu. Onofre, 'Burası Barcelona kadar sıcak,' diye düşündü, 'üstelik boğazım kurudu. Bana hiç değilse bir içki ikram edebilirlerdi. Bugün, niçin her zamankinden daha düşüncesizler?'

Ona çok uzun gelen bir süre bekledikten sonra, odadan çıkarak beyaz duvarlı bir koridordan aşağı doğru yürüdü. Kapalı bir kapının önünden geçerken bazı sesler duydu ve Don Humbert'in sesini tanıyarak dinlemek üzere durdu. Duydukları ilgisini çekmişti, kapıyı aniden açarak Don Humbert'in çalışma odası olması gereken odaya daldı.

Don Humbert iki beyefendi ile beraberdi. Bunlardan adı Garnett olanı bir Amerikalıydı – şişman, durmadan terleyen bir adamdı; yakın geçmişte, Filipinler'de yer alan İspanya-Amerika savaşında, savaş sonuçları onu bir yerde gizlenmeye zorlayıncaya kadar İspanya çıkarlarına hizmet ederek vatanına ihanet etmişti. Öteki ise Osorio adında yanık tenli, kırçıl sakallı, sıska bir Kastilyalıydı. Her ikisi de çizgili keten takım, selüloit yakalı, koloni stili, boynu açıkta bırakan beyaz gömlekler ve espadriller giyiyorlardı. Dizlerinin üstünde, ona derhal baba-

sını anımsatan panama şapkaları duruyordu; hâlâ aile arsası üzerindeki ipoteki kaldırmamıştı. Onofre'nin beklenmedik girişi konuşmayı kesmişti. Bütün bakışlar ona yönelmişti. Yakasında gardenya bulunan siyah kostümü ve elindeki parlak mücevher paketi, çalışma odasının havasına uymuyordu. Don Humbert, onu ötekilere tanıştırdı.

Garnett hikâyesine devam etti: Bir yıl önce, mayıs ayında yapılan deniz savaşının arifesinde düşman donanmasının kumandanı Amiral Dewey'le, İspanya gemilerinin, Amerikan gemilerini 150.000 peseta karşılığında batırmasına göz yumması için nasıl buluşup pazarlık ettiğini anlatıyordu. Bu toplantı o zamanlar İngiliz kolonisi olan Singapur'da yapılmıştı. Amiral Dewey, önce onun deli olduğunu sanmıştı. "Sizin İspanyol gemilerinin çok kötü olduğundan ve bizimkilerin onları daha atış menziline girmeden denizin dibine gönderebileceğinden haberiniz yok galiba," demişti. Garnett başını sallamış: "Bunu bildiğimi siz de biliyorsunuz, ama maalesef askeri uzmanlar majestelerinin hükümetini bunun aksine inandırdılar," dedi. "Eğer şimdi İspanya Donanması batarsa İspanya'da oluşacak düş kırıklığını düşünün." Amiral Dewey, "Bu konuda benim yapabileceğim bir şey yok," diye yanıtlamıştı.

Amerikalı, hikâyesini bitirince Don Humbert, "Demek son kolonilerimizi de böyle kaybettik. Ve şimdi limanlar dönüş yapan askerlerle kaynıyor," dedi.

Gerçekten de gemiler, her gün Küba ve Filipinler savaşından sağ kalanları getiriyordu. Askerler yıllarca kokuşmuş bataklıklarda savaşmışlardı ve şimdi genç yaşlarına karşın ihtiyar adamlara benziyorlardı. Tamamına yakını sıtımadan ölmüştü. Aileleri, bulaşıcı hastalık korkusuyla onları eve almıyor, ne iş bulabiliyorlar, ne de kendilerine bakacak bir başka olanak elde edebiliyorlardı. Sayıları o kadar çoktu ki, sokaklarda dilenmek için bile kuyruğa girip sıralarını beklemeleri gerekiyordu. Üstelik, "Ülkenin onurunun ayaklar altına alınmasına izin verin, sonra da ilgi bekleyin," diye hor görülüyorlardı. Birçok asker, yürekleri kırgın olarak, sokak köşelerinde açlıktan ölerек telef olmuşlardı. Şimdi, eski kolonilerde yatırım, bir Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olarak Garnett gibi araçlarla yapılmak zorundaydı. Osorio denen adamın, eski Luzon Valisi ve

takımadalarda önemli bir toprak sahibi olan General Osario y Clemente'in ta kendisi olduğu ortaya çıkmıştı. Don Humbert, birlikte iş yapabilmeleri için, aralarındaki görüş farklılıklarını gidermeye çalışıyordu.

Onlar gidip de avukatla yalnız kalınca, Onofre sıkıntılı bir biçimde geliş nedenini açıkladı. Don Humbert de sıkıntıya düşmüştü. Bu konuda Onofre ile daha önce konuşmuştu ve kendisini bağlamamakla birlikte, bazı sözleriyle genç adama, onu damadı gibi düşündüğünü anlamasını sağlayacak ipuçları vermişti. Şimdi ise nazik bir biçimde geri adım atmak için ortamı yokluyordu.

Sonunda, "Karım," diye itiraf etti. "Dünyada ve cennette hiçbir şey onu gevşetemez. Onu ikna edebilmek için sesim kısıldı, ama bu tür işlerde böyledir, evlendiğin zaman ve çocukların olduğunda bunu anlayacaksın, kadın daima patrondur. Sana ne söyleyeceğimi bilemiyorum, istifa edip başka yerlere bakınmanı tavsiye etmekten başka. İnan bana, çok üzgünüm."

Onofre, "Peki o, bu konuda o ne diyor?" diye sordu.

"Kim? Margarita mı? Bah, o annesinin söylediğini yapar, önce ne kadar üzülsün. Kadınlar aşk yüzünden çok üzüntü çekerler, ama asla geleceklerini tehlikeye atmazlar. Umarım bunu anlıyorsundur," diye yanıtladı Don Humbert.

Onofre, hiç yanıt vermeden mücevher kutusunu aldı ve arkasından bütün kapıları çarparak evi terk etti. Sıkılmış dişleri arasından, "Beni arayacaksınız, benden dizlerinizin üstünde özür dileyeceksiniz, ama ben sizi affetmeyeceğim. La Carbone-ra'daki en berbat yaşlı fahişeler bile sizin bin tanenizi satın alır," dedi.

Ama arabası taşlar üzerinde sarsılırken öfkesi geçmiş, Barcelona'ya keyfi kaçmış bir halde dönmüştü. On beş gün kendini evine kapattı ve hiç kimseyle görüşmedi. Üç yıl önce tuttuğu ve kendisine sadık kalsın diye çok yüksek para ödediği hizmetçisi ona baktı. Sonunda Efrén Castells'i kabul etti. Efrén, bugüne kadar bu durumda görmediği ortağını çok merak etmiş, araştırmalar yapmış ve şimdi sonuçlarını Onofre'ye açıklamaya gelmişti.

Don Humbert'in karısı aptal değildi: İyi bir aileden gelen hiçbir gencin Margarita ile evlenecek kadar deli olmadığını çok iyi biliyordu. Ama kızını Onofre Bouvila gibi bir köpeğe savaştan vermemek de istemiyordu. Bu fikri kafasında gece gündüz evirip çevirdikten sonra, nihayet kızı için ideal adayı bulmuştu: Nicolau Canals i Rataplan, Senor Braulio'nun sekiz sene önce Onofre'nin emri ile bıçaklayarak öldürdüğü, Don Alexandre Canals i Formiga'nın oğlu. Nicolau ve annesi o zamandan beri Paris'te yaşıyorlardı. Don Alexandre, o günlerde tüm Katalan kapitalistlerinin yaptığı gibi 'parasını işletmek için' Fransız firmalarına yatırmıştı, küçük bir servet oluşturan hisse senetlerinin tamamı Nicolau reşit olunca onun üstüne geçecekti. Bu arada bu serveti annesi yönetmiş ve bazı makul ve zamanında alınmış kararlarla biraz da para kazanarak serveti çoğaltmıştı. Ana-oğul, Rue de Rivoli'de geniş, rahat, ama ağırbaşlı bir eve taşınarak burada münzevi bir yaşam sürmüşlerdi.

Şimdi on sekiz ya da on dokuz yaşında olan bu melankolik çocuk, aradan geçen yıllara karşın anısına hâlâ çok saygı duyduğu, babasının ölümü ile ilgili olarak kara kara düşünmekteydi. Öte yandan, ikisinin de suçu olmamasına karşın annesi ile pek iyi geçinemiyordu. Nicolau'dan daha büyük olan iki çocuğunun ölümü, kadın için unutulmaz bir darbeydi ve akılsız bir biçimde bundan kocasını sorumlu tutmuş ve ona karşı duyduğu sevgiyi de kaybetmişti. Bu yabancılaşmaya, hayatta olan tek çocuğu da dahildi. Bu haksızlıktı, bunu biliyordu, ama bu konuda hiçbir şey yapamıyordu. Her şeyi daha da kötü yapan Nicolau'nun fiziki kusuruydu: Omiriliğindeki bir kusur, bedeninin hafifçe deforme büyümesine neden olmuştu ve ona göre bu, sevgisizliğinin kalıcı bir cezasıydı. Bebekliğinden beri ona bakmaktan kaçınmış ve oğlunun bakımını bir sürü sütanne, dadı ve mürebbiyeye emanet etmişti. Şimdi ise koşullar onu, hiç sevmeyişi ve üstelik yasal olarak her şey onun olduğu için yediği ekmeği bile borçlu olduğu bu çocuğuyla münzevi bir yaşam sürmeye zorlamıştı. Çocuk da, varlığının annesine verdiği rahatsızlığın farkında olduğundan ve ondan hiçbir sevgi emaresi görmediğinden daima ondan uzak yaşıyordu. Fiziki görüntüsündeki deformasyon onun kendi yaşlılarıyla dostluk kurmasını önledi-

ğinden tam bir yalnızlık içindeydi. Bütün dünyada onun olan tek şey Paris'ti.

Annesiyle birlikte Barcelona'dan kaçarak buraya geldiklerinde Paris ona düşman bir kent gibi görünmüştü, halkı ise vahşilerden bir gömlek daha üstün insanlar gibi. Ama zamanla kenti sevmiş, hem de büyük bir ihtirasla sevmişti. Şimdi tek mutluluğu kentin sokaklarında dolaşmak, meydanlarında oturmak, çeşitli parklarında gezinerek, insanları, ışıkları, evleri ve ırmağı seyretmektir. Bu gezintiler sırasında bazen aniden duruyor, çok yoğun bir heyecanla gözlerine dolan yaşları tutamıyordu. Eğer hava yağmurluysa, şemsiyesini kapatıp iliklerine kadar ıslanmaya dek yürüyordu. Onun hıçkırıklarla sarsılan, sıırıslıklam, kambur görüntüsü, yoldan geçenlerin içlerini parçalıyordu; bilmiyorlardı ki bu gözyaşları, mutluluk yaşlarıydı. Ama bazen de bir korkuya kapılıyordu. 'Eğer bir nedenle Paris'i terk etmek zorunda kalırsak ne yapacağım,' diye düşünüyordu. Paris'in kendi vatanı olmadığını bilmek ona endişe veriyordu. Korkusunun ne kadar yerinde olduğundan haberi yoktu.

Don Humbert'in karısı, Don Alexandre'in dul eşine uzun, ama ilgisiz bir mektup yazdı. Bir sürü dolambaçlı ifadelerden sonra sadede geldi. 'Aziz arkadaşım, size böyle protokol dışı bir tavırla yaklaştığım için beni affetmenizi dilerim, inanıyorum ki anne kalbiniz benim durumumu anlayışla karşılayacaktır.' Sonra, kızı Margarita Figa i Clarença'nın, Nicolau Canals i Rataplan'la evlendirme projesini ona açtı. Her ikisinin de ailelerinin tek çocuğu olmaları nedeni ile ailelerinin servetlerinin de tek vârisleri olduklarına işaret etti. Her ikisinin de Barcelona sosyetesine dahil olmadıklarını ima etti. Ve Nicolau, her zaman bir yabancı olacağı ve sonuç olarak tamamen kabul edilmeyeceği Paris'te daha iyi bir yere gelmeyi umabilir miydi? 'Bu birleşmeyle, uzun süreden beri iki aileyi birbirine bağlayan çıkar ortaklığı böylece en iyi biçimde sonuçlanmış olacak...' diye ekledi. Ve mektubunu, 'Her ne kadar Margarita ve Nicolau henüz tanışma fırsatı bulmuş olmasalar da, ikisinin de genç, zeki, iyi huylu ve iyi karakterli olmalarının, evlilikte gerçek mutluluğun gereği olan karşılıklı saygı ve sevgiyi öğrenmelerini sağlayacağından hiç kuşkum yok,' diyerek bitirdi.

Kimbilir nasıl becerdiyse, Don Alexandre'in dul eşinin adresini buldu ve mektubunu gönderdi. Sonra mektubun bir kopyasını kocasına göstererek ona neler yaptığını anlattı. Don Humbert gözlerine inanamıyordu.

Kelimeleri güçlkle bularak, "Nasıl... kızımızı bir ticaret metai gibi... kelimeleri bulamıyorum.... sunabilirsin, ne büyük cüret! Üstelik, ölümünden tamamen sorumsuz tutulamayacağı-mı iddia ettikleri eski rakibimin oğlu. Ne zillet! Hele o çocuğun doğuştan şanslı olduğunu sana hangi şeytan söyletıyor? Zavallının sakat olduğunu bilmiyor musun? Utancımndan yerin dibine geçsem daha iyi olurdu," dedi.

Karısı istifini bozmadan, "Humbert, şimdi kendini üzme," dedi. Yaptığı çılğınlığı fark etmişti, ama yıldızına güveniyordu.

Bu arada Don Alexandre'in dul eşi mektubu almış ve Rivoli Sokağındaki evinin loş ışığında düşünceli bir yüzle okumuştı. 'İşte serinkanlı bir müşteri,' diye düşündü. 'O dilenci kadın 'utanç' sözcüğünün anlamını bilmiyor.' Normal koşullarda mektubu küçük parçalara ayırıp atardı. Neredeyse kırk yaşlarındaydı ve acı yaşamı, yalnızca gergin ümitler zincirinden oluşmuş yaşamı yüzünden eski güzelliğinden geriye çok az şey kalmıştı. 'Une vie manquéê,' diye mırıldandı. Mektubu kahve seh-pasının üstüne bıraktı ve bileziğini şıkırdatarak, yorgun bir halde kendini devede kuşu tüylerinden yapılmış bir yelpazeyle serinletti. Sokaktan durmadan geçen arabaların gürültüsü geliyordu.

"Anais, sois gentille: Ferme les volets et apporte-moi mon châle en soie brodée," (Anais, lütfen panjurları kapatıp bana işli ipekli şalı-mı verir misin?) dedi, başına sarı bir mendil bağlamış olan Martinikli Zenci hizmetçiye.

Bir yıl önce dul kadın, adı Casimir olan geçmiş i karanlık bir şairle tanışmıştı. Yalnızca yirmi iki yaşında olan Casimir, onu Montparnasse'ta, bohem yaşayanların şiir okuyup absent içtikleri yerlere götürüyordu. Stéphane Mallarmé'nin cenaze törenine birlikte gitmişlerdi. Ama o, aralarındaki yaş farkı ve evlilik koşulları üzerinde çok fazla duruyordu. Çocuk ona mezarlıktan aşırılmış çiçekler ve ateşli aşk şarkıları gönderiyordu. Oysa herkesin gözünde durum nezaketten uzaktı ve kadının çirkin konuşmaları göğüslemesini gerektiriyordu. 'Niçin aldıracak mı-

¹ Boş geçmiş i, başarısız bir hayat. (Çev.)

şım?" diye düşündü. "Tüm hayatım boyunca mutsuz oldum ve şimdi kader kapımın önüne bu hediyeyi bırakıyor ve ben onu dedikodu korkusuyla reddetmek zorunda mıyım? Üstelik, burası Paris, Barcelona değil."

Buna karşın oğlunun varlığı onu engelliyordu: Onun mutluluğunun tek engeliydi o. Ona bundan bahsetseydi, annesini anlar, destekler ve ona ergin birinin dayanışmasını sunmaktan memnun olurdu. Ama yıllarca süren uzaklık, bütün iletişim yollarını kapatıyordu. Suçluluk acıları içinde, kendini ondan, bu usandırıcı tanıktan kurtarmanın yollarını arıyordu.

Şimdi eline yeni geçmiş olan mektup hakkında düşünüyordu. Fikir çok baştan çıkarıcıydı, ama her şey kendisini onu reddetmeye zorluyordu: Bu anaca önerinin arkasında bazı karanlık planlar olmasından kuşkulanıyordu. Kendi kendine, "Benim, Nicolau'mu damat olarak kim ister ki?" diyordu. "Kişiliği yok, biçimsiz ve alık. Onda paradan başka ne bulabilir ki? O halde parası için olmalı. Bu durumda da Nicolau'nun yaşamı tehlikede olur. Eğer o canı, nur içinde yatsın, kocamı öldürdüyse şimdi de neden onun vârisine ölüm pususu kurmasın? Bu, İstanbul'da yıllardan beri süren şu kan davaları gibi bir şey olmalı."

Bir davette, uğursuz Abdülhamid'in büyükelçisiyle tanışmıştı, şu ölmekte olan Osmanlı İmparatorluğunun son çırpınışlarına yirmi yıl hükmeden köhne sultan. Bir Enver Bey yandaşı ve daha sonra *'Jeune Turc'*¹ sempatzanı olan büyükelçi, temsil etmekte olduğu ve maaşını ödeyen ülkeyi gözden düşürmek için her fırsattan yararlanıyordu. Kendisinin bir idealist olduğuna inanan bu adam, aslında dindaşlarıyla birlikte, getirmek istedikleri sistemin canlı bir ahlaki çöküş örneğiydiler.

Bir titreme, hizmetçinin omuzlarına sardığı işlemeli ipek şala daha sıkıca sarınmasına neden oldu. Yanındaki ipi çekti; Anais görününce ona, oğlunun evde olup olmadığını sordu. Yanıt, "Oui Madame," dı. "Alors, dit-lui que je veux lui parler. Vas vite, (O halde ona kendisiyle görüşmek istediğimi söyle. Çabuk ol,)" dedi.

Ona nazik olmak ve adil davranmak istiyordu, ama oturma odasına girdiğini görünce suratı asıldı. "Bu da ne?" dedi ke-yifsizce. "Günün bu saatinde hâlâ ropdöşambrının içindesin?"

¹ Genç Türk. (Çev.)

Nicolau özür dilercesine geveledi. Dışarıya çıkmaya niyeti yoktu, geceyi okuyarak geçirmeye karar vermişti, ama eğer annesi başka bir şey düşünüyorsa... "Hayır, mesele yok," dedi kadın. "Ama şimdi git. Başım korkunç derecede ağrıyor. Sabaha kadar rahatsız edilmek istemiyorum," dedi.

Kendisini çalışma odasına kapattı ve geç saatlere kadar mektup müsveddeleri yazıp yırttı. Sonunda uygun olduğuna inandığı bir üslup buldu: 'Aziz dostum, mektubun beni hem memnun etti, hem de şaşırttı, senin de kolaylıkla anlayacağın gibi ben evlilik meselelerinde kararın doğrudan doğruya ilgililere ait olması gerektiğini düşünürüm. Ne kadar iyi niyetli olsak da biz annelere değil,' vb.

Don Humbert'in karısı, bu mektubu okuyunca kazandığının farkına vardı: Mektup her ne kadar üstü kapalı olsa da ortak bir dil ilişkisi kuruyor, diyalog ve görüşme kapısını aralıyordu. Onu gururla kocasına gösterdi.

Kocasının bulabildiği tek yanıt, "Burada evliliğin olanaksızlığından söz ediliyor," oldu.

Karısı, "Humbert alıklaşma," diye çıkıştı. "Açıkça belli ki bu mektupta verilen yanıt tam anlamıyla evettir, her ne kadar hayır der gibi yazılmış olsa da."

Nicolau'nun annesi, bu işi ona bir *faite accompli*¹ biçiminde sundu. Hazırlıksız yakalanan ve fırtına bulutlarının toplandığını fark etmeyen çocuk, çok az direniş gösterdi.

Annesi, topuklarını sabırsız bir biçimde parke yere vurarak, "Hayat hakkında ne biliyorsun ki? Öte yandan benim bir hayli deneyimim var, çok acı çektim, ben senin annenim ve senin için neyin en iyi olduğunu bilirim," dedi. Sonra daha ikna edici bir sesle, "Barcelona'ya gidip o kızla evlenmek senin için en iyi olanı. Orada mutlu olmaman için hiçbir neden yok," diye ekledi.

"Ama bu insanlar hakkında ne biliyorsun anne?" diye kekeledi çocuk. "Onlar babamı öldürten insanlar!"

"Dedikodu," diyerek küçümsedi kadın. "Üstelik bunu yapan da kızın kendisi değildi. O sırada küçük bir bebektir herhalde. Zaten olan olmuş. O zamandan beri köprülerin altından

---

¹ Oldu bitti. (Yay.)

çok su geçti. Geçmişin bize hükmetmesine izin vermemeliyiz. Peki yanıtın nedir?" dedi.

Nicolau, saatlerce sokaklarda dolaştı, sonra akşamüzeri eve dönerek doğruca annesini görmeye gitti. "Anne, ben evlenmek istemiyorum. Ne kalitelerinin iyi olduğundan kuşku duymama gerek olmayan o kızla, ne de bir başkasıyla. Tek istediğim burada seninle kalmak. Burada Paris'te mutluyuz, öyle değil mi anne?" dedi.

Kadın, ona mutlu olmadığını ve bunun nedeninin de kendisi olduğunu söylemeye cesaret edemedi. Onun yerine, "Bunun daha önce konuştuklarımızla ilgisi yok," dedi. "Annenin önlüğünün bağlarına yapışarak yaşamak için oldukça büyük-sün."

Çocuk, bunda bir gerçeğin parıltısını görerek kollarını kaderine razı olduğunu ifade edecek bir biçimde açarak, "Eğer benimle yaşamak seni üzüyorsa, gidip Montparnasse'ta küçük bir çatı katında yaşayabilirim," dedi.

Uzun mücadelelerden sonra bir karara vardılar: Nicolau, Barcelona'ya gidip Margarita Figa i Clarença ile tanışacaktı ve kararını, ancak o zaman, bütün bilgileri edindikten sonra verecekti. Hâlâ Paris'e dönme şansı vardı. Bu, kadın adına bir avantajdı, ama onu daha fazla zorlamak için yeterli gücü yoktu. Üstelik, bütün olan bitenden sonra hiç değilse oğlu ile yakındılar. Her ne kadar ondan kurtulmak için can atıyorsa da, oğlunun gidişinin bu kadar yakın olması, şimdi ona hüznün veriyor ve uğursuz birşeyler olacağına dair karanlık kuşkular hissediyordu.

Bu arada, bütün bu haberler inzivaya çekilmiş olan Onofre Bouvila'nın kulağına çalınmıştı ve şimdi o da kendi çıkarlarına ters düşen bu durumu değiştirmek için planlar yapıyordu.

Onofre'nin ilk işi, iki adamın yerinin tespit etmek ve arkalarına birini takmak olmuştu: Luzon'lu toprak sahibi Osorio ve Garnett, Osorio'nun Filipinlerdeki Amerikalı ajanı; Margari-ta'yı istemek için Budallera'ya malikânesine gittiği o uğursuz günde tesadüfen tanıştığı iki adam. Çok geçmeden Amerikalı-nın Hotel Columbus'ta kaldığını (o sırada, Paseo de Gracia'nın yanındaki Plaza de Cataluna'da bulunuyordu), yemeklerini hep otelde yediğini, yalnızca haftada iki kez salı ve perşembe günleri kapalı bir arabayla dışarı çıkarak Vallcarca'daki bir haşhaş yuvasının kapısına kadar gittiğini öğrenmişti. Geceyi orada geçiriyordu. Ertesi sabah aynı araba onu haşhaş yuvasından alıp oteline götürüyordu.

Bu meşhur yer, bir zamanlar Barcelona'da çok sık rastlan-dığı bilinen afyon yuvalarından geriye kalan tek yerdi ve yük-sek sosyeteden beyefendilerin çoğunlukta olduğu bu yere, yalnızca birkaç hanımefendi değil, aynı zamanda terzi yardımcıları ve terzi çırağı olan kızlar da uğruyordu. O sıralarda afyon ve türevlerinin bağımlılık yaptığı henüz herkesçe bilinmiyordu ve kullanımı da ne yasaktı, ne de toplumsal bir tepki konusuydu. Bireysel olanakları, istenilen sıklıkta haşhaş zevki tatmaya yeterli olmayan pek çok genç kız, fahişeliğe başvurmak zorunda kalıyorlardı. Böylece afyon yuvaları işletenler, aynı zamanda, orada rüştünü ispat etmemiş fahişelerin de bulunması olağan ge-nelevler de işletiyorlardı.

Garnett, vaktinin geri kalanını otel dairesinde, o sıralarda İspanya'da tanınmayan, ama İngiltere ve Birleşik Devletler'de çok popüler olan, Amerikan Ekspres vasıtası ile getirttiği Sher-lock Holmes'ın maceralarını okuyarak geçiriyordu.

Osorio'ya gelince, o sıralarda iyi bir çevre olarak tanınan Calle Escudellers'te bir apartman dairesi kiralamış, orada hizmetkâr olarak Filipinli bir uşak ve arkadaş olarak da Pomeran'lı biriyle birlikte oturuyordu. Her gün, San Justo y Pastor Kilisesindeki ayine katılıyordu. Öğleden sonralarını, üyelerinin çoğunun, kendisi gibi emekli askerler, Barcelona'da görevli üst düzey bürokratlar ve yüksek rütbeli polis görevlilerinden oluşan bir boğa güreşi sevenler kulübünde geçiriyordu. Son *corrida*'ı tartışmak dışında oyun oynuyorlardı.

Onofre, Garnett'le tanışmayı düşündü ve otele onu ziyaret etmeye gitti. Doğrudan doğruya konuya girerek, "Osorio bitmiş," dedi. "Yaşlı ve tropikal iklim, yaşlıların amansız düşmanıdır. Eğer başına talihsiz bir şey gelecek olursa, Osorio'nun, şimdi sizin üstünüzde görünen gayrimenkulünün, onun vârisleri yerine örneğin bana geçmesi için birşeyler ayarlayabilirsiniz," dedi.

Kuzey Amerikalı gözlerini kıstı. Limonata, rom ve alka seltzerden oluşan bir içkiyi yudumluyordu. Sonunda, "Yasal açıdan, durum görüldüğünden daha karmaşık," dedi.

Onofre, ona elle yazılmış bir tomar kâğıt göstererek, "Biliyorum, avukat Figa i Morera'nın önünde imzaladığınız sözleşmelerin kopyalarını elde ettim," dedi.

Sözleşmelere göz gezdiren Garnett, "Evet, tabii Don Humbert'in işbirliği gerekli," dedi.

Onofre, "Ben bu işi hallederim," diyerek yanıtladı.

"Ya Osorio, o işi kim halledecek?" diye sordu Garnett.

Onofre, "Onu bana bırak," dedi.

Amerikalı, şimdilik konuyu daha fazla tartışmak istemediğini söyledi. "Üzerinde düşünmek zorundayım. Üç dört gün sonra beni görmeye gel," dedi.

Zamanı gelince tekrar buluştular. Amerikalı endişesini dile getirdi: "Eğer bir şey olursa, nasıl demiştin, onun başına talihsiz bir şey gelirse, bu felaketle ben kolayca ilişkilendirilmez miyim?"

Onofre güldü. "Bu itirazı yapmasaydın anlaşmamızı ben kendim iptal etmek zorunda kalacaktım. Şimdi sizin her şeyi tartan, dikkatli bir adam olduğunuzu görüyorum. Size planımı anlatacağım," dedi.

Konuşmasını bitirince, Amerikalı memnuniyetini açıkladı. "Şimdi," dedi, "yüzdeleri tartışalım." Bu konu üzerinde de anlaştılar.

Onofre gitmek üzere izin isterken, "Tabii ki, burada konuşmuş olduğumuz şeylerin ne şimdi, ne de ileride yazılı tutanağı olmayacak," dedi.

"Size benzer kişilerle daha önce de iş yaptım, el sıkmanın yeterli olduğunu biliyorum," dedi Garnett.

İki adam el sıkıştılar.

Onofre, "Gizliliğe gelince..." dedi.

"Kimseye bundan tek bir sözcük bile etmeyeceğim," diye yanıtladı Garnett.

Bu arada Onofre'ye daha iyi hizmet vermek için, Efrén Castells karısından gizli olarak, tekrar eski çapkınlık günlerine döndü ve Don Humbert'in hizmetçilerinden birinin kalbini çalmayı becerdi. Onun aracılığı ile evde neler olduğunu öğreniyorlar ve kızı ile Nicolau Canals i Rataplán'ın evliliklerine doğru uzanan hileli planı yakından izleyebiliyorlardı.

Don Humbert'in önceden tahmin ettiği gibi annenin isteği, kızının kalbini yendi. Margarita karşı gelmek için bazı girişimlerde bulunmuş, ama annesinin entrikalarına karşı fazla bir şey yapamamıştı. Paris'teki annenin oğluna yaptığı gibi doğrudan bir öneri ile ortaya çıkmak yerine, kızına verdiği hakları hile ile teker teker almıştı. Bir avantajı vardı: Kızının Onofre ile olan ilişkisini biliyordu, ama bundan haberi olmayan Margarita, bunu annesinin planına karşı bir koz olarak kullanamıyordu. İnandırıcı bir biçimde tartışmadığından teslim olmak zorunda kalıyordu. Böylece, ailesi ile Don Alexandre'in dul karısı arasında, sonradan bir dizi evlilik planlarına dönüşen mektuplaşmaları kabul etti. Sonra zaten karanlık bir biçimde karara bağlanmış olan resmi nişan için hazırlıklar yapılmasını kabul etmek zorunda bırakıldı. Adım adım eli kolu bağlanıyordu.

Margarita ne zaman direnme belirtileri gösterse, annesi, "Şimdi olay çıkarmaya başlama, bu bizi bir şeye bağlamaz, nezaket kuralları bunu yapmamızı emrediyor," diyordu.

"Ama anne geçen kez de böyle söylemiştin, ondan önce de ve daha önce de. Ama söylediklerinden hiçbirini yapmadın, işte ben sonunda sunağın önüne gelmiş bulunuyorum."

Annesi, "Saçma şekerim, seni duyan da hâlâ ortaçağda yaşıyoruz sanır. Son söz senin, hiç kimse sana zorla istemediğin bir şey yaptırmayacak. Ama şimdi durup dururken, niçin o sevimli hanımefendinin ve — çok zeki, çok saygın ve çok zengin oğlunun, katlandığı bütün bu zahmetlere arkamızı dönelim?"

"Ve kambur!"

"Onu görünceye kadar böyle konuşma. İnsanların, başkalarının kusurlarını ne kadar abarttıklarını biliyorsun. Sonra, unutma ki fiziksel cazibe, çok geçmeden yorucu olabilir. Ama ruh güzelliği —nasıl söyleyeyim— sanırım her gün daha çok zevk verir insana ve lütfen beni böyle konuşturup durma, çünkü bütün bu tartışmalar beni çok yoruyor!" Hizmetçiye çağırmak için bir zil çaldı ve ondan içinde su ve sirke bulunan bir tas, altına ve şakaklarına bastırmak için pamuklu bezler istedi. "Hepiniz birden beni öldüreceksiniz," dedi. "Tanrım ne nankörlük!"

İşte bu noktada Margarita söyleyecek kelime bulamıyordu. Efrén bu tartışma haberlerini Onofre'ye ilettili. Onofre sonunda, "Tamam, hareket etme zamanı geldi," dedi.

Kararlaştırılan gece geldiğinde, demir kapının kilidi açık bırakılmış, hizmetçi kapıcıya, bahçivana ve av bekçisine rüşvet vermiş, köpekler ilaçla uyutulmuştu. Beş metrelik bir merdiven taşımakta olan Efrén, sık sık kahkahalarını boğmak için ağzını mendiliyle tıkamak üzere durmak zorunda kalıyordu. Onofre, "Aklına gelen o kahrolası şey nedir?" diye sordu. Calellalı dev, bu durumun kendisine, eski günleri anımsattığını söyledi: "Birlikte Dünya Fuarının deposundan saat çaldığımız günleri anımsıyor musun?" Onofre, "Onlar olmuş bitmiş şeyler," dedi. Aradan on bir yıl geçmişti ve Efrén burada aynı soytarılığı tekrarlıyordu. Köpekler onların sesleriyle uyanmış ve havlamaya başlamışlardı. İpek bir sabahlık giymiş Don Humbert, ikinci kat balkonlarından birinde göründü. "Orada neler oluyor?" diye bağırdı. Kapıcı odasından fırlayarak şapkasını çıkardı. "Bir şey yok beyim, köpek baykuş görmüş olmalı." Don Humbert tekrar

içeri girince, Onofre ve Efrén yollarına devam ettiler. Dev adam, "Bana daha dünmüş gibi geliyor," dedi.

Hizmetçi, onları evin duvarının dibinde bekliyordu: Önlüğü ve kepi sarmaşığın önünde görünüyordu. Bir pencereyi işaret etti ve yanağını iki eli üzerine yaslayarak, uyuyan birini taklit etti. Efrén merdiveni duvara yasladı ve sağlamlığını kontrol etti. Onofre, "Siz ikiniz burada bekleyin," dedi. "Ben ininceye kadar bir yere gitmeyin." Onofre tırmanırken, Calella'lı dev de merdiveni düzgün tutmaya çalışıyordu. Onofre geçen yıllardan dolayı çevikliğini kaybetmişti ve başının dönmesinden korktuğu için aşağıya bakmıyordu. 'Kahretsin! Bana da dünmüş gibi geliyor,' diye düşündü.

Kalçasının üzerinde bir darbe hissetti: Revolverinin kabzası, merdivenin basamaklarından birine çarpmıştı. Onu cebinden çıkardı ve ıslık çaldı. Efrén yukarıya bakınca revolveri bıraktı ve Efrén görmeden yakaladı. Sonra pencereye kadar tırmandı. Pencere kapalıydı: ne sıcak, ne de o sıralarda gazetelerin açık pencerenin sağlığa yararlı olduğunu yazması, Margarita'yı penceresini açık bırakarak uyuma konusunda ikna etmeye yetmemişti. Onun, uykulu ve şaşkın yüzünün pencerede görünebilmesi için birçok kez vurması gerekmişti.

"Onofre!" diye haykırdı. "Sen! Bunun anlamı ne?" Onofre sabırsızca elini salladı. "Pencreyi aç ve içeri girmeme izin ver," dedi. "Seninle konuşmalıyım." Aşağıdan dev adam ve hizmetçi, yavaş konuşmaları için onları uyardılar. "Tüm çevredekileri uyandıracaksınız!"

Margarita pencereyi bir iki santim açtı. Dağınık saçları omuzlarına dökülmüştü ve bakır rengi saçlarının tonu, boynunun beyazlığıyla zıtlık oluşturuyordu. Sıcaktan ve üstüne yattığından alnındaki bukleler düzelmişti; Onofre, onu hiç bu kadar güzel görmüş olduğunu anımsamıyordu.

İstek dolu bir sesle, "Bırak gireyim," dedi. Kız fısıldayarak, "Yapamam!" dedi. Onofre, kalbinin, o öğleden sonra aynayı ve küçük mermer heykelciği kırdığı günkü gibi çarptığını hissetti. Onu korkutan bir ses tonuyla, "Bir kamburla evlenmek üzere olduğun doğru mu?" diye sordu. İlk kez annesinin yapmak istediği şeyin öneminin farkına varmıştı. "Tanrım, ne yapabilirim? Bu işten nasıl kurtulacağımı bilmiyorum," diye mırıldandı.

Onofre gülümsedi, "O işi bana bırak. Yalnızca beni sevdiğini söyle," dedi. Kız ellerini birleştirerek başının üstüne kaldırdı, cennette yalvarıyormuşçasına gözlerini kapatıp kafasını geriye attı, tıpkı yıllarca önce Onofre, ilk kez onu kollarına aldığı anda yaptığı gibi, "Evet, ah evet!" dedi, göğüslerinin derinliklerinden gelen boğuk bir sesle. "Evet aşkım, evet hayatım, bir tane erkeğim!"

Onofre, merdiveni bıraktı ve ellerini penceredeki dar aralıktan içeri sokarak, geceliğini kopararak açtı ve beyaz kollarını tüm çıplaklığıyla ortaya çıkardı. Bunu yaparken dengesini kaybetmişti. Tehlikeyi gören kız onu kollarından yakaladı, onu kendine doğru ümitsizlikten doğan bir güçle çekerek, tamamen içeri girmesine yardım etti. Şaşkınlık içinde kendilerini kızın yatak odasında ve birbirlerinin kolları arasında buldular. Onun nefesini çıplak kolları üzerinde duyumsayan kız, kendinden geçerek yere çöktü, ama pişman değildi.

Onlar uzun süredir bastırılmış aşklarını şafak sökene kadar yaşarken, Nicolau Canals i Rataplan'ı Barcelona'ya getiren tren de sınırdaki Port Bou İstasyonuna yaklaşmaktaydı. Buradan bütün yolcular inip tren değiştirmek zorundaydılar, çünkü tren hatlarının genişliği Fransa'da ve İspanya'da aynı değildi. Tekrar yola çıkmadan önce ne kadar bekleyeceklerini sordu ve yarım saat ya da biraz fazla olacağını öğrendi. Bacaklarını açmak ve kaslarındaki sertliği gidermek için platformda yürümeye karar verdi. Paris'ten sınıra kadar kompartımanını önce bir işadama, sonra bir konsolosluk görevlisi olduğunu söyleyen, konuşmaları ve daha sonra da horlamasıyla canını sıkkan biriyle bölüşmek zorunda kalmıştı. Nicolau, 'Nasıl olsa uyuyamayacaktım,' diye düşünerek kendini avuttu. İstasyonda yürürken, bir sete çıktı, buradan şafağın acımasız, her şeyi ortaya çıkaran ışığında Akdeniz'i görebiliyordu.

Katalanya'ya uzun bir ayrılıktan sonra dönüyordu ve kendini bir yabancı gibi hissediyordu. Barcelona'ya ait en net anısı babasına aitti ve onun kendisini öğleden sonraları bürosundan ayrılarak, küçük kâğıttan fenerlerle süslenmiş, yaşlı bir atın çektiği atlıkarıncaya götürüşüydü: O sırada kendisine dünyadaki en güzel şeymiş gibi görünen, küçük, kirli, tuhaf bir makineydi. Hâlâ da öyle görünüyordu. Nicolau, pırıl pırıl, berrak şafağı

seyrederken, sonunun çok uzak olmadığı, o çok sevmeye başladığı sisli, yağmurlu Paris'i bir daha hiç göremeyecekmiş gibi bir duyguya kapıldı. Titredi, sonra omuz silkti: Merak hastalığı yüzünden bu tür hüznün krizlerine alıştı ve onları ciddiye almayı öğrenmişti. Tren tekrar yola çıktığında güneş bir hayli yükselmişti.

Efrén endişeyle pencereye baktı. 'Yakında ev halkı hareket geçecek ve biz düşünülebilecek en berbat durumda yakalanacağız. Peki o zaman ne yapacağız?' diye düşünüyordu. Geceyi, bahçede, yanında hizmetçiyle gözcülük yaparak geçirirken, kendine hâkim olamamıştı: "Yaseminlerin kokusu mu, yoksa senin teninin yumuşaklığı mı?" Şimdi hizmetçi hâlâ çırılçıplak, fundaların arkasında ağlıyordu; o kadar üzgündü ki, üniformasını tekrar giymeye bile çalışmamıştı.

Gözyaşlarının hiç de boşuna olmadığı sonunda ortaya çıktı: Bu utanç verici durumun sonucu olarak gebe kalmış ve işini kaybetmişti. Efrén'e gidip yardım istedi. Karısının duymasından korkan Efrén, Onofre'ye danıştı. Onun önerisi, 'Ne istiyorsa öde ve kimseye bir şey söylememesini tembih et,' idi ve iş böylece halledilmişti. Daha sonra bir erkek çocuğu dünyaya gelmişti. Yıllar sonra o çocuk, babasının ölçüleri ve fizik karakteristiklerini almış olarak, ana rahmine düştüğü yıl kurulan Barcelona Futbol Kulübünün ve sonra da Zamora, Samitier ve Alcántara yanında, Barcelona Futbol Kulübünün de oyuncusu oldu.

Efrén, merdivenden kendisine fırlatılan silahı sahibine geri vermeye çalıştı, ama Onofre küçümseyerek onu reddetti. "Bundan böyle silah taşımayacağım. Benim yerime onu başkaları taşıyabilir," dedi.

Nicolau, Gran Hotel de Aragon'da aydınlık, geniş bir oda tuttu. Kahvaltısını balkonda etti; Ramlas'ın telaşlı faaliyeti ayaklarının altında, çiçek tezgâhlarından gelen kokuları içine çekip kuş tezgâhlarından gelen çeşitli kuş seslerini dinlerken keyfi yerine geldi. 'Burada hoş birkaç gün geçirip sonra Paris'e dönerim,' diye düşündü. 'Kısa bir değişiklik insana daima iyi gelir. Geri döndüğümde, tekrar Paris'i görmekten mutlu olacağım ve benim yokluğumdan sonra, kimbilir, belki de annem be-

ni sevgiyle karşılar.' Port Bou İstasyonunda duyduğu felaket hissi şimdi uykusuzluk sonucu olarak yorumlanıp kovulmuştu.

Nicolau, annesi ile ilgili düşüncelerinde o kadar da yanılmamıştı: O şimdi onun gitmesine izin verdiği için pişmandı. Onun gidişinin hemen ardından, Casimir'le buluşmaya gitmiş ve onu Rue de Rivoli'deki evine getirmişti. Ona, "Burada rahat edeceksin, ben sana bakarım, sen de kendini tamamen yazılarına verirsin," demişti. Gece yarısı bir gürültü ile uyanmış ve onun yanında olmadığını görmüştü. Geceliğinin üstüne bir sabahlık atarak onu aramaya çıkmıştı. Onu küçük oturma odasında pencereden bakarken bulmuştu: Büyülenmiş bir halde yıldızları seyrediyordu. "*Qu'avez vous, mon cher ami?*"¹ diye sormuştu, Casimir yanıtlamayınca, yanına gidip yavaşça elini tutmuştu. Bu el ateşten yanıyordu. Birdenbire kısa bir süre içinde hem oğlunu, hem de sevgilisini kaybettiğinin farkına vardı.

Ertesi gün Nicolau'ya mektup yazdı. Ona, 'Paris'e dön,' dedi. 'Bütün bunlar bir hata, salt çılgınlık. Bir de şunu bilmen lazım, oğlum Nicolau,' diye ekledi. 'Uzun bir süredir, Casimir adında bir sevgilim vardı. Anlamayacağından korkarak ondan sana söz etmeye cesaret edememiştim. Bencilliğimden, seni, sana olduğu kadar bana da ters gelen bir evliliğe zorladım, çünkü senin yokluğunda özgürlüğümü yaşamak istiyordum. Şimdi ise Casimir veremden ölmek üzere ve yakında ben yapayalnız kalacağım. Yıllara yalnız göğüs germek kolay değil ve sana ihtiyacım var.' Başka koşullarda Nicolau'nun bayılacağı bu mektup eline çok geç vardı.

Don Humbert'in ailesi, Nicolau onlara Barcelona'ya geleceğini yazınca Budellera Malikânesine döndü. Don Humbert'in eşine kendini mütevazı hizmetkârı olarak tanıttığı bir not yazdı. Not bir buket çiçekle birlikte geldi.

"Onun bir beyefendi olduğu inkâr edilemez," dedi kadın. Ertesi gün Nicolau'ya, perde arasında Don Humbert'in locasında birlikte içki içmeye çağıran bir davetiye gönderdiler. Davetin Liceo Opera binasında olduğunu anlaması için bir süre geçmesi gerekti; onlar onun açılış gecesi gösterisine katılacağını kesin olduğu varsayımıyla böyle davranmışlardı. Nicolau, otelde çalışan çocuklardan birini kendisine bir koltuk bileti almaya,

¹ Neyin var sevgili dostum? (Çev.)

frakını da ütüye gönderdi. Vücudunun biçiminden ötürü onu diktirmek kolay olmamıştı ve şimdi ne kadar ütülenirse ütülen-sin, onun içinde tıpkı bir eskiciye benziyordu.

Liceo'ya geldiğinde, girişi üç sıra polis tarafından kapatıl-mış edilmiş buldu. Beş yıl önce aynı tiyatroda Santiago Salvador tarafından gerçekleştirilen bombalama olayına benzer bir olay daha olup olmadığını düşündü, o olay hakkında Paris'e geldik-lerinde zaman zaman Rue de Rivoli'deki evlerini ziyaret eden Katalanlardan çok şeyler duymuştu. Aslında, polis kordonu kraliyet ailesinden bir konuk içindi; Montenegro Prensi Nicho-las I, Barcelona'nın Fiestas de la Merced kutlamalarının en gör-kemli olayı olan açılış gecesini onurlandırma lütfunu bahşedi-yorlardı. Nicolau sonunda, tam gaz lambaları sönerken koltu-ğuna ulaşabilmişti.

O gece Liceo'da, Verdi'nin Otello Operasının prömiyeri yapıliyordu. Paris'te, Nicolau, Beethoven'dan sonra en büyük müzisyen saydığı Debussy'nin heyecanlı bir hayranı olmuştu; bütün eserlerinin prömiyerlerinde bulunmuştu, Pelléas ve Méli-sande dışında, çünkü o sırada bir grip geçirmekteydi. Hastalığı sırasında, havanın çok soğuk olmasına karşın, annesi sokağa çı-kıp ona partiyonun bir kopyasını alıncaya kadar dinlenmeyi reddetmişti ve iyileşme dönemini onu okuyarak rahat geçirmiş-ti.

Şimdi Verdi'nin müziği ona, boğuk ve tumturaklı gelmişti. 'Gelmemeliydim,' diye düşündü. Işıklar yanınca, aldığı daveti-yenin onu bağlamış olduğu sosyal görevini yerine getirmeye git-ti. Barcelona sosyal yaşantısını bilmediği için, koridorda Figa i Morera ailesinin locasının yerini sormak zorunda kaldı. Oraya yaklaşıncı öfke ve utanç duyguları onu ele geçirdi. "Babamın katilleri ile içki içerek burada ne halt ediyorum?" diye kendini sorguladı. Locanın kalabalık olması ve kimsenin kendisini pek iyi seçememesini ümit etti. Ama locada, yalnızca Don Hum-bert, karısı, Margarita, redingot ve dizlerinin altında bağlanmış pantolon giyen ve elinde pandispanya ve *petite-fours* tepsisi tu-tan bir hizmetkâr vardı. Nicolau'nun Don Humbert'in bir sürü davetiye gönderdiğinden ve bunların hepsinden özür dileyen ret cevabı aldığından haberi yoktu. O yüzden yalnızdılar. Nico-

lau, bu tür karşılaşmalarda âdet olan formalitelerin hepsini beceriksizce yerine getirdi.

Don Humbert'in karısı, "Paris'ten geldiğinize göre bunların hepsi size fazla taşralı gelebilir," diyerek tepsiyi hizmetkârdan aldı ve ona kendisi pasta ikram etti.

Ev sahibesinin sadeliğinden çok müteşekkir kalarak, "Hayır Madam, hiç de öyle değil. Tam tersine," dedi.

Garson şampanya servisini yaptı ve hepsi birden genç Nicolau'nun Barcelona'da güzel günler geçirmesi dileğiyle içtiler. Don Humbert'in karısı sinsi bir biçimde gözlerini süzerek, "Dileriz uzun olduğu kadar da mutlu bir konaklama olur," dedi.

Nicolau, 'Adam becerikli biri,' diye düşündü. 'Kadın, kurumlu bir balıkçı kadın ve kızları ise ailesinin en yüksek fiyatı verene sattığı bir hindistancevizi.' Gösterinin yeniden başlayacağını haber veren gong çaldı; kalkmak için izin istedi, ama Don Humbert onu kolundan yakaladı.

"Dünyada izin vermem," dedi. "Bizimle kalın. Gördüğünüz gibi yer var ve burada, koltukta olduğunuzdan yüz kez daha rahat edersiniz. Hadi, hadi, mazeret dinlemem, konu kapanmıştır."

Nicolau'ya kabul etmekten başka çare kalmamıştı, Margarita'nın arkasındaki sandalyeye oturdu. Avizeler ve şamdanlar kararırken perde açıldı, yer lambalarının ışığına karşı kızın, gece elbisesinin içinden çıkan omuzlarının eğimini görebiliyordu. Saçları bir topuz biçiminde toplanmış ve küçük, ama gerçek incilerden oluşan bir taçla tutturulmuştu; bu da boynunun arkasını gözler önüne seriyordu. Onun sırtına ve omuzlarına baktı, müzik ve şampanya, içinde tatlı bir rehabet duygusu uyandırmıştı.

O gece daha geç saatlerde, otelde, kahvaltı yaparken kullandığı masayı ve küçük hasır koltuğu balkona çıkardı, yazı malzemelerini aldı, küçük bir gaz lambası yaktı ve o sonbahar gecesinin Ramblas'tan gelen ılık havasını içine çekti. 'Bu gece,' diye yazdı, 'saygıdeğer ailenizin locasında Verdi'nin *Otello*'sunu dinlerken içimden omzunuzu öpmek geldi. Biliyorum, bu kabul edilemez bir şey olurdu, onun için kendimi tuttum. Sizin aşkınızı kazanmak için kuşkusuz farklı bir erkek olmalıydım, içindeki ani istekten korkmak yerine, ona uyma yeteneğini göstere-

bilen bir adam, şimdi yaptığım gibi, korkaklığından, suçunu itiraf eden biri değil. Ama şimdi tüm gerçeği açıklayacağım: Sizin olurunuz alınmadan planlandığından emin olduğum bu evlilik bağlantısına ben kendi olurumu büyük bir isteksizlikle vermiştim ve bu gece Verdi'nin *Otello*'sunu dinlerken size âşık olacağım asla aklımın ucundan bile geçmemişti.'

Durdu, kalemi bıraktı, bir an düşündü ve lambayı da alarak yatak odasındaki aynaya gitti. Frakı hâlâ üzerindeydi. Aynadaki görüntüsüne, 'Kendine bak,' diye homurdandı. 'Tıpkı donuna kaçırmış gibi görünüyorsun...' Tekrar balkona döndü ve kalemi eline aldı. 'Şimdi artık Paris'e asla geri dönmeyeceğimi biliyorum,' diye devam etti.

Kafasına üşüşen fikir ve duyguları kâğıda dökme işini bitirdiğinde mektup birkaç sayfayı bulmuştu. Şafak söküyordu; soğuktan ve çiyden korunmak için bornozunu giymek zorunda kalmıştı. Mektubu katlayıp tekrar okumadan zarfa koyduğunda saat sekize çeyrek vardı ve Ramblas'ta insanlar dolaşmaya başlamışlardı bile.

Bir oda hizmetçisi kahvaltısını getirdi. "Terasta yemek ister misiniz bayım?" diye sordu.

"Hayır, zahmet etme," dedi. "İçeride bırakabilirsin. Lütfen bu mektubu zarfın üzerindeki adrese gönderebilir misin ve ismi yazılı kişiye elden verilmesini tembih eder misin?"

Oda hizmetçisi, tepsiyi göstererek, "Size de bir mektup var, bayım," dedi.

Annesinden geldiğini zannederek mektubu aldı, ama bir bakışta onun Margarita'dan geldiğini anlamıştı. Oda hizmetçisine, "Gidebilirsin," dedi. "Ya mektup bayım?" "Onu aşağıdaki masaya ben kendim getiririm," dedi. Margarita'nın ki de uzun bir mektuptu. 'O da dün gece uyumamış,' diye düşündü.

O mektubuna, yazmak cüretini gösterdiği için özür dileyerek başlamıştı. Onun kişiliğine ve niyetinin dürüstlüğüne karşı duymuş olduğu kuşkuları itiraf ediyordu, ama o gece, Liceo'daki localarında onun kendisine 'nazik, duygulu ve iyi kalpli bir insan' gibi görüldüğünü dile getiriyordu. Bu nedenle şimdi ona yazmak cesaretini göstermişti. Mektup 'Yıllardan beri ben bir adamı seviyorum, o da beni,' diye devam ediyordu. 'O mütevazı bir aileden geliyor, ama ben ona gizlice, yalnızca kal-

bimi vermekle kalmadım, aynı zamanda burada utangaçlığım-
dan ötürü yazamayacağım başka bir şey daha verdim.' Dolayı-
sıyla annesinin, 'kuşkusuz en iyi niyetlerle hareket ettiği', her
ikisini de birleşmeye götüren bu girişim, onun için büyük bir
utanç konusuydu. 'Eğer bu durumda bana yardım etmezseniz,
kadere karşı yardım görmeden savaşılamayacağım için hayatım
bitmiş olacaktır. Yeteri kadar güçlü değilim,' diye bitirmişti.

Nicolau bütün geceyi yazarak geçirdiği mektubu yırttı ve
daha kısa bir başka mektup yazdı. Ona dürüstlüğü için teşekkür
etti ve o dakikadan itibaren kendisini sadık ve artık evlilikle il-
gilenmeyen bir arkadaş olarak kabul etmesini rica etti. 'Sizin
bana yalvarıyormuş bir tonda hitap etmenize izin veremem,
çünkü ben buna değmem,' diye ekledi. 'Onun yerine, bırakın
ben sizin bu kaderci tutumunuzu terk etmenizi rica edeyim.
Her birimizin mutlu olmak gibi kutsal bir görevi var, bu işleri
kendimizin ele almamızı gerektirirse bile.'

Mektubu tekrar okuduğunda onu iddialı ve samimiyetsiz
buldu. Daha sonra denedikleri daha da berbattı. Elini yüzünü
yıkayıp bir takım elbise giydi ve otelin fuayesine indi. Reseps-
yondaki adama, "Lütfen şu adrese bir kutu çikolata ile benim
kartvizitimi gönderir misiniz?" dedi. Kartına, Figa i Morera
ailesine bir gece önce Liceo'daki localarında kendisine göster-
dikleri ilgiden ötürü birkaç nezaket sözcüğü yazdıktan sonra,
bir kiralık araba istetti ve San Gervasio mezarlığına gitti.

Mezarlık kentin bir hayli uzağındaydı ve öğlene doğru ora-
ya vardığında hava sıcak ve rutubetliydi. Orada babasının meza-
rının yerini sordu. Babası öldüğünde güvenlik nedeniyle cenaze
törenine katılmamışlar, onun yerine birkaç gün önce vardıkları
Paris'te kalmışlardı. Nicolau, 'Cenaze törenini kimin yaptığını
bile bilmiyorum,' diye düşündü. Belki de katillerin ta kendileri.
Ona yolu gösteren mezar kazıcıya bahşiş verdi. Adam hiç dik-
kat etmeden yağlı bir sandviç yiyordu. Nicolau kahvaltısına do-
kunmamıştı ve birden bir açlık baygınlığı hissetti, kafasından
sandviçi adamdan satın almayı teklif etmek geçti; adam, kuşku-
suz her bir lokmanın tadına vara vara yiyordu. Sonra böyle bir
şey düşündüğü için utandı, üstelik babasının mezarını ilk kez
ziyaret ederken. Kapısında, bronz harflerle CANALS AİLESİ
yazılı anıt mezarın önünde, "Beni affet baba, elimde değildi," di-

ye mırıldanıyordu. "Ümitsizce âşık oldum," diye ekledi, boğazındaki yumruyla. Mezar kazıcı hâlâ yanında duruyordu. Nicolau, mezarı işaret ederek "Buraya kaç kişi sığar?" diye sordu.

Yanıt, "İstedğin kadar çok," idi ve Nicolau nedense bunu güven verici bulmuştu.

"Burada daima bol bol çiçek bulundur," dedi mezarcıya. "Zaman zaman ziyarete geleceğim." Sonra bekleyen arabaya döndü. İki haftadır yağmur yağmamıştı ve ayakkabıları güneşin ağarttığı toprağa batmıştı.

Otelde, onu bir başka mektup bekliyordu, bu kez annesinden. Ona Casimir'den, veremden söz eden ve Paris'e dönmesi için yalvaran mektuptu bu.

'Koşullar, dönüşümü belirsiz bir zamana ertelememi gerektiriyor,' diye yanıtladı aynı gün. Henüz tanışma fırsatı bulamadığı Casimir'in hızla ve tamamen iyileşmesi için içten ümitlerini açıkladı. 'Umarım bu rahatsızlıktan çok yakında kurtulur, bu arada hastalığı ile ilgili olarak hiçbir zahmet ve masraftan kaçınılmaması için ısrar ediyorum. Bana ait tüm varlığım, ki bunlar aynı zamanda senindir de, emrindedir anne,' dedi. 'Ama şu sırada beni Paris'e bekleme: Yakında yirmi yaşında olacağım ve özgür bir yaşama başlamak için tam sırasıdır.'

O öğleden sonra, otelinde Don Humbert onu ziyarete geldi. "Aziz dostum, bir avukat ve bir baba olarak sizi ziyarete geldim," dedi önsöze gerek görmeden. "Eğer kızıma karşı niyetiniz onurluysa, ki böyle olduğuna inanmam için pek çok neden var, bazı hususları, yani durumunuz ve varlığınız demek istiyorum, tartışmamız gerekli.'

Nicolau düşünerek kaşlarını kaldırdı, 'Bu ayaktakımı, kuşkusuz kızlarının üzerimdeki etkisini fark etti ve şimdi de malın fiyatını artırmak istiyor.' Memnuniyetini göstermek isterdi, ama bu onu ebediyen kaybetmek demek olurdu. 'Tek umudum, bu aşağılık, ağgözlü anne ve babanın yordakçılığı,' diye düşündü. Ama bunu da istemiyordu. Bu imkânsız aşktan vazgeçip Paris'e dönmesine engel olan aynı kişilik zayıflığı şimdi de ona bu yollardan sahip olmasına -ki bunun utanç verici olduğunu düşünüyordu- engel oluyordu. 'Eğer onu hak ettiği biçimde seviyorsam, ruhumu şeytana satmak konusunda iki kez düşünmeme gerek yok,' ikilemi içinde uyuşmuş bir halde, zaman ka-

zanmak için daha bir gün önce onun için çok doğal olan bilmezlikten gelmeyi oynuyordu.

"Annem ve nazik eşinizin o konularda bazı kararlara vardıklarını düşünmüştüm," dedi. "Ancak o ya da bu şekilde, Barcelona'daki bankama bir ziyarette bulunmadan hiçbir bilgi veremem." Don Humbert hemencecik geriledi: Aslında otele yalnızca bir merhaba demek için uğramıştı, çünkü tesadüfen kentin o kısmında bulunuyordu. Çok düşünceli davranıp göndermiş olduğu çikolatalar için teşekkür etmek ve onun bir eksikliği olup olmadığından emin olmak istemişti.

Onlar konuşurken, gerçekte bütün rekabet girişimlerine başlamış bulunan Onofre Bouvila da planlarını harekete geçirmek üzere hazırlanıyordu. İki gün önce, eski Luzon Valisinin Amerikalı ajanı Garnett'ten kodlanmış bir mesaj almıştı. Mesaj, 'Her şey hazır. Talimat bekleniyor,' idi.

Onofre bir el çanı çaldı ve sekreteri içeri girdi. "Zili mi çaldınız efendim?" diye sordu.

Onofre, "Evet," dedi. "Odón Mostaza'nın bulunmasını ve buraya getirilmesini istiyorum."

Ertesi sabah, Nicolau bir gürültüyle uyandı; bunun silah sesi olduğunu kimsenin açıklamasına gerek yoktu. Sonra acele eden ayak sesleri ve bağırışlar duydu. Karışıklık yalnızca birkaç saniye sürmüştü. Yatağından atladı, bornozunu omuzlarına aldı ve düşüncesizce balkona çıktı.

Bitişik balkondaki bir adam ona ne olduğunu anlattı. "Anarşistler bir polis öldürdüler. Şimdi cesedi bir sedyeye götürüyorlar."

Nicolau aşağı kata koştu ve caddeye çıktı, tüm görebildiği bir kan gölünün etrafına toplanmış olan bir grup seyirciydi. Herkes bir ağızdan konuştuğu için olaya ait net bir bilgi edine-memişti. Ama olay, üstünde derin bir etki bırakmıştı.

O andan itibaren kentin yaşamının bir parçası oluvermişti. O öğleden sonra, Calle Ancha Caddesi üzerindeki Tenebros adlı terziye birkaç takım elbise ısmarladı; Calle Libreteria üzerindeki Roberto Mas mağazasından birkaç düzine gömlek ve başka aksesuar aldı. Kendisine kent için bir kış gardırobu hazırladı.

Oteline döndüğünde Figa i Morera Ailesinden bir davetiye kendisini bekliyordu: Gelecek cumartesi günü, Calle Caspe Caddesi üzerindeki evlerinde akşam yemeğine onur vermesini diliyorlardı. Kendi kendine, 'Gitmemeliyim, bu köhne işten kurtulmak için bu benim son şansım,' dedi. Ama kızın omuzlarını anımsamış ve tekrar hiç duraksamadan yemeğe katılmaktan memnurluk duyacağı yanıtını vermişti. Bir armağan olarak yaldızlı bir kafes içinde bir saka kuşu gönderdi; ona, bu kuşun çok nadir bulunduğu ve çok ödül alan bir tür olduğu konusunda teminat vermişlerdi. Kuş Japonya'dan gelmişti ve tatlı bir özlemle ötüyordu.

Aynı günlerde, eski Luzon Valisi Osorio, içinde kabuğu kızıla boyanmış ölü bir kaplumbağa bulunan bir paket almıştı. Eski valinin Filipinli hizmetkârı bunu görünce sararmıştı. Osorio, onun önünde aldırmaçlık havasına bürünmüştü, ama o öğleden sonra, Boğa Güreşi Sevenler Kulübünde sık sık karşılaştığı polis müfettişi Marqués ile konuşmaya gitmişti. "Malayalı kabileler arasında bu intikam demektir," dedi Osorio adama.

Polis müfettişi, "Belki birisinin, sizin valilik yaptığınız döneme ait kötü anıları vardır," dedi.

"Saçma dostum, saçma!" diye yanıtladı eski vali. "Benim yönetimim lekesizdi. Kuşkusuz görevimi yerine getirirken zaman zaman düşman edinmiş olabilirim, ama sizi temin ederim ki o insanlardan hiçbirinin Barcelona'ya seyahat edecek parası yoktur."

Müfettiş Marqués, "Ama size postadan bir kaplumbağa geldi diye bir şey yapamayız."

Birkaç gün sonra eski vali ikinci bir paket aldı, bunun içinde boynuna siyah bir kurdele bağlanmış, yolunmuş bir tavuk vardı.

Eski valinin uşağı, "Pinyon işareti!" diye haykırdı. "İşimiz bitik general, direnmek yararsız!"

Müfettiş Marqués, "Üstlerimle bu kaplumbağa konusunda konuştum, hiç de ciddiye almaya eğilimleri yoktu. Ama şimdi bu tavukla, bilmiyorum!.." dedi.

Eski vali, "Dostum," diyerek onun sözünü kesti, "birincisinde zevksiz bir şaka olarak alıp çok önem vermedim, ama bu tavuk gelince, inan bana hayatım tehlikede."

Müfettiş üstlerinin yanıtıyla geldiğinde, eski valiyi sinir krizleri içinde buldu. "Şu anda tıpkı cehennemin tüm zebanileri sizi ziyaret etmişler gibi görünüyorsunuz," dedi Marqués.

"Şakanın zamanı değil!" diye yanıtladı eski vali. O sabah üçüncü ve son paketi almıştı: Patlıcan rengi saten bir tunik içinde ölü bir domuz. Paket o kadar ağırdı ki, Calle Escudellers üzerindeki evine bir el arabası ile taşınmıştı. Ve bu yüzden özel bir fiyat ödemek gerekmişti; bunu protesto ediyordu: Posta idaresinin, adres sahibine ulaşıncaya kadar gerekli ücreti gönderenden alması gerektiğini savunuyordu. 'Evet, ama el arabası kullanımını değil,' demişlerdi. Domuzu gördüğünde, daha fazla tartışma hevesini tamamen yitirmiş, ücreti ödemiş, bütün kapıları ve pencereleri sürgülemiş, bir sandıktan yasal silahını çıkarmış, doldurmuş ve koloniyal biçimde beline asmıştı. Sonra ellerini çırparak, arka tarafta, donuna kaçırmış olan uşağını çağırmış ve ona, "Cesur ol," demişti.

Eski vali kendisi de korkmuştu. Deneyimleri ona, Malayalılar, çoğunlukla iyi kalpli, neşeli ve alışılmadık biçimde cömert insanlar olduklarını, ama aynı zamanda da çok vahşi ve zalim olabileceklerini öğretmişti. Görev süresi sırasında, metropolitan hükümetin kabile başkanlarını kırmamak için tolerans göstermeye karar verdikleri bazı törenlere başkanlık etmek görevi ona düşmüştü. Orada yamyamlık olayları görmüştü. Şimdi, savaş boyalarını sürünmüş vahşilerin, iğrenç yemeklerini yedikten sonra, fazlasını nasıl ağızlarından püskürttüklerini anımsıyordu. Ramblas'taki tüm muz ağaçların arkasında, Calle Escudellers'teki her şık evin kapı aralığında dışlerinin arasında korkunç hançerleriyle onları düşlüyordu.

Müfettiş Marqués, üstlerini bütün bunlardan haberdar etme sözü verdi; ama eski valiye, üstlerinin Boğa Güreşi Sevenler Kulübündeki herkese, kendisinin polis güçleri üzerinde olduğundan daha fazla etkisi varmış gibi gösterdiği için ona fazla önem vermediklerini söylememişti.

Nicolau çekmekte olduğu sersemletici sancıya ilaçlar yarar sağlamadığı için ne yiyebiliyor, ne de uyuyabiliyordu. Cumartesi geldiğinde, Don Humbert'in evine fevkâlade güçsüz bir du-

rumda varmıştı. Bu yemek için kiralanmış üniformalı kâhya, arabanın kapısını ona açtı, ama ayağını arabanın basamağına basmak üzereyken, Nicolau'nun bastonu bacaklarına dolaşmıştı ve kâhya onu kucağına alarak yere indirmiş, ondan sonra silindir şapkasını su oluğunda yakalayarak almıştı.

Nicolau holde şapkasını, bastonunu ve eldivenlerini hizmetçiye verdi. Bu Efrén Castells'in iğfal ettiği hizmetçiydi ve tam o sıralarda hamileliğinin ilk belirtilerini hissediyordu. Onun yüzünü asık görünce Nicolau, 'Herkes bana sanki bir delikten sürünerek çıkmışım gibi bakıyor,' diye düşündü. 'Ya da bir sergideki hilkat garibesi gibi.'

Kuzey Avrupalı dakikliği, henüz İspanyol rahatlığına yenik düşmediği için, ilk gelen o olmuştu. Evin hanımefendisi bile hazır değildi: Yatak odasında hizmetçilerini, terzilerini, berberini azarlıyor, onlara durup dururken hakaretler ediyordu. İkisi için fazla büyük olan salonda ev sahibi görevini Don Humbert yaptı. Kaygısızca, karısının orada bulunmayışından ötürü özür diledi: "Kadınların nasıl olduğunu bilirsiniz," dedi. Nicolau merakla Margarita'nın da gecikip gecikmeyeceğini sordu. Don Humbert, "Bugün öğleden sonra biraz keyifsiz hissediyordu, yemekte bize katılıp katılamayacağından emin değil, onun adına sizden özür dilememi istedi," dedi. Nicolau her ne kadar bunun affedilmez bir şey olduğunu bilse de ellerini yüzüne kapatarak ağlamaya başladı. Misafirinin üzüntüsünü gören, ama ne yapacağını bilemeyen Don Humbert, görmezlikten gelerek, "Benimle gelin, bol bol vaktimiz var ve ben size ilginç bir şey göstermek istiyorum," dedi.

Nicolau'yu odasına götürdü ve yeni taktırdığı telefonunu gösterdi. Çok basit bir sistemdi ve yalnızca evin iç avlunun karşısında bulunan kısmı ile haberleşmek için kullanılıyordu. Telefon basit bir kablodan ve iki ucunda bulunan kornodan ibaretti. Her pencerede camlardan birinin yerine ince bir ladin levha yerleştirilmişti; kablo ortasından geçiyordu. Kablonun bir köşe yapmasının gerekli olduğu hallerde, iplerle tutturulmuştu, çünkü mesajın sağlıklı bir biçimde ulaşması için kablonun bir yere dokunmasından kaçınmak gerekiyordu.

Salona döndüklerinde uzun bir elbise giymiş, mücevherlere bulanmış ve keskin bir şebboy esansı sürünmüş olan evin hanı-
mefendisi oradaydı. Gençliğinde ona bütün kapıların açılmasını
sağlayan güzelliği şimdi deforme olmuştu, ama tamamen yok
olmuş sayılmazdı. Nicolau ile bol bol flört etti, bazen nazlı ve
baştan çıkarıcı, bazen coşkulu ve rol yapar gibi ona, 'Sevgili oğ-
lum,' diyordu. Nicolau, 'Ne rezil bir durum,' diye düşündü,
'oysa ben bu gece onu göremeyeceğim bile.' Gözyaşlarını tut-
mak için çırpındı durdu.

Öteki konukların gelişi onu bu sıkıcı durumdan kurtarmış-
tı. Don Humbert, bu kez evde birkaç konuk daha bulunması
için elinden geleni yapmıştı. Karısına, "Çok genç ve hep dışarı-
da yaşamış, farkı anlamaz," demişti. Konuklar arasında, Don
Humbert'e işini, tüm yeteneksizliğine karşın elde edebildiği tek
iş, borçlu olan rüşvetçi bir müşavir; güç günlere düşmüş ve ku-
mar borçları yıllar önce, toplantılarına bir sınıf farklılığı katsın
diye Don Humbert tarafından ödenmiş, marki olduğuna inanı-
lan bir beyefendi; karısı Dona Eulalia, Rosales'in 'Titi'si; alkol
şişelerine düşkün, oldukça kalın kaşları olan bir ulema, Peder
Valltorta ve Don Humbert'in sağlık raporları ve sertifikaları el-
de etmek için para ödediği bir tıp hocası ile karısı vardı. Barce-
lona sosyetesinin Don Humbert'e layık bulduğu işte bu acınası
çevreydi.

Onların nazik konuşma girişimlerine Nicolau kestirme ya-
nıtlar veriyordu, bereket versin çok geçmeden herkes bir ko-
nuşmaya dalmış ve onu kendi haline bırakmışlardı. Yalnızca ev
sahibesi, zaman zaman biraz daha yemek almaya zorluyordu,
ama o tabağındaki nefis yemeklere elini bile sürmüyordu.

Yemek bitince hep birlikte tekrar salona geçtiler. Orada
büyük bir piyano vardı. Onun müzik yeteneğini bilen ev sahi-
besi hiçbir mazeret kabul etmiyordu, sonunda onu çalmaya razı
ettiler. İsteksizce ezbere bildiği birkaç Chopin etüdü çalmaya
çalıştı. İçtenliği konusunda emin olmadığı alkışlara teşekkür et-
mek için döndüğünde olduğu yere çakılıp kaldı: O oradaydı.

Margarita, belinde geniş bir kırmızı bant bulunan organze
bir tuvalet giymişti, tek süsü göğsüne iliştirdiği çiçeği tutan gü-
müş broşuydu. Bakır rengi saçları örgü halinde toplanmıştı. Pi-
yanoya doğru gelerek, yemekte bulunamadığı için özür diledi:

O gün öğleden sonra zaman zaman başı dönmüştü, ama şimdi aşağıya inebilecek kadar iyileşmişti. Nicolau ona inandı.

"Piyano çaldığınızı duydum," dedi kız, "bir sanatçı olduğunuzu biliyordum." Kızarak, "Zavallı bir amatör," diye yanıtladı. "Sizin için çalmamı istediğiniz özel bir parça var mı?" Kız nota sayfalarına bakmak istiyormuş gibi piyanonun üzerine eğilince, onun vücudunun sıcaklığını hissetti, kolu yanağına dokunarak uzanırken onu öpmek arzusu ile kurumuştur. Kulağına, "Mektubumu aldınız mı?" diye fısıldadı. "Allahaşkına söyleyin, otelinize gönderdiğim mektup elinize geçmedi mi?" Klavyelerle ilgileniyormuş gibi yaparak, "Evet," dedi. "Peki, o halde yanıtınız ne? İyi kalpliliğinize güvenebilir miyim?"

Onu yanıtlamak için insanüstü gayret göstermesi gerekiyordu. "Artık kendimi kontrol edemiyorum," dedi. "Uyuyamıyorum, yiyemiyorum, bütün gün hasta gibiyim. Sizinle birlikte olamayınca göğsüm sancıyor, nefes alamıyorum, öleceğimi sanıyorum." Kız, "Peki yanıtınız nedir?" diye ısrar etti. Nicolau, "Söylediklerimin bir tek sözcüğünü bile duymadı," diye düşündü.

Luzon eski valisi, emekli General Osorio y Clemente, San Justo y Pastor Kilisesindeki ayinden çıkarken, kapalı bir arabadan ateşlenen tabancadan çıkan üç kurşunla vurulmuştu. Ölmüş olarak meydanın kaldırım taşlarına düştü. Arabadan fırlatılan bir demet sarı çiçek cesedin yanına düşmüştü. Daha sonra görgü tanıkları olayın en tuhaf yanını şöyle anlattılar: Ölenin Filipinli uşağı ilk kurşun sesini duyar duymaz tabana kuvvet koşarak meydanın sonuna gitmiş, orada yere çömelmiş, yaklaşık otuz santimetrelik eğri bir çubuğu yerdeki deliğe sokarak giriş kapısını açmış ve aşağıdaki kanalizasyon sistemi içinde bir daha görülmemek üzere gözden kaybolmuştu. Sonra da polis, bu olayın onun cinayetdeki rolünün kanıtı olduğunu açıklamıştı. Bir başkaları, Filipinlinin, patronu kaplumbağayı aldığı andan itibaren kaçışını planladığını, kentteki bütün kanalizasyon girişlerinin yerlerini bulup ezberlediğini anlattılar. Ve o kıvrak sopayı gittiği her yere beraberinde taşıyarak kendine göre bir moda yarattığını da.

Bu olaydan birkaç gün önce Senor Braulio birdenbire huzursuzluğa kapıldı. Aynada kendine bakarken, 'Bu bir uyarı!' diye düşündü. Yıllar geçtikçe kilo almıştı; şimdi bir kadın gibi giyindiği zaman bir anaya benziyordu. Üstelik bir de Cermen stilinde bir bıyık bırakmıştı ki ona seksi olmaktan çok gülünç bir görünüş veriyordu. Eskiden onu gördüklerinde onunla alay edenler, şimdi davranışlarındaki arazlara bakarak bunadığını ya da yaşadığı cümbüşlerin yıpratmış beyninin sulandığını düşünerek başlarını sallıyorlardı.

Bir süre önce Barcelona'yı ziyaret etmiş olan Danimarkalı boksör Andersen'in durumu o günlerde sık sık gazetelerde yer alıyordu. Birçok kez Fransa'da, Almanya'da ve Birleşik Krallık'ta şampiyonluk elde etmiş olan bu boksör, büyük bir yenilgiden sonra hep kaybetmeye başlamıştı. Şimdi ise kentten kente dolaştırılıyordu; Barcelona'da, kamış ve bezden yapılmış bir baraka içinde bilimsel bir ilgi odağı olarak, teşhir edilmişti ya da posterler böyle yazmışlardı. Aslında, bilimsel ilgi adı altında, bazı vicdansızlar onun talihsizliğinden para kazanmaya çalışıyorlardı. Adam tekrar bir bebek gibi olmuştu: Büyük elleri içindeki bir çingırağı alıyor ve bir biberondan süt içiyordu. Bir metelik ödeyenler ona soru sorabiliyor, bir peseta ödeyenler de onunla boks maçı yapabiliyorlardı. Hâlâ, iriyarı, güçlü bir erkek vücudu vardı, göğsü ve pazuları muazzamdı, ama hareketleri yavaştı, bacakları gövdesinin ağırlığını zor taşıyordu ve yirmi dört yaşında olmasına rağmen hemen hemen tamamen kördü.

Kuşkusuz sağlığı mükemmel olan Senor Braulio'nun durumu öyle değildi, ilerleyen yaşı ve Onofre'nin onu emekliliğe zorlaması nedeniyle yalnızca görünüşü biraz bozulmuştu. Ama eksantrik davranışları ve ruhsal yaşamındaki ani değişiklikler daha belirginleşmişlerdi.

Odón Mostaza yüzünden üzülüyordu. Parası olup işi olmayan haydut, kendini gittikçe daha da dağıtıyordu. Ne zaman Senor Braulio, onu bu yüzden ikaz etse, Odón onu, "Sen kendin bütün La Carbonera'da az kış sürtmedin, şimdi de bana öğüt vermeye kalkıyorsun!" diye tersliyordu. Otelci içini çekerek, "Benim iffetsizliğimin bedelini, iki masum insan, kızım ve karım ödediler," diye yanıtlıyordu.

Bir gün Odón, Onofre'nin kendisini görmek istediğini duydu, doğruca onun bürosuna gitti. İki eski arkadaş bol bol kucaklaşıp birbirlerinin sırtını sıvazladılar. Odón, "Birbirimizi çok uzun zamandan beri görmedik," dedi. "Saygın biri olduğundan beri kimse yanına yaklaşmıyor. Ah, ne güzel günlerdi onlar! Joan Sicart işini anımsıyor musun?"

Onofre onun konuşmasını bir süre gülümseyerek dinledi, sonunda, "Tekrar savaşıma zamanı Odón," dedi. "Başarımızla yetinemeyiz. Sana ihtiyacım var." Külhanbeyinin yüzüne açgözlü bir gülümseme yayıldı. "Allah'a şükür, eski tüfek paslanmaya başlıyordu. Mesele ne?" Onofre sesini alçaltarak, "Kolay bir iş. Her şeyi planladım, hoşuna gidecek," dedi.

Kararlaştırılan gün geldiğinde, Odón erkenden yola çıktı, bir araba kiralayarak kentin dışına gitti. Belirli bir yere gelince silahını çekerek, arabacıya arabadan inmesini söyledi. Fundalıklar arasından çıkan bir kabadayı, adamı iple bağladı, bağırmasın diye ağzına tıkaç doldurdu, gözlerini bir bezle bağladı ve ensesine vurarak bayılttı. Sonra onun pelerinini giyerek arabadaki yerine çıktı. Odón tekrar arabaya dönerek perdeyi çekti, sonra arabacı kendisini tanımasını diye kullandığı takma sakalı ve güneş gözlüklerini çıkardı. Onofre'nin söylediği gibi Ramblas'ta bir buket sarı zambak aldı. Çiçeklerin kokusu arabanın içinde öyle keskin geliyordu ki bir ara onları atmayı düşündü. Bu arada tabancasının iyi çalışıp çalışmadığını kontrol etti.

Araba meydana ulaştığında, kulenin saati biri vuruyordu. Çalışma günü olduğu için kilisedeki ayinden yalnızca bir avuç inançlı insan çıkmıştı. Odón, perdeyi biraz aralayarak tabancasını aradan çıkardı. Eski vali ve Filipinli uşağının çıktığını görünce onların merdivenlerden aşağı inmesini bekledi ve tabancayı üç kez ateşledi. Yalnızca Filipinli hemen harekete geçmişti. Araba tekrar ilerlemeye başladı. O sırada Odón çiçekleri anımsadı, arabanın tepesine vurarak, arabacıya durmasını söyledi, çiçekleri alarak pencereden fırlattı. O zamana kadar silah sesleri ve koşuşmalar duyulmaya başlamıştı: herkes gizleniyordu.

Birkaç gün sonra, geceyi geçirdiği bir genelevden çıkarken emniyetin cinayet soruşturma dairesinden polisler onu tutukladılar. Bir tanığı olduğunu bildiğinden hiçbir direniş göstermedi; hatta polisleri yapmacık bir dostlukla karşıladı. Çavuş, "Eğlene-

biliyorken eğlen Mostaza," dedi. "Bu kez yaptığını ödeyecek-sin." Odón'un dudaklarını büzerek ona öpücükler göndermesi çavuşu kızdırdı. Onun kim olduğunu bilen öteki görevliler göz-lerini ondan bir saniye bile ayırmıyorlardı; ne olur, ne olmaz kaçmasın diye tüfeklerini ona doğru yöneltmişlerdi. Araların-dan bazıları çok gençti ve daha işe başlamadan önce bile Odón Mostaza adlı gangsteri tanıyorlardı. Şimdi onu eli kelepçeli ola-rak hâkimin karşısına götürüyorlardı. Hâkim ona falanca gün, falanca saatte nerede olduğunu sorunca, kendinden emin bir bi-çimde, Onofre ile birlikte uydurdukları yalanları sayıp dökme-ye başladı. Hâkim soruları tekrarlamış ve hep aynı olan yanıtla-rını da not etmişti. Sonunda hâkim, "Benimle de mi alay edi-yorsun?" diye sormuştu.

Gangster, "Saygıdeğer efendim, küçük tuzaklarını hırsızla-ra, sosyalistlere, anarşistlere ve homoseksüellere saklayabilir-ler," dedi. "Ben Odón Mostaza'yım, bin yıllık deneyimi olan bir profesyonelim ve bir kelime daha etmeyeceğim." Ama sanki hâkim sağır ya da aptalmış gibi sorgulama tekrar başlayınca, "Acaba saygıdeğer efendim, benim adımdan yararlanarak meş-hur mu olmak istiyorlar? Şunu belirtmeliyim ki bunu daha ön-ce başkaları da denedi; hepsi de Odón Mostaza'yı demir par-maklıklar arkasına atan kişi olmak istediler. Ama hepsi de rezil oldular."

Hâkimin adı Acisclo Salgado Fonseca Pintojo y Gamuza idi; otuz üç yaşındaydı, düşük omuzları, kalın bir ensesi, kırçıl bıyıkları ve solgun bir yüzü vardı. Yavaş yavaş konuşuyor ve birisi ona bir şey söyleyince hayretle kaşlarını kaldırıyordu. "Söyle bakalım, falanca gün, falanca saatte neredeydin?" diyerek tekrarlardı.

Odón kontrolünü kaybetti. "Bu komediyi bitirelim artık!" diye, sesinin sorgulanmayı bekleyen başkaları tarafından duyul-masına aldırmış etmeden mahkeme salonunda bağırdı. "Benden ne istiyorsunuz? Para mı? Size bir kuruş bile vermeye niyetim yok saygıdeğer hâkim bey! O işi biliyorum, bugün size yüz ver-sem yarın bin istersiniz! Unutun! Hiçbir kanıtınız, hiçbir tanı-ğınız yok, benim tanığım ise çok sıkı. Üstelik herkes, eski vali-nin bir grup Malayalı tarafından öldürüldüğünü biliyor!"

Hâkim şaşırarak, "Hangi eski vali?" diye sordu. "Hangi Malayalılar?" Odón'a, eski vali Osorio'yu öldürmekten değil, Nicolau Canals i Rataplán diye adını bile hiç duymadığı birinin öldürülmesinden suçlu bulunduğunu anlatabilmek epeyce zamanlarını aldı.

Cinayet günü, bir pelerine sarınmış ve geniş siperli yumuşak bir şapka giyen biri Gran Hotel Aragon'un danışma masası önünden o kadar hızlı geçmişti ki, danışma memuru yolunu keşememişti. Danışma memuru adamın arkasından birkaç otel görevlisi ve günün o saatinde çok kalabalık olan Ramblas'ta görevli iki polis memurunu göndermiş, ama adam bulunamamıştı. Bazıları, adamın pelerininin içinde bilinçli olarak getirdiği bir çengelli demir ve ipi kullanarak, üst katlardan birinden sokağa inmiş olabileceğini söylediler. Kimileri de yoldan geçen hiç kimsenin böyle birini görmemiş olduğunu ileri sürerek, bu işin içeriden yapıldığına inanmışlardı. Adamın geride bıraktığı tek iz, üç kez bıçaklanmış olan Nicolau Canals i Rataplán'ın cese-di-ydi; bu darbelerden her biri onu öldürmeye yetebilirdi. Ertesi gün Nicolau, babasının ölüsünden kalanların bulunduğu aile mezarlığında, onun gibi bir cinayetin kurbanı olarak babasının yanına gömülmüştü. Annesi cenaze merasimine katılmamıştı. Canals ailesinin o kolundan son kişiydi.

Şimdi hâkim, yumuşak şapkayı ve pelerini ortaya çıkarmıştı. Odón genelevde iken polis evini aramış; bunları, yıkanmış olmasına karşın, üzerinde hâlâ kan lekeleri bulunan keskin uçlu bir bıçakla birlikte orada bulmuştu. Odón, durmadan kaplumbağa, tavuk ve domuz öykülerini tekrarlayarak, yapılan suçlamayı reddediyordu. Hâkim, daha sonra kararı yazdırırken, 'Sanık, açıkça kendini kaybetmiş durumda,' diye özetlemişti. Hâkimin getirttiği otel danışma görevlisinin önünde ona şapkayı ve pelerini giydirdiler. Giysiler üzerine mükemmel bir biçimde uymuş ve otel danışma memuru onu, önünden hızla geçen adam olarak teşhis etmişti.

Odón, bir mahkeme memuruna rüşvet vererek, Senor Braulio'ya bir mesaj gönderdi: "Neler olduğunu biliyorsam kahrolayım, ama ne olursa olsun kuşkulu bir iş." Senor Braulio Onofre'yi görmeye gitti. Onofre, "İspanya'nın en iyi ceza avu-

katını tutarız," dedi. Senor Braulio, "İşler fazla resmileşmeden, özel olarak halletsek daha iyi olmaz mı?" diye sordu.

Seville'den geldiğini ve Barcelona Barosuna, orada iş yapmak üzere başvurduğunu söyleyen avukatın adı Hermógenes Palleja ya da Pallejá idi ve sonunda da işler söylediği gibi gitmemişti. Bu avukatın çağırdığı hiçbir tanık savunmada bulunmak üzere mahkemeye gelmediler: Bunlar, mahkeme polisi onları aramaya gittiğinde ortadan kaybolan hafif kadınlardı. Resmi belgeleri bulunmadığı ve yalnızca takma isimleriyle tanındıklarından, izlerini kolayca saklayabiliyorlardı. Tanık kürsüsüne çıkan üç kişi ise mahkeme heyeti üzerinde çok kötü bir izlenim bırakmıştı. Bacaklarını açmışlar, halkın oturduğu sıralara göz kırpmışlar, çirkin sözler edip hiç neden yokken kıkırdamışlardı. Hâkimi yanıtlarken, 'Evet tatlım', 'Hayır şekerim' gibi deyimler kullanmışlardı. Mahkeme başkanı birkaç kez onları uyarmak zorunda kalmıştı. Her üçü de sanıkla cinayet sabahı birlikte olduklarını açıklamışlar, ama savcı ve hatta savunma avukatı tarafından sorgulandıklarında tarihleri, zamanı ve erkekleri karıştırmışlar ve sonunda tüm sözlerini inkâr etmişlerdi.

Bu sürtükleri hayatında hiç görmemiş olan ve ifadelerinin durumuna ne kadar zarar verdiğini gören Odón, avukatı ile görüşmek istedi. Ama avukat işlerinin çokluğundan söz ederek Odón'u, şimdi tüm ümitlerini bağladığı, Onofre Bouvila ile on yıl önce, ilk kez tanıştığı Dünya Fuarı yakınında bulunan Adalet Sarayındaki hücresinde ziyaret etmedi.

Ama Onofre oralı olmuyordu. Senor Braulio bütün gün, mahkeme salonunu dolduran kalabalığın arasında oturup davayı izledikten sonra, kendini çaresiz hissedip ne zaman onu arasa Onofre bir bahane ile yerinde olmuyordu. Ya da eğer içeri girmesine izin verilirse, bu kez de Onofre çabucak konuyu değiştiriyordu.

Hâkim en yüksek cezayı istemiş, sonunda mahkeme kararını açıklamıştı: Odón Mostaza ölüm cezasına çarptırılmıştı. Avukat, 'Sabret, itiraz edeceğiz,' dedi. Ve öyle yaptı, ama ya başvuru tarihini kaçırarak ya da itirazını çok dikkatsizce daha üst mahkemelere vererek yöntem yanlışlığı nedeni ile reddedilmesini becerdi.

Odón, yapayalnız kaldığı hücrelerinde ümitsizlik içindeydi. Yemek yemiyor, hemen hemen hiç uyumuyordu; uyuduğu zamanlarda ise karabasanların hücumuna uğrayıp bağırarak uyanıyordu. Gardiyanlar onunla alay ediyor, zaman zaman da hücrelerine girerek dövüyorlardı. Sonunda mahkûmda bir değişiklik oldu: İşlemediği bir cinayetten cezalandırılmasının, işlediği, ama cezasını çekmediği suçların bedeli olduğunu anlamıştı. Bunun Tanrının işi olduğunu anlayarak, dinle alay eden bir inançsız olmaktan çıkıp dindar ve mütevekkil biri olmuştu. Hapishane papazını çağırıp sayılamayacak kadar çok olan günahlarını itiraf etmişti. Geçmiş yaşamının anısı, yıllarca içinde eğlendiği o günah bataklığı onu kederden teselli olunamayacak kadar çok ağlatıyordu. Günahlarını itiraf edip kilise tarafından affedilmiş olmasına karşın, yaratıcısının karşısına çıkmaya cesaret edemiyordu. "Onun sonsuz affına sığın," demişti peder. Odón şimdi mor bir cüppe giyiyor ve boynunda gri bir ip taşıyordu.

Senor Braulio, bir kez daha Onofre'yi ziyaret etti. Halının üstünde diz çöküp kollarını göğsünün üzerine çarpaz olarak yerleştirdi. Onofre, "Bu saçmalık da ne?" diye sordu. "Beni dinleyinceye kadar buradan kımıldamayacağım!" diye yanıtladı Senor Braulio. Onofre zili çaldı ve sekreterinin başı kapıda görünür görünmez, "Bizi rahatsız etmeyin," dedi. Kapı kapanınca bir sigara yaktı ve koltuğunda geriye yaslandı. "Şimdi söyle bakalım, bütün bunlar ne oluyor?" dedi.

"Niçin burada olduğumu biliyorsun. O bir günahkâr, ama aynı zamanda arkadaşın. Tehlikeli zamanlarda hep senin yanında oldu. Ondan daha sadık birini tanımadın. Ne de ben daha yakışıklı birini tanıdım," diye ekledi kırık bir sesle.

"Sözü nereye getirmek istiyorsun?"

"Ona niçin bir ders vermek istediğini anlayabilirim. Eminim, dersini aldı. Gelecekteki tüm davranışlarının sorumluluğunu ben üstleneceğim."

"Daha ne yapmamı istiyorsun? İspanya'nın en iyi avukatını tuttum, her kapının ipini çektim, affedilmesi için Majestelerine başvurdum."

"Onofre bana bunları anlatma. Seni yıllardır tanıyorum. Pansiyonuma ilk geldiğinde hiçbir şeyi olmayan küçük bir afacandın. Bütün bunları senin düzenlediğini biliyorum, çünkü

kötü kalplisin, istediğini elde etmek için her şeyi ve herkesi kurban edebilirsin ve daima içinin derinliklerinde Odón Mostaza'yı kıskandın. Ama bu kez çok ileri gittin, istesen de, istemesen de bunları düzeltmek zorunda kalacaksın. İşte burada, önünde diz çöküyorum, o biçarenin yaşamını kurtarmak için. Kalbim, tıpkı Madonna'nınki gibi yedi hançerle parçalanmış. Bunu onun için ya da benim için yap!"

Onofre'nin kayıtsızlığını görünce içini çekerek ayağa kalktı. "Pekâlâ," dedi, "eğer böyle olmasını istiyorsan öyle olsun. Son günlerde biraz araştırma yaptım, sen ve o Garnett denen adam, Don Humbert'in yardımı ile Osorio'nun imzaladığı kontratları tahrif ettiniz ve şimdi Osorio'nun Filipinler'deki bütün malları hemen hemen tamamen senin. Aynı zamanda yanında çalışanların yakın bir zaman önce bir kaplumbağa, bir tavuk ve bir domuz satın aldıklarını ve posta ile büyük paketler gönderdiklerini de biliyorum. Bunların hiçbirisi Odón'u cezalandırıldığı suçtan kurtarmayacak. Tam tersine, Osorio'nun ölümü ile ilgili bir araştırma onun suçunu ortaya koyacak, ama bir adamı iki kez öldüremezsiniz ve Odón şimdiden ölmüş sayılır. Ama kendisi ile birlikte başkalarını da sürükleyebilir. Ne demek istediğimi anlıyorsun."

Onofre, hâlâ sakince gülümseyerek sigarasını içmeye devam ediyordu. Sonunda, "Böyle yapma Senor Braulio," dedi. "Sana söylediğim gibi, arkadaşım Odón için insanca mümkün olan her şeyi yaptım. Ne yazık ki ümit ettiğimiz sonucu alamadık. Öte yandan, birini hapisneden kurtarmak için yol ararken, tesadüfen bir başkasının salıverilmesi şansını ele geçirdim. İşte burada, çekmecenin içinde, kızın Delfina'nın cezasının affının bir imzalı kopyası var. İnan bana, onu elde etmek için bir sürü kişiyi etkilemek ve çok para ödemek gerekti. Yetkililer, ilk önce halkın güvenliğinin daha öncelikli olduğu gerekçesi ile, ki ben de bu görüşe katılıyorum, onu affetmek istemediler. Ve şimdi mutlu bir sonuç olarak her şey halledildi. Bu affın gerçekleşmemesi çok yazık olurdu, öyle değil mi?"

Senor Braulio başını eğdi ve hiçbir şey söylemeden odadan çıktı, yanaklarından gözyaşları sicim gibi süzülüyordu.

Ölüm cezasına mahkûm olanların küçük kilisesinde lordumuz, Jesus Christ'in Kıymetli Kanı Kardeşlik Tarikatından iki üye, altı mumla aydınlatılmış kardeşlik haçını getirmişlerdi. Bu tarikatın usullerine uygun olarak tunik ve pelerinler giymişler, üzerine siyah deri kemer, tespih ve rozet takmışlardı, ayrıca amblemleri de göğüslerine işlenmişti. Görevleri mahkûmların son saatlerini geçirmelerine yardımcı olmak ve daha sonra da yakınları yanında olmayanların cesetleri ile ilgilenmek olan bu kardeşlik tarikatı, 1547'de Barcelona'da, En Kutsal Ayin Kilisesi olan ve herkesin Kan Kilisesi olarak tanıdığı Nuestra Senora del Pino Kilisesinde kurulmuştu.

Yere eğilmiş olon Odón Mostaza, dua ediyordu; alnı soğuk ve ıslak döşemenin üstündeydi. Hücresi hapishanenin tecrit edilmiş bir yerindeydi ve kendisi yalnızca ilgili yetkililer, hapishane doktoru, rahipler ve kardeşlik tarikatı üyeleri tarafından ziyaret ediliyordu, ayrıca kanunda var olan özel bir madde sayesinde de, 'hükümlü, yazılı ya da sözlü olarak bir vasiyet bırakmak isterse' bir de noter getirilebiliyordu. Hapishanede sessizlik hüküm sürüyordu: Dua anında tam olarak kendini verebilsin diye, tüm öteki etkinlikler gibi, günlük egzersizler de iptal edilmişti. Cezanın yerine getirilmesi sırasında hazır bulunacak olanlar, sırasıyla mahkeme hâkimi, hükümet ve adliye temsilcileri, hapishane müdürünün tayin ettiği muhafız, mahkûmlara yardım eden hayır derneklerinin temsilcileri ve belediye reisinin tayin ettiği üç vatandaş çoktan bahçede toplanmışlardı. 24 Kasım 1894'te yayınlanan hükümet kararnamesinden beri ölüm cezaları halka açık değildi. Bu karar sert eleştirilere neden olmuştu. Bu kararda: 'Ölüm cezası, İspanya'da eğitici niteliğini kaybetmiştir, karşılığında hiçbir şey kazanılmadığı gibi, üstelik, olayın basında yer alması yalnızca merak uyandırmakla kalmayıp suçluya bir de romantik bir hava kazandırmaktadır,' denmekteydi.

Üç vatandaş şimdi dikkatle cellatın idam tezgâhının iyi çalışıp çalışmadığını kontrol edişini izliyorlardı. Bu tezgâh, arkası yüksek bir iskemle ve ona bağlı olarak ucunda haltere benzer metal bir yay bulunan turnikeden oluşuyordu; hükümlünün boynuna takıldığında boğularak ölüme neden oluyordu. Majesteleri Don Fernando VII, 28 Nisan 1828'de 'Kraliçenin doğum

günü şerefine' ölüm cezası olarak iple idamı kaldırmış ve o günden itibaren ölüm cezalarının, sıradan insanlar için 'garrote ordinario', ağır suçlular için 'garrote vil' ve üst sınıftan olanlar için ise 'garrote noble' uygulaması ile yerine getirileceğini ilan etmişti. Buna göre, birinci kategoride olanlar ölüm cezasının uygulanacağı yere 'Capuz' denilen ve giysilerin üzerine alınan, normal zamanlarda da yas için kullanılan kukuletalı pelerin içinde ve at üstünde getiriliyorlardı. 'Garrote vil'e mahkûm olanlar ya eşek üstünde ya da ceza hükmünde öyle belirtilmişse sürüklenerek ve 'Capuz'süz olarak götürülüyorlardı. Son olarak 'garrote noble' mahkûmları ise eyerli bir at üstünde ve siyah bir haşa giymiş olarak getiriliyorlardı. Ölüm cezalarının aleni uygulanması kuralına son verilince, tabii bu ayrıcalıklara uyulmaktan da vazgeçilmişti.

Hücresinin kapısı açıldığında Odón yüzünü yerden kaldırmadı. Kollarının altından tutan dört el onu kaldırdı. Başka düşüncelere yer vermemek için, tekrar tekrar, "Tanrım ruhumu başışla," diye mırıldanıyordu. Dışarı çıkarılınca gözlerini açtı ve kendisini, kilisedeki haçı taşımakta olan kardeşlik tarikatı üyelerinin götürdüğünü gördü. Şafağın bulutsuz semasına bakıp kendi kendine, o gün ve daha sonrasında güneşin parlayıp parlamayacağını artık kendisi için bir anlamı olmadığını düşündü.

Avlunun en uzak köşesindeki idam sehpasını, tanıkları ve biraz geride duran cellatı gördü. Tanıklardan biri sigarasını yere atıp ayağı ile izmariti söndürdü. Koyu renkli tahtadan yapılmış ve açık kapağı duvara dayalı tabutu görünce dizlerinin üstüne düştü, iki koluna girmiş olan muhafızlar onu tekrar ayağa kaldırdılar. Kendi kendine, 'Hakkımda öyle... düşünülmemeli,' diyerek dikleşti ve başını yukarı kaldırdı. 'İşi bitirebilirsiniz,' demek istedi, ama yalnızca hışırtıya benzer bir ses çıkarabildi. 'Bu koşullarda hiç de fena değil,' diye kendisi ile alay etti. Yere düşmeden attığı her adım onun için adeta bir zaferdi.

Giydiği çuval tunik arkasında yerleri süpürüyordu. Ona bu tuniği kiliseye giderken giydirmişlerdi. Sarı tunik ve aynı renkte kukuleta giyen, hükümdar ya da ana-baba katilleri dışındaki-lerin tuniklerinin renginin siyah olması yasayla belirlenmişti. Tunik bir cüppeye benziyordu ve onun içinde kendini aşağılanmış hissediyordu. 'Bugüne kadar kendi giysilerimi daima kendim seçtim,' diyerek muhafızlarla şakalaştı. Eğer idam cezası

birkaç ay ertelenmiş olsaydı böyle bir yakınma için gerekçesi olmayacaktı, çünkü 9 Nisan 1900'de kabul edilen bir yasa ile bu tünün giyilmesi kuralı kaldırılmıştı.

Sandalyeye oturdu ve kendisini bağlamalarına izin verdi. Haçı dudaklarına götürdüler ve o gözleri kapalı öptü. Birinin ihtiyatlı ellerle mekanizmayı kıpırdattığını fark etmedi.

Daha sonra ölüm tutanağı yazıldı ve hazır bulunanların hepsi tarafından imzalandı. Kardeşlik tarikatı üyeleri cesedi ta- buta taşıdılar, kollarını çaprazlayarak ellerinin içine gümüş kap- lanmış bir tespih yerleştirdiler ve rüzgârın dağıttığı saçlarını dü- zelttiler. Sonra kendi aralarında, 'Gerçekten de Barcelona'da ondan daha yakışıklı bir erkek bulunmadığını,' fısıldaştılar.

Aynı saatlerde, kentin öteki ucundaki kadınlar hapishanesi- nin kapıları Delfina'yı salıvermek üzere açıldı. Senor Braulio, hapishanenin karanlık duvarlarının dışına çekilmiş bir arabanın içinde onu bekliyordu. Gözyaşları içinde kucaklaştılar. Bir süre sonra Senor Braulio, "Ne kadar zayıflamışsın kızım," dedi. "Ya sen baba, titriyorsun, iyi misin?" diye sordu kızı. "Hiçbir şeyim yok," dedi eski otelci. "Belki de heyecan. Gel, arabaya bin de eve gidelim. Ne kadar da zayıfsın! Ama aldırma, ben sana baka- cağım. Ne kadar değiştiğimi görünce şaşıracaksınız."

Odón Mostaza'nın ölümünden bir ay sonra Onofre, Don Humbert'in kızı ile evlenmek için tekrar izin istedi ve bu kez hiçbir çekincesiz bu izin kendisine verildi.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Napoleon Bonaparte'ın, Birinci Fransız Cumhuriyet Takviminin ikinci ayı olan 18 Brumaire 1799'da (22 Ekim-20 Kasım arası) başlayan 19. yüzyıl, Kraliçe Victoria'nın ölüm döşeginde olduğu günlerde sona ermekteydi. Bir zamanlar, kraliyet yatak odasının dışında İmparatorluk Muhafızlarının atlarının nal sesleri ve Avrupa caddelerinde ve Borodino, Waterloo ve diğer benzeri ünlü savaş meydanlarında da Austerlitz toplarının sesleri gürlüyordu. Şimdi ise duyulabilen yalnızca tezgâhların sürgü sesleri ya da iç-yakımlı motorların mırıltısı ve geri tepme sesleriydi. Yüzyıllar ilerledikçe savaşlar için esirgenenler icatlar için esirgenmiyordu: Bir icatlar yüzyılıydı.

Şimdi insanlık, ürpertiler içinde 20. yüzyılın eşiğinden geçmekteydi. Henüz en büyük değişiklikler yaşanmamıştı, ama insanlar şimdiden değişikliklerden bıkmışlardı ve yarının ne sorunlar getireceğini bilmediklerinden korku içindeydiler. Geleceğin nasıl olacağı hakkında hayal kuran hayalperest kıtlığı da yoktu. Elektrik enerjisi, radyo, otomobil, havacılık ve tıptaki gelişmelerin dünyayı kökten değiştireceği söyleniyordu. Doğa kontrol edilebilecek ve insan beyni şansı kendi kontrolüne alarak onu işine geldiği şekilde kullanacaktı; insan yaratıcılığının aşamayacağı hiçbir engel yoktu; insanoğlu keyfine göre beden ölçüsü ve cinsiyet değiştirebilecek, havada bugüne dek duyulmamış hızla seyahat edebilecek, işine geldiği zaman görünmez olabilecekti; bir yabancı dili iki saatte öğrenecek, üç yüz yıl, hatta daha fazla yaşayacaktı. Aydan, gezegenlerden ve daha uzak yıldızlardan çok zeki yaratıklar, dünyamıza gelip kendi buiüşları ile bizimkileri karşılaştırmak için, bizi ziyaret edeceklerdi. Dünya, yalnızca sanatçı ve filozofların yaşadığı ve hiç

kimsenin çalışmak zorunda olmadığı pastoral bir cennet olacaktı. Bazıları da felaketler ve zorba hükümetlerden başka bir şey öngörmüyorlardı. Roma Katolik Kilisesi, inananlara, yanılmazlığı 19 Temmuz 1870'te ilan edilmiş olan papanın bildirgesinde beyan edildiği gibi, gelişmenin her zaman Tanrı buyruklarına uymadığını anımsatıyordu.

Kilise, gelişmelerden hoşnutsuzluğunda yalnız değildi. Dünya liderlerinin çoğu onun kuşkularını paylaşıyordu; değişimde tüm prensiplerin yıkımını ve çağın sonunu görüyorlardı. Yalnızca Kaiser'in görüşü farklıydı: Krupp fabrikasında üretilen elli ton top fikrinden çok hoşlanmıştı. 'Eğer Paris'i bombalamamı sağlıyorsa Tanrı değişimden razı olsun,' diye düşünüyordu.

Böylece yıllar geldi ve geçti. 1913 yılının bir ağustos akşamında, Barcelona'da bir rıhtımda durmakta olan Onofre Bouvila'nın düşünceleri de tamamen aynı konuyla, zamanın nasıl da uçup gittiği ile meşguldü. İçindekilerin hiçbir konşimentoda yer almadığı bazı sandıkların gemiden indirilmesine nezaret ediyordu. Gümrük görevlileri uyarılmış ve kendilerine görmezlikten gelmeleri için skandal yaratacak bir miktarda para ödenmiş olsa da, yine de işi şansa bırakmak istemiyordu. Rıhtıma bakarken aynı yere iş aramak için geldiği günü anımsadı. O zaman, hemen hemen tüm gemiler yelkenliydi ve kendisi de hâlâ bir çocuktuk; şimdi ise yaz sonu akşamının solgun ışığına karşı baca dumanlarını seyrediyordu ve kırkına yaklaşmıştı. Muhteşem ve yalnız, gemilerin bağlanışını seyrediyordu.

Bir sekreter ona sandıkların karinadan boşaltılmaya hazır olduğunu söylemeye geldi. Onofre, dalgınca, "Sandıklar herhangi bir şekilde zarar görmüş mü?" diye sordu. Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgilere göre, yakında bir savaş çıkacaktı ve bu pazara silah temin edebilenler kısa bir süre içinde sonsuz bir servet sahibi olacaktı. Onofre, silah, fişek, gülle, el bombası, ale-vatar ve benzeri malzemelerin prototiplerinin kaçak olarak İspanya'ya sokulmasını sağlamıştı. Ajanları şu anda Avrupa sefa-retlerini gizlice izlemeye başlamışlardı bile. Fikir yalnızca ona ait değildi: Birlikte hareket edecek ortaklar ve düşmanlar edin-mek kaçınılmazdı, tuzaklara karşı dikkatli olmalı ve rakiplerini yok etmeliydi. Aynı zamanda, savaşılan ülkelerin casuslarına da güvenmek zorundaydı; bu casuslar, zaten dünyanın tüm öteki

kentlerine olduğu gibi Barcelona'ya da sızmaya başlamışlardı bile.

Onofre, 'Bütün bunları niçin yapıyorum?' diye düşündü. İlk oğlu geri zekâlı olarak doğmuştu. Yeni bir yüzyılın başında ve çok iyi bir gelecek kehaneti ile doğmuş olan çocuğun asla normal olmayacağının belirtileri çok geçmeden görülmüştü. Şimdi Lérída yöresindeki Pireneler'de, Onofre'nin büyük parasal destek sağladığı dini bir kuruluştaki bitkisel hayattaydı. İkinci oğlu ise ölü doğmuştu. Bunu iki kız çocuğunun doğumu izlemişti. Karısına olan aşkı önceleri pek çok sınavdan başarıyla çıkmış olsa da, üst üste gelen talihsizliklere karşı duramamıştı. Terk edilmişliğini bütün gün çikolata ve pasta yiyerek unutmaya çalışan kadın şişmanlamıştı; bir yandan da kocasına yaranmak isteyenler ona şekerlemeler getirerek takviye ediyorlardı.

O, zengin ve güçlüydü, ama hâlâ bir serseriydi. Kentin ileri gelenleri ona hayrandılar, ama parasını nasıl kazandığı için değil, onu harcama biçimi için. Onlar için paranın kendisi yalnızca bir sonuçtu, yoksa bir şeyi elde etme ya da başarıma aracı değil. Parayı, ülkenin iplerini ellerine geçirmek, hükümeti kendi teorilerine göre şekillendirmek için kullanmak hiç akıllarına gelmemişti. Eğer zaman zaman politikaya girmişlerse bile, bunu istemeyerek yapmışlardı. Madrid'e hiçbir art niyeti olamayan iyi yöneticiler olarak etkin hizmet sunmuşlardı. Hatta bu çalışmalar bir zamanlar savundukları Katalanya'nın, hatta kendilerinin yararına olmasa bile. Belki de derinlerde bir yerlerde, kendilerini İspanya'dan ayrı farz etseler de yine de tamamen İspanya'sız yapamıyorlardı. Ya da belki de her şey çok ani olmuştu: Kendilerini bir sınıf, ekonomik bir varlık olarak kurumsallaştıramamışlardı. Ve şimdi de tarihin akışını değiştiremiyorlardı.

Onofre, geminin halatlarının gıcırtısını, tahtalarının çatırtısını, bordasına çarpan suyun sesini duyabiliyordu. Bu gemilerin çoğu Filipinler, Barcelona ve diğer limanlar arasında onun mallarını taşıyorlardı; bazılarının da sahibiydi. Ama bunların hiçbirini, karanlık geçmişini unutturup ona sosyetenin gözünde saygınlık kazandıramamıştı. İhtiyaçları olduğunda gidip onu görüyorlar, ama adını davetli listelerine yazmayı daima unutuyorlardı.

Bir yıl önce, kentin ileri gelenlerinden bir grup, eski dostu Ut Markisi başkanlığında ve büyük bir merasimle randevu alarak onu ziyarete gelmişlerdi. Gelenlerin çoğu geçmişte onunla iş yapmışlardı; daha çok yasal olmayan işlerde onun elinden yem yemişlerdi, oysa şimdi sanki bunlar hiç olmamış gibi davranarak tanışma merasimi pantomimini¹ tekrar oynamışlardı.

"Bu şerefi neye borçluyum?" diye sordu. Birbirlerine yer ikram etmekle meşguldüler ve durmaksızın, 'Önce sen konuş... Hayır, sen konuş, sen benden daha iyi yaparsın...' deyip duruyorlardı. Onofre onların yüzlerini inceleyerek sabırla bekledi. Bazıları Dünya Fuarı Yönetim Kurulu üyeleri olarak, kendisinin sabahın tanında fuar alanına sızıp anarşist broşürler dağıttığı ve saç toniği sattığı günlerin güçlü kişileriydiler. O yönetim kurulu üyelerinin çoğu bu arada ölmüşlerdi: Rius y Taulet Dünya Fuarının 1899'da kapanışının hemen ardından, yine fuarın Kraliyet komiseri olan ve katedralin cephesinin yenilenmesi masraflarını cebinden ödeyen, Barcelona Bankasının kurucusu Nanuel Girona i Afrael 1905'te, Manuel Duran i Bas 1907'de vb. gibi. Hayatta kalan bu yaşlı adamların hiçbiri, şimdi kendilerini alaylı bakışlarla süzen bu adamın bir zamanlar onların resmi geçidini çimento torbalarının arkasına gizlenerek izleyen çocuk olabileceği hakkında kuşkuları yoktu.

"Size geldik, çünkü varlığınızla ve aktivitelerinizle onurlandırdığınız bu Barcelona kentine olan sevginizin derinliğini biliyoruz, üstelik ne kadar cömert olduğunuzun da farkındayız," dediler.

Alaylı bir sesle, "Bu kez ne kadar istiyorsunuz?" diye sordu.

Gelenler pişkin, yaşlı kuşlar olduklarından hiç alınmadan, "Dışişleri Bakanlığından öğrendiğimize göre kraliyet kanından ve hükümdar ailesinden biri yakında bu kenti ziyaret edecek. Gezi aslında özel bir gezi olduğundan takdir edeceğiniz gibi resmi açıdan bütçede bunun için bir ödenek yok, öte yandan Majesteleri Kralımızla, Tanrı onu korusun, aynı hisleri taşımakta olan bakanlığın da işaret ettiği gibi bu renkli konuğun düzeyine uygun bir konukseverlikle ağırlandıktan gitmesine izin veremeyiz, tekrar ediyorum, izin veremeyiz. Kısacası, bu renkli konuk

¹ Noel zamanı verilen ve peri masallarına dayanan müzikli bir tür çocuk oyunu. (Çev.)

ve maiyetinin ağırlanması ile ilgili masrafları tarafımızdan karşılanmalıdır."

Onofre konuğun kim olduğunu sordu. Bir hayli tereddütten sonra kesin bir gizlilik teminatı ile konuğun, Haşmetmeap II. Çar Nicholas'ın eşi Alexandra Feodorovna olarak tanınan, Kraliçe Victoria'nın torunu Prenses Alix de Hesse olduğunu söylediler. Bu bilgi Onofre'nin ilgisini dağıttı: Bir avuç aptal olduklarını düşündüğü Romanov'lar onu hiç ilgilendirmiyordu. Bununla beraber, Lenin, Trotsky ve ötekiler gibi maksimalist gizli örgütçüler oldukça ilgisini çekiyordu; Londra ve Paris'teki muhbirleri aracılığıyla onların nerede olduklarından haberdar oluyordu; hatta zaman zaman ileride iş ilişkisi kurabileceğini düşünerek, onların ateşli tezlerini finanse etmeyi düşünüyordu.

Şu andaki toplantı ona anlamsız geliyordu. Kendi kendine, 'Bu insanlara niçin yardım edeyim ki?' diye sordu. Her ne kadar bunların birkaçı keskin maliyecilerden sayılıyorsalar da yalnızca burunlarının dibindekileri görebiliyor, bürolarının dışındaki dünyada neler olup bittiğinden haberleri bile olmuyordu; zavallılar, çılgınlar ve arka sokakların karanlıklarında üreyen örtülü yaşamlar dünyasından haberleri yoktu. Ama Onofre bu dünyayı çok iyi biliyordu ve bir süreden beri de orada bir devrimin kokusunu alıyordu.

"Her şeyi bana bırakın," dedi.

Merdivenleri indikleri sürece ona ne kadar müteşekkir oldukları hakkında nutuklar attılar. Onları, Paseo de Gracia'daki malikânelerine götürmek üzere uzun bir araba konvoyu hazır bekletiliyordu. Arabaların körükleri ve atların eyerleri çiseleyen yağmurda parlıyorlardı; sokak lambalarının ve araba fenerlerinin etrafında sarıya çalan haleler oluşmuştu. Kapıda duran Onofre, elini sallayarak onları uğurladı. Bir yandan da, 'Tüm servetim kızlarıma ve onları yatağa atabilen dolandırıcılara kalacak. Bir aptalla evlenmenin sonucu olarak bu cezayı hak ediyorum,' diye düşünüyordu.

Çariçe ve maiyeti, tanınmayan bir konuk olarak Puerto de la Paz Limanına geldi. Yağmur birkaç saat önce dinmişti. Yerdeki su birikintilerine muhteşem muz ağaçlarının nemli rüzgârda titreyen dallarının gölgesi yansıyor. Ut Markisi, 'Majestelerini karşılamak için berbat bir gün,' diye mırıldandı. Onofre ile birlikte, dört İngiliz atının çektiği maun kupa arabasında si-

gara içiyorlardı. Arkalarında, konunun maiyetini Ritz Otelinde ayrılan dairelerine götürmek üzere kiralanmış, atlı arabalar ve uzun vagonlardan oluşan bir ordu bekliyordu.

Onofre, Marki'nin sözlerine yanıt vermedi. İki gün önce Joan Bouvila imzalı bir mektup almıştı. Babasından geldiğini düşünerek açmış, ancak mektubun uzun süredir varlığını bile unuttuğu kardeşinden geldiğini görmüştü. Joan, babalarının ölüm döşeginde olduğunu yazıyor ve 'Onu hayatta iken görmek istiyorsan acele et,' diyordu.

Onofre, babasını, annesinin cenaze merasimi için 1907 sonbaharında yaptığı kısa ziyaretten beri görmemişti. Joan'un yokluğunu cenaze yemeğinde fark etmişti. Babası onun, ikide bir Araplarla sorun yaşanan Afrika'da askerliğini yaptığını söyledi. *Amerikano*, kabristandan dönüp sonunda yalnız kaldıklarında, 'Şimdi ben ne yapacağımı bilmiyorum,' demiş, Onofre bir şey söylememişti. Babası, ziyaretçilerin ardından dağınık görünen odaya sanki karısının bir mobilyanın arkasından ortaya çıkmasını umuyormuş gibi baktı. Bir süre sonra, 'Hasta olduğunu bile bilmiyordum,' diye devam etti. 'Hafifçe beli bükük yürüyordu, iştahı da yoktu, ama başka belirtiler varsa bile ben fark etmedim. Bir akşam eve dönünce onu, her zaman oturduğu, ocağın yanındaki koltukta ölmüş buldum; çaydanlıktaki su kaynıyordu, demek ki öleli çok olmamıştı, buna karşın elini tuttuğumda buz gibiydi.' *Amerikano* konuşurken Onofre kapıları açıp etrafı kolaçan etmeye başlamıştı. Çoğu köylü kadının yaptığı gibi anesi hiçbir şeyi fırlatıp atmazdı ve ev işe yaramaz bir sürü eşyayla doluydu. Onofre eski yatak örtüsü parçaları, dipsiz tencereler ve karıncaların yiyip kalbura çevirdiği eskiler bulmuştu. 'Barcelona'da beni bekleyen önemli işler var, gitmeliyim,' dedi.

Bassora'da trenden inince, Onofre, aptal gibi Tonet Amca'yı aramaya başlamıştı. Sonunda birisi ona ihtiyar arabacının yıllar önce öldüğünü söyledi. Onofre küçük bir atlı araba kiralamıştı, şimdi de dışarıda, kapının önünde, tavuklar, hindiler arasında onu bekliyordu. Onların guluklamaları, göksineklerinin vızıltısı sessizliği derinleştiriyordu. Oğlunun kendisini cesaretlendirecek bir şey yapmadığını gören *Amerikano*, 'Düşündüm de seninle Barcelona'ya gidebilirim,' dedi. 'Biliyorsun kırsal yaşam beni çok sarmıyor. Ben daha çok kent tipiyim ve şimdi

tekrar yalnız kaldığıma göre...' Onofre saatine baktı, şapkasını ve bastonunu aldı ve kapıya doğru gitti, babası onu izledi. "Biliyorsun, sıradan bir yaşlı köylü değilim, gezip dünyayı dolaştım. Eminim bana bir iş bulabilirsin, iş ilişkilerinde sana elimden geldiğince yardım edebilirim. Hem eğer çalışırsam kimseye maddi yük olmam." Onofre dışarı çıktı, gözleri arabaya dikilmişti.

Bir incir ağacının gölgesinde, sinek kümeleri arasında pineklemekte olan arabacı Onofre'nin dışarı çıktığını görünce ayağa kalktı ve arabasına koştu. 'Emrinizdeyim efendim,' dedi. Bakır rengi saçlı, geniş omuzlu arabacı General Weyler'in emrinde Küba'da savaşmıştı. *Amerikano*, 'Sen çok meşgulsün, çocuklarla ilgilenebilirim,' dedi. Onofre arabaya binerken, 'Joan yakında dönecek,' diye yanıtladı. 'O dönünce her şey yoluna girecek. Onun gecikmeden serbest bırakılması için Madrid'de işleri çektireceğim.' Arabacı yularları çözdü, freni bıraktı ve kamçılarını kaldırdı. *Amerikano* oğlunun bacaklarına yapıştı: 'Onofre, beni yalnız bırakma, tek başıma yaşayamam, kendime nasıl bakacağımı bilmiyorum, kışı ateşin karşısında, konuşacak biri olmadan geçiremem. Lütfen, hatırım için.' Onofre elini ceketinin iç cebine soktu, bütün parasını çıkardı ve saymadan *Amerikano*'ya uzattı. 'Bununla Joan buraya gelinceye kadar rahat yaşarsın.' *Amerikano* parayı almıyordu. Onofre, sabırsızca, 'Hadi baba al bu parayı, Bassora'ya gidince daha çok göndereceğim,' dedi. *Amerikano*, parayı almak üzere bacağına bırakınca, Onofre hiddetle arabacıya işaret etti ve tırısı kalkarak hareket ettiler.

Ut Markisinin arabasının penceresinde bir yüz belirdi. "Don Onofre, bir dakika bakabilir misiniz? Buralarda dolaşan kuşkulu bir adam yakaladık."

Marki, "Neler oluyor?" diyerek araya girdi. Onofre'nin ajanlarından biri olan dışarıdaki adam yanıt vermedi.

Onofre, Markiye, "Majesteleri gelebilir, onun için siz arabada kalın," dedi. "Gidip ne olduğuna bakacağım ve hemen buraya döneceğim."

Arabadan inip, elindeki gaz lambasını kaldırarak yolu aydınlatmaya çalışan adamı izledi. İp kangalları ve su birikintileri

arasından kendilerine yol bularak bir gruba ulaştılar: Bir adam, beş kişi tarafından dövülüyordu. İtiş kakış arasında gözlüğünü kaybetmişti. Onofre, "Yeter!" diye emretti. "Kim bu?" "Bilmiyoruz," diye yanıtladılar. "Aradık, silahlı değil."

Onofre, içeri sızan adama döndü ve limana nasıl girdiğini sordu.

Adam ceketini düzelterek, "Zor olmadı," dedi. Şivesinden yabancı olmadığı belli oluyordu. Ne de bir Menşevik ya da nihiliste ya da çarîçeye zarar vermek isteyecek birine benziyordu. Onofre ona kim olduğunu ve orada ne aradığını sorunca gazeteci olduğunu söyledi ve çalıştığı gazetenin adını verdi. "Ramblas Caddesi boyunca yürürken hazırlıkları görünce önemli ya da tehlikeli birinin geleceğini tahmin ettim ve kordonu aşarak burada saklandım. Maalesef yakalandım ve hiç de iyi bir karşılama görmedim. Şimdi bana ne yapmak istediğinizi söyler misiniz?" diye ekledi küstahça.

Onofre, "Hiçbir şey, hiçbir şey," dedi. "Siz bir gazeteci olarak yalnızca görevinizi yapıyordunuz. Bununla beraber, sizden bu olayla ilgili olarak, gördüğünüz hiçbir şeyi yazmamanızı rica edeceğim. Tabii ki bu talihsiz olaydan dolayı size verilen zararı karşılayacağım," dedi. Ve cebinden çıkardığı banknotlardan üç tanesini sayarak ona uzattı.

Gazeteci reddetti: "Ben rüşvet almam bayım!" dedi.

Onofre, "Bu yalnızca bir iyi niyet gösterisi," dedi. "Bu işle özel olarak ilgileniyorum."

Gazeteci, "Bu da makalemde aynı şekilde yer alacak," diyerek tehdit etti.

Onofre gülümsedi. "Canın isterse. Ben yalnızca sizinle daha dostça bir ilişki kurmak isterdim. Basınla daima iyi ilişkiler içinde oldum. Ben Onofre Bouvila'yım," dedi.

"Onofre Bouvila mı?" diye haykırdı gazeteci. "Özür dileirim Senor Bouvila! Nereden bilebilirdim ki? Kazara gözlüğümü kaybettim... Lütfen ne söylediğimi unutun ve ağzımın mühürlü olduğuna inanın."

Onofre'nin iş ilişkileri, Barcelona Limanının genişletilmesi konusunda karanlık bir proje nedeni ile ilk ve son kez olarak 1903 Eylülünde basında yer almıştı. Bir şey olmamış, ama bu arada epeyce para kazanmışlardı. Makaleyi okuduktan sonra

Onofre sorumlu gazeteciye bir not göndermişti: 'Sizinle biraz sohbet etmek istiyorum.' Gazeteci de buna kısa bir notla yanıt vermişti: 'Şafakta San Severo'da olmamak koşuluyla yeri ve zamanı bildirin,'— yıllar önce Joan Sicart'a kurduğu tuzağa açık bir kinaye. Onofre alınmadı. 'Sen o kadar önemli değilsin, gel ve beni büromda gör. Bir anlaşmaya varacağımızdan eminim,' diye yanıtladı. Ertesi gün gazeteci geldi.

Onofre yalnız kaldıklarında, "Fiyatını açıkla, bu işi bitirelim," dedi. "Kaybedecek vaktim yok." Gazeteci sertçe ve bıyık altında gülerek, "Satılık olduğumu kim söyledi?" diye sordu. "Eğer satılık olmasaydın gelmezdin," dedi Onofre. Gazeteci bir kâğıdın üzerine birşeyler yazıp uzattı; onu öfkeliendirmeyi amaçlayan aşırı yüksek bir rakamdı; halis bir tahrik. Onofre gülümseyerek, "Kendi değerini bilmiyorsun, ben senin için çok daha yüksek bir fiyat düşünmüştüm, işte burada," dedi ve çekmecesinden aldığı şişkince bir zarfı gazeteciye verdi. Öteki, zarfın içindekilere bakıp bir iki dakika sessizce durdu, sonra hiçbir şey söylemeden şapkasını giydi ve bürodan ayrıldı. Vardığı ilk köşede dört kişi onu yakaladılar; hem zarfı, hem de o gün evden çıkmadan, kendi ihtiyaçları için yanına aldığı parasını aldıktan sonra her iki ayağını da kırıp gittiler.

Gazeteci özür dileyerek ayrıldıktan sonra, Onofre, Ut Markisinin arabasına doğru yürümeye başladı, ama tam o sırada konvoy harekete geçmişti. Uzun vagonlar, cam şingirtıları ve eşya takırtıları ile yanından geçti, bu ağır yüklü arabaların altında ezilmemek için limana yığılmış torbaların üstüne sıçradı. Arabaların pencerelerinden kafalarını uzatmış keçiler vardı. Onofre sakallarını yüzünde hissetti ve iğrenç nefeslerinin kokusunu duydu. "Bu keçiler burada ne arıyorlar?" diye onların yakınan meleşmelerini bastırmak için sesini yükseltti. Keçilere bakan Rus köylüsü, Onofre'nin anlamadığı bir dilde yanıtladı. Sonunda, şiş suratlı, süvarî giysili biri ona kötü bir Fransızca ile annesi ile birlikte seyahat etmekte olan majesteleri Çar oğlunun yabancı ülkelerde çayına katılan süte güvenmediğini bağırarak açıkladı. Keçilerin samanları bile, uzak steplerden balyalar halinde gelmişti. Çarıçenin en sevdiği mobilyalar, karyolası, aynalı gardırobu, kanepesi, piyanosu, yazı masası, yüz altı sandık

dolusu giysileri, bir sürü ayakkabı ve şapka kutusu da onunla birlikte getirilmişti.

Onofre sığındığı yerden çıkabilmek için bütün bunların geçmesini beklemek zorunda kalmıştı. Sonunda rıhtımda kendisini yapayalnız bulmuştu: Bu hengame arasında kimse onu beklememişti. Ayakkabıları, tozlukları, pantolon paçaları çamur içinde kalmış, hatta redingotuna bile sıçramıştı. Silindir şapkasının bir gübre yığınının içine gömülmüş olduğunu gördü ve şapka orada kaldı.

Ramblas Caddesinde kiralık bir araba bularak eve gitti; ahırındaki en hızlı iki atlı araba hazırlanırken, kendisi de mümkün olduğunca hızlı kıyafet değiştirdi. Buna karşın, Ritz'e vardığında yemek başlamıştı, kendisinin organize ettiği ve parasını cebinden ödediği yemek. Çariçe, oğlu, Prens Yussupov ve öteki renkli konukların Katalan ev sahipleriyle birlikte oturduklarını gördüğü şarap masasına seyirtti.

Ama masada boş sandalye yoktu, ona yer ayrılmamıştı. Ut Markisi ayağa kalkarak kulağına fısıldadı: "Burada bir ebleh gibi dikilmiş ne yapıyorsun? Senin yerin şurada, üç numaralı masada." Onofre itiraz etti. Çariçenin yanında oturmak istiyordu. Marki yüzünde alarm ifadesiyle, "Saçmalama, sen asil değilsin, majestelerini gücendirmek mi istiyorsun?" diye mırıldandı.

Sandıklar, geminin güvertesinden kaldırılırken, Onofre bütün bunları anımsamıştı; daha önce hiçbir savaş alanında görülmemiş korkunç Alman havan topları ve gülleleri: Bunlar, Fransız karargâhlarından yüksek fiyatlarla almayı becerdiği uçaksavarlardı. O biçimsiz sandıklara bakarken, keyfinden yüzü parlıyordu – ender bir duyguydu, çünkü yılın çoğunu sıkılarak geçirmişti. Geceleri evinde, hiç de okumak niyetinde olmadığı yüzlerce kitapla çevrili kütüphanesinde Havana purosunu içerken, nostalji içinde, şimdi ölümüne çok yandığı Odón Mostaza ile eğlence evlerinin buğulu pencerelerinden şafağın ağarmasını seyrettikleri o gürültülü geceleri yad ederdi... Boş şişeler, yiyecek artıkları, oyun kartları, zarlar, duvarlara dayanarak kıvrılmış uyuyan çıplak kadınlar ve odanın her yanına saçılmış giysiler arasında gençliğin şaşkın saflığıyla tüketilmiş ve memnun yatarlardı ikisi.

Ekselans Muhammed Torres, Madrid'de çok terliyordu. Tangier Sarayının çiçekli avlusunda esen Atlantik esintilerine alışık olduğu için, Palácio de Oriente'yi havasız buluyordu; Clemenceau ile Paris'te yaptığı bir toplantıdan dönerken buraya uğramıştı. Kullandığı koku, Don Antonio Maura'yı hasta etmişti. Şimdiye kadar Fransa ve İngiltere arasındaki rekabet sayesinde sultanlığı yetersiz de olsa özgürlüğünü korumuştur, ama Almanya, Fas kıyılarında bir deniz üssü kurmak ve Alman malları için yeni bir pazar açmanın yollarını arıyordu. Bu durumla karşılaşan iki rakip güç, Nisan 1904'te bir anlaşma imzalamışlardı ve şimdi Fransa, Fas'ı işgal edip onu Cezayir'in bir uzantısı haline getirmek istiyordu.

Sultanın, dışişleri bakanının yakınmalarını ilgiyle dinleyen Majesteleri Don Alfonso XIII, çözümün yeterince basit olduğunu düşünüyordu, "Hakkınızı savunun," dedi.

Temsilci, "Majesteleri durumu çok iyi algılıyorlar, ama tacı ve hatta lordum Majesteleri Sultan Abdülaziz'in başını riske atmadan büyük bir gücün hamiliğini reddettiğimizi açıklayamayız," diye yanıtladı.

Kral, başbakana dönerek, "Sizin fikriniz nedir Don Antonio?" diye sordu. Don Antonio sıkıntı içindeydi: Afrika'da İspanyol varlığı demek, belayı başına sarmak demektir, hele hele yakın bir geçmişte sömürge felaketleri yaşamış ve yaralarını henüz sarmakta olan bir ülke için tavsiye edilecek bir şey değildi. Bununla beraber bu varlıktan vazgeçmekse ülkeler ailesi içindeki son prestij kırıntılarını da kaybetmeye eş değerdirdi. Bütün bunları, ana hatlarıyla Majestelerine özetledi. Kral, "Kim aldırır ki?" dedi. Don Antonio, Kralı bir köşeye çekerek, Muhammed

Torres'i, hayranlıkla seyrettiği, duvarda asılı ve Judith ile Salome'nin kimin ganimetinin daha kanlı olduğunu saptamak için yarıştıklarını gösteren iki kanatlı anıtsal tablo ile baş başa bıraktı. Vaftizci Yahya ve Holofernes'in morarmış ağızlarından şişmiş dilleri sarkıyordu. Peygamberin insan vücudunu tasvir eden bütün resimleri yasakladığını anımsadı.

Kral ve başbakan, baş başa görüşmelerinden döndüler. Don Antonio, "Majesteleri Fas'ı kaderiyle baş başa bırakmayı düşünüyordu, ama ben onu vazgeçirtmeyi başardım," dedi. Sultanın dışişleri bakanı, "Majestelerinin zekâları ünlüdür," diyerek üç kez eğilerek selam verdi.

Başbakan, elini kalbinin üstüne yerleştirerek, "Aynı zamanda, ona bu konu ile ilgili öteki faktörler hakkında da bilgi verdim," dedi. "Şimdi Küba'yı kaybettiğimiz için, askerin yapacak işi yok, işi olmayan subaylarsa daima tehlikelidir. Ayrıca, maden imtiyazları meselesi ve o bölgedeki İspanyol yatırımlarından da bahsettim."

O sırada on sekiz yaşında olan Majesteleri Don Alfonso XIII, onun sırtına vurdu ve "Dostumuz Raisuli'ye yarışma şansı vereceğiz," dedi.

Şimdi, beş yıl sonra Afrika'ya gönderilenlerin anneleri, tıpkı Küba savaşında olduğu gibi, tren istasyonunda gösteri yapıyorlar, tren yolunu bloke etmek için demir kuşakların üstüne oturuyorlardı. Katolik derneğinden, askeri birliklere haç dağıtmak üzere istasyona gelen bazı kadınlar, kondüktörden, treni onların üstüne sürmesini istediler. Kondüktör, "Hayır, arkadaş! o küçük köpekler, annelerinin böyle dilimlere ayrıldığını nazik karşılamayabilirler," dedi. Anneler, "Mauro istifa!" diye bağıyorlardı.

Ut Markisinin, telaşla Onofre Bouvila'nın evine koştuğu gün, 1909 Temmuzunun kapalı bir pazartesi günüydü. Saçları karmakarışık, kravatı bağlanmamış bir halde, "İşimiz bitik!" diye haykırdı. "Eyalet valisi olağanüstü hal ilan etmeyi reddediyor, ayaktakımı sokaklarda hâkimiyet kurdu; kiliseler yanıyor ve her zamanki gibi Madrid bizi yüzüstü bıraktı."

Onofre, ona içi Havana dolu, kabartmalı deriden bir kutu uzattı. "Bundan bir şey çıkmaz. En kötü ihtimalle sarayın yanabilir. Ailen ülke dışında mı?" diye sordu.

Marki, "Yazı Sitges sahillerinde geçiriyorlar," dedi.

"Ya sarayın? Sigortalı mı?"

"Tabii."

"Güzel, o halde beni dinle, git, karın ve çocuklarınla birkaç gün geçir."

"Bunu düşünüyordum, ama imkânsız, yarın bir yönetim kurulu toplantım var," diye yanıtladı Marki. Bir anlık duraksamadan sonra, "Kalmak için aklımı kaçırmış olmalıyım," diye ekledi.

Onofre iki bardağa amontillado doldurdu. "Sinirleri yatıştırmak için mükemmeldir," dedi. "Sağlığınıza!" Caddeden top sesleri geldi. 'Bu devrim olabilir mi?' diye düşündü. Uzak geçmişte, Dünya Fuarı işçilerine devrim kehanetinde bulunduğu günleri anımsadı. O zamanlar genç ve parasızdı ve bu kehanetin asla gerçekleşmemesini diliyordu, ama şimdi zengindi ve artık genç değildi, içinde bir ümit kıpırtısının önüne geçemiyordu. 'Sonunda!' diye düşündü.

Marki, bardağını kaldırarak, "Sizinkine de!" dedi. Şarabı bir yudumda yuttu, geçirdi ve elinin tersi ile ağzını sildi. Onofre, aristokratların özgürlüğüne hayrandı. 'Hiçbir şey kanıtlamak zorunda değil,' diye düşündü.

Marki, "Bütün bunlara ne diyorsun?" diye sordu.

Onofre bir Havana yaktı ve belirgin bir keyifle içine çekti. "Benim yönetim kurulu toplantım yok, ama gitmedim," dedi. "Gitmeye de niyetim yok." Markinin kırışmış alnına bakarak, "Neden korkuyorsun?" diye sordu. "Silahı ve liderleri olmayan bir avuç serseriden mi? Bırak, oyunlarını oynasınlar. Ellerindeki tek kart bizim korkumuz." Düşünceleri yirmi yıl önce katıldığı bir gösteriye gitti: Muhafızları, atlarını ve kılıçlarını, misket yüklü topları düşündü. Bu düşünceleri kendine sakladı. "Bir an için başardıklarını farz edelim," diyerek devam etti, gözleri pencereden dışarıyı izliyordu. O yaz günü, öğleden sonrasında masmavi gökyüzüne bir duman kolonu yükseliyordu. Raval yöresinden geliyordu dumanlar, belki de San Pedro de las Puelas Kilisesi yanıyordu, belki de San Pablo del Campo Kilisesi. "Biliyor musun ne olacak? Gelip bizden kendilerine yardım etmemizi isteyecekler. Birkaç saat içinde tam bir kaos yaşanacak;

bize her zamankinden çok ihtiyaçları olacak. Napolyon' u anımsa." Marki elinde olmadan üldü.

Onofre, ihtiyatla pencereden çekildi. Omuzlarında tüfekleri, bazıları kepçe kürek, kimileri kazma taşıyan bir grup asker geçmişti. 'Bu malzemelerle nereye gidiyorlar acaba?' diye düşündü; hedef, barikat kuran işçiler olmalıydı. Tekrar koltuğuna otururken, "Henüz zamanı gelmedi, ama bir gün gelecek, Ambrosi, muhtemelen sen ve de ben onu görecek kadar yaşamayacağız. O gün evrensel bir devrim olacak ve özel mülkiyet hakkına, sömürü ve baskıya dayanan şimdiki burjuva düzeni ortadan kalkacak. Önce Avrupa'da sonra tüm dünyada taş taş üstünde kalmayacak. 'İşçiler için barış, her yerdeki ezilenlere özgürlük, zalimlere ölüm,' ıglıkları ile bütün ülkeler, kiliseler yıkılacak; dini, mali ya da sosyal, tüm kuruluşlar yok edilecek, böylece bugün ağzına gem vurulan, esir gibi kullanılan, işkence gören, sömürülen milyonlarca insan buyurucularından, resmi ya da gayri resmi kendilerini kullananlardan kurtarılacaklar. Ve sonunda ciğerlerini, özgürlüğün temiz havası ile dolduracaklar."

İnanamayan Marki, büyümüş gözlerle baktı, "Neler söylüyorsun?"

Onofre kahkahalara boğuldu. "Hiç. Uzun bir süre önce elim geç en bir broşürde okumuştum bunları. İyi bir hafızam vardır, her okuduğumu kelimesi kelimesine anımsarım. Karım ve kızlar La Budallera'dalar," diye ekledi. "Kayınpederlerimin yerinde. Akşam yemeğine kal. Nasıl olsa bugün kulübe gidemezsin."

Giderek çoğalan bir gümbürtüyü duyduklarında yemek yiyorlardı. Yer sarsılmış, avizeler sallanmış, camlar zangırdamış ve masanın üstündeki tabaklar dans etmeye başlamıştı. Kâhyayı ne olduğunu öğrenmek üzere dışarı yollamışlardı; dönüşte onlara zırhlı bir süvari birliğinin, çekilmiş kılıçları apoletlerinin üzerinde yürümekte olduğunu anlattı.

"Belki de," diye mırıldandı kâhya. "Durum, efendimin inandığından daha ciddi."

Onofre, Markiye, "Geceyi burada geçirmek zorundasın sanırım," dedi. Marki başıyla olur anlamında yanıtladı. "Sana gecelik entarilerimden birini veririm; umarım uyar."

Gözünün ucuyla sofrayı temizlemekte olan hizmetçiyi süzen Marki, "Kendini sıkıntıya sokma, ısınmak için benim kişisel fikirlerim var," dedi.

Bütün gece toplar gürledi, bu seslerin arasına yer yer maki-neli tüfek tıkırtıları ve kurşun sesleri karışıyordu. Ertesi sabah kahvaltıda buluştuklarında Ut Markisinin gözlerinin etrafında koyu renkli halkalar vardı. Gazete gelmemiştir. Kâhya onlara, dükkânların açılmadığını haber verdi. Kent bir duraklama halindeydi, dış dünya ile tüm iletişim kesilmişti.

Onofre, "Fazla sürmez," dedi ve "kilerde yeterli yiyecek var mı?" diye sordu.

"Evet efendim," dedi kâhya.

Marki, "Ne tuhaf böyle ayaktakımı tarafından kuşatılmak, hem de hazırlıksız olarak..." derken kahve servisi yapmakta olan hizmetçiye baktı; kız kızardı ve başını çevirdi. "Bana biraz para ödünç verir misin?"

"Ne kadar istersen. Ama niçin?" diye sordu Onofre.

"Bu güzel yaratığı ödüllendirmek için." Marki başparmağı ile hizmetçiyi gösterdi. "Bu arada ona yol vermeni öneririm."

"Niçin?"

"Yatakta yaratıcı değil."

Onofre, hizmetçinin yüzündeki korkuyu gördü. On beşin-den bir gün bile almış olamazdı; köyünden kente geleli çok olmadığı halde yüzü ve davranışları nazikti, bu nedenle yemek masasına hizmet için seçilmişti ve erkeklere ait işlerden sakınılmıştı. Buradan kovulursa ya umumhaneye düşeceğini ya da açlıktan öleceğini biliyordu Onofre.

"Adın ne?" diye sordu. "Odilia efendim." "Odilia, buradan hoşlanıyor musun?" "Evet efendim," dedi kız, "hem de çok."

"O halde şöyle yapacağız," dedi Onofre, Markiye dönerek. "Siz memnun olmadığınıza göre paranız sizde kalsın. Odilia burada kalacak ve ben ücretini iki misline çıkaracağım. Ne dersin?"

Bunu cömertliğinden ya da insan minnettarlığına inanmadığı için kişisel ilgisinden yapmıyordu, yalnızca konuğuna kendi evini dilediği gibi yöneteceğini göstermek istiyordu. Marki birkaç dakika baktı, sonra gülmeye başladı.

Daha sonraları, 'trajik hafta' olarak anılacak olan hafta böyle geçti. Kart oyunları oynadılar ve konuşarak uzun saatler geçirdiler. Marki, Onofre için paha biçilmez bir bilgi kaynağıydı: İlişki kurmadığı ve sırrını bilmediği tanınmış aile yoktu. Ondan bilgi sızdırmak çok kolaydı; çünkü anekdotları, canlı detaylarla ilişkilendirmeye bayılıyordu. Onofre için bu hikâyeler, kapıları kendisine hep kapalı tutulacak o tozlu ve bir bakıma gamlı dünyaya ait bilgilere ulaşmanın anahtarıydı. Sonra, geceleri, yemekten sonra kâhyayı güneşlenme terasına kontrole gönderiyorlardı; bir tehlike olmadığı haberini alınca da oraya çıkıp korkuluklara dayanarak puro ve brandilerini içiyorlardı. Sonunda bütün bunlardan sıkılarak, eyalet valisine esprili bir not gönderdiler: "Bu duruma bir son veriniz, purolarımız bitiyor." Hoş bir hafta olmuştu. Onofre bir dost bulduğunu düşünmüştü. Şimdi Markinin şeref masasında, Çariçenin yanında oturuşunu seyrederken, bütün bunların bir illüzyondan ibaret olduğunu anlamıştı.

Masanın üstüne Romanov arması taşıyan kırmızı bir ipek sayvan örtülmüştü; odanın duvarları da aynı şekilde ipekle kaplanmıştı. Dört köşede, bu davet nedeni ile Parisli Sanatçılar Atölyesinde yaptırılmış heykeller duruyordu. Salonun aydınlatılması için avizeler ve kollu şamdanlardan başka dört bin balmumu kandil kullanılmıştı. Tüm masalardaki çatal bıçak takımı gümüştü, şeref masasındakiler ise altından; yemek tabakları Sévres porseleni.

Gerçek bedelini bildiği bu ihtişamı görünce, Onofre 'trajik haftayı' anımsadı. Çevresindeki kutlamalardan çok uzaklarda kara kara düşünürken, yanında oturan adamın derin sesiyle irkildi: Adamın, "Devrimi düşünüyordunuz değil mi?" dediğini duydu ve ilk kez dönüp adama baktr. Kırk yaşlarında, uzun ve inceydi; kaba yontulmuş köylü çizgileri taşıyan yüzü hiç de fena sayılmazdı; karmakarışık sakalı göğsüne kadar iniyordu. Kendisini daha uzun ve ince gösteren lacivert bir cüppe giyiyor, keskin bir sirke, tütsü ve koyun kokusu yayıyordu.

Bunlardan ve adamın nüfuz edici, çılgın bakışlarından, Onofre, cahil, inatçı, kurnaz, hurafeye inanan, fanatik ve alçakça süfli- güçlülerin çevresine dalkavuklukla sızan keşişlerden bi-

rinin yanına oturtulduğunu tahmin etti. Onofre'nin sonradan öğrendiğine göre adamın adı Grigori Efimoviç Rasputin'di ve oğlunun hemofili hastalığını, doktorların umut kestiği bir sırada tedavi ettiği için Çariçenin koruması altına alınmıştı. Hakkında olağanüstü şeyler söyleniyordu: İpnotizma ve kehanet gibi güçleri bulunduğu, insanların aklından geçenleri okuduğu ve istek üzerine mucizeler yarattığı gibi. Etkinliği, sarayı nüfuzu altına alacak kadar artacak, atamaları ve liyakat haklarını kontrol etmeye başlayacak, kariyerlerin yaratılması ya da yıkılması onun elinde olacaktı, ama sonunda şu anda Ritz'de geleneksel Katalan yemeklerini tatmakta olan aynı Prens Yussupov tarafından başlatılan bir girişim, Rasputin'in 1916'da öldürülmesi ile son bulacaktı. Bundan kısa bir süre sonra da, keşişin kehanette bulunduğu gibi devrim gelecek ve Romanovlar Ekaterinburg Kalesinde kaderlerine terk edileceklerdi. Ama Çariçenin Barcelona'ya yaptığı gezi sırasında keşişin etkisi daha yeni yeni otoritesini göstermeye başlıyordu.

Rasputin, Onofre'ye, birkaç yıl önce yaşadığı acıklı kanlı pazardı anlattı. Kış Sarayının üçüncü kat balkonunda kucağında, o sırada bebeklikten yeni çıkmakta olan Grand Düşes Anastasia ile durmaktaydı; bebek bir yandan da Çariçenin elini tutuyordu; bitişik balkonda ise Grand Dük Sergei çocuklarla oynuyordu. Grand Dük Sergei o sıralarda, Çar Nicholas'ın tam güvenini kazanmış en etkin kişilerden biriydi. (O yılın şubat ayında, Kaliayev adında bir anarşist Sergei'in içinde bulunduğu arabaya bir bomba atmıştı. Arabadan, atlardan ve Grand Dükten geriye yalnızca dumanları tüten bir enkaz kalmıştı.) İkinci kat penceresinden olayları askeri personeli ile dakika dakika değerlendiren Grand Dük Vladimir ne yapılması gerektiğini kararlaştırıyordu. "Acele etmeyelim," dedi. Gösteriler meydana taşınca, kendine doğru gelmelerine izin verdi. Çar, "Arzunuz nedir?" diye sordu. "Bir Anayasa Majesteleri," diye yanıtladılar. Çar, "Ah," dedi. Grand Dük Vladimir kalabalığın üzerine ateş açılması emrini verdi ve gösteri bir anda bitti. Grand Dük, "İşte böyle olur," dedi. Meydanda binden fazla ceset vardı. Keşiş, o günkü olaylarda sorumlu durumda olmamasına esef ediyordu. "Devrimden kaçınmanın yolunu biliyorum," dedi. Bir dev gibi,

oburcasına tıkınıyordu. Onofre, bu adama karşı açıklanması zor bir çekim hissediyordu.

"Onofre, sen misin?"

Onofre istasyon platformunda, kendisine seslenen adama baktı: Vaktinden önce kırışmış kaba bir yüz, çukura kaçmış gözler, dökülmüş saçlar. Adam, "Ben Joan'um", dedi. İki erkek kardeş mesafeli bir biçimde el sıkıştılar. Joan Bouvila, şimdi yirmi altıсындаydı. Babaları bir gece önce ölmüştü. Joan, "Yazık, zamanında yetişemedin!" dedi. "Son anına kadar seni sordu."

Onofre yanıt vermedi. Daha önce annesinin cenaze merasimine geldiğinde kendisini istasyondan eve götüren arabacı ona yaklaştı; aradan geçen zamana karşın onu çok çabuk tanıdığını ve kendisine hizmet sunacak ilk kişi olmak istediğini söyledi. Joan, "Yürüeyebiliriz, yalnızca köşeyi döneceğiz," dedi. Onofre, "İyi bir hafızaya sahip olduğun için," diyerek arabacıya bahşiş verdi. Joan bu davranışı gözünün ucu ile izledi.

Morg Kilisesi, Bassora'da tuğla duvarlı ve taş damlı sağlam bir bina olan yaşlılar evinin rahibeler manastırında idi; tüm pencereler demirli ve bahçesi yüksek bir çitle çevriliydi. Bina'nın iki yanında apartmanlar vardı ve buralarda oturanlar pencereden Onofre'nin bahçe yolunda yürüyüşünü seyrediyorlardı.

Onları kapıda karşılayan başrahibe, "Bilmem geleceğinizi nasıl öğrendiler," dedi. Sonra samimi bir tonla ekledi: "Bütün bu meraka şaşmamalısınız, çünkü babanızın kendinde olduğu zamanlar tüm yaptığı sizi konuşmaktı. Buraya gelişinden itibaren kendisine bakan hemşire Socorro bunu size anlatabilir, öyle değil mi hemşire?" Loş odada onlara katılmış olan oval yüzlü ve adeta transparanmışçasına bembeyaz yüzlü, kısa boylu bir hemşireye döndü. Onofre ve erkek kardeşinin yanında hemşire gözlerini indirdi. Başrahibe, "Böyle durumlarda hep aynı şeyleri söylüyordu," diye devam etti. "Sizin geleceğinizi. Her an geleceğinize ciddi olarak inanıyordu. Sonra da sizinle Barcelona'ya gideceğini, ikinizin huzur ve lüks içinde yaşayacağınızı anlatıyordu, öteki yaşlıların bazıları büyük bir safdillikle ona imreniyor ve kin besliyorlardı. Babanızın çok canlı bir muhayyilesi vardı."

O konuşurken, her iki yanında kapalı kapılar bulunan boş bir koridorda yürüyorlardı. Yerdeki seramikler o kadar temizdi ki, yolda bulunan küçük heykelcikleri durgun bir su gibi aksettiriyorlardı. Bir köşeyi dönerken gri bir önlük giymiş, dizleri üzerine çökerek yerleri silen iriyarı bir rahibeye rastladılar. Temizlenen döşemeden kekremesi bir koku yayılıyordu. Kiliseye geldiklerinde Onofre, tabutun içindeki çekilmiş yüze kederle baktı. İki uzun kandilin titrek alevlerinin aydınlattığı bu kayıtsız kâğıt gibi yüz geçmişe ait tüm anıların yerini aldı. "Artık kapatabilirsiniz," dedi.

Başrahibe, "Burada kaldığı sırada birkaç arkadaş edindi. İzin vererseniz, ölü için yapılacak duaya katılmak istiyorlar," dedi. İki hemşire, yürürken ayaklarını sürüyen bir grup yaşlı adam getirdiler. Aslında bunlardan bazıları *Amerikano*'yu tanımıyorlardı bile, ama bu hüznü oldu bittiye, cenaze yemeğini kaçırmamak için katılıyorlardı. Hepsi paçavralar içindeydiler. Başrahibe, "Biz yardımla yaşıyoruz ve koşullarımız iyi değil," dedi.

Mezarlığa gitmek üzere hazırlanırken, Hemşire Socorro, Onofre'nin kolunu çekti, "Gel," diye mırıldandı, "Size verilecek bir şey var." Kendisini mavi boyalı, dar bir kapıya götürmelerine izin verdi. Hemşire, önlüğünden sarkan büyük bir anahtarla kapıyı açtı, koyu renkli bir dolaba uzandı ve elinde yarısı yapılmış bir sepetle ortaya çıktı. "Biz burada erkeklere örmeyi öğretiyoruz," dedi. "Babanız bunu yapıyordu. Çok başarılı değildi. Aslında kardeşiniz onu yaklaşık bir yıl önce buraya getirdiğinde zaten çok hastaydı. Hasırın parasını ödemişti, onun için sepet aslında size ait."

Mezarlıktan dönüşte, Onofre, erkek kardeşini yıllar önce babası ile birlikte Baldrich, Vilagran ve Tapera'ya rastladıkları restorana götürdü. İki kardeş çorbalarını sessizce içtiler. İkinci yemeği beklerken Onofre, "Gelmek istedim, ama imkânsızdı; Çarıçenin yemeğindeydim," dedi.

Joan, "Bir çarıçe nedir bilmiyorum, ama benden özür dilemen için bir neden yok," dedi.

"Tabiatıyla cenaze masraflarını sana ödeyeceğim," diye açıkladı.

Joan, sanki abisinin söylediklerini duymamış gibi, "Araziyi satmayı düşünüyorum," diyerek devam etti. "Bunu yapmak için senin imzana ihtiyacım olacak." Dalgın bir halde Onofre'ye baktı. "Sonra Barcelona'ya gideceğim." Abisinin konuşmak üzere olduğunu fark edince, "Dur, bir şey söyleme," sözleri döküldü ağzından. Yüzündeki ifade Onofre'ye annelerini anımsattı. Birlikte şarap sürahisini boşaltmışlardı, ama Onofre yalnızca birkaç yudum içmişti.

"Sesini yükseltme," dedi. "Herkes duyuyor."

"Duyarlarsa duysunlar!"

Onofre gülümsedi. "Sandığın kadar akıllı değilsin. Sakinleş ve sana söyleyeceklerimi dinle." Ellerini çırpıp ve garsona şarap sürahisini doldurmasını söyledi. "Ne düşündüğünü biliyorum. Birbirimize yabancı olabiliriz, ama o kadar da farklı değiliz. Sen toprakla uğraşmaktan, köyde yaşamaktan bıkkınsın. Haklısın." Joan'ın mekanik bir biçimde içtiğini fark ederek, şarabı ona uzattı, aynı zamanda içtikçe çukura kaçmış gözlerindeki parıltının kaybolduğunu da fark etmişti. "Arazi beş para etmez, bundan eminim. Para ormanda. Şu andan itibaren ilgilenmemiz gereken iş bu olmalı. Ormancılıkta iş yoktur, ağaçlar kendi kendine büyür. Tüm yapacağın dikkatli olmak ki senden önce biri gelip odunları almasın. Kente odun için insanlar kolunu bacağına veriyor. Orman gelecekteki zenginliğimizin kaynağı olacak."

Joan, "Neden bahsettiğini anlamıyorum," dedi. "Ormanlar herkese aittir. Kimse onların sahibi olamaz." Ama sesinin tonunu düşürmüştü. Onofre'nin etkisini de göz ardı edemiyordu. Şimdi yüz yüze oturlurken, yılların birikimi olan nefret geçmişe doğru kayboluyor ve yerini merak ve hırs alıyordu.

Onofre, "Şimdiye kadar herkesindi, bir başka deyişle hiç kimseye ait değildi. Ama eğer vadi bir mahalle olmaktan çıkarılıp bir belde olursa özel mülkiyet olmayan gayrimenkul de kamu mülkü olur, bu da belediye başkanlığı demektir... Joan, belediye başkanı olmak ister misin?"

Joan, "Hayır," dedi.

"Belli olmaz, belki bu konudaki fikrini değiştirirsin."

Şimdi anımsadığına göre, çok iyi tanımadığı ve gözlerinde yalnızca kin okuduğu erkek kardeşini kazanmak için yaptığı bu konuşma, Onofre'ye bir sürü para ve sıkıntıya mal olmuştu.

Aniden ortaya çıkan iki gümrük memuru onu korkutmuştu. Şapkalarının tepesine dokunarak, "Özür dileriz Don Onofre, bir tütün irsaliyesi arıyoruz," dediler.

Joan'ı o cenaze gününden beri bir daha hiç görmemişti: Belediye başkanı atandığında orada değildi, işleri nasıl yürüttüğünden de haberi yoktu. Yalnızca belirli aralıklarla o bölgenin dağlarında bol bulunan tomruk ve mantarlar Pueblo Nuevo'daki ambarlarına geliyordu. 'Ve bu,' diye düşündü, 'kan bağı ile sahip olduğum tüm ailem; Joan, aptal bir oğul ve iki züppe kız çocuğu. Ve yalnızca bir aptal kendi köklerini keser.'

Yemeklerini bitirir bitirmez, iki kardeş kendi yollarına gittiler. İlişkileri soğuktu, ama bir anlaşmaya varmışlardı. Onofre kendi başına, Bassora caddelerinde dolaştı, Joan saat iki buçukta, henüz günışığında bol vakit varken eve gitmek üzere yola koyuldu. Onofre'nin treni ise sekizdeydi . Çocukluğunda başını döndüren Bassora, ağır havası ve yontulmamış insanları ile şimdi ona sıkıcı ve çirkin görünüyordu. 'Kurum, beyinlerine işlemiş,' diye düşündü. Hiç niyeti olmadan ve farkına varmadan adımları onu iki yanı kolonlu bir caddeye götürdü. Aradığı binayı buldu, ikinci kata çıktı ve kapıyı çaldı; kapı, nazik görünüşlü, kamburca bir kadın tarafından açılmıştı. Ona, orada bir taksidermist olup olmadığını sordu. Kadın onu hole girmeye davet etti. Evet, aradığı taksidermist onun babasıydı ve oldukça yaşlı olmasına karşın halen hayattaydı, ama mesleğini birkaç yıldan beri yapamıyordu. Baba kız, onun birikimleriyle mütevazı, ama zorluk çekmeden yaşayıp gidiyorlardı.

İçeriye alındığında taksidermiste, bir hayli zaman önce bir maymunu doldurduğunu hatırlayıp hatırlamadığını sordu ve adam derhal anımsadığını söyledi. Meslek yaşamı boyunca doldurmak fırsatı bulduğu tek maymundu. Zor bir iş olmuştu, çünkü maymunların anatomisini fazla tanımıyordu; üstelik getirilen örnek de, çok ince kemikleri olan küçük bir maymundu. Taksidermist bu çalışmada çok zahmet çekmiş, saatlerce uğraşmıştı; sonuçtan da gurur duyuyordu. Ama sonra aylar geçmiş, ama maymunun sahibi görünmemişti. Taksidermist aradan yıllar geçmiş olmasına karşın onu getiren, beyaz giysili, hasır şapkalı ve bastonlu adamı ve yanındaki küçük erkek çocuğunu anımsıyordu. Yaşlı adam, "Gördüğünüz gibi yaşıma göre zih-

nim berrak," diye tamamladı sözünü. Kadın, "Baba kendini yorma," dedi. Alçak sesle, Onofre'ye, babasının kolayca heyecanlandığını, sonra da geç saatlere kadar uyuyamadığını söyledi.

Kızının ricasına aldırmadan, "Maymuna ne oldu?" diye sordu. Yaşlı adam anımsamaya gayret etti. Onu tozdan korumak için bir süre dolapta saklamıştı. Sonra, aradan çok zaman geçtiği için artık kimsenin onu aramayacağından emin olarak atölyedeki bir rafa koyarak sergilemişti. "Ve sonra?" Taksidermist başını salladı. Kızı yardım etti. "Evet baba, Senor Catasus aldı, hatırlamıyor musun?" Adam, "Ah, evet," dedi. Senor Catasus ve kayınbiraderi avdan doldurulmak için ganimetle dönerlerdi: Onun en iyi müşterileriydiler. "Asla eli boş dönmezlerdi, en azından bir karacayla gelirlerdi," dedi, "bazen de bir yabandomuzu ile." Maymunu görmüşler, ondan hoşlanmışlardı. Yıllarca rafta beklediğine göre onlara vermekte bir mahzur görmemişti.

Catasus Ailesi kent dışında yaşıyorlardı. Onofre'nin istasyon yakınında, bir kiralık araba durağında bulduğu arabacı orayı bildiğini söyledi. Eve gelince Onofre, hizmetçiye kartını verdi. Beklerken, 'Aptalca kararlar, korkunç sonuçlar doğurabilirler. Bu duygusal saçmalığa şimdi, hâlâ vakit varken son vermeliyim,' diye düşündü.

Onu karşılamaya Catasus kendisi geldi. Altmışlarında, canlı, neşeli ve halinden memnun görünen biriydi. "Bouvila!" dedi. "Ne büyük şeref!" Onun hakkında çok şey duymuştu; müşterek dostları vardı; Onofre'nin, Çariçe onuruna yemek verdiği doğru muydu? Keyifle ve samimiyetle gülerek, "Burada, taşrada bu tür şeyler daima heyecan yaratır," diye itiraf etti. Ama bu ziyareti neye borçluydu? Onofre, "Özel bir konu," dedi ve kısaca açıkladı. "Kuşkusuz bu maymunla ilgilenmemi saçma bulabilirsiniz." Catasus anlayışla, "Hiç de değil," dedi. "Ama korkarım, sizin arzunuzu yerine getirmek zevkine varamayacağım," diyerek, bir Esclasan ve damıtımevi sahibi olan kayınbiraderinin maymunu taksidermistte gördüğü gün, viskisine Maymun Likörü adını vermeyi nasıl aklına koyduğunu anlattı. Esclasan, taksidermisti, maymunu kendisine vermeye ikna etmişti, onu ürünü için reklam olarak kullanmaya niyet etmişti, ama Barcelona'daki işlerini takip eden avukatı ona böyle bir markanın ka-

yıtlı olduğunu yazmış ve pazarda aynı isimde bir anasonlu içkinin mevcut olduğunu haber vermişti. Maymun, bir süre çocukların oyuncağı olmuş, onlar büyüyünce de tavan arasına kaldırılmış, sonunda da güveler tarafından tamamen yenmiş olarak çöpe atılmıştı.

Catasus hikâyesini bitirdikten sonra, "Mamafih, üzerinden bu kadar zaman geçtikten sonra bile o maymunun öyküsünü yeniden birleştirmeniz bile dikkate değer," dedi. Sonra duvardaki sarkaçlı saate baktı, sanki artık ziyaretçisinden kurtulmak istiyormuş, ama bunu nasıl yapacağını bilemiyormuş gibiydi. Onofre'de, nazik bir şekilde izin istemenin yollarını arıyordu. "Ama görüyorum ki treninizin kalkmasına iki saatten fazla zaman var ve istasyon yalnızca köşede. Gelin, mütevazı bir yemek için bize katılın. Gördüğünüz gibi, küçük bir aile toplantısı," dedi.

Onofre, süslü tavanlı, meşe mobilyalı, on iki, on üç kişinin bulunduğu geniş yemek salonuna götürüldü. Catasus'un takdim merasimi ile fazla ilgilenmedi. Misafirlerin bazıları Catasus'un oğulları ve onların eşleriydi; ötekiler o kadar yakınları değildi. Onofre'ye tanıtılan son kişi Santiago Belltall adında antika bir tipti.

Catasus, "Santiago bir mucit," dedi. Onofre, ev sahibinin ses tonundan ve hazır bulunanların kendisine göz kırpmasından onun fakir ya da talihsiz olduğu için ailenin maskarası haline gelen kişilerden biri olduğunu anlamıştı. Adı daha sonra Onofre'nin adı ile birlikte geçecek olan Santiago Belltall, o sırada yirmi sekiz yaşındaydı, ama iki misli görünüyordu; yüzü, bir korku nedeniyle yemeyi ve uyumayı uzun süre önce terk etmiş birinin yarı aç, yorgun yüzüne benziyordu. Saman rengi, fırça gibi yağlı saçları, pırlak sulu gözleri, uzun burnu, iri dişli, dar dudaklı geniş ağzı, hep bir arada komik görünüşüne katkıda bulunuyorlardı; yamalı eski yün ceket, yıpranmış, çiy renkli kravatı, yeterince uzun olmayan pantolonu ve bez ayakkabıları da pek saygınlık telkin edecek gibi değildiler. Başkalarının yardımı ile geçindiği belliydi, yine de masada uzanabileceği çörek ve keklere elini bile sürmemişti.

Göz göze geldiler. Onofre, bir an kafaları fantezilerle dolu olarak Küba'ya göç eden, ama sukutuhayal içinde, fakat fantezi-

lerine dokunulmamış olarak geri dönen, aslında hiç tanımadığı öteki genç insanları düşündü. Bu yeni çehre bir an için, Onofre'nin cenaze merasiminden henüz döndüğü adamın yüzünün yerini almıştı. Mantıksız bir fikir kafasına dank etti: 'Buraya mevcut olmayan bir maymunu bulmaya geldim, onun yerine bu budalayı buldum.'

Catusus, maymunun öyküsünü anlatmaya başlamıştı; masada oturanlardan biri onun lafını keserek, maymunların olağanüstü zeki olduklarını savladı. Bir seyahatnamede, Eski Mısırlıların Tanrıya inanmazken maymuna taptıklarını okumuştur. Bir başkası, güvenilir bir kaynaktan, Eski Mısırlıların aksine, Japonya ve Çin'de insanların maymun eti yediklerini ve onu çok leziz bulduklarını duyduğunu söyledi. Bir üçüncü kişi, Güney Amerika'da bir yerde insanların kayman¹ ve yılan yediklerine işaret etti. Dördüncü biri, 'Şili olmalı,' dedi. Teyzelerinden birinin bir yün taciri ile evlendiğini ve çiftin Şili'ye göç ettiğini anlattı. Karısı, eşinin bahsettiği çiftin Şili'ye değil, Venezüela'ya göç ettiğini açıklayarak düzeltme yaptı. Kadın böyle şeyleri kendisinin anımsamak durumunda olmasını, teessüf edilecek bir şey olarak yorumladı, oysa evlilik bağı dışında bahsedilenler kocasının akrabalarıydı, kendisinin değil. Yılan konusunu açan beyefendi, onların nasıl pişirildiğini anlattı: Yılan öldükten sonra, bir el testeresi ile altı inç uzunluğunda parçalara bölünüyor, sonra iğne iplikle uç uca dikiliyor ve sıvı ya da katı yağda sosis gibi kızartılıyorlardı. Bir kadın, cildindeki beyaz lekelerden yakındı. Bir başkası, Caldas de Bohi'de bulabileceği bir sıvı önerdi. Genç bir erkek çocuk kendisine, Paris caddelerinin otomobille dolu olduğunu ve orada bu araçların tekerleklerinin dümdüz yaptığı kedi, köpek, hatta eşek leşleri görmenin çok sıradan bir şey olduğunu anlattıklarını ekledi. O zamana kadar konuşmaya katılmamış olan yaşlıca bir beyefendi, otomobil modasının pek çok aileye keder ve yıkım getireceğine inandığını söyledi. Oradakilerin hemen hemen hepsi bu fikre katılıyorlardı. Catusus, her şeye karşın gelişmenin önüne geçilemeyeceği görüşündeydi.

Öğleden sonrayı böyle geçirmişlerdi. Onofre bir şey söylemedi. Gözünün ucuyla izlediği Santiago Belltall'un da suskun

¹ Orta ve Güney Amerika'ya özgü timsaha benzer bir hayvan.

kaldığını gözlemişti. Onofre'nin aksine neler konuşulduğunu anlamak için en küçük bir gayret göstermemişti. Zaman zaman gözlerinde beklenmedik bir ısıltı oluyor ve o zaman oldukça tehlikeli görünüyordu, ama kimse bunu fark etmiyordu. Bunun dışında yüzü kararıyor ve hüzünle doluyordu.

Birden odaya bir çocuk girdi. Üç dört yaşından büyük olmayan ve hâlâ fırırlı önlük giyen çocuk annesine koştu, yüzünü onun kucağına gömerek yüksek sesle ağlamaya başladı. Sonunda annesi onu hıçkırıklar arasında niçin ağladığını kendisine anlatmaya ikna etti.

"Maria beni dövdü," dedi.

Tombul eliyle açık bıraktığı kapıyı gösterdi. Oturduğu yerden Onofre, günışığıyla aydınlanmış boş bir yuvarlak holde ince uzun boylu, hantal bir kız gördü. Kirli çoraplı zayıf bacaklarını örtmeyen kısa, eski bir etek giyyordu. Derhal onun kim olduğunu tahmin etti. Büyük bir ilgi ile süzüldüğünü fark eden kız, ona meydan okuyan bir bakış fırlattı. Aradaki mesafeye karşın, gözlerinin karamel rengi olduğunu gördü. Santiago Belltall kalktı ve kızının yanına gitti. Görgüsüzlük olsa da, Onofre de yerinden kalkarak kapıya, baba kızın konuşmalarını dinlemeye koştu. Catasus onu takip etti.

"Üzülme Bouvila," dedi. "Bu her gelişlerinde olur. Kız o kadar suçlu değil. Maria yedi yaşında ve her şeyi anlamaya başlıyor. Zor bir yaş."

Onofre, "Ya annesi?" diye sordu. Catasus omuz silkti ve gözlerini kıstı. Bu tavır, "Ne kadar az konuşulursa o kadar iyi," mesajı veriyordu.

Tiz bir ses, dönmelerine neden oldu. Belltall, kızına tokat atmıştı. Onofre, 'Zorba,' diye düşündü. Kız gözyaşlarını tutmaya çalışıyordu.

Solgun bir yüzle, mucit yemek odasına döndü ve odadaki lerin mırıltılarına karışan birkaç özür sözcüğü geveledi. Yanında oturan Onofre elini onun omzuna koydu ve köprücük kemiğini avucunun içinde hissetti. "Kızı buradan götür," diye fısıldadı Belltall'un kulağına. Mucit, ona sert bir şekilde baktı, ama Onofre sessizce gülümsedi. Konuşmadan verdiği mesaj, 'Yavaş ol,'du. 'Beni güldürmüyorsun, ama beni korkutmuyorsun da. Seni öldürebilirdim, ama yanında yer almaya karar verdim.'

Usluca kartvizitini ötekinin ceket cebine attı. Belltall fark etmemişti, kendini ondan kurtararak kızın kolunu yakaladı ve onu arkasından sürükleyerek karşı taraftaki kapıya gitti.

Onofre bunu fırsat bilerek ayrılmak için izin istedi. Catusus'e misafirperverliği için teşekkür etti. İstasyon yolunda arabası, öfkeli bir biçimde konuşan mucit ve kızının yanından geçti. Araba bir köşeyi dönünceye kadar, kendileri fark etmeden onları izledi.

Şimdi birkaç milyon insan Verdun ve Marne'da birbirini boğazlamak için hazırlanıyorlardı ve Onofre, onların başarılı olmaları için elinden geleni esirgemiyordu. O toplantının üzerinden bir yıl geçmişti ve Belltall ile kızını tamamen unutmuştu. Vinçler, silahları vagonlara indirdi; sandıkları örten muşamba tente, vagonun kenarındaki halkalara bağlanmıştı. Sekiz katırdan oluşan bir tim onları rıhtımdan Bogatell'e çekiyordu. Eli fenerli adamlar yol açıyor, kimileri yularlarından çekip katırları yönetiyor, kimileri de ellerinde silahlarla kargoyu koruyordu.

Paris caddeleri artık, Catusus'un yeğeninin dediği gibi otomobillerle dolup taşmıyordu; şimdi, kent karanlık ve uğursuzca suskundu. Savaş dört yıldır tüm şiddetiyle sürüyordu; erkeklerin tümü seferber edilmiş, fabrikalar durmuş, tarlalar ekilmemiş ve son sığırlar da askerin beslenmesine feda edilmişti. Kolonileri ve savaşa girmeyen ülkelerden gelen yardımlar olmasa, savaşan taraflar son erine kadar, açlıktan tükenmiş olarak silahları bırakacak, yedek stokları ve silahları henüz tükenmemiş olanlar ise kendilerini dünyanın efendisi ilan edeceklerdi.

Bu korkunç durumla ilgili olarak Barcelona'da birçok insan sevinçle ellerini ovuşturuyordu. Şimdi satacak bir şeyi olanlar bir gecede köşeyi dönüyor, göz açıp kapayıncaya kadar beklenmedik bir anda milyoner oluyorlardı. Kent kaynıyordu: Günde yirmi dört saat, La Lonja ve El Borne piyasalarında, konsolosluklarda ve elçiliklerde, ticari bürolarda, bankalarda, kulüplerde ve restoranlarda, salonlarda, giyinme odalarında, fuayelerde, gazinolarda, kabarelerde, otellerde ve hanlarda, neta-meli arka sokaklarda, terk edilmiş bir manastır avlusunda, kokular sürünmüş, arzulu bir fahişenin odasında, hiç ara verilmeden teklif ve karşı teklifler yapılıyor, fiyatlar havada kapılıyor, kontratlar imzalanıyor, rüşvetler ima ediliyor, tehditler savruluyor ve yedi ölümcül günah para kazanmak için birbirine karşı olarak işleniyordu. Para elden ele öyle hızlı ve bol olarak geçiyordu ki, kâğıtlar altının, sözler kontratların ve hayal gücü verilmiş sözlerin yerine geçiyordu. Birçok insan inanılmayacak kadar çok kazanmış olduğuna, birçoğu da bu paraları harcamış olduklarına inanıyorlardı, ama onların bu inançlarının gerçekte uzaktan yakından ilişkisi yoktu. Pokerde, bakarada (demiryol-

ları) *Chemin de fer* hisselerinde, hem gerçek, hem de var olduğu vehmedilen servetler, birkaç saat içinde, birkaç kez el değıştiryordu. Daha önceleri İspanya'da bulunmayan en egzotik yiyecekler, sıradan şeylermiş gibi tüketiliyor; boğa güreşlerine havyarlı sandviçler götürülüyor ve isim yapmış her maceraperest, kumarbaz ve *femme fatale* Barcelona'yı ziyaret ediyordu.

Yalnızca Onofre Bouvila bu çılgın patlamaya kayıtsız gıbiydi. Umumi yerlerde nadiren görünüyordu. Hakkında müthiş söylentiler dolaşıyordu; bu kadar çok para kazanmak onu çıldırtmıştı, ciddi bir şekilde hastaydı; savaşı hamle hamle izliyordu ve İmparatora Avusturya kaybederse Hapsburg tacını satın almayı teklif etmişti; Rusya Çarını deviren kalkışmayı finanse etmişti ve bu dolabı çevirdiği için Almanya, onun adına bir İsviçre bankasına çubuklar halinde bir kilogram altın yatırmış, ayrıca da arşidük payesi vermişti.

Bunların hiçbirisi doğru değildi. Ajanlar ve muhbirlerden oluşan özel bir ordu, savaş meydanlarında ve karargâhlarda neler olup bittiği hakkında ona günü gününe bilgi sunuyordu, ama savaş artık onu ilgilendirmiyordu. Ufukta kara bulutlar görüyordu. Beterin beteri henüz gerçekleşmemişti: devrim ve anarşi. Hayalinde, Avrupa'nın dumanı tüten yıkıntılarından, toplumu yeniden nizam, dürüstlük ve zenginliğin hakça bölüşülmesi bazında örgütlemeye hazır intikam hisleriyle dolu yığınların yükseldiğini görüyordu. Batı uygarlığını kendi mülkü gibi görüyor ve bunun yok edilmesi düşüncesi onu kedere boğuyordu. Ama belki de böyle bir şeyin olmasını önlemek onun kaderiydi ve belki de, bu tarihi rolü oynamak üzere seçilmişti. "Hayatımın, dikkate değer olayların peş peşe yer aldığı bir süreç olması inanılır gibi değil," dedi kendi kendine. En kötü koşullarda İspanya'nın en zengin adamı olmayı becermişti, hatta belki de dünyanın en zenginlerinden biri olmayı. Şimdi, kendisinin daha mühim bir misyon için seçildiğine inanıyordu; kendini yeni bir mesih gibi görüyordu, bu kapsamda gerçekten de çıldırmış olduğu söylenebilirdi.

Onofre, işlerini kendi haline bırakarak, gecesini gündüzünü yeryüzünü, kaostan kurtaracak bir plan geliştirmeye hasretmişti. Emrinde parası, yılmak bilmeyen enerjisi, vicdansızlığı ve ömür boyu edindiği deneyimleri vardı. Tek gereksinimi, bütün

bunları harekete geçirecek parlak bir fikirdi. Bir fikir geliştiremedikçe huysuzluğu artıyor, yanında çalışanlara hiçbir neden olmadan bastonu ile vuruyor; karısı ve kızları neredeyse yüzünü bile görmüyorlardı. Sonunda 7 Kasım 1918'de, Weimar Cumhuriyetinin ilanından iki gün önce, düşlediği fikir, en beklenmedik bir biçimde gözlerinin önünde kristalleşti.

Senor Braulio'nun sağlığı, sevdiği adamın ölümü ile yediği darbeden sonra bir daha hiç düzelmedi. Kızı Delfina ile birlikte, şimdi kentin içinde bulunan, eski, ıssız Gracia Caddesinde, iki katlı, bahçeli, mütevazı bir evde tam bir inzivaya çekilmişti. İkisinden biri evi çok seyrek olarak terk ediyordu. Delfina, her sabah Libertad pazarına giderek hemen hemen hiç konuşmadan parmağıyla işaret ederek istediklerini alıyor ve hiç pazarlık etmeden ödemeyi yapıyordu. Başka bir pazar yerindeki satıcıları, bir zamanlar nasıl yıldırıldığını bilmeyen satıcı kadınlar, onun örnek bir alıcı olduğunu düşünüyorlardı. Akşamüzeri baba kız kol kola, Plaza del Sol Meydanındaki akasyalar altında yürüyor ve komşularının –biraz toplumsal etik, biraz da bu çifti saran gizeme ışık tutacak bir konuşmayı başlatmak ümidiyle– selamlaşma sözcüklerine yanıt vermeden eve dönüyorlardı. Gezintileri bittikten sonra bahçe kapısını asma kilit ve zincirle kilitliyorlardı. Evin pencerelerindeki ışıklar birkaç saat, gece saat ona kadar açık kalıyordu. Evlerine hiçbir konuk, posta, gazete ya da dergi gelmiyordu ve yöre kilisesine ayak basmamışlardı.

Senor Braulio'nun bir hayli parası olduğu ve bunun –pek de uzak görünmeyen– ölümü halinde kızına kalacağı biliniyordu. Bu da Delfina'yı, servet avcıları için iyi bir eş adayı ve çekici bir av haline sokuyordu. Ama bu girişimde bulunan birkaç kişi öyle bir sükut ve kayıtsızlık engeline takılmışlardı ki, derhal bu işten vazgeçmişlerdi.

Delfina için yıllar bir buzulun aman vermez soğuk yavaşlığı içinde geçiyordu. İnsanlar onun, bir tarikata girmek için babasının ölümünü beklediğini söylüyorlardı; böylece parası da bu tarikatın emrine verilecekti. 'Ve manastırın kapıları arkasından kapandığında, kim olduğunu ve onun hayatını karartan trajedinin ne olduğunu öğrenmek şansımızı da ebediyen kaybedeceğiz,' diye yakınıyorlardı insanlar.

1918 Ekiminin sonunda çift artık Plaza del Sol'da görünmemeye başladı. Yıllarca uyutulan dedikodular da tekrar canlandı; zavallı adam hastalanmıştı, yakında ölecekti, çok hızlı çöküyordu, yüzünde ölüm okunuyordu. Ya da belki de hasta olan kıızıydı. Bir gün körüklü arabayla doktor geldi. Bahçe kapısını açmak için Delfina kendisi çıkmıştı dışarı. Dedikoducular, 'Ah demek ki düşündüğümüz gibi hasta olan yaşlı adammış,' dediler. Sonra eve iki doktor daha geldi. Herkes, 'konsültasyon yapıyorlar' sonucuna vardı. Ardından da mütehassıslar, hemşireler ve genel pratisyenlerden oluşan bir alay sökün etti. Delfina her sabah Libertad Markete gitmeye devam etti. Satıcı kadınlar babasını soruyorlar, geçmiş olsun dileklerini iletiyorlar, ama Delfina yalnızca ne istediğini gösteriyor, parasını ödüyor ve bir kelime etmeden ayrılıyordu.

Ekim ayı ve kasımın ilk haftası bu belirsizlikler içinde geçip gitti. Yeni ve huzursuz bir ritim evin ve iki sakininin eski sessiz alışkanlıklarının yerini almıştı. Hiç değilse komşular sonunda uzun süre beklemelerinin mükâfatını görmüşlerdi. Harika bir araba görüldü. Fotoğrafını sürekli olarak basında izlediklerinden, arabadan çıkan adamı hemen tanıdılar. Ama bu çok güçlü ve cazip adamla, şu münzevi ve karanlık çiftin ne ilgisi olabilirdi? Birisi, 'Kız çağırttı,' dedi, ama kimse onu dinlemiyordu; hepsi birden otomobili yakından görmeye gitmişlerdi. Koltukları kırmızı deriden, seyahat battaniyeleri samurdan ve kornası ile far yuvaları som altındandı. Şoför astragan yakalı, gri bir üniforma, uşak ise altın şeritli, yeşil bir frak giyiyordu.

Ev bahçe kapısından görüleliyordu: Kimse ağaçları budamamış, bahçedeki otları ayıklamamıştı. Bahçede bir palmiye, bir defne, birkaç selvi ve hemen hemen fosilleşmiş birkaç yüz yıllık bir badem ağacı vardı. Badem ağacının sağında çamur içinde bir havuz ve havuzun üstünde ise kararmış, kenarları kırılmış, üstü otlarla kapanmış, ağzından bir damla bile su akmayan bir yunus duruyordu. Etrafında da her renkten tayyareböcekleri cirit atıyordu. Bahçenin aksine ev dışarıdan görüldüğü kadarıyla temiz ve düzenliydi; duvarlarda fotoğraf ya da başka bir süs eşyası yoktu, yarı açık pencerelerde de perde. Ama bu görüntü yanıltıcıydı: Daha içerlerde her yer toz içinde ve köh-

neydi. Tüm köşeler örümceklerce ele geçirilmiş, güveler iğrenç kirli çamaşırları kemirmişti; kokuşmuş yiyecek artıkları üzerinde semiren karafatmalar kilerde her gün çoğalıyorlardı.

Yüzü kalın bir tülle örtülü olan kız, holün loş ışığında, "Sizi ben çağırtmadım, babam çağırttı," dedi. "Son bir kez sizi görmek istedi." Gerçeği ona söyleyinceye kadar yüzünü görmesini istememişti. Tıpkı bir hayalete benziyordu. Onofre silahlı olmayışına esef etti, silahı kendi yerine taşıyan uşağı arabada bırakmıştı. Delfina, "Kimse sizi gelmeye zorlamadı," diye ekledi. "Bu görüşmeyi kabul etmek için kendi sebepleriniz olmalı." Buna verecek yanıt bulamadı. "Yukarı gidip onu görün, korkmayın, yanında hemşire var. Ben sizi burada bekleyeceğim."

Bir sürü merdiven çıkıp sofadaki tek açık kapıya yöneldi. İçeride perdeli bir yatak gördü; yatakta Senor Braulio yatıyordu. Yüzü, abajurdan yayılan menekşe rengi ışıktaki bir çiçeğin taçyaprağı beyazlığındaydı. Hemşire geniş bir koltukta horluyordu.

Senor Braulio'nun birkaç saat önce öldüğünü anlamak için, Onofre'nin yatağın yanına gitmesine gerek yoktu. Odayı dolaştı. Yatağın karşısında duran köşede, üzerinde krem kavanozları, makyaj malzemeleri, cımbız, kirpik kıvrırcı, tarak ve fırça koleksiyonu bulunan sedef kakmalı, lake bir tuvalet masası vardı. Oval aynanın çerçevesinden siyah bir şal sarkıyordu. Onofre üst çekmecede kaplumbağa kabuğundan bir tarak buldu. Senor Braulio, hayatının son yıllarında, Isidro Nonell'in ünlü Çingene kadın portrelerine modellik etmiş olmakla böbürleniyordu. Şimdi Nonell ölmüş olduğuna göre bu iddianın ne kadar gerçek olduğu asla bilinemeyecekti. Tarağın yanında jilet keskinliğinde bir bıçak duruyordu: Bigudili saçlar ve cinayet arasında geçen bu talihsiz yaşam sonunda dümen kırmıştı.

Onofre omzunda bir el hissettiğinde neredeyse korkudan bağıracaktı. "Geldiğini duymadım," diye soludu. Delfina yanıt vermedi. "Beni çağırttında çoktan ölmüştü, öyle değil mi?" diye sordu, ama yine yanıt almadı. "Ve bu hemşireyi uyutmak için ona ne verdin?"

Delfina, "Son görüşmemizde, sana bir gün bir sırrımdan bahsedeceğimi söylemiştim," diye konuşmaya başladı. "Babam

öldüğüne göre bir daha görüşmemiz için bir neden kalmadı. O halde bu sırrı şimdi açıklayabilirim."

"Neden bahsettiğini anlamıyorum," dedi Onofre. Uzun bir sessizlik oldu.

Sırrı, acı mahkûmiyet yıllarında ve kendi isteğiyle çekildiği gri inziva günlerinde, düşüncelerine hâkim olmuştu; ona yaşama gücü veren tek şeydi. Şimdi görüyordu ki o bunu anımsamıyormuş gibi, en küçük bir merak belirtisi bile göstermiyordu. Hayalinde süslediği, üzerine bir roman yazdığı o bir tek anda göstermesini umduğu reaksiyonlar arasında bunu hiç aklına getirmemişti. O sessiz odada, yıllanmış bir fotoğraf gibi tüm yaşamını birlikte geçirdiği o sahneyi bir kez daha çağrıştırdı; öyle bir fırsat bekleyerek her gün yıkayıp ütlediği geceliğini nasıl yırttığını. 1888 yılının ilkbahar şafağı, çatı katındaki odasının kirli panjurlarından içeri solgunca süzülürken, yatağındaki çıplak erkek vücudunun terli görüntüsü ve gözlerindeki şeytani pırlıltı.

Onun kendisini ziyaret etmesini aylardır bekliyordu ve bu, onun tüm sırrıydı. Onu, adımını pansiyona attığı andan beri seviyordu. O aylar boyunca onun sessiz adımlarını alt kattaki sofada duymayı beklemiş, uyuyamadığı, bu bitmez tükenmez bekleyişe katlanamadığı için her gece kalkıp odasından çıkıp âlem yapmaya gittiği günlerde gizlenerek babasını izlemişti. Şimdi onun ellerinin vücuduna dokunuşunu ve dudaklarının sertliğini anımsıyordu. Dışlerini vücuduna geçirdiğinde neredeyse bayılacaktı. Sonraları hapis hanede zamanın, kalçalarında ve baldırlarındaki çürükleri silmesini seyretmiş; arzu ve kederden öleceğini hissetmişti.

Onun, kendisine sahip olmak için planlar kurmasına hiç gerek yoktu; ona hemen teslim olacaktı, yalnızca istemesi yeterdi. Aralarındaki tek engeli ortadan kaldırmak için Beelzebub'ı çatı odasının penceresinden kendi elleriyle atmıştı. Sırrını ona açmak için bu ânı seçmişti; sonra bir anda tekrar onun olacaktı. Daha sonra da cebinde taşıdığı güçlü bir zehirle kendi yaşamına son verecekti. 'Bununla sefil varlığıma son vereceğim,' diye karar verdi. Ama basit bir cümle bu tasavvuru paramparça etmişti. Kendini ilk kez sevdiği adama vermek istediğinde hoyratça taciz edilmiş ve kendini ona teslim etme şansı çalınmıştı ve şim-

di otuz yıl sonra sevgisini itiraf arzusu tekrar önlenmişti; bu kez de onun kayıtsızlığıyla.

İki eliyle yüzündeki tülü kaldırdı. "Değişmemişsin," dedi.

Ama Onofre'nin akli başka yerlerde — Almanya'daydı. Desteklediği bu ülke, yıkıntılar içinde teslim olmak üzereydi. İki milyonu aşkın Alman savaşta ölmüş; dört milyon Alman da artık hiçbir işe yaramayacak şekilde yaralanmıştı. Ayaklanmalar çoktu: Birkaç gün önce Alman denizcileri Kiev Deniz Üs-sünde isyan başlatmışlardı; sosyalistler Bavyera'da otonom bir cumhuriyet ilan etmişler; Rosa Luxemburg ve Spartasistleri sovyetleri yaratacak karışıklık tohumları ekiyorlardı ve ılımlılar, Hollanda'ya sığınmış olan imparatorun bilgisi dışında mütareke görüşmeleri yapıyorlardı. Ulu imparatorluk, yatağında ölü yatan Senor Braulio gibi tükenmiş ve bitkindi. Yalnızca Onofre'nin gücü ve olanakları, kendi tarihinin ve liderlerinin akılsız kahramanlıklarının kurbanı olan bu cesedi tekrar yaşama döndürebilirdi.

Karşılaştırıldığında Delfina'nın ızdırabı, daha az önemli bir üzüntüydü. Birlikte geçirdikleri ve kadının parmakları arasında toza dönüşen o gecenin anısı, kendisi için yalnızca belirsiz bir anekdottu. Ama onun gözlerinde bir pırıltı, sanki içgüdüsel bir felaket baskısından oluşan bir çılgınlık fark etti ve işte o anda aradığı fikir kristalleşti.

Sabırsızca peçeyi parçaladı; tül yavaşça yere süzüldü. Ölünün yanındaki lambanın ışığında onun yüzünü manalı bir şekilde inceledi. Kadın titreyen parmaklarıyla elbisesinin kopçalarını çözmeye başladı. Sıra iç çamaşırına geldiğinde ne yaptığını görmek için ona baktı ve onu düşünceye dalmış buldu. "Benimle ne yapmak istiyorsun?" diye sordu. Adam anlaşılmaz bir ifadeyle gülümsedi.

Birkaç yıl önce, Ut Markisi beklenmedik şekilde onun evine gelerek, sıradışı bir teklif sunmuştu: 'Kocaman bir köpek üstüne işese ne hissedersin?' diye sormuştu. Soğuk bir kış gecesi idi; yağmur durup durup yağıyor ve bora şekline dönüşüp pencere panjurlarına çarpıyordu. Onofre her zaman yaptığı gibi kütüphaneye çekilmişti. Odun kütükleri şöminede yanıyordu; parlak alevlerin oluşturduğu Markinin gölgesi ısınmak için şö-

mineye yaklaştıkça büyümüştü. Frak giymişti ve gömleği mercan düğmeliydi.

Onofre, "Tamam, bana hazırlanmam için on dakika ver," dedi.

Markinin arabası caddede bekliyordu. Yağmurda kentin öbür ucuna gittiler ve iki caddenin Plaze de San Cayetano'da birleştiği, küçük bir meydana vardılar. Etrafta kimse yoktu, evler ve pencereleri yağmura karşı sıkıca kapalıydı, yaşanmayan bir yer gibiydi. Sürücü beyaz atından atladı ve iki ayağıyla birden bir su birikintisine girdi, sonra atı ve arabayı, kırbacının ucu ile çaldığı, geniş bir tahta kapının önüne çekti. Bir iki saniye içinde bir gözetleme deliği açıldı ve caddeye bir ışık demeti düştü. Sürücü birşeyler söyledi, yanıtı dinledi ve arabaya döndü. Ut Markisi ve Onofre arabadan çıkarak, çamur birikintileri arasından kendilerine yol açarak ve dam oluklarından aşağıdaki meydana akan su damlalarından sakınarak kapıya koştular. Kapı onlar için açıldı ve girer girmez de sürücüyü arkada bırakarak kapandı. İki adam, kimliklerini saklamak için şapkalarını çıkarmadan önce pelerinleriyle yüzlerini örttüler.

El fenerleriyle aydınlatılan bir holdeydiler; beyaz duvarlarda rutubet izleri ve bir zamanlar kullanılan posterlerden arta kalan bantlar vardı. Holün dibindeki kararmış galerinin girişindeki açıklık yerin üstünde anıta benzer bir boğa başı görölüyordu; hayvanın burnu nemden parlıyordu, ama camdan yapılmış gözlerinden biri düşmüştü. Onları içeri sokaan adam elli yaşlarındaydı, sanki bir bacağı ötekinden kısaymış gibi topallıyordu. Aslında topallığı, bir iş kazası sonucuydu: Yirmi yıl kadar önce bir makine kalçasını kırmıştı. Şimdi aynı işte çalışmaya uygun olmadığından, hayatını tamamen farklı yollardan kazanıyordu. "Ekselansları tam zamanında geldiler," dedi, ciddiyetinde hiçbir ironi eseri yoktu. "Başlamak üzereyiz."

Onu izleyerek, galeriden geçerek, yerdeki gaz fıskiyesinden çıkan mavimsi alevlerin aydınlattığı kare şeklinde bir odaya çıktılar. Fıskiyeler yarım daire şeklinde, sahne gibi bir alanı belirliyordu ve yer lambası olarak kullanılıyordu. Odada hepsi pelerinli birkaç adam vardı; bazıları gizli mason selamı verdiler, Marki de aynı şekilde yanıtladı. Rehber küçük alevlerin üzerinden sekerek sahnenin ortasına çıktı; sekerken neredeyse bir

pantolon paçasını yakacaktı, bu hazır bulunanların rahatsızca gülüşmelerine neden olmuştu. Rehber boğazını temizledi ve "Çok değerli beyefendiler, bir itiraz yoksa başlayalım," dedi. "Şovdan sonra kızlarım içki sunacaklar." Bir bariyerin üzerinden atlayarak perdenin arkasında kayboldu, ardından ışıklar söndü ve oda karanlıkta kaldı.

Gri bir ışık demeti odadaki karanlığı bir duvardan öteki duvara kesti, üst katın beyaz duvarına düşerek, holün duvarındaki rutubet lekesine benzeyen bulanık bir şekli ortaya çıkardı. Leke hareket etmeye başladı ve salondan mırıltılar duyuldu. Yavaş yavaş tanınabilir bir şekil alarak tüm duvar büyüklüğünde bir tilki terriere dönüştü. Köpek merakla onları inceliyordu, tıpkı seyircilerin onu izledikleri gibi. Bir fotoğraf gibiydi, ama ağzından sarkan dili, dikilmiş kulakları ve sallanan kuyruğu ile gerçek bir köpek gibi hareket ediyordu. Sonra köpek profilini seyircilere çevirdi, arka ayaklarından birini kaldırdı ve işemeye başladı. Salondakiler ıslanmamak için kapıya koştular.

Işıklar tekrar yanana kadar, çarpışmalar ve düşmeler olmuştu. Şimdi rehberin kızları sahnede idiler; tombul kollarını ve ince bileklerini açıkta bırakan giysiler içinde çok genç üç kız. Ama ortada görünmeleri fazla heyecan yaratmamıştı: Şov, beyefendileri sukutuhayale uğratmıştı ve ne kızların güzelliği ne de cüretkâr giysileri işe yaramıştı. Yalnızca birkaç içki ısmarlanmıştı ve gösterinin geliri düşük olmuştu.

Tüm yeniliklerde olduğu gibi sinematografinin icadı da tartışmalıydı. Bugün, bu çok sevilen icada sahip çıkan birçok ülke var. Gelecek vaat eden ilk adımlardan sonra bir yanlış algılama nedeni ile cazibesini kaybetmişti. İlk seyirciler, perdede gördüklerini gerçek hayatla karıştırmadılar (efsane *kurğusal devamının* bizi inandırması gibi), onun yerine hareket eden fotoğraflar seyrettiklerine inandılar. Bu da bir sinema projektörünün herhangi bir görüntüyü hareket ettirebileceği yargısına yol açtı. 1899 yılında çıkan bir bilimsel dergi, 'Çok geçmeden *Milo Vennüsü* ve Sistin Chapel gibi sıralayabileceğimiz iki örnek, şayanı hayret bir biçimde gerçekleşecekti,' diye yazmıştı. Aynı yıl Şikago'da yayınlanan bir günlük gazete şunları yazıyor: 'O sırada mühendis Bay Simpson dikkate değer bir şey yapıyor: Aile al-

bümündeki fotoğrafları, bu sayfalarda pek çok kez sözünü ettiğimiz bir kineteskop vasıtası ile hayata geçiriyor. Pek çok yıl önce kilise bahçesine gömülen Jasper Amcanın, pijaması ve gece takkesi ile yemek masasının etrafından rahatça dolaştığını ya da Gettysburg savaşında kahramanca ölen kuzen Jeremy'yi izleyen dost ve akrabaların hayreti sonsuzdu.'

1902 Ağustosunda –üç yıl sonra– bir Madrid gazetesi, başkentte bir işadınının, Prado Müzesi ile, Velasquez'in *Meninas* ve Goya'nın *Maja Desnuda*'sına modellik eden hanımları bir varyete gösterisinde sunmak üzere bir kontrat imzaladığını haber veriyordu. Aynı gazetenin ertesi gün yazdığı tekzip haberi, projeyi destekleyen ya da karşı olan mektup akınını önleyememişti ve tartışma 1903'te bile devam ediyordu. Ama artık sinematografinin ne olduğu genelde biliniyordu: Elektrik enerjisinin bir yan ürünüydü ve pratik uygulaması olmayan bir merak- tı.

Birkaç yıl sinematografi larva benzeri bir varlık gösterdi, yalnızca Ut Markisinin, Onofre'yi götürdüğü Plaza de San Cayetano Meydanındaki yer gibi kuruluşlarda gösteriliyordu ve tek fonksiyonu, gerçek ilgileri başka alanlarda olan müşterileri cezbetmektir. Daha sonra iyice gözden düşmüştü. Barcelona'da açılan bir avuç kuruluş birkaç ay sonra kapanmak zorunda kalmıştı, yalnızca sokak serserilerinin ara sıra, karanlıkta ve bir dam altında uyumak için uğradıkları bir yer olmuştu.

Birkaç saattir gittikçe çoğalarak yağan yağmurdan sakın- mak için kapı aralığında duran topal adam sağ elinde bir gaz lambası tutuyordu ve zaman zaman lambayı başının üstüne kal- dırarak yavaşça sallıyordu. Plaza de San Cayetano'yu aydınla- tan şimşek ışığında ağaçların rüzgârdan eğildiğini ve kaldırımın mat bir su seli altında kaldığını gördü. Aynı zamanda meydanın ortasında iki siyah atın, fırtınanın şiddetinden korkarak yeri eşelediğini gördü. Arabadan iki adam indi. Adam holü elindeki lamba ile aydınlatarak onları birkaç yıl önce işeyen köpeği gös- terdiği aynı odaya götürdü. Projektörü, şimdi evin zemin katın- da bir köşede tozlanmaya terk edilmişti; onu çok nadiren, mar- ki ve diğer birkaç dejenere tipi memnun eden ve hatta onlar ta-

rafından 'eğitici' bulunan, Tanrı bilir nasıl elde ettiği müstehcen filmleri göstermek için çekip çıkarıyordu.

Projeksiyon odası restore edilmişti ve şimdi orada lal taşlı rengi, pelüş bir kanepa, sedef gibi parlak taşlı bir avize, deri koltuklar, mermer kaideli masalar ve bronz şamdanlı dik bir piyano vardı. Adamın, şimdi artık sakın bir tombul güzel olan büyük kızı, gevşek parmaklarla piyano çalıyordu; ikinci kızı ise pasta ve çörek aşçısı olarak özel bir kabiliyet olmuştu; üçüncü kızının herhangi bir özel kabiliyeti olmasa da hatları hâlâ yeni-yetmeliğin tazeliğini koruyordu.

Adam, "Berbat bir gece," dedi. "Eğer sel olursa hiç şaşmam. Semender sobayı yaktırdım, oda bir iki dakika içinde ısınacak. Arzu ederseniz ortanca kızımın fırından henüz çıkardığı çöreklerden yiyebilirsiniz."

Onofre tenezzül etmedi, ama arkadaşı daha az müşkülpe-sentti; topal adamı dehşete düşüren işaret ve gırtlaktan gelen bir sesle memnuniyetle kabul edeceğini belirtti. Onofre'nin arkadaşı açlığını bastırırken, topal adam sekerek ön kapıdaki öfkeli vuruşlara yanıt vermeye gitti. Galerinin ucundan, "Buyurun efendim, öteki beyefendiler daha önce geldiler," diyen sesini duydular. Onofre'nin yürüyüşünü hemen tanıdığı üçüncü misafir odaya pelerinine sarınmış olarak girdi.

Onofre, "Beyler başka birini beklemediğimize göre sanırım maskelerimizi çıkarabiliriz. Burada bulunanların güvenilirliğine ben kefilim," dedi ve yaka düğmelerini çözüp pelerinini kanepeye fırlattı, ötekiler de onu taklit ettiler: Bunlar Ut Markisi ve Calella'lı dev adam Efrén Castells'ti. Selamlaşmalardan sonra Onofre, "Sizi bu cehennem gibi gecede çağırtmak cüretini gösterdim, çünkü size göstereceğim şeyin de cehenneme benzer bir yanı var, ilahi bir yanı da..." dedi.

Efrén, "Sadede gel," diye araya girdi. "Yoksa bu çörekleri bitireceğim ve sonra yemek yemeye gideceğim," diye de tehdit etti.

Onofre gülümsedi. "Sizi temin ederim ki olağanüstü pratik bir iş. Ama bir önsöze ihtiyacı var. Kısa tutmak için elimden geleni yapacağım. İkiniz de Avrupa'daki durumu biliyorsunuz..." Bir süreden beri kafasını meşgul eden viran panoramayı tarif etti. Marki, Avrupa'da olanların umurunda olmadığını

söyledi. Eğer Fransa ve İngiltere tüm halkları ile haritadan silinirse bunu ilk kutlayan kendisi olacaktı. Onofre, zamanın değiştiğini ve nasyonalizm döneminin kapandığını iddia etti. Markinin sabrı tükenmişti. "Bu ne yani şimdi, sosyalist enternasyonal propagandası mı? "Öfkelerin kabardığını gören Efrén araya girdi. Ağzı bademezmesi ve yerfıstığı dolu olarak konuştuğundan ne söylediğini anlamak imkânsızdı, ama iri gövdesi onları sakinleşmeyi telkin etmeye yetmişti.

Onofre, "Savaş artık sona eriyor," diye devam etti. "Ama bize ne olacak? Aniden –bir gece içinde– artık hiçbir talebin olmayacağı bir sanayi yarattık. Bu ne demektir? Şirketlerin iflası, fabrikaların kapanması, işsizlik, kaçınılmaz huzursuzluklar ve suikastler de cabası. Bu sorunlarla daha önce de karşılaştığımızı ve onları çözdüğümüzü söyleyebilirsiniz. Ama sizi uyarıyorum, bu kez olaylar hiç görülmemiş bir ivme kazanacak. Ayaklanmalar hudutları aşacak, evrensel olacak, hakkında o kadar çok şey duyduğumuz devrim gerçekleşecek."

En büyük kız piyano çalıyordu ve Markinin kafası bir Barcarol ritmiyle sallanıp duruyordu. En küçük kız, kanepeye yaslanarak ayaklarını mermer masaya uzatmıştı, böylece ipek çorapları dizine kadar görünüyordu.

Efrén, "Ve sen, bizi geleceğe ait kehanetlerinle ezmek için bula bula burayı mı buldun?" diye sordu. Onofre yanıt vermezsiniz gülümsedi: Ut Markisinin ancak bu tür bir yerde, böyle bir toplantıya katılmayı kabul edeceğini biliyordu.

Efrén'e, "Sen eğlenmene bak, vaktimiz var," dedi.

Efrén kıza doğru gitti, birlikte ipe dizilen tahta boncuklarla yapılmış ve loş ışıklı küçük bir odayı gizleyen portiyerden geçerek kayboldular. Tahta boncukların şingirtısı Markiye uyandırmıştı. Efrén'in nerede olduğunu sordu. Onofre portiyeri göstererek göz kırptı. Marki gerindi ve "O gelinceye kadar biz ne yapacağız?" diye sordu.

"Konuşabiliriz," dedi Onofre. "O döndüğünde, her ikinize de planımı anlatacağım. Onun kabul etmesi çok önemli, çünkü hiç farkına varmadan tüm riskli işleri o yürütecek. Bu nedenle sen ve ben anlaşmışız gibi davranmalıyız. Bu işte üçümüzün birlikte olduğumuzu düşünmeli; elimizde yalnızca bir araç olduğu

kuşkusu duymamalı. Bir fikir ayrılığı olursa, her zaman olduğu gibi ikimiz aramızda özel olarak hallederiz."

Kumpas kurmaya bayılan Marki, "Anlıyorum," dedi. "Ama Allahaşkına bu plan, ne planı?"

"Daha sonra," dedi Onofre. O anda Calella'lı dev de arkasından gelen kızla tekrar ortaya çıktı. Marki ayağa kalktı. "Hemen dönerim," diye geveledi, sonra kızı kolundan tutarak aynı portiyere doğru götürdü. Efrén kendini koltuğa attı ve bir sigara yaktı.

Çenesiyle Markinin kalktığı koltuğa işaret ederek, "Bu çıtkırıldım palyaçoğu niçin çağırdın?" diye sordu.

Onofre, "Planımızın başarılı olabilmesi için onun yardımı gerekli," diye yanıtladı. "Yalnızca beni destekliyormuşsun gibi yap. Eğer bizim birlik olduğumuzu görürse, itiraz etmeyecektir. Biz ikimiz aramızdaki herhangi bir fikir ayrılığını kendi aramızda hallederiz, her zaman yaptığımız gibi."

Dev adam, "Bana güvenebilirsin," dedi. "Ama şu meşhur plan neler içeriyor?" Onofre, gözlerini boncukların gizlediği odaya doğru yuvarlayarak, "Hişşt!" dedi, "işte geliyor."

Papa XIII. Leo Hazretleri, ilerleme adına gelişmekte olan bazı davranışlara karşı tavır almaya karar verdi; selefi IX. Pius bunlara müsamaha göstermişti. Bu niyetle çalışma odasına kapandı ve o gece nöbette olan İsviçreli muhafızların komutanına rahatsız edilmek istemediğini söyledi. Tan sökünceye kadar çalıştı ve Dünya *Immortal Dei* Papalık tamimini yayınladı. Bu olay 1885 yılında yer almıştı. Şimdi, otuz yıl sonra Onofre Bouvila, San Clemente Köy Kilisesinde bu tamimin okunduğu pazar gününü anımsadı. Metnin önemine uygun olarak önce Latince okunmuştu. Müminler —tüm vadi halkı, erkekler, kadınlar, büyükler, çocuklar, hastalar, sağlamlar— okunan metni, ayakta ve başları eğik olarak dinlediler. Sonra ahşap banklara oturdular; bu her zaman pek de ilahi olmayan bir gürültüye neden olurdu, çünkü banklar yere sabitlenmemişlerdi ve oturanların bacak ölçüleri farklıydı. Sonunda sükûnet sağlanınca, mahalle papazı —Onofre'nin ağzına kutsal suyu vererek onu vaftiz eden Don Serafi Dalmau— yanılmaz papalık tamimini bu kez de İspanyolca okudu (o sırada Katalanca henüz dini ayinlerde kul-

lanılmıyordu. Katalanya'da oturanlar da böylece İspanyolca ve Latincenin ilahi diller olduğuna inanıyorlardı) ve başarısızca, ama yorucu bir şekilde onu yorumlamaya çalıştı.

Onofre'nin annesi yanında oturuyordu. Ayın için, en güzel pazar günü elbisesini giymişti: Siyah çiçek desenli bir elbiseydi ki, Onofre şimdi aynı desenin ona, Batı Cephesinden gelen ve Atlantik'teki Alman denizaltı zayıatını ve Amerika Birleşik Devletlerinin savaşa girdiğini haber veren raporlar üzerine basılmış olduğunu görüyordu. Çocuk Onofre, annesinin eline dokunarak, okunanların anlamını sordu. Annesi, 'Papanın bize yazdığı bir mektup,' dedi. 'Ve onun içinde yazılanların hepsine itaat etmeliyiz.' 'Bir mektup mu?' Kadın başını salladı. 'Onu Tonet Amca mı getirdi?' Annesi, 'Tabii, başka kim olabilir?' diye fısıldadı. Bir süre sonra soru beyninde şekillenince, 'Papa onu özel olarak bize mi gönderdi?' diye sordu. Annesi, 'Aptallık etme, onu bütün dünyaya gönderdi. Bizi tanımıyor, var olduğumuzu bile bildiğini sanmam,' dedi. 'Ama yine de bizi sever,' dedi Onofre, rahibin ona mütemadiyen söylediklerini tekrarlayarak. Annesinin yanıtı, 'Kimbilir?'di.

Kocası Küba'ya gideli dokuz yıl olmuştu. Ama o sırada Onofre'nin aklına takılan şey bu değildi. (Anımsadığına göre, şimdi daha da azdı.) Papanın, Roma'da oturduğunu biliyordu; bunun ötesindeki coğrafya bilgisi hayal gücüne dayanıyordu. Roma'yı, inanılmayacak kadar uzakta, vadisini kuşatan dağlardan bin kez yüksek bir dağın tepesinde, ulaşılmaz bir şato olarak düşünüyordu. İnsan ona ancak bir atın, bir devenin ya da filin üstünde bir çölü aşarak ulaşabilirdi. Bu hayaller pazar okulunda gördüğü renkli kitaplardan edinilmişti. Böyle bir yerdeki kutsal babanın, varlığından bile haberdar olmadığı San Clement'in kendi halindeki rahibine bir mektup göndermiş olması o zaman Onofre'yi şaşırtmıştı.

Şimdi bir yetişkin olan Onofre, aynı hayretle doluydu. 'Buna güç denir!' diye yalnız olduğu ofisinde kendi kendine homurdandı. Yalnızca o her yerde hazır olan güç, dünyayı tehdit eden ayaklanmayı önleyebilirdi. Ama o, yalnızca kilisenin korumasındaydı ve kilise uyuyordu; dümende kimse yokken akıntıya kapılmış gibiydi. Bununla beraber, dünyanın en küçük köşelerine bile ancak kilise ulaşabilirdi; en ücra yerde, en acınacak

barakada bile duvara çiviyle tutturulmuş bir kutsal metin vardı, kabul görme ve itaat edilme ayrıcalığı olan bir dua. ‘Ve bütün bunlar,’ diye düşündü hayranlıkla, ‘yirmi asır önce, Galileeli bir avuç mütevazı balıkçı ile bir marangoz tarafından başarıldı. Şimdi bile elinin altındaki bütün bilgiye karşın, Onofre tüm serveti pahasına da olsa, Galilee’nin yerini bir harita üzerinde bulamazdı. Ve daha sonra, birçokları İsa’nın başardıklarını tekrarlamaya çalıştı: Julius Caesar, Napoleon Bonapart, II. Philip... Hepsi de askeri güce güvenip bütün yönlere dağılabilecek, sonsuz uzayda kaybolup birbirine çarpabilecek binlerce milyon zerreciği görünmez bir bağla bir arada tutan dini gücü azımsayarak rezilce yenildiler. Ama şimdi onun, Onofre Bouvila’nın yeni bir stratejisi vardı: Din tohumundan, sayısız dalları ve sayısız kökleri olan kudretli bir ağaç geliştirmek.

Topal adamın en küçük kızı mutfakta ağlıyordu. O gece süresince dört kez Markinin ahlaksızlıklarına hizmet sunmak ve dokuz kez de Efrén Castells’in güçlü süsmelerini karşılamak zorunda kalmıştı. Bu durum kanama ve sancılara yol açmıştı. Sonunda ablaları piyanoyu bırakıp küçük odadaki işleri üstlenmişti, bu arada ortanca kız daha çok çörek pişirmeye devam etmişti, çünkü dev adam o âna kadar on dört kilosunu tüketmişti bile. Kurşun rengi, yağmur yüklü gökyüzünde günün doğuşu pencereden görülebiliyordu.

Sık sık araya girmelere karşın Onofre planı tamamen açıklamıştı. Ne Marki, ne de Efrén, planı ya da kendilerinin bu plan içindeki rollerini anlamışlardı. Her ikisinin de arkadaşlarının akıl sağlığına ilişkin ciddi kuşkuları vardı. Ama saatlerdir katlandıkları ateşli sözlerin tekrarından korktukları için bir şey söylemediler. Markinin gözlerinin etrafında kara halkalar oluşmuştu, ama Onofre tebessümler saçıyordu, geç saatlere kadar uykusuz kalmak onu etkilemiyor gibiydi. Bir kez müzakereler başladıktan sonra kendi istediği şekilde bitirme konusunda kuşkusu yoktu.

Böylece yaşamının en iddialı projesini hayata geçiriyordu, aynı zamanda onun en büyük başarısızlığının da. Kötü bir başlangıçla, her şey olabildiği kadar kötü gidecekti. Sonunda arkadaşları ve ortakları onu terk edecek ve bir kez daha kendini yapayalnız bulacaktı.

Arka sokakta, bir sürü araba kuyruğa girmişti: Kış güneşi radyatörlerinde parlıyordu ve tesadüfen görünen beyaz bir bulutun geçişi, aynaya benzeyen tamponlarından yansıyordu. Otomobiller bir iki metre gidip duruyorlar, sonra yine bir iki metre ilerliyorlardı. Caddenin sonuna gelince, sağa döndüler ve ilkinden de dar ve daha karanlık bir başka arka sokağa girdiler, güneşin hiç uğramadığı bir caddeye. Sonunda, oradaki demir bir kapı önünde durdular. Altın düğmeli frak ve silindir şapka giymiş bir görevli kapıları açıyor, arabadan inenleri şapkasını çıkarıp eğilerek selamlıyor, kapıyı kapatıp şapkasını giyiyor ve bir düdüğü dudaklarına götürüp çalıyordu. Bu sinyalle, duran araba kalkıyor, yerini arkadaki araba alıyordu. Ve böylece devam ediyordu. İlk otomobil, bu ikinci arka caddenin sonuna gelince tekrar sağa dönüyor ve bir meydana açılan yan sokağa giriyordu. İçindekileri bırakan tüm arabalar orada, akasyaların altında düdük sesiyle çağrılana dek bekliyorlardı. Meydanın bir köşesindeki bir şarap barının önüne mavi, sarı ve kırmızı çizgili, saçakları rüzgârda hareket eden güneş şemsiyeleri altına masalar ve iskemleler yerleştirilmişti. Şoförlere, içi doldurulmuş zeytin, ançüezli turşu, biberli haşlanmış patates ve şaraba yatırılmış sardalye gibi mezelerle bira ve şarap servisi yapılıyordu. Otomobiller yavaş yavaş meydana doldurdukça sabah aperitiflerini alan şoförlerin sayısı da artıyordu. Saat on iki buçukta, ne bir otomobil, ne de bir tek şoför için yer vardı.

Bu arada, arabalarından kapıcı tarafından merasimle indirilen beyefendiler, demir kapıdan geçerek yerlerine, görünüşleri çarpıcı –gençlikleri ya da güzelliklerinden ötürü değil– genç bayanlar tarafından götürülüyorlardı. Yalnızca omuzlarda biyeler-

le tutturulmuş, silindir gibi fevkalade düz, ne göğüsleri, ne de beli belirginleştirmeyen elbiseler giyiyorlardı. Boyu dizlerinin biraz üstünde olan beyaz pullu elbiseler, genç bayanların yalnızca kollarını –omuzdan parmak uçlarına kadar– açıkta bırakmakla kalmıyor, aynı zamanda bacaklarını da açıkta bırakıyordu; unvan sahibi bir bayanın uzun, adaleli bacaklarından çok, bir bisikletçiye uygun bacaklarını. Buna ilaveten, alaca bulaca, sanki başka bir resme uygulanmış gibi bir makyaj ve kısa, bir inç genişliğinde bir kurdele ile sabitlenmiş yumuşak dalgalı saçlar.

Beyefendiler gözlerini yukarı doğru devirip istavroz çıkarırlar. Aralarında, "Hiç böyle bir şey görmüş müydün?" diye konuştular. 'Bu süsle onlarla nasıl başa çıkarız Tanrım! Bugünlerde bir kadını erkekten ayırmak mümkün değil. Bu gidişle... Ne yapabilirsin, moda bu... Tüm söyleyeceğim şu: Eğer kızımı böyle bir kıyafette görürsem... Bu iyi bir gidiş değil... Zaman gösterecek.' Genel kanı ise bu girişimin kötü bir dönemin başlangıcı olduğuydu. Ut Markisi, böyle bir riskli girişime adını verdiğine esef ediyordu ve Onofre'nin kendisini kandırmasına izin verdiği güne lanet ediyordu.

Ne Marki, ne de Onofre, o anda holde görünmeyeceklerdi. Resmi olarak herkesi oraya toplayan Efrén Castells'di ve müzikle yüzleşmesi gereken de oydu. Calella'lı dev adam Barcelona sosyetesinde iyi bir isim yapmıştı: Yaptıklarında dürüst, güçlüklerde ihtiyatlı ve ödemelerde düzenli ve şaşmazdı. Mali ya da başka alanda asla skandala karışmazdı, iyi bir aile babasıydı. Sarışınlara karşı zayıflığı biliniyordu (gerçekten de bu alanda efsaneleşmişti), ama bu, doğasının coşkunluğu olarak yorumlanıyordu. Müsriflik etmeden parasını rahat kullanıyor, caka yapmadan yardımlarda bulunuyordu, iyi bir sanat koleksiyoncusuydu. Şimdi bu iş için prestijini kullanarak onu riske atıyordu. Marki, "Onun yerinde olmak istemezdim," diye mırıldandı. Onofre başı ile onayladı. Localarının kafesinin arkasından aşağıda neler olup bittiğini izliyorlardı. Oturulacak yerler tamamen doluydu.

Aşağıdakiler sonunda, tiyatroda olduklarını ve buraya arkadan sahne kapısından getirildiklerini anlamışlardı. "Burada ne oluyoruz?" diye hayrete düştüler. "Özel bir gösteri mi yapıyo-

ruz? Günün ortasında?.. Hangi şeytan?.." İki projektör huzmesi sahnede birleşti. Perdenin önünde Efrén Castells duruyordu. O etkin noktada smokini içinde olduğundan da iri görünüyordu. Bazı şakacılar, tanınmış bir şarkının tuluatlaşmış baskısını söylemeye başladılar: "Smokinli dev" ve herkes gülerek şarkıya katıldı. Marki gözetleme noktasından, "Bu baştan başa amiyane bir komedi olacak," diye mırıldandı. "Onun yerinde olsaydım, şimdiye kadar utancımдан ölürdüm." Onofre gülümsedi. "Onun derisi seninkinden kalın," dedi. Onofre, Efrén'in nasıl kendi sattığı saç losyonları için gönüllü olduğunu ve buna karşılık bir peseta aldığını anımsadı. "Şimdi de aynı şey," diye düşündü. "Her zaman aynı."

Herkes şarkıdan sıkılmaya başlayınca, Efrén güçlü sesiyle sessizliği sağlamakta hiç zorluk çekmedi. Şakalarına bir yenisini eklemekte güçlük çeken herkes dinlemeye hazırды. "Arkadaşlar," diye başladı. "Beni hepiniz tanırırsınız. Basit biriyim. Aranızda, benim işlerimde dostluğu daima kârın önünde tuttuğumu inkâr edecek tek kişi bile çıkmaz. Sizi buraya para almak için çağırmadım..." Şimdi herkesin ihtiyatlı bakışları değişiyordu. (Onofre, Markiye göz kırptı: "Onun ayıyı nasıl terbiye edeceğini bildiğini sana söylemiştim." "Önemli olan ayıya dans ettirmek," diye yanıtladı Marki.) "...ne de sizin kıymetli vaktinizi boş sözlerle ziyan etmek istiyorum. Ben, güzel konuşan, uzun soluklu bir tip değilim. Tüm istediğim dikkatinizi birkaç saniye bize vermeniz. Daha önce hiç görmediğiniz bir şey göreceksiniz, ama gelecekte onu yüzlerce, binlerce, düzinelerce kez izleyeceksiniz..." ("Binlerce, yüzlerce, düzinelerce?" dedi Marki. "Hiçbir zaman rakamlarla arası iyi olmadı. Bırak işi kendi bildiği gibi yapsın.") "... Bugün bu sıradışı olayı seyretmek yalnızca size özel bir ayrıcalık. Ve bunun iş dünyasında ne demek olduğunu biliyorsunuz, ama bunun için şimdi bana teşekkür etmenize gerek yok. Artık fazla bir şey söylemeyeceğim. Şimdi ışıklar sönecek. Korkmayın, her şey kontrol altındadır. Lütfen yerlerinizden ayrılmayın. Daha sonra gelip size bunun ne olduğu hakkında açıklama yapacağım. Dinlediğiniz için teşekkürler."

Hızla sahneden çıktığından perdeler elektrikli bir motorla iki yana açılarak, görülebilir hiçbir ek yeri olmayan, çok büyük, ne kumaştan, ne de metalden, ama asbest gibi ikisinden

birden yapılmış bir ekranı ortaya çıkardılar. Sonra ışıklar söndü ve konuklar bir makinenin döndüğünü ve ekranın arkasında bir piyanonun çaldığını duydular.

İzleyicilerden biri hayretle, "Bize sinema gösterecekler," diye bağırdı.

Bir başkası, "Eğer köpek filmiyse ben gidiyorum," diye bağırdı. İlk görüntü ekranda şekillenmeye başladığında şamata piyanonun sesini bastırıyordu.

Sahne mütevazı bir barakadan, biraz hallice bir evdi ve tek ışık bir kandildi. Odanın arka duvarına dayanmış dar ve yapılmamış bir yatak vardı, ortada ise bir masa ve dört sandalye; masanın ortasında da içinde yün çileleri, makaralar, makas ve kumaş parçaları bulunan bir dikiş sepeti bulunuyordu. Her şey sıkıntı ve zahmet dolu bir yaşama işaret ediyordu. Bu, izleyiciler arasında büyük bir gülüşmeye yol açtı. Masada, sırtı izleyicilere dönük, siyah giysili, orta yaşlı tombulca bir kadın oturuyordu. Titreyen omuzları, karmakarışık başının eğikliği acılarını yansıtıyordu. "Tüm ihtiyacı bir fincan çay," diye bağırdı birisi gülüşmeler arasında. (Marki, "Tanrı bizi affetsin," diye mırıldandı. "Kendini topla," diye söylendi Onofre.) Ekrandaki kadın, ellerini kulübenin tavanına doğru kaldırdı, ayağa kalkmaya çalıştı, ama gerisin geriye sandalyeye düştü, sanki eklemleri ya da iradesi ya da her ikisi de onu terk etmişti. Gülüşmeler arttı, kadın ne yaparsa yapsın salondaki şenliği ateşliyordu.

Efrén hızla Onofre ve Markinin oturduğu kafesli loçaya girdi. Gözleri çılgın gibiydi. "Onofre, Tanrı aşkına motoru şimdi hemen durdurmalarını söyle!" dedi.

"Eğer birisi bunu yapmayı aklından geçirirse onu vurdururum," dedi Onofre dişlerinin arasından.

Dev, "Ama palyaçoların güldüğünü duymuyor musun?" dedi. Ekrandaki kadın gibi koca gövdesi hıçkırıklarla sarsılıyordu.

Onofre, Efrén'i smokininin yakasından yakalayıp kompleksli gücünün elverdiği kadar hızla sarstı. "Ne zamandan beri sinirlerine hâkim olamıyorsun?" diye küfretti. Sonra gülüşmelerin azaldığının farkına vardılar. Kafese giderek merakla dışarıya baktılar: Sıkıntı içindeki kadın sonunda yerinden kalkmış ve dönmüştü. Yüzü ekranı kapladı, izleyiciler susmuştu. Ef-

r n Castells'in açıkladığı gibi, tüm dünyanın yıllarca seyredeceğı yüzü, Honesta Labroux'un kederli yüzünü ilk kez görüyorlardı.

Fiziksel olarak daha az cazip olamazdı. O sıralarda bir kızın güzel vücudunun cazibesi olan yılan gibi kıvrak hatların yerini, erkeksi olan dar ve zayıf kalçalı, küçük bir k z çocuğı görünüşü almıştı; buna göre kadının vücudu dolgun ve erkek eydi, yüz hatları sıradan ve suni bir biçimde soğuk ve mahcuptu. Elbisesi de kendi gibi sıradan ve bayağı idi. Buna karşın 1919'dan film çekimine son verdiğı 1923'e kadar, fotoğrafları hemen hemen her gün hakkındaki öyküler ve dedikodularla gazetelerde yer alacak, tüm resimli dergiler satışlarını artırmak için onunla ilgili, hiçbir zaman izin vermediğı inceleme yazıları ve asla yapmadığı röportajlar yayınlayacaklardı. Her gün, ilanı a klar, evlilik teklifleri içeren yirmi kilo mektup alıyordu; aralarında i  paralayan ricalar, ürpertici tehditler, pis küfürler ve eğer  u ya da bu tür bir yardım görmezse yazarının intihar sözü verdiğı yazılar da vardı.

Hayranlarının ku atmasından ve psikopatlardan kurtulmak için sık sık adres değı tiriyordu ve asla umumi yerlerde görünmüyordu. Gerçekten de onu canlı olarak gördüğüyle  v nebilecek çok az insan vardı. O sıralarda hakkında yayılan bir iddiaya göre, yirmi dört saat kilit altında tutuluyordu ve evinden yalnızca film stüdyosuna gitmek için her sabah erkenden eli kolunu bağı, ağı tıka lı ve başında bir torba ile çıkmasına izin veriliyordu; böylece nerede oturduğunu ya da nereye götürüldüğünü kendisi bile bilmiyordu. Bu da '  hretin bedeli' olarak yorumlanıyordu.

Ya amındaki gizem halesi, gerçek kimliğı ve geçmişini saran sırlar, kısa ve meteorik kariyerinde yirmi iki adet uzun metrajlı filmde, yıldız olabilmesine anlaşılabilir bir gerekçe olu turmu tu. O filmlerin yalnızca fragmanları, üstelik çok yıpranmış olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Filmlerin neredeyse hepsi birbirinin tıpatıp benzeriydi. Ama bu sinemaseverler için sanki bir meziyetti; bu formülden biraz uzaklaşmak derhal çökeli tepkilere hatta şiddete neden oluyordu. Honesta Labroux ağızını açmış, ba ını arkaya atmış; Mark Anthony, onun adına girdiğı

Aktinyum savaşını kaybettiği için elleriyle ümitsizlik hareketleri yapıyor ve doldurulmuş bir oraba benzeyen bir mısıır yılıını dimdik, kabarmış göğüslerine saldırmaya hazırlanıyor ya da sevgilisi tüberkülozdan ölüırken şeytani bir haramiler etesi ikisine uyuşturuu karıştıarak onu bir sultanın haremine satmaya çalışıyor ya da alkolik bir koca, onu oyun masasında kaybettiğini açıklarak kemeriyle dövüyor; darağacındaki bir kovboy, son anda ona gerçek annesi olduğunu açıklıyordu. Bu filmlerde erkekler zalim, kadınlar kalpsiz, rahipler fanatik, doktorlar sadist ve hâkimler acımasızdı. Ama kadın bitmez tükenmez sakarin nöbetlerinden sonra onların hepsini affediyordu.

Ut Markisi, ilk film sinopsisini okuduğunda, 'Ama böyle saçma bir şeyden kim hoşlanabilir?' diye hayret etmişti, oysa daha sonra bu iğrenç filmlerin kopyaları kendi stüdyolarında yapılacaktı.

Onofre alışma odasına kapanarak günlerce ve gecelerce –duruşlar, sahneler, setler, kostümler gibi akla gelebilecek– en ince detaylar üzerinde çalıştı. Sağlığını ve ne yaptığını merak eden karısı odaya girmeye çalıştı, ama kapıyı kilitli buldu. Korkarak kapıyı vurdu. "Onofre, benim. Sen iyi misin? Niçin cevap vermiyorsun?" diyerek kapıyı yumruklamaya başladı. Kargaşayı duyan hizmetkârlar göründüler. Onları etrafında gören kadın haykırdı: "Onofre kapıyı aç, yoksa onu kırdıracağım!" Adam sakın bir sesle yanıtladı. "Elimde bir revolver var ve beni tekrar rahatsız etmeye cesaret edecek olan ilk kişiıyı vururum." Onun söylediklerinin hepsini yapmaya muktedir olduğunu gayet iyi bildiği halde karısı ısrar etti. "Ama Onofre, iki gündür ne yedin, ne de içtin." Yanıt, 'İhtiyacım olan her şey var'dı.

Bir hizmetçi konuşmak için evin hanımından izin aldıktan sonra, efendisinin talimatları doğrultusunda çalışma odasına iki haftalık yiyecek, içecek, birkaç giyecek ve yöre satıcısında bulunduğu tüm lazımlıkları getirdiğini açıkladı. Efendisi ona bundan kimseye söz etmemesini ve nedeni ne olursa olsun kesinlikle rahatsız edilmek istemediğini tembih etmişti.

Evin hanımı dudaklarını ısırđı ve "Beni bundan daha önce haberdar etmeliydin," dedi. Hizmetçi kızın sesinde alay ve siyah gözlerinde küstahlık sezmişti.

‘On beş, on altı yaşından daha büyük olamaz,’ diye düşündü, ‘buna karşın sanki ben hizmetçiymişim, o da hanımefendiymiş gibi davranıyor.’ Onofre’nin karısı her an insanlar, arkasından onunla alay ediyorlarmış gibi hissediyordu. ‘Eminim bu kızla arasında birşeyler var,’ diye düşündü. ‘Bahse girerim bu kız sarmısak ve ekşi süt kokuyordur ve o, bunları benim gece-gündüz kullandığım Fransız parfümlerine ve banyo köpüklerine yeğ tutuyor. İddia ederim bunlar yatağa girip çarşafı başlarına çekerek, iki vücudun iki buharlı lokomotif gibi sürtüşmesinden oluşan vücut kokusu ile kendilerini zehirliyorlardır. Belki de bunu üst üste tekrarlıyorlar, tıpkı babamın evinin duvarını tırmanarak odama geldiği o gece olduğu gibi. Bunu ona anlattığı ve sabahın erken saatlerine kadar gülüştükleri konusunda bahse girerim. Vakit geçirmeden ona, pılsını pırtısını toplayıp sessizce gitmesini söylemeliyim.’ Ama cesaret edemedi. ‘Hizmetçi neden kovulduğunu anlayacak, beni öteki hizmetkârların önünde küçük düşürecek ve herkesin alay konusu olacağım. Kocam ona bir yerlerde bir daire tutacak, her akşam gidip onu görecektir, geceyi onunla geçirecek ve sonra da gelip bana sık sık yaptığı gibi sabaha kadar çalıştığını söyleyecek.’ Böyle düşünene, kocasının kendisine karşı duyduğu aşkı yalnızca bu korkaklığı yüzünden kaybettiğinin farkına varamadı.

İki hafta sonra aynı hizmetçi gelerek, efendisinin inzivasından çıktığını haber verdi. Hizmetçi bu haberle geldiği sırada, kadın büyük kızı ve terzisi ile sabah kahvesini içiyordu. O zamana kadar kıskançlığını unutmuştu. ‘Bu kız çok sadık, onu ödüllendirmeliyiz,’ diye düşündü.

Ana, kız ve terzi üç hipopotam gibi hantal hantal koridor-da koşuştular. Çalışma odasının kapısına vardıklarında, Onofre henüz dışarı çıkmıştı. İki haftadır yıkanmamış, tıraş olmamış, saçını tarayıp kıyafet değiştirmemişti. Çok az uyumuş ve yiyip içmişti. Sanki bir transtan, derin, ıstırap verici bir rüyadan yeni uyanmış gibi yorgun görünüyordu ve sendeleyerek yürüyordu. Çalışma odasından tahammül edilemez bir koku geliyor ve koridorlardan aşağı kayıp bir ruh gibi süzülüyordu.

Karısının, kızının ve terzinin orada durduklarının farkında değilmiş gibi, uşağa, "Agusto, banyomu hazırla," dedi. Elinde yazılar, düzeltmeler ve çizilmiş sözcüklerle dolu bir tomar kâğıt

vardı. Kova ve süpürgelerle odayı temizleyip tekrar yaşanabilir bir hale sokmak için koşan hizmetçiye emredici bir tavırla durdurdu. "Temizlemeye gerek yok, taşınıyoruz," dedi.

Şimdi Honesta Labroux, Ut Markisinin yanılığını ortaya koyan sinopsisleri canlandırıyordu. Markinin böyle bir saçmalıktan kim hoşlanabilir şeklindeki açıklamasını Onofre, karanlık bir biçimde, "Herkes," diye yanıtlamıştı.

Gerçekten de izleyiciler şimdi ağlıyorlardı. O güçlü işadamları gözyaşlarını tutamıyorlardı. Sonraları bu, Honesta Labroux'un sihrine bağlanmıştı. Bu sihrin nasıl bir şey olduğunu asla anlayamayacağız. Pablo Picasso çok sonraların tarihini taşıyan bir mektubunda, kadının etkisinin bakışından, ipnotize eden gözlerinden kaynaklandığını açıklıyordu ki – bu onun yaşamöyküsünü yazanların ortaya attığı doğruluğu kanıtlanmamış bir söylentiye destekliyordu: Buna göre Picasso aslında onunla şahsen tanışmış; onun büyüüne kapılmış, onu (Jaume Sabartés'in yardımı ve suç ortaklığıyla) bir çamaşır kamyonu ile Bergueda'daki Gossol Köyüne kaçırmış ve birkaç gün sonra da sağ salım stüdyoya geri getirmişti; bu arada da onun birkaç skecini çizip bir yağlıboya resmine başlamıştı; bunlar daha sonra onun ünlü mavi döneminin ilk çalışmaları olacaktı.

Bir dergide yayınlanan daha inanılmayacak bir öykü de, Honesta Labroux'un birkaç yıl öne Victoriano Huerta ile tanışması idi. Bu hilekâr general, Francisco Madero ve Pino Suarez'in katliam emirlerini verdikten sonra Meksika'nın başkanlığını ele geçirmişti. Venustiano Carranza, Emiliano Zapata ve Pancho Villa liderliğindeki ayaklanmalar onu başkanlığı bırakıp Meksika'dan kaçmaya zorlayınca Barcelona'ya yerleşmişti. Kavgacı bir sarhoş olarak zamanını kentin kırmızı ışıklı mahallesi *barrio chino*'nun köhne barlarında geçiriyordu. Ayık olduğu zamanlarda ise geri dönüş planları yapıyordu. Birleşik Devletler'in dikkatini bir manevra ile Avrupa'daki savaştan başka bir yere yöneltmeyi planlayan Alman ajanları, Huerta'yı yem olarak kullanmaya karar verdiler. Kısa süren başkanlığı sırasında biriktirdiği paraları bir İsviçre bankasının çelik kasalarında saklayan Huerta, Onofre Bouvila'dan silah ve cephane satın aldı. Ama Onofre, Kuzey Amerika hükümetini satıştan haberdar ettiği için kargo Veracruz Limanında, bir deniz çıkartması ve sivil

halktan pek çok insanın yaşamını kaybetmesi pahasına gerçekleştirilen bir operasyonla ele geçirildi. Silahlar tekrar Onofre'ye iade edildiğinde ise, o bunları bu kez eski müttefikleri Villa ve Zapata ile savaşan Carranza'ya sattı.

Bu dergiye göre, işte tam bu sıralarda bir gece, Honesta Labroux, Huerta için dans etmişti. Derhal onun ağına düşen Huerta ona hem sayılamayacak kadar çok para teklif etmiş, hem de Meksika'ya döndüğünde tekrar bir kraliyet kurarak ona, talihsiz Carlota gibi, kraliçelik tacı giydirmeyi vaat etmişti. Ama o kabul etmemişti. Bu sahne, vatan haininin, 1888 Dünya Fuarı konuklarını ağırlamak için altmış gün gibi inanılmayacak kadar kısa bir sürede inşa edilen Internacional Otelindeki daire-sinde geçmişti. Dairenin tavanında ve duvarlarında birçok kurşun deliği vardı ve otel yönetimi, Huerta'yı bu nedenle ve personele kötü davranıp otel faturalarını ödemediği için uyarmıştı. Randevularının gerçekleştiği gece söylentiye göre yalınayaktı; pantolonunun düğmeleri açık, yine düğmeleri açık gömleğinin altında sararmış ve güve yeniği dolu bir fanila görünüyordu. Honesta Labroux'un onu niçin ciddiye almadığı besbelli.

Her iki öykünün de gerçek oldukları kuşku. Picasso, birkaç ay geçirmek üzere Gossol'a 1906'da gitmişti. Victoriano Huerta ise Teksas'ın El Paso kentindeki bir hapishanede bir alkolik olarak ölmüştü. Ama anılan zaman sürecinde Honesta Labroux'un kariyeri henüz Onofre tarafından ortaya atılmamış olduğu gibi sahne ismi de keşfedilmemişti bile; hâlâ Gracia kasa-basındaki mütevazı bir evde babası ile inzivada yaşıyor ve onun ölümünü bekliyordu; ancak ondan sonra ikinci ve son kez olarak kendisini hayatının adamına verebilecek ve sonra yaşamını sona erdirecekti.

Bu melodramik davranıştan onu yine, pek çok yıl önce böyle bir ümitsizliğe sürükleyen aynı adam vazgeçirmişti; sözle-riyle değil, pansiyonun çatı katındaki odasında onu kendisine kul eden, korkutan, onu en kötü suçları işlemeye zorlayan aynı şeytani ve buzlu bakışlarıyla. Annesi o gece ölmüştü ve ihbar ettiği anarşist hücrenin elemanlarının çoğu Montjuich hendek-lerinde çürümeye terk edilmişti; bunların hepsinin farkındaydı.

Sürmeli gözlerindeki acı ve ızdırap Onofre'nin dikkatin-den kaçmadı. Aynı zamanda, on dokuzuncu yüzyılın ortaların-

dan itibaren Sanayi Devriminin, insanın zaman kavramında derin bir değişiklik yaptığını biliyordu, önceleri zaman kesin bir şekilde belirlenmiyordu, koşulların gereğine göre bir insan bazen hiç durmaksızın gece-gündüz çalışıyordu ya da aynı şekilde günlerce hiçbir şey yapmadan vakit öldürüyordu. Hasat şenlikleri gibi kutlama törenleri haftalarca sürüyordu. Sportif etkinlikler, boğa güreşi hatta bir tiyatro etkinliği beş, sekiz, on saat sürebiliyor, katılanlar keyiflerine göre gösteri boyunca orada kalabiliyor, gidip yine geliyor ya da bir daha dönmek üzere oradan ayrılabiliyorlardı.

Şimdi bütün bunlar değişmişti: Mesai her gün aynı saatte başlayıp aynı saatte bitiyordu. Bir insanın yaşamı, çocukluğundan yaşlılık günlerine kadar önceden kolaylıkla kestirilebiliyordu: Ne ürettiğini ve ne sattığını bilmek yeterliydi. Bir sürü sevimsiz sürprizi ortadan kaldırdığı ve birçok belirsizliği çözdüğü için hayat daha rahat bir hale geliyordu. Bir filozofu hayrete düşürecek tek program kaderdi. Şimdi hiçbir şey şansa ya da anlık ilhama bırakılmıyordu. Her şey süreklilik ve dakiklik demekti. Vagonun gideceği yere ne bir dakika önce, ne bir dakika geç, tam zamanında ulaşması için yorgun atı kamçılarlamak, hızlı giden atın gemini sıkılamak lazımdı. Dakikliğe o kadar önem veriliyordu ki bazı politikacılar bunu kampanyalarında kullanıyorlardı. Seçmenlerine, "Bana oy ver, dakik olayım," diyorlardı. Yabancı ülkeler artık doğal güzellikleri, sanat eserleri ya da misafirperverlikleri için övülmüyordu. Eskiden kimsenin uğramadığı kentler, şimdi halkının, bürolarının ve toplu taşıma araçlarının dakikliğini kendi gözleriyle görmek isteyen turistlerle dolup taşıyordu.

Bu değişim, devamlı, sabit akım garantisinin sürekliliği ve her şey de dakikliği olan elektrik enerjisi olmadan bu ölçüde gerçekleşemezdi. Elektrikle güçlendirilmiş bir tramvay, artık programını gerçekleştirmek için bir katırın sağlık ve keyfine bağılı değildi.

Ama ağırlama ve eğlence etkinlikleri bu açıdan hâlâ iş ve ulaşımın gerisinde kalıyordu. Bir boğa güreşi birkaç saat sürebiliyordu. Eğer kararlı ve azimli bir boğa olursa, teker teker ringe çıkan atların hepsini boynuzlarsa bir pazar boğa güreşi, pazartesiye kadar uzayabilirdi. 1916'da Cadiz'de pazar günü başlayıp

çarşamba günü biten ünlü bir boğa güreşi vardı ki, izinsiz olarak izleyen pek çok tersane işçisi işini kaybetmişti. Bir sürü kargaşa ve ayaklanmadan sonra –bu arada birkaç manastır yanıp kül olmuştu– işçiler tekrar işe alınmışlardı, ama işlerin böyle yürümeyeceği de ortaya çıkmıştı.

Onofre'nin Delfina ile buluşmasından ve kızın iç çamaşırlarına kadar soyunup kendini onun kollarına atarak, ona çevirdiği sürmeli bakışlarının düşüncelerini bambaşka bir şeye yöneltmesinden çok önce sinematografinin insanlığın aradığı yeni bir eğlence aracı olabileceği fikri birkaç kez aklından geçmişti. Sinematografinin elektrikle çalışıyor olması, izleyici katılımına izin vermemesi ve içeriğinin değişimle ilgili olmaması gibi üç avantajı onu ideal kılıyordu. 'Birbirine benzeyen şovlar, belirlenen kesin saatlerde başlayan ve biten şovlar!' diye düşünüyor-du. 'İzleyicilerin karanlıkta, sessiz, uyuyormuş gibi, sanki müşterek bir rüya görüyormuş gibi oturması!' Bu onun idealiydi. 'Ama hayır, bu gerçek olamayacak kadar güzel bir düştü, asla gerçekleşmezdi.' Köpek filmini ve ona benzer birkaç filmi gördükten sonra kötümserlere katılmaya mecbur kalmıştı. Hiç kimse eğer hemen ardından başka bir şey, örneğin yörel danslar, çuval yarışmaları, genç boğa oyunları ya da barbeküde pizola gibi etkinlikler yoksa sinema izlemeye gitmiyordu. Ama Onofre gibi düşünenler de vardı. Kendi içinde tutarlı tam bir şov olarak algılanan, ilk sinema filmi 1913'te İtalya'da çekilmişti. Adı '*Quo Vadis?*'ti, elli iki bobine çekilmişti ve gösterimi iki saat on beş dakika sürüyordu; İspanya'da tuhaf bir nedenle hiç gösterilmemişti.

1906 yılında bir Paris varyete tiyatrosunda, sonradan uluslararası şöhret olacak bir dansöz ilk kez sahneye çıkmıştı: Hollandalıydı ve gerçek adı Gertrud Margarete Zelle idi, ama kendini Hintli bir rahibe olarak tanıtıyor ve Mata Hari adını kullanıyordu. Kendi türünden tüm dansözler gibi pek çok teklifler alıyordu, ama hiçbirisi bir 1907 yaz gecesi, bir beyefendinin yaptığı teklif kadar olağanüstü değildi. Adam gür bıyıklarını burarak, "Size önereceğim şey, bugüne kadar hiç kimsenin sizden istemediği bir şey olacak," dedi. Mata Hari'nin başı, arkasında organdi tuniğini, gümüş kemerini, elbisesini oluşturan ametist ve turkuvazlardan oluşan kostümünü çıkardığı paravanın üstün-

den göründü. Dutch aksanlı Fransızcası ile, "Bilmem sizin için yeterince egzotik miyim sevgilim?" diye sordu. Paravanın arkasından çıkınca adam monoklunu sol gözüne götürdü. Ziyareti ni, altı düzine gül ve bir gerdanlık tamamlamıştı. Şimdi gerdanlığı bir teşekkür belirtisi olarak takmıştı ve arkasında siyah ve altın rengi ejderha işli bir kimono giymekteydi. Böylesine gösterişli bir biçimde, tuvalet masasındaki yuvarlak aynanın karşısına oturdu; bir ayna ki, içinde prensler, bankerler ve mareşaller kendi gözlerinin istek ve arzudan amber gibi parladığını görmüşlerdi. Gevşekçe kutsal yüzüklerini çıkardı, bazılarında insan kafası işlenmiş yüzükleri, sandal ağacından yapılmış bir kutuya koydu.

Fingirdeyerek, "Benden istediğiniz nedir? Yüksek sesle söylenebilir mi?" diye sordu. Adam ona yaklaşarak, "Kulağınıza," dedi, o kadar sokulmuştu ki bıyıklarının ucu kadının yüzünü gıdıkladı; gözlerinde yanan arzu değil, soğuk hesaplardı. "Ben, Alman hükümetinin temsilcisiyim," diye fısıldadı. "Sizin, adımıza casusluk yapmanızı istiyoruz." Bu konuşma çok geçmeden İngiliz, Fransız ve Birleşik Devletler gizli haberalma örgütlerinin kulağına ulaştı. Casus Mata Hari'nin ünü, dansöz Mata Hari'nin ününü bastırdı; dünyanın her yanından kontratlar sel gibi aktı, Sarah Bernhardt'tan bile çok aranır olmuştu; işler yalnızca birkaç yıl önce bile akla hayale gelmeyecek bir hale gelmişti. İki yıldız arasındaki rekabet tüm Paris'in ağzındaydı. Sarah Bernhardt'ın, 1915'te bir ayağını kestirmek zorunda kalınca, 'En azından şimdi artık Mata Hari gibi latif bir şekilde dans edebileceğim,' dediği söylenmekteydi. Mata Hari, Barcelona'da yalnızca bir kez, Teatro Lirico'da sahneye çıkmış ve kritiklerden çok izleyicilerden başarı notu almıştı.

Sonunda müttefik gizli servisleri ondan bıktılar ve onu ortadan kaldırmak için tuzak kurdular. Genç bir subay ona âşık olmuş gibi davrandı, tıpkı kendisinden önce ona âşık olan subaylar gibi onu armağanlara boğdu, her yerde beraber göründüler: Bois de Boulogne'da at bindiler, en klas lokantalarda öğle ve akşam yemekleri yediler, opera locasında beraber oturdular, Longchamps'te at yarışları vb. gittiler. Ona böyle bir yaşam tarzını, mütevazı subay maaşı ile nasıl sürdürebildiğini hiç sormadı; belki başka gelir kaynakları olduğunu düşündü ve belki de

onun yapmacık aşkına gerçek bir aşkla yanıt vererek bunların hiçbirini düşünmedi. Onun kadar deneyimli bir casusun böyle sözleşmeli bir tuzağın yemini yutması için başka ne gibi bir neden olabilirdi ki?

Bir gece, çarşafaları arasında pek çok savaş, zafer ve yenilgisinin yaşandığı o yatakta birlikte yatarlarken, adam aniden bir iki hafta için gitmesi gerektiğini söyledi. Kadın, "Uzun süre sensiz yapamam, gitme," dedi. "Ülkem benden bunu bekliyor," yanıtını verdi subay. Kadın, "Senin ülken, benim kollarımın arası," dedi. Subay sonunda ona kendisini sevgilisinden koparan görevi açıkladı. Fransa hududunda bulunan Hendaye'ye gitmesi gerekiyordu; orada Bulgarların, San Sebastian'da bulunan Alman ajanlarına ulaştıracağı bir filmin geçişini engelleyecekti. Filmi güven içinde eline geçiren Alman ajanlar yakalanacak ve tren istasyonundaki platformda öldürüleceklerdi.

Kadın, alnına zulüm tanrısı, yıkıcı ilke Siva'nın küçük heykelciği ile vurduğunda henüz konuşmasını tamamlamamıştı; genç subay, yüzü kan içinde hızla yere düştü. Onun öldüğüne inanan Mata Hari geceliğinin üzerine bir *renard argente* kürk manto geçirerek kenarsız bir küçük şapka ve uzun lastik botlar giydi ve kendine ait (üç başka otomobil ve iki silindirli bir motosikletle birlikte, ona Fransa ve diğer ülkelerden çok yüksek dereceli memurlar tarafından verilmiş ve kuşkusuz bedeli vergi mükellefleri tarafından ödenmiş) siyah, yirmi dört beygir gücündeki Rolls-Royce arabasına bindi.

O gider gitmez, subay yerinden fırladı ve pencereye gitti; oradan evin dışında beklemekte olan iki ajana sinyal verdi. Ölmemişti, yaralanmamıştı bile; böyle bir olaya hazırlıklı bulunan Fransız gizli servisi, odadaki bütün ağır parçaları lastikle kaplanmış benzerleri ile değiştirmişti ve subaya ağır kanama görünümünü yaratacak birkaç kırmızı mürekkep kapsülü vermişlerdi.

Şimdi Roll-Royce, Normandy'nin karla kaplı kırsal yörelerinde hız yapmaktaydı. Demiryolu karayolu ile yan yana uzanmaktaydı. Mata Hari uzakta horizontal duman kolonunu seçti; bu, hızla Hendaye'ye gitmekte olan trendi. Av, havadan, yakışıklı subay ve üç ajanı taşıyan bir uçak tarafından takip edilmekteydi. Neredeyse intihar edercesine bir hızla yol alan otomobil, anılan yük treninin yanına yaklaştı. Pervasız casus, ara-

banın basamağındaydı, geceliğinin askılarını koparıp direksiyon çarkını bağlamak için kullanmıştı, aynı zamanda vites kolu üzerine de bir taş sıkıştırmıştı. Ruju ile arabanın camına 'Adieu Armand!' yazdı: Bu, görev aşkına kurban ettiğini sandığı adamın adıydı. Basamaktan atladı ve tek eliyle yük treninin arkasındaki demir kolu yakaladı. Oradan Rolls-Royce'un yoldan çıktığını ve sonunda bir tarlada durduğunu gördü. Mucizevi bir şekilde bu maceradan hiç zarar görmeden kurtulan Rolls-Royce hâlâ Rouen'deki küçük Ordu Müzesinde görülebilir.

Mata Hari, yük vagonuna girer girmez, loş bir fenerin zayıf ışığında subayın sözünü ettiği filmleri bulmaya çalıştı. Bir düzine görüntüden fazla tutmayacak yaklaşık iki ayak uzunluğunda bir selülit bulacağını düşünmüştü. Ama onun yerine birkaç silindir biçiminde kutu - *Quo Vadis*'in elli iki bobinlik filmini bulmuştu. Ajanlar vagona girdiklerinde onu kan revan içinde bulmuşlardı, elleri kanıyordu; açık kapıdan giren rüzgâr şapkasını uçurmuştu ve bukleli saçlarını karıştırıp duruyordu. Elli iki makaradan yirmisini dışarıya atmayı başarmıştı ve çok geçmeden üstleri karla örtüleceklerdi. Böylece filmler gönderildikleri yere ulaşamamış, bu yüzden de İspanya'da hiç gösterilmemişti. Savaş, Avrupa'da tüm üretimleri durdurmuştu ve böyle filmler artık yapılmıyordu.

Şimdi film sanayiini canlandırmak Onofre Bouvila'ya bağlıydı, ama o da talih, Delfina'yı bir kez daha yoluna çıkarıncaya kadar bunu nasıl gerçekleştireceğine karar verememişti.

Uzaklardaki fırtınaya eşlik etmek üzere tekrar bardaktan boşanırcasına yağmaya başlayan yağmur, kepenkleri kamçılıyor, mutfaktaki tepe penceresinde tımbırtılar çıkarıyordu. Mutfakta, topal adamın üç kızı şefkatle birbirine sarılmış, sıcak duvara yaslanarak uykuya dalmışlardı. Bu arada holdeki üç konuk hâlâ tartışıyorlardı.

Efrén, Onofre'ye, "Sen delisin," dedi. Ona böyle bir yanıt verebilecek tek kişi Efrén'di.

Onofre, elini yavaşça cebinden çıkardığı fotoğrafların üzerinde gezdirdi ve sonra onları ötekilerin görmesi için masanın üstüne bıraktı. "İnanın bu fotoğraflar onun en iyi fotoğrafları değil," dedi. "Bunu başından beri biliyordum. Bu nedenle ona

biraz nasıl desem... fiziksel görünüş sağlasın diye yirmi kilo aldırttım."

Kızı Alella'daki eve götürmüştü, aslında etrafı yüksek selvi ağaçlarından bir duvarla çevrili bu ev, planlarına çok uygundu ve onu salt bu amaçla kiralamıştı. Kıza, çok acı çektiğini ve iyi bir dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söylemişti. "Yıllarca babana baktın, Tanrı ona huzur versin. Şimdi de birinin sana bakması lazım." Delfina bu yaklaşıma nasıl tepki vermesi gerektiğini bilmiyordu: Uzun bir süre hapisnede kalmıştı, sonra kesin bir inziva içinde yaşamış, Onofre'nin dediği gibi kendini hasta ve basit bir insan olan babasına adamıştı. Kendi yaşamından sorumlu olmaya alışık olmadığı için, körü körüne itaat etmeye, ölümden başka bir alternatif düşünemiyordu.

Onofre onu eve götürdüğünde, görevli bir şoför, bir aşçı ve bir oda hizmetçisi onu hazır bekliyorlardı. Şoförün kullanacağı bir otomobilin olmayışı ve bu hizmetkârların evin esas yaşam bölümüne yerleşirken kendisine ancak üst kattaki odaların layık bulunmuş olması da ona tuhaf gelmemişti. Onofre, "Güvenilir adamlar," dedi. "Onlara talimat verdim, böylece ne yapacaklarını biliyorlar. Senin bir şey için üzülme gerek yok, yalnızca onların söylediklerini yap." Aklına gelen tek reaksiyon ona teşekkür etmektir. "Onunla evli olmak böyle olmalı," diye düşündü.

Bunu izleyen aylarda, onunla konuşan herkese yalnızca, "Teşekkür ederim," dedi. Sabahları oda hizmetçisi onu uyandırıyor ve sosisli omlet, soğuk et, haşlanmış patates, zeytinyağlı kızarmış ekmek ve bir litre sıcak süttten oluşan kahvaltısını yatağına getiriyordu. Sonra onu giydirip bahçede bir mimozanın gölgesindeki hasır koltukta uzanıp dinlenmeye bırakıyordu. Omuzlarını örten parlak sarı moher şalın renginin cazibesine kapılan kelebek ve arılar gelip üstüne konuyorlardı. Sonra yemeğini yiyor ve uyumaya gidiyordu. Güneş batarken tekrar uyanıyor, çay ya da kakao ile çörek servisi yapıyordu. Daha sonra, şoförün kendisini uygun bir mesafeden izlediği bahçe gezintisini yapıyordu.

Oradaki ilk günlerinden birinde şoförle konuşmaya çalışmıştı. "Onofre, beni görmeye gelip gelmeyeceğini söylemedi mi?" diye sordu. Şoför yanıt vermeden önce onu baştan aşağı

süzmüş, "Eğer patronumdan bahsediyorsanız, ne onun planlarından bana bahsetmek gibi bir âdeti vardır, ne de ben efendime ne yapması gerektiğini söylerim," demişti kibirlice. 'Bu bana yerimin neresi olduğunu gösteriyor,' diye düşünerek şoföre teşekkür ettikten sonra dolaşmaya devam etmişti. Bir başka kez bahçe çiti görevi yapan selvileri aralayıp yola bakmaya çalışmış, ama şoför onu önlemişti. Bu, canını Onofre'nin kendisini görmeye gelip gelmeyeceğini bilmekten daha az sıkılmıştı.

Aslında gelmiyordu, çünkü kendisini çalışma odasına kilitlemiş, onun oynayacağı filmlerin senaryolarını yazıyordu. O yazılarını yazarken, adamları da Delfina'yı şişmanlatmakla meşguldü. Geceleri yatmadan ona iyi uyuması için güçlü bir hap veriyorlardı. Çok fazla yediğinin farkına varmıyordu: Hapishanedeki açlık günlerinden sonra oran ve ölçü kavramını yitirmişti. Ona bir parça ekmek, küçük bir küflü peynir ve ringa balığı ya da bir parça tuzlu morina eti verseler itiraz etmek için bir neden görmüyordu; ama ona yedirilen Pantagruelian ziyafeti de kabul edilebilirdi. İnsanların seçme şansı olduğunu ve bunu ara sıra kullanma hakları bulunduğunu bilmiyordu — istek bilinci yok edilmişti. Belki onu sevmeye devam etmesi de bundandı.

Sonunda ona bir mektup yazarak, ölen babasının huzurunda söyleyemediklerini anlatmaya karar verdi. Bitirince mektubu oda hizmetçisine verdi ve hemen postalaması için yalvardı. O gece mutfakta hizmetkârlar içeriğini anlamadıkları mektubu okumaya başladılar. Bunlar çoğu zaman sarhoş, birbirinden bıkmış, ama yalnız kalamayan üç zorbaydılar. Şoför, her gün sırayla aşçı ve oda hizmetçisinden biriyle yatıyordu. Çok içkili olduğunda, bazen ikisi ile birlikte yatıyordu. Böyle durumlarda kadınlar onun için birbiriyle kavga ediyor, saçlarını yolup tırmalıyor ve bir hayvan gibi birbirini ısırıyorlardı. Bu âlemlerin şamatası, bağırış çağırışları bazen Delfina'yı uyandırıyor. Ağır uyku ilaçlarının etkisinde olduğundan tamamen uyanamıyor, kendisini hâlâ, yıllarca her gece şeytani çığlıklarla uyandığı hapishanede sanıyordu.

'O kader gecesinde,' diye yazmıştı, asla Onofre'nin eline geçmeyen mektubunda. 'Çılgık duyduğumu gördüm rüyamda ve aynı zamanda bir çılgık atmak gereksinimi duydum, ama onu bastırdım. Çılgık şişelenmiş bir şekilde içimde kaldı ve o

zamandan beri onu her gece duydum. Bunu sana sitem olsun diye yazmıyorum, çünkü bu yalnızca bir acı çığılığı değil, aynı zamanda bir neşe çığılığı. Ama ister acı, ister neşe olsun uyku mahvediyor, huzurumu bozuyor. Şimdi artık ölümden başka hiçbir şeyde huzur bulamıyorum. Bununla beraber bir cesaret gösterisi yapmak da istemiyorum, hem de hiç cesaretim yokken. Sana yalan söyleyemem: Zaman zaman, zor zamanlarda kaderimde büyük olan her şeyi inkâr etmek istedim, açıkçası seni sevmiş olmamı. Ama bu da bir sitem değildi. Eğer olduğu gibi olmasaydın, farklı davranmış olsaydın benim hayatım da farklı olacaktı ve beni, hayatımın bir ânının bile farklı olabileceği düşüncesinden daha fazla korkutan hiçbir şey yok, çünkü o bir anda seni sevdiğim gibi sevmeyecektim. Hiç kimsenin yerinde olmak istemiyorum, kimse ile yerimi değiştirmek istemem, kimse seni benim sevdiğim kadar sevemez.'

Hizmetkârlar mektubu üzerindeki birkaç şarap lekesine bakıp 'Eğer bu lekeleri görürse efendimiz ne der?' diye düşündüler. Yakalanmaktan korkarak mektubu ateşe attılar.

Ut Markisi, "Gitsem iyi olacak," dedi. Yağmurdan ve satın geç olmasından ötürü ağrıyan dizleri üzerinde doğrulmaya çalıştı. Onofre, "Bütün söyleyeceğin bu mu?" diye sordu. Marki saatine baktı, kışlarını çattı, düşündü ve şu anda başka bir yerde bulunması gerekmediğine karar verdi. "Sanırım sonuna kadar kalabilirim," diye iç geçirdi. Onofre müteşekkir gülümsedi ve "Otur ve bana canını sıkın şeyin ne olduğunu anlat," dedi.

Marki yanağındaki uzamış sakalları sıvazladı. "Anlamadığım bir şey var," dedi. Yorgundu ve kendini konuya veremiyordu, ama zaten kendini vermekte en iyi zamanlarında bile güçlük çekerdi. Delfina'nın fotoğrafına baktı: Cicili bicili giyinmiş bir hatun, selvi ağaçlarından bir fon önünde durmuş, boş bir ifade ile gökyüzüne bakıyordu. Dudaklarını ısırarak fotoğrafı bıraktı.

Onofre sabırla, "Hadi baklayı ağzından çıkar," dedi.

Ut Markisi, "Bütün bunlarda benim rolüm nedir?" diye sordu.

Eğer bütün işadamları er ya da geç bir gün öleceklerini düşünselerdi, tüm dünyada ekonomik aktiviteler dururdu. Çok şükür Ut Markisinin böyle bir derdi yoktu. Bir mason, bir ho-

varda ve bir işgüzar olarak politik açıdan koyu bir muhafaza-kârdı: Genel inançsızlığı yüzünden ülkenin en gerici çevrelerinde bile ağırlığı vardı. Bu çevreler, aristokratlar, toprak ağaları, birkaç asker ve bazı kilise mensuplarından oluşuyordu ve ülkenin politik yaşamı üzerinde kararlı, ama pasif bir etkiye sahiptiler: Yeniliklerin uygulanmasını önlemek dışında hiçbir şeye karışmazlardı. Yalnızca insanlara orada olduklarını hissettirirler, böylece eğer durağanlıkları herhangi bir biçimde tehdit altında olursa korkunç şeyler olabileceği konusunda uyarıda bulunmuş olurlardı. Hiçbir ideolojiyi desteklemezlerdi ve kendi pozisyonlarını tartışacak herhangi bir girişim hakkındaki görüşleri belirsizdi. Kimse işlerin doğal düzenini savunmak ihtiyacında değildi. 'Bırak başkaları kendilerini kanıtlasınlar,' diye düşünüyorlardı. 'Biz haklı olduğumuza göre hiçbir şeyi kanıtlamak durumunda değiliz.' Herhangi bir yenilik, kendi çıkarlarına olsa bile, onları dehşete düşürür, onu intihar etmenin bir şekli olarak görmelerine yol açardı.

Onofre onlarla bir şeyi tartışmanın imkânsızlığını deneyimlerinden biliyordu. Zaman zaman, şu ya da bu alanda reformlar yapılması gereğinin aciliyetinin yalnızca Ut Markisi ile tartışılıyordu; bunun tek amacı daha sonra ortaya çıkabilecek daha büyük bir belayı önlemektir. Marki de şaşmaz bir şekilde öfkelenir, 'Niçin dünyayı değiştirmek istiyorsun? Kendini ne sanıyorsun, Tanrı mı? Bırak gitsin. Zenginsin ve kimse sonsuza dek yaşamaz, sen kendine bak, bırak bizden sonra gelecekler de kendi başlarının çaresine baksınlar,' derdi. Mantığı sağlıklı değildi, ama sarsılamazdı. Bu bozguncu önerilerin Onofre'den gelmesi, yalnızca Markinin onun hakkındaki fikrini doğruluyordu. Ona, 'Şunun şurasında sen bir zıpçıktı, bir sürü para kazanmasına göz yumulmuş bir köylüden başka bir şey değilsin. Şimdi de kafana her şeyde söz sahibi olmayı takıyorsun, ünlü olmak istiyorsun, öyle değil mi?' diyordu.

İkramlarını asla reddetmeyen ve kendisine pek çok iyilik ve bir hayli para borçlu olan bu adamın küstahlığı, yalnızca Onofre'nin hayranlık ve öykünme duygularını kabartıyordu. Markinin söyledikleri onu gücendirmiyordu. 'Niçin bu kadar kalın kafalısınız? Esnek olamayışınız size ancak yıkım getirir,' diye nazıkçe yanıtlıyordu. Bunun üzerine Marki atıp tutmaya,

abuk sabuk söylenmeye başlıyor, sabrının tükendiği ve eğer konuşma bu şekilde devam ederse onu düelloya davet etmeye mecbur kalacağı konusunda uyarıyordu. Böyle zamanlarda Marki Onofre'yi öldürmekte tereddüt etmezdi. Çünkü onun ve onun gibiler için mevcut düzen doğal olmalı ve bunun bozulması tüm olanaklar kullanılarak önlenmesi gereken bir hastalıktı.

Onofre gülümseyerek, 'Paris sokaklarında neler olduğunu kendisine anlattıklarında, XVI. Louis de aynı şeyleri söylemişti,' dedi. İstifini bozmayan Ut Markisi, Fransızların birer köpek olduğunu ve o millettten birinin başına gelenlerin kendisini hiç ilgilendirmediğini söyledi. Onofre, 'Kral olsa bile mi?' diye sordu. Marki doğrularak, 'Kesinlikle,' dedi. 'Benim olduğum yerde kimse House of Orléans'ı gündeme getirmesin ve eğer konuşma bu biçimde devam ederse sana öbür yüzümü göstermeye mecbur olurum. Şimdi artık biliyorsun.'

O sıralarda göz önünde bulundurulması gereken yeni gelişmeler vardı. Rusya'da, Avusturya ve Macaristan'da, hatta Almanya'da yer alan olaylar göz ardı edilemezdi. Yalnızca iz bırakan cesur değişimler, işlerin eskisi gibi devam etmesini sağlayabilirdi.

Marki, "Yani o iz bırakacak ve cesur değişiklikler bunlar mı?" dedi. "O morsla film çevirmek mi?"

Onofre hâlâ gülümsüyordu; çünkü henüz planının tamamını Markiye açmaya hazır değildi. "Bana güven," dedi. "Bütün istediğim şu: Askeri birlikleri sokaklara salmayın. Seninkilere benim bir deli olmadığımı, iyi niyetle hareket ettiğimi söyle. Bana bir süre güvenin, size ne yapabileceğimi göstereyim. Ama bu süre içinde sizinkiler sakın kalmalı. Eğer birkaç nahoş olay olursa aldırmayın, bırakın kalabalıklar eğlensin, başınızı öteye çevirin; bütün bunlar planımın birer parçası."

"Kendimi o kadar uzun boylu bağlayamam," dedi, yorgunluktan gözlerini kırıştıran Marki.

Onofre, "Bütün istediğim bunu seninkilerle konuşman. Eski güzel günlerin hatırı için bunu yapacak mısın?" diye sordu.

Marki, "Bırak biraz düşüneyim," dedi. Onofre daha fazlasını bekleyemezdi, bu nedenle üstelemedi.

Ve şimdi tiyatro, Ut Markisinin asilleriyle doluştu ve o, Onofre ve Efrén, panjurlu localarından izleyicilerin tepkilerini izliyordardı.

Calella'lı dev adam, "İyi gidiyor gibi," dedi.

Onofre başını salladı, bir kez daha sezgilerinin doğru olduğu kanıtlanmıştı.

Delfina, film stüdyosuna götürüldüğünde ne direnmiş, ne de bir merak işareti göstermişti; onu aynı kolaylıkla herhangi bir başka yere de götürebilirlerdi. Bu film stüdyoları San Cugat ve Sabadell arasında, bugünkü Barcelona Universidad Autònoma kampusuna çok uzak olmayan bir yerde inşa edilmişti. İnşaat maliyeti çok yüksekti ve teknik ekipmanları değişik ülkelerden ithal etmek zorunda kalmışlardı. Fructuoso Gelabert ve Segundo de Choman adında Katalanlı iki sinematografi ustası projede görev almışlardı. Bununla beraber hiçbirisi Onofre'nin yazdığı filmi yönetmek istememişlerdi; onlara göre proje mantıksızdı. Sonunda Faustino Zuckermann adında merkezi Avrupa menşeli, yaşlı, işsiz ve asık suratlı bir fotoğrafçı işe alınmıştı.

Bu akıllı bir seçim olmuştu ve adam kendini daha ilk günden itibaren tamamen işine vermişti. Delfina'ya karşı acımasızdı ve her çekim seansında onu o ya da bu nedenle ağlatıyordu. Bir alkolik olduğundan beklenmedik öfke nöbetlerine tutuluyordu. Öyle zamanlarda yapılacak en akıllı iş ondan uzak durmaktı. Bir gardiropçu kızın üç parmağını kırmış, bir bekçinin kafasında da sandalye parçalamıştı. Bu adamın stüdyoda yarattığı korku atmosferi Onofre'yi memnun ediyordu, çünkü bunun tatlı kokulu, çok nazik bir çiçeğin açmasına neden olacağını biliyordu.

Sonuca ulaşmak uzun sürmüştü. Bu konuda Barcelona teknolojisi henüz çok gerideydi. Bu ilk filmin yalnızca laboratuvar çalışmaları üç ay almıştı. Sonunda basıldığında ise hiçbir işe yaramayacağı açıktı: Bazı bölümler çok karanlık, bazı bölümlerse gözleri yaşartacak kadar parlaktı, bazılarında şekilsiz boya lekeleri ekranda yüzüyor, bazılarında ise hareketler tersti – oyuncular geri geri dönüyor, bardaklarına ağızlarından su dolduruyor vb., bazı oyuncular tavanda, bazıları da yerde yürüyordu.

Bu Onofre'yi üzmedi. Filmin yakılmasını ve herkesin yeniden işe başlamasını emretti. Faustino Zuckermann'ın ayakta duramadığı için çalışacak durumda olmadığını kendisine ilettiklerinde, "O halde oturarak çalışsın," dedi. Bu tarz, daha sonra ünlü film yönetmenleri tarafından da taklit edilecekti. Dışarıya

film ve stüdyo ile ilgili herhangi bir bilgi sızması için Onofre'nin ısrarla aldığı bir kararla setler ve kostümler de dahil her şey yakılmış olduğundan, ikinci filmin çekiminde işe sıfırdan başlamak gerekmişti. Gizlilik esastı.

Sonunda bir gün, ikinci filmin hazır olduğunu ve eğer isterse stüdyodaki projeksiyon odalarından birinde görülebileceğini söylediler. Bunu duyar duymaz her şeyi bırakmış ve camları boyalı bir otomobille oraya gitmişti. Bu film şu anda gözyaşları içindeki Ut Markisinin katkısıyla seçkinlerden oluşan seyircilerin izlediği film. Bu ilk özel seans bittiğinde Onofre, Zuckermann'ı çağırttı. Yaşlı fotoğrafçı, kırmızı şarap ve taze soğan kokuyordu, nefesi toprağın derinliklerinden geliyormuş gibi hırıltılıydı.

"Kutlarım," dedi Onofre. "İstediğim her şey var içinde: İnsanlığın umutları ve korkuları." Faustino Zuckermann'ın bir sarhoş ısrarı ile kendisine diktiği kanlı bakışları, seçiminin doğruluğu konusunda kendisini ikna etmişti. 'İkisi de aynı durumda,' diye düşündü. 'Aynı özlem, aynı umutsuzluk.' Çok yakında her ikisinin de gözlerinin derinliklerinde parlayan bu ışıklar solacak, önce ambere, sonra soğuk küllere dönüşecek, ama bu filmle sonsuzluğa dek yaşayacak.

ALTINCI BÖLÜM

Onofre Bouvila ile tanışmak için dışarı çıkan adam, fiziki görünüşün, geçen yıllardan çok koşullara bağlı olduğu yaşı çoktan aşmıştı. Başında bir tel saç bile kalmamıştı; koyu kil renginde yuvarlak bir baş. Yüz hatları küçük, gözleri çok açık maviydi. Beli bir iple sıkılmış çizgili bir keten pantolon, bol bir flanel gömlek ve bez ayakkabılar giymiş, budaklı bir bastona dayanarak yürüyordu. Kemer görevi gören ipe, bir bıçak sokulmuştu, o kadar büyüktü ki sanki gerçek değilmiş gibiydi. Topuklarının dibinde küçük bir köpek, koca kafalı, kısa kuyruklu ve güçsüz bacaklarıyla iğrenç bir yaratık yürüyordu. Köpek gözlerini sahibinden ayırmıyordu, buna karşılık adam sanki ne yaptığını ve ne söylediğini onaylamasını istiyormuş gibi sık sık ona bakıyordu.

Adam, "Buradan bayım," dedi. "Yol tamir edilmedi, adımlarınıza dikkat edin."

Onofre, adamı ve köpeği izledi. Onu, ormandaki bu açık alana getiren şoför de onları takip etmeye başlamış, ama Onofre ona geride kalması için işaret etmiş ve "Eğer uzun bir süre görünmezsem merak etme," demişti.

Şoför, iki adam ve köpek, ormanda kaybolurken arabanın basamağına oturup siperli şapkasını yanına koydu ve bir sigara sarmaya başladı. Onofre'nin rehberi olan adam yaşına karşın kökler, taşlar ve çalılar arasında çevik bir şekilde yolunu buluyor, oysa Onofre fundalara takılan ceketini kurtarmak için sık sık duruyordu. Her defasında yaşlı adam geri geliyor, fundayı bıçağıyla keserek, ceketini çoktan yırtmış olan Onofre'den özür diliyordu.

1918'de kurduğu film endüstrisi, yalnızca iki yıl sonra zafe-
rin doruğuna ulaşmıştı. Bundan sonra işler kötüye gitmeye baş-
ladı. 1923'te herkesi hayretler içinde bırakarak tüm hisselerini,
bu işte başından beri ortağı olan Efrén Castells'e devredip yal-
nızca film endüstrisinden değil, tüm öteki işlerinden de emekli
olduğunu ilan etti. Yakın arkadaşları ya da böyle bir ilişkiyi id-
dia edecek kimse olmadığına göre, onunla sık görüşenler bu ka-
rara çok şaşırmamışlardı. Yeni evine taşındığı günden beri on-
daki değişikliği fark etmişlerdi. Yeni evine taşınmasıyla, en iddi-
alı projesine başlamasının aynı zamana denk düşmesinin bir
rastlantı olmadığını düşünüyorlardı.

Yaşlı adam, "Burası işadamlarının giriş kapısıydı," dedi. "Si-
zi bu yoldan getirdiğim için beni affedin, ama giriş için en kola-
yı bu yol, üstelik çitten atlamak da gerekmiyor."

Onofre, yüzlerce eve bakmıştı, ama burada bulduğu şeye
hiç de hazır değildi. La Bonanova'nın tepelerindeki bu malikâ-
ne, adı bazen Rosell (Katalan), bazen de Roselli (İtalyan) olan
bir aileye aitti. Ev aslında 18. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş,
ancak 1815'te yapılan genişletme çalışmalarından sonra asıl bi-
nadan çok az bir kısım ayakta kalmıştı. Bahçe de aynı yıl yapılmış-
tı.

Kavramsal olarak romantik olan bu bahçe, son şekli veril-
diğinde on bir hektara yapılan acayip bir şey olup çıkmıştı. Bahçenin,
evin sol tarafına düşen kısmında, Llobregat Irmağına
bağlı eski Roma tarzı bir kemerle beslenen bir gölet vardı. Göl-
den akan su bir kanal şeklinde bahçeyi çepeçevre dolaşıyor ve
evin önünden geçiyordu; her iki yanındaki salkım söğüt, vişne
ve limon ağaçlarının gölgesinde bir *kik* ya da *punt* içinde kanal
üzerinde gezinmek mümkündü. Kanalın üstünde birkaç köprü
vardı: Üç aşamalı ana köprü taştan yapılmıştı ve doğrudan doğ-
ruya evin ön girişine açılıyordu; birincisinden daha küçük ve
pembe mermer korkulukları olan köprüye 'Nilüfer Köprüsü'
deniyordu; 'Diana Köprüsü' adını, Ampurias harabelerinden
getirilen ve şimdi köprünün üstüne oturtulmuş olan tanrıça
heykelinden almıştı; hintmeşesinden yapılmış 'üstü kapalı' köp-
rü ile 'Japon Köprüsü', bir arada suya yansıyan görüntüleriyle
mükemmel bir köşe oluşturuyorlardı ve daha neler neler...

Gölde ve kanalda çeşitli egzotik ve renkli balıklar dolaşıyordu, etrafta Merkezi Amerika ve Amazon'dan getirilmiş ve o günkü Katalanya'da hiç duyulmamış bilimsel bir teknikle, büyük zahmetlere girilerek yeni ortamlarına uyum göstermeleri sağlanmış çok nadir bulunan kelebek türleri vardı.

Rosell ailesi, aslen ait oldukları ülke olan İtalya'ya –Sicilya'da Katalanların ya da Napoli Krallığının hüküm sürdüğü sıralarda buraya yerleşmişlerdi (ailenin ismindeki değişiklik bu yıllara rastlar)– seyahate çıkmışlardı. Ailenin Barcelona kolundan olanların evlilik yaşına gelince ziyaret ettikleri (bu gelenek, ailenin bu kolunun parçalanmasına neden olmuştu) bu ülkede, grotto'lar¹ modaydı. Bu seyahatten sonra, 1832 yılında, bahçeye kendi döneminde hayranlık uyandıran bir grotto eklenmişti. Grotto iki odadan ibaretti. İlk oda, on metre yüksekliğinde bir kubbe, garip sarkıt ve dikitler, boya ve seramiklerle enfes bir biçimde dekore edilmiş geniş bir mekândı; ikincisi daha da sıradışıydı; küçükçe, hiçbir süs eşyası olmayan bu oda, gölün kenarına, su seviyesinin altına yerleştirildiği için elli santim kalınlığındaki cam duvarından gölün dibini görülebiliyordu. Bu camdan güneş ışınları gölün dibine kadar nüfuz ettiğinde su yosunu, mercan ve balık sürüleri ve New Guinea'dan getirilip iklim değişikliğine karşın, hayatta kalarak alışık oldukları gibi yaşlanan ve döl vermemekle beraber 20. yüzyıla kadar yaşayan bir çift su kaplumbağası görülebiliyordu.

Adam, "Babam, Rosell Ailesinin yanında çalışan bir av uşağıydı," dedi. "Yaşlanıp sağır olunca da av bekçisi yapıldı. Sizin anlayacağınız bayım, ben ailenin hizmetinde doğdum."

Bu garipliklerden başka, bahçenin sayısız ücra köşeleri, yarık gedikleri, pavyonları, yazevleri, türbeler, seralar ve yürüyenin korkmadan içinde kaybolabileceği labirent gibi ağaçlı yolları vardı. Bu yollarda insan beklenmedik bir anda İmparator Augustus'ün atlı heykeline ya da Seneca ve Quintilian'ın kendi kaideleri üzerindeki asık suratlı heykelleriyle karşılaşabilirdi ve çit aralıklarından gizli konuşmaları duyabilir ya da ay ışığında ateşli aşk öpücüklerini seyredebilirdi. Tepenin yamacına oyulan yedi terasta tavus kuşları ve Mısır'dan getirilmiş turnalar kendi hayatlarını yaşıyorlardı.

¹ Süslü, yapay mağaracık. (Çev.)

Adam, "İlk önce Senorita Clarabella'nın uşağıydım," dedi. "o sırada ben altı yaşındaydım. Eğer belleğim beni yanıltmıyorsa Senorita Clarabella da on üç, on dört yaşlarındaydı. Gerçi birkaç dili birden gayet akıcı olarak konuşuyordu, ama hizmet-kârlarla daima İtalyanca konuşurdu. Bize verilen emirleri hiç anlamazdık. Bununla beraber benim görevim yeterince basitti: Onun yedi fino köpeğini dolaştırmak. Yedi köpek bayım, hepsi cins, hepsi farklı; onları görecektiniz."

Evin her biri bin iki yüz metrekarelik üç katı vardı; —güneydoğuya, Barcelona'ya doğru bakan— ön cephede üst katların her birinde on bir balkon, on büyük pencere ve zemin katında bir büyük giriş kapısı vardı. Balkonlar, pencereler, vasisdaslar, sırlı kapılar, tavan pencereleri, aynalı kapılar ve havalandırma pencerelerinde toplam iki bin altı adet cam çerçeve vardı, bu yüzden evin cam temizliği aralıksız bir eylemdi.

Bu camların hepsi şimdi kırılmıştı, evin içi hasar görmüş, bahçe bir cangıla dönmüştü. Köprüler çökmüş, göl bomboş, grotto göçmüş, malikânenin egzotik faunası şimdi mülkün sahibi olan fareler ve yırtıcı hayvanlar tarafından yenip bitirilmişti. Kikler ve arabalar kapısız sundurmalarda yakılacak odun haline gelmişti ve ana kapının üstündeki Rosell Ailesinin arması tahrip olmuş, pastan okunmaz hale gelmişti.

Onofre, "Söyle, sonunda ne oldu?" dedi. Yaşamlarını ve uzuvlarını riske atarak köprüyü geçmişler, şimdi ana giriş kapısının önünde duruyorlardı. Adam kafası ve kuyruğu kalmayan bir taş aslanın üstüne oturmuştu, köpeği ayaklarının dibindeydi. Çenesini bastonunun üstünde birleştirdiği ellerine dayadı ve derinden iç geçirdi.

"Bayım, gerçi Rosell Ailesinin Katalanya'da evlenmemek gibi herkesçe bilinen bir geleneği vardı ve bu, burada aynı toprakta ve aynı güneş altında doğmak sanki insanı daha az seçkin yapıyormuş gibi yanlış bir yorumla kırgınlığa neden oluyorduysa da aslında onlar kibirli bir aile değildiler, hayır bayım, tam tersiydi. Akşamları köpekleri gezdirmekten eve döndüğümde konuklara rastlamadığım gün çok nadirdi; sıcak yaz günlerinde bile bayım, köpeklerin iki saat şu kavak ağaçlarının gölgesinde egzersiz yapmaları gerekiyordu, ağaçlar tabii o za-

man bugün oldukları kadar yüksek değildiler, aradan pek çok yıllar geçti."

Uzun cümlelerle konuşuyordu, sanki yüksek sesle düşünüyormuş gibi, ama ara sıra düşüncelere dalıp susuyordu. Böyle anlarda bir okul çocuğu gibi kızarıyor, doğal olarak zaten kırmızı olan yanakları, bir ton daha koyulaşıyor, neredeyse çivit mavisine dönüyordu. Sonra başını sallayıp bir elini bastonunun sapından yukarı doğru kaldırarak sanki yeşil çimenler üzerinden gelip geçen insanları ve taşıtları görebiliyormuş gibi uzakta-ki tarlaları gösteriyordu. "Konukların geldiğini gören köpekler heyecanla ve oynama isteğiyle, tasmalarını zorladılar. Köpekler ufaktı, ama ben de henüz küçük olduğum için, onlarla birlikte yumuşak çimenlere doğru sürüklendim. Köpekleri zaptetmenin benim için ne kadar güç olduğunu tahmin edemezsiniz. O sırada arabalarıyla köprüyü geçmiş ve bahçe kapısının açılmasını bekleyen konuklar, benim bu komik görüntümle bir süre eğlendiler."

Onofre, adamı anıları ile baş başa bırakarak hole girdi. Panjursuz ve perdesiz pencerelerden içeri ışık dolmuştu. Yerler kuru yapraklarla örtülüydü. Parlak renkli bir top, bronz bir vazo, bir sandalye gibi birkaç eşya yağmadan kurtulmuşlardı, fakat başka hiçbir mobilyanın bulunmayışı hüznün verecek kadar belirgindi. Bir evde bulunması gereken tüm eşyaları düşündü; çoğunun imalatı ve bir araya getirilmesi için bir sürü zaman gerekliydi. Eğer bir işçinin çalışma saati üzerinden hesaplanırsa, böyle bir malikânenin döşenmesi birkaç ömürlük işgücü demek olurdu ki, bunun tahribi o yaşamları boşuna bir yatırım haline getiriyordu. Bu karanlık parasal düşüncelerden, öyküsünün sonunu getirmek için usulca yanına gelen adamın sesi ile uyandı.

"Ve kutlamalar bayım, garden partiler ve karnavallar!" Bastonunun yüksüğü ile yerdeki yaprakları bir tarafa iterek bir ayak ve kız çocuğu kafasına benzeyen bir deseni ortaya çıkardı. Devam etmiş olsaydı, belki de holün döşemesi kadar geniş bir alanı kaplayacak mitolojik bir sahnenin üstünü açacaktı, ama bunun için birkaç saatlik bir çalışma gerekiyordu. Yapraklarla uğraşmayı bırakarak, odadan odaya dolaşırlarken, şenlikleri anlatmaya devam etti.

Doğal olarak kendisine çoğunlukla geceleri yapılan bu eğlencelere katılma izni verilmiyordu, ama o gecelik entarisi içinde ve gecenin soğuğuna karşın çıplak ayakla usulcacık odasından çıkıyor ve görünmeden şenliği izleyebileceği bir yere saklanıyordu. Elleri dolu koşuşan hizmetkârlar onun gibi küçük bir velete aldırıyorlardı bile.

Ebabil kuşları, aynalı salonun süslü tavanında yuva yapmışlardı ve pervazlarda fareler dolaşıyordu. Bunları gören yaşlı adam, kederli bir sessizliğe gömülmüştü. Tekrar konuşmaya başladığında, sanki bu acı verici geziyi bir an önce bitirmek istiyormuş gibi çok süratli konuşuyordu.

"Bir yaz günü bayım," dedi, "çok müthiş bir yaz günü, köpekleri dolaştırmaktan döndüğümde, evde yine bir davet hazırlığı olduğunu düşünmeme neden olan büyük bir hayhuyla karşılaştım, herkes şaşkındı ve ne yapacağını bilemez haldeydi. Ama bu mümkün değildi, çünkü San Juan Garden Partisini ve Senor Rosell'in daveti üzerine Napoli'den aile üyeleri ve yakın dostları için Mozart'ın *Le Nozze di Figaro* Operasını dynamaya gelen San Carlo Tiyatrosunun opera sanatçıları, korosu, orkestra üyeleri, tiyatro elemanlarından oluşan dört yüz kişinin eve yerleşmesi, ağırlanması ve tabii bunların çalgı ve kostümleriyle ilgili işleri yapılması gibi organizasyonu sıkıntılı bir davetten sonra, bu ölçüde bir başka davetin yapılması uzun bir süre için beklenemezdi. Oysa ortalıkta gördüğüm bir tabur sıvacı, marangoz, boyacı, en azından oldukça düzgün bir partiye hazırlık demekti.

"Heyecanla, beni izleyen yedi köpekle, bana neler olduğunu anlatacak birini bulmak için içeri koştum, sonunda bir şekilde, benimle bir akrabalık ilişkisi olduğundan kuşkulandığım bir kilerci kadın buldum; evin hizmetkârlarının birbirleriyle evlenmeleri sıradan bir şeydi, bunun bazen tuhaf durumlara sebebiyet verdiğini de eklemem gerekir sanırım; örneğin, birinci dereceden kuzinim olan kadın, bir süre sonra birinci dereceden kuzinim olmaktan çıkıyordu ya da dayılarımdan biri aynı zamanda yeğenim olabiliyordu ve daha neler... Her neyse, akrabam olduğundan kuşkulandığım bu kilerci kadın, ki şimdi geriye dönüp baktığımda benim annem bile olabilirdi, çünkü babam ormandan çıkıp geldiği nadir gecelerde onunla yatardı, tabii ki bu

da bir şey ifade etmez; dizlerinin arasında bir sülün yoluyordu ve bana o öğleden sonra bir pelerine sarınmış, üç köşeli şapkası olan ve hâlâ dörttnala giden atından atlayan ve onu bağlamaya ya da yularını, köprüdeki nal sesleriyle uyanıp kendisine yardıma koşan seyise vermeye lüzum görmeyen — bu arada başıboş kalan atı da bundan yararlanarak kanala güzel bir dalış yapan — bir atlının geldiğini ve kâhyanın kulağına bir parola fısıldar fısıldamaz kapıların hemen kendisine açıldığını ve Senor Rosell ile acele bir toplantı yapıldığını anlattı. Ve efendim, derhal o gece, —dikkat edin hemen o gece!— çok önemli bir konuğun onuruna bir balo organize edilmesi için emir veriyor, ama konuğun ismi hizmetkârlara açıklanmıyor.

"Haberci hemen tekrar yola koyuluyor, ardından da dave-tiyelerimizi taşıyan bizim ulaklarımız yola çıkıyorlar. Kilerci kadına, belki de annem olan kadına, hassas yaşımın merakı içinde, 'onun kim olabileceğini' sordum. Bana bunun bir sır olduğunu, üstelik öğrensem bile işime yaramayacağını, çünkü bu ismin benim için bir şey ifade etmeyeceğini söyledi, ama ben o kadar sızlandım ki sonunda dayanamayarak, onuruna bunca hazırlık yapılan konuğun Rosell Ailesinin, İspanya tacının varisi olduğu savıyla, yıllardır destek verdiği Dük Archibaldo Maria'dan başkası olmadığını açıkladı."

Birkaç kuru yaprak, yolunu bulup ikinci katın döşemesine düşmüştü. Ama burada pislik, sanki döşemenin kendisinden geliyormuş gibi daha derindi. Onofre, 'Nasıl da inanılamayacak kadar çok pislik birikebiliyor,' diye düşündü.

"O günlerde taca varis olan birini desteklemek bir matadoru tutmak gibi bir şey değildi. Hayır bayım, çok riskli bir işti ve insanın başını belaya sokabilirdi. Bizi ziyaret edecek olan bu Dük Archibaldo Maria, Mont Pellier'e gizlice sokulan bir tür 'ferman' gibi bir belgede, Katalanya'ya sınırlı bir özerklik vermeye söz vermişti, tıpkı Hindistan'ın İngiliz Commonwealth'indeki durumu gibi. Ve bu belirsiz söz üzerine Rosell Ailesi yaşamını ve servetini tehlikeye atmıştı. Tacın talibinin beklenmedik ziyareti şimdi de ev halkı için berbat bir ikilem yaratıyordu, çünkü bir yandan konuğun gelecekteki pozisyonuna uygun bir şekilde ağırlanması gerekiyor, öte yandan başına ödül konan biri olduğu için ziyaretinin her ne pahasına olursa olsun

gizli tutulması gerekiyordu. Tahmin edebileceğiniz gibi bu durum da, hazırlıksız yakalanmayı bir yana bırakın, ailenin yaratıcılığını, *görgü ve bilgisini* bir sınavdan geçirmek demek oluyordu."

Burada döşeme, ayak altında ezilmiş ince porselen parçalarıyla kaplıydı. Onofre, bu kırık parçalardan birini alarak yakından inceledi. Bu, çorba çanakları, sosiyerleri, servis ve meyve tabakları ile kuşkusuz en az iki yüz konuğu ağırlayacak çapta bir Sevres ya da Limoges porselen takımın parçasıydı. Onofre, "Yemek salonu alt katta ise nasıl oluyor da bu parça burada bulunuyor?" diye sordu. Anılarına dalmış bulunan yaşlı hizmetkâr yanıtlamadı ve öyküsüne devam etti:

"Adamı görür görmez bizim için hayırlı olmayacağını anlamıştık. Dük Archibaldo Maria, o sıralarda kırk beşindeydi ve daima sürgünde yaşamıştı. Kaçak ve acımasız yaşamı, onu ahlsız ve inançsız yapmıştı. O kadar sarhoştı ki köprüyü geçerken atından düştü. Eminim, uşakların hareketli ışık sağlamak için kiklerin içinde kollu şamdanlar ve mumlar taşıdıklarının farkına bile varmamıştı. Çingene havası taşıyan Filitan adındaki yaveri, bir sirk cambazı rahatlığıyla atından inerek dükün ayağa kalkmasına yardım etti ve onu korkuluklara götürdü. Zatı şahaneleri burada kusarken Senorita Clarabella da babasının talimatlarına uygun olarak ve her öğleden sonra aldığı bale derslerinden öğrendiği en zarif reveransla kendisini selamlıyor ve ekoseli bir ipek yastık üzerinde ona evin anahtarının altından yapılmış kopyası ile beyaz bir zambak sunuyordu... Çok sıcak bir yaz gecesi idi ve ben çok yakındaydım bayım, Dük günlerce tıraş olmamış ve aylarca yıkanmamıştı; giysilerinden ekşi bir koku yayılıyordu. Güldüğü zaman burnundan yoğun balgamlar fışkırıyor ve yarısı çürümüş dişleri görünüyordu. Bir kraliyet sarayı asla bu kadar acınacak biçimde temsil edilmemiştir. Anahtarı özenle eline alarak yaverine verdi, zambağı yere attı ve Senorita Clarabella'nın yanağını sıkıştırdı. Kızcağız kızardı, selam verdi ve koşarak annesinin arkasına saklandı."

Üçüncü kata parmaklıkları basamaklardan sarkan birkaç sopa haline gelmiş merdivenden çıktılar. Tepeye vardıklarında, o zamana kadar evin içinde yavaş ve ağır ağır dolaşan, her odada sallanıp duran yaşlı adam birdenbire ayağının üzerinde zıpla-

yıp sanki yolu kapamak istermişçesine Onofre'nin önünde durdu.

"Burası yatak odalarının bulunduğu yerdi," diye açıkladı, daha önce, öbür odaların ne işe yaradıkları konusunda hiçbir açıklama yapmamıştı. "Yani efendilerimizin yatak odaları demek istiyorum," diyerek atıldı. "Doğal olarak hizmetkârlar yazın evin en sıcak, kışın da en soğuk yeri olan, öte yandan malikânenin en güzel manzarasına sahip çatı katında yatıyorlardı. Benim yatak odam biraz uzaktaydı. Senorita Clarabella'nın yedi köpeği ile birlikte yattığımdan odamı âdet olduğu üzere başka hizmetkârlarla bölüşmek zorunda değildim, böylece el şakalarından ve oğlancılık girişimlerinden de korunmuş oluyordum, tabii tamamen değil, ama çoğu zaman evet. Sanırım burada yaşadığım sürece yalnızca haftada bir kez el şakası ve oğlancılık heveslerine maruz kaldığımı söyleyebilirim ki benim durumumdaki çok az kişi böyle bir iddiada bulunabilir. Geri kalan zamanlarda yalnızdım, pencere damlalığına oturarak yıldızları seyrederdim ya da bir yangın görmeyi umarak Barcelona'ya doğru bakardım, aksi halde kent karanlıklara gömülü olurdu. Daha sonraları elektrik geldi ve bütün bunlar değişti, ama o zaman artık bu evde kimse yaşamıyordu. "Onofre'nin koluna asılarak, "Şimdi benimle gelin bayım," dedi birdenbire, "gelin çatıya çıkalım, size yatak odamın nerede olduğunu göstereyim. İnanın buradaki odalar zaten hiç de ilginç değiller."

Çatı tavanı birkaç yerden düşmüş, gökyüzü görülüyordu. Bu deliklerden yarasalar içeri dışarı zikzak yapıyorlardı. Zikzak yapmayanlar çatı kirişinde sarkmış uyumaktaydılar. Yerde, sert kürklerini kabartmış iri fareler cirit atıyorlardı. Adam küçük köpeğini korumak üzere kucağına aldı.

"O gece uyuyamıyordum," diyerek öyküsüne devam etti. "Orkestranın çaldığı dans müziğinin nağmeleri odama kadar geliyordu. Pencereden bakıyordum ve o yaz gecesi —o korkunç yaz gecesinde bayım— gökyüzünü dolduran yıldızların hafif ışığında aşağıda, köprünün en uç tarafında bulunan gezinti yolunda dükün, hızlı yandaşlarından oluşan konukların arabalarını, onların arkasındaki tepelikte de tembel bir ateşböceğinin kümesi gibi yavaşça hareket eden sayısız küçük ışıklar gördüm. Ama bunlar ateşböcekleri değildi bayım, hayır, bunlar dükün gelişini

melun bir hainden haber alan ve şu anda malikâneyi kuşatmış olan General Espartero'nun müfrezelerinin yollarını aydınlatmak için kullandıkları fenerlerdi. Ve bu tuzağı gören tek kişi, şu anda karşınızda bulunan hizmetkârınızdı; altı yaşında, savaş ve ihanet hakkında hiçbir şey bilmeyen masum bir çocuk."

Yaşlı adam kareli bir mendille gözlerini sildi, sonra huy-suzlanmasına aldırmadan köpeğinin gözlerini sildi. Mendilini tekrar cebine koyarak devam etti:

"Uyku bastırıncaya kadar müzik dinledim, sonra yatağıma döndüm. Fırlayarak uyandığımda saat kaçtı bilmiyorum. Köpekler sanki havada bir tehlike kokusu almış gibi odanın içinde sinirli sinirli dolaşıyor, kapıları tırmalıyor ve sızlanarak ağılıyorlardı. Dışarıda kapkaranlık bir gece vardı. Pencereden baktığımda, daha önce seyrettiğim konuk arabalarının ve ateşböceklerinin gitmiş olduğunu gördüm. Bir mum koçanı yaktım ve gecelik entarimin içinde çıplak ayakla dışarı süzöldüm, köpeklerin çıkmasına izin vermemiştim, zira kaçıp herkesin uykuda görüldüğü sırada evin içinde dolaşmaları hiç de iyi olmazdı.

"şu tam önünüzde bulunan merdivenlerden yavaşça aşağı kata indim bayım. Beni buraya çeken nedeni bilmiyorum. Birdenbire bir el beni kolumdan yakaladı, bir başka el de ağızımı kapattı; böylece ne koşabiliyor, ne de yardım isteyebiliyordum. Mumu düşürmüştüm, ama derhal yerden kaldırılmıştı. Beni tutan kişinin Dük Archibaldo Maria'nın ta kendisi olduğunu gördüm. Mumu yerden kaldıran da, şimdi o mumun ışığında şeytani suratı aydınlanmış olan Filitan'dı ve melun adamın dişleri arasında sıkıştırılmış bir hançer vardı. Dük kulağıma, 'Korkma,' diye fısıldadı, yüzüme yayılan alkolü solumaktan neredeyse bayılacaktım. 'Benim kim olduğumu biliyor musun?' diye sordu. Hafifçe başımı sallayarak verdiğim yanıt onu memnun etmişti, çünkü daha sonra, 'O halde her konuda bana itaat etmen gerektiğini biliyorsun,' dedi. Bana Senorita Clarabella'nın odasının nerede olduğunu sordu. Başımla yaptığım işaret iki adam arasında anlamını asla anlamadığım bakışmalara ve gözlelerinin parlamasına neden oldu. Dük, 'Beni hemen oraya götür, çünkü Senorita Clarabella beni bekliyor. Ona götürülecek küçük bir mesajım var,' diye hoyratça bir gülüşle ekledi. Aynı gülüş yaverinde de yankılandı.

"Doğal olarak bu emre uyduğum. Odanın kapısında mumu bana geri verdiler ve derhal odama dönmemi söylediler. Dük beni, 'Git uyu ve olanlardan kimseye bahsetme, yoksa Flitan dilini keser,' diye uyardı. Bir kez bile arkama bakmadan, bacaklarımın tüm gücü ile odama koştum. Ama kapıma gelince durdum, zira bu rastlantı bende açıklayamadığım bir huzursuzluk yaratmıştı. Çatı katı koridorunun öbür ucunda kilerci kadının, daha önce bahsettiğim gibi öteki hizmetçilerle paylaştığı yatak odası vardı. Ayaklarımın ucuna basarak oraya gittim, yatağına yaklaşarak onu uyandırdım. Gözlerini aralayarak bana öfkeyle baktı. 'Seni küçük haydut, burada ne arıyorsun?' diye söylendi; belki de o, sandığım gibi benim annem değildi, bu durumda da dayaktan başka bir şey umamazdım. Buna karşın yanıtladım, 'Korkuyorum.' 'O halde kal, ama benim yatağımda değil. Görüyor musun, yalnız değilim,' dedi. Ellerini dudaklarına götürerek yanında horlamakta olan adamı gösterdi. Bu adam, benim av oyunları bekçisi olan babam değildi, ama zaten bu da hiçbir şeyi kanıtlamıyordu, böylece yatağın ayakucundaki paspasa uzandım ve odada, oradan görebildiğim tüm kazanları saymaya başladım.

"Tekrar uyandırılmıştım, kilerci kadın beni sarsıyordu. Tüm hizmetçiler ve hangi nedenle odada bulunuyorlarsa tüm erkekler giysilerini bulmak için oraya buraya koşuyorlardı. Ne olduğunu sorduğumda, kilerci kadından aldığım yanıt bir tokattı. 'Sorularından bıktım, hadi çabuk buradan çıkalım,' dedi. Geceliğinin üzerine bir şal alıp beni de arkasından sürükleyerek odadan çıktı. Tüm hizmetkârlar zemin katta toplamak üzere koştuklarından, merdivenler gürültüden inliyordu. Beyefendi ve hanımefendimiz oradaydılar. Senor Rosell hâlâ akşam giysisi içindeydi ve sağ eli ile çekilmiş kılıcını tutarken, öbür eli gözyaşları ile gömleğini sıırlıklam ıslatmış olan Bayan Rosell'in omuzlarını sarıyordu. 'Katalanya'ya yazık!' diye mırıldandığını duydum. Senorita Clarabella'yı bulmak için etrafıma bakındım, ama boyumun kısalığı nedeni ile kalabalık içinde bu imkânsızdı. Yakınımdakiler, General Espartero'nun müfrezelerinin köprüyü geçtiğini ve çok geçmeden ön kapıyı kıracaklarını söylüyorlardı.

"Sanki bu açıklamayı doğrulamak istermişçesine zemin katta başlarımızın üzerinde korkunç bir patlama başladı. Başımı, etrafımdaki dizlerden orman içine sakladım. Senor Rosell ciddi bir sesle, 'Acele edin, yaşamlarımız tehlikede, oyalanacak zamanımız yok,' dedi. Hep birlikte bir kilere gittik, burada etrafında ip halkalar bulunan açık renkli variller içinde fasulye, mercimek ve bezelyeler gördüm. Bu kadar küçük bir yere, bu kadar çok insanın sığmasına şaşmıştım. Ama daha yaklaştığımda kilerin döşemesinde gizli bir kapı olduğunu gördüm. Normal zamanlarda varillerin altına saklanmış bulunan bu gizli kapı, yalnızca ev sahipleri tarafından bilinen ve şimdi olduğu gibi yalnızca kuşatma zamanlarında kaçmak için kullanılan gizli bir geçide inmemiz için açılmıştı. Annem olması mümkün olan kilerci kadın bana işaret etti, eğer birden aklıma, odama kapadığım yedi küçük köpek gelmeseydi onu izleyecektim bayım. Kendi kendime, 'Gidip onları getirmeliyim, yoksa Senorita Clarabella bana kızar,' dedim. Ve hiç düşünmeden dönüp zemin kattan, çatı katına giden dört katın merdivenini koşarak çıktım."

Onofre, pencereye giderek aşağıya baktı. Çalı ve fundalar, malikânenin duvarlarının boyunu aşmıştı. Şimdi ayaklarının dibinden başlayan yeşillik, kentin ucuna kadar uzanıyordu. Kentin birer birer yuttuğu köyler net bir şekilde görülüyordu; ağaçları, avenüleri ve lüks evleri ile Ensanche, daha aşağıda, bütün aradan geçen zamana karşın, hâlâ kendini özdeşleştirdiği eski mahalle ve sonunda deniz. Kentin her iki yanında bacalar, akşamın karanlığında gökyüzünde duman püskürüyordu. Caddede lambalar, birbiri ardından, lamba yakıcının acelesiz ritmi ile yanmaya başlıyordu.

Yaşlı adama nezaketsizce, "Öykünün gerisi beni ilgilendirmiyor," dedi ve ona, omzunun üstünden emredici bir şekilde bakarak, "Evi satın alıyorum," diye ekledi.

Tamamen şans ya da kaderin cilvesi olarak, Onofre Bouvila'nın film imparatorluğunun yıkılışı ile satın aldığı malikâne-nin restorasyon çalışmalarının tamamlanması aynı zamana rast-ladı. Büyük bir azimle, tüketilen zaman, enerji ve paraya aldır-madan evin içini tamamen yıkıp eskiden olduğu ya da olması gerektiği biçimde yeniden inşa ettirdi. Hiçbir tarif ya da plan kullanmadan salt mantığının ve küçük köpekli yaşlı adamın be-lirsiz anılarının kendisini yönlendirmesine izin verdi. Sonsuz bir sabırla, gelip giden mimar, tarihçi, dekoratör, mobilyacı, ressam, amatör ve şarlatan sürülerini dinledi. Her adımda orta-ya çıkan sorunları çözmek için uzmanlar çelişkili görüşler sunu-yorlar; onların bedeli fazlasıyla ödenmiş görüşlerini dinledikten sonra kendisine en uygun görüneni seçiyordu ve asla kendi ter-cihlerinin etkisinde kalmamaya özen gösteriyordu.

Evin bahçeleri, ahırları, sundurmaları, gölü ve kanalı, köp-rüleri ve pavyonları, çiçek tarhları ve sebze bahçeleri ile tekrar yükselişini yakından izledi. İçeride döşemeler ve tavanlar ya res-tore edilmiş ya da eğer işçiliği zamanla tanınmayacak kadar aşınmışsa yerlerine yenileri yapılmıştı. Onofre eski porselen ve cam eşya parçalarını ajanları vasıtasıyla dünyanın dört bir yanı-na göndererek eşlerini buldurtmuştu. Daha birkaç yıl önce aynı kentleri, en yüksek fiyatı ödeyene toplar ve bombalar satmak üzere gezmiş olan bu adamlar, şimdi kendilerini izbe yan so-kaklardaki altın, gümüş kaplamacıların ve antika satan eskicile-rin kapı zillerini çalar buluyorlardı. Uzak atölye ve çatı katla-rından ressam ve heykeltıraşlar, galeriler ve müzelerden resto-rasyon uzmanları getiriliyordu. El kadar bir vazo parçasının Shanghai'ya iki kez gitmesi gerekmişti. Andalusia ve Devonshi-

re'dan, Almanya'da özel olarak bir eşini yaptırttığı eski model arabaya koşulmak üzere atlar getirtmişti.

İnsanlar onun aklını kaçırdığını düşünüyorlar ve hiç kimse de nedenini bilmiyordu. Kendi kafasına göre yaptığı araştırmalarda kolaylık, elverişlilik ve ekonomi gibi kavramlar göz ardı edilmişti. Her şey –garip bir şekilde geride kalanlarının izini bile sürmediği– Rosell Ailesinin günlerinde olduğu şekliyle yenilenmeliydi. Ne zaman ona babalarının dini görüşlerini sinema ile değiştiren kendisi gibi birinin, şimdi nasıl olup da yenilikle hiç ilgisi olmayan ve değişimin tamamen reddettiği bir şeyi yeniden canlandırmak için bu kadar zahmete girdiğini sorsalar, Onofre yalnızca gülümsüyordu.

Bu muazzam proje birkaç yılda tamamlandı. Bir gün mali-kânede çalışan dekoratörlerden biri, ona çok pahalı olmayan bir mineli çini (majolika) heykelcik arayıp başarılı olmadığından, bunun ancak Paris'te, falan filan yerde bulunabileceğini duyduğundan, ama heykelciğin böyle bir zahmete değmeyeceğine karar verdiğinden bahsetti. Onofre, Paris'teki müessesenin adresini almış, dekoratörü işten kovmuş ve köprü üstünde bekleyen otomobiline binerek daha önce Katalanya'yı hiç terk etmemesine, hatta bekleyen pek çok iş görüşmesi için Madrid'e bile gitmemiş olmasına karşın, şoföre 'Paris'e,' demişti.

Paris yolunda ara sıra koltuğunda uyumuştur. Hududu geçerken hava biraz soğuk olduğundan dizlerine örtmek için bir battaniye almak üzere arabadan inmiş, ama Fransız Frankı olmadığı için ona battaniye satmamışlardı. Perpignant'a kadar battaniesiz devam ettiler, orada bir banka ona ihtiyacı olan para ile birlikte bir de istediği yerde istediği zaman, istediği kadar para çekme yetkisi tanıyan bir mektup verdi. Perpignant'tan sonra yağmur başlamış ve yolculuğun geri kalanı yağmurlu havada geçmişti. Geceyi, vardıkları ilk kasabada geçirmiş ve ertesi günü tekrar yola koyulmuşlardı. Paris'e vardıklarında doğruca dekoratörün verdiği adrese gitmişler, majolika heykelciği bulup sudan ucuza satın almışlardı.

Heykelciği elde eder etmez, şoförün kendisini en yakın lüks otele götürmesini emretti ve orada *Kraliyet Dairesini* kiralamıştı. Yakasında bir gardenya bulunan smokini içinde otel müdürü odasına geldiğinde banyodaydı. Bay Bouvila'nın özel bir

emri olup olmadığını sormaya gelmişti. Akşam yemeğinin odasına getirilmesini ve başka bir kattaki odada kalan şoförüne kadın arkadaş temin edilmesini istedi. "Yarın önünde uzun bir gün olacak," diye açıklama yaptı. Otel müdürü anlayışlı bir havaya büründü, "Ya Beyefendi?" diye sordu. "Beyefendi de bir arkadaş arzu etmiyorlar mıydı?" "Terbiyeli ve özenli biri," dedi Onofre, bir yandan da Ut Markisinin böyle bir durumda nasıl birini isteyeceğini tahayyül etmeye çalışıyordu. Otel müdürü iki kolunu kaldırarak, "*Bu otelin spesyalitesi olan biri!*" dedi heyecanla, "*Adı Ninette'dir.*" Daha sonra Ninette dairesine geldiğinde Onofre tamamen giyimli olarak uzandığı yatağında derin bir uykundaydı. Kadın, onun ayakkabılarını çıkardı, yeleğinin ve gömleğinin yakasındaki düğmeleri gevşetti ve üzerine yatak örtüsünü örttü. Tam lambayı söndürmek üzereyken, yatağın yanındaki komodinin üstünde, adamın üzerine '*Pour vous*' yazdığı bir zarf gördü, içinde bir deste kâğıt para vardı. Ninette zarfı tekrar komodinin üstüne koydu, ışığı söndürdü ve usulca odadan çıktı.

Ertesi gün, 'Kim ne derse desin, seyahat yorucu bir şey ve hiç de zekâyı geliştirmiyor,' diye düşünüyordu. Otel müdürü, Barcelona'ya uçakla dönerek yolculuk saatlerini kısaltabileceğini önermişti; gerçi iki kent arasında henüz devamlı bir tarifeli uçuş yoktu, ama eğer para sorunu yoksa birşeyler yapılabilirdi. Şoförü onu havaalanına götürdü ve Onofre, Belçikalı bir pilotla pazarlık ederek iki kişilik bir uçak kiraladı. Şoför Barcelona'ya doğru arabayla yola çıkarken, Onofre ve pilot uçağa bindiler. Hava muhalefeti onları Grenoble'a sürükledi. Oradan Lyon'a ulaşmayı başardılar ve uçağa yakıt alırken, kendileri de ısınmak için havaalanı barında birkaç kadeh konyak yuvarladılar. Pireneler'i geçerken çok ciddi bir kazadan kıl payı kurtuldular. Sonunda kazasız belasız Sabadell Havaalanına ulaştılar. Onofre, büyük bir şaşkınlık içinde Efrén Castells ve Ut Markisinin kendisini iniş pistinde beklediklerini gördü.

Onlara, "Beni karşılamanız büyük nezaket," dedi. Yüksek sesle birşeyler söyledilerse de duyamadı, onca uçuş saatinden sonra geçici olarak sağır olmuştu. Aynı zamanda yürürken sendeliyordu. Calella'lı dev adam onu nerede ise kendisi taşımak zorunda kalmıştı. "Bugün döneceğimi nasıl öğrendiniz?" diye

sordu. Onu her yerde aramışlar, sonunda çeşitli bankalar aracılığı ile Paris'te izini bulmuşlar ve otel müdürü oradan gönderdiği bir telgrafla onları bilgilendirmişti: '*Biblo satın alındı, beyefendi yıkandı, Ninette ilgilendi, beyefendi uçtu.*'

Şimdi üçü, Efrén Castells'in otomobilinde Barcelona'ya doğru gidiyorlardı. Katlanan koltukta oturan Efrén, şoföre, gaza basmasını söyledi. Onofre ne olduğunu sordu. Efrén, "Önemli bir şey," dedi. "Senin o aptal keyif gezin yüzünden zaten çok mühim vakit kaybettik." Alışılmadık bir ciddiyet içinde konuşmuştu.

Marki, "Kukuletalarımızı takalım," dedi. Koltuğun altından gömme bir dikdörtgen tahta kutuyu çekti ve içinden üç tane siyah ve sivri, Malta haçı işlemeli kukuleta çıkardı. Kukuletaların sivri uçlarının arabanın tepesine dokunup ezilmemesi için iki büküm oturmak zorunda kalmışlardı. Tibidabo Tepesinin eteklerine vardıklarında otomobil yapay kuleleri, mazgallı sipperleri ve çörtenleri olan, büyük, kırmızı tuğlalı bir evin önünde durdu. Omuzlarında pelerin olan iki adam, bahçe kapısını geçmeleri için açmış ve arkalarından tekrar kapatmıştı. Marki, Efrén ve Onofre ana kapıyı geçip mermer merdivenleri telaşla ikişer ikişer çıkarak yüksek tavanlı yuvarlak bir hole girmişlerdi, holü geçerken aceleden ayakları birbirine dolaşıyordu.

Kapılar açılmış kapanmış, golf pantolonlu, beyaz saten maskeli hizmetkârlar eğilerek yol göstermiş, ortasında birkaç kukuletalı adamın oturduğu uzun, dar bir masa bulunan bir odaya çıkmışlardı. Marki, Efrén ve Onofre üç boş tahta iskemleye oturdular. Toplantıya başkanlık eden adam, kaba bir sesle, "Şimdi herkes burada mı?" diye sordu. Yanıt genel bir olumlu mırıltıydı. Başkan istavroz çıkararak, "O halde başlayalım," dedi. Ötekiler de onu taklit ettiler, bundan sonra Başkan, "Bu olağanüstü toplantıya Madrid ve Bilbao'daki kardeşlerimizin temsilcileri de katılıyorlar, kendilerine Barcelona'ya hoş geldiniz demekten onur duyuyorum," dedi. Bunu bir başka genel mırıltı izledi. Sonra başkan tokmağıyla masaya vurarak devam etti: "Sanırım hepiniz durumun farkındasınız."

Bazılarına göre, 1923'te sosyal durum geri dönülemez bir noktaya gelmişti. Onofre bu karamsarlığı paylaşıyordu. "Her

zaman bir sosyal kriz içinde yaşadık," dedi. "Ülkenin durumu böyle." Onun inancına göre problem o kadar ciddi değildi. "Bırakalım işler doğal seyrini takip etsin," dedi. "Küçük bir karışıklıktan sonra her şey yoluna girecektir." Karışık ve problemlı dönemler işlerine geliyordu; kendisi de bugün bulunduğu yere bu tür koşulları kendi çıkarına kullanarak gelmişti. Bununla beraber Ut Markisi ve kardeşleri karşıt görüşteydiler: Onlar üstün pozisyonları tevarüs etmişler ve devamlı olarak onu kaybetmek korkusu içinde yaşamışlardı, istikrarı korumak için alınan her önlem onlara göre yerindeydi. Şimdi Bolşevizm karabasanı uykularını kaçıırıyordu. Onofre, konuşma buraya geldiğinde, 'Oo!' dedi kendi kendine, 'Eğer Bolşevizm burada da Rusya'da olduğu gibi kazanırsa ben de bir Lenin olurum.' Bir fırtınayı yönlendirme konusunda kendine olan güveni hudutsuzdu.

Bununla beraber bunu Ut Markisine ve onun biraderlerine açıklayamazdı. Tek söyleyebildiği, 'İşin bu boyuta varmasına izin vermek için insanın tam bir ahmak olması gerekir'den ibaretti.

Marki sesini yükselterek, "Şu andaki durum deve ve çadır kıssasına benziyor," dedi. "Aşağı sınıflar bir şey istiyorlar ve biz veriyoruz. Ertesi günü başka bir şey istiyorlar ve biz bunu da veriyoruz, böyle giderse gün gelecek silaha sarılacak, bizi doğrayacaklar ve başlarımızı kazıklara dikecekler."

Bu analiz, onaylayan mırıltılarla karşılandı. Efrén'in yanında oturan kukuletalı, işçilerin çizmeyi aştıklarını, artık onlara ayın ve yıldızların bile yetmediğini söyledi ve "Tüm istekleri bizim kafamızı koparmak, kızlarımızı iğfal etmek, kiliselerimizi yakmak ve bizim purolarımızı içmek," diye ekledi. Bütün kukuletalılar masayı yumruklamaya başladılar.

Sonunda gürültü sona erince Onofre tekrar konuştu: "Ben işçilerin ne istediğini biliyorum. İstedikleri burjuva olmak. Bunun ne zararı var? Burjuvazi, daima bizim en iyi müşterimiz olmuştur..." Onaylamayan bir gümbürtü koptu. Çalışanların sorunları Onofre'yi ilgilendirmiyordu, ama kendisine karşı çıkılmasından hoşlanmazdı. Kararın çoktan verilmiş olduğunu bilmesine karşın bir çıkış yapmaya karar verdi. "Bakın," dedi, "siz işçileri, ümüğünüze çöken canavarlar, her ne pahasına olursa olsun köyde tutulması gereken bir hayvan gibi görüyorsunuz.

Ama gerç k bu değil: İ  i de bizim gibi bir insan. Ona biraz para verin, koşarak gidip kendi ürettiği şeyi satın alacak, böylece üretim sarmal gibi korkunç bir hızla yukarıya doğru fırlayacaktır."

Kukuletalı adamlardan biri, bu ekonomik teoriyi daha önce de duyduğunu söylemek için sözünü kesti. "Bir şey anlamadım, ama bana muzır gibi geldi," dedi. "Sonradan bunun İngiltere'den geldiğini duydum, daha fazla konu mama gerek yok." Bir başkası ekonomik teorileri tartışmanın sırası olmadığını anımsattı. Ut Markisi durumun aklına flüt çalan eşek kıssasını getirdiğini ekledi. Onofre tekrar konuştu: "Eğer işçilerin isteklerini uygun bir ölçüde kar ılırsak, onlara istediklerimizi yaptırabiliriz, ama eğer biz inatçı davranırsak, onları şiddet eylemlerinden ne uzak tutabilir?"

"Ordu," dedi, o zamana kadar hiç konu mamı  olan biri g r bir sesle. Onofre bu sesi tanıyordu. "Ordu, atalarımızın toprağının tehlikede olması gibi acil durumlar için vardır." Onofre oynamakta olduğu kalemi d   rd ; almak üzere eğildiğinde masanın altından baktı ve konuşmacının uzun çizmeler giydiğini gördü. 'Bu problem demektir,' diye düşündü. 'Onun kim olduğunu biliyorum.' Kukuletalı adam, "Bir kargaşa olduğu zaman ordu düzenini ve disiplini saçlar, çünkü kargaşa bu topraklar için tehlike yaratır," diye ekledi. Sesinde ikna edici bir ton ve hiçbir öneriyi tartı mayacak bir kesinlik vardı. Saygın bir sessizlik oldu.

Sonunda Onofre, "Sanırım ellerimizi cebe atmak gerekiyor," dedi.

General, trenin basamağında dönüp kendisini geçirmek için istasyona gelenlere veda etti. Tüm platformun kukuletalı adamlarla dolu olduğunu görünce inanamayarak gözlerini ovu turdu. 'Gerçekten de bu bir *delilik krizi* olamaz,' diye düşündü. 'Henüz değil.' Sonra yapmak üzere olduğu içi ve kukuletalıların neden orada olduğunu anımsadı. Tren düdüğünü  tt r rken doğruldu.

"Beyler, eğer onlar beni daha önce kıyma haline getirmezlerse yarın İspanya'yı yönetiyor olacağım," dedi ciddi bir yüzle. Adamlar kukuletalarının içinde gülümsediler: Bankalarına telg-

raflarını çekmişlerdi ve ufuktaki darbenin başarılı olacağından emindiler. Platformda yolcular ve hamallar yoktu; istasyon, piyadeler tarafından kordon altına alınmıştı ve kenti atlı kıtalar kontrol ediyordu. Makineli tüfekler ve hafif toplar, çalışan sınıfların bulunduğu yerlerde ve kentin merkezinde hazır bekliyorlardı. Barcelona'da suskunluk hüküm sürüyordu.

Onofre, kendi otomobili olmadığı için, istasyondan ayrılırken Efrén'den kendisini eve bırakmasını rica etti. Calella'lı dev adam, "Olur, atla," demeden önce bir an duraksamıştı. Onofre derin bir nefes aldı: İstasyonun basamaklarında kurşunlanmak fikrinden hoşlanmıyordu. Otomobilin içine girer girmez kendini daha güvenli hissetti. "Bir an için beni yüzüstü bırakıp gideceğini düşündüm," diye itiraf etti. Dev, "Biz arkadaşız," dedi. Kukuletalarını çıkardılar ve birbirlerine baktılar. Onofre, maliyecinin zamanından önce çökmüş hatlarını ve saçları dökülmüş yüzüne bakınca, Dünya Fuarında tanıştığı ayıyı anımsayarak hüznü duydu. Parmaklarıyla saçlarını düzeltirken, "Sanırım ben de ondan daha iyi durumda değilim," diye düşündü.

Efrén birkaç gün ortalıkta görünmemesini önerdi. "Primo de Rivera kana susamış bir adam değil, eğer ona bırakırlarsa ortalık kan gölüne dönmez. Muhtemelen her şey yolunda gidecek ve kimse değişikliğin farkına varmayacaktır bile. Ama şu da mümkün," diye devam etti dev. Yüzündeki gölge endişeden çok, bu kadar uzun bir açıklama yapmak için sarf ettiği gayretlendi. "Madrid'e vardığında bir direnişle karşılaşabilir, halktan değil, kendisi gibi iktidar hırslı olan öteki askerlerden gelen bir direnişle. Hatta bir iç savaş bile çıkabilir. Sen çok güçlüsün ve Primo sana güvenemeyeceğini biliyor, bu akşam fazla temkinli değildin. 'Sanki bütün o saçmalıklardan bahsetmek zorunda mıydın, anlamadım?' diye sitem etti."

Onofre, arkadaşına sevgiyle bakarak, "Çünkü öyle düşünüyorum," dedi, "üstelik kendimi tutmak için artık çok yaşıyım. Ama bu kez haklısın, Fransa'ya gideceğim. Daha yeni Paris'teydim, felaket bir yer, ama mecbur olursam alışabilirim."

Efrén, "Seni huduttan bırakmazlar," dedi.

"Geldiğim uçak yarın sabaha kadar gitmeyecek. Eğer bu akşam beni daha geç bir saatte Sabadell'e götürürsen bana çok büyük bir lütuf yapmış olursun."

"Seni dosdoğru Sabadell'e götüreceğim. Zaman kaybetmemeliyiz. Primo'nun adamlarından biri seni aramaya başlamış bile olabilir."

"Belki de," diye yanıtladı Onofre, "ama önce çalışma odama uğramalıyız, ikimizin orada halletmemiz gereken konular var."

Evin önünde arabadan indi ve Efrén'e, "Kayınpederimi getirir misin lütfen?" dedi. "Onu yatağından çıkar ve gerekirse ensesine yapış, sürükleyerek getir. Bir ayağı çukurda, ama bir avukata ihtiyacımız var."

Karısını ve kızını uyandırmamak için Onofre eve mümkün olduğu kadar sessiz girdi; gözyaşları ile ayrılma fikrinden nefret ediyordu. Zilin ipini çekerken, 'Daha da kötüsü, sürgünde benim yanımda olmayı kafalarına takmaları ihtimali,' diye düşündü. Uşak gecelik entarisi ve takkesi ile görününceye kadar zilin ipini çekti. Ona, "Giyinmene gerek yok," dedi. "odamdaki şömineyi yak." Uşak ensesini kaşdı, "Ateş mi beyim? Ama daha eylülün başındayız."

Uşak, donyağı ateşleyicileri bir kibritle tutuştururken, Onofre ceketini çıkardı, kol yenlerini kıvırdı ve çekmecesinden çıkardığı bir revolverin dolu olup olmadığını kontrol etti. Onu masasının üzerine yerleştirdi ve uşağı savdı. "Bana kahve hazırla, ama kimseyi uyandırmamaya çalış. Kimse tarafından rahatsız edilmek istemiyorum. Bir şey daha var," dedi uşağı geri çağırarak. "Don Efrén Castells ve Don Humbert Figa i Morera gelmek üzereler, onları hemen çalışma odama getir."

Yalnız kalır kalmaz, çekmeceleri, evrak dolaplarını açmaya, evrakları çıkarıp ışığa tutmaya, sonra da ya gerisin geriye yerine koymaya ya da ateşe atıp yakmaya başladı. Zaman zaman bir kürekle ateşi karıştırıyordu. Bir duvar saati evin içinde bir yerde on ikiyi vurdu. Uşak, Efrén ve Don Humbert'in gelişini haber vermek üzere içeri girdi.

Onofre, "Onları içeri al," dedi.

Kayınpederi gözyaşları içindeydi. Çizgili pijamalarının üstüne koyu renkli bir palto almıştı. Karısının ölümünden beri Don Humbert'in beyni biraz sulanmıştı; artık etrafında olup bitenlerden haberi olmuyordu. İçeri girerken, "Onofre, Onofre bu herifin söyledikleri doğru mu? Garcia Prieto Hükümetinin

düşmek üzere olduğu, senin Fransa'ya gitmek zorunda olduğun, yoksa vurulacağın doğru mu?" diye sordu. "Tanrım, ya benim kızım ve torunlarım ne olacak? Nur içinde yatsın, karıma, kızımızın seninle asla evlenmemesi gerektiğini ve eğer o kamburla evlenmiş olsaydı, onun için daha iyi olacağını hep söylüyordum, onu anımsıyor musun Onofre? Paris'te oturan o nazik ve utangaç genç adamı, adı neydi?.."

Onofre, kayınpederini sakinleştirdi. "Her şey yolunda. Katalanya Mareşali birkaç saat önce Madrid'e hareket etti. Katalanya garnizonu ve Aragon onu destekliyorlar. Şimdi oturup Madrid'de neler olacağını beklemeliyiz. Eğer direnişle karşılaşılırsa iç savaş çıkabilir, ama bana kalırsa her şey yolunda; ne subaylar, ne de kral ona karşı çıkmayacaklar. Milletin kreması onu destekliyor," dedi eleştirmeden. Hüzünle, "Ben onların yanındayım ve onların da bunu bilmeleri gerekir," diye ekledi, "ama bana güvenmiyorlar. Aslında benden, işçi sınıfından korktuklarından daha çok korkuyorlar." Bir sigar yaktı ve "Bütün bunları çok daha önceden görmeliydim," dedi.

30 Ekim 1922'de siyah gömlekliler Roma'ya ünlü girişlerini yaptılar. Şimdi 13 Eylül 1923'te, bir yıl sonra Don Miguel Primo de Rivera y Orbaneja, Mussolini'nin ayak izlerini takip etmeye çalışıyordu. Kendisini destekleyen milyonlara güvenemediği için orduya dönmek zorunda kalmıştı. "İkisi arasındaki fark bu," dedi Onofre. "Primo kötü bir adam değil, ama yeterince zeki değil ve bütün bu tür adamlar gibi kuşkucu ve ürkek. Uzun süre dayanamaz. Ama dayandığı sürece ayaklarının arasında dolaşmamalıyım. Don Humbert, masaya otur, bir kâğıt kalem al ve bir kontrat yaz; işlerimi burada hazır bulunan Efrén Castells'e devrediyorum."

Don Humbert, "Bu ne çılgınlık?" diye haykırdı. Uşak kapıyı çaldı. Onofre'nin istediği kahveyi getirdi, Don Efrén ve Don Humbert de ona katılmak isteyebilirler düşüncesiyle kendiliğinden tepsie iki fincan daha koymuştu. "Görünüşe göre bu gece uzun saatler burada kalacaksınız," dedi. Söylentiler onun kulağına da ulaşmıştı. Gerilim sis gibi kentin sokaklarına yayılıyor, posta güvercinleri gökyüzünde cirit atıyorlardı. Casusluk hareketlerinin liderleri kendilerine sığınak olarak kentin yeraltındaki kanalizasyon sistemini seçmişlerdi. Pis kokulu tü-

nellerin ara kesitlerinde anarşistler, sosyalistler, Katalan milliyetçileri birbirlerini el fenerlerinin yeşilimsi ışığında tanıyorlar ve birkaç kelime konuşup yollarına devam ediyorlardı.

Onofre, "El koymalardan kaçınmanın tek yolu bu," dedi.

"Ama istediğini yapmak imkânsız," diye protesto etti Don Humbert, "tüm varlığına nasıl değer biçeceğiz?"

Onofre, "Değer önemli değil," dedi, "önemli olan onun güvenli ellerde olması."

Bir süre tartışarak yaptıkları hesaplardan sonra İngiliz Sterlini olarak bir rakam üzerinde anlaştılar. Calella'lı dev bu miktarı Onofre'nin İsviçre'deki banka hesaplarından birine ertesi gün transfer etmeye söz verdi. Don Humbert anlaşılmayı yazarken ağladı. Birkaç kez durdu, bir süre önce gerçekleşen ve kendisini çok üzen Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasına tanıklık ediyormuş gibi hissettiğini söyledi. O imparatorluğa karşı daima özel bir yakınlık duymuştu, nerede olduğunu bile bilmediğinden bu oldukça garip görünse de, ona göre Osmanlı İmparatorluğu demek, şatafat ve ihtişam demekti.

Onofre, onu elindeki işi bitirmeye zorladı. "Neredeyse gün ağaracak, ben o sırada buradan uzaklarda olmalıyım. Bunun notere götürülerek onaylatılmasını size emanet ediyorum," dedi kayınpederine. "Ailemin bakım ve güvenliğini de ikinize emanet ediyorum," diye ekledi nötr bir sesle, ama bu Don Humbert'in yeniden gözyaşlarına gömülmesini önleyemedi. Sonunda belge iki tarafça imzalanmış, Don Humbert ve uşak da tanıklık etmişlerdi. Bu iş bitince Efrén, Onofre'yi Sabadell'e götürdü.

Araba şimdi boş sokaklarda kayıp gidiyordu. Hava aydınlanıyordu, ama lamba yakıcılar sokağa çıkmaya cesaret edemedikleri için sokak lambaları sanki gece yarısıymışçasına hâlâ yanıyordu. Sokakta yalnızca gazetelerin yükü altında ezilen küçük bir çocuk gördüler. Millet birkaç saat önce Madrid'de neler geçtiğini öğrenebilsin diye ona her zamanki gibi dağıtım emri verilmişti. Askerler Primo de Rivera'ya sahip çıkmışlardı, hükümet istifasını krala sunmuş, kral da yeni hükümeti kurma görevini Primo de Rivera'ya vermişti. İlk sayfada kabinede görev alan generallerin listesi ve anayasal hakların bir süre askıya alın-

diğı haberi vardı. Gazetenin geri kalan sayfalarındaki haberler sansürden geçmişti.

Havaalanında pilot görününceye kadar bir süre beklemek zorunda kalmışlardı. Pilot öfkeliydi, çünkü geceyi geçirdiğı otele havaalanı arasında sekiz kez farklı devriyeler tarafından durdurulmuştu. Sonunda polis ona uçağı kadar eşlik etmişti. Onofre'yi görünce, "*Tanrım, burada Belçikalıları sevmiyorlar,*" diye yakındı huzursuzca. Onofre, ona Paris'e birlikte gitmek istediğini söyleyince bundan çok hoşlandı, çünkü dönüş yolculuğunu tek başına yapmaya hevesli değildi. Efrén ve Onofre kucaklaştılar. Onofre başka bir sorun çıkmadan hemen havalanan uçağı bindi.

Onofre pilota biraz sola dönmesini söylediğinde havalandıkları henüz yarım saati geçmemişti. Pilot bunun Paris yönü olmadığını söyledi. Onofre, "Biliyorum, ama Paris'e gitmiyoruz. Söylediğimi yaparsan sana iki kat ücret ödeyeceğim," diye yanıtladı.

Bu öneri pilotu ikna etmişti. Uçak şimdi dağıdaki sis dolu bir vadinin etrafında dönüyordu. Aşağı doğru indikçe Onofre pilota talimat veriyordu: 'Dikkat et, o yamaçta çok yüksek pırnal ağaçları var. Daha çok şu yanda, bakalım şu ırmağı izleyebilir miyiz?' vb. gibi. Sonunda sis bulutları arasında yeni kullanılmış bir harman yeri buldular. Uçak yere dokunur dokunmaz, buğday demetlerini gagalayan bir karatavuk sürüsü havalandı. Sayıca öyle kalabalıktilar ki bir an güneşi örttüler. Onofre, pilota her hangi bir Fransız bankasında paraya çevrilebilir bir IOU verdi, uçaktan yere atladı ve oradan pilota yoluna devam etmesi talimatını verdi. Pilot motoru durdurmadan uçağı harman yerinde döndürerek hızını artırdı ve arkasında savrulan bir toz bulutu ve dümenine takılmış saman parçaları bırakarak havalandı.

Bir saat sonra Onofre, doğduğu evin kapısına yaklaştı. Şimdi orada karısı ve sekiz çocuğıyla bir çiftçi oturuyordu. Onofre sorularına, belediye başkanının, kilisenin bitişiğindeki yeni evde oturduğu yanıtını aldı. Çiftçi ve karısını tanıdığını düşündü, ama onlar onu tanıyamamışlardı.

Kapıyı, otuz yaşlarında, zeki, yüzü kaba, ama alımsız olmayan bir kadın açmıştı. Başındaki yemeni onu tozdan koruyordu, sol elinde kullanmakta olduğu paspas vardı. Kardeşi ona haber vermeden evlenmiş miydi? Kadının bakışları korkudan çok merak doluydu. 'Demek ki ona benden bahsetmemiş,' diye düşündü. Sesini yükselterek, "Ben Onofre Bouvila'yım," dedi. Kadın gözlerini kırıştırdı. "Joan'ın kardeşi," diye ekledi. "Senor Joan uyuyor," dedi kadın, "ama ona geldiğinizi haber vereceğim." Sesinin tonundan, Joan'un karısı olmadığı belliydi. 'Belki de metresi,' diye düşündü. 'Bekâr bir kıza da benzemiyor. Muhtemelen genç bir dul.' Kadın onu kapıda bırakıp gittiği için hole girdi. Kemerli girişte üzerinde 'Ave Maria' yazılı çerçeveli bir sırlı seramik duruyordu. Holde kuşkusuz kadının yaptığı temizlikten oluşan bir toz kokusu vardı. Buradaki bütün mobilya bir lamba, demirden bir şemsiye askılığı ve düz arkalıklı dört sandalyeden ibaretti. İki karşılıklı duvarda ikişer tane olmak üzere hole dört kapı açılıyordu. Kadın, "Senor Joan kardeşiniz geldi," diyerek bunlardan birinin kapısına vurdu. Kadın yavaş konuşuyordu, ama duyulmamak gayesi ile değil. Odanın içinden bir ses yanıtladı. Kadın, kulağı kapıda dikkatle dinledi, sonra Onofre'ye döndü. "Kalkmakta olduğunu söyledi ve onu beklemenizi rica ediyor," dedi. Süpürgesinin hafif hareketi holün ucunda görülebilen yemek odasını işaret ediyordu.

Yemek odasında, ortasında buzlu camlı bir lambanın bulunduğu kare bir masa vardı. Sandalyeler duvar boyunca sıralanmışlardı. Ayrıca koyu renkli bir büfe ve üzeri beyaz mermerli bir servis masası ile semender bir soba vardı. Bu sonuncusu demirden yapılmıştı ve sırlı seramik kısımları odaya bir zen-

ginlik veriyordu. Büfenin üzerinde Son Yemeği temsil eden, tahtaya oyulmuş resim asılıydı. Kemerli geçidin karşısında, dikdörtgen ve uç kısmında küçük bir tuvalet bulunan bahçeye açılan çift camlı bir kapı vardı. Bahçede bir manolya, bir de açelya ağacı büyümekteydi. Mutfak sağ taraftaydı. Her şey temiz, net ve soğuktu. Onofre bütün bunları bellerken, kilise çanları o kadar yakınında çalmaya başladı ki Onofre neredeyse yerinden sıçramıştı. Holden onu izlemekte olan kadın gülmek için kendini zor tutmuştu.

"Sanırım bir alışkanlık meselesi," dedi. Kadın omuzlarını silkti. "Bu evde mi yaşıyorsun?" diye sordu. Kadın kapılardan birini gösterdi. Bu çaldığı kapı değildi, ama ne fark ederdi ki.

O sırada erkek kardeşi holde göründü. Yalınayaktı, eskimiş bir kadife pantolon ve düğmelerinin yalnızca yarısı iliklenmiş, bol bir denizci mavisii gömlek giyyordu. İki eliyle kafasını kaşıyarak, sanki ne kadını, ne de ağabeyini görmemiş gibi hiçbir şey söylemeden yemek salonundan geçerek bahçeye çıkmış ve kendisini tuvalete kilitlemişti. Bu arada kadın da musluktan metal bir kovaya su doldurmak üzere mutfağı gitmişti. Her ne kadar Onofre kısa bir süre önce Paris'in en zarif otellerinden birinde bir gece geçirmişse de köyünde musluktan akan su görmek ona maddesel bir varlık duygusu vermişti. Kova dolunca kadın onu sapından tutarak hole taşıdı. Sonra mutfağı dönerek çıra, kömür, kibrit ve samandan yapılmış bir yelpaze ile ateş yakmaya başladı. Onofre, 'Burada her şey ne kadar yavaş,' diye düşündü. Bu evde geçirmiş olduğı zamanın yarısı kadar bir zamanda kendisi birkaç iş anlaşması yapabiliirdi. 'Ama burada zamanın hiçbir değeri yok.' Kardeşi, pantolonunu ilikleterek tuvaletten çıktı. Yüzünü, ellerini kovadaki suda yıkadı ve suyu tuvalete döktü. Kadın, bahçeye kovayı almaya giderken o da yemek odasına döndü.

Joan, ağabeyine, "Arabayla mı geldin?" diye sordu. Onofre gülümseyerek, "Uçakla," dedi. Joan bir an büzülmüş dudaklarıyla baktı. "Eğer sen öyle diyorsan öyledir," dedi içini çekerek. "Kahvaltı ettin mi?" Onofre başını salladı. Joan, "Ben de," dedi. "Gördüğün gibi daha yeni kalktım, dün akşam geç yatmıştım." Ama neden geç yattığını açıklamadı. Mutfaktan kızarmış yemek kokusu geldi. Kadın, üzerinde çeşitli soğuk etler bulunan

bir servis tepsisiyle geldi. Servis tepsisi ortasında bir avcı bıçağı saplıydı. Bu yiyecekleri masanın üzerinde görünce, Onofre midesinde sancılı bir eziklik hissetti ve birden saatlerdir hiçbir şey yememiş olduğunu fark etti. Joan, "Başla," dedi. "Kendi evindeymişsin gibi." Onofre, buranın gerçekten kendi evi olmasını istedi. Onca yıllık var olma mücadelesinden sonra fasit bir daire çizip başladığı noktaya dönmüştü. Kadın mutfaktan bir tabak dolusu kızarmış ekmek getirdi. Daha sonra da toprak bir çömlek içinde tuzluk, tostun üstüne rendelenmek üzere birkaç baş sarmısak ve üstüne dökmek için içinde zeytinyağı bulunan bir yağdanlık getirdi. En son olarak da bir şişe kırmızı şarap ve iki bardak getirmişti. Şarap Joan'un dilini çözerek onu gevezeleştirmişti ki bu Onofre için yeniydi.

Kahvaltı bittiğinde neredeyse öğlen olmuştu. Onofre'nin gözlerinden uyku akıyordu. Kardeşi yatak odalarından birini kullanabileceğini söyledi, her ne kadar konu edilmemiş olsa da Onofre'nin belirsiz bir süre orada kalacağını ikisi de biliyorlardı. Ona verilen oda, kadının daha önce nerede yaşadığı sorusuyla ilgili olarak gösterdiği odaydı. Uyuyuncaya kadar bunu kafasında evirip çevirmişti. O odada, annesine ait olan ahşap bir şifoniyer vardı. Çarşaf lar sabun kokuyordu.

Günler geçti ve Onofre gönlüne göre yaşadı: Canı istediği zaman yedi, istediği zaman uyudu; kırd a uzun yürüyüşlere çıktı, insanlarla gevezelik etti ya da onları görmezlikten geldi ve kimse onu rahatsız etmedi. Köydeki varlığı çabucak bir sır olmaktan çıkmıştı. Herkes ondan haberdardı. Yıllarca önce Barcelona'ya yerleşmeye gittiğini biliyorlardı. Onun orada zengin bir adam olduğu söyleniyordu, ama bu yerli halkı etkilemiyordu. Baba Joan Bouvila'nın öyküsünü biliyorlardı ve eğer o adam Küba'ya gidip servet sahibi oldum diye döndüğü halde bu doğru çıkmamışsa, neden oğlu da aynı numarayı yapması ndı?

Onların kuşkuculuğu Onofre'nin işine geliyordu ve bunu besliyordu bile. Üstelik onun meteliksiz olduğunu düşünmekte haklı da olabilirlerdi: Efrén ve Don Humbert, durumdan yararlanarak onun tüm varlığını soymuş olabilirlerdi. Don Humbert yıllarca önce, Onofre'nin kışkırtmasıyla eski Luzon Valisi Osorio'nun kontratını tahrif ettiği gibi kendisinininkini de tahrif ede-

bilirdi. 'O zaman Osorio'nun sırasıydı, şimdi de benimki,' di-yordu kendi kendine filozofça. Kardeşi, "Bütün bunlar için bir ömür boyu meşakkat," diye eğlendi. Onofre, "Bir sokak çöpçü-sü ya da dilenci olsaydım yine aynı meşakkati çekecektim," di-ye yanıtladı.

İçinde, kendinden emin bir şekilde kolayca hareket ettiği dünyanın gerçek zalimliğini ancak şimdi görmeye başlıyordu. Gençliğinin alaycılığının yerini, olgunluğun acı karamsarlığı al-mıştı.

Kardeşi, "Her zaman bir aptaldın," dedi. "Hiç değilse şimdi bunu yüzüne karşı söyleyebiliyorum."

Onofre bu tür eleştirilere aldırımıyordu. Yalnızca önemsiz şeylerle ilgileniyordu; odanın köşesinde yanan bir soba, bahçe-nin çerçevelediği dikdörtgen gökyüzü parçasından geçmekte olan bir bulut, sokaktaki adımların sesleri, yanan odunun koku-su, uzaktan gelen köpek havlaması gibi. Ama bazen metanetin yerini aniden hiddete bırakıyordu. O zaman kardeşini tahkir ediyordu. Bu patlamalar Joan'u rahatsız etmiyordu; alkolik bir uyuşukluk içinde, günde ancak iki üç saat kafası berrak oluyor-du; o sırada da belediye binasındaki bürosunda kurnazca ve ah-laksızca başkanlık işlerini yürütüyordu. Köylüler, işlerin böyle yürümesine kendilerini alıştırmışlardı: Bunun gelişme demek olduğuna kanaat getirerek mümkün olduğunca bunun dışında kalmaya çalışıyorlardı.

Joan Bouvila pozisyonundan, çalışmadan bir yaşam sürme-nin dışında bir şey için yararlanmayı düşünmemişti, ama bu ka-dar küçük bir yerde bile politik gerçekler onu bu mütevazı amacın dışına itmişti. Şimdi kendini kent erkânının başında bulmuştu. Bunlar, sayıca Onofre'nin sandığından da fazlaydı: rahip, doktor, veteriner, eczacı, okul müdürü ve yerel mağaza ve tavernaların sahipleri. Onofre'nin gidişinden beri köy olduk-ça büyümüştü. Bu önde gelen kişilerin her biri, şimdi Onof-re'nin güvenini kazanmak için kendine göre birşeyler yapmaya çalışıyorlardı. Onları açıkça küçümsemesine karşın yine de önünde yerlere kadar eğilip iltifatlar yağıdıyorlardı. Bu önem-siz rezillerden birinin ziyarete gelmediği bir gece geçmiyordu. Bu da genç ve küçük -sıkıcı, ağgözlü ve ikiyüzlü- bir rahip olan ve Joan'un birlikte yaşadığı kadına vaazlarında dil uzatan rektör

için büyük bir hiddet kaynağı oluyordu. Şimdi Onofre'de aynı evde yaşadığı için, kendini yalnızca ötekiler gibi davranmak zorunda hissetmiyor, aynı zamanda olabildiğince nazik olmak durumunda kalıyordu. Onofre ve kardeşi, rahibi bozmaktan zevk alıyorlardı.

"Bakın Peder," diyordu Onofre, "Gospel'i pek çok kez baştan başa okudum ve hiçbir yerde Jesus Christ'in yaşamını kazanmak için çalıştığının yazılı olduğunu görmedim; bu nasıl bir eğitimidir?" Böyle bir küfürle karşılaşınca rahip dudaklarını ısırtıyor, başını eğiyor ve acımasız öç planları kuruyordu. Adamın düşüncelerini kolayca okuyan Onofre, kahkaha atmamak için kendini zor tutuyordu.

Eczacı ve veteriner ava düşküncüler ve ikisinin birkaç tazısı, şecereli köpekleri ve yarım düzine kadar av tüfeği vardı. Bazen Onofre ve Joan'u av partilerine davet ediyorlardı. Joan her zaman alkol etkisinde olduğundan silahlı olduğu zamanlarda yanında olmak gerçekten de çok tehlikeliydi.

Köy marketinin sahibine gelince, bu adama her hafta, şimdi Bassora ve köy arasındaki yolu kateden kamyonetle birkaç gazete geliyordu. Onofre bu gazetelerden, saklanmasına neden olan politik gelişmeleri izliyordu. Haberlerini başka gazetelerden ikinci el olarak alan bu yerel gazeteler, tarihi geçmiş ya da çoğu kez yanlış haberler veriyorlardı. Görünüşe göre okuyucuları buna aldırıyordu. Üstelik ilk sayfa başlıkları yerel haberler ve hava raporları olan bu gazetelerde politika arka sayfa malzemesiydi.

Değerlerin bu kadar tepetaklak olması Onofre'yi rahatsız ediyordu. Bununla beraber, bir süre sonra bunu anlamlı bulmaya başladı. Geçmişte ona çok önemli görünen her şeyi şimdi abes bulmuyor muydu? Böylece, etrafını saran parazitlerden kurtulabildiği barış ve sessizlik anlarında bu tür düşüncelere dalıyordu. Çocukluğunun gizli köşelerine çekiliyordu. Bunlardan bazıları artık mevcut değildiler; bazıları hâlâ duruyor olabilirdi, ama onları bulamıyordu; bazıları ise onun yaşındaki bir adam için ulaşılamazdı. Onun gezebildikleri, küçük ve acınacak haldeydiler; onları tehlike ve harikalarla dolu yerler haline sokan kendi çocuksu fantezileri olmalıydı. Bu onu üzmüştü.

Yalnızca dere, anılarındaki sihri koruyordu. Babasının Küba'dan dönüşünden sonra, hemen her gün birlikte oraya giderlerdi. Şimdi de Onofre'nin oradaki taşın üzerine oturup suyun akışını, alabalıkların sıçrayışını seyretmediği ve neredeyse sözcüklere dönüşmek üzere olan o berrak sesleri dinlemediği gün yoktu.

Kırların kokusu da ona iyi geliyordu. Kentte kokular da insanlar gibi bireysel ve saldırgan; birbirleriyle yarışıyorlardı — bir fabrikanın pis kokusu, bir hanımefendinin parfümü ve başkaları. Ama burada tüm kokular havayı dolduran bir tek kokuyu oluşturmak üzere birbirine karışıyorlardı: Burada nefes almak ve koklamak aynı şeydi.

Dereye giden yol şimdiden kuru yapraklarla dolmuştu ve ağaçların dibinde çok renkli mantarlar büyümüşü; sonbahar gelmişti.

Doğadan edindiği bu izlenimler, Onofre'nin belleğinde, uçmakta olan kuşların gölgesi gibi bazı belirsiz anıları ve yüzleri birdenbire ortaya çıkardı. Her gün aynı düşü görüyordu; annesinin ya da babasının eli, onu daha parlak ve daha güvenli bir yere doğru yönlendirmeye çalışıyordu. Ama bu el hiçbir zaman kendi eline tamamen ulaşamamıştı.

Odasındaki sandığın çekmecesinde, annesinin şal olarak kullandığı sert bir yünlü kumaş parçası bulmuştu. Dokunulduğunda katı ve sert olan yünlü, rutubet ve toz kokuyordu. Onofre bazen bu şalı çıkarıyor ve dizlerinin üstüne örtüyordu. Ve şalı dalgın bir şekilde okşayarak saatlerce oturuyordu.

Bir gün dere kenarından dönerken, arkasını bir ağacın gövdesine yaslayarak oturmuş bir adam gördü. Başı göğsüne düşmüş olan adam uyuyor gibiydi, ama duruşunda, Onofre'nin yürüdüğü yolu bırakıp onun yanına gitmesine neden olan bir terslik vardı. Giydiği cüppe onun rahip olduğunu gösteriyordu. Onofre, ona ulaşmadan önce bile ölmüş olduğunu anlamıştı. Daha yakından yaptığı inceleme onun doğal bir nedenle ölmediğini ortaya koymuştu: Biri tüfekte onu göğsünden vurmuştu. Yaranın etrafında cüppesi pıhtılaşan kanla sertleşmişti. Sağ elinde, alnında ve yanağında yara olmamasına karşın kan izleri var-

di; belli ki vurulunca elini göğsüne ve yüzüne götürmüş, sonra ölmüştü.

Onofre şiddete alışık olmayan biri olmadığı halde cinayete rastlamak onu çok üzmüştü. Cesedi bulmasını bir uğursuzluk işareti olarak almış ya da birinin kendisini bu cinayetle ilişkilendirmek için tuzak kurduğu kuşkusuna kapılmıştı. Ne olursa olsun, köyde bulduğu iç barış onarılmaz bir biçimde bozulmuştu.

Kardeşinin evine koştu. Kardeşi yemek salonunda oturmuş şarap içiyordu, kadınsa mutfakta akşam yemeğini hazırlıyordu. Soluklanınca kardeşine olanları anlattı, kadının mutfak kapısının pervazına yaslanarak dikkatle dinlediğini fark etmişti. Ayrıca kadınla kardeşi arasındaki bakışma da Onofre'nin gözünden kaçmamıştı.

Eve geldiği günden beri çeşitli vesilelerle kadınla konuşmuş ve evi çekip çevirenin o olduğunu öğrenince de hiç şaşmamıştı. Hemen hemen her akşam, kadın, sarhoşluğu yüzünden gece yarısına kadar oturamayan Joan'u yatırdıktan sonra, ikisi, kadın ve Onofre yemek odasında ya da hava ılık ve rutubetsizse, geceleri açelya kokuları ile dolan bahçede oturup bazen geç saatlere kadar konuşuyorlardı. Kadın entelektüel değildi, ama erkeklerin ne kadar çok çalışırlarsa çalışsınlar, öğrenemeyeceği şeyleri kadınca bir güdü ile biliyordu. Görünüşe bakarak çıplak gerçeği yakalıyor ve şimdi bunu Onofre'ye anlatıyordu. Onun sayesinde, köyde hüküm süren uyumun altında yasak aşkların, yaşlar kadar eski nefretlerin, kıskançlık ve hainliğin kaynaştığını öğrenmişti. Vadideki soğuk, heyecansız kişilerden oluşan köylüler anne-babalarını açlığa terk edip çocuklarını öldürebilir ve zevk için hayvanlarına işkence edebilirlerdi. Bütün bunlar inanılması güç şeylerdi ve bunu, kadında gördüğü genel küskünlüğe bağlar-ken, bu karanlık dedikoduların, kadının belli bir planının bir parçası olma olasılığını da bir kenara atmamıştı.

Ne olursa olsun anlattıkları huzursuzluğunu artırmıştı. Bazen kardeşini örnek alıp beyninin vücudunu unutmak için inatçı bir gereksinim duyduğu huzuru şişede arıyordu. Böyle bir gece, sabah karanlığında, yatağında uyandığında dehşetle kadını yanında rahatça uyuyor bulmuştu. Bir gece önce neler olduğunu anımsayamıyordu. Onu uyandırıp sorduğunda ise kadın suratını asmış, ama yanıt vermemişti. Ona gitmesini söylemiş ve

bir süre bu gelişmeyi düşünmüştü. Bir girişimde bulunmuş muydu? Yoksa oyuna mı getirilmişti? Kadının cesaretine hayran olmaktan kendini alamıyor ve ondan hoşlanmaya başlıyordu ki bu alkolün neden olduğu bir anlık tedbirsizlikten daha can sıkıcıydı. Kadının davranışlarında doğal olmayan bir şey yoktu, masumiyet yoktu; o evdeki yerini ve bunun köy halkınca nasıl değerlendirildiğini gayet iyi biliyordu. Ama planlar, hesaplar yapan biri de değildi: Kartlarını, varlığının yetenekleri kadar şansa da bağlı olduğunu bilebilen profesyonel bir kumarbazın sükûneti içinde oynuyor, elindeki birkaç avantajdan en iyi şekilde yararlanmaya çalışıyordu.

Onofre hâlâ kadın ile kardeşi arasındaki ilişkinin boyutlarını kestirememişti. İhtiyaç nedeni ile Joan'un hizmetinde çalışmak zorunda kalan bir duldu, ama gerisi bir sır perdesi ile örtülüydü. Kardeşinin alkolizmi, bu ilişkide cinsellik unsurunu ortadan kaldırıyor gibiydi. Eğer öyleyse, birlikte yaşamının tahrip edici görüntüsünü bütün köyün izlemesini neden sürdürüyordu? 'Tabii ki eğer şansın ona gülmesini sabırla beklemiyorsa,' diye düşündü Onofre. 'Sonunda onun kendisine âşık olacağını ve belediye başkanının eşi olarak, bütün bu aşağılanma yıllarının öcünü alacağını biliyor. Ah biz zavallı insanlar, yalnızca iki alternatifimiz var: Dürüstlük ve aşağılanma acısı ya da kötülük ve suçluluk duygusu.' İspanya'nın en zengin adamının düşünceleriydi bunlar.

Daha sonra Onofre, kadının kocasının da bir şiddet olayına kurban gittiğini öğrenmişti. Ama ne kadar sıkıştırdıysa da kadın olayın detayını anlatmamıştı. Bu açıklama kafasındaki tüm ihtimalleri ortadan kaldırmıştı. Her ne kadar sonuçta maddi bir çıkar sağlamamış olsa da belki de kocasının ölümü konusunda tamamen aklanmış değildi. Veya belki kendi kardeşi bu cinayete karışmıştı ve bu yüzden kadına ayrılamayacak biçimde bağlıydı.

Uyanıp da kadını yanında bulduğundan beri Onofre bu evde her zamankinden daha rahatsızdı. Kendi kendine, kadının kendisi ile yatarak kardeşini, ilişkilerindeki belirsizliği çözümlemesi için zorlamayı düşünüyordu. Ama bu mantıki açıklama bile gittikçe büyüyen bir tuzağın kurbanı olma korkusunu gide-remiyordu.

Şimdi de rahibin ölümünü duyduklarında kardeşi ile kadının bakışmaları ona garip bir mana taşıyormuş gibi gelmişti. Onofre, kardeşine, rahibin bir tüfekle vurulmuş olmasının zanlılar listesini ateşli silah kullanma belgeleri olan eczacı ve veterinerlere indirgeyeceğini söylediğinde Joan gülmüştü: Vadide küçük bir cephaneliği olmayan tek bir ev bile yoktu. Bu gözlem canını sıkırmıştı: Şimdi diller konuşacaktı, ona da karıştırabilirlerdi. Rahibe takıldığını herkes biliyordu, gerçi tartışmaları ciddi şeyler değildi ve kendi açısından yalnızca vakit geçirmek için söylenen şeylerdi, ama dedikodular onların önemini kolayca abartabilir ve karşılıklı bir nefrete dönüştürebilirdi. Üstelik ona atfedilebilecek en küçük bir kuşkuyu, rahiple kadın arasında var olduğunu herkesin bildiği gazez de destekleyecekti: Durumla ilgili bu ayrıntı, Onofre ve kadın arasında bir başka bağ oluşturunuyordu.

Aslında Onofre işlemediği bir cinayetle suçlanmaktan korkmuyordu: Kendi işlediği cinayetlerden bile kurtulmayı bilmişti, bu nedenle küçük bir köy rektörü için uykusuz kalamazdı. Onun canını sıkan, kendisi burada olmasaydı bu cinayetin işlenmeyeceği saplantısıydı, caniye onu çerçevelemek fikrini verenin kendisi olduğunu düşünüyordu. Onofre huzur ararken, vadiye uyumsuzluk ve şiddet getirmişti, havayı zehirlemişti. Kaderinden kaçamıyordu: Şeytanın izinden giden biri olarak, bunu sonuna kadar izlemekten başka çaresi yoktu.

Ertesi gün Onofre, kendisini Bassora'dan getiren kamyonetle köyden ayrıldı. Rahibin cesedi o sabah bulunmuştu, ama kimse onu köyde tutmayı aklına getirmemişti, ne de yolculuk etme hakkını sorgulamayı; Onofre'nin düşüncü şekline göre bu herkesin onu suçlu bulduğunun deliliydi. Kardeşi onu, yüzünde kendisine hoş geldin derken olduğu gibi boş bir ifadeyle geçirdi; donuk gözleri tamamen kendinde olmayan birinin gözleriydi. Kadın da Onofre'nin gidişi nedeni ile herhangi bir duygusal davranışta bulunmamıştı, ama gözlerinde uzun ağlamalar ve derin ümitsizliklerden sonra oluşan bir kuruluk vardı. Kamyonette giderken, 'Beni gerçekten sevmiş olabilir mi ve geri kalanı yalnızca benim fazla çalışan hayal gücümün ürünleri miydi?' diye düşündü.

Evine döndüğünde ailesini büyük bir endişe içinde buldu. Umutsuzca her yerde günlerdir onu arıyorlardı. Paris'te bulunduğunu düşünerek oradaki İspanyol elçiliği ve konsolosluğuna, kentin en iyi otellerine ve hatta Fransız makamlarına başvurmuşlardı. Bu sürpriz endişenin nedeni, hoş görünüşlü, çok iyi bir aileden gelen bir adayın henüz on sekizine basmış olan küçük kızları ile evlenmek için ailenin iznini istememiş olmasıydı. 'İşte daha şimdiden yağma başlıyor,' diye düşündü Onofre içini çekerek. Böyle servet avcılarını bekliyordu. Talibin, öğleden sonra odasına getirilmesi emrini vererek dinlenmeye çekildi.

Uşak, Efrén Castells'in geldiğini haber vermek için onu uyandırdı. Dev adam belge dolu bir evrak çantası ile odasına daldı: İş konuşmaya gelmişti, Onofre'nin kalbini buran bir konuyu.

"Buradan ayrılman çok iyi oldu, deli gibi seni arıyorlardı," dedi Efrén. O bile birkaç gün kendini emniyette hissetmemişti. Gece yarıları caddelerde esrarengiz otomobiller dolaşmıştı. Sonunda her şey normale dönmüştü.

Dev adam, evrak çantasını açarak birtakım kâğıtlar çıkarmaya başladı. "Sana neler yaptığımı göstermeye geldim." Onofre, onu elinin bir hareketi ile durdurdu, "Bunun için yeterli zamanımız var," dedi. Ama Efrén ona her şeyi anlatmak için ısrar etti; kendilerinin içinde bulundukları mali durum garipti. "İlk önce varını yoğunu almak istediler. Sonra imzaladığımız kontratları gördüler ve ne yapacaklarını bilemediler. Çok öfkelendiler," dedi dev adam. Onu öldürmek konusunda hiçbir tereddütleri olmayan bu adamlar, bir avuç yasal belge karşısında elleri kolları bağlı kalmışlardı. "Tüm hukukçularını bir genel top-

lantıya çağırılmış, durumu tartışmak için günler ve geceler harcamışlardı; bıçağı nereden saplayacaklarını bilmiyorlardı. Umut-suzca benim yardımımı istediler, ödün vermedim. Sonunda bir anlaşmaya vardık: Ben senin işlerini yürütmeye devam edecektim, buna karşılık onlar da beni özgürlüğümü tanıyacaktı. Ama bu anlaşmayı senin onaylaman gerekiyor; her şey buna bağlı," diyerek bekledi.

Onofre, "Ben emekli oldum, öyle mi?" diye sordu.

"Öyle görünüyor," diye yanıtladı Efrén.

Saat sekizde damat adayı telaşla Onofre'nin odasında boy gösterdi. Çelimsiz ve fazla zeki olmayan görünümüyle ne yaman bir dolandırıcıya, ne de namuslu birine benziyordu. Onofre'nin yaklaşımı nazikti; bu beklenmedik nezaket adayın kafasını karıştırmıştı. Babası ona, 'Ne olursa olsun telaşlanma, sana hakaret edip ailemiz hakkında hoş olmayan şeyler söylese bile aldırma,' demişti. Şimdi ise ne yapması, ne söylemesi gerektiğini bilmiyordu.

Onofre de kendini gelişmelere bırakmıştı. Efrén'in gitmesinden kısa bir süre sonra kayınpederi aramıştı. Don Humbert, ona Calella'lı dev adamın yaptığı tavsiyenin aynısını yapmıştı. 'Yapılacak en iyi şey bu konuda sabırlı olmaktır. Bunu hak ettiğin bir tatil gibi ele al, kendini aile hayatına, güncel zevklere ve iyi yemek yemeye ver,' demişti, sonra karısı ve kızı odasına gelmişlerdi. Karısı, 'Babam bana her şeyi anlattı,' demişti. 'Üzülmemeye karar vermene sevindim.' Onun sesindeki memnuniyeti sezmişti; eğer olanlar onun ailesine daha yakın olmasını gerektiriyorsa buna memnun olurdu. Kızı doğrudan doğruya konuya girmiş, 'Ona karşı nazik ol baba, onu tüm kalbimle seviyorum. Mutluluğum senin ellerinde,' demişti.

Onofre adaya bakarken bu sözcükleri düşünüyordu.

'Onun eline düşecek bir kucak köpeği olacak, belki de kızımın istediği de bu. Ne istediğini bilecek yaşta. O halde çok iyi, onayımı vereceğim ve bütün ailenin şükranını kazanacağım. Yakında ev bir sürü torunla dolacak. Belki de kayınpederim haklı, artık benim için bir aile hayatı yaşamamanın zamanı gelmiştir,' diye düşünüyordu. Ama konuşmaya başlayınca, "Kategorik olarak bu saçma evliliğe karşıyım ve kızımı tekrar görmeyi

men ediyorum. Eğer onunla ya da bu ailenin bir ferdi ya da personelimle ilişki kurmaya kalkarsan adamlarıma vücudundaki her bir kemiği kırdırırım. Sanırım söylediklerim yeterince açık. Şimdi uşağım size yol gösterecek," dedi.

Bu karşılaşma Onofre'nin keyfini yerine getirmiş, hatta daha sonra birkaç nazik sözcükle karısının gönlünü almayı bile akıl etmişti. "Korkma, eğer birbirlerini gerçekten seviyorlarsa ve kızıma layıkça benim sözlerime aldırmayacaktır. Sonra onlara büyük bir düğün yapar, bir eksiklerinin kalmamasını temin ederim. Ama bana kalırsa çocuk tekrar ortaya çıkmayacaktır. Bana inan şekerim, o asla kızıma mutlu edemezdi. Geldiği yerde bir sürüsü sıra bekliyor. Şimdi ağlamayı bırak da koşup kızımızı teselli et. Göreceksin ne kadar çabuk unutacak."

Ama böyle birkaç fırsat dışında aile hayatı onu pek ilgilendirmiyordu. Tüm zamanını kendisinin gitmesinden sonra restorasyon çalışmaları durmuş olan malikâneye hasrediyordu. Bu muazzam proje, sonunda 1924 Aralık ayının ortalarında, ellinci yaş gününden birkaç gün sonra tamamlanmıştı. Artık bir çöplük olmaktan çıkan bahçe eski uyumuna kavuşmuştu. Yeni cilalanmış sandallar kanalın üstünde oynuyorlardı; kuğuların kıvrık boyunları gölün berrak suyuna yansıyor. Evin içinde kapılar sessizce açılıp kapanıyor, lambaların ışıkları aynalarda parlıyor, yeni boyanmış melekler ve periler tavandan gülümsüyor, ayaklar yumuşak halılara gömülüyor ve pırıl pırıl mobilyalar perdelerden süzülen bol ışığı emiyordu.

Göç zamanı gelmişti. Onofre'nin kızları kentten ayrılmak istemiyorlardı. "O, Tanrının bile unuttuğu yerde kim bizi ziyaret eder?" diyorlardı. "Ben zengin oldukça," diye yanıtladı, "geleceklerdir. Hatta cehennemde olsak bile geleceklerdir." Aslında karısı ve kızları onlara zulmettiği ve onların acı çekmesinden zevk aldığını düşündükleri için, onunla baş başa kalmaktan korkuyorlardı. Malikânenin kendisi de sinirlerini bozuyordu. Restorasyonun mükemmel olmasına karşın, bu mükemmeliyette, bu aslına mutlak sadakatte rahatsız edici bir şey vardı, bu aşırı süslemelerdeki şatafat ve bu kendilerine ait olmayan yabancı bir geçmiş canlandırma isteğindeki çılgınlık, ne hediye, ne de baba yadigârı olmayan bu taklit tablolar, vazolar, duvar saatleri ve heykeller, ne bir buluş, ne de bir merak yüzünden oradaydılar;

elde edildikleri tarihe ait anıları, eve katılmalarına ait bir öyküleri bulunmayan bu sahte ve kasvetli eşyalar, yalnızca soğuk ve şiddetli bir isteğin ürünüydüler.

İnşaat gürültüleri bitip duvarcılar, sıvacılar, ameleler ve boyacılar evi terk ettiğinde malikâne, bir cenaze ciddiyetine bürünmüştü. Şafakta malikânenin meşum bir görünüşü vardı. Bu karakteristikler Onofre'nin tercihleriydi. Orada istediği gibi yaşayabilirdi, haftalarca ve daha fazla, karısı ve kızlarını görmeden ve duymadan. Bahçede yürüyüş yapmayı hiç denememişti ve yalnızca kendi özel kullanımına ayırdığı odalardan nadiren dışarı çıkıyordu. Orada hiç kimseyi ağırlamamıştı, kehanetinin aksine, kimse de kendisini ziyarete gelmemişti.

Taşınmalarından birkaç ay sonra kızları evi terk etmişlerdi. İlk giden küçük kıızıydı. Kendisini damadının gazabını bile göze alacak kadar çok seven büyükbabası Don Humbert'in yardımı ile Paris'e taşındı ve orada pek fazla tanınmamış, üstelik kendisinden iki misli yaşlı olan Macar bir piyanistle evlendi. Birlikte, arkalarındaki alacaklılar sürüsüyle kentten kente dolaştılar. Kardeşini örnek alan büyük kızı, dünyanın ücra köşelerinde eğitim ve sağlık hizmetleriyle kendilerini meşgul eden bir misyoner kadınlar topluluğuna girdi. Amazon'da Iquitos yakınlarında, bol viski tüketimi ile çocuk doğurtmayı en iyi şekilde bir arada yürütmeye çalışarak uzun yıllar geçirdikten sonra Peruvia yetkilileri tarafından tutuklandı. Birkaç bürokrata rüşvet verilerek, ilgisizliğinin, bilgisizliğinin ve kusurlarının kurbanı olanların zararları karşılandı. Ondan sonra sakın, alkolik bir belirsizlik içinde 1981'de ölünceye kadar Madrid Ritz Otelindeki daire-sinde yaşadı.

Onofre, ailesinin çözülüşünü kendisinde ikinci oğlunun ölümünden beri başlayan ilgisizlik içinde seyretti. Karısı tüm gününü ve gecenin bir kısmını ikinci kattaki küçük kilisede geçiriyordu: Yukarıya gönderilen kutular dolusu buzlu çikolatalı tatlılar ve likörlü çikolataları kendini ibadetle Novena, Triduum labirentlerinde, istavroz, tapınmalar, kırk saatler, oktav ve vigiller arasında kaybederken yalayıp yutuyordu.

Gerçekten de ev tamamen boşalmıştı, düşsel bir yaşam sürüyordu. Boş odalarda geceleri sesler duyuluyor, ertesi sabah dolapların yeri değişmiş, halılar rulo halinde toplanmış bulun-

yordu. Aslında bütün bunlara olağandışı bir şey neden olmuyordu, yalnızca hizmetkârlar tepkilerini bu şekilde ifade ediyorlardı. 'Hanımefendiyi bir defada ve ebediyen çıldırtalım,' diyorlar ve karanlık basınca tencere ve tavaları fırlatıyor, mobilyaları çekiştiriyor ve sandalyeleri duvarlara vuruyorlardı.

Her gece sokağa gitmeyi alışkanlık haline getiren Onofre, bunlara aldırımıyordu. Şoförü ve koruması ile birlikte en tanınmamış meyhanelerin kapılarını aşındırıyor, kibarlardan kaçarak, haydutların ve fahişelerin dostluğuna sığınarak kaybolan gençliğinin Barcelona'sını bulmaya çalışıyordu. Ama kentin biçareliğine alışamıyordu; o pis, havasız inlerden, sabahları irkilererek uyandığı rutubetli, iğrenç yataklardan tiksiniyordu. Ucuz şaraplar, sulandırılmış şampanyalar ve kokain ona iyi gelmiyordu. Sık sık sabahın ilk ışıklarıyla döndüğü evine giderken yolda ya da arabada kusuyordu. Tüm bu şarlatanların, uyuşturucu kaçakçıları ve fahişelerin yalnızca parasının peşinde olduklarını biliyordu. Şoförü onu neredeyse sürükleyerek bir umumhaneden çıkarıp arabasına götürür götürmez, kendisini zevk ve heyecanla karşılayan fahişelerin yüzlerinin, onlara saçtığı paraları, satıcıları zorla ellerinden aldığı için acıyla ve tatmin olmamış hırslarıyla asıldığını biliyordu. Bütün bunları biliyordu, ama kendi kendine bu paraları, bir kez daha limanın havasını solumak, onun sintinesinden gelen güherçile, yağ ve çürük meyve kokusunu sanki hâlâ o dünyaya aitmiş gibi koklamak hakkını elde etmek üzere ödediğini söylüyordu.

Bir sabah, duvarları bir zamanlar portakal rengi olan, ama şimdi gri görünen bir kâğıtla kaplı, küçük bir odada uyandı; tavandan sarkan bir elektrik ampülü göz kırpmıyordu. Elleri ve ayakları buz gibiydi ve kaburga kemiklerinde acayip hırıltılar hissediyordu. Ölmek üzere olduğunun farkına vardı. Yanında yüzünü daha önce hiç görmediği bir fahişe haykırıyordu. Büyük bir çaba harcayarak onun bileğini yakaladı, eğer kaçarsa kadının kendi üstündeki her şeyi alacağını ve kimseye de haber vermeyeceğini biliyordu. Onu orada ölüme terk edecekti. 'Ona dünyayı vaat etmeliyim,' diye düşündü, ama sözcükler boğazında düğümlenerek onu frenledi. 'Ölmek için harika bir yer. Ne skandal olacak!.. Ama ben neler düşünüyorum; ne burada, ne de başka bir yerde henüz ölmek istemiyorum.' Fahişe kendini

kurtardı, odaya yayılmış giysilerini topladı, onları kollarının altına sıkıştırarak odadan koşarak çıktı. Yalnız kalınca, 'Sonum geldi,' diye düşündü. Kendini kaybetmeden önce koridorda haykırışlar duydu.

Ama herkes doğru olanı yapmıştı. Fahişe giyinir giyinmez koşup şoförü bularak durumu ona anlatmış, olanlardan sorumlu tutulmaktan korkan şoför, fırlayıp Efrén Castells'i bulup getirmişti. İki erkek kötü şöhretli eve girdiklerinde, kadınlar ve pezevenkleri Onofre'yi giydirmek için ellerinden geleni yapmışlar, ama ağzını bir kaşığın sapıyla açmaya çalışmalarına karşın, ona bir damla konyak içirememişlerdi. Efrén onlara bahşiş verdi, hatta o sırada odada bulunan iki gece bekçisi de paylarını almışlardı; herkes halinden memnundu ve olanları anlatmayacaklarına dair yemin etmişti. Onu yatağına yatırıp karısına haber verdiklerinde sabahın dördüydü. Bir hanımefendi gibi davranarak olaya el koymuş, Efrén'in kekeleyişi sahte ve inanılmaz öyküyü dinlemiş ve tüm personeli alarma geçirmişti.

Birkaç saat içinde ev insanlarla dolup boşalmaya başlamıştı: Doktorlar ve hemşirelerden başka avukatlar ve kâtipleri –kötü bir sonuca hazırlık olarak– borsacılar, emlakçılar, vergi memurları, konsoloslar ve ticaret ataşeleri, kimliklerini gizlemeye çalışan gangsterler ve politikacılar, gazeteciler, köşe yazarları ve günah çıkarma, komünyon ve takdis ayinlerini yönetmek üzere bir sürü rahip vardı. Bu grup şimdi evin içinde ve bahçede gezinip duruyor, sundurmaları kolağan ediyor, dolapları kurcalıyor, çekmeceleri açıyor, sanat eserlerini elliyor ve –kazara ya da bilinçli olarak– bazı değerli eşyalara zarar veriyordu. Gazete fotoğrafçıları makinelerini ve kameralarını odaların ortasına kurmuş, insanların gözlerine magnezyum flaşlarını patlatıyorlardı. Hizmetkârlar gerçek ya da hayali aile sırlarını en yüksek parayı önerene açıklamak için rüşvet almayı kabul etmişlerdi. Kendilerini hasta adamın yakın iş arkadaşı gibi tanıtanlar da vardı; deneyimsiz gazeteci ve işadamlarının bunlardan elde ettikleri –daha doğrusu satın aldıkları– inanılmaz yalan haberler piyasada bazı hisse senetlerinin düşmesine neden olmuştu.

Onofre'nin bunların hiçbirinden haberi yoktu, verilen ilaçlar sayesinde boşlukta uçuyor gibiydi. Sancısı yoktu, elleri ve ayaklarındaki inatçı soğukluk dışında vücudunu hissetmiyordu

bile. "Bundan başka bir şeyim yok," diye düşünüyordu. Bu iyilik hissinde onu çocukluğuna götüren bir şey vardı. Zaman kavramını tamamen kaybetmişti. İnsanlar odaya girip çıkıyor, doktorlar onu muayene ediyor, hemşireler yiyecek, ilaç veriyor, iğne, kan testi yapıyor ve doğal ihtiyaçlarını gideriyorlardı. Karısının yalnız olarak yaptığı periyodik ve yatağının yanında ağlayarak geçirdiği birkaç dakikalık ziyaretleri, bir yolunu bulup nasılsa odasında belirterek ona bir an önce Tanrının huzuruna kavuşmayı yeğletecek kadar gülünç isteklerde bulunan, çok önemli bir ticari işlemle ilgili bir esas hakkında bilgi ya da kendi ağzından başarısının sırlarını öğrenmek isteyen adamlar – hepsi, ona sanki bir resimli çocuk kitabından fırlamış kurgusal tipler ve karakterler gibi görünüyordu.

'Bu ne demek oluyor?' diye kendi kendine soruyordu. 'Bütün bu adamlar da kim? Niçin buradalar?' Sonra belleği onu, başını döndürerek sonsuz bir boşluktan geçirip acımasız bir netlikle tekrar yaşadığı geçmişine ait bir sahneye taşıyordu. Sonra ılık bir odanın havasına karışan sigara dumanı gibi bu sahne de yavaşça kayboluyor ve yerinde yalnızca ölüm korkusu kalıyordu. "Nasıl oluyor da bu kadar korkunç bir şeyi önlemek konusunda elimden kesinlikle hiçbir şey gelmiyor?" Yaşamının, bir lambanın sönuşü gibi, bir düğmenin döndürölmesi ile iptal edileceğini ve ebediyen yok olacağını hissediyor ve gözyaşlarına boğuluyordu, ama yüzü bir maske gibi ciddi ve sakin göründüğü için kimse bunun farkına varmıyordu.

Buna karşı hoş görüntüler de vardı. Bunlardan birinde bol ışıklı bir yerdeydi ve kendine doğru tanıdığı bir adam gelmekteydi. 'Baba görüşmeyeli çok oldu,' diyordu, bu buluşmadan memnun olarak. *Amerikano* gülümsüyordu. Bez ceket, Panama şapkası ve kafesteki maymunu ile aynen Küba'dan döndüğü günkü gibiydi, yalnızca şimdi uzun ve bakımlı sakalları vardı. Onofre, 'Sakal, baba niçin sakal?' diye sordu. *Amerikano* omuzlarını silkmiş, sonra ağzını açıp dilini yavaşça hareket ettirmişti, ama bir şey söylemedi. Onofre, babasının her an insan bilgisini aşan bir şey açıklamasını bekleyerek nefesini tutmuştu. Ama babası ağzını tekrar kapatmış ve melankoli içinde gülümsemişti.

Onofre ürpererek, 'Belki de ölüm böyle bir şey,' diye düşündü. 'Değişiklik yok, acı yok, ama mutluluk da yok; ölüm,

her şeyin yokluğu, babamın yüzündeki boşluk. Beni önce memnun eden birlikteliğin şimdi beni kederle doldurması bu yüzden. Bu da benim ölmediğime işaret ediyor,' diye saptadı daha sonra. 'Aksi halde şimdi yaptığım gibi düşünemezdim. Ama yaşıyor olamam, o zaman bu görüntüyü göremezdim, ikisi arasında olmalıyım, ayrılmak üzere olduğum dünyada dedikleri gibi bir ayağım çukurda. Tekrar hayatta olmak için neler vermezdim ki! Yeni baştan başlamak istemiyorum: Bu imkânsız, üstelik kuşkusuz önceden yaptığım her şeyi tekrarlardım. Hayır, tüm istediğim yaşamaya devam etmek, buna razıyım. Ah tekrar yaşayabilirsem her şeye çok farklı bakacağım.'

.

Rahibe, "Onu görmenize izin vermekle doğru bir şey yapıp yapmadığımızdan emin değilim," dedi. "Bu onun sizi görmesine izin vermektir."

"O halde kim olduğumu biliyorsunuz?"

Rahibe dudaklarını büzdü ve ona soğuk bir şekilde baktı. Bu bakışta kötü bir amaç yoktu, yalnızca tedbir vardı.

Yavaşça, "Sizi herkes tanır Senor Bouvila," dedi. Yüzü, karakterini ele veriyordu: Bencil olmayan, nazik, sabırlı, güçlü vb... "Zavallı kadın çok acı çekti. Şimdi genellikle huzurlu. Ara sıra bunalıma giriyor, ama bunlar yalnızca birkaç gün sürüyor. Bu bunalımlar sırasında kendisinin bir kraliçe ya da bir azize olduğunu sanıyor."

Onofre başını salladı. "Onun durumunu biliyorum," dedi. Aslında yeni öğrenmişti. Bitmez tükenmez nekahat ayları sırasında, yaşamının, ölümün pençesinden kurtarılmasının, pamuk ipliğine bağlı olduğu o sürede, gerçeği ondan saklamışlardı. Doktorlar, 'Herhangi bir üzüntü ölümcül olur,' diyorlardı. Ama sonunda öğrenmesine engel olamamışlardı.

Bir sonbahar günü, salonun cumbalı penceresinin yanında dizlerinde alpaka bir battaniye ile oturmuş eski bir dergiyi karıştırırken, düğün haberini görmüştü. Önce onun özelliğinin farkına varmamıştı. Bir hizmetçi, güneşin yüzüne vurmasını önlemek için perdeyi çekerken -yere düşürdüğü- dergiyi alıp götürmüştü. O gidince yüzünü, dinlenmek için taze fesleğen kokan koltuk örtüsüne dayadı ve uykuya daldı. Bir şey yapmak onu yoruyor ve sık sık uyuyordu. Bununla beraber bu kez sıçrayarak uyanmıştı. Mermer döşeme üstündeki güneş ışıklarına bakılırsa uzun bir süre uyumuş olamazdı. Nedense huzursuzdu.

‘Acaba dergide gördüğüm bir şey olabilir mi?’ diye düşündü. Daima yanında bulunan küçük zili çaldı: Hizmetçi ve hemşire endişeli bakışlarla koştular. Onları, "Allah aşkına, benim bir şeyim yok!" diye azarladı. "Yalnızca bir süre önce okumakta olduğum dergiyi istiyorum." Hizmetçi dergiyi almaya giderken, zayıf, ekşi suratlı bir kadın olan hemşire nabzına baktı.

Ziyarete geldiği bir gün Efrén’e, "Karımın benden intikam alma tarzı bu cadalozları tutmak," diye yakınmıştı. Efrén de, "Yani ne istiyorsun, sana bir kalp krizi daha geçirtcek, genç ve güzel bir hemşire mi?" diye yanıtlamıştı. Sonra etrafına bakıp kimsenin dinlemediğinden emin olunca, "Seni o umumhaneden çıkardığım zamanki halini görmeliydin," diye eklemişti.

Bileğini hemşirenin elinden kurtararak, "Hayatta olup olmadığımı kontrol etmeyi bırak!" diye bağırdı. "Ve gözlüklerimi, şu cebinden sarkan pamukla temizle." Gözleri bir an hemşirenin gözleri ile küstahça çakıştı. ‘Sonunda bu da oldu, işte şimdi de evde kalmış kızlarla uğraşıyorum,’ diye düşündü. Hemşireye perdeleri çekmesini ve onu yalnız bırakmasını emretti.

Heyecanla dergiyi karıştırarak aradığı düğünle ilgili haberi buldu. Yıldız, gazeteciye, ‘Çok mutluyum,’ dedi. ‘James ve ben yılın çoğunu İskoçya’da geçireceğiz. Orada bir şatosu var.’ Bir İngiliz aristokrati olan James ile bir transatlantik gezisinde tanışmıştı. İkisi birden, ‘İlk bakışta aşk!’ dediler. Basının kovalamacasından kaçınmak için nişanlarını gizli tutmuşlardı. James, şu son birkaç ay süresince her gün odasına bir orkide göndermişti, her sabah gözlerini açtığında ilk gördüğü şey bu oluyordu. Düğün sonbaharda adını açıklamak istemedikleri bir yerde olacaktı. ‘Sonra egzotik yerlerde uzun bir balayına çıkacağız. Çok mutluyum,’ diye tekrarladı yıldız ve sahneden ayrılacağını açıkladı.

O gün öğleden sonra Onofre, Efrén’e, "O nerede?" diye sordu aniden.

Dev adam, "Olabileceği kadar güvenli bir yerde," diye üzgün bir sesle onu teskin etti. "Hoş bir yer, bir tımarhaneye hiç benzemiyor. Allah aşkına Onofre, bana öyle bakma. Sen de aynı şeyi yapardın. Elimizden başka ne gelirdi ki?" Ona film stüdyosu el değiştirdikten sonra işlerin nasıl kötüden betere gittiğini anlattı. Honesta Labroux, Onofre’den başka kimseden emir al-

mayacağına söylüyordu, ama o da dönmemek üzere gitmişti. Ondan sonra yalnızca birkaç gün süren film çekimleri haftalarca sürmeye başlamıştı. Sorun gittikçe büyüyordu.

Sonunda Zuckermann'ı öldürmeye kalkmıştı. Ona her zamankinden daha acımasız davrandığı bir gün, çantasından küçük bir tabancı çıkararak ona ateş etmişti. Tabanca –kimbilir nereden ele geçirdiği– bir eski eserdı ve elinde patlamıştı; yaralanmamış olması bir mucizeydi. Bu olaydan sonra herkes onun bir yere kapatılması konusunda görüş birliğine varmıştı. Onofre asık yüzle başını salladı. Honesta Labroux'nun gidişi ile kurduğu film endüstrisi çökmeye başlamıştı. Başka aktrisleri denemişler, ama başarılı olamamışlardı. Şimdi bir tek film yapmak bile güçtü, oysa önceleri para kırıyorlardı. Sinema severler Birleşik Devletlerden gelen ve Mary Pickford ve Charlie Chaplin'in oynadığı filmleri tercih ediyorlardı. Şirket stüdyoyu kapatıp yabancı filmler ithal etmeye karar vermişti. Efrén, "Bırak birbirlerinin kafasını patlatsınlar ve paralarını riske atsınlar," dedi. Onofre, alpaka battaniyeyi göğsüne çekti ve omuz silkti. Bunlar onu ilgilendirmiyordu.

Hemşire birden, "Gel," dedi. Onofre, onu basit döşenmiş, temiz ve rahat, ama belirgin bir hastalık ve çürüme kokusu olan orta boy bir odaya kadar izledi. Pencereden kış öğleninin zayıf ışığı geliyordu; oda soğuktu. Altında bir soba olan bir masanın etrafında, yaşları belli olmayan üç adam kâğıt oynuyorlardı. Adamların ikisi bereliydi ve üçünün de boyunlarında atkı vardı. Mavi örtülü ve duvara dayanmış bir başka masanın üstünde bir çocuk yuvası perdesi vardı: Dağları mantardan, ırmakları ince folyodan, bitki örtüsü yosun parçalarından yapılmıştı ve kilden, garip boyutlarda insan figürleri vardı. Masanın yanında da muşamba ile örtülmüş bir dik piyano duruyordu.

Hemşire, "Bu perdeyi hastalar kendileri yaptılar," dedi. Bunu duyan üç adam, başlarını oyundan kaldırıp Onofre'ye gülmüşediler. "Noel gecesı, gece yarısı ayininden sonra birlikte yemek yiyeceğiz, bir başka deyişle arzu ettikleri takdirde aileleri ve yakın dostlarının katılacağı bir yemek."

Onofre tüm pencerelerin demirli olduğunu fark etti. Bir başka koridora açılan başka bir kapıdan çıktılar. Koridorun sonunda rahibe durdu.

"Şimdi birkaç dakika onu bekleyeceksiniz," dedi. Erkekler kadınların bölümüne haber vermeden giremezler, tabii kadınlar da erkeklerinkine, çünkü ne kıyafette olduklarını önceden bilemiyoruz."

Kadın onu orada, ayakta bırakarak gitti. Sigara aramak için elini cebine attı, oysa bunun boşuna bir girişim olduğunu biliyordu: Doktorlar sigara içmesini yasaklamışlardı. Öteki odaya gidip oyun oynayanlardan sigara istemek geldi aklına. 'İçecek birşeyleri olmalı, üstelik tehlikeliye de benzemiyorlar,' diye düşünürken gözü koridor penceresinin camındaki aksine takıldı. Orada kamburu çıkmış, astragan yakalı, siyah bir palto giyen ve elindeki fildişi saplı bastona dayanan, solgun yüzlü, yaşlı bir adam gördü. Öbür elinde yumuşak bir şapka ve eldivenler vardı. Komik bir tip.

Rahibenin dönüşü bu iç sıkıcı düşüncelere son verdi. "Artık girebilirsiniz."

Delfina da yaşlanmıştı. Üstelik korkulacak kadar zayıftı, bu ona, yıllar öncesinin öfkeli oda hizmetçisini anımsatmıştı. Kimse onun bir zamanlar dünyaca ünlü bir aktris olduğuna inanmazdı. Flanel geceliğinin üstüne yünlü bir sabahlık, yün çoraplar ve tavşan derisi terlikler giyiyordu. Rahibe, "Senora Delfina, bakın sizi görmeye kim geldi?" dedi. Ne bu sözlere, ne de Onofre'nin odadaki varlığına, hiçbir tepki gelmedi, kadın duvarın ötesindeki uzak bir noktaya bakıyordu.

Rahibe ikisinin bir yürüyüşe çıkmalarını önerdi. "Hava bugün o kadar sıcak değil, ama güneşte ısınırsınız," dedi. "Bahçeye gidin, yürümek ikinize de iyi gelir." Rahibenin gözünde bir film aktrisi bir fahişeden farklı değildi, bu nedenle, şimdi onların ikisini birlikte dışarıya göndermeye istekli olması, her ikisindeki yıpranmışlığın onlara yeni bir zafiyet kazandırmış olması demekti. Onofre, Delfina'yı koridordan bahçeye götürürken böyle düşünüyordu.

Bu iş zaman almıştı. Delfina sanki her hareketi dikkatle düşünülmüş, risk içeren bir karar sonucuymuş gibi gergin ve yavaş yürüyordu. 'Bu yarım adım, şimdi de öbür yarım adımı de-

nemeliyim,' der gibiydi. Bu kaplumbağa hızıyla, büyük olmayan bahçe kocaman görünüyordu. Onun insanı çıldırtan ritminden bunalan Onofre sonunda, "Gel Delfina, biraz şu bankta oturalım," dedi. Ama taş banka yan yana oturur oturmaz konuşma gereği doğmuştu. Ağaçlar yapraklarını dökmüştü ve tımarhanenin duvarlarında mantarlar büyümeye başlamıştı. Ona nasıl olduğunu, sancısı olup olmadığını, iyi bakılıp bakılmadığını ve bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sordu. Kadın yanıt vermedi, nerede olduğunu, kiminle olduğunu farkında olmadığı belliydi, yalnızca ileriye bakmaya devam ediyordu. Onofre, yavaşça, "Çok şey olup bitti," dedi. "Ama buna karşın hiçbir şey değişmedi, ikimiz de değişmedik, öyle değil mi? Yalnızca hayat elimizdeki son kırıntıları da aldı."

Kara bir kuş mezarlığın üzerine kondu, bir süre orada kaldı, sonra uçup gitti. Onofre konuşmasına devam etti: "İlk karşılaşmamızı anımsıyor musun Delfina? Ânı ânına demek istemiyorum. 1887 idi, başka bir yüzyıl. Düşünsene, Barcelona küçük bir kasabaydı; elektrik, otobüsler ve telefonlar yoktu. Dünya Fuarının açıldığı yıldı. Biliyor musun, bir fuar daha yapılması konuşuluyor. Belki de eski numaralarımıza tekrar başlamalıyız. Ne dersin? Ah, o zamanlar yalnızdım, sinir küpüydüm. O açıdan ben değişmedim. Ama o zaman sen vardın. Asla iyi geçinmezdik, ama her zaman senin orada olduğunu bilirdim, o sırada farkına varmış olmasam da bu benim için yeterliydi."

Kadın tamamen hareketsiz oturuyordu. 'Buzdan bir heykel,' diye düşündü. 'Onu kollarıma aldığım gece dışında her zaman buzdan bir heykeldi.' Elini tuttu buz gibiydi. "Al, eldivenlerimi giy," dedi. Eldivenlerini çıkardı ve Delfina'ya giydirdi, o ne yardım etmiş, ne de karşı koymuştu. Eldivenlerin onun eline uymasına şaşmıştı, ama sonra kadının ellerinin her zaman büyük olduğunu anımsadı. 'O ellerle omuzlarımı umutsuzca yakaladı,' diye düşündü. "Eldivenler sende kalsın," dedi.

Başını kaldırdınca oyun oynayan üç adamı gördü, Pencereden bankta oturan çifte bakıyorlardı. Delfina'nın elini bıraktı. Kadın, elini öbür elinin üstüne koydu. "Böyle konuşuyorum, çünkü ölümün eşiğinden döndüm. Korkuyordum. Bunu sana anlatmaktan çekinmiyorum, sen beni anlayan tek insandın. Yaptıklarımı neden yaptığımı biliyordun. Ötekiler bilmiyorlar-

dı, hatta benden nefret edenler bile. Onların her şeyi açıklayan ideolojileri, her şeyi, başarıyı da, başarısızlığı da mazur gösteren teorileri var. Ben bu sisteme uymuyorum. Benim yaptıklarımı ya da hırslarımı ya da yükselmek için kullandığım yolları bana karşı kullandıkları için değil. Çünkü bunu herkes ister ve eğer benim koşullarımda olsalardı onlar da bunu yaparlardı, tabii cesaretleri olsaydı. Buna karşın ben kaybettim. Ben kötülükle dünyayı önümde dize getireceğimi sanıyordum, ama yanıltılmışım. Ben kötüyüm, ama dünya daha da kötü."

Baharda bir rahibenin imzalamış olduğu bir mektup aldı, belki de tımarhaneye gittiği gün kendine eşlik eden rahibeydi, ona Delfina'nın ölüm haberini veriyordu. 'Ölüm onu uykuda buldu,' diyordu mektup. 'Bu üzücü olaydan haberdar edilmenizden nedeni, bir akraba ya da yakın bir dost olmamanıza rağmen, merhume ile aranızdaki çok özel ilişkiydi,' diye ekliyordu. 'Onu ziyaret ettiğiniz günden beri hiç konuşmamış olmasına karşın, 'Dudaklarında sizin isminizle öldü,' demek fazla ileri gitmek sayılmazdı. Merhumenin odasında kendi eli ile yazılmış bazı kâğıtlar bulunmuştu, olasılıkla ona gönderilmek üzere başlanan bu mektubu ve 'samimi ve açık saçık türde olan, yok etmenin yerinde olacağını düşündüğümüz, öteki yazılar' diye düşündük.'

Delfina'nın mektubu şöyle devam ediyordu: 'Bizi saran gerçek, resimli bir perdeden başka bir şey değil. Bu perdenin arka tarafında başka bir yaşam yok, aynı yaşam var, öteki taraf perdenin o arka yüzü. Bakışlarımız perdenin üstüne düştüğünde biz aynı olan arka yanı görmeyiz. Ancak gerçeğin optik bir algılama olduğunu anladığımız zaman resimli perdeden geçebiliriz. Resimli perdeden geçtiğimizde kendimizi bu dünyanın aynı olan başka bir dünyada bulacağız. O öteki dünyada, daha önce ölenlerle henüz doğmamış olanlar yaşıyor, ama biz onları görmüyoruz; çünkü onlardan, gerçeğe karıştırdığımız resimli perde ile ayrılıyoruz. Bir kez, biri onun bir yanından öbür yanına geçerse, o yandan bu yana geçmesi de kolaydır. İnsan bu yanda da, öbür yanda da yaşayabilir, ama aynı zamanda değil. Perdeden geçmek için en uygun zaman akşam karanlığı, dönmek içinse şafaktır. Başka metotlar işe yaramaz. Büyü yapmanın,

dua etmenin yararı yok. Öteki tarafta eşyanın o komik üç boyuta bölünmesi yok. Ve henüz doğmamış olanlar, ölülerin kendi anne ve babaları olduğunu sanıyorlar.'

Bundan sonra el yazısı okunamaz hale geliyor.

YEDİNCİ BÖLÜM

Cullinan ya da Excelsior kadar büyük olmasa da ya da Koh-i-noor (Mahabharata'da adı geçen), Great Mogul (İran Şahına ait), ya da Orloff (Rus İmparatorluğunun saltanat esasını süsleyen) kadar ünlü olmasa da Regent en mükemmel pırlanta olarak tanınıyordu. Efsanevi Golconda maden ocağından geliyordu ve Fransız Devrimi sırasında onu Berlin'de rehine veren Orleans Düküne aitti. Rehincinin elinden alınarak Napoleon Bonaparte'ın kılıcının kabzasına yerleştirilmişti.

Santiago Belltall onu görmeye geldiğinde, Onofre Regent'i avucunda tutmuş, bir büyüteçle saflığına ve parlaklığına hayranlıkla bakıyordu. Primo de Rivera'nın diktatörlüğü nedeniyle aktif iş hayatından çekilince, servetini –Efrén Castells'in onun için İsviçre'ye transfer ettiği parayı– uluslararası elmas pazarına yatırmaya karar vermişti. Ajanları şimdi yollarını Deccan Dağlarına ve Borneo cengellerine çevirmişlerdi; tavernalarda ve Mina Gerais ve Kimberley salonlarında avlanıyorlardı. Hiç aklından geçirmeden Onofre bir kez daha dünyanın en zengin adamıydı. O zamana kadar Primo de Rivera'yı kolayca devirebilir, kendine karşı yapılan haksızlıkların öcünü alabilirdi, ama hiç de öyle bir eğilimi yoktu: Her zaman politikayı memnuniyetle izlemiş, ama içinde yer almamıştı.

Can sıkıntısı içine çökmüştü. Pırlantaya bakarken, 'Geçen zaman beni ölüme daha da yaklaştırıyor,' diye düşünüyordu. Delfina'nın 1925'teki ölümünü kayınpederi Odon Humbert'in 1927'deki ölümü izlemişti, ondan sonra da o yılın sonlarına doğru kardeşi Joan'un biraz karanlık olan ölümü gelmişti. Bu ölümlerin her birinde Onofre bir uğursuzluk hissetmişti. Üstelik zaten yolun sonuna gelmiş olan bir diktatörlükle çatışmak

için gereksinim duymuyordu. Mussolini'yi örnek alan Primo de Rivera, Union Patriotica adında tek sesli bir parti kurmuştu. Onu kurduğunda parti kademelerinin çeşitli politik inançların ileri gelenleri tarafından doldurulacağını ve böylece milletin kaymağı ile partinin bağrında anlaşma sağlanacağını düşünmüştü. Ama yalnızca eski rejimin boş gezenleri ile bir avuç genç maceraperest politikacıyı çekebilmişti partiye. Sonunda ordu daha birkaç yıl önce sahip çıktığı diktatörle ilişkisini kesmiş ve kralın kendisi de umutsuzca onu devirmek için yollar aramaya başlamıştı. İspanya'nın içinden ve dışından suikast suikastı izledi. Primo de Rivera hapsetmek ve ülkeden kovmak yoluyla karşılık verdi, ama kana susamış biri değildi ve kimseyi öldürmek istemiyordu. Muhalefetin beceriksizliği, idari kokuşmuşluk ve halkın haklı değişiklik korkusu onu güçlü bir adam gibi sıkıca yakaladığı iktidarda tutmuştu. O kadar da kötü yönetmemişti. Kısa sürede büyük boyuttaki işsizliği hafifletmek ve halkın hoşuna giden modernizasyonu gerçekleştirmek üzere kamu projelerini harekete geçirir gibi yaptı.

İktidarda bulunduğu süreye ait kârlı bilançolar, şimdi kendini içinde bulduğu yalnızlığı daha da anlaşılabilir yapıyordu. Kraliyet desteğini kaybettiğini görünce hâlâ Onofre'ye sadık kalan Ut Markisinin yardımı ile Onofre Bouvila'nın desteğini bulmaya çalıştı; barış girişimlerinde bulundu, ama artık çok geçti.

Adı her zaman Onofre'ninki ile birlikte anılacak olan Santiago Belltall Onofre'yi ziyarete gittiği akşam kırk üç yaşındaydı. Üstü başı en ucuz kaliteden olsa da görünüşü oldukça iyiydi, banyo yapmış, yeni tıraş olmuş ve hayırsever birisi saçlarını güzelleme kesmişti. Bu çekidüzen, otlakçı görünüşünü güçlendirmişti; yalnızca yorgun yüzündeki keskin gözleri onu tamamen gülünç olmaktan kurtarıyordu. Kâhya ona efendisinin bir davet kartı olmayanları kabul etmediğini söyleyince, Santiago Belltall cebinden kırışmış ve sararmış bir kartvizit çıkardı. "Bunu bana Senor Bouvila kendisi verdi," dedi. "Sanırım bu davetiye yerine geçer." Kâhya kartı şaşkın bir ifade ile gözden geçirdi. "Efendim bunu size ne zaman verdi?" diye sordu. Santiago Belltall'un heyecansız yanıtı, "On dört yıl önce," olmuştu. Kâhya, "Eğer bu bir davetiye ise onu elde etmek için epeyce uğraşmışsındır," di-

ye yorumladı. "Adın neydi demiştin?" Santiago adını verdi - "bununla beraber Senor Bouvila'nın beni anımsayacağını sanmıyorum," dedi. Ne yapacağını şaşırılmış olan kâhya başını kaşıdı ve sonunda bu kılıksız şahıstan efendisine bahsetmeye karar verdi; efendisini rahatsız etmek istemiyordu, ama onun tuhaf tiplere meraklı olduğunu da biliyordu. Bu konuda haklıydı. Onofre, "Adamı içeri al," demişti.

Sıcak bir gece olmasına karşın şöminede odun kütükleri yanıyordu. Santiago Belltall sıcaktan boğulur gibi hissetti. Sesinde iltifatçı bir tonla, "Sizin gibi önemli birinin benim gibi silik bir kişiyi anımsamasına şaşırdım," dedi. Onofre kibirle güldü. "Eğer benim belleğim senin ve senin gibilerin sandığı gibi olsaydı, bugün olduğum yerde olmazdım," dedi. Bunu söylerken sağ yumruğunu kaldırmıştı. Santiago Belltall bir an, Onofre'nin kendisine vuracağını sandı, ama bu tehdit edici bir davranış değildi. "On dört yıl önce tanışmıştık," dedi Santiago. Onofre, "On beş," diyerek düzeltti, "1912'de, Bassora'da. Senin adın Santiago Belltall, bir mucitsin, Maria adında bir kızın var, ters bir çocuk. Bana ne söylemeye geldin?"

Santiago Belltall'un dili tutulmuştu: bu soğuk üstünlük gösterisi saatlerdir hazırlayıp ezberlediği konuşmasının saçma sapan olduğunu göstermişti ona. Kızardı. "Buraya gelmekle hata ettiğimi anlıyorum," diye homurdandı. "Özür dilerim." Ama Onofrenin küstah gülüşü sukûnetini öfkeye çevirmişti. Yerinden fırladı ve kapıya doğru gitti. "Siz kaybedersiniz," diye bağırdı.

Onofre alaylı bir ciddiyetle, "Benim kaybım nedir?" diye sordu. Mucit döndü ve güçlü para babasının yüzüne baktı: şimdi göz gözeydiler, eşittiler. "Bir harika," dedi. Onofre o zamana kadar kapalı tuttuğu elini açtı. Santiago Belltall Regent'ın kesimlerine baktı, parıltısı Onofre'nin giydiği şam işi robdö-şambrda benekler oluşturmuştu. Onofre, "Hangi harika bununla karşılaştırılabilir?" diye mırıldandı.

"Uçak," diye yanıtladı mucit derhal.

20. yüzyılın ikinci on yıllık diliminde havacılık tartışılmaz biçimde 'olgunlaşmıştı'. Hiç kimse havadan ağır olan motorların yıldızının öteki hava ulaşımı araçlarından daha çok parladı-

ğından kuşku duymuyordu. Gazete başlıklarında bu konuda yeni bir gelişmenin yer almadığı gün yoktu. Bununla beraber hâlâ çözümlenmesi gereken birkaç sorun vardı. Bunların en küçüğü bugün tuhaf görünse de uçuş güvenliği sorunuydu. Çok fazla kaza yoktu, yer alan kazaların çok küçük bir yüzdesi ciddi ve ölümcüldü. Kazaların çoğu mekanik yetersizlikten değil, pilotların, motorlarının ve kendilerinin güvenilirliğini kanıtlamak için yaptıkları baş aşağı uçmak, takla atmak, burun üstü dalış yapmak gibi akrobatik denemeler yüzünden oluyordu. O ilk günlerin pilotlarından öyle hızlı refleksler bekleniyordu ki mec-buren çok genç (test pilotları için ideal yaş on beşi) ve bu yüzden de korkusuzdular.

1925 Barcelona'sında çıkan bir gazete de şunları okuyoruz: "Bazı sansasyonel magazin gazetelerin 'Serdengeçti-gözü pek' diye adlandırdığı bu pilotlar Paris'te ve Londra'da birbirleriyle bu kentlerdeki Seine ve Thames köprülerinin altından uçmak gibi ırmaklara dalma olasılığı bol uçuşları içeren bir kahramanlık müsabakası yaparken, Barcelona'da ırmak olmadığı için köprü de bulunmadığından bizim pilotlarımız, belediye yetkililerinin ivedi yasaklama kararına karşın buna benzer, hatta daha tehlikeli bir akrobatik uçuş icat ettiler. Uçaklarını yere dikey olarak yatırıyor, iğneden iplik geçirir gibi Sagrada Familia Tapınağının kuleleri arasından geçiyorlar."

Onlar bu güç gösterisini yaparken aç ve yoksul görünüşlü yaşlı bir adamın bu kulelerden birinin tepesinde bir yandan pilota küfrederken bir yandan da sanki hızlı bir vuruşla bu saygısız uçağı düşürecekmiş gibi yumruğunu salladığı görülebiliyordu, diye devam ediyordu gazete.

Bu dramatik sahnenin kahramanı (bu sahne yıllarca sonra günümüzün klasiği *King Kong* filmlerine esin kaynağı oldu) o sırada ömrünün son günlerini yaşamakta olan Antonio Gaudi i Cornet'ten başkası değildi. Bu eşit olmayan karşılaşmada alegorik bir şey vardı: Ünlü mimarın modernizmine karşı Katalan-ya'da *noucentisme* denilen bir hareket başlamıştı. Gaudi'nin modernizmi geçmişe, özellikle ortaçağa yönelikti; materyalist ve kuşkucu olan yeni modernizm ise bakışını geleceğe çevirmişti. *Noucentisme* yandaşları karikatürlerle ve sert makalelerle Gaudi ve eserleriyle alay ediyorlardı. Yaşlı içi acıyla dolu, atölye hali-

ne getirdiği Sagrada Familia'nın mahzeninde yapayalnız yaşamaya başladı. Yeterli para olmadığı için seçilen yerlere tespit edilemeyen büyük heykeller, taştan oyma çiçek ve süs eşyaları ahşap figürler arasında çok geçmeden lime lime olacak olan giysileriyle yatıp kalktı, bütün gün çimento ve boya karışık havayı soludu. Sabahları egzersizlerini yapıyor, ayini dinliyor ve takdise katılıyor, kahvaltı olarak bir avuç fındık ve frenk üzümü ya da böğürtlen yedikten sonra o anakronik ve gerçekleşmesi olanaksız projesine dalarak kendinden geçiyordu.

Ne zaman birisi tapınağı ziyarete gelse ya da meraklılardan oluşan bir grup geçse, o yaşta birinden beklenmeyecek bir çeviklikle iskeleden atlayıp çalışmalarını hiç değilse bir iki gün daha sürdürebilmek için para dilenmek üzere şapkasını uzatıyordu. Bir tek Peseta için bir fındığı havaya atıyor ve geriye doğru bir takla attıktan sonra onu ağzının içinde yakalıyordu. Heyecanla yanan yüzü sanki parlıyordu. Bazen onu yeni karıştırılmış dibek çukurundan çekip çıkarmak gerekiyordu. Dostlarıyla beraberken karamsarlığını gizleyemiyordu. "Gelişmeye karşı savaş halindeyim ve korkarım kaybediyorum," diye onlara itiraf ta bulunuyordu. Sonunda bir otobüs onu Calle Bailen ve Gran Via caddelerini birleştirdiği kavşakta çiğnedi ve Santa Cruz Hastanesinde öldü.

Uçakçılık mühendislerinin çok daha ciddi bir sorunu motorların menziliydi. "Eğer sizi bir yere ulaştırmıyorsa uçmanın ne yararı var," diyorlardı. Uçaklara büyük yakıt tankları yerleştiriliyordu, ama bunların ağırlıkları uçağın kalkmasını olanaksızlaştıran bir noktaya ulaşmıştı. Bunu önlemek için uçak gövdeleri, pilotlar neredeyse yüksek yanma oranlı yakıt tanklarının üstüne oturarak uçacak kadar hafifletildi. Şimdi yanıklardan kazalar kadar korkuyorlardı. Yakıtın kalitesi de iyileştirildi: Yağ rafine edildi ve performansı artıracak karışımlar üretildi.

Bu deneyler meyvesini vermişti. 21 Mayıs 1927'de bir Amerikalı havacı Charles Lindbergh New York'tan Paris'e kesintisiz bir solo uçuş yaptı. Onun kahramanlığı ile ortaya çıkan olanaklar sonsuzdu. Bundan kısa süre sonra 9 Mayıs 1928'de bir İngiliz bayan, Leydi Bailey, yüz beygircüğünde bir motor takılan Havilland Moth ile Croydon'dan havalandı. Paris, Napoli, Malta, Kahire, Khartoum, Tabora, Livingstone ve Bloemfonte-

in yolu ile 30 Nisan günü Cape Town'a vardı; orada bir süre dinlendikten sonra, 12 Mayıs'ta dönüş yolculuğuna başladı, Bandundo, Niamey, Gao, Dakar, Casablanca, Malaga, Barcelona ve Paris'te durakladıktan sonra 10 Ocak 1929'da yolculuğunun başlangıcından sekiz ay sonra Croydon'a indi.

İspanya'da da uçakçılık endüstrisi geride değildi. Büyük Savaşın öteki Avrupa ülkelerinde yaptığı gibi Fas Savaşları da burada gelişmeyi ateşledi. Franco, Ruiz de Alda, Duran ve Rada 1926'da *Plus Ultra* ile 22 Ocak ve 10 Şubat tarihleri arasında Pálos de Moguer'den Buenos Aires'e gittiler. Aynı yıl Loriga ve Gallarza, 5 Nisan ve 13 Mayıs tarihleri arasında bir *sesquiplane* ile Madrid'den Manila'ya uçtular, Llorente'nin kullandığı *Atlantida* 10-25 Aralıkta on beş gün içinde Melilla'dan İspanyol Guinea'sine gidip döndü.

Her uçuş, vaatler dolu bir geleceğe doğru atılmış bir adımdı, ama yine her uçuş yeni sorunlar getirdi: Uçak yarım küreyi aşarken kompaslar bozuluyordu; geleneksel haritalar pilotların isteklerini karşılayamıyordu; altimetreler, katetometreler, barometreler, anemometreler, radyogonimetreler v.b. devamlı olarak demode oldular, yalnızca aletler değil kumaş ve yiyecekler de güncelleştirilmeliydi. Bir uçak ve personeli için ölümcül sonuçlar doğurabilecek şiddetli bir rüzgâr, bir toz fırtınası gibi atmosfer olaylarındaki değişikliklerin kesin olarak saptanması gerekiyordu. Bir tren ve bir otomobil meteorolojik sürprizlerle karşılaştıklarında durabilirler, bir gemi fırtınaya dayanıklılık gösterebilirdi, ama en yakın havaalanından yüzlerce fersah uzakta olan ve yalnızca belirli miktarda yakıtı olan uçak ne yapabiliirdi? Mühendisler kafa patlattılar; incecik bir pistil üzerine imrenilecek bir beceri ile konabilen uçan böceklerin anatomilerini incelediler, inişler güçtü, çünkü saatte yüz kilometreden az bir hızla yapılamıyordu. Uçaklarda iniş ve kalkışlardaki itme gücü birbirinden bağımsız değildi...

Onofre mucitin kafa karıştırıcı açıklamalarını dalgın dinledi, sonra zili çaldı. Kâhya gelince ona ateşe birkaç kütük atmasını söyledi.

Santiago Belltall tekrar yalnız kaldıklarında, "Önerimin sizi ikna etmediğini görüyorum," dedi. Onofre dalgınlığından

kurtularak ona sanki ilk kez görüyormuş gibi baktı. Soğuk bir şekilde "Beni ilgilendirmiyor," dedi. Mucidin yüzündeki kederi görünce, "Fikir değersiz olduğu için değil," diye devam etti, ilk gösterdiği dikkat kuşkusuz adama ümit vermişti. "Belki ilerde ben kendim bile..." diye yorgunca devam etti, ama cümlesini bitirmek zahmetine girmede.

Bu görüşmeyi izleyen hafta süresince Santiago Belltall'ın haberleri birkaç kez Onofre'nin kulağına çalındı. Mucit projesini başkalarına da öneriyordu; şirketlere ve hükümet dairelerine de başvurmuştu. Bunun için girdiği sıkıntılara aldığı tüm yanıt cesaret verici, boş sözlerdi. "Konuyu inceleyeceğiz," diyorlardı. Onofre adamları vasıtası ile baba kız Belltalların Calle Supulveda Caddesinde kiralık bir evde birlikte oturduklarını öğrenmişti. Komşularına göre ikisi de pek akıllı başında insanlar değildiler ve beş paraları yoktu. Onofre beklemeye karar verdi.

Kurşuni bir öğleden sonra, kâhya bir ziyaretçinin geldiğini haber verdi; gök gürültüsü uzaktan yankılanıyordu. "Genç bir bayan efendim, sizinle özel olarak biraz görüşmek istediğini söylüyor." Onofre'nin sırtında bir ürperti dolaştı. "Onu içeri al ve bizi kimsenin rahatsız etmesine izin verme," dedi, heyecanını gizlemek istermiş gibi sırtını kapıya dönmüştü. Sonra "Bekle," diyerek emirlerini yerine getirmek için çıkmak üzere olan kâhyaya seslendi. "Şöföre beklemesini söyle, araba her an hazır olsun."

Başka bir emir gelmediğini gören kâhya hole çıktı. Onofre onun, "Lütfen şöyle buyurun, efendim sizi kabul edecek," dediğini duydu.

Kadın da titremekten kendini alamamıştı, kâhyayı izlerken "Ne olacağını biliyorum," diye düşünüyordu; "umarım Tanrım, hepsi bu kadardır."

Onofre onu görür görmez tanıdı, sanki o ilk kısa görüşmeleri ile şu an arasında geçen bütün o yıllar yalnızca birkaç dakikaymış gibiydi. "Sanki bir an uyumuşum da bütün bir yaşam geçip gitmiş gibi," diye düşündü. Kız, "Ben Maria Belltall'ım," dedi. Onofre, "Kim olduğunuzu biliyorum," dedikten sonra sessizliği doldurmak için, "bu oda çok sıcak," diye ekledi. "Daima ateşi yaktırıyorum. Birkaç ay önce hastaydım, doktorlar ısı konusunda ısrarlılar. Oturun ve bana niçin geldiğinizi anlatın."

Kız duraksadı. Kısa bir etek giymişti ve o etekle bu derin koltuklarda oturuşu tuhaf, hatta komik bir görüntü oluşturabiliyordu. 1916'da ayakkabıların üstünden baldıra kadar yükselmeye başlayan etek uçları o sırada dizlere kadar ulaşmıştı, orada bir ara verip altmışlara kadar kalacaklardı. Eteklerin kısalışı Katalanya'nın omurgası sayılan tekstil endüstrisinde panik yaratmıştı. Ama korkular yersiz çıkmıştı: çünkü her ne kadar bir giysi için daha az kumaş gerekiyorduyse da, kadınlar toplumsal yaşamda, iş yaşamında ve sporda daha aktif rol aldıkları için gardiroplarının içeriği de büyük ölçüde genişlemişti. Moda her şeyde değişmişti: çantalar, eldivenler, ayakkabılar, şapkalar ve saç biçimleri. Mücevherler nadiren görülüyor, yelpazeler şimdilik kullanılmıyordu. Oturup bacaklarını çaprazlayınca Onofre kızın transparan çoraplarını fark etti.

Maria Belltall söze, "Umarım beni babamın gönderdiğini düşünmüyorsunuzdur," diyerek başladı. "Herkesin düşündüğünün aksine biz bir ekip halinde çalışmıyoruz. Tüm bildiğim onun sizi görmeye geldiği –muhtemelen size son projesini önermek içindi. Ben size yalnızca babamın onun görünüşünden algılamış olabileceğiniz gibi bir şarlatan ya da bir aptal olmadığını söylemek için geldim. O gerçek bir bilim adamıdır– tabii kendi kendini yetiştirmiştir, ama kendi sahasında bilgilidir, yorulmak bilmez dürüst bir işçidir ve yetenekli insandır. Buluşları vahşi fanteziler ya da delice tasarılar değildir. Bir şeyi söylemek başka bir şey, onu kanıtlamak başka bir şeydir biliyorum, ben onun kızıyım, niçin bana inanacaksınız ki? Buraya gelmem gerçekten delilik. Mesele, şu sırada işlerimizin iyi gitmemesi. Hiçbir zaman iyi değildi, ama şimdi umutsuz. Kirayı ödeyemiyoruz, yakamızın iki ucunu bir araya getiremiyoruz. Saklamayacağım, buraya size yalvarmaya geldim. Babam yaşılanıyor, ama beni üzen bu değil. Çalışabilirim, ikimize de bakabilirim. Ama onun bir şans elde etme zamanı geldi, bir başarı böylece yaşlılık günlerini hayatının ziyan olduğu duygusuyla karşılamaz."

Bunu söylerken ayağa kalkmış ve halının üstünde yürümüştü. Oturduğu koltukta Onofre onun bacaklarının arasından yanan kütükleri görebiliyordu. Sonunda tekrar oturdu ve daha sakin devam etti. "Size geldim, çünkü biliyorum ki babama yalnız siz yardım edebilirsiniz. Siz risk almayı bilen birisiniz. Yıl-

larca önce kartınızı ona vermiş olmanız, bilinmeyenden ve yenilikten korkmadığınızı gösteriyor." Hafifçe kızararak, "O günden beri," diye ekledi, "sizin iyi niyetinizi anımsadım. Sizden tüm istediğim bunu tekrar düşünmeniz. Babam size ne önerdi ise onu hemen reddetmeyin. Planları inceleyecek bir uzman getirin, konuyu teknisyenlerle konuşun, onların profesyonel görüşlerini alın, bırakın size bunun işe yarar olup olmadığını onlar söylesinler."

Aniden sustu, meraktan nefesini tutmuştu, onun kendisini reddetmesinden, daha da kötüsü alçaltıcı bir taviz önermesinden korkuyordu. Bu riskin farkındaydı ve bunu kabul etmişti. Onu korkutan işin alabileceği şekildi. Onofre ona dikkatle baktı. Onun kendisine çocukken aynı şekilde baktığını anımsadı. Sonra utanç hissetti, kendi hantallığından, eski giysilerinden, babasının ve kendisinin içinde bulundukları yoksulluktan utandı. Onofre ise bu sırada, 'Ben o gözlerin karamel rengi olduğunu anımsıyordum, oysa şimdi görüyorum ki griymiş' diye düşünüyordu.

Yakın geçmişteki bir efsane söyle der: Bu yüzyılın başlarında güzel bir gün şeytan Barcelona'lı bir sermayedarı bürosundan kaldırıp Montjouich Dağının tepesine üfürdü. Parlak bir gündü; adam limandan Sierra da Collcerola'ya, Prat Irmağından Besos'a kadar tüm Barcelona'yı görebiliyordu. Cerda planı olarak anılan 13.989.942 metre karelik alanı kaplayan inşaat bitmişti; yeni Ensanche mahallesi komşu köylerin kıyılarına kadar dayanmıştı (bu köylerin sakinleri eski zamanlarda Barcelonalıların küçük kentin duvarları ve Kalenin kasvetli gölgesi arasında sıkışmış dar sokaklarında karınca gibi sürünmelerini seyrederек eğleniyorlardı). Fabrikaların dumanları rüzgârda savrulan bir tül perde oluştuyordu; bu perdeden Maresme'in zümrüt yeşilli tarlaları, altın kumlu plajları ve balıkçı tekneleri ile benekli sakin denizi seçilebiliyordu. Şeytan, "Eğer ayaklarıma kapanırsan bütün bunlar senin olacak ve..." diye başladı söze, ama sermayedar onun sözünü bitirmesine izin vermedi: her gün La Lonja Odalarında şaşırtıcı iş bağlantıları yapmaya alışık olduğundan bu öneriyi yararlı bulmuş ve hiç duraksamadan noktalı çizgiye imzasını atmıştı.

Sermayedar ya kalın kafalılığından ya miyopluğundan ya da sağırılığından ötürü şeytanın kendi ruhuna karşılık ona ne önerdiğini açıkça kavrayamamıştı. Pazarlık konusunun, üzerinde durdukları tepe olduğunu sanmıştı. Görüntü kaybolup da düşünden uyanır uyanmaz o tepeden para kazanmanın yollarını düşünmeye başladı. Montjouich oldukça sarptı –ve hâlâ öyledir– ama aynı zamanda hoş, yeşil bir yerdi; o zamanlar orada portakal, defne ve yasemin ağaçları büyüdü. Ona hükmeden meşum şato, o ya da bu nedenle aşağıdaki kente kurşun, misket

ve bomba yağdırmadığı zaman Barcelona halkı tepede gezmeye bayılırdı: Çeşmeler ve kaynaklar aileler ve hizmetçilerle askerler için ideal piknik yerleriydi.

Epeyce düşündükten sonra, sermayedarın beyninde bir ışık yandı. "Hadi burada Montjouich'da bir Dünya Fuarı yapalım, 1988'de yapılan kadar başarılı ve yararlı bir Dünya Fuarı." O sıralarda, bir önceki fuardan doğan zarar büyük özverilerle daha yeni kapatılmıştı, kent artık yalnızca kutlamaları ve ihtişamı anımsıyordu. Sermayedar planını açıklayınca belediye başkanının tepkisi coşkuluymuştu, biraz öykünme içerse de ("Ne güzel bir fikir; neden bunu ilk düşünen ben değilim?"). Derhal bir fon oluşturulmuştu. Montjouich bariyerlerle halka kapatılmıştı; ağaçlar kesilmiş, kaynaklar ya kanal yapılmış ya da bloke edilmiş, tepecikler düzeltilmiş ve saraylar, pavyonlar olacak binaların temelleri atılmıştı.

İlkinde de olduğu gibi engeller ortaya çıkmaya başlamıştı. Büyük Savaşın çıkması ve her zamanki gibi Madrid Hükümetinin yanıtsızlığı işleri durdurmuştu. Sermayedar ölüm döşeginde canını, Aziz Antonio Ma Claret'in şefaati ile kötü ruhun pençelerinden kurtarmıştı, ama fuar canlandırılmamıştı. General Primo de Rivera'nın kamu harcamaları politikasının projeye taze kan aşılayabilmesi için yirmi yıl geçmesi gerekiyordu. Şimdi yalnızca Montjouich değil tüm kentin hazırlanması gerekiyordu: Birçok bina yıkılmıştı ve sokaklar metro için gerekli yeraltı hatlarını döşemek üzere kazılmıştı, bu çalışmalar aslında fuarı engelleyen Büyük Savaşın dilimlerine benziyordu.

Projede binlerce işçi çalışıyordu; tüm yarımadadan, özellikle güneyden gelen ameleler ve duvarcılar vardı. Barcelona'nın yakın bir zamanda genişletilmiş ve restore edilmiş olan Francia istasyonuna balık istifi trenlerde gelmişlerdi. Kuşkusuz kent bu beklenmedik çığı kaldıramazdı. Yatıp kalkacak yer olmadığı için göçmenler *baraka* olarak bilinen ahırları ev olarak kullandılar. Kentin çevresinde, Montjuich Dağının eteklerinde, Besos Irmağının iki yanında; kötü ünlü toplulukların La Mina, Campo de la Bota ve Pekin adını verdikleri *baraka* mahalleler bir gece içinde ortaya çıkmışlardı.

Bu *baraka* olgusunun en ürkütücü görüntüsü devamlı olma havasıydı. Açıkçası göçmenler gitmek niyetinde değildiler. Bu

kulübelerin pencerelerinde perde olarak eski paçavra parçaları asılıydı, önlerindeki kireç boyalı taşlar sebze bahçelerini belirliyor, eski yağ tenekeleri kırmızı ve beyaz sardunyalara, maydanoz ve fesleğenlere saksı hizmeti görüyordu. Durumu düzeltmek için yetkililer 'düşük maliyetli' büyük apartman binaları inşaatına destek -kredi açarak- verdiler. Bu evlerde ucuz olan salt kira değildi; kullanılan malzemeler en düşük kalitedendi, çimento kum ve molozla karıştırılmış, kirişler çoğu kez tren yolu firmalarının eleyip attığı çürük bağlantılardan yapılmıştı ve iç duvarlar mukavvadandı.

Bu binalar kentin su, elektrik, telefon ve gaz hatlarının ulaşmadığı uydu kentler oluşturdular. Ne okulları, sağlık hizmetleri, dinlenme yerleri ne de yeşil alanları vardı. Kamu ulaşım kolaylıkları da bulunmadığından erkekler işlerine bisikletle gidiyorlardı. Barcelona'nın yokuşları bisikletlileri yorduğundan, bazıları işyerine vardıklarında kendilerinden geçmiş oluyorlardı. (Kadınlar ve çocuklar daha ağır ve daha az kullanışlı olmasına karşın daha güvenli ve daha rahat olan üç tekerlileri tercih ediyorlardı.) Bu 'düşük maliyetli' evlerdeki tesisatlar ve su sistemi o kadar bozuktu ki yangınlar ve seller günlük, sıradan olaylardı.

O zamanın günlük basını, aydınlatıcı haber konuları bakımından büyük bir bilgi kaynağıdır, örneğin; "Dün akşam Dünya Fuarı Alman Pavyonunun yapımında duvarcı yardımcısı olarak çalışan yirmi altı yaşındaki Murcia Eyaleti Mula kasabasından Pantagrue'l Criado y Chopo, karısı ve kayınvalidesi ile yaptığı bir tartışmadan sonra yumruğunu evinin mutfak duvarına indirdi. Duvar yıkıldı ve Pantagrue'l Criado kendini komşuları Juan de la Cruz Marques y Lopez ve Nicefora Garcia de Marques'in yatak odalarında buldu ve onlara nazik olmayan sözler söyledi. Bunu izleyen tartışma sırasında o kattaki tüm duvarlar yıkıldı ve apartman sakinlerinin hepsi birden kavgaya tutuştu." Ya da 1926 tarihli şu başlık: "Üst kattaki komşu rezervuarı çekince alt kattaki çocuk boğuldu."

Bu *barakalar* ve 'düşük maliyetli' evlerde yaşayanlara, alt kiracıları da eklemeliyiz. Bunlar dairelerdeki sıradan bir odayı (daima en kötü oda) sınırlı banyo ve mutfak kolaylıklarından da yararlanmak üzere kullanmak için bir alt-kira karşılığında o

dairenin yasal kiracılarından kiralayanlardı. 1927'de Barcelona'daki alt-kiracı sayısı yüz binin üzerindeydi.

Barcelona dünyayı şaşırtması beklenen fuarı bu sefalet, kin ve zillet temelleri üstünde kuruyordu.

Montjouich'dan uzaklarda, mum dumanlarının kararttığı kilisesinde Azize Eulalia bu panoramaya baktı ve 'Tanrım, ne kent!' diye düşündü. Gerçekten de Barcelona'nın Azize Eulalia'ya cömert davrandığı söylenemezdi. M.S. 4. yüzyılda, daha on iki yaşında bir küçük kız çocuğuyken Pagan Tanrılarına tapınmadığı için önce işkence görmüş, sonra kazığa bağlanarak yakılmıştı. Prudentius, Azize öldüğünde ağzından nasıl bir beyaz güvercinin uçtuğunu ve birden yağan karın onu nasıl örttüğünü anlatır. Bu nedenle uzun yıllar kentin patronu olmuştu; daha sonra bu unvan hâlâ onu elinde tutan Our Lady of Mercy'ye geçmişti. Rütbesinin elinden alınması yetmiyormuş gibi, bir de Barcelona'nın asırlar boyu yalvarıp yakardığı bakire ve şehit Azize Eulalia'nın, aslında hiç yaşamadığı ortaya çıkmıştı: O yalnızca bir kopyaydı, 304 yılında Merida'da doğan ve Maximian'ın başlattığı zulüm döneminde öteki Hristiyanlarla birlikte yakılan başka bir Azize Eulalia'nın çalıntısıydı. Barcelona halkı birbirine, "Azizler bize nanik yapıyorlar, işler bu hale geldi," diyorlardı. Sonunda Merida'lı Azize Eulalia'nın bayramını her 10 Aralıkta kutladığımız -gerçek eski Azize Eulalia-varlığı da tartışılmaya başladı.

Sahte azizenin heykeli şimdi Barcelona Katedraline bağlı kiliselerden birindeydi, orada etrafında olanlar üzerinde düşünüyordu. Bir gün kendi kendine, 'İşler böyle gidemez,' dedi. 'Adımın Eulalia olduğundan emin olduğum kadar birşeyler yapmam gerektiğine de inanıyorum.' Azize Lucia ve Our Lord Lepanto'dan yokluğunu mucizevi bir şekilde saklamalarını rica etti ve heykel altlığından inerek caddeye çıktı, kararlı bir şekilde belediye sarayına yürüdü, belediye başkanı onu karmakarışık bir ruh halinde karşıladı. Bir yandan bir azizenin desteğini sağlamaktan memnundu, öte yandan onun işe karışmasını insanların nasıl karşılayacağından emin değildi. Azize Eulalia, "Seni ve seninkileri felaket bekliyor Darius," diye çıkıştı. Darius Rumeu i Freixa, Viver Baronu 1924'ten beri belediye başkanıyla

di. "Ben işleri devraldığım da her şey olup bitmişti, eğer benim zamanımda olsaydı fuar projesi onaylanmazdı," dedi.

Bu başkan kendinden önceki renkli başkan Rius y Taulet gibi coşkulu biri değildi; olamazdı da: Barcelona şimdi büyük ve karışık bir kentti. "Hepsi kamu harcamaları manisinden ötürü Primo'nun kabahati," dedi, istesek de istemesek de bedelini ödememiz gereken popüler bir politika. Kentin göçmenlerle kaynaması ve güneyin tortusu yüzünden bozulması da onun yüzünden. Birden Azizenin de güneyden gelmiş olduğunu anımsayarak hemen ekledi, "Yanlış anlama Eulalia, güneylilere karşı değilim. Tanrının gözünde hepimiz eşitiz. Bütün mesele bu talihsiz yaratıkların yaşadığı berbat koşulların kalbimi parçalaması. Ama bu konuda ne yapabilirim?" Azize Eulalia yavaşça ve kederli başını salladı. "Bilmiyorum," dedi sonunda, "bilmiyorum." İçini çekti ve "keşke Onofre Bouvila'yı bu konuya buluşturabilsek!" dedi. Ama tam o sırada ortada yoktu.

Şoförü, "Belki ben de sizinle gelmeliyim efendim," diye önerdi.

Calle Sepulveda Caddesi, şimdi dehşet verici bir kratere dönmüş olan Plaza de Espana Meydanına açılıyordu. Dünya Fuarı çalışmaları orada başlamıştı ve oradan Avenida Reina Maria Cristina yarı inşa edilmiş saraylar ve pavyonları ile çevrili olarak ayrılıyordu. Meydanın ortasında anıtsal bir çeşme inşa ediliyordu, onun yanında da Metro İstasyonu vardı. Binlerce işçi çalışıyordu. Bunlardan bazıları gidecek barakaları ya da kasvetli 'düşük maliyetli' apartmanları olmadığından gecelerini meydana yakın caddelerde geçiriyorlardı; talihli olanlar bir bataniyeye sarılı olarak, daha az şanslı olanlar ise gazetelere sarınmış olarak. Çocuklar anne babalarına, ağabeylerine ya da ablalarına yumulmuş olarak uyuyorlardı; hastalar ise yeni bir günün getireceği herhangi bir yardım umudu ile evlerin duvarlarına yaslanırlardı. Uzakta bir şenlik ateşinin parıltısı ve etrafında toplananların gölgeleri görülüyordu. Yere savrulan duman lüleleri yiyecek kokuları getiriyor; bir köşede bir gitar çalıyordu.

Onofre şoföre arabada kalmasını söyledi. "Bana bir şey olmaz," dedi. Bu paryaların tehlikeli olmadığını biliyordu. Kürk yakalı siyah paltosu, silindir şapkası, oğlak derisinden eldivenle-

ri içinde sakın bir şekilde caddenin ortasında yürüdü. İnsanlar onu sanki bir şovun bir parçası imişçesine düşmanlıktan çok şaşkınlıkla izledi. Sonunda süssüz, sade bir evin önünde durdu ve kapı tokmağı ile kapıyı üst üste çaldı. Kapıdan bakacak kişi için kapı deliğini madeni para ile kapatmış olması etkisini göstermiş ve kapı derhal açılmıştı.

İçeri girer girmez, kendisini içeri alan yaşlı kadınla fısıldaşarak konuştu. Sessizce gülen bu yaşlı kadının ağzında bir tek diş bile yoktu. Saygıyla eğilen kadın yolunu aydınlatmak için bir gaz lambası tutarken o merdivenleri çıktı. Bununla beraber birinci katın sahanlığından itibaren el yordamı ile devam etmek zorunda kaldı. Bu onun hızını kesmediği gibi yönünü kaybetmesine de neden olmadı; eski gece baykuşu alışkanlıklarını hâlâ unutmamıştı.

Sonunda bir sahanlıkta durdu ve bir kibrit yaktı; onun kısa süreli aydınlığında bir numara aradı ve kapıyı çaldı. Kapı zayıf, tıraş olmamış, eski bir robdöşambr, kirli ve buruşuk pijama giyen bir adam tarafından hemen açıldı. Onofre, "Don Santiago Belltall'ı görmeye gelmiştim," dedi. Adam, "Ziyaret saati değil," diye homurdanarak kapıyı kapatmaya başladı, ama Onofre bastonunun ucu ile kapıyı açtı, bastonu adamın kaburgasına çarparak onu porselen şemsiyelige itmiş, şemsiyelik yere düşerek paramparça olmuştu. Onofre sesini yükseltmeden, "Sana fikrini sormadım, git Don Santiago Belltall'a gelmesini söyle ve gözümün önünden defol," dedi. Çelimsiz adam ayağa kalkmaya çalıştı, bir yandan da çözülen robdöşambr kuşağını bağlıyordu, sonra tek kelime etmeden evin geri kalan kısmını holden ayıran perdenin arkasında kayboldu. Kısa bir süre sonra perdenin arkasından özür dileyerek Santiago Belltall göründü: "Bir konuk beklemiyordum, hele böylesine önemli bir konuk. İçinde yaşadığım koşullar..."

Onofre mucidi küçük bir odaya açılan pis bir koridor boyunca izledi. Odanın tek hava alacak yeri kapalı bir aydınlığa bakan berbat, küçük pencereydi ve içerisi havasızdı. Baba kızın alt-kiracı olarak oturdukları odada iki demir karyola, küçük bir masa, iki sandalye vardı; giysilerini ve öteki eşyalarını duvar kenarına dizdikleri mukavva kutulara koyuyorlardı. Bu duvarlar mucidin işnelediği mavi baskılarla kaplıydı. Maria Belltall masa-

da oturuyordu. Lambanın kısık ışığında, yama yumurtası kullanarak bir çorap onarıyordu. Soğuktan ve rutubetten korunmak için sıradan, eski moda yün elbisesinin üzerine yünden örülmüş bir şal almıştı; örgü çoraplar ve keçe terlikler perişan kıyafetini tamamlıyordu. Giysisi 'narin fiziğini ve birkaç gün önceki buluşmalarında yapmış olduğu makyajın örttüğü solgun yüzünü daha belirgin bir biçimde ortaya çıkarıyordu. Solgunluğu, burunun kızarıklığı tüm Barcelonalıların kronik rahatsızlığı ile çelişiyordu. O girince bir an gözünü işinden kaldırıp baktı, sonra tekrar indirdi; kızın gözleri şimdi o uzak geçmişten anımsadığı gibi karamel rengindeydi.

Mucit eşyalar arasında dolaşarak ve her zamanki tedirginliği ile odadaki dağınıklığı artırarak, "Bu karışıklık için özür dilerim," dedi. "Eğer bizi böyle onurlandıracağınızı önceden bilseydik, hiç değilse duvarlardaki şu kâğıtları kaldırırdık. Ama ben size hâlâ kızımı tanıştıрмаđım. Kızım Maria. Maria, bu beyefendi kendisiyle görüştüğüm Don Onofre Bouvila. Birkaç gün önce bir öneride bulunmak üzere evlerine gitmiştim ve beni dinlemek nezaketini göstermişlerdi."

Onofre ve Maria arasında herkesi kuşkulandıracak bir bakışma geçmiş, ama mucit bunun farkına varmamıştı. Konuğun paltosunu, bastonunu, eldivenlerini ve şapkasını alarak dikkatle yataklardan birinin üstüne yerleştirdi. Sonra boş sandalyeyi Onofre'ye sunup masaya doğru bir sandık çekerek üstüne oturdu, ellerini kavuşturarak konuğunun kendisine anlatacaklarını dinlemeye hazırlandı.

Onofre, her zaman yaptığı gibi doğrudan doğruya konuya girdi. "Önerinizi kabul etmeye karar verdim." Elinin bir işareti ile ilk şoku atlattıktan sonra mucidin içinde biriken teşekkür ifadesini durdurdu. "Bununla, bana anlattığınız denemelerinize devam edebilmeniz için gerekli olan fonu size vermeyi makul bir risk olarak görüyorum demek istiyorum. Doğal olarak koşulları olacak. Bu koşullar buraya gelmemin gerçek nedenidir."

Mucit, "Kulak kesildim," dedi.

Bir monarşist olan Baron da Viver'i, nasıl Azize Eulalia ziyaret ediyorsa; durup dururken monarşist olmaktan vazgeçen General Primo de Rivera'yı da, ara sıra, Trolyen bir şapka gi-

yen karışık bir tip ziyaret ediyordu. Herkes tarafından terk edildiği halde iktidardan vazgeçmek istemeyen diktatör şimdi tüm ümitlerini Barcelona Dünya Fuarına bağlamıştı. "Ben iktidara geldiğimde İspanya teröristler ve otlakçılarla dolu, kocaman bir ayı iniydi. Birkaç yıl içinde onu zengin, saygın bir millet haline getirdim; iş var, huzur var ve bu Dünya Fuarında bol bol sergilenecek. O zaman, şimdi beni eleştirenler pastadan mütevazı paylarını alacaklar."

Kalkınma Bakanı bir gözlemini söylemeyi göze aldı: "Ekselansları, sizin bu projeniz muhteşem, ama maalesef bizim olanaklarımızın ötesinde bir harcama gerektiriyor," dedi. Bu doğrudu: Milli ekonomi son birkaç yıldır korkunç bir inişteydi; rezervler tükenmişti ve yabancı pazarlarda Pesetanın kuru gülmeyecek düzeydeydi.

Diktatör burnunu kaşıdı. "Yok canım!" diye homurdandı. "Ben Katalanların ödeyeceğini sanıyordum. Cimri ırk!" diye dişlerinin arasından ekledi.

Kalkınma Bakanı gayet nazik bir biçimde ona Katalanların sahip olabilecekleri erdem ya da kusurlar bir yana, kendilerine her fırsatta hakaret eden birinin daha büyük zaferler kazanması için bir peseta daha ödemek istemediklerini anlattı. "Eğer düşman elemanları kapı dışarı edersek ne olur?" diye sordu Primo de Rivera. İşleri Bakanı, "Bunların sayısı birkaç milyon, General," diye anımsattı. Kalkınma Bakanı bunu söyleyenin kendisi değil de bir kabine arkadaşının olmasından son derece memnun olmuştu. Primo de Rivera iki yumruğunu birden masaya vurdu. "Tüm kabine gidip kendini göle atabilir!" dedi.

Ama günü kurtaracak parlak bir fikri olduğu için öfkeli değildi. "Tamam," dedi, "Bakın ne yapacağız. İspanya'nın başka bir kentinde, Burgos, Pamplona gibi, neresi olduğu mühim değil, başka bir Dünya Fuarı yapacağız." Bakanların donmuş yüzlerini görünce onlara göz kırparak, ekledi: "Çok para harcamak gerekmeyecek. Bunu duyan Katalanlar bankalarına koşup Barcelona Fuarı ötekinden daha iyi olsun diye deli gibi para harcayacaklardır." Bakanlar bunun iyi bir fikir olduğunu kabul etmek zorunda kalmışlardı. Yalnızca Tarım Bakanı bir sakınca belirtmek cesaretini gösterdi: "Biri açıklayabilir." Diktatör, "O adam sürülür, hadi bana yardım edin!" diye gürlledi.

Barcelona Dünya Fuarının işleri şimdi bütün hızıyla devam ediyordu, bir kez daha borçlar, belediye vakfını kemiriyordu. Montjuich kentin ekonomisinde açık bir yaraydı. Belediye reisi ve proje konusunda pek istekli olmayan, kaynakların çarçur edilmesine karşı çıkan öteki insanlar, hepsi Primo de Rivera'ya sadık olanlara yol açmak için bir kenara itilmişlerdi. Sadık görünenler arasında kargaşadan yararlanıp kendi küpünü doldurmak isteyen spekülâtörler de vardı. Gazeteler yalnızca yapılan işleri övmekten bahsedebilirlerdi; eğer eleştirilirse, o günkü baskılar toplatılır, editör cezalandırılırdı.

Montjuich büyülü bir dağa dönüşmüştü. Elektrik ve çelik, tekstil, endüstriyel sanatlar, film, grafik, inşaat, çalışma, iletişim v.b. sarayları daha şimdiden yükselmişti. Planları birkaç on yıl önce yapılan bu saraylar şimdi çirkin, özenti ve zevksiz görünüyordardı. Onların yanında kontrast yapan yabancı pavyonlar türemişti; projeleri çok yakın bir zamanda yapılmıştı, en son mimari ve estetik çizgileri taşıyorlardı. 1927'de Gomera'ya sürülmeden kısa bir süre önce bir gazeteci, 'Eğer fuarlar Endüstri ya da Ulaşım gibi temalarına göre adlandırılısaydı, bu şimdiki fuara kendi bütünlüğü içinde Bayağılık Fuarı adı verilirdi,' diye yazmıştı. 'Mali yıkıntımız bir yana kendimizi dünyaya bir avuç gelişmemiş barbar olarak tanıtacağız,' diye tamamlıyordu. Bu akortsuz sesler bile fuar pazarlamacılarının kararını sarsmamıştı.

Dünya Fuarı ile ilgili bu gelişmeler olurken, Onofre Bouvila, Montjuich'den bütün bir kentle ayrılmış bir başka tepedeki malikânesinin bahçesinde kendi kendine konuşuyordu. 'Ne? ben mi âşığım? Bu yaşta mı? Hayır imkânsız... Ve buna rağmen evet, mümkün. Kimin aklına gelirdi ki?' Gülümsedi, sonra gülümseyişi kayboldu ve yüzü asıldı. 'Neden bu özelliği olmayan kadını dayanılmaz buluyorum? Fiziksel olarak çekici olmadığı söylenemez, ama güzel de değil. Öyle bile olsa neden ona böyle âşık olayım? Hayatımda güzel kadın eksikliği olmadı, hatta yoldan geçerken trafiği durduracak kadar güzel kadınlarla oldum. Satılık güzellerin en iyilerini aldım. Ama sonuçta onlardan memnun kalmaktan başka bir his duymadım. Oysa bu, beni

utangaç yapıyor. Benimle konuşunca, bana gülünce ya da yalnızca bana bakınca kendimi müteşekkîr hissediyorum.'

Belki de bu alçakgönüllülüğün kendini kurtaracağını düşündü. "Bazı olaylarda fazla dürüst davranmadığımı inkâr edemem, yaşam tarihimin sayfalarında hesabını vermem gerekenler var. Her ne kadar kendi ellerimle kimseyi öldürmediysem de pek çok insan benim yüzümden öldü. Birçoğu da mutsuz oldu. Bütün bunları şimdi, affedilmek için çok geç kaldığım anda düşünüyorum olmam ne dehşet verici!" Günahlarının tüm korkunçluğu üzerine yüklenince yıldırım çarpmış gibi yere düştü.

Esinti yoktu. Güneşin gölün durgun yüzüne vuran pırıltısında kuğuların beyazlığı göz kamaştırıyordu. Onofre'nin sıkıntılı beynine göre bunlar Tanrının, af ve umut mesajlarını getiren habercilerdi. Sanki ona, 'Cennette pişmanlık duyan bir suçlu için pişmanlık duymayan doksan dokuz suçsuzdan çok daha fazla huzur olduğunu' ima ediyor gibiydiler. Derinden sarsılarak yüzünü çimlere gömdü ve mırıldandı: "Beni affet, beni affet." Bilincinin gözleri önünden sanki bir fotoğraf albümünün yapraklarını çeviriyormuş gibi onu suçlayan yüzler sırasıyla geçtiler. Odón Mostaza, Don Alexandre Canals i Formiga ve oğlu, zavallı Nicolau Canals i Rataplan, Joan Sicart ve Arnau Puncella, Luzon eski valisi General Osorio, karısı ve kızları, Delfina, Senor Braulio, Onofre'nin babası ve annesi ve hatta kardeşi Joan. Bütün bu insanları ve yüzlerini hiç görmediği ve asla görmeyeceği başka insanları, hırsları ve öc alma susuzluğu uğruna feda etmişti; bir anlık kekremsi bir zafer tadı almasının bedelini onlar ödemişlerdi. Sıkıca yumduğu gözkapaklarının arkasındaki gözyaşı selini hissetti ve "Tanrı, benim gibi yıllarca canavarlık etmiş birini nasıl affeder?" diye düşündü.

Birden omzunda bir darbe hissetti. Bahçede yalnız olduğunu bildiği için gözlerini açmaya cesaret edemedi. Bu, elinde ateşten kılıç tutan bir melek olabilirdi. Sonunda gözlerini açtığında darbeyi gagası ile vuranın bir kuğu olduğunu gördü. Gölün yanında iki büklüm yatan yabancı bir yaratık görüp şaşırان ve çimene gelen kuğu, belki de soruşturma yapmak üzere öteki kuğular tarafından görevlendirilmişti.

Onofre birden kalktı ve korkan kuğu hemen oradan çekilme kararı aldı. Arkadan bakılınca badi badi yürüyüşü çok gü-

lünç ve cıyıklaması çirkindi. Böyle zarif olmayan bir hayvanın önünde yakarıyor olmaktan hakarete uğramış hissine kapılarak onu göle atlamadan önce yakalayarak bir tekme attı. Kuş havada bir parabol çizdikten sonra başüstü göle düştü ve bir süre kuyruğu dışarıda olarak kaldı, su giderek durulunca kaybettiği beyaz tüyler gölün üstüne çıktı.

Onofre giysisine yapışan çimleri temizledi ve yürümeye başladı. Bakımlı çimli bahçeden ayrılarak koruluğa girdi. Ormanın kenarına gelince durup pek uzak olmayan çalışmaları izledi. Bir sirk çadırı vardı ve teknisyen kılığındaki adamlar durmadan buraya girip çıkıyorlardı. Çadırın girişine bağlanan bezden tünelin hâlâ kâğıt şeritler ve artıklar asılı ağız kısmında iki silahlı koruma görevlisi duruyordu. Onofre, çadırın arkasında ve onun kamufle ettiği barakalarda çadırın içinde vızıldayan ve çıtırdayan elektrikli ekipmanlara enerji üreten özel jeneratörler olduğunu biliyordu. Kuşkusuz elektriği elektrik şirketinden sağlamak daha kolay ve çok daha ucuz olurdu, ama o zaman operasyonu gizli tutmak mümkün olmazdı. Jeneratörler bu amaç için kurulmuş paravan şirketler aracılığıyla çeşitli ülkelerden satın alınmış, Katalanya'ya kaçak olarak sokulmuş ve buraya parça parça getirilerek gizlice monte edilmişti. Aynı şekilde onları besleyen kömür de ayrı ayrı konşimentolar halinde teslim edilmiş, çimlerin, ormanın ve gölün altındaki depolara yerleştirilmişti. Proje için gerekli karmaşık makineler de gizlice monte edilmişti.

Orada çalışan personeli bulmak daha da kurnazca bir oyun gerektirmişti. Göçmen akını işçi pazarında bir yarışma ortamı sağlamışken, uzman, teknisyen ve mühendis gibi kalifiye elemanların görevlerinden ayrılması ve ortalıkta görünmemelerini açıklamak çok daha zor olacaktı. Bu nedenle sorunu bireysel bazda, teker teker çözümlemek gerekiyordu. Bazıları yurtdışından göreve getirilmişler, bazıları da İspanya'da çeşitli nedenlerle emekli olmaya zorlanmışlardı. Bazılarına Amerikan Üniversitelerinden sahte davetler gelmiş; kabul edenlere de kısa süre sonra birinci mevki Atlantik aşırı vapur biletleri gönderilmiş; gemi İspanyol karasularından çıkınca, bu önemli mühendisler namlu zoruyla kamaralarından çıkarılarak onları tekrar karaya götüre-

cek sürat teknelerine bindirilmişlerdi. Oradan da arabalarla malikâneye götürülerek kendilerine kaçırılma nedenleri ve yapmaları beklenen işin ne olduğu – karşılığında muhteşem bir ücret alacakları anlatılmıştı. Hepsi de serüvenlerinin böylece tatlıya bağlanmasından çok hoşlanmışlardı.

Bununla beraber bu işe alma yöntemi yavaş, karmaşık ve pahalıydı. Yapılan masraflar arasında en ucuza mal olan, boyutları yapacağı işe çok uygun olan çadırdı; onu sahipleri güney İtalya'da, bir kolera salgını kıyımına uğrayan bir sirkten satın almışlardı. Salgından kurtulanlar –sakallı bir kadın, atlı leydi ve sağlam yapılı bir adam– grubu dağıtmak için, ekipmanlarını satabilecekleri en iyi fiyata satmaya mecbur kalmışlardı. İşe alınan ve çadırın nasıl kurulacağını göstermek üzere malikâneye getirilen bu üç karakter, şimdi taytları, bale giysileri ve madeni puldan süsler içinde malikânede dolaşıyorlar ve çevredekileri korkutmasa bile şaşırtan marifetlerini sergiliyorlardı.

Onofre, Maria'nın çadırdan çıktığını gördüğünde bütün bunları anımsıyordu. Dizlerini bile örtmeyecek kadar kısa, uçuşan bir etek giyyordu; kumaşın kıvrımları yürüdükçe kalçalarının çizgilerini belli ediyordu. Bu teknisyenlerin bakışlarını çekiyordu. Öfkeli bir şekilde teknisyenlere, sonra yine ona bakarak, "Onunla bu konuda konuşmalıyım," dedi. Güneş ışıklarından gözleri kamaşınca bir an çadırın kapısında durmuş, parmakları ile saçını düzeltmiş ve geniş kenarlı bir şapka takmıştı. Sonra görünür bir nedeni olmadan koruya doğru, onun yönünde yürümeye başladı. 'Beni görmemeli,' diye düşündü ve pırnal ağacının arkasına saklandı.

Maria Belltall ve babasının, malikânede kaldıkları aylar boyunca onunla yalnızca birkaç sözcük konuşmuştu; böylece herkes onun ilgilendiği tek şeyin babasının projesi olduğunu düşünecekti. Gerçekten de bu tuhaf endüstriyel projenin gelişmesi için emirleri veren mucitle bitmez tükenmez tartışmalar yapıyordu. Santiago Belltall ve kızı, uzun bir süre önce, malikânenin tamamen ayrı bir yerde inşa edilen av köşkünde kalıyorlardı. Daireleri rahattı, ama lüks değildi; aksi halde Onofre'nin bu yaşta, böyle çılgın bir proje girişmesinin ardındaki gerçek amaç ortaya çıkardı. Belltall'ların taşınmasından beri –dekorunu ve mobilyalarını en ince ayrıntısına kadar bizzat seçtiği– av köşkü-

ne adımını atmamıştı; toplantı yapmaları gerektiği zaman, bir haberci göndererek, mucidi kütüphaneye çağırıyordu.

Proje konusunun gizli olması, ilgililerin malikâneneden ayrıl-mamaları için iyi bir nedendi, böylece, Onofre kızın daima ora-da olduğundan, henüz kendisine ait olmasa bile, başkasına da ait olmadığından emin olabiliyordu. İki malikânede yan yana yaşı-yorlardı. Bu, şimdilik ona yetiyordu. Şimdi yaptığı gibi; onun tüm hareketlerini gizlice gözlüyordu.

Pırnal ağacının arkasında büzüldüğü yerden, onun zarif yü-rüyüşünü, inceliğini ve duruşunu seyrederken 'Tuhaf,' diye dü-şündü, 'gençken, önümde uzun bir yaşam varken acele ediyor-dum. Oysa, şimdi, zaman uçup gidiyor ve ben hiç acele etmiyo-rum. Beklemeyi öğrendim. Artık bana yalnızca beklemek an-lamlı geliyor. Bununla beraber her şey artık belli bir sona yakla-şıyor.'

Onofre bir gün önce Dünya Fuarı alanına yaptığı geziyi anımsadı. Ziyareti uzun süredir görüşmediği Ut Markisinin zi-yaretine denk düşmüştü. Dünya Fuarı yönetim kurulu üyesi olan marki, orada Primo de Rivera'nın sağ koluydu. Mad-rid'den emirleri alan ve belediye başkanının haberi olmadan uy-gulayan oydu. Bu bağlılığa karşılık karanlık işlerini yürütmesi-ne göz yumuluyordu.

Marki, Onofre'yi görünce kaşlarını çattı. İkisi arasında bir zamanlar var olan dostluk, karşılıklı kin ve güven bunalımına dönüşmüştü. Ama her ikisi de umumi yerlerde hiç açık vermi-yorlardı.

Marki, Onofre'yi kucaklayarak, "Vay vay, çok iyi görünü-yorsun," dedi. "Kötü bir kriz geçirdiğini duydum, tamamen iyi-leşmiş olmana ve her zaman ki kadar genç görünmene memnun oldum!"

"Sen kendin de o kadar fena görünmüyorsun," dedi.

"Ne demezsin, ne demezsin," diye yanıtladı Marki.

Hendekler ve molozlar arasından yol bulmaya çalışarak ve bel veren kalaslar üzerinden kazıları aşarak kol kola yürüdüler. Marki sarayları, pavyonları, restoranları, tuvaletleri vb. göster-di. Gururla Onofre'nin dikkatini stadyuma yöneltti. Projeye sonradan eklenen bu bina 46.225 metrekare alan üzerine inşa edilmişti ve sportif etkinlikler için kullanılacaktı.

Avrupa'da faşizm başladığından beri, tüm hükümetler sportif etkinlikleri ve müsabakalara katılımı destekliyorlardı. Roma İmparatorluğunu taklit ediyorlardı. Şimdi bir ülkenin büyüklüğünü sportif etkinliklerdeki zaferler belirliyordu. Spor artık yalnızca işi gücü olmayan beyefendiler ve zenginler için değil; kentin tüm sakinleri için en iyi eğlence şekliydi. Politika-cılar ve filozoflar böylece, ırksal karakteristikleri geliştirmeyi umuyorlardı. Marki, "Atlet zamanımızın idolü," dedi. Onofre bunu inkâr edemezdi.

Sonra Yunan tiyatrosunu, Pueblo Espanol'u ve ışıklandırılmış çeşmeyi besleyen ve harekete geçiren olağanüstü karmaşık labirentler, kablolar, dinamolar ve enjektörleri gezdiler. Bu çeşme, fuarın gerçek atraksiyonu, en güzel ve hakkında en çok konuşulan parçası olacaktı; tıpkı daha önceki fuarda yer alan büyümlü çeşme gibi. Tepenin yamacında fuar alanının her köşesinden görülebilecek biçimde yerleştirilmişti; elli metre uzunluğunda, üç bin iki yüz litre su alacak genişlikteki havuzu ve 1.175 beygirgücü pompalarla üç bin litre su püskürten birçok fıskiyesi, şekil ve rengin devamlı olarak değişmesini sağlayan bin üç yüz kilovat elektrik ile ışıklandırılıyordu. Bu çeşme ve fuarın ana bulvarının iki yanında uzanan daha küçük çeşmeler iki saatte Barcelona'nın tamamının bir günde kullandığı kadar su kullanıyordu. Marki, "Bana böyle bir harikanın daha önce ne zaman ve nerede görüldüğünü söyler misin?" diye sordu. Onofre onun harikulade olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Bu kadar çok olumlu yanıt aniden markiyi kuşkulandırmıştı. 'Bu ihtiyar tilki acaba ne için geldi?' diye düşündü. 'Niçin böyle birdenbire bu kadar nazik?'

Ut Markisinin iki hafta önce, koordinasyon odasına zarif giyimli, saygılı, yabancı bir aksanla konuşan tuhaf bir delegasyonun geldiğinden ve görevliye uluslararası bir imalat şirketini temsil ettiklerini söylediklerinden haberi yoktu. Görevli her ne kadar bu şirketin adını daha önce duymamış olsa da istenmeden sunulan belgeleri gördükten sonra bunun gerçekliği konusunda kuşku duyamazdı. Bununla beraber görevli, leydinin yüzünü örten tülün altından fışkıran sık sakalı fark edince şaşırmıştı. Kuşkusuz bu konuda hiçbir fikir yürütmemişti. Bu arada hiç konuşmamış olan beyefendi görevliyi kararsız bir sertlikle söz-

mekteydi. Görevli daha sonra bu beyefendinin alışılmadık biçimde güçlü bir yapısı olduğunu anımsamıştı. Ama bu detaylar onda bir kuşku yaratmamıştı. Bu göreve atandığından beri pek çok yabancı ile iş yapmış, tuhaf yüz hatlarına ve davranışlara alışmıştı.

Görevli yardım edip edemeyeceğini sordu. Fuarda bir pavyon kurmak için gerekli izni almak istediklerini söylediler. Leydi, "Şirketimiz makine ve ekipmanlarını sergilemek istiyor," dedi. "Aynı zamanda şirketin organizasyon şemasını gösteren ahşap paneller ve kayan kapılar da olacak," diye ekledi. Görevli ona yabancı şirketlerin ancak kendi ülkelerinin pavyonlarında yer alabileceklerini açıkladı. "Eğer bir şirkete izin verirsek, başvuran öteki şirketlere de izin vermemiz gerekir. Bir Dünya Fuarı organize etmek çok karmaşık bir iş, büyük bir sorumluluk ve böyle bir ayrıcalık yapamayız." Ve eliyle masa üzerinde duran bir kitabı gösterdi; bu 984 sayfalık katılanlar kataloğuydu. Oturan beyefendi ayağa kalktı ve fazla bir zahmete katlanmadan kataloğu iki parçaya ayırdı. Leydi siyah çantasını açarak, "Eminim tüm güçlükleri ortadan kaldıracabiliriz," dedi. Çantanın banknotlarla dolu olduğunu gören görevli çenesini tutmasının iyi bir fikir olduğu kanısına vardı.

Bu tanınmayan şirketin pavyonu şimdi başka bir yere taşınan Misyonerler Pavyonunun yerinde yükseliyordu. Çalışmalar ilerledikçe bir çadır biçimine dönüşen yeni pavyon Rius i Taulet Bulvarının yanında bulunan Plaza del Universo Meydanına yerleştirilmişti. Burası mükemmel bir yerdi, pavyonun arkasındaki (şimdi Calle de Lerida Caddesi) boş alan, pavyona arka kapıdan tam bir gizlilik içinde girmeye olanak sağlıyordu. Birkaç kötü yüzlü tip birilerinin pavyonun yakınına sokulmasını önlemek için çevrede dolaşıyordu; onların varlıkları yalnızca meraklı ziyaretçilerin cesaretini kırmakla kalmıyor, aynı zamanda fuar gözcülerinin de görev yapmasını engelliyordu. Ut Markisi ya bunların hiçbirini bilmiyor ya da bunu Onofre Bouvila ve fuara yaptığı ziyaret ile ilişkilendiremiyordu.

Şimdi bir pırnal ağacının arkasına sinmiş olan bu adam, düşünüyordu: 'Evet, her şey planladığım gibi yürüyecek. Hiçbir terslik olamaz. O çok güzel ve ben çok zeki ve güçlüyüm. Ah nasıl hareket ediyor, ne duruş! Bir tek bakış onun bir kraliçe ol-

mak için doğduğunu görmek için yeterli. Evet, bir rüya gibi olacak; öyle olmalı. ' Ve hurafeye inanan biri gibi gökyüzüne baktı. Bu kadar emin olmasına karşın o bulutsuz mavi kubbede, cılgın beklentileri hakkında alaycı bir yorum bulmaya çalıştı.

Gerçekten de yazgı havadaydı. 1929 Ocak'ında Barcelona Dünya Fuarının neden olduğu bütçe açığı 140 milyon Pesetaya ulaşmıştı: Viver Baronu ayaklarının ucunda dibi görünmeyen bir uçurum açılmakta olduğunu gördü. "Bu durum sert önlemler alınmasını gerektiriyor," diye bağırdı. Bürosuna gaz döküp bir kibrit çakmak üzereydi ki oda kapısı ardına kadar açılarak, Azize Eulalia, Azize Agnes, Azize Margaret ve Azize Catherine ortaya çıktılar. Bu kez, dördü birden, halen Solsona'daki piskoposluk bölgesi müzesinde bulunan eski Roma sunağından inerek gelmişlerdi. Dördü de şiddete kurban edilmişlerdi ve bu işlemlerin nasıl olduğunu biliyorlardı: Kibriti çıldıran belediye başkanının elinden almışlar ve kederinden kafasında oluşan aptalca fikirleri atarak mantığını çalıştırmışlardı. Bir yandan intiharı düşünürken, bir yandan da bir ayaklanma başlatmayı düşünmüştü. Ona, "Primo de Rivera'nın günleri sayılı," dediler ve övmekten çatlayan kara kurbağa masalını anımsattılar. "Üstelik ayaklanmalarla ilgili bir şey var; nasıl başladığını biliyoruz, ama nasıl sona ereceğini bilemiyoruz," dedi. Doğum günü 20 Temmuzda kutlanan Azize Margaret, anma günü 21 Ocak'a isabet eden Azize Agnes "Evinin kapısında otur, düşmanın cesedinin geçtiğini göreceksin," dedi.

Başkan beklemeye ve akılsız bir şey yapmamaya söz verdi. O anda yapılacak en akıllı iş de buydu: O sırada kimse Primo de Rivera'nın yaratmak istediği şeylere inanmıyordu, herkes onun kaos üretecek ve olasılıkla bir devrimle sonuçlanacak diktatörlüğünden bıkmıştı. Kamu harcamaları programı enflasyonu tolere edilemeyecek sınırlara yükseltmişti ve Peseta durmadan değer kaybediyordu. Yalnızca hırslı bir başka generalin bulunmayışı ayaklanmayı önlüyordu. Bütün bunların üstüne bir de 6 Şubat'ta, Dünya Fuarının açılışına üç ay kala, Kraliçe Maria Cristina zatürreeden ölmüştü. Şimdi herkesin nostalji ile anımsadığı 88 Fuarının, açılışını da naip kraliçe olarak o yapmıştı.

Ölümü bir uğursuzluk işareti sayıldı. Madrid'de, onun ölüm döşeginde oğluna Primo de Rivera'dan hemen kurtulmasını söylediği de konuşuluyordu. Bunun kraliyet ailesi üzerinde etkisinin olmaması mümkün değildi.

Fuarın açılış günü sonunda, böyle bir ortamda gelmişti.

Maria Belltall, "Yatmalısın baba, yarın önümüzde çok yorucu bir gün var. Tüm gücüne ihtiyacın olacak," dedi.

Mucit, yemek sonrası piposunu içtiği koltuğundan kalktı. Kızının önerdiği gibi yatak odasına gitmek yerine kapıya doğru yürüdü. "Baba nereye gidiyorsun?" diye sordu kızı. Santiago Belltall hiçbir yanıt vermeden av köşkünden ayrıldı. Böyle özel bir gecede dalgın olması her ne kadar doğalsa da kızı onunla gitmeye karar verdi: Yıllardır onu gözünün önünden ayırmamayı âdet haline getirmişti. Çıkmadan önce omuzlarına bir şal aldı, çünkü dışarıda, bahçede gece soğuktu; ara sıra şiddetle esen rüzgâr yağmur yağacağı haberini veriyordu. 'Yağmur yağmasın,' diye düşündü, 'yağmur yağmasın da ne olursa olsun.'

Babasının alışkanlıkla çadıra doğru yürüdüğünü gördü; bunu her gece yapıyordu, ilk önce çadırı ziyaret etmeden asla yatağına girmezdi. Ancak ondan sonra azarlanarak odasına gönderilmesi gerekiyordu.

Bununla beraber bu kez ziyaret yalnızca sembolikti, çünkü makineler ve yakıt çoktan Montjuich'e götürülüp monte edilmişti. Çadırın çevresinde her zaman olduğu gibi nöbet tutan korumalar (hiçbir neden olmamasına karşın) onu dostça selamladılar: "İyi akşamlar Profesör Santiago." Mucit dalgın dalgın başını salladı. Koruma, "Yarın büyük gün, öyle değil mi Profesör?" dedi. Mucit irkilerek sordu, "Ne dedin?" Koruma silahının dipçliğini çime dayayarak gülümsedi: "Büyük gün. Her şeyin yolunda gitmesi için Tanrıya dua edelim."

Mucit çadıra girerken 'Ne tuhaf,' diye düşündü. 'Hepsi de olayın arifesinde çok heyecanlılar, kendilerini onun bir parçası sayıyorlar, hatta rolü bizim sorumluluğumuzun esprisi bakı-

mindan bilimle uzaktan yakından alakası olmayan bu eşkıya bile heyecanlanıyor. Mutluluğu bile ona bağlı görünüyor.' Öte yandan koruma da kendi açısından, 'Pek dost bir tip değil, ama kuşkusuz gerçek bir bilim adamı. Doğal olarak endişe ağır basıyor. Ve kızı; ne bebek!' diye düşünüyordu.

Çadırdaki yalnızca oraya buraya saçılmış aletler, birkaç sandık ve doksan iki ton çok hassas ekipmanı paketlemek için kullanılan talaşlardan arta kalan parçalar vardı. Sahnenin ıssızlığı üzücüydü. 'Şuna bak, hayattaki en büyük ihtirasımı gerçekleştirdim, ama kendimi kederli hissediyorum,' diye düşündü Santiago Belltall. Bitmez tükenmez savaşım yılları şimdi ona mutlu yıllar gibi görünüyordu: O zaman umutla yaşıyordu. Ya da yaşamını umuda bağlamıştı. Buna değmiş miydi?

Korumanın sesi onu düşüncelerinden ayırdı. Adamın, "İyi akşamlar Senorita Belltall," dediğini duydu. 'Maria beni götürmeye geliyor,' diye düşündü. 'Benim çılgınlığımın en büyük kurbanı o oldu. Kendi zafer düşlerimi onun mutluluğundan üstün tuttum. Benim onun ihtiyaçlarını gözetmem gerekirken o benim ihtiyaçlarımı gözettili. Benim yüzümden onun yaşamı özveri ve utançtan ibaret oldu.' Çadırdaki gaz lambasının kasvetli ışığında gözünün ucuyla kızının gölgesini fark etti. 'Şimdi bile, şu anda benim için burada, bana yatmam gerektiğini söylemek için beni arıyor.'

Maria, "Baba, şimdi yatmalısın, geç oldu, üstelik burada yapacak bir şey de yok," dedi. "Sen kendin de görüyorsun ki; her şey Montjuich'de. Mühendisler bile gittiler."

Bu doğrudu: Çalışmalar sona erecek işçiler ve teknisyenler birer birer işten çıkarılmışlardı. Onofre aerodinamik uzmanlarını evlerine eğer ağızlarını kapalı tutarlarsa büyük birer ödül alacakları vaadi ile göndermişti. Şimdi hâlâ görevde olanlar Santiago Belltall ve Onofre'nin Büyük Savaş yıllarında sık sık ilişki kurduğu, bilgi ve becerisi vazgeçilmez olan bir Prusyalı askeri mühendis ve balistik uzmanıydı.

Mucit, "Maria sana söylemek istediğim bir şey var," dedi.

"Çok geç oldu baba. Yarın söylersin."

"Yarın çok geç olacak."

Bu konuşma çadıra giren bir adamın gelişi ile kesilmişti, gelen malikânenin kâhyasıydı. Onofre'nin emri ile av köşküne gitmiş, onu orada bulamayınca buraya gelmişti.

"Efendim sizi kütüphanede bekliyor," dedi.

Santiago Belltall iç çekerek kızına, "Koruyucumuzu bekletmemeliyim," kâhyaya da, "hemen size katılıyorum," dedi.

Kâhya başını salladı. "Özür dilerim, efendim, sizi değil Bayan Belltall'ı bekliyor," dedi. Mucit ve kızı şaşkınlıkla bakiştılar. Sonunda, "O halde git kızım," dedi. "Üzülme, ben hemen yatacağım."

Maria Belltall, 'Belki de av köşküne uğrayıp üstümü değiştirmeliyim,' diye düşündü.

Adam hiçbir şey söylemedi, hatta kâhya onun geldiğini haber verince başını bile kaldırmadı. "Onu içeri al, kapıyı kapat ve bizi yalnız bırak," dedi yavaşça. "Bu gece artık senin hizmetine ihtiyacım olmayacak." Onunla yalnız kalınca kendisinden ne beklendiğini bilmeyen kız doğru masasına gitti. Kız yaklaşıncı, "Bak Maria, bunun ne olduğunu biliyor musun?" dedi. Ona daha önce hiç ilk adıyla hitap etmemişti, bu kızın dikkatinden kaçmadı. (Rüzgâr pencere pervazlarına çarpıyordu. 'Yarın yağmur yağacak mı?' diye düşündü.) "Bu, Regent," dedi, "var olan en mükemmel pırlanta. O benim, onunla tüm ülkelere satın alabilirim. Ama bir avuca sığacak kadar küçük, bak." Onu kızın eline koydu ve elini kapamasına yardım etti. Kız parlayan kesitleri görmüştü, sanki pırlantanın içinde bir ateş varmış gibiydi. Adam, "Her şeyin bir bedeli var," dedi. Kız elini açtı; adam pırlantayı alıp beyaz bir mendile sardı ve robdöşambrının cebine koydu. Dudaklarındaki titreme aniden kayboldu. "Duygularını bilmek istiyorum," dedi. "Eğer bana karşı yalnızca şükran ya da korku duyuyorsan bir şey söyleme." Maria Belltall gözlerini kapattı. "Yirmi yıldır yalnızca bu an için yaşadım," dedi bir nefeste bir hayalet sesiyle.

Santiago Belltall kan ter içinde uyanmıştı. Düşünde bir daha hiç görmemek üzere kızını kaybettiğini görmüştü. Yatağının yanındaki lambayı yakarak saate baktı, sabahın dördü olduğunu gördü. Rüzgâr kesilmişti ve gökyüzü berraktı; hâlâ karanlık-

tı, ama ufukta yıldızları giderek solgunlaştıran gri bir çizgi oluşmaktaydı. "Tanrıya şükür, iyi bir gün olacak," diye düşündü, ama bu onun huzursuzluğunu gidermemişti. "Bir şey iyi gitmiyor," dedi kendi kendine ve yatağından kalkıp pijamaları içinde ve çıplak ayakla odasından çıktı.

Av köşkü sessizliğe gömülmüştü. Kızının yatak odası kapısının sonuna kadar açık olduğunu görünce içeri baktı. Yatağı dokunulmamıştı ve kendisi ortalıkta görünmüyordu. "Nasil olur?" diye düşündü. "Bouvila ile yaptığı konuşmadan hâlâ dönmemiş olabilir mi?" Pencereye gidip malikâneye doğru baktı; hiçbir ışık görünmüyordu. "Orada neler dönüyor olabilir?" diye düşündü. Vakit geçirmeden giyinip dışarı çıktı. Bahçeyi geçerken yolu üç adam tarafından kesildi: Aralarından biri onu çadırın kapısında selamlayan korumaydı, biri de çadırda birlikte gelen adaleli adamdı; üçüncüsü daha önce görmüş olduğunu hiç anımsamadığı, kızılımsı bir cildi, mavi gözleri ve küçük sakar bir köpeği olan yaşlıca bir adamdı. Bu yaşlı adam grubun sorumlusu olmalıydı.

"Lütfen bizi izleyin Senor Belltall," dedi. "Ve lütfen sesinizi yükseltmeyin. Sakin, çabuk olmalıyız."

"Sen de kim oluyorsun da?" diye haykırdı mucit, "bana emir veriyorsun? Bu da ne demek oluyor?"

Küçük köpekli adam, "Heyecanlanmayın Senor Belltall," diye yanıtladı. "Biz yalnızca Senor Bouvila'nın emirlerini yerine getiriyoruz. Kızınız emniyette."

"Kızım!" diye gürledi mucit, dişlerini sıkarak yaşlı adama bir yumruk attı. "Seni gidi lanet ihtiyar keçi, niye kızımın başına bir şey gelsin ki?" Bunu söyledikten sonra kurtulmaya çalıştı, ama sirk herkülü bunu görünce onu kollarından sıkıca yakaladı. Santiago Belltall sesi yettiği kadar bağırırmaya başladı, "Polis! Polis, kaçırılıyorum!"

Küçük köpekli yaşlı adam, "Burada seni kimse duyamaz," dedi. Ama evde sessiz olmalısın, yoksa herkesi uyandırırısın. Lütfen bizi kloroform kullanmak zorunda bırakma."

Bu uyarı onu kendine getirmişti; sakın olmanın en iyisi olduğunu düşündü. "Acaba kızım ve ben bütün bu zaman zarfında kurallarını bilmediğimiz bir oyunun rehineleri miydik?" diye geçirdi kafasından. En korkutucu yanıtlar üşüşüyordu kafasına,

ama beyni, harikulade bir düşt en acı bir gerçeğe uyanmış birinin umutsuzluğu içinde bunları reddediyordu. Bu sırada gökyüzü kızıla dönmüştü; kentin üzerinden büyük bir yangının parlaklığına benzeyen kızıl bantlar sarkıyordu. 'Bu da ne? Tüm Barcelona alevler içinde mi?'

Aynı anda kızı da heyecan verici, muhteşem gündeğ umunu seyrediyordu. Kendi kendine, 'Sanki ufuk tutuşmuş gibi,' diye mırıldandı. 'Cehennem bize konuk gelmiş gibi.' Kütüphanenin cumbalı penceresinin yanında, koyu kırmızı kadife perdelelerinden birine sarınmış ayakta duruyordu. İçeri bakınca odaya yayılmış giysilerini gördü; bir titreme ile gözlerini tekrar uğursuzluk yüklü gökyüzüne çevirdi. 'Şimdi ne yapacağım?' diye düşündü. Bir haykırma duydu. 'Bu neydi?' diye sordu.

Onofre giyinmesini yeni bitirmişti ve kontrollü bir sükunetle purosunu yakıyordu. Yanıtlamadan önce kibriti üfledi, onu kül tablasına attı ve birkaç nefes çekti. "Bilmiyorum, bir hizmetçi, katırını kamçıl原因 bir katırcı olabilir, ne fark eder?" Ses tekrar duyuldu ve Maria bir kez daha titredi. "Babam," dedi. Adam, "Bu senin düş gücün," diye yanıtladı. "Sinirlisin." Kız "Lütfen giysilerimi ver, gidip ne olduğunu görmeliyim," diye yalvardı.

Adam yerinden kımıldamadı, ama yarı kapalı gözleriyle sigarının dumanı arasından ona baktı, bakışları onun çıplak omuzları ve boynu, narinliği, karışmış saçları ve kadife perdenin kıvrımlarını titreten düzgün soluğu üzerinde geziniyordu.

Sonunda, "Seni asla bırakmam," dedi, düşündü: 'Beni terk etmene asla izin vermeyeceğim. Seni seviyorum Maria, seni ilk gördüğüm andan beri delice sevdim. Yirmi yıl farkına varmadan seni sevdim.'

Onun, "Ya babam, ona ne yapacaksın?" dediğini duydu.

"Kötü bir şey değil," dedi.

Kız, "O şimdi nerede? Adamların ona ne yapıyorlar?" diye üsteledi.

"Onu emin bir yere götürüyorlar, üzölme, seni üzecek bir şey yapar mıyım sanıyorsun?" diye gülümsedi. Tam o sırada birinin kapıyı tıklattığı duyuldu. Ona, "Örtün," dedi. "Seni kim senin görmesini istemiyorum." Sonra sesini yükselterek, "Girin," dedi. Kapı aralandı ve küçük köpekli adamın başı görüldü

aralıktan. "Her şey kontrol altında mı?" Yaşlı adam sessizce başını salladı. Onofre, "Çok iyi," dedi. "Bir dakika sonra yola çıkacağız."

Yaşlı adam kaybolup kapı kapanınca masaya doğru yürüdü. "Şimdi çıkabilirsin," dedi. "Hadi giyin, kaybedecek zamanımız yok." Onun kararsızlığını görünce sataşarak, "Tamam bakmayacağım. Şimdi bu utangaçlık ta nereden çıktı?"

Kız şuraya buraya dağılmış giysilerini toplarken arkasını döndü, ama bu kaçır ya da bir şeyle ona saldırırsa diye, gözünün ucuyla onu izlemiyor demek değildi, ama zaten kız öyle bir şey yapmamıştı. O arada, masasının çekmecesinden bir mektup çıkarmış, imzalamış, katlamış, bir zarfa koymuş, zarfın üzerine birşeyler yazdıktan sonra zamkılı kenarını diliyle yalayarak kapatmış ve masanın üzerine görülecek bir yere koymuştu. Sonra kıza döndü; jartiyerinin düğmelerini sıkıştırıyordu. "Hazır mısın?" Kız başını salladı. "O halde yola çıkalım."

El ele dışarıya, hole çıktılar. Alttaki kadın merdivenlerini inerken parmağını dudaklarına götürerek fısıldadı: "Sss! karımı uyandırmamız iyi olmaz." Ayaklarının ucuna basarak ön kapıya geldiler. Orada kâhya elinde bir ceketle bekliyordu. Onofre robdöşambrını çıkararak kâhyanın tuttuğu ceketini giydi. Sonra elini robdöşambrının cebine sokarak bir mendile sarılı pırlantayı alıp ceketinin cebine koydu ve kâhyanın omzuna dostça vurdu. "Ne yapacağını biliyorsun," dedi. Kâhya bildiğini belirtti ve "Dikkatli olun efendim," dedi, heyecan yansıtmayan bir sesle. Onofre yanıtlamadan tekrar Maria'nın elini tuttu. Bahçede çimler nemliydi. Köprünün öbür ucunda, şafağa karşı bir otomobil bekliyordu. Onofre ve Maria arabaya bindiler. Onofre şoföre, "Nereye gideceğini biliyorsun," dedi. Otomobil, farları sisi parçalarcasına hareket etti.

Kentin tanınmış kişileri ne kadar etrafında fır dönseler, aydınları ne kadar çok bayat şakalar yapsalar da ve yaşanan olay bir şenlik sayılsa da Majesteleri Don Alfonso XIII gülümsemedi bile. Pedralbes Sarayına yerleşmiş olan majesteleri yirmi üç yıl önce yer alan korkunç olayları en canlı detayları ile anımsıyordu.

O zamanlar gençti ve Battenberg'li Prenses Victoria Eugenia ile henüz evlenmişti. Yağmura rağmen, kalabalıklar töreni izlemek için Madrid caddelerine üşüşmüştü. Muhteşem çift evlenme törenlerinin yapıldığı San Jeroanimo Kilisesinden çıkmış kraliyet arabasında Oriente Sarayına gidiyordu. Calle Major Caddesinden geçerlerken bir daireden atılan bir bomba arabasının önüne düşmüş ve patlamıştı. Yaşamları boyunca olmadığı kadar korkmuşlar, ama yaralanmamışlardı. XIII. Alfonso geline dönmüş, 'Bir şeyin yok ya?' diye sormuştu. Gelinin elbisesi seyircilerin ve kendilerine eşlik eden askerlerin kanları ile lekelenmişti. Prenses Victoria Eugenia sessizce başını eğmiş ve anadili İngilizce ile 'Evet,' demişti. Bomba otuz kırk kişiyi öldürmüştü. Saraya varınca hükümdarlar ivedilikle giysilerini değiştirdi. XIII. Alfonso pelerininin kıvrımlarında bir parmak bulmuş ve onu karısı görmeden çabucak pantolonunun cebine sokmuştu. Daha sonra düğün resepsiyonu sırasında onu gizlice Romanones Kontuna verdi ve 'Şunu al ve tuvalete atıp suyu çek,' dedi. Kont, 'Majesteleri bu bir Hıristiyanın ölümcül kalıntısı,' diye haykırdı. Kral, 'O halde onu Almudena'da gömdür, ama gözümünden uzak tut,' diye yanıtladı.

Asiller ve diplomatlar dans ederken polis, hükümdar katilini bulmak için Madrid'in her köşesini didik didik etmişti. Birkaç gün sonra adamın cesedini Torrejon de Ardoz'ta bulmuşlardı, özel bir mülk içinde bir asker tarafından durdurulmuştu; oyunun sonuna geldiğinin farkına varınca, kaçak önce askeri sonra da kendini vurmuştu. Bu olayın bazı yönleri araştırılmamıştı; ama olayı hemen unutmak isteyen herkes, bunu kabul etmeye hazırды. Adamın kimliği çok geçmeden ortaya çıkmıştı: Mateo Morral, Barcelona yakınındaki Sabadell'li bir imalatçının oğluydu. Ferrer Guardia Modern Okulunda öğretmen ya da yönetici olarak çalışmıştı.

O zamandan beri XIII. Alfonso, Katalanları düşman, öfkeli ve ne yapacağı bilinmez insanlar olarak görüyordu. Şimdi, Pedralbes Sarayında av tüfeğini kraliyet yatağının başında tutuyordu. Karısına, 'Bir tedbir olarak,' demişti. Bu konuda kimse onunla yarışamazdı. Ava gittiği zaman –ki sık giderdi– üç tüfekle gidiyordu. Bunlarla önünde iki, başının üstünde iki ve arkasında iki kekleği vurabiliyordu. Bu konuda yalnızca V. George

onunla yarışabiliyordu. Buna karşın, Kral o gece hiç uyuyamadı. Kimse onu uyandırmaya gelmeden kalktı ve pencereden şafağı seyretti; gökyüzü alev alevdi. 'Muhteşem,' diye düşündü kral. 'Ama bu ne demek oluyor?'

Kentin bir başka yanında General Primo de Rivera'da işaretle görmek için gökyüzüne bakıyordu. Kendi kendine, 'Kuşku yok bu bir kuzey parlaklığı, önümüzde felaketler var,' diye düşündü; 've ben burada doldurulmuş bir bebek gibi oturuyorum.' O da iyi uyumamıştı ve kafası biraz karışık. Yaverlerinden birini kahve almaya gönderdi. Yaver geri döndüğünde diktatörü çizmeleriyle boğuşurken buldu. Dizlerinin üstüne çökerek "İzin verin General," dedi. Primo de Rivera kendine bir fincan kahve doldurdu ve dudağına götürdü. "Bir öğleden sonra, epeyce bir zaman önce, Tangier'de bir tavernaya gittim... özel bir nedeni olmadan... yani küçük bir içki için... Neyse ben içeri girdiğimde orada kimi gördüm dersin?" Yaver omuzlarını silkeli. "Hiçbir fikrim yok General." Diktatör, "Hadi tahmin et," diye üsteledi. Yaver başını kaşdı, sonunda, "Hiç kimseyi düşünemiyorum General," dedi. General de "Aklına gelen ilk ismi söyle," diye tekrar üsteledi. Sonra gülümseyerek, "Ama asla tahmin edemeyeceksin," dedi. Kahvesinden bir yudum aldı, içini çekerek rahatladı ve "Güzel bir güne başlamak için koyu bir fincan kahveden daha iyi bir şey yok!" dedi.

Uzakta bir borazan öttü, onu bir davul gümbürtüsü izledi, son olarak da bir bando mızıkası bir marş provası yapmaya başladı. Diktatör, "Her zaman aynı şey, her zaman akortsuz!" diye söylendi. "Madalyalarım nerede?" Yaver kapağı arma kakmalı ve amcası I. Estalla Markisine ait olan koyu renkli ahşap bir kutuyu uzattı. Primo de Rivera kutuyu açtı ve madalyaları gurur ve nostalji karışık bir duyguyla inceledi. "Demek bana Tangier'deki barda kime rastladığımı söylemeyeceksin," diye sordu. Yaver konuşmadan önce hazırol vaziyetine geçti ve "Buffalo Bill General," dedi. Primo de Rivera'nın şaşkınlıktan ağzı açık kaldı: "Allah Allah, nasıl bildin?" Kızaran yaver, "Özür dilerim General bir kazaydı, yemin ederim ki," diye kekeleydi. Diktatör, "Özür dilemene gerek yok," diye yatıştırdı, "yanlış bir şey yapmadın."

Baron de Viver de içinden köpürse bile sorumluluğunu yerine getirmek üzere hazırlanıyordu. Bir gün önce, belediye binası içindeki bürosunda, ona anlaşılmaz planlar gösteren ve mutlak talimat veren kraliyet ailesi protokol müdürünü ağırlamıştı. Başkan evinde yalnız kalınca, 'Ne saygısızlık,' diye söylendi. 'Bana ne yapacağımı, nerede, nasıl, ne zaman yapacağımı söylemek. Kim olduklarını sanıyorlar? Burası benim kentim beyler!' Silindir şapkasını takmış, el hareketleri yaparak giyinme odasında daireler çizerek dört dönüyordu.

"Ve bu organizasyon, kimin fikri?" diye boşluğa sordu. "Önce Majesteleri, sonra kraliyet ailesi, sonra Primo de Rivera, sonra kabinedeki bakanlar, sonra kraliyet fuar komitesi, saygıdeğer büyükelçiler ve müsteşarlar... ve ben, yerim neresi? En son sıra mı?" Kapıya koştu, çıkacakmış gibi kapı kolunu yakaladı, dondu kaldı, kolu bıraktı ve yürümeye devam etti. 'Hayır,' dedi kendi kendine, aniden tekrar sakinleşmişti. 'Bu şansa, bilgisizliğe ya da yetersizliğe bağlı değil. Bu bana, benim makamıma, dolayısıyla tüm Barcelona kentine önceden kararlaştırılmış bir hakaret.' Barcelona'ya hakaret onu tekrar öfkelen-dirmişti ve kendi kendiy-le hesaplaşması neredeyse manik bir ton almıştı. 'İntikamımı alacağım, Tanrının yardımıyla intikamımı alacağım. Açılış töreninin ortasında pantolonumu indirip ayaklarına işeyeceğim ve bırak cesaretleri varsa beni vursunlar!'

Bu kriz çok geçmeden sona ermiş, yerini keder almıştı. 'Kent'in benim şahsımda temsil edildiğini söylemeye ne hakkım var? Onun hizmetkârlarının en küçüğü, yöneticilerinin en mütevazı olanı ben değil miyim? Bu pozisyon için ortaya çıkıp yarışmadım bile - beni oraya atayan Primo de Rivera'nın ta kendisiydi.' Şimdi hiç değilse güneş bulutlardan sıyrılmış ve muzaffer şafak tamamlanmıştı. Kızıl pırıltı çözülmüştü ve yerinde bir bahar sabahının sakin mavi gökyüzü parıldıyordu. Başkan acı bir iç çekişle kendi kendine sordu, 'Hayat nedir?'

Majesteleri XIII. Don Alfonso mabeyinci-yi izleyerek Pedralbes sarayının salonlarından ve koridorlarından geçip ana kapıya doğru ilerlerken eldivenlerini giyiyordu. 'Ne üretim,' diye düşündü. 'Yalnızca iki-üç gece kalalım diye bu kadar büyük saray.' Uzun adımlarla yürüdüğünden maiyeti arkasından koşuyordu. Yalnızca kraliçe görülebilen bir çaba sarf etmeden ona

ayak uydurabiliyor, hatta yürürken onunla konuşuyordu. Ona, "Biliyor musun, bu Barcelona'da açılışını yaptığım İkinci Dünya Fuarı. İlkinde yalnızca iki yaşında yeni yürüyen bir çocuk-tum. Tabii ben hiçbir şey anımsamıyorum, öyküsünü bana an-nem anlattı." Onun çocukluk anılarının hepsi resmiydi: Babası XII. Don Alfonso onun doğumundan önce öldüğünden doğar doğmaz İspanya Kralı olmuştu. Annesine yardımcı olan ebeler ve hastabakıcılar ilk çığlığını atsin diye onun kıcına vurmadan önce reverans yapmışlardı. "İnsan kırk beşine gelince, her şeye tekrar başlaması gerekiyor," dedi onları Montjuich'e götürecek armalı dört tekerli arabaya binerken.

"Sen istediğin kadar konuş, ama ben seni temin ederim ki gördüğün adam bir sahtekârdı." Yaver, "Eğer siz öyle diyorsa-nız Generalim," dedi, "ama gördüğüm poster gün kadar açıktı ve 'Tek Buffalo Bill!' diyordu." Diktatör, "Buffalo Bill 1917'de öldü," dedi. "Bu senin gördüğün şovda yerliler var mıydı?" Oto-mobilleri Barcelona'yı tam gaz katediyordu. Geç olmuştu ve fu-ar alanına Majestelerinden önce ulaşmak için acele ediyorlardı. Eğer Majesteleri diktatörü beklemek zorunda kalırsa ülkenin politik dengesi yok olabilirdi. Yaverin yüzü güldü. "Yerliler, evet Generalim. Piçler nasıl da çığlık atıyorlardı."

"Hımm, ya kovboyılar?"

"Kovboyılar da General."

"Emin misin?Kement atan kovboyılar?"

"Burada oturduğum kadar eminim General."

Yol boyunca insanlar kesintisiz, ama arkası kalabalık olma-yan sıralar yapmıştılar. Diktatör için yolu açan motosikletlile-rin sirenlerinin oraya çektiği birkaç kişi de kuyruğa girmişti, bununla beraber kimse alkışlamıyordu ve mendil sallayanlar yoktu. Kralın geldiğini umanların çoğu, yoğun polis kontrolün-den ötürü hayal kırıklıklarının seslendirmekten korkuyordu.

"Bir menzil arabası var mıydı?"

Yaver gözlerini kırptı, "Menzil arabası mı? Hangi menzil arabası general?"

General, "Aha," diye bağırdı.

Şoför frene asılınca neredeyse otomobilin halı kaplı döşe-mesine çarpıyordu. Pencereden dışarı baktı ve gülümseyen yüz-lelerle dolu olduğunu gördü. "Geldik ve Tanrıya şükürler olsun

Majesteleri hâlâ yolda." General otomobilden inince selamlar ve alkışlarla selamlandı.

Etrafında bir anafor gibi dönen, ayaklarının ucunda yükselen, boynunu uzatan insan kalabalığı arasında kaybolmuş, Baron de Viver – gözlerini uykusuz geceler ve öfkeden kızarmış gözlerini– ölümcül düşmanına dikti. 'İyi görünmüyor,' diye düşündü. "Hasta olduğuna yemin ederim." Ve derhal generale karşı duyduğu tüm nefret uçup gitmişti. Bir top gürledi, sonra bir bakası, biri daha tüm resmi selamlama bitinceye kadar devam etti. Kalenin topları kralın Montjuich'e gelişini selamlıyordu. Baron de Viver kalabalıkla açılış töreninin yapılacağı National Palace'a kadar sürüklendi. Buradan her yöne doğru kafalardan bir deniz görünüyordu. Tören bitince hükümdar balkona çıktı ve halk sevgi gösterisinde bulundu. Kalabalık içinden birkaç kişi Primo de Rivera'yı yuhaladı.

Ut Markisi bundan koruyucusunun düşüşünün çok yakın olduğunu çıkararak krala yaklaşıp onun gözüne girmek için dirsekleriyle kendine yol açtı. Tiyatrovari bir davranışla balkondakilerin önünde uzanan muhteşem panoramayı göstererek, "İşte Majesteleri Katalanya'nın size sundukları: insanı, icat yeteneği ve emeği," dedi tumturaklı bir tonla.

Mateo Morral'ı anımsayan kral, "Ve anarşistleri," dedi. Marki bir yanıt aradı ama bulamadı. Sonra beklenmedik bir şey hükümdarın ve oradakilerin dikkatini çekti. Balkonun sağında, Plaza del Universo Meydanının öbür ucunda, Avenida Rius y Taulet Bulvarının yanında tuhaf şekilde bir sirk çadırına benzeyen, yuvarlak bir pavyon vardı. Öteki pavyonların aksine bu pavyonda ne bir bayrak ne de başka bir alamet –o zamana kadar farkına varılmayan bir detay– asılıydı. Şimdi oradan ısrarlı bir uğultu geliyordu, bir uçak motorunun gürültüsüne benzeyen bu ses giderek artıyordu. Çok geçmeden öyle korkunç bir boyuta ulaştı ki kalabalığın mırıltısını boğdu. Fuar yönetiminin sorumlu olanlar ne yapmaları gerektiğini bilmiyorlardı: Bir sürü görevli vardı, ama kimse kendi görevinin ve sorumluluğunun ne olduğunu bilmiyordu. Kim sorumluydu? Görevliler sinirli, sorgulayan bakışlarla birbirine bakıyordu.

Sonunda gürültünün kesilmediğini ve kimsenin bir şey yapmadığını gören Primo de Rivera sağa sola emirler vermeye

başladı. Bir süre sonra şu güçler pavyona gönderilmişti: Don Alvaro Planas Gasulla yönetimindeki Belediye muhafızlarından bir bölük; Yüzbaşı Don Agustin Merinio del Cordoncillo emrinde bir Badajoz piyade müfrezesi, Yüzbaşı Don Angel del Olmo Mendez emrinde bir muhafız birliği, Yüzbaşı Don Antonio Julia Cebells emrinde güvenlik muhafızları süvari bölüğü, Teğmen Jose Maria Perales Fuarı yönetiminde yerel güvenlik güçleri, Kumandan Don Manuel Jimenez Santamaria önderliğinde Monteza süvari alayından bir müfreze; Çavuş Don Toas, Pinol i Mallofre emrinde yerel polis müfrezesi ve sayısı bilinmeyen biri sürü sıradan polis.

İki binden fazla adam şimdi paniğe kapılan kalabalığın arasından kendine yol açmaya çalışıyordu. Yakın geçmişteki bir çok kanlı suikast girişimini, Corpus Christi yürüyüşü bombalamasını anımsayan pek çok insan, benzer bir yerde olduklarına inanarak, her yolu deneyerek kendilerini güvenli bir yere atmaya çalışıyordu. Bombalardan bile daha tehlikeli olan insan heyelanı başlamıştı. Bilinmeyen bir nedenle bir silah atılmıştı; bunu ünlü felaketlere yol açan bağırışlar ve çığlıklar izledi.

Yukarıda bürokratlarla dolu National Palace balkonunda tüm gözler, duvarları sanki tüm bina dev bir patlayıcı aletmiş gibi titremeye başlayan o tuhaf pavyona çevrilmişti. O yana doğru ilerleyen polisler, muhafızlar ve askerler, çılgın bir dalga halinde aksi yöne giden kalabalık tarafından durdurulmuştu. Törenden sorumlu olanlar hep bir ağızdan, tek bir ses gibi, "Utanç verici!" diye haykırdılar. "Kente karşı büyük bir ayıp!" Ertesi gün hatta o gün özel baskılarda dünya basınının neler yazacağını tahmin edebiliyorlardı: 'Barcelona Trajedisi.' Ve böyle bir başlığın altında, '...ın ihmaline bağlı yetersiz güvenlik önlemleri.' Ve her görevli orada kendi isminin yazılı olduğunu görüyordu.

Ama şimdi, hidrolik bir mekanizma ile güçlendirilen pavyon çatısı, kayan panellerden yapılmış gibi açılmış, içeriden kolon şeklinde sıcak hava akımının yükseldiği görülmüştü; görülmüştü, çünkü ışıktaki parıltıya bakıldığında, bu kolon gözün görebileceği kadar yükselmişti. Sonunda çatı panelleri pavyonu bir top güllesi gibi, tepesi açık, büyük bir silindire dönüştürecek şekilde tamamen duvarların içine çekilmiş, içeriden çıkan bir makine,

pavyonun üstündeki boşlukta hiçbir bağlantısı olmadan, sanki bir gezenmiş gibi asılı kalmıştı. Fuar alanının içinden ve dışından, her yerden görülebiliyordu, önce şaşkınlıktan donakalan kalabalık merak ve hayret çığlıkları atmaya başlamıştı.

Oval biçimde olan aletin boyu on metre uzunluğundaydı, en geniş yeri de dört metreydi. (Bu boyutlar o sırada, orada yapılan tahminlerdir ve bugün bile münakaşa konusudur. Kanıtlanmamaktadır, çünkü ne uçak ne de planları bir daha görülememiştir.) Arka yarısı düzgün, parlak metalden yapılmıştı; ön yarısı ise camdandı; çelik ve hafif ahşap bantlarla korunuyordu. İki kısım yarım metre genişliğinde, uçağı, bir hale gibi saran yüzlerce adet ışıklı ampulden bir bantla birleşiyordu. Arka kısımda onu hareket ettiren motor vardı, ön kısım uçağın kaldırdığı tozun içinden siluet halinde görülen yolcular içindi.

Kalabalık bu mucizeyi seyre dalmıştı, hatta Majesteleri Kral bile kibirli tavrını terk etmiş ve bir hayranlık ıslığı çalmıştı. Orada bulunan herkes bunun ne olabileceğini düşünüyordu. Bazıları, "Kuşkusuz bunlar Merihliler," dediler. "Dünyaya üstün yeteneklerinin mucizelerini göstermek için bizim Barcelona'mızı seçtiler. Bu Paris'te, Berlin'de ve New York'ta herkesin kıskançlıkla dişlerini gıcırdatmasına neden olacaktır."

O sıralarda gezenlerde yaşayan varlıklar olduğundan kimse kuşku duymuyordu. Bu yönde efsaneler ağızdan ağza doluyordu ve bilim adamları bunları durdurmak için hiç de acele etmiyorlardı. Tanıtımlarını ayrıcalıklı olarak resimli karikatür çizerlerine bırakmış görünen bu yeryüzü dışı yaratıklar, daima insan gövdesinde balık başı taşıyan figürler olarak çiziliyordu. Çoğunlukla çıplak görüntülenmeleri hiçbir tepki yaratmıyordu, çünkü üreme organları yoktu ve renkleri de yeşildi. Eğer giyimli çizilmişlerse dar, kısa ceketli ve golf pantolonlu oluyorlardı. Boru şeklinde olan burun detayları 1940'larda sinema, mikroskopun yardımıyla sivrisinek ve öteki böceklerin fazla büyütülmüş görüntülerini gösterebildiği zaman eklenmişti. Öteki dünyalıların zekâları yeryüzülü olanların çok ötesinde gelişmişti, ama amaçları barışçıl ve karakterleri naifti.

National Palace'ın kubbeleri üzerinde yükselen uçak bir yarım daire çizdikten sonra büyümlü çeşmenin havuzuna doğru inmeye başlamıştı. O sırada mürettebatın kanlı canlı insanlar,

aletin de bir tür kuş ya da helikopter benzeri bir dikey kalkış uçağı olduğu görülmüştü. Bunlar, son yıllarda deneme konusu olmuşlardı, ama şu âna kadar elde edilen sonuçlar pek umut verici değildi.

18 Nisan 1924'te Pescara Markisi Issy-les-Moulineaux'da dikey kalkış ve inişi denemişti, ama uçulan mesafe pek uzun değildi: yalnızca 136 metreydi. İspanyol mühendis Juan de la Cierra bir yıl önce adını autogyre koyduğu, daha mütevazı, ama daha yeterli bir uçak icat etmişti, her bakımdan (kanatlar, kuyruk, kanatçıklar ve gövde) geleneksel uçağa benziyordu, yalnızca serbest dönen, çok kanatlı pervane eklenmişti. Pervane uçağın gövdesinin üstüne yerleştirilen bir dingili çeviriyordu ve gücünü uçmakta olan uçağın oluşturduğu rüzgârdan alıyordu. Motor durdurulduğu ve uçak düşmeye başladığı zaman hava geçişi pervanenin daha büyük bir hızla dönmesine neden olarak düşüşü yavaşlatıyordu. Friksiyon, istikrar, benzeri birkaç sorun çözümlendiğinde autogyre güvenli ve uygulanabilir bir icat olacaktı. 1930'da Madrid-Lizbon arasını kesintisiz uçabilmişti.

Ama autogyre ve dikey kalkıştan, havada tutunarak durma yeteneği elde etmeye geçmek için dev bir adım atılması gerekiyordu. Ve bu adım, şimdi Dünya Fuar Alanının üstünde uçmakta olan uçakla atılmıştı. Uçak personelin arzusuna göre, alçalıyor, yükseliyor, herhangi bir yükseklikte bir tavan avizesi gibi duruyor ve yalpalamadan sağa sola hareket ediyordu. Bu şaşırtıcıydı, ama daha da şaşırtıcı olanı bütün bu manevraları pervanesiz yapıyor olmasıydı.

Fuarın etrafındaki çöplükte *barakalardan* bir gecekondu mahallesi türemişti; burada binlerce göçmen yapabildiklerince iyi yaşamaya çalışıyorlardı. Barakaları böyle caddeler oluşturmaya biçimde kimin düzenlediğini ya da kimin bu caddeleri düzenli bloklar olarak yaptığını kimse bilmiyordu. Kulübelerden bazılarının kapısının önünde içinde tavşan ve tavuk beslenen sandıklar vardı; bu sandıkların kapakları yerine delikli tel geçirilmişti, böylece içeride büzülmüş yatan hayvanlar görülebiliyordu. Başka kulübelerin önünde de aklıktan bir deri bir kemik kalmış köpekler uyuyordu.

Otomobil bu kapılardan birinin önünde durdu; Onofre ve Maria indiler. Yanından geçerlerken köpek hırladı, kapıya gerilmiş çuval bezinin arkasında saçı başı karmakarışık, paçavralar içinde bir kadın görüldü. Kulübe toprağın üzerinde yükselen her yanından çiviler çıkmış dört ahşap panel duvardan ibaretti. Şafağın ışıkları kamış ve palmye yapraklarıyla örtülü damdan içeri süzülüyordu. Onlar içeri girince kadın perdeyi bırakmış ve ahmak ahmak Onofre'ye bakmaya başlamıştı. Geldiklerinde uyuduğu belliydi. Onofre "Kocan niye burada değil?" diye sordu. Kadın ellerini kalçalarına koydu ve başını geriye attı. "Dün akşam çıktı ve hâlâ dönmedi," diye yanıtladı budalaca gülerek. "Ona verdiğiniz bütün paraları içki ve fahişelere harcıyor," diye ekledi Maria'ya bakarak. Onofre, "Bu onun bileceği iş," dedi. Çuval perde, köpeğin içeri girişiyle sallanmaya başladı. Maria'nın ayaklarını ıslak burnu ile kokladı ve hapşırdı.

Onofre hâlâ elini elinde tuttuğu Maria'ya, "Niçin bekliyoruz?" diye sordu. Saçı başı dağınık kadın dizlerinin üstüne çökerek elinin ucuyla yerdeki pisliği itti ve metal bir halkayı tutarak

döşemedeki gizli bir geçidin kapağını açtı. Kapağın altında alt kata inen toprak bir merdiven vardı. Onofre cebinden birkaç metal para çıkararak kadına verdi. "Bunları kocanın bulamaya-çağı bir yere sakla," dedi. Kadın ağzını çarpıtarak gülümsedi, barakasına bakarak, "Neresi olabilir?" diye sordu. Ama Onofre arkasında Maria olduğu halde merdiveni inmeye başlamıştı bile.

Geçidi kısık bir fenerle aydınlatarak yürüdüler, yüz metre kadar sonra ilkin benzeyen, bir başka merdivene vardılar. Onun dibinde de elindeki fenerle üç kez vurunca açılan bir başka gizli kapı vardı. Şimdi pavyonun içindeydiler. Pavyonun kapı ve pencereleri yoktu; bu gizli kapı ona açılan tek girişti. Onlara kapıyı açan adam oldukça geçkindi ve yüzü pembeleşmişti; günlük kostümünün üstüne beyaz bir laboratuvar üniforması giymişti. Onofre'yi görünce asık yüzle, 'Geç kaldınız,' der gibi saatini gösterdi.

Onofre onunla Büyük Savaş sırasında tanışmıştı; o sırada adam saygın bir askeri mühendis, bir balistik uzmanıydı. Merkezi Güçlerin yenilmesi onun işsiz kalmasına neden olmuştu; on yıl Tübingen'de bir Marist Brothers Okulunda fizik ve geometri öğretirken kıt kanaat geçinmişti. Orada 1928'in başlarında Onofre'den kendi alanında bir projede çalışmak üzere Barcelona'ya davet eden mektubu almıştı. Bu yolculuk için gerekli para bir Tübingen bankasına havale edilecekti. Mektup, "Maalesef proje gizli olduğu için konusu hakkında daha belirleyici bilgi veremiyorum," diye bitiyordu. Bu tür konuşmalar Prusyalı mühendise eski günleri anımsatıyordu. Tübingen'den kalkan trene bindi ve hiçbir yerde durmadan dört gün, beş gece süren ve her zamanki huysuzluğuna hiçbir olumlu etki yapmayan bir yolculuktan sonra Barcelona'ya vardı. Onofre ona her şeyi anlatıp projeyi gösterince gözlüklerini yere fırlatmış, üzerinde tepinerek parçalamıştı: "Bu çılgın bir proje, onu yapan da çılgının biri ve siz daha da çılgınsınız; aslında siz tanıdığım en çılgın insansınız," dedi. Onofre gülümsedi ve onun sakinleşmesini bekledi. Onofre mühendisin Tübingen'deki okulda hayatının cehennem azabından beter olduğunu, öğrencilerin kendisine 'General Bum Bum' adını taktıklarını ve ona en zalim el şakalarını yaptıklarını biliyordu.

Bu mühendisin sayesinde Santiago Belltall'ın çılgın fikirlerine bilimsel bir şekil verildi. Prusyalı, bir dehanın abuk sabuk esinlerini uçan bir makineye dönüştürmüştü. Öte yandan Onofre, Prusyalı mühendis ile Katalan mucit arasında ikide bir patlak veren anlaşmazlıkları çözmek için bütün sabrını ve yeteneğini kullanmak zorunda kalmıştı; Onofre olmasaydı bu çift arasındaki işbirliği meyvesini veremezdi.

Uçak pavyonun ortasında, İspanyol kadınlarının kullandığı dantel şal kadar karmaşık bir sehpanın üzerindeydi. Dışarıda hükümdarın fuar alanına gelişini haber veren top sesleri duyuldu. Mühendis, "Bitirelim!" diye bağırdı. Mavi üniformalı birkaç adam her biri kendi alanında çalışıyorlardı. Hiç kimse konuşmuyor, bir nefes sigara ya da bir yudum içki için ara verilmiyordu: Prusyalı mühendis onlara Prusya disiplini aşlamıştı. Bunlar elit teknisyenlerdi, aralarından hiçbiri Maria Belltall yanlarından geçerken bile gözlerini işlerinden ayırmıyordu.

Kız Onofre'nin onu buraya niçin getirdiğini şimdi anlamıştı. Kendini çekti, ama Onofre onu sımsıkı tutuyordu. Kızın gözlerinde dehşet ifadesi gördü. 'Babasının icadına güvenmiyor,' diye düşündü, 've benim bir deli olduğumu sanıyor. Belki de haklı.'

Şimdi Dünya Fuarı tamamen ayaklarının altındaydı. Onofre, 'Ne tuhaf,' diye düşündü. "Ona böyle yukarıdan bakınca gerçek değilmiş gibi görünüyor. Belki de zavallı Delfina haklıydı, belki de yaşam gerçekten bir illüzyondan başka bir şey değil. Şimdi biraz alçalalım ve onların yüzlerini görelim." Uçağın yükseklik kaybetmesi için kontrol levhasındaki kolları hareket ettirdi. Kalabalık tekrar sakinleşmiş, bu manevraları büyülenmiş gibi izliyordu. Uçak seyredenlerin mürettebatı görebilecekleri kadar alçalınca "Bak, bu Onofre Bouvila!" dediler. "Tamam o, ama yanındaki kız kim? Genç biri, güzel. Ama eteğinin kısalığına bak! Utanmaz pasaklı!"

Tapınma sınırlarına varan bir sevgi ile bu tür görüşler seslendiriliyordu. Onofre'nin muhteşem serveti ve onu elde etmek için kullandığı yöntemler hakkında anlatılan hikâyeler onu popüler biri yapmıştı. Sokakta yürürken ona rastlayanlar durup nezaketle, ama uzun uzun yüzüne bakıyorlardı, sanki orada

duyduklarının doğruluğu ya da inkârını belirten birşeyler ararmış gibi. Onun iddiasız yüzünü görünce kendi kendilerine 'Gençliğinde bir anarşist, bir hırsız ve bir gangster olmuş olabilir mi?' diye soruyorlardı. 'Savaş yıllarında silah tüccarlığı yapmış olabilir miydi? Ünlü politikacıları, hatta tüm kabine üyelerini cebinde taşıdığı doğru muydu? Ve bütün bunları tek başına, sıfırdan başlayarak yalnızca kendi cesareti ve kurnazlığı ile gerçekleştirmiş olabilir miydi?' Ve bunların hepsinin doğru olduğuna inanmak istiyorlardı: Onun kişiliğinde her erkeğin düşleri gerçekleşiyor, ortak bir intikam alınmış oluyordu. Eğer bir dolandırıcıysa ne zararı vardı? Bu ülkede bir insanın başka ne gibi bir seçim şansı vardı? Ve böylece onu tanıyınca el salladılar, krala yaptıkları gibi çılgınca alkışladılar.

Onofre korkudan gözlerini açmaya cesaret edemeyen Maria'ya "Bak beni alkışlıyorlar," dedi. Sesini motor gürültüsünü bastırsın diye yükselterek "Biliyor musun, insanlar gerçekten çok iyiler," diye ekledi. "Hiç sızlanmadan nelere katlandıklarını bilemezsin!" Bunu söylerken uçağın arka kaportasını açan bir düğmeye basmış, düzinelerce güvercin havaya dağılmıştı. Bu görüntü sevinç çığlıklarına neden olmuştu, hatta kral bile hayretle nefesini tutmuştu.

Bunun yarattığı etkiden memnun olan Onofre uçağı yavaşça üst düzey bürokratların kaynaştığı National Palace'ın balkonuna doğru indirdi ve birkaç metre uzakta durdu. Şimdi hepsinin yüzünü çok net olarak görebiliyordu, onlarda onunkini. "Bak!" dedi, "işte kral." Maria'dan başka kimsenin kendisini duymayacağını bildiği halde "Yaşasın kral! Yaşasın Kraliçe! Yaşasın XIII. Don Alfonso!" diye bağırdı. "Ve işte Primo de Rivera! Git kendini göle at, seni ihtiyar sarhoş!" Heyecanla tanıdığı yüzleri yol arkadaşına gösteriyordu. "Şu kafası ve omuzları ötekilerin üstünde olan uzun adamı görüyor musun? O Efrén Castells'tir, sahip olduğum tek ve gerçek arkadaşım. Belki de daha fazlaydı, ama ötekilerin hepsi öldüler. Hadi buralardan gidelim, görülecek her şeyi gördük, bu kadarı yeter."

Kollardan birini gidebildiği kadar ileri itti, uçak yukarıya ve geriye doğru hamle yaptı. Şimdi bütün kent ayaklarının altında, Sierra de Callcerola, Llobregat ve Bessos ırmakları ve sonsuz, parlak deniz. "Ah Barcelona ne güzelsin!" dedi heyecan-

la. Onu ilk gördüğümde neye benzediğini düşünüyorum da!.. Kırlar tam şuradan başlıyordu, evler minicikti, bu kum gibi kenar mahalleler o zamanlar köydü. Ensanche'ta inekler otluyordu; sanırım buna inanamazsın. Ben şurada, hâlâ hiç değişmemiş olan küçük bir arka sokakta asırlarca önce kapanan bir pansiyonda kalıyorum. Orada tuhaf tipler yaşırdı. Bir gece falıma bakan bir falcı vardı. Tek sözcüğünü bile anımsamıyorum. 'Anımsasam bile,' diye düşündü. 'Ne fark ederdi ki? O zamanki geleceğim şimdiki geçmişim.'

Montjuich'den uçağın yörüngesini izleyenler, uçak motorunun gürültüsünün balkonlara ya da güneş teraslarına çektiği insanlar uçağın bir batı rüzgârına yakalanmış gibi aniden nasıl yörüngesini değiştirerek denize daldığını gördüler. Uçak kıyından uzakta dalmış, bir an için tekrar yükselmiş ve sonra denize gömülmüştü. O sırada civarda balık tutan balıkçılar uçağın denize başüstü dalışını nasıl dehşetle izlediklerini anlattılar. Ne olduğunu bile bilmiyorlardı. Bazıları bunun bir meteor, kendilerine doğru gelen ateşten bir top olduğunu düşünmüşlerdi. Buna karşın uçak yanıyor muydu, yoksa bu alev güneş ışıklarının onun cam ve metalden oluşan gövdesinde yansımından mı oluşmuştu, bundan emin değildiler. Bununla beraber hepsi de uçağın motorlarının düşmeden önce aniden durduğunu kabul ediyorlardı. Gürleme durmuş ve dalgaların şapırtısı denize sükkûneti getirmişti. Sanki zaman durmuştu dediler. Sonra uçak bir topun güllesi gibi suya çarpmıştı.

Uçağın düştüğünün görüldüğü yere gidenler orada enkaza rastlamadılar, ne bir petrol izi, ne de suda yüzen yağ artığı vardı. Olayın geçtiği yer konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdi. Deniz Kuvvetleri bölgeye derhal birkaç gemi göndermişti. Bazı ülkeler kurtarma çalışmalarına katılmak için yardım önermişlerdi. Asıl amaçları ise uçağı bulup sırlarını elde etmektir. Ama dalgıçlar elleri boş dönmüşler, radarlar ise kumlu bir deniz dibinden başka bir şey görememişlerdi. Bir fırtına operasyona son vermelerine neden olmuş ve daha sonra da tekrarlanmamıştı.

Cesetler bulunamadığından ölenler için katedralde ayin yapmak zorunda kaldılar. Daha sonra limanın karanlık sularına dalgaların açık denize sürüklediği çelenkler atıldı. Gazeteler her zamanki gibi baş sağlığı mesajları ve tumturaklı paragraflar ya-

yınlamışlardı. Toplumun okuyan kesimlerini aydınlatmak için Onofre Bouvila'nın düzeltilmiş özgeçmişini bastılar. Ortak görüş büyük bir adamın dünyayı terk etmiş olduğuydu. Gazetelerden biri, 'Kent ona sonsuz şükran borçludur,' demişti. Bir başkası, 'O yaşadığı ve onunla birlikte ebediyete intikal eden bir devrin ruhunu herkesten daha çok sembolize etmiştir,' diyordu. Bir üçüncü gazete ise, '1888 Dünya Fuarı kariyerinin başlangıcını, 29 Fuarı ise sonunu temsil etmektedir' diye yorumluyordu.

Onofre'nin gösterişli buluşuyla canlılık kattığı 29 Fuarı gösterişli bir başarısızlığa dönüşümün belirtilerini gösteriyordu. O yılın ekim ayında, açılıştan dört ay sonra New York borsası batmıştı. Bir gece içinde ve hiç beklenmedik bir şekilde kapitalist sistem sarsılmaya başlamıştı. Borsa krizini binlerce firmanın iflası izlemişti. Bunların temsilcileri fuardaki pavyon ve saraylara koşarak şerifler el koyma emri ile gelmeden sergiledikleri malları alıp kaçmışlardı. Ve çoğu Wall Street'teki gökdelenlerdeki bürolarının pencerelerinden atlayarak intihar etmişlerdi. İspanya hükümeti boşalan pavyonlar kötü etki yapmasın diye her bir ürünün yerine elde bulunan malzemeleri doldurmuş, pavyonlar çok geçmeden bitpazarına dönmüştü.

Bu dehşet verici koşullarda, Onofre Bouvila hakkında ortaya atılan yeni söylentiler başka koşullarda olacağı kadar dikkat çekmemişti. Bu söylentiler onun sanıldığı gibi ölmediğini, kazanın yapay olduğunu, şimdi uzak bir ülkede, yanında gerçek aşkı bulduğu ve gecesini, gündüzünü kolları arasında geçirdiği Maria Belltall'la rahat bir yaşam sürdürdüğünü iddia ediyordu.

Bu romantik teoriyi destekleyen birkaç küçük delil listesi bile vardı. Onofre Bouvila kazadan önce her şeyi öyle organize etmişti ki yalnızca uçağı değil, uçağın projesi ve projeyi hayata geçiren adamı da bulmak mümkün olmamıştı. İstihkâm askerleri sonunda betonarme duvardaki bir delikten esrarengiz pavyona girdiklerinde, yerde uçağı sehpa vazifesi gören tahta kalaslardan başka bir şey bulamamışlardı. Sonunda döşemedeki gizli kapıyı bulmuşlardı, ama buna açılan pasaj yalnızca terk edilmiş bir kulübeye çıkıyordu. Onofre'nin Regent'i, o mükemmel mücevheri kaza olduğunda yanında bulundurması da kuşku vericiydi. Bu ve o yılın öteki olayları, bazılarının Onofre'nin dün-

yadaki ekonomik krizin arkasındaki adam olduğu teorisini ortaya atmalarına neden olmuştı. Bununla beraber böyle davranması için ne gibi bir gerekçesi olabileceğini kimse açıklayamıyordu.

Bunun üzerine bütün gözler dul eşine çevrilmişti, ama buradan da aydınlatıcı bir açıklama gelmemiştir. Malikâne, Barcelona Belediyesine satılmıştı; ancak belediye bina ile ilgilenmediğinden zamanla yıpranarak eskiden olduğu gibi tekrar bir yıkıntıya dönüşmüştü. Bouvila'nın dul eşi Llavaneras'ta, bir zamanlar eski Luzon Valisi General Osorio y Clemente'ye ait olan bir dağ evine çekilmişti. Orada 4 Ağustos 1940'ta ölünceye kadar kesin bir inzivada yaşamıştı. Arkasında birkaç belge bırakmıştı, ama Onofre Bouvila'nın on bir yıl önce, Montjuich'e gitmeden masasına bıraktığı mektup bunların arasında değildi. Yavaş yavaş bu ve öteki söylentiler unutuldu; onları tekrar gündeme getirecek yeni deliller ortaya çıkmadı, üstelik Barcelona halkının kafasında şimdi daha ivedi, başka sorunlar vardı.

Bu arada Dünya Fuarı etkisini yitirmişti. Basın açıkça, fuar organizatörlerini ve dolaylı olarak da Primo de Rivera hükümetini sorumlu tutuyordu. Sansüre karşın, kimse Barcelona'nın iki Dünya Fuarını karşılaştırmaktan çekinmiyordu. 88 fuarı göklere çıkarılırken –insanlar zamanında onun neden olduğu sorunları, kavga ve düşmanlıkları, kentin sırtına yüklenen borçları anımsamamayı tercih ediyordu– ve 29 fuarı acı bir biçimde eleştiriliyordu. Şimdi Baron de Viver daha sert bir tavır takınmadığı için pişmandı. "Bu rezil, bu travesti bizi komik duruma düşürsün diye kentimizi iflasa sürükledik," diyerek dövünüyordu. Vakit geçirmeden istifa etti. Sonunda, fuarın arkasındaki itici güç olan, onun başarısına o kadar ümit bağlayan, Primo de Rivera da durumunun tutulacak yeri kalmadığını ve artık sevilmediğini kabul etmek zorunda kalmıştı. Ocak 1930'da istifasını sunmuş, kral da memnuniyetini saklamaya bile lüzum görmeden kabul etmişti. Primo de Rivera derhal gönüllü olarak birkaç ay yaşayabildiği Paris'e sürgüne gitmiş ve 16 Mayıs 1930'da, Barcelona Fuarının açılışının birinci yıldönümünden birkaç gün önce ölmüştü. Dört yıl sonra, XIII. Alfonso İspanya Tahtını lağvederek sürgüne gitti. Bu olayları daha az önemli olmayan başka olaylar izledi. Bazıları sevinçli bazıları acıydı. Daha sonra

bu sevinçli ve acı anılar ortak bellekte birleşerek kaçınılmaz, acımasız bir savaşa, katliama yol açan bir zincir, bir grafik oluşturdular. Daha da sonraları insanlar geçmişe bakıp tarihlerini incelediklerinde Onofre Bouvila'nın Barcelona'da kaybolduğu yılın, kentin çöküşünün başlangıcını açıkça belirlediği sonucuna vardılar.

Eduardo Mendoza

MUCİZELER KENTİ

Mucizeler Kenti, İspanyol yazar *Eduardo Mendoza*'nın sayısız dile çevrilen başyapıtı. *Mucizeler Kenti*, Barselona'dır. Romanın başkışısı *Onofre*, pervasız, şaşırtıcı, büyüleyici, aşağılık, ama sevimli bir kişidir. Barselona'nın ve Katalan halkının tarihsel öyküsü içine ustaca yerleştirilen *Onofre*'nin serüvenlerini okurken, Katalan halkının yazgısıyla, insanoğlunun yazgısı arasında bir benzerlik kuracaksınız. 19. yüzyılın sonlarından başlayarak yakın geçmişe uzanan süreç içinde savaşlar ve buluşlarla değişen dünyamızda yaşanan büyük toplumsal olaylar, dinsel bağnazlıkların, toplumsal yasakların yanı sıra, başdöndürücü bir ritimle bizi toplumdışların, sabıkalıların dünyasında gezdirecek bu romanı elinizden bırakamayacaksınız.

Kapaktaki resim: THOMAS HART BENTON

KDV İÇİNDEDİR

